

Thomae Erasti philosophi et medici celeberrimi Disputationum & Epistolarum Medicinalium volumen doctissimum

<https://hdl.handle.net/1874/437251>

Top edge of the book showing the thickness of the pages.

Front cover of the book, bound in dark brown leather. The cover features blind-tooled decorative patterns, including a central diamond or lozenge shape. There are faint, illegible markings and some red ink bleed-through or markings on the surface.

Spine of the book, showing raised bands and blind-tooled decorative patterns.

Bottom edge of the book, showing the thickness of the pages.

Red ink markings on the upper part of the cover, possibly bleed-through from the reverse side.

Red ink markings on the lower part of the cover, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible markings and bleed-through text covering the right side of the cover.

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

O. qu.

71

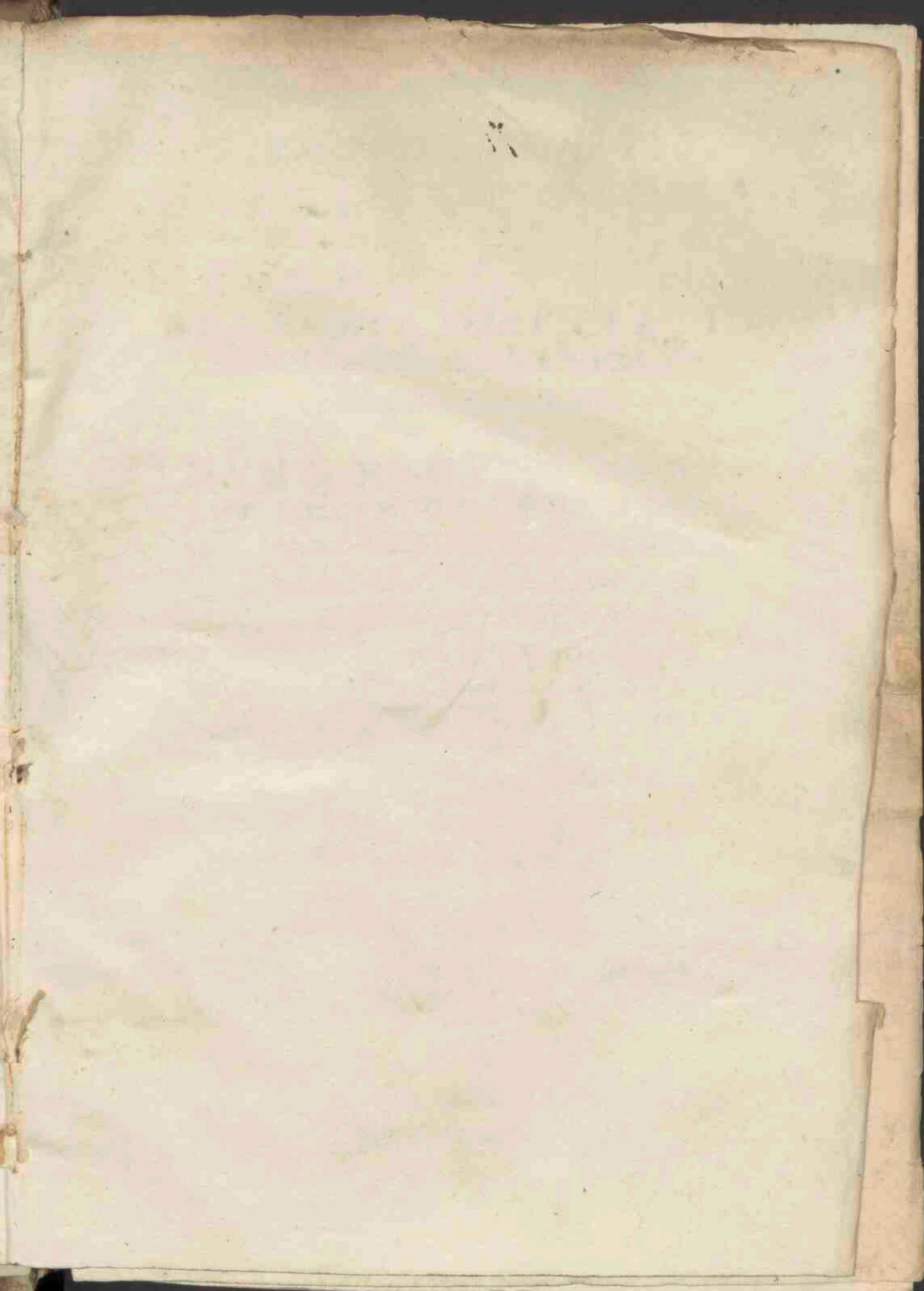
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

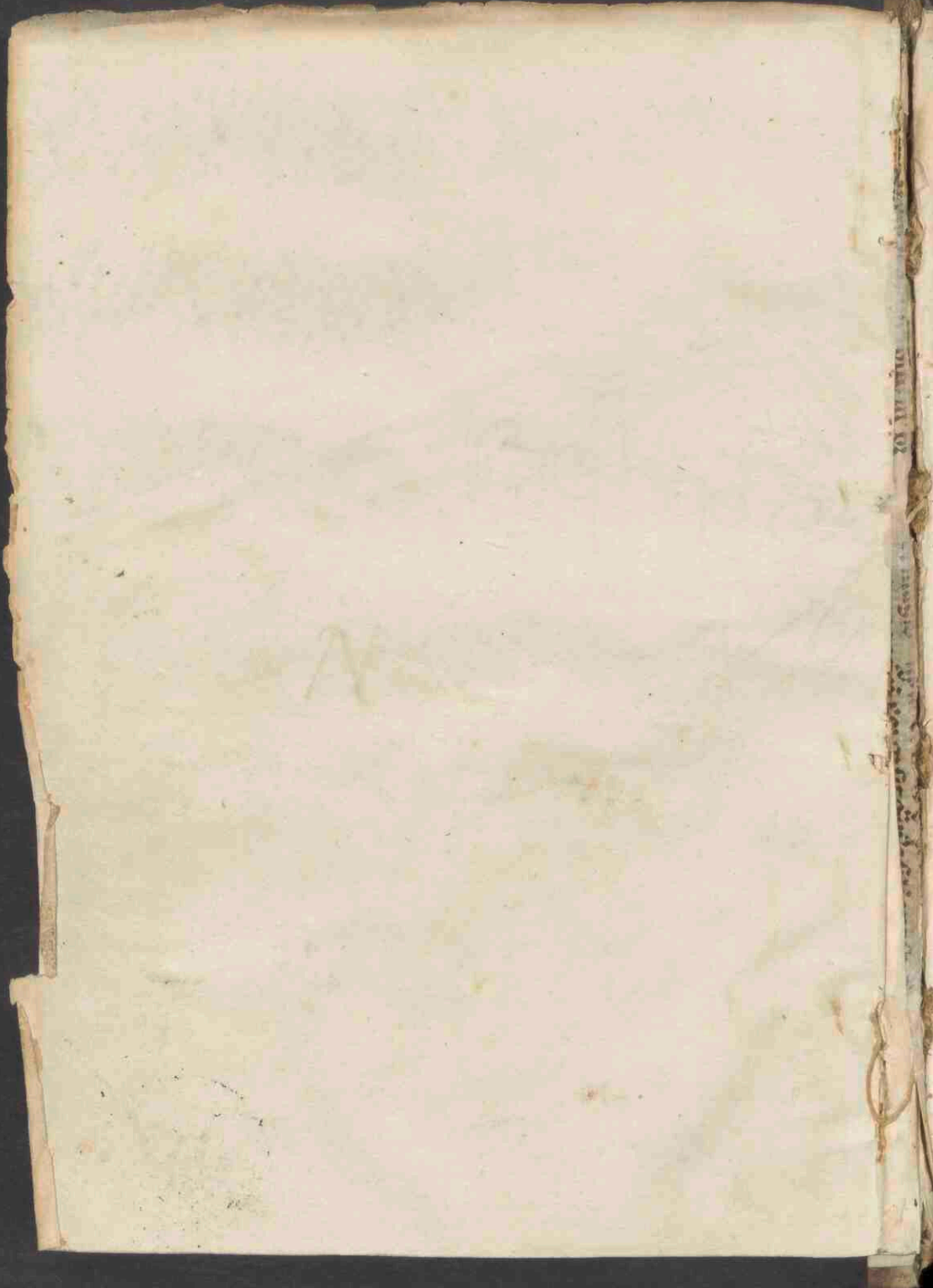
Erasmus
Medicinalis

32.

R.

THOMAE ERASTI
PHILOSOPHI
ET MEDICI CELE-
BERRIMI, DISPVTATIO-
num & Epistolarum Medicinalium
volumen doctissimum.

NVNC RECENS IN LV-
CEM EDITVM, OPERA ET STVDIO
THEOPHILI MADERI *Philosophia ac Me-
dicina doctoris, ac Physices in Academia
Heydelbergensi Professoris
ordinarij.*

TIGVRI
APVD IOANNEM VVOLPHIVM, TYPIS
FROSCHE, ANNO M. D. XCV.

NOBILITATE GENE-
RIS, DOCTRINA, PIETATE,

PRVDENTIA, OMNIQVE LAVDIS GENERE

*præstantissimo viro, D. Adriano Borckio, Camera Imp-
erialis Adfessori dignissimo, Mæcenati suo in pri-
mis obseruando S.*

SEPE NUMERO à me flagitarunt amici,
Borki nobilissime, ut quæ ex prælectio-
nibus Medici clarissimi, deq; Repub.
literaria optimè meriti D. Thomæ Era-
raſti piæ memoriæ, hospitis olim no-
ſtri, annis 12. quibus ipſum Heydelbergæ & Baſilæ
docentem audiui, obſeruaffem, & pro me notaſſem
priuatim, cum Medicinæ ſtudioſis communicarem,
atq; publicarem. Verum graues ob cauſas ipſorum
hactenus petitioni locum non dandum exiſtimaui, in-
ter quas hæc non eſt poſtrema, quòd notæ illæ mul-
tis in locis ſunt imperfectæ, nec ſatis elaboratæ, ideoq;
reognitione diligentî & emendatione egent. Interea
cùm ſpes de notis euaneſceret, precibus apud me inſti-
terunt, ut diſputationes ſaltem ipſius Medicas ſum-
mo iudicio & accuratione conſcriptas ſiue editas ante
hac, ſiue in lucem nondum emiſſas in gratiam Medi-
cinæ & Philoſophiæ candidatorû euulgarem. Quàm
ego prouinciam in me haud inuitus ſuſcepi, ac theſes
collectas in unum uolumen congeſſi, quas quidem
cõparare potui. Comparauero, ſi non omnes, ple-
raſq; ſaltem, ut pauciſſimę deſiderentur. At licet mul-

P R A E F A T I O.

tæ aliæ Erasti nomine circumferantur, utpote sub cuius præsidio defensione fuerunt, eas tamen, quia Erastum auctorem non agnoscunt, sciens & prudens prætermisi, Ex earum genere sunt hæ, & aliæ nonnullæ:

De febribus.

De febre pestilentiali,

De febribus tertianis.

De febribus humoralibus.

De artis Medicæ definitione & diuisione,

De animæ facultatibus,

De temperamentis, &c.

De curatione intemperiei,

Vtrum concocta solùm purganda sint.

De sudore.

De uertigine,

De lethargo.

De canitie.

De destillatione,

De catarrhis.

De pleuritide.

De lienteria,

De dolore colico,

De dysenteria,

De hæmorrhoidibus.

Vnam tamen disputationem de medicamentis purgantibus D. Sigismundi Melanthonis medici item celebris, & professoris quondam in Schola Heidelbergensi, thesibus Erastianis de occultis medicamentorum potestatibus, ob argumenti affinitatē, & quòd
cum

cum sententia Erasii de pharmacis catharticis cōgrueret, adiunxi.

Cæterum quò maiorem etiam apud Medicinæ studiosos inire gratiam, Epistolas Erasii Medicas, & eas, quibus theses de saporibus, morbis totius substantiæ, de putredine, deq̃ contagio explicantur magis & defenduntur, & alias diuersi argumenti adijcere uolui. Continent enim grauissimarum & obscurissimarum in arte nostra quæstionum declarationem eruditam, solidam, & perspicuam. In quarum collectione me non parum esse adiutum à matrona nobilissima ac lectissima uxore olim D. Erasii, quæ post mortem mariti D. Iacobo Casteluetro seniori nupsit, & non ita pridem, ut ad nos relatum est, è uis uis excessit, lubens profiteor.

Quod ad ordinem in hoc uolumine obseruatum attinet, quia præsertim in epistolis uix ullus potuit certus institui, cum sæpè una plures diuersi argumenti quæstiones tractet, secutus ferè sum annorum numerum, quo exaratae fuerunt, ac antiquiores priore loco collocaui.

Hunc uerò laborem tibi nobilissime Borcki inscribere uolui, cum propter ipsius auctoris, cum quo arctissimum tibi amicitiae uinculum intercessit, gratiam & iucundam memoriam, tum ob insignem tuam eruditionem, humanitatem summam, uirtutes eximias, ueræ nobilitatis uera ornamenta, quæ tantum tui amorem & admirationem conciliarunt, ut animi mei obseruantiam quibuscunque possum modis tes

P R A E F A T I O.

statam facere, & eius publicum exstare testimonium cupiam.

Huc accedit, quòd toto illo tempore quo eodem conuictu & mensa, eodemq̃ contubernio sumus usi Heidelbergæ & Basileg, te rerum naturalium contemplatione, & disputationum philosophicarum lectione mirificè delectari, nec ulla re magis, quàm ueritatis indagazione & cognitione affici animaduerti. Quocirca pristina tua & solita beneuolentiã fretus certo mihi persuadeo, te munusculum hoc chartaceum non aspernaturum, sed hilari uultu suscepturum, quod ut facias, tuamq̃ in nos præclaram uoluntatem porrò etiam conserues, abs te etiam atq̃ etiam obnixè peto. Vale. Heidelbergæ. a. d. 3. Kal. Octob. anno reparatae salutis CIO. ID. XCIV.

Qui te multum obseruat

& colit

Theophilus Maderus.

IN THO.

IN THOMAM
ERASTVM
MED. D.

SI qua falus homini est, vllam sperare salutem

A medicis, tu spes Thoma salutis eris.

At si fortè nefas aliquam sperare salutem

A medicis, medico te sine nulla falus.

S. D. G.

Calend. Febr.

Gabriel Gerberus.

IN THOMAM

ERASTUM

MED. D.

Si quis saluberrime est, vltima sperare salutem

A medicis in spes Thomae salutem.

At si forte necesse aliquid sperare salutem

A medicis in spes Thomae salutem.

S. D. G.

Coloniæ, Frib.

Georgii Gualtheri.

THOMAE ERASTI ME- DICI ET PHILOSOPHI CE-

LEBERRIMI EPISTOLARVM

LIBER.

Epistola I.

QVAE EST RESPONSIO PHYSICA ET *Theologica ad Questionem.*

Vtrum artis Medicæ aliqua sit necessitas : quandoquidem
sue cuiq; vitæ terminus ita præfinitus, vt vlla arte ea, neq; pro-
longari, neq; ante tempus abrumpi possit.

QVAESTIONEM mihi proponis discutiendam, an
Medicina sit opus: videri enim inutilem eam esse, se
præfiniti sint sui cuiq; dies, vt nec temporius, nec serius
quisquam occumbere valeat. Miror vehementer inue-
niri aliquem potuisse, qui de hac re quæreret. Ad val-
de pauca respicit, quisquis hic dubitat. Sed quando saxum hoc vol-
vere cepimus, age versemus diligentius. Respondetur, non vitilem
modò, verum etiam necessariam esse: quod primum physicè, deinde
Theologicè probabo apertè ac firmè, breuiter tamen. Res nulla pe-
rit naturaliter, quantisper calor eius congenitus superest. Hic enim
auctor & effector & conseruator est temperationis, qua incolumi
permanente, res nulla interire potest. Manet autem calor insitus in
re qualibet tantisper, dum alimentum ei suppetit conueniens. Calor
enim natiuus instar ignis, aut flamma in ellychnio accensa, perpetuò
indiget alimento. Continuè namq; generatur & occidit, sicut in flu-
mine semper aquæ præterlapsa noua succedit. Alimentum porrò na-
tini caloris, quod rationem lucernarum olei habet, est humidum con-
genitum: quod cum in re aliqua copiosum & lentum inest, diffici-
lius, ac longiori tempore absumitur: cum verò paucum est & aquo-
sum, breui admodum tempore dissipatur. Vt vno verbo dicam omnia,
quanto magis aut minus humidum istud calori natiuo, cuius est pa-

bulam, resistit, tanto rei cuiusq; vita seu duratio longior est aut breuior. Hoc spatium temporis, quo rei cuiusq; calor insitus propriam humidum depascitur naturaliter, id est, absq; vi & morbo, Fatum nominant Peripatetici. His positus certum est, apud Aristotelis sectatores vitam produci arte ad hunc terminum vsq; posse. Quis enim dubitet artem hoc prestare posse, vt serius aut temporius humidum a calore consumatur? Etenim dum hoc agimus, vt prater naturam modum calor non augeatur, & humidum propter aduentitiam causam non minuatur, ab interitu celeriore rem præseruamus. Qui cibis mali succi vescitur, & ob id corpus vitiosis humoribus replet: nec idoneam materiam pro repositione humidi, quod dissipatum est, habet, nec cauere potest, quin per febres aliosue morbos caloris proportio ad humidum mutetur. An non quotidie videmus herbas, quae frigoris aut hyemis asperitatem ferre nequeunt, multis annis conseruari, cum vel integuntur, vel in cella calidior loco ad ver vsq; ponuntur? Fructus nonnulli arte, qui vix mensem vnum integri mansissent, per totum annum recentes seruarunt. Norunt Agricola certas arbores in aprico & calido loco plantatas longè felicius, quam in opaco & frigido solo consistas, nasci, fructusq; suos temporius & copiosius procreare. Hic est cereuisiarum coctor, qui vicem habet ad parietem, iuxta quem ignis subinde accendi solet, plantatam, quae botros & folia longè ante protulit, quam alia omnes gemmas ostendere ceperint. Vidi Bononiae quoq; aliam, quae similem ob causam in mediam vsque hyemem & folia seruabat, & per aestatem multo ante alias fructus ferret maturos, semimatuos, & nuper enatos & florentes. Non minus certum est, propter contrarias causas tardius a nonnullis arboribus & plantis fructus & semina produci. Ex quibus euidentissimè probatur naturiuum calorem arte augeri & minui posse, vt eius operationes & maturentur, & impediuntur. Cæterum ars, quae naturiuum hominum calorem auctum reprimat, & ne pabulum suum iusto celerius absumat, prae cauere docet, quaeq; congenitum humidum, quo ad eius fieri potest, auget, Medicina est. Quocirca non vtilis tantum est, verum etiam necessaria: nisi quis inscite affirmare ausit profligationem morborum, qui humidum congenitum dissipare festinanter possunt necessariam non esse. Apud Christianos facilius est huius quaestionis explicatio. Christus

enim agrotos Medicina indigere affirmat. In Dei populo & Repub. semper Medicos fuisse, manifestè patet ex 50. Gen. Exodi 21. 2. Paral. 16. Ecclesiast. 38. Et hoc quidem loco postremo palàm iubemur posse nominis diuini inuocationem Medico locum dare. Probatur ibidem Deum voluisse Medicam artè exerceri, hoc argumento, quod ob eam causam tot & tam varia terram iusseris pharmaca proferre. An Chirurgiam inuilem minimeq; necessaria aliquis opinabitur? Haud puto. Si de hac parte mihi concedent, illà quibus argumentis minus necessariam monstrabunt? Argumentū certè de præfinito mortis die ac tempore vtrobiq; locū aequè habet. An quia mortis horam definiuit nobis Deus, necesse etià non habemus edere ac bibere? Argumentabitur hic etià aliquis, frustra cibū assumi, quia nec detrahere nec addere tempori nobis præscripto possumus. Si cibum potumq; necessariū confitemur quo argumēto alio remedia inutilia monstrabimus? Prouidentia Dei falli non potest: atq; ob id necessariò eueniunt omnia, quæcunq; fiunt, si ad Dei præscientiam referantur. At si ad nos respiciamus, contingentia sunt plurima. Quoniam igitur & hoc Deus prouidit ac voluit, vt aliqui beneficio medicamentorū sanentur, (sicut vitā nos vult cibo ac potu producere) minimè instrumenta & dona hæc diuina clementiæ aspernari debemus. Quia etiam scire non possumus, vtrum Deus per pharmaca nos liberare statuerit, prorsus officium nostrum facere, ac euentum iusta ac bona Dei voluntati permittere tenemur. An non insanus iudicaretur, qui de loco alto præcipitem se dare, quàm aptè per scalas descendere mallet? An non tentaret Deum, qui, cum ex aqua enatare posset, enatare nollet, quia Deus etiam in aquis seruire, quos vult, potest? Inbet Deus, ne solliciti simus, quid edamus, bibamus, induamus: addita causa, quòd & passerum & liliorum agræ curam gerat, præterq; eius voluntatē capillus de capitibus nostris defluere nullus possit. Idem interim misericors Deus, arare terrā, sulcis committere semina, metere, triturare, vites colere, vvas colligere, fructus reponere præcipit. An quia nemo ad Christum peruenit, nisi quem pater traxerit, Ministerium hominis necessarium non est? Summa est, Deus miraculosè vitam nostram nunc non regit, sed per media & instrumenta ab ipso ordinata agit: in quibus nihilominus suam nobis potentiam, maiestatem, gloriam, & clementiam, liquidissimè patefacit.

Quia igitur nescimus consilium Dei de vitæ nostræ termino, deq̄ a-
 grotationis & sanationis euentu, faciendum id nobis sedulo est, quod
 mandauit ac ordinauit, siue mori siue viuere nos velit. Cauendum in-
 super nobis est maxime, ne eum tentauisse deprehendamus, sed ve
 successum ab ipso præcipue & solo expectemus, dum, quod nostrum
 est, facimus. Ergo siue Philosophos consulamus, siue Dei verbum
 audiamus, necessariam esse Medicam artem concedere cogimur. Sy-
 racides affirmat Medicum à Deo creatum, et stipendium ei dari præ-
 cipit: deinde subiicit, Medicinam à Deo mortalibus donatam esse,
 ac in precio apud Reges fore huius professorem: postremò addit (quod
 in primis obseruandum est) Deum ex artis Medicæ miraculis &
 sanationibus laudari & prædicari velle. Ipse namq̄ per medicami-
 na, inquit, sanat, & doloribus homines liberat. Non igitur tollit ar-
 tis exercitium Dei præscientia. Nec ob id nos iuxta præscriptum
 Dei non agere debemus, quia Deum scimus ab æterno præuidisse, v-
 trum profutura sint nec ne pharmaca, quibus vtimur. Qui hæc me-
 dia negligit, non sine culpa sua moritur, nec poterit non vulnerari ob
 hanc rem conscientia. Qui Dei ordinationi paret, ac moritur nihilo-
 minus, bona conscientia coram Deo consistet, dum nulla sua culpa se
 mortuum intelligat. Ad argumentum frustra aliquid præterea re-
 spondero. Non enim quia meta nobis est posita, ideò officium no-
 strum, qui, qualis & quanta sit, nescimus, deserere nos conuenit: sed in
 Dei sapientia & bonitate, à qua omnia prouenire nobis, scimus, sic
 nos acquiescere decet, vt, quod imperatum nobis est, neuiquam negli-
 gamus, quicquid tandem Deo facere sit visum. In Christo Iesu Do-
 mino nostro, Vale. Heidelbergæ die 26. Mart. 77.

Epistola II.

AD D. ANTONIVM FRANCISCVM PIGA-
 fettam: qua respondetur ad Quæstionem.

Quomodo per easdem vias humores diuersi, ad diuersas
 partes, non modò temporibus diuersis, sed iisdem etiam,
 moueri possint. Et quod non necessario, trahentibus alijs
 partibus, alijs verò per easdem vias expellentibus humores,
 ij confundantur.

Dominus

DOMINVS Doct. Zacharias Ursinus heri mihi quaestio-
nem tuam proposuit: ad quam statim ei respondi. Respon-
sionis summam repetere hic libet. Si fex melancholica, in-
quis, ex hepate per venam illam expurgatur, quae à porta
vena oritur, in qua liene inseritur, quomodo non fiet in vena porta an-
te ipsius diuisionem contrarij motus, dum fex extrorsum, chylus au-
tem introrsum mouetur? Praeterea vt hoc possit fieri, non tamen vi-
deo qui non oporteat misceri succum Melancholicum cum chylo: cum
intra eandem venam contrarijs motibus ferantur, & sibi mutuo occur-
sent. Responderi primū posset, diuersis temporibus fieri hos motus: atq;
ob id nullam relinqui difficultatem. Sicut enim nullus miratur aërem
per eandem viam per inspirationem attrahi, per quam in expiratione
fuligo cordis & arteriarum expellitur: ita ne hic quidem admiratio-
nis causa superesset. Saepe comestos cibos per eandem viam, per quam
ingressi fuerant, reijci vidimus. Aliquando cibos ingestos retineri, &
humores alios eijci cernimus. Haec quia diuersis temporibus accidunt,
admirabilitatis nihil habent. Iam cum succus Melancholicus post
peractam in Iecinore coctionē secernatur, & à liene attrahatur, quis
non videt multò ante chylum per venam porta ex ventriculo & in-
testinis attractū fuisse? Haec ita euenire in valentibus et natura con-
uenienter viuentibus nullus potest ambigere. Ergò soluta in his fue-
rit quaestio. Qui plura de hac re audire cupit, legat Gal. 13. lib. 3. de fa-
cult. nat. quo in loco hanc rem verbo se disputat, multisq; exemplis de-
clarat. Si porrò mihi obijcias (quod D. Zacharias obijciebat) hel-
luones, horis omnibus edentes ac bibentes, aliter fuerit respondendum.
Quippe nullo non tempore videntur in his duo praedicti motus con-
tingere, in vena porta, vbi diuisa nondum est. An nihil prohibet mo-
bilia diuersa contrarijs ferri motibus in diuersis locis? Vena porta
ante diuisionem vna quidem est: at ita ampla existit et capax, vt ni-
hil impediat in ea humores aliquos prorsum, alios retrorsum ferri eo-
dem tempore. Exempla si quaeras, vbiq; sunt obuia. Primū enim con-
stat, ventriculum saepenumero vehementi impetu succos aliquos vi-
ciosos per vomitum reijcere, atque cibos paulò ante sumtos retinere.
Aperte hoc videmus fieri, cum cibi aut potus colorati, vt vinum ru-
brum, ingestisunt. Planius idem perspicitur in febris atque alijs

morbis, quos Natura tentata crisi depellit. Etenim humorem patri-
 dum, ut pituitam vel bilem in venis cum bono sanguine contentam,
 per longos venatur ductus ad intestina vsq; per iecur extrudit since-
 ros: nec prohibetur hæc Natura actio ab vili sanguine in venis re-
 perto. Similis est Natura motus & operatio in diarrhæis: dum à no-
 xijs humoribus in totius corporis venis acceruatâ corpus liberat.
 Nec aliter expurgantur humores vitiosi, qui ex venis iam exierunt,
 & carnes cutemq; occupârunt: siue sponte expellantur à Natura,
 siue à pharmaco euocentur. Quoniam in venas extremas rursus in-
 grediuntur, & per eas in maiores semper deferuntur, donec per ca-
 uam in iecur, & per hoc in intestina effundantur. Accidit frequenter,
 ut, qui pedes aut alias corporis partes tumidas habent, humorem il-
 lum per aluum eijciant, tumoromq; inter purgandum manifestè im-
 minui videant. Par ratio est humorum illorum, qui non extra cor-
 pus eijciuntur, sed de membro vno ad aliud remotum propelluntur,
 quo peruenire nequeunt, nisi per venas eò deferantur: quod in multis
 aegrotantibus vsuuenire quotidie cernimus. Patet igitur liquidò, hu-
 mores in vasis comprehensos non obstare, quò minus per eadem vasa
 alius quispiam vel prorsum propellatur, vel retrorsum retrahatur.
 Hoc si in venis minoribus fit, quis dubitet, quin in maioribus facilis
 accidere possit? Si denuò quærat aliquis à nobis exempla dissimilia
 adferri, quòd scilicet nullum protulerimus, in quo duplex simul fiat
 motus, nihil profecerit. Quoniam negari non potest, quin ille quoque
 humor, qui in venis remanet, aliquando moueatur non eodem modo,
 quo is mouetur, quem Natura extrudere cœpit. Si moueri aliter
 negetur, saltem moueri aliter posse concedetur, præsertim si ab ali-
 qua parte in oppositam regionem trahi cogitetur: quemadmodum in
 casu nostro contingit. Etenim succus melancholicus ex hepate non
 abit sponte sua versus lienem, sed ab hoc attrahitur, ab illo vel ex-
 pellitur, vel trahi permittitur. Iecur autem, detrusum ex ventriculo
 ad intestina chylum, ad se attrahit. Quid igitur miri est, si in amplo
 & capace vase contentus humor à liene attrahatur eodem illo tem-
 pore, quo hepar succum sibi familiarem in parte alia vasis eiusdem ad
 se allicit? Deinde ut maxime demus in prioribus exemplis alterum
 humorem solum moueri, alterum autem quiescere, nihilominus quod
 propositum

propositum erat confecimus. Etenim difficilius forsitan mouetur humor aliquis, ubi alius quiescit, ac per eum penetrare tamen cogitur medium, quàm cum duo in spacioſo vase singuli locum suum seruantes in oppositas regiones pertrahuntur. At misceri & confundi eos oportet, inquit. Ne hoc quidem est necessarium. Etenim in crisiſibus alijsq; sponte factis euacuationibus, nec non medicamento excitatis purgationibus, humores ex venis, etiam remotis admodum ab intestinis, sinceros nullosq; cum sanguine mistos expurgari videmus. Quod quia tunc fit, cum sanguis retinetur solum, bilis autem, exempli gratia, pellitur, multò facilius poterit fieri cum vterq; trahitur. Quippe sic trahunt membra conuenientes sibi succos, quomodo Magnes ferrum ad se pertrahit. Attrahit ergo iecur sincerum chylum: nec repetit succum melancholicum, quem, ut inutilem sibi, repudiauit. Hunc lien minime aspernatur, sed ut familiarem amicumq; expetit: chylum nequaquam desiderans. Quanquam verò sic res habet, ac plerunq; dicto iam modo tractio hæc perficitur, non tamen negauerim & cum succo melancholico aliquid chyli ad lienem venire, & cum chylo illius aliquid ad iecur redire. Quæ fortasse res in causa est, ut prauam illam vitus rationem seruantes, magna ex parte lienis obstructionibus prebendantur: & morbis à crasso sanguine genitis affligantur. Satis, puto, declaratum est, quomodo per easdem vias humores diuersi ad diuersa loca moueri possint, non modò temporibus diuersis, verum etiam eisdem. Ostensum quoq; est, eos non necessariò confundi. Satisfactum ergo est vtriq; rationi. Has meas cogitationes temporis aliquid suffuratus, raptem tibi petenti chartis illinere placuit: tu pro tua humanitate æqui boniq; ut facias, oro. Negotia non siuerunt accuratius tractare. Vale, Heidelb. 3. Non. Martij, anno 72.

Epistola III.

AD D. PETRUM MONAIVM.

Metalla & his cognata Misſy, Sory, Hydrargyrum, Stimmi, &c. intra corpus non esse admittenda, quouis licet modo sint, & maxime ignis vi, præparata: eademq; nullo pacto corpus alere.

X libellis nostris hanc te *ἰατρικῶν* excerptisse ais, Metallica omnia in vniuersum, quouis modo parata, nec tuod, nec commodè intra corpus sumi. Non dixi ego, metallica omnia noxia esse. An enim & salem inter Metallica numerari non nouimus? Sed & Chalcanthum non aded noxium esse affirmavi pag. 139. lib. de auro poculento. Monui etiam plurimum malitia differre inter se tùm Metalla tùm Metallica. Hac *ἰατρικῆ* nostra est, Metalla & his cognata, Misij, Sorij, Hydrargyrum, Simmi, etc. temerè non esse deuoranda, quouis modò sint preparata, praesertim verò si ignis vi sint concinnata. Si libelli principium attentè considerasses, de Metallis me praecipuè agere animaduertisses. Nec ignoras, puto, auctores à Metallis Metallica distinguere. Cum dein de nobis das Metallica non ita alere, vt pro cibo quotidiano vti liceat, idem mox nobis rursus eripis. An enim, quod alere non potest, corroborare, refocillare, in statu suo partes principes conseruare potest? Dico tibi, hoc esse vnum *ἐν τῷ ἰατρικῶν*. Quot modis corroborari & instaurari vires possint pag. 91. & deinceps expositum inuenies. Quae si expendere voles, vltè in partes nostras descendes. Iterum repeto, impossibile est sine alitione talia effici, qualia quintis metallorum essentijs ac similibus adscribi audis ab horum pharmacorum fabris. Quare non rectè credis experientià te producere posse testem. Sed, inquit fortè, non alere ciborum instar, sed nonnihil tamen alere. Ego verò nullo pacto alere demonstraui, sed sincera esse pharmaca probaui. Quò igitur constare ostendes, in vsu medico illa saepe, quo ad has intentiones, vtiliter adhiberi, maximè in animi deliquijs? Quid enim? An quae animo defectos reuocant alere omnia possunt? Ergò & frigida aspersio, & nasi compressio, & pilorum euulsio, & auricularum vellicatio, & oris ventriculi confricatio, & artuum contortio ligaturaq; alunt. Aliud est spiritus euocare, qui ad cor confugerunt, atque aliud eosdem nutrire. Infundimus eis etiam vinum ad celerem spirituum perditorum instaurationem, sed id nutrit. At metallica non nutriunt. Non igitur vini modo iuuant. Vis te tuomot gladio iugulem? Haud multò post ita scribis. Purgandi vires pleraq; obrinere, satis notum est. Item, Neq; enim inficias iuerim, quin venenatà & malignà aliquà qualitate participant. Si vera haec sunt,

sunt, ut cersè sunt, quomodo alere, corroborare, refocillare dicis? aut qui credemus animo defectis per se prodesse? per accidens aliquando iuuare, nil fortè vetat. Sed rationes expendamus. Summam mistionis perfectionem in auro præsertim elucentem, ac gemmarum præstantiam lux & splendor ille præfulgidus, satis patefaciunt, spiritibus nostris lucidissimis maximèq; temperatis cognatas esse. Horum ratione facilè adducor, vt credam ob illam *συμπάθεια* & symbolicam conuenientiam spiritus etiam conseruare, augere, ac velut ignauos ac deperditos specificâ proprietate restituere. Aurum perfectè mistum concedo, quando perfectè mistum vocas, cuius partes humidæ cum siccis ita sunt temperata, vt altera ab alteris seiungi nequeant. Hac perfectio, quid ad temperationem corporum nostrorum attinet? Mistio perfecta alio modo dicitur, quæ ad plurimarum & præstantissimarum actionum vsus requiritur. Hac perfectione metallis nihil imperfectius, hominis corpore nihil perfectius in tota rerum natura inuenitur: de qua re pag. 46. & deinceps multa differui. Repeti superiora hîc etiam possunt, est enim impossibile, vt quæ alere non possunt, spiritus augeant, ac deperditos restituant. Quare verba sunt inania. Specifica proprietas, per quam instaurantur spiritus, est proprietas temperamentalis, cuius ratione alimentum aliquid est, ac fieri id potest, quod nos sumus. Quod cum metallis sit negatum, nullum hîc locum habet de occulta alia proprietate commentum vllum. Quid verò lux & fulgor gemmarum ad spirituum alitionem? fortè putas spiritus oculos habere, & ex splendore ingestarum gemmarum voluptatem capere. At dico tibi tritas gemmas omnem fulgorem amississe. Si lux indicaret spirituum cum lucidis rebus cognationem, quàm multa, quæ se forent eorum alimenta? Iam si venenatam qualitatem participarunt, si tanta corpus violentia purgant, qui spiritus restituant, augeant, conseruent? In his quia nihil animaduertisti firmitatis, ad talia transis.

Si metallica pharmaca, inquis, repudias, quia corpus vehementer purgant (pleraq; purgare vterò nobis concedis) nulla purgantia intra corpus sumi oportebit. Quod cum sit absurdum, istud tantum sequetur. Non cruda, & ita vt è terra eruuntur, ingerenda esse, sed quemadmodum & reliqua purgatoria præparata prius, & alijs ad-

*dictū correctā. Non sequitur, si metallicis purgatorijs vtendum ne-
gem, vt etiam alijs interdiciam. An si prohibuero Ellebori vsu, ti-
bi videbor etiam Rhabarbari repudiare? Quia nocentiora sunt me-
tallica, ignium vi parata alijs purgatorijs, fugienda dicimus. At hæc,
respondebis, non minus illis corrigi poterunt. Si ita sit, quero ex te,
cur tot sumtibus & laboribus metallica conquiras vsu non satis com-
probata, dum idem longè vilioribus, & multo vsu probatis obtinere
potes? Annon summa fuerit dementia, ignota, preciosa, multo labore
& industria comparata anteferre, minus preciosis, notis, obuijs, dum
non plus ex illis, quàm ex his commodi expectes? At validius a-
gunt, inquires, & in parua quantitate. Audio: sed hoc tibi repono: ob
id esse nocentiora, quia minima eorū quantitas plus exagitat corpus,
quàm maior aliorum quantitas. Si alijs adiectis retundi virtutem
eorum dicas, vt non magis infestent, rursus parum prudenter i-
gnota pro notis eligi affirmabo, cum præsertim certus esse nequeas,
verum mali aliquid latenter corpori imprimant, maioreq̃ precio ve-
neant. Et cruda quidem corrigi posse haud nego, ignium vi concinna-
ta, an sic temperari queant, vehementer admodum ambigo. Dixi a-
lijs crudi Antimonij drachmam minus mouere, quatuor vel quinque
granis preparati. Veteres quoq̃ nonnunquam purgationis causa me-
tallica propinârunt, Chémico artificio igniū maximorū vi apparatus
nulli vnquã exhibuerunt. Auget, nõ minuit eorū malitiã preparatio
per ignes. Hoc tu negas. Quibus id rationib⁹ fretus neges, videamus.*

*Multa res sunt, quæ cum ante crude & ineptæ forent, ignis po-
stea beneficio coctæ, aptæ efficiuntur ad corpus alendum. Testantur
id carnes, imprimis verò assæ, in quibus nemo iuxta ὕδατος refugit.
Si toto genere hæc differre dicas, vel vnã cerussam tibi proferam,
quam & refrigerare, & idè repellere, emplasticamq̃ esse ipsa expe-
riencia euidenter demonstrat. Cur hinc iuxta ὕδατος non vrgemus, cum
tamen à plumbo vsto aut parum, aut nihil differat? Plurima etiam
ex metallis vi igne liquatis, & puris ab impuris partibus secretis
comparantur pharmaca, (vt olea, liquores, vocati spiritus) quæ ad
refrigerandum & humectandum intra & extra corpus vtiliter exhi-
bentur: vt liquor vitrioli & oleū sulfuris, in quibus gustu etiam ipso
nulla acredo deprehenditur. Taceo nunc aquas distillatas.*

Ad hæc ita respondeo: Nunquam. ego dixi, omnia ab igne coctæ

vel ὕστα ἐπιπόδμα noxium acquirere: imò ex Gal. et Dioscor. au-
 thoritate, ut ipsam rerum inspectionem nudam, rem aliter habere o-
 stendi pag. 134. Rectè igitur tu toto genere differre dicis, cibos & me-
 talla. Ceterum cur metalla ἐπιπόδμα noxium retineant pag. 112.
 abundè exposui. Cerussa exemplum, quæ res est factitia, & absq; igne
 paratur, tantundem ad rem facit. Si te Sandijcem intellexisse dicas,
 hanc ex cerussa leuiter ὕστα fieri respondeo. Differt autem à plumbo
 ὕστο plurimum cerussa, cum illud manifestè calidum, hæc frigida sit.
 Sed cui tu persuadebis liquorem seu oleum Chalcantbi ac sulfuris
 ἐπιπόδμα nullum obtinere? Gustus, inquis, ac redinem non sen-
 tit. Ferreus est ergo gustatus tuus, si mordicationè non deprehendit.
 Admoue guttam integræ linguæ aut gingiuis, aut carni cute nudatæ,
 & utrum erodant videbis: Non omnia, quæ gustus non percipit ca-
 lida vel frigida, talia nō sunt. Sæpe enim sapor vnus offuscat alium,
 ut nō sentiat, tametsi plurimus adsit, ut in Opio amaritas sapore te-
 git refrigerantiū partiū. Ita parū vini rubri vini albi multo copiosio-
 ris colore obtundit, ut nō videatur. Quoties operatio seu effectus adest
 caloris, nemo calore adesse dubitabit, modò ab accidente nullo fallamur.
 Deinde lingua laxa cum sit citò penetrat per eam tan opere ex-
 tenuata, ut minus eorum actio hîc, quàm in densiore parte ani-
 maduertatur. Miror verò quorsum dicas te non concedere, quæ in
 dura corpora sæuiūt, mollioribus magis infesta esse. Ego namq; fuscè do-
 cui satis, maximè calida, si exquisitè sint extenuata, ppter celere pene-
 trationè minus laxis quàm densis corporib; nocere, p. 114. Sed & Gal.
 ha: de re multa cum alibi, tum vbi rubificatiã, vesicatoria, & escharo-
 tica distinguit. Per accidēs hoc fit, quia nō inheret. Si æquè diu in his
 atq; in illis inhererēt, dubio procul plus nocerēt mollibus quàm duris.
 Quæ igitur de lanarū saccis cōtra tormentorū ictus protensis adfers,
 cōtra nos nō faciūt. Aquã fortem ferrū corrodentem dicis sine noxa
 manu caua excipi. Si vel tertia temporis parte, quo ferrum erodit, in
 manu serues, senties quid possit. Vidi inseri in dentè cauū, ut leuiter
 gingiua simul attingeretur, quosq; mox cruciatu cū carnis exesione
 gigneret, itidē vidi ac memini. Hoc exemplum aliàs magis quadrat,
 quàm id, quod de lanarū saccis adfers, quia nō de impulsu violēto, sed
 alteratione violenta disputamus. Quod ad extremum metallica
 (de quibus non pugno, sed de Metallis & cognatis quibusdam

disputo) scribis, nō prorsus numero eorum, quae intra corpus assumuntur, eximenda esse, si in eorum usu tria haec obseruentur, vt rectè praeparentur, alijs additis aptè corrigantur, deniq; debita quantitate exhibeantur, satis est declaratum. Metalla enim preparari non sic sunt dignibus, vt non semper noceant. Quia verò & nocentibus aliquando vti cogimur, non dico ea nunquam vsurpanda, sed cum aliter agrum sanitati restituere non possumus, minus malum maiore permuandum aliquando fuerit. De hac re pag. 106. & 118. & 122. & 141. egi. Habes responsum ad omnia tua breue & longum simul: Breue est, si hanc chartam intuearis. Longum satis erit, si loca citata examinare attentèq; relegere velis. Citavi ob id ipsum, vt labore te leuarem inquirendi & ipse mihi consulerem, cum praesertim occupationes fusiore responsum instituire me non paterentur. Dominus Iesus tibi benedicat. Amen. Die 23. Ang. Anno 78.

Epistola I V.

AD D. PETRUM MONACHUM.

De gemmarum & Chalcanti facultatibus. 2. Metallorum transmutationem impossibilem 3 Purgatricem medicamentorum facultatem ad materię qualitates, non ad formam pertinere. 4. De morbis totius substantię. 5. Quomodo inter sanitatem & morbum statuatur medium, & quae ἀμυστα & ἄμυστα.

DE gemmarum viribus non indoctos addubitare, inquis, video, qui tamen alijs abditis illis proprietatibus tribuunt plurimum. Idem ipse quoque omnibus temporibus animaduerti, illos scilicet solos (de doctis loquor) magnas & admirabiles inesse gemmis vires existimauisse, qui perpetuo latentes illas potestates creparet. Sed satis nō est, doctū esse, nisi quis in hac ipsa re, de qua quaestio est, doctus sit. Fieri certè potest, (ac sepius sic) vt excellentibus viris & in praecipuis artibus nostrae partis exercitissimis, nunquam in mentem venerit de huius rei veritate inquirere. Solent enim plerūq; fidem habere illis, qui se periculum fecisse affirmant.

affirmârunt, quasi non & se & alios fallere potuerint. In horum ordine ipse quoq; permansissem, si non obseruauissem, omnes ferè, qui talia præcipuè nobis commendârunt supersticiosissimos alijsq; vanis artibus deditos fuisse. Credat, qui vult gemmas mirabilia efficere, mihi, qui & ratione & experientia didici aliter rem habere, nullus facile persuadebit, falsum esse verum.

Chalcanthi liquorem, vt & ipsum Chalcanthum minore periculo vsurpari posse in ipso libello fassus sum. Nec ego in certis casibus, vbi nihil videatur obstare posse, vereor eo rebus alijs conuenienter temperato vti. Quid verò de Pharmacopœo dicam, equidem non habeo aliud, quàm nescire me, vtum contulerit ægris, an non contulerit. Suspicio eum, si vtilitatem attulit, alijs rebus, distributionis aut deductionis aliorum gratia potius miscuisse, quàm sanationis. Vix enim arbitror quenquam crediturum, insita sua virtute vas ruptum sanare ipsum posse. Hoc certè comperi, omnes pulmonis vlcere quantumuis obscuro laborantes (sunt enim aliqui ad eas aquas ablegati à medicis, de quibus dubitabatur, an vlceratos pulmones haberent) qui aquas Chalcanthum continentes biberunt, celerem sibi mortem accersuisse. Quod, nisi in diuersis sapius euenire vidissem assensuraturè apud te affirmare non vellem. Venerunt enim deinde ad me consilium petentes (& hoc ipso anno duo adhuc robusti iuuenes) cùm consilio locus non superesset. Quæ ideò refero, vt me diligenter omnes circumstantias examinauisse intelligas. Ego Pharmacopœum facultate huius liquoris, vlcera hæc tum sanauisse credam, vbi rem certius cognouero, & quibus præterea sit vsus vnà cum alijs circumstantijs perspexero. Qui sapit, temerè non credit iactatoribus illis, quoties ea exhibent, quæ nocere possunt. Audiui sexcenties mandatum quoddam Elidæi Medici Bononiensis, ad cælum tollere, quasi sputum sanguinis admirabili efficacia curaret. Sed multis ab ipso met frustra exhibitum partim vidi, partim scio: Sicut ne ipse quidem fructum ex eius vsu deprehendi. Vsus enim sapius sum, quòd periculosum non sit, & rationem habeat suffragantem. Sæpenumerò vbi multa sunt adhibita, quæ simul affectum percurarunt, laus tota vni perperam adscribitur. Sed de hoc satis, imò nimis multa.

De aqua forti nihil dicam, cùm neminem sperem adeò insauire,

alterutrum absurdorum horum colligis, aut nullis formis mandata illa prædita esse, aut, quod esse creduntur, reuera non esse. Respondeo prius nullo pacto sequi. An enim, quod hac certa forma priuatum est, omni forma spoliatum esse oportet? Alterum rectè sequi dicitis, si modò rectè intelligas. Etsi enim Rhabarbarum nominatur (hoc enim exemplo tu vteris) radix arida, Rhabarbarum tamen verè non est, sed Rhabarbari cadauer. Tum verè est Rhabarbarum, cum terra adhuc infixum eius ad se succum, quo nutritur & viuit, attrahit: quod tibi absurdum videtur. An tu es oblitus, opere & potentia omnia talia definiiri? Arist. verba lib. 4. Meteorol. cap. vltimo hæc sunt. Τα ρα ρδ δ υναίωμα ποιείν τὸ αὐτὸ ἔργον ἀληθῶς ἐστὶν ἕκαστα, δῖον ὁ ὄφθαλμὸς εἰ ὄρα. τὸ δὲ μὴ δ υναίωμα, ὁμωνύμως, δῖον ὁ τεθεῖως, ἢ ὁ λίθι. & εἰ δὲ ρδ πείων ὁξύλιος, ἀλλ' ἢ ὡς ὀείκων. Hic addam quæ 2. de generatione animal. 1. scripsit: εἰ ρδ ἔστι πρόσωπον μὴ ἔχον ψυχὴν, εἰ δὲ σὰρξ, ἀλλὰ φθαρίν (α. ὁμωνύμως λεχθήσεται, τὸ μὲν εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ σὰρξ, ὡς περὶ κῶν εἰ ἐγγίγνετοξύλινα, ἢ λίθινα. Ab hac sententia non dissentit Galenus. Nam 1. lib. de placit. Hipp. & Plat. cap. 8. de Aristotele loquens, ait, ipse est, qui nos docuit, vt ad operationem & vsum vniuscuiusq; instrumenti, non ad fabricam referriamus, cum quæ nam sit eius essentia scire volumus. Idem repetiuit in fine lib. 2. iam dicta repetens ἐπ' αὐτοῖς δὲ ἔστι κ' τὸ τῆς Αεῖσοπίλας λήμμα, ὡς εἰ δὲ κατὰ τὸ πλὸς τ' ὡ τῆς πρώτης βιβλίου διήλθον (addo hæc, vt quæ de primo libro latinè extant, genuina esse videas.) Quod nam hoc est λήμμα? εἰ περὶ σῆκειν κείναι τὸ ἐν τοῖς ὀργάνοις ἐπερὶ τὰ καὶ ταυτότητα ταῖς ἐνεργείαις καὶ τῆς χεῖρας αὐτῶν. Si ergo non amplius nutritur ac viuit arida radix, ὁμωνύμως Rhabarbarum dicit quis inficiabitur? At de viribus nouis, quæ vnà cum noua forma accesserunt, idem quaeremus. Frustra hic quaeres. Non enim accessit vis purgandi, à forma cadaueris, vt sic nominem, sed prius inerat, vt in lib. de occult. Phar. potestatibus ostendi. Hinc insolubili argumento probavi, purgatricem eius vim ad materiæ qualitates pertinere, nō ad formā. Quæ nanq; virtus in aliqua materia inhaeret, quæ multas diuersas formas sibi inuicè succedentes recepit, non potest vllius ex his esse propria qualitas. Si enim vnus esset, ea abolet, ipsa quoq; extincta fuisset. Video te non obseruasse hæc, quæ tameñ verbose ibi tractaui.

Quæris, num in anima carentibus temperies forma vicem suppleat? Respondeo, non supplere, si de substantiali forma intelligas. Quid verò in animatis, inquis, temperies? Cui annumeranda? Forma ne? Ita duæ erunt formæ vnius simplicis rei, substantialis vna, accidentalis altera. Ergo ne materiæ? Atqui de huius ratione est, non agere, sed pati. Hæc tua sunt. Ego non tantum non iudico absurdum esse in rebus physicis seu materiatis duas formas ponere, substantialem vnã, & accidentalem alteram, sed necessarium esse aio, non vnã tantum, sed plures accidentales ponere. Quippe formæ vniuersales & sic physica, nihil agunt sine instrumento corporeo, αὐτὸ τὸ τυχεῖν: quia non sunt actu efficaces, sed potentia, respectu actus secundi. Pro diuersitate ergo temperamentorum, diuersas edit formæ substantialis actiones. Idem hoc ipse tu cum affirmes his verbis (qualitates verò, ex quibus temperies constat, omnes vno ore Philosophi fatentur, actionum esse causam proximam, & per illas substantias efficaces esse) nihil opus est, vt plura addam. Post hæc pro morborum totius substantiæ assitione hoc adfers argumentum. Reperitur in compositis tertium quiddam præter materiam & formam, scilicet forma totius: in quo fortasse horum morborum auctores sedem ipsis constituunt. Est autem forma hæc totius alia, non tantum ab ipsomet composito, sed etiam à forma partis, quæ vnà cum materia compositum constituit. Compositum sit homo. Forma partis hic erit anima, cum corporis temperie totum constituens. At totius forma, erit ipsa humanitas. Ad hæc ita respondeo. Certum est præter materiam et formam tertium esse in toto naturali, seu in composito. De substantijs se loquamur, dubitabit nemo eorum, qui principium lib. 2. Arist. de anima cum attentione perlegit ac intellexit. Manifestè ibi distinguit compositum à materia & forma. In composito seu vno accidentali eque clarum est. Habes igitur me tibi consentientem hac quidem in parte. Cum deinde exemplo hominis declaras tuam sententiam, quatuor videris res ponere, scilicet compositum, hominem videlicet. Deinde animam, quam formam vocas partis. Tertio materiam congruenter temperatam. Postremò formam totius, nempe humanitatem. Quæro hinc primum ex te, quid differat ab homine humanitas? Deinde cur à composito, nimirum homine, tanquam partem quartam ponas, cum Arist.

Arist. tres tantum res in substantia tali agnoscat? Materia enim cuiusque rei propria, *περὶ ἑαυτῆς*, & ultima, non potest sine peculiari temperatione materiae nomen retinere. Haud dices, puto, quartum hoc materiam cum forma unire, atque unitis iam, id est, ipsi composito superuenire, tanquam ultima & perfecta forma. Quippe, quod ex materia & forma coaluit, *καὶ ἑαυτῆς* & *ὑπερτέλειον*, & τὸ δὲ τὴν Græci vocant (Latini barbarè suppositum, aliquando indiuiduum, & subsistens nominant) nec alio aliquo egere putant. Sunt enim hoc modo composita primæ substantiæ seipsis subsistentes. Huc Aristotelis verba pertinent, quæ in 1. cap. lib. 2. de anima legimus, *διὸ καὶ ἐστὶ ζῆταν, εἰ ἐν ἡ ψυχῇ καὶ τὸ σῶμα, ὡσαύτῃ ἐστὶ τὸν κενὸν καὶ τὸ σῶμα ἐστὶ ὅλως τὴν ἑαυτῆς ὑλὴν, καὶ τὸ ἕλη.* Nulla ergo natura seu substantia in homine, præter materiam, formam, & compositum quod est homo. Quid ergo, inquires, de humanitate dicemus, num ab homine non differt? Differt certè, sed non tanquam natura seu substantia quædam quarta. Sic ergo differunt, ut caro, & τὸ εἶναι carnis, quo exemplo frequenter vititur Philosophus. Est enim humanitas τὸ εἶναι hominis, hoc est, perfecta hominis definitio ab omni concrectione materiae & patibilitatis secreta in mente nostra consistens. Homo enim mortalis & patibilis est, at non humanitas, quæ est intellectus nostri *ῥόνη*, omnis materiae contagionis & mutabilitatis expers, ac velut idea quædam hominis. In ipso autem homine non est ab homine alia natura distincta, per quam homo vel agat vel patiatur aliquid aliud, quàm agere ac pati potest, quatenus homo est.

Sed ponamus re ipsa aliud esse aliquid ab homine, formam scilicet totius, ut tu appellas. Quid hinc concludes? Morbos, ais, totius substantiæ videntur horum inuentores in hac natura posuisse. Quæro igitur, verum natura hæc quarta, substantia sit, an accidens? Si accidens statuatur, vel erit totum secundum ipsum per se alterabile, vel non. Si prius detur, non fuerit forma seu terminus generationis, sed indefinita qualitas, nempe patibilis: quod est absurdissimum. Si secundum, ipsum mutabile corpus esse negetur, non poterit morbos suscipere, nisi qualitatibus mutatis, ipsum quoque mutetur. Redibimus ergo ad principium. Sed frustra hic hæreo, cum simpliciter fieri non

possit, ut substantiæ forma sit accidens. Quod si ergo substantia est, nihil habet contrarium. Ergo ut iæuro, animæ instar, nihil patitur. Nullorum ergo per se morborum est subiectum. Corpus ergo primò læditur, quod tu quoq; concedis. Ergo morbus quilibet primò & per se corporis affectus est, secundò & per accidens vel animæ vel humanitatis: quatenus scilicet cum corpore ita malè affecto amplius consistere, ipsumq; informare non possunt. Idem nos dicimus. Nihil igitur inter nos relinquitur controuersum. Imò verò plurimum ais: quoniam pestilentes, & contagio venenato inficientes humores aut vapores, etsi in corpus primùm inuadunt, non tamen secundam simplicem duntaxat temperiem lædunt, sed ita, ut totum destruant. Concedo hæc omnia: sed quid eis efficias, nondum certè video. Pestilentes humores vel corporis temperiem lædunt, vel vnitatem, vel instrumentalem conformationem. Nisi horum aliquid lædant, morbos nullos creabunt. Sed de primo genere, intemperie scilicet: (Reliqua duo morborum genera huc non pertinent) agamus. An potest corporis natura destrui temperamento integro remanente? Tu affirmabis, si propositum tueri voles: ego autem negabo. Ut forma aliqua sit in materia, necessarium est, ut materia perfectam habeat diuisionem, seu perfectè sit disposita. Non enim forma quolibet in subiecto seu materia qualibet, sed in propria tantum riteq; disposita inest: nisi cælum terræ miscere velimus, & humanam animam in materia asini, fabæ, milij, & c. inhabitare posse opinemur. Quæ verò est ista materia dispositio alia, quàm conueniens temperamentum? Hoc dum adest, congruenter, dum abest, incongruenter disposita est & dicitur materia. At impossibile est, materiam perfectè dispositam non informari à forma, pro qua suscipienda & retinenda aptè sufficienterq; preparata est. Nec suam etiam deserere materiam forma vlla potest, quantiisper pro eius permanione rectè temperata est materia. Ergo cum substantijs & formis per se, & primò nihil sit contrarium, & actio omnis fiat à contrario, à nullis morbis primò, & per se lædi vel destrui possant. Quare temperationem primò corrumpunt necessariò, quæ corpus destruant. Sed nec temperationis

nec temperationi, quando consideratur, ut habitus, seu motionis ser-
 minus, aliquid per se, & primario contrarium est. Corpora enim
 ratione habituum quiescunt, Non mouentur aut mobilia sunt, ut pra-
 clarè demonstrauit Aristoteles 7. Physic. cap. 3. Tunc igitur solum
 mutatur corpus, quando qualitates patibiles, prima scilicet mouen-
 tur seu patiuntur. Quocirca corporis temperationem per se sola illa
 corrumpunt, quae calefacere, frigesacere, &c. possunt. Pestilentes igitur
 humores, aut halitus, nisi diuidendo corpus continuum destru-
 ant, calefaciendo aut frigesaciendo, &c. corrumpunt. (Quòd enim
 primò & per se non inuehant morbos instrumentales, confessum esse
 arbitror.) Aliter enim temperamentum labefactare per se nequeunt.
 At hoc integro perdurante corpus interire aut dissolui non posse cer-
 tum est. Frustra igitur in quarta illa natura, si ponatur substantiae
 aliquid esse, finguntur morbi primò inherere. Hic non incommodè re-
 petuero, quod ante dixi, formas substantiales physicas absque instru-
 mento corporeo nihil agere. Est ergo proxima actionis causa orga-
 num seu pars corporea. Quare vel morbus non per se primò, seu pro-
 xime laedit actiones, uelest huius partis seu instrumenti proprius
 affectus. Quòd si organi propria est dispositio, non poterit pro-
 prius formae affectus censerì. Quid igitur prosit commentum de to-
 tius forma, si quàm maximè verum esset. Non enim humani-
 tas, sed homo morbis afficitur, nec patitur à morbis anima, sed
 corpus. Patet igitur frustra huiusmodi fingi ad stabiliendos mor-
 bos totius substantiae, quos natura profus nescit cum tota ve-
 tustate. Est enim recens figmentum à Fernelio primùm, ut ar-
 bitror, excogitatum. Videtur autem è Chemia pullulare primùm
 cepisse.

Quod vltimo loco quaeris, nequaquam facile est explicatu. Mul-
 tos enim torsit questio hac medicos, dum alij medium inter sanitatem
 & morbum dari concesserunt, alij cum Aristotele negarunt. Ut sese
 pleriq; extricarent facilius, dari dixerunt, si sensus arbitri ponantur,
 non dari, si rationi iudicium permittatur. Quod ut in hac sola que-
 stione tolerari possit, non tamen tuae interrogationi satisfacit, qui ge-
 neraliter quaeris, cur contrariorum alia dicitur, alia impura sta-

uantur? Eadem quaestio mota olim ab alijs etiam fuit. Mouit vos haec potissimum ratio, quod viderent ab extremo vno ad alterum transitum fieri non posse, nisi per medium eatur. Ergo, inquit, cum motus omnis ex contrario fiat in contrarium, qui poterit inter aliquam contrarietatem medium negari? Omnia igitur sunt ἐμμεσσι. Tua ratio etsi cum hac coincidat, tamen alia est. Sic enim colligis: Contraria sunt ὁμοῦ καὶ ἀντιπροσέφωτος. Quae cum sint sub eodem genere extreme sibi opposita, medium habeant necesse est, siue nomen habeat, siue ἀπὸ οὐνοῦ sit. Distinguunt alij medium in id, quod transitus vocant, & id, quod formae nominant. Illud esse dicunt, quod magis & minus infinite fere recipiat, vt est medium inter calidum & frigidum. Hoc esse affirmant, quod certam speciem vnam vel plures habet interiectas, vt inter album & nigrum, interponantur rubrum, pallidum, liuidum, caeruleum, &c. Haec species secundum magis & minus tantum differunt, sicut maior vel minor caliditas, sed definita sunt species. Huius generis contraria non habent medium transitus, inquit. Non enim necessarium est, vt quando nigrum, album fit, per omnes species transeat. Alterius generis ἀμμεσσι vocari aiunt, quod definito medio careant. Quae cum dimidium quaestio- nis duntaxat, & non recte tamen soluant, pro nulla responsione iure optimo habebimus: Aliter ergo explicanda res fuerit, vt sequitur.

Contrariorum, quae accidentia sunt, (sunt enim & substantiarum differentiae, per quas genera diuiduntur, contraria. Et quod huiusmodi contraria sint ἀμμεσσι, caret omni controuersia, vt arbitror) duo sunt modi, seu genera. Quoniam corpus subiectum propter aliqua est per se mobile seu mutabile, propter aliqua quiescit. Et quae extrema sunt, vel fines motionum, id est secundum quae corpus non mutatur, sed a motu quiescit, magis & minus respuunt, nec motui obnoxia per se sunt. Ad hoc genus pertinent omnes habitus Relationum & figurae. At ea, quorum causa subiectum est mobile, magis & minus recipiunt: & ob id ἐμμεσσι sunt & dicuntur, sicut altera propter causam contrariam ἀμμεσσι noscuntur. Quomodo enim fieri possit, vt quae magis & minus non recipiunt, haec ex dimidio sint talia vel talia? Non recipere autem habitus & terminos motuum magis & minus, & per se notum est, & ab Aristotele

aristotele 7. *Physic. cap. 3. demonstratum est.* Non enim habitus
 causa fieri, aut perfici, sed facta vel perfecta res quævis dicitur. Sani-
 tas igitur & morbus contraria sunt ἀμετα, cum secundum hos habi-
 tus non moueatur, sed motum sit. Terminant enim motum. At cali-
 dum & frigidum contraria sunt, ἐμμετα: quia secundum ipsa moue-
 tur corpus, non autem motum est. Recipiunt hæc magis & minus,
 cum calidum possit minus fieri calidum & similiter frigidum. Quare
 poterit idem medio modo habere. In talibus medium est, cum extre-
 mis δυογενεῖς: & consistit in qualitatibus patibilibus, secundum
 quas corpus primo & per se est alterabile. In habitibus contrarijs me-
 dium est ἐτερογενεῖς: quod omnes intelligunt, qui inter motum &
 formam per eum acquisitam distinguere norunt. Nullum enim ge-
 nus idem est motus, & habitus per eundem acquisiti. Nec possunt
 extremi habitus componi aut misceri, ut ex illis medium quoddam
 generetur vtriusque extremi particeps. In his igitur medium transitus
 genere differt ab extremis, et proinde medium δυογενεῖς non est. Qua-
 re non est necessarium, ut quando contrarium permutatur in contra-
 rium, transitus perpetuo fiat per medium eiusdem generis. Ita prior
 soluitur ratio. De tua non est, cur multa dicam. Contraria, inquis,
 sunt δεῖτε τι. Scio. Sed & hoc alterum scio. Arist. negare omnibus in
 genere Relationis contentis accidere medium. Nec contraria sunt
 omnia, nec recipiunt magis & minus Relationes, ut in predicamen-
 tis, & loco supra citato docuit Philosophus. Non ergo sequitur, con-
 traria referuntur, ergo habent medium, cum sint extrema quedam.
 Hoc enim illis solis accidit, quæ magis et minus recipiunt, Contrarium
 sufficit contrario suo contrarium esse, non oportet medio contrarium
 esse. Satis de hac re dictum, si Medicos inter sanitatem & morbum
 medium ponentes, duobus verbis excusauero. Medici artifices sunt,
 & ob id circa singularia versantur. Qui cum certam in materia
 introducere formam velint, necessario materia mobilitatem seu ha-
 bilitatem præcipue considerant. Hæc habilitas corporum cum gra-
 dus siue magis & minus suscipiat (est enim per se indefinita) qui si-
 ne habitibus defini non possunt, morbum & sanitatem non contem-
 plantur, ut formas à materia secretas, aut motionum fines, sed con-
 siderant eas, quatenus in materia inhaerent, & cum habilitate iunctæ

sunt. Per accidens ergo recipiunt magis & minus (itaq; medium habere dicuntur) quatenus scilicet in corpore insunt, quod sanitatis habitum amplius perfici, aut morbi habitum grauius ledi potest. Non nesciunt aliàs, corpus nostrum non perfici, quatenus perfectum iam est, sed quatenus perfici amplius potest. At habitus ratione res nulla perfici potest, sed perfecta iam est. Non igitur habitus ratione mouetur res vlla. Inter habitus ergo contrarios medium seu gradus nulli sunt. Quoniam verè accidit habitui, vt subiectum habile sit amplius perfici, eatenus habitibus gradus, qui eis tamen accidunt, adscribunt artifices: qui hasce res tanta accuratone minimè distinguunt. Si non clarè satis exposui, admoneto me, & si potero dilucidius & fusius declarabo. Vale. Dat. circa initium Ian. anni huius 79. quem tibi tuisq; omnibus quàm felicissimum esse ex toto corde precor.

AD EVNDEM D. MONAVIVM.

Epistola V.

Disputatur vberius de iisdem, quibus in præcedenti.

HEMIAM me non simpliciter damnare, sed magnis laudibus tollere, si vtilia, & quæ fieri possunt, conetur facere, satis intellexisti. Idcirco ex hoc à peculiari temperamento provenire itidem perspexisti. Itaq; hoc solùm addam, non esse temperamenta hæc extra humanæ temperationis latitudinem posita. Planè sunt infinita hæc individuorum temperamenta, vnde fit, vt tanta sit naturarum, ingeniorum & morum diuersitas. Singula enim propriè aliquid habent, ac rarè fit, vt duo aliqui eisdem rebus delectentur. Quippe quibus alius gaudet, ea alius auersatur. Verum nos illas notare duntaxat solemus, quæ infrequentius accidunt, & à communi natura plurimum recesserunt.

A Philosophorum sententia me discessionem facere, & ad Medicos transire non benè opinaris, quando res quælibet opere & potentia definiendas esse scripsi. An non enim testimonijs apertis Arist. hoc ipsum comprobavi? Quæ si non satis tibi clara esse videntur, lege principium lib. æconomicorum, vbi hæc verba reperies, & ἡ ἕξις ὅτι ἕξις καὶ ἡ ἕξις, καὶ ἡ ἕξις ἀντὶ τῆς αὐτῆς τῆς ἕξις. Primo item Polit. cap. 2.

hæc

hac legimus. *παρὰ τὴν ἐργω ὄρεται καὶ τῇ δ' ἰσχύει. ὥστε μὴ κί-
 τοι αὐτὰ ὄντα, ἀλλ' ἐκτείνον τὰ αὐτὰ εἶδη, ἀλλ' οὐκ ὄνυμα.* Pertinent huc e-
 tiam qua in lib. 2. de cælo & mund. cap. 3. scripsit, *ἔκαστον ὄντων, ὡν ἐρ-
 γον ὄσιν, ἀεὶ ἐργα. Evidenter, ut arbitror, probavi, cum Arist.*
me locutum, quando tibi respondens scripsi, Rhabarbarum in officinis
non esse Rhabarbarum verum, quia opus, cuius causa à Natura fa-
ctum est, facere amplius non possit, sed Rhabarbari veri cadaver.
Equidem sicca radix, quæ vitæ operationes exercere nequit, non magis
est verum Rhabarbarū, quàm manus amputata hominis manus est.
Quippe ὀμολογῶμεν manus aut Rhabarbarum dicuntur, quia non pos-
sunt id, cuius causa facta sunt, præstare. Equidem perfectionem ac fi-
niem amisserunt, quæ potestatem operandi perdididerunt. Hoc autem ni-
hil est aliud, quàm natura sua & essentia spoliata esse. Quod præclare
*Arist. loco supra ex 1. Polit. citato his declarat verbis. ἢ δὲ φύσις τί-
 λθ. οἷον τὸ ἔκαστον ὄσιν τῆς φύσεως τελειότητος, ταύτῃ τω φαιδρῶ
 τῷ φύσιν εἶδη ἔκαστος, ὡς ἀνθρώπου, ἰππος, οἰκίας. Sed quid opus est*
probatione in re manifesta? Oculum, qui cernendi vi orbatus est, ve-
rè & perfectè oculum esse nullus credit. Nomine quidè oculus nomi-
natur, at re ipsa oculi cadaver est: licet nutriatur & viuat. Non e-
nim ob id oculus dicitur, quia viuit (perfectio oculi non est, viuere,
sed insuper videre. Tunc generationis suæ finem attingit, cum virtu-
te aspiciendi præditus est) sed quia videt aut videre potest. Quare
si τὸ εἶδη καὶ τὸ τέλθ oculi est potestas videndi, per hanc meritò defi-
nitur. Hac enim eius est finis, perfectio, essentia & natura. Eadem
est omnium aliarum rerum conditio, quæcunq; certi operis causa con-
ditæ sunt. Nec effectibus, sed formis definiuntur, quæ iam dicto modo
definiuntur, nempe potestate id agendi, cuius gratia à Natura produ-
ctæ sunt. Qui opere, vel operationibus in definitione utuntur, ex eis po-
tentiam, quæ earum causa est, intelligi volunt. Cum nomen notum est,
id ponimus. Cum ignotum est, aut proprio nomine caret, formam sæ-
pè cuius facultas est, pro eo ponimus. Cum eiusdem formæ plures
sunt potestates, atque vnā ab alijs distinctam cupimus, ut possu-
mus, describimus. In qua sententia cum Galenum etiam fuisse de-
monstrauerim, non facio à Philosophis discessionem ad Medicos: sed
ambobus consentientia dico.

Absurdè, inquit deinde, forma dua substantialiales in eadem re ponuntur. Idem ego quoq, & dico, & sentio. Addam hoc loco, ne longior hinc disceptatio nobis oriatur, formam vltimam seu perfectionem vltimam esse vnicam in re qualibet, quæ reliquas, quæ pro formis à nonnullis habentur, sub, aut in se, contineat. At Gal. temperamentum putauit Animam esse, & præter hoc inest Anima. Itaq, dua insunt. Non statim verum est, quod Gal. dixit. Temperamentum dicimus cum Arist. (qui hac in re consentit cum veritate diuinitus nobis patefacta) accidens esse, non substantiam. Quod cum dubitatione careat, nulla est causa, vt quæram, vtrum Metalla sint animata, propterea quòd sunt temperamento suo qualibet prædita. Vtrum autem crescant & verè augeantur, non constat liquido, vt affirmas, imò res aliter longè habet. Non enim aliter, quam per additamenta partium augentur. Nec probant venæ tuæ quicquam, sed si quæ in gemmis tales apparent vitio eis datur, alieniq, aliquid interuenisse significant. Quas in melioribus metallis vocant venas, venæ non sunt, sed vel meatus terræ, vel tractus, in quibus apta continetur materia, ex qua generari possit, si genitum non sit, metallum. Humanitas, vt Genus, Species, Prædicabile est vniuersa intellectus, quibus res extra mentem nulla respondet. Vniuersale, inquit Arist. vel nihil est, vel post res est, postquam scilicet animo à rebus abstraxerimus. Talia autem non agunt aut patiuntur. Nec ob id est inane commentum. Seruit enim cognitioni nostræ plurimum (dum quæ natura in multis vna est, & à singulis est in separabilis, & nec agit nec patitur in singulis, vt vniuersalis, sed vt est res singularis, ita quoq, agit) quod ne tu quidem ignoras. Humanitas igitur est homo, seu hominis natura in mente per modum ideæ considerata. Atqui Ideas quoq, partem substantiæ non esse rerum, quarum sunt species, certum est apud omnes. Quis posset igitur hæc forma extra res siue in animis duntaxat nostris inherens, morbos totius substantiæ nobis parere? Non etiam sic est in mente humanitas, vt ei homo respondeat extra subsistens, sed quæ in homine est singularis, in mente est vniuersalis. Quid in mentem venerit noui morbi inuentoribus nescio. Hoc interim probè scio, morbos omnes (de corporeis loquor) accidere primò corpori, non animæ seu formæ. Item quod morbi omnes necessariò, cum lædant actionem primò)

primò) in illis rebus insine, siue illis noceant, quibus primò operationes anima efficit. Si enim in re aliqua effectus aliquis sit, qui nihil ditorum lædat, dum hoc facit, morbus non erit nominandus. Ergo cum tria non possint ostendi, à quibus primò eduntur operationes, quid est opus querere? Hoc, ais, queritur potissimum, quid primò lædatur? Non enim inficiari quenquam, quin temperamentum simul lædatur. Quæro ego rursus, an actio lædi possit, illaeso manente temperamento? Si non potest, non erit totius substantia læsa morbus antequam temperamentum vitiauerit: Si potest, non erit temperamentum primum instrumentum animæ: & cæcutuerunt in re tanta omnium seculorum summi philosophi ac Medici. Cum temperamentum oblædi afferimus, non de sola partium solidiorum temperie loquimur, sed etiam spirituum: & volumus intelligi de temperie actu, qua constat ex calore tum implantato tum influente. Falleris, cum putas ipsos quoque auctores confessuros, simul cum tota substantia temperamentum necessariò destrui. Contrarium affirmant & scribunt, tempore aliquanto morbum totius substantiæ actiones lædere, temperamento nulla in parte adhuc offenso. Spiritui & calori cum nocumentum afferri aiunt, benè dicunt, at temperamentum tunc non lædi, non ostendunt. Cum verò animam primò offendi aiunt, quid dicant nesciunt. Ego etiam sic nunquam sum argumentatus. In substantiæ totius morbis necesse est temperamentum destrui. Ergo temperamentum per se & primò læditur. Sic ego colligo. Si actio à temperamento proueniens, vel, si actio nulla læditur à morbo, nisi temperamentum, aut fabrica aut continuïtas partis vitiosa sit, certum est ab his primò actiones produci, & in his omnes morbos inesse: neq. pro morbo censei posse affectum, qui horum nihil lædit. Cum in accidentibus suffusioni similibus vitio ventriculi ortis, scribis, affectionem eam oculorum propriè non dici morbum, neq. ab ea oculos primò lædi, rursus falleris. Vt de primo nihil dicam, (est enim alibi expositum, nec ad rem nostram confert) quomodo dici tu affectum oculi non primò lædere oculos? Quo in loco prius est dispositio illa oculi, quàm in ipso oculo? Verum est, quòd causa affectionis in ventriculo prius colligitur, & inde in cerebrum oculosq. ascendit. Quò, cum peruenit, oculum lædit: quæ læsio alibi prius non fuit. Solet hic vapor aliquando prius mordere os ven-

ericuli. Consentire cum oculi solent, at non eodem ipsi posterius morbo laborare solent, quo ventriculus. Vt enim vitio ventriculi visio primò lædi non potest, ita nec oculi vitio concoctio ea ventriculi, quæ panem, vinum, carnes, &c. vertit in chylum, lædi primò potest.

De contrarijs medijs & medio carentibus non reprehenderem tuam explicationem, si medium illud subiectum posset inueniri. Cum, inquit, Naturæ non possit de vno extremo transire ad alterum, nisi prius transeat per medium, videtur nulla dari medio carentia contraria. mors & vita non sunt contraria propriè dicta, sed priuatio & forma, seu priuatiuè opposita. Nos de propriè sic vocatis differēbamus. Ita simul ad alteram obiectionem responsum habes. Quoniam nec formas contrarias inter se dicimus, quia non sunt accidentia, & nihilominus differentias, quibus genera diuiduntur, contrarias fatemur esse: at non propriè. Contraria naturalia, quæ propriè ita vocantur, sese de vno subiecto inuicem pellunt, in eò sibi succedunt: quod substantialis differentia nullæ facere possunt. Quomodo & cur aliqua extrema opposita medio careant, satis in superioribus exposui: quia scilicet talia sunt habitus, termini, fines, dispositiones, quæ magis & minus non recipiunt. Rectè scribis, me de contrarijs habitibus, vt sanitate & morbo disputare, te verò de habitu & priuatione differere, vt vita & morte. De his quia verè & propriè contraria non sunt, non eadem dici possunt, quæ contrarijs rectè competunt.

Qua desideras in commentariolo de Cometarum significationibus, reperies fusè exposita in disputatione integra de Cometarum ortu, natura, causis, efficiencia. Sic enim ista omnia exposui, vt non iniuria videar sperare, quosuis intellecturos perfectè. Coëgit me ferè, vir maximus Andreas Dudithius: ac fuit Aristoteles in causa iusta & defendendus & declarandus. In hoc, te monente, plura de experientia dicam. Vale feliciss. vir ornatissime & doctissime. Dat. 4. Septemb. 79.

Epistola VI.

AD D. PETRUM MONAVIVM.

1. De hîdem quaestionibus, de quibus in prioribus differis.

2. De

De sanguine & reliquis humoribus agit, & quod solus sanguis nutrias. 3. De Ferri & chalybis limatura præparatione & usu. 4. De sabuloso lapide. 5. De rubix herbæ facultatibus: & Formicariæ balneo.

Litteras tuas, vir clarissimo à te istic 17. Decemb. scriptas, hic mihi reddidit tabellarius vester ante dies plus minus 14. Responsum quia expectas, breuiter sic habeo. Dixi omnia illa, quæ certi vsus gratia à natura producta sunt, potentia & operatione eius vsus definiiri, quod apercis Arist. & Gal. testimonijs probaui (licet opus non sit probatione apud illos, qui rem ipsam astimant) & tu verum esse non inficiaris. Hoc dubitas, qualemnam opus qualemq; potentiam intelligam? Respondeo illam me intelligere potentiam & operationem, cuius causa facta est res quælibet. Patet hoc ex sententia, quam ex 1. Polit. citauit, quæ sic habet, ἡ δὲ φύσις τῶν ζῴων ἔχει τὸν ἔστυ τῆς φύσεως τελευτήσιον, τὰν τὴν φύσιν τὴν φύσιν εἶναι ἐκείνην, ὡς περ ἀνθρώπων, ἵππων, οἰκίας. Cum ergo quodnam opus intelligam, quaris, vitalene, an temperamentale? Respondeo. Si perfecta est radix Rhabarbari, cum bilem subducere potest, sine vita, hanc potentiam eius dico eam esse, qua ipsam definiiri oportet. Sin autem perfecta prius non est, quam vitæ opera exerceat, sibi que simile generare & nutrire possit, vitæ operatione ac potentia definiendam aio. Hic tu me putas mecum pugnare, quia præcipuum opus Rhabarbari videatur esse humoris biliosi expurgatio. Falleris, si hanc vim esse putas Rhabarbari, quoad est sui generis planta, extremam perfectionem. Sic tu formam & operationem ericici, animalium omnium facies virtutem alendi. At non alunt hæc, sicut nec Rhabarbarum purgat, priusquam forma sua orbata sunt. Non sequitur: Animalia propter id facta sunt à Deo, vt homini in cibum veniant. Ergo hic vsus est naturæ ea prodi centis finis. Perfectio & finis animalis cuiusq;, quoad tale est animal, & per se consideratur, non comparatione vsus, quem alijs exhibet, est, ipsa eius forma seu potentia, per quam illud agere potest, quod pro natura sua agere debet. Et hic finis dicitur Aristot. finis & seu cuius. Cum deinde quatenus vsus certum alijs præstat, consideratur,

Et, ne sacra quidem litera, vitam eis adscribunt, qualis inest animabilibus vel plantis. Cum eis analogum cordi tribuis, non animaduertisse videris, ea sic frequenter cum sua gleba permixta nasci, ut oculis v-surpari nequeant. In istis minutioribus particulis, quam sint pulices, quid tū corculi fingis? Si, quæ in ipsis est facultas, vis aut forma, tibi animam appellare aut vitam lubet, te aut falsum credere, aut nimis audacter nominibus abuti noris. Ad me quod attinet, non facile porrò ad hæc tibi respondero, cum nec utilitatis, nec probabilitatis aliquid habeat ea disceptatio. Qui per additamenta crescere negat, matrices eorum (ut vocant) paucas aut negligenter inspexit.

De humanitate quoq; plura non addam, si quæ res est, quæ conceptui huic extra intellectum respondeat alio modo, quam nuper scripsi, etiam animalitas, & leonitas, & plantitas, &c. extare perhibebitur.

Quid *Dei* in morbis significet Hippocrati, expositum à me est a-
libi, & à Galeno satis fuit declaratum. Vocat ita temperiem aëris
peculiari & latente modo corpora laudentem. Hanc si à temperie mor-
bida nota seiungere ac discernere tibi libet, modò certum & nobis in-
cognitum gradum intemperiei fatearis, nominare tibi ut libet pote-
statem concedimus: at ab authoribus horum morborum non te rece-
ptum iri, si ab hypothesi sua recedere nolint, tibi affirmo. De qua re
quia itidem satis dixi in proximis literis, plura hîc non addam. Non
est opus, ut repetam superiora de contrarijs, dummodò meminisse pos-
sis, me de contrarijs propriè sic nominatis loquutum semper fuisse, non
de priuatiuè oppositis, qualia sunt mors & vita. Longè alia est illo-
rum, quam horum ratio: licet in aliquibus conueniant.

Veheementer miratus ea sum, quæ de Vaticinio ex Cometis sum-
pro asseris. Quis hominum affirmare audebit, Mathematicum ex
suae scientiæ principijs de rebus contingentibus futuris præsagire
posse aut conari vnquam voluisse? An Mathematicos nescis solius
quantitatis passionem in abstracto considerare, & circa motum &
quantitatem duntaxat versari? Non contemplantur motum, sicut
Physici, sed modo eis proprio. Efectiones autem syderum & cælo-
rum particulares, quæ in hoc mundo naturaliter sunt, tam non con-

sedone ex scientia sua principijs Mathematicis vel Astronomis, quam non asumat aut speculatur eas ex artis sua principijs sator, aut sutor aut cextor, &c. Mathematica scientia versantur circa τὰ ὄντα. Ἐὰν οὐκ ὄντων, Physicus τὸ ἐν πηγούτοις ὄντα rimatur. Sed quid verbis opus? Euentus Physici rationibus & principijs Physicis indicantur, non Mathematicis. Quod si iam ex sacris literis monstrari possit, Deum voluisse, vt Cometa quilibet hoc aliquid presagiat, non iam negabimus, eum illud ipsum prænunciare, licet ex sua natura hoc præindicare nequeat. Exemplum produxi de Iride. Dum non ostenditur, particulare nihil certi præmonstrare dicimus: imò naturaliter eos non præsagire, quæ Astrologi inscitissimè præfigurare aiunt demonstramus. De Iride quoq; rectè probare possumus, eam naturaliter tam non indicare hoc, quod scimus eam nobis in memoriam renocare, quæ non determinat agros ex sua natura lapidis, qui ad hoc non est ex pacto destinatus. Falleris igitur, cum non satis discretè me de his differere opinaris. Video te vel natura, vel, quod magis credo, institutione ad Astrologos & Chemicos mirabilia pollicentes inclinare. At rectius & vtilius facies, si solam rationem ducem sequeris, inanibus pollicitationibus te à via abduci non patieris. Venio ad nouas obiectiones.

Theses tibi obscuriores visas ais: quia non disertè explicent, de quibus, & quomodo affectis humoribus potissimum loquat. Ego vero nihil in eis puto disertius & explicatius dictum. Dico enim solùm sanguinem nutrire, bilem cū flauam omnem, cum atram siue nigram (excepta ea, quæ lienem alit) cum pituitam non nutrire, sed excrementa esse. Vbi autem, inquis, sanguis ille in corpore integrè sano reperitur? Vbiq; respondeo. Sed vt sanus à sano differt, ita vnus sanguis ab alterius sanguine distat puritate & impuritate. Nego tibi in corpore integrè sano cum sanguine inuenire bilem alterutram, vel pituitam mistam. Et si permisti sint iam nominati humores, nutrire eos nego, sed excrementa alimenti veri esse constanter assuero. Sanguis purus ex Galeni opinione imaginatione sola datur, re ipsa non reperitur: quam

reperitur : quam ego imaginationem toti natura aduersari optime
 nota. Et cum aliquid ei humorum permistum est aliorum, alere eos
 non posse iterum dico, ac nisi vacuentur, morbos creare affirmo. At
 qui ex perfectè etiam sanorum venis emittitur sanguis, indicia om-
 nium humorum commonstrat. Nego tibi verum hoc esse. Non
 enim sanguis lentus & aqueus pituita est : nec crassiusculus con-
 tinuò melancholicus est : sed toto genere differunt, vt aquosus
 sanguis & pituita, ita etiam crassus & melancholia. Nullam
 ne ponas in sanguine latitudinem, qui in cunctis eam rebus inscia-
 ri non audes? An idem sunt pituita & caro frigidiuscula & len-
 ta? Idem ne dices carnem crassam & nigram cum melancholica?
 Non arbitror: nisi abuti omninò velis & nominibus & rebus, qua-
 que discreta & distincta sunt naturis, confundere statutum habe-
 as. Sanguis sanguine crassior, tenuior, humidior, sicciior, candidior,
 nigrior aut flauor est, vt tamen intra sanguinis latitudinem om-
 nes adhuc contineantur, nec alieni humoris nomen & definitio-
 nis competat. Itaque non adimo libertatem cuiquam nominandi hu-
 mores, vt ei libet, sed ne simile idem esse iudicet, moneo. Aliud est
 re & definitione sanguis crassus & niger, à succo melancholico:
 aliud item sanguis flauescens tenuis & calidus, à bile flaua. Di-
 scrimen ob id non in vocibus, sed in ipsis rebus haret. Nec
 facis est, quòd neminem putas tam longè à recta ratione aber-
 ruisse, vt statuerit bilem flauam illam, quæ in vesicula contine-
 tur, cum sanguinis massa rursus commisceri, adque nutriendum
 certas partes distribui. Qui enim in sanguinis generatione or-
 tam bilem non omnem à vesicula secerni, sed partem eius ali-
 quam re & substantia non differentem ab ea, quæ ab ea attracta fuit,
 relinqui cum sanguine commistam asserunt, certasq; ab eadem illa
 partes nutriri tradunt, quid quaeso aliud docent? Quod de bile dico, de
 alijs intelligere te pariter iubeo. Nego tibi negaboq; semper omnibus,
 dum probatum non videro, ex quatuor humoribus vnum sic fieri,
 vt inseparabili modo in vnam massam coeant. Non magis in vnum
 corpus concrescunt, quàm si vinum, aquam, ceruissam, &c. misceas,

& ex eis vnum aliquid substantia factum putes. Si ergo priores à re-
 ta aberrant ratione, posteriores exorbitare non grauati concedes, v-
 bi rem expenderis. Preparatio ferri aut chalybis, vt lienem deob-
 struant, non est operosa aut difficilis. Ablui iubeo in aceto, vino, a-
 qua, prout res poscere videtur, tam diu, vt aquam non amplius infi-
 ciant, deinde trita misceo cum pharmacis alijs ad rem pertinentibus,
 & hoc modo exhibeo, non metuens, vt in venas rapiantur. Item igni-
 ri iubeo, & in vino aut aqua extingui aliquoties precipio, vinumq;
 bibendum propino. Item in vino limatum chalybem cum alijs mace-
 randum per dies aliquot praebeo, & vinum potandum offero. Lapis
 sabulosus vulgò apud nos dicitur beinbruch / nomine contrario,
 quòd scilicet fracturas curet. Dicitur etiam beinwall ab aliquibus,
 osteocolla scilicet. Morochtus esse non potest, vt qui in succum solu-
 bilis non sit, instar Morochti veri, qualem ipse habeo. Semper enim
 seruat sabulosi & terram quippiam noster: nec alibi quàm in arenis
 nascitur, quae eius est materia. Mitto eius tibi frustra aliquot. Ven-
 di modum in Antiparacelsicis tibi & alijs fuscè satis descripsi. Domi-
 nus Iesus te nobis incolumem diu conseruet. Amen. Dat. anno 80.
 Mense Februario.

Oblitus eram scribere de viribus Rubiae, & balneo formicario:
 de quibus superioribus mensibus interrogaueras: atq; ego nunc casu
 inspectis literis illis in mentem reuocaui. De Rubia ita mihi satis
 facit Dodonaus, vt magis non possit. Me certè, cum in eo legi, exci-
 tauit, vt inquirerem. Itaq; rem habere deprehendent omnes, qui peri-
 culum facere quouis modo volent. Patet hinc, quàm saepe falli illos
 oporteat, qui alijs statim credunt, re non examinata.

Formica animalculum est valdè calidum, & humorem in se te-
 nuissimum habet, igneum ferè. Liqueat hoc ex earum morsu & persua-
 sione. Perfundunt enim humore quodam cutem, iratae cum sunt, te-
 nuissimo, & egregiè mordaci & calido, Pueri nos dicebamus, michi
 habend die obmeissen beseicht, perminxerunt me formicae.
 Quid igitur miri, si in frigidis affectibus, praesertim cum in profundo
 vitium haeret, utilitatem balneum tale praestat. Iterum vale.

Epistola VII.

AD QVENDAM N.

1. Quinam morbi communes sint & dicantur. 2. An Pests in priuatam & publicam aptè diuidatur. 3. An seminaria Pests necessario ex eiusdè generis animante orientur. 4. Vtrum ex febre pestilente, pestis latè fusa generetur, si contagiosa putredo infectorum in aërem disseminetur.

S. P.

LITERAS tuas 10. Maij scriptas 13. Iunij primum accēpi, cūm apud quendam vltra triduum (ea est amicorum etiam negligentia) hic iacuissent. Quæ mihi D. N. de tua sententia, vir clarissime, in negotio pestis narrauit, exciderant penè omnia, sed tu quadam in mentem reuocasti. Interrogabam is, qui nam morbi communes sint & dicantur? Item an pestis in priuatam & publicam aptè diuideretur? Tertio, an seminaria pestis necessario ex eiusdem generis animante orientur? Nullam mihi de alia re vlla questionem ad tuam de peste sententiam pertinentem mouit, quantum recordari possum. Ad primam respondi, morbum aliquem communem dici posse duobus modis: quia videlicet à communi causa excitatus sit, vel quia ea sit natura præditus, vt celeriter se diffundere in alios, & se veluti multiplicare possit. Sic enim ego interpretor, quod alij dicunt, morborum alios actu, alios potentia, communes existere. Qui communem causam habent, actu ferè sunt communes, hoc est, in multis vno tempore insunt. Potentia in multis insunt, qui ea sunt natura, vt, quamuis vnum aliquem solum nunc affligant, mox tamen ad alios plures arreperere contagio possint. Vt porro non putaret, meum hoc esse somnium, Arist. testimonium produxi. Cum in 1. sect. problem. 7. quæssisset, cur ex morbis cunctis, sola pestis celerissime contamineat agris appropinquantes, ita responder. ἢ ὅτι μόνη τῶν νόσων κοινὴ ἐστὶν ἅπασιν, ὥστε δεῖ τὸ πᾶσιν ἐπιφέρει τὸν λοιμὸν, ὅσοι φαύλως ἔχοντες ὑπαρχουσι. καὶ γὰρ δεῖ τὸ ὑπέκκλιμα τῆς νόσου τῆς πικρῆς τῆς δεξιπλευροειδῶν γινωσκόντος, ταχέως ὑπὸ τῆ ἀράγματι ἀλλοικονταί. Apertè vocat hic Aristot. morbum communem, non qui actuiam plurimos occupat, sed qui ad plures alios

E

sefe per contagium, proferre & promouere potest. De priore significato nullus dubitat. Caterum causa communis est (vt rectè Gal. in com. lib. 2. de natura hominis textu 3. affirmat) non solus aër, verum etiam aqua putris, cibus aut potus vitiosus. Memini in vno collegio tempore eodè, adolescentes circiter 30. decubuisse ex eodè morbo, cum alij nulli sic affecti vspiam reperirentur. Natum fuerat malum ex vitiosa cereuisia potu, quæ ex semiputrido hordeo parata fuerat. Sic & Gal. ex semiputrido tritico morbum cõmunem ortum asseruit. Ante paucos annos in hac vicinia celebratae sunt nuptiae, in quibus cum propter aestu carnes putrescere cõpissent, mortui sunt ex illis, qui eas ederant, plures eodem morbi genere occisi. Communem igitur morbum facit communis causa, quod & ipsa rerum inspectio, & Gal. auctoritas probant. Exposui hanc rem Dn. N. pluribus, vt meam de hoc capite sententiam, summo viro Dn. N. declarare posset aptius. Nam is in lib. suo de peste in ea videtur opinione esse, pestem nõ prius vocari debere pestem, quàm plurimis communicata fuerit.

Ad questionem alterã respondi, nomina, pestis, & febris pestilens, plura significare. Nam pestis propriè dicta, morbus est communis, acutissimus, contagiosus, maxima parti eorum, quos attingit, perniciosus. Impropriè omnem morbum cõmunem & exitiosum significat: quomodo frequenter ab Hipp. & Galeno vsurpatur. Eodem modo febris pestilens aliquando idem significat, quod pestis propriè accepta: febrem scilicet acutissimam, valdè contagiosam, lethalem, carbunculis & bubonibus & c. insignitam. Aliquando pro febre ponitur perniciofa quidem, sed quæ ex interno humorum vitio tantum oriatur: nec perinde contagiosa sit, vt prior. De vtroq; isto capite, quia idem nobiscum sentis, vt ex tuis video, nihil addam. Dn. N. mihi affirmabat, te pestem facere publicam & priuatam. At de pestilente febre te locutum, nunc intelligo. Quanquam non scio, cur valdè reprehendi debeat, qui de vera peste, & c. loquens, eam in priuatam & publicam distrahat. Si enim potest, in febre pestilente priuatim dicta, ad eum ascendere gradum putredo, vt contagiosos & pestiferos halitus emittat, erit hæc priuata pestis, quatenus vulgaris & pluribus communis nondum facta est, nec à publica causa orginem duxit. Nec sibi contradicit sic loquens. Quamuis enim pestis omnis publica sit, non ra-

men à communi causa de principio semper oritur. Deinde ut in vno solo adhuc inhaereat, quia tamen communicari pluribus apta est, communis rectè nominabitur, sicut supra ostensum est. Si ergò naturam morbi intueamur, pestis est: si in paucis inhaerere consideremus, priuata est. Sed iniurata est oratio. Nunquam mihi D. N. nisi memoria fallat, de te dixit, te contagia vel seminaria in solo aëre ponere, in vestibus, stragulis, alijsq; talibus negare contineri. In hoc igitur solo dissentire non nihil videmur, quòd ex humanis tantum corporibus seminaria pestis effundi arbitraris. Verum hìc etiam homonymiam latere suspicor, qua discussa facilis futura sit veritatis inuentio. Quippe nomina hæc, seminaria seu σπέρματα & μύσματα, & pro contagio (plura enim significat contagium) & pro causa pestis accipi possunt. Quòd si tibi non aliud significant, quàm halitum in se putredinem habentem, quam corpus, cuius est exspiratio, habebat, quæq; talem corporibus, in quæ fortè inciderit, putredinem inferre possit, à quali ipse genitus est, necessarium prorsus est, ut ex eiusdem generis animante ortus sit. Si verò seminarium vocas halitum quemlibet, qui pestem inferre hominibus potest, (de quo in dissertatione de contagio, præsertim 43. thesi egi) non video, quomodo sis defensurus ex solis hominũ a grotorũ aut mortuorũ corporibus manare. Constat enim non omnes peste laborantes ex contagione tali, in eum morbu incidisse. Quare nobiscũ confiteri te oportet, non illos tantum vapores, qui ex hominum corporibus surgunt, pestem hominibus creare, sed & alios putridos halitus, qui vel ex lacubus, vel speluncis, vel aliorum animalũ cadaueribus exhalârunt, seminaria siue causas pestis rectè appellari. Nos certè cum omni antiquitate credimus, & Charonias quasdam specus, & brutorũ cadauera putrefacta spiritum nonnunquam exhalare, qui non aliter corpora nostra afficiat, quàm quem peste laborantes exspirant. Aërem quoque certis tempestatibus eousq; corrumpi censemus, ut pestem multis simul inferat, quorum nulli contagium ab alijs recipere potuerunt. Si veræ sunt historiæ de putrefactis locustis, de aliorũ animalũ cadaueribus corruptis, de aquis & cibis viciosis, non simplices solum febres, sed verè pestilentes mortales pepererunt ab eis sublatis vapores putridi. Idem sentiendũ est de aura venenata, quæ post terræ motum ex hiatibus exspirauit. Similis

Quare si per *αἰσχροῦ* causas pestis, seu pestiferos quoslibet halitus intelligis, quomodo tibi assentiar, nondum me videre profiteor.

Aliud insuper est examinatione dignum, quod videris credere, ex febre pestilente privatim dicta pestem late fusam generari, cum scilicet puredo in laborantibus contagiosa est reddita, & effluvia in aërem insperguntur, per quæ cum disseminantur. Ego verò contagium communicari multis libens concedo, pestem late regnantem efficere nondum mihi persuadeo, si alia eius in aëre seminaria nulla insint. Est enim intra aedes, in quibus ægri decumbunt, plerumque permanent: & vicinas inhabitantes domus non sæpè contaminant. Hinc tota vrbes à contagio præservantur, cum domus, in quibus ægri iacent, clauduntur. Nec facillè inficiuntur, qui talem domum sæpius in die prætereunt, quod fieri oporteret, si extra eam *αἰσχροῦ* illa se proferrent, aëremque vicinum undique complerent: Incredibilis fortasse tibi videbitur, quod verum esse comperi tamen, in eadem domo habitantes à contagio immunes permanuisse, qui conclavia ægrorum devitassent, atque clausa servari imperassent. Cum in liberum aërem effusa sunt, minus adhuc nocent. Quippe vel à motu eius disijciuntur, ac debilitantur, vel à frigiditate alterata innoxia redduntur, vel à caliditate extenuata in superiorem aëris regionem tolluntur, (sicut fumos & pulveres tolli cernimus) ut inquinare porro ac lædere neminem possint. Ibi enim vis eorum malefica vel frigore, vel calore, vel ventilatione, vel aliorum corporum admistione exsoluitur ac frangitur: nisi statim ac sublata sunt, ad terram iterum violentè deprimantur. Efferrè sursum tales vapores, præter ante dicta, illud etiam declarat, quod alimenta fulmine tacta pestifera fiunt vescentibus. Quod certè non eveniret, si non inter nubes halitus noxij continerentur, qui fulminis vi ad terram deiecti contactu adhaesum suo, fruges reddunt exitiosas. Quocirca rectè diximus, expirationes ægrorum minus fieri nocentes, cum in aërem disseminantur, quàm cum in domibus inclusa hærent: quia in aëre vel alterantur, vel dissipantur, vel ad loca pelluntur, in quibus sine periculo nostro aliquantisper (non enim diu conservare possunt) venenum suum retinent. Argumento est hoc etiam, quod non facillè afficitur peste, qui transit pagum, oppidum, urbem pestè infectam, nec in domum contaminatam ullam ingreditur. Quod

eum idiota rustici quoq̄ intelligant, eum in pagis nimium seuit ma-
lum, domibus relictis in campis apercis habitant. Huc pertinet, quod
in domo aliqua saepe contagium durat, longo post purificationem aërem
tempore. Legimus, & verum esse iure credimus, in stragulis, vestibus,
suppellectile alia permansisse mensibus & annis aliquot post purga-
tum aërem. Exemplum arcula ex templo Apollinis, puto, ablata, ex
qua exiens halitus Babyloniam infecit peste, qua in multas deinde
regiones extensa fuit. Factum scribitur sub Marco Antonio. Ex
quibus manifestum fit, non facile aërem fumis corporum agrotanti-
um sic repleri, ut commune periculum fiat plurimorum, & pestis na-
scatur longè lateq̄ diffusa, si nullum in aëre vitium præcesserit. Aut
enim amittunt malignam & contagiosam qualitatem, aut altius tol-
luntur, quam ut nocere nobis possint. Sanè si aliquot agrorum (quos
initio paucos esse oportet) corpora in halitus tota soluerentur, non ta-
men magna aëris regio, sic ab eis occupari posset, propter dictas nuper
causas, ut tot ab eis inquinari verisimile sit, quot saepe diuersis in lo-
cis statim à principio simul corripiantur.

At, inquires, aliter Gal. sentit loco à te citato. Etenim pestem a-
liquando non ab aëris vitio proprio, sed à permistis ipsi fumis putri-
dis, quos corpora insepulta iacentia exspirant, quos aqua putrida ex-
balant, &c. nasci asseuerat. Deinde affirmo ego, dices, incrementum
capere incipientem pestem ab aëre impuro, turbido, & ad corruptio-
nem prædisposito. Facilis est responsio ad utrumq̄. Gal. non loqui-
tur de corporibus paucis agrotantium per domos hinc inde disper-
sorum, sed de magna cadaverum strage ac multitudine vno ferè in loco
iacentium et putrescentium: à quibus necesse sit magnam putridorum
fumorum copiam ascendere. Loquitur enim de prælijs, in quibus mul-
ta hominum millia contrucidantur. Nos verò agimus de agrotan-
tium corporibus, quæ sepultura mandantur, priusquam putrescere ma-
gis incipiant. Quamobrè nulla est inter nostrâ & Gal. sententiâ hac
in re cõparatio. Ad alterũ obiectũ dico, aëris temperiem vel corrupti-
am ab exhalationibus agrorũ, ut ipsemet aër pestilens fiat, vel cum aëre
solummodò permisceri. Si per aërem tantũ dispergi ponantur, locum
habebunt rationes à nobis recitatae. Nunquã enim ab eis pestis exci-
tabitur, quæ late diffundatur, & multos ex ijs, qui cõtagnosus domus,
vestes,

vestes, homines, &c. fugiunt, corripiat. Si temperiem ab eis permu-
 ri asseratur, longè plures esse oportet, quàm quas pauci agri exspirēt.
 Si etiã cōcedamus euenire posse, omnino est necessariũ, vt aer ad pu-
 tredinem maximè sit prædispositus. Quo casu non tam seminaria illa,
 quàm aeris mala dispositio pro causa ponenda fuerit. Sed nec visum,
 nec factum hoc fuit, si historia credimus, & rationē non aspernemur.
 Sicut Gal. pestem, quæ propter humorum viciũ incidit, ὄρας ἀγορεύ-
 νου βαρβαρῶν ἐν τῷ ἀεὶ ἔχοντος εἰς ἀρχὴν πυρῆς λάβῃ τὸ ζῶον,
 ab aeris vicio seu ab inspiratione ortã negat, ita quoq; aeris illã cor-
 ruptionem, quã ex paucis expirationibus malis accepisse ponatur, his-
 ce expirationibus præcipuè non adscripsit. 22. Iunij. 78.

Epistola II X.

AD INNOMINATVM.

Deputredine. Et quod calor innatus in definitione pu-
 tredinis Aristotelica, idem significet, quod in Galeni defini-
 tione tota substantia. 2. An eadem putredo sit, quæ ex ocul-
 is qualitatibus & tota substantia oritur, cum illa, quæ à ma-
 nifestis qualitatibus. 3. Totã substantiam aliud esse à forma.

DN. Doct. N. desiderare ais declarationem eius, quod sta-
 tui, totam substantiam apud Gal. & insitum calorẽ apud
 Arist. in definitione putredinis 4. Meteorolog. cap. 1. idem
 esse. Quid verò hic est. obscuri? An non putauit Arist. om-
 nem putredinem esse corruptionem substantiæ non qualitatũ? Certè
 generationi misti opposuit. Est ergo misti corruptio. In misto autem,
 quoad mistũ est, quid præter temperamentũ & materiam singas? Ni-
 bil. Forma substantialis non est pars misti, quoad mistum est. Quid
 porrò aliud Galeno est tota substantia, quàm materia & eiusdem
 temperatio? Nihil. Si dubitas, quos voles, testimonia proferam ex li-
 bris eius omnibus, maximè ex illis, quos de simp. pharm. facult. edidit.
 Ergo si putredo est corruptio misti, quoad mistum est, & eadem in de-
 finitione putredinis dicitur corruptio calorũ in suo proprio humide
 insci, nihil erit aliud putredo quàm totius substantiæ corruptio. Mi-
 stum enim, quoad mistũ est, nihil aliud est, quàm tẽperatio certa in suo
 subiecto certo. Quæso te, an non Arist. per humidũ & siccũ materiam
 se dixit intelligere? Calidum ergo & frigidum, formæ: humidum &
 siccum materia rationẽ obtinent. At forma misti est temperamentum.

Quippe de affectibus mistorum in citato nuper libro disputat Arist. quatenus mista sunt, non quatenus forma substantiali prædita sunt. Vides ne bene nos statuisse? Rectè igitur consequi dicis, Gal. & Aristotelem de eadem putredinis specie agere. Hoc enim nos & diximus & probauimus: & verum esse nouimus. At obstare putas, quæ in 8. de placit. Hipp. & Plat. item 7. de simpl. facult. de calore innato disputat Galenus. Ego verò nunquam dixi, calorem innatum apud Galenum & totam substantiam apud eundem, eadem esse. Hoc asseuero, calidum innatum in proprio suo humido (Nota, quòd addo, in suo proprio humido, id est, in sua propria materia. Aliud est enim calor, & aliud calor in suo humido) sicut ab Arist. in putredinis definitione ponitur, idem esse cum eo, quod totam substantiam Galenus vocat. Non nescio aliud esse apud Galenum totam substantiam, & aliud esse innatum calorem apud eundem. Ego dixi calorem innatum in definitione putredinis Aristotelicæ idem significare, quod in Galeni definitione significat tota substantia. Repeto hoc, vt vbi error sit videas. Diuersum à sententia nostra nullus homo ostendere vnquam poterit.

De eadem putredine vtrumq; agere, tamen si ex prædictis ita euidentis est, vt verbis præterea opus non sit, respondebo tamen ad obiecta. Nego medium & extrema differre in hac & illa. Etsi enim Galeni definitio videtur de putredine loqui, quoad fit, Aristotelis autem quoad facta est, tamen vtriusq; verba vtrumq; significare possunt. Si neges, quæro ex te, quid definiert Galenus? Putredinem ais. At quæ putredo simpliciter fit, putredo non est: nisi eadem esse putes quod fit, & quod factum est. (Quo posito, non discordant Arist. & Galeni definitiones, licet hæc de fiente, altera de facta solùm accipienda contem datur.) Putredinem ergo finiuit, quæ non est: & quod non est, putredinem nominauit. Si absurdum hoc est, fateare, eum non intellexisse alterationem simplicem, sed quæ facta iam putredinis aliquid habeat. Aristotelis putredo, ais, verè proprieq; est μεταβολή, at Galenica est ξίνωσις ἔτι μεταβολῆν. Nego tibi Galenum sic vsquam locutum. Ipse enim dicit μεταβολῆν esse ἔτι ὀθονῆν. Intelligit autem putredinem, quæ subiectum corrumpere cæpit, nondum plenè corrupta, hoc est, quæ non ita multas subiecti particulas perdidit, quin reliquæ ab interitu præseruari adhuc possint. vt in com. 2. Aph. 17. vini exem-
plo decla-

plo declarauit. Extingui calorem innatum in suo humido, quid aliud
 est, quam corrumpi? Certè rerum quarumlibet corruptionem, innati
 caloris earum extinctione, passim definiuit Aristoteles. Nō sunt, quæ
 corrumpuntur, putrida omnia, fateor: at quæcunq; per interitum calo-
 ris in suo humido ab alieno calore corrumpuntur, putrida sunt omnia.
 Quæ σβηροι intereunt, aut cremantur, non putrescunt. Sed omnia
 hæc ita sunt in Thesibus exposita, vt necessarium sit Dn. N. vel ne-
 gocijs impeditū non attentè legisse, vel oblitum esse, vel de industria
 quæstiones has mouere, de quibus ipse nihil dubitet. Nego hoc quoq;
 omnia putrida fœtere. Humidis hoc inest tantūm: nec omnibus tamen
 in quocunq; putredinis gradu inest. Cineres igitur, quia sicci sunt, non
 fœtent putrefacti. Et cineres seu puluis & terra, in quam tandem pu-
 trida soluantur, non fœtet, quia putrida non est. Non enim in quæ pu-
 tria resoluantur, putria sunt omnia: nisi elementa simplicia, in quæ
 tandem abeunt, putria esse velis. Humor excrementitijs, corporis la-
 xitas, perspiratio impedita, non sunt causæ continentis & καὶ δὲ pu-
 tredinis, sed propter has facilius & protinus res putrescunt. Quomo-
 do intelligendus sit Arist. cum calorem aëris & aquæ, ambientis sci-
 licet, efficientem putredinis causam esse dixit 23. 24. 25. theses decla-
 rant: item 38. 39. & 40. hîc nihil addam amplius. Cùm Gal. sicca pu-
 trescere ne gat, eo modo nō putrescere intelligit, quo corpora nostra pu-
 trescunt, nec tam faciliè. Idem Arist. concedet. Non enim faciliè in his
 humidū vincit calorè: nec faciliè alienus calor insitū in humido tenaci
 & excrementis carente strangulat. Difficulter enim tale humidum in
 vaporè soluitur et dissipatur. Omnia igitur cōgruunt: nec est inter A-
 rist. & Gal. definitionem aliquod discrimen, præter id, quod diximus.

Queris post hæc, an eadē sit putredo, quæ ex occultis qualitatibus
 atq; adeo à tota substantia oritur, cum illa, quæ è manifestis est quali-
 tatibus? Respondeo eandē esse, sed accidere illi, vt sit hac deterior (ea-
 dem est Petri, Pauli natura, quoad sunt hominès, etsi accidentia lon-
 gè dissimilima in vtroq; reperiantur.) Vtrobiz insitus calor ab alie-
 no perditur, licet alter sit in materia peculiari modo corrupta. Sicut
 eadē putredo inducitur à calore cibi, potus, aëris, aquæ pharmacorū,
 terræ, corporū nostrorū, &c. ita & ibi res habet. Quum enim multæ
 causæ idē agendo aliquid faciunt, nō differunt effecta specie. Si autem

aliud agendo effecta producerent, hoc est, si propinquissima causa alia
 esset atq; alia, differrent eodē modo effecta. Hic calefaciendo agunt o-
 mnia: Exemplo declarabo. Esto res venenata in vase inclusa ad eō
 firmo & solido, vt ē substantia eius vapor aut spiritus nullus exire
 possit, ac calefaciat rem aliquam, vt ea putrescat. Hęc putredo non
 erit venenata magis, quā si ab ignis calore excitata fuisset, quia so-
 la caliditas absq; substantia ad rem putrefactam peruenit. Accidit i-
 gitur putredini, vt à calore in venenata re inbarente oriatur. Non
 enim hęc res, quoad venenata est, putredinē peperit, sed quatenus ca-
 lida est. Si enim nō sit calidū venenū per se aut per accidens, nunquā
 per se putrefaciet. Caret ergo responsio omni dubitatione. Totā quoq;
 substantiā aliud esse à forma apud Gal. in thesibus de morbis totius
 substantia firmissimē probauimus. Summa est, putredo nō fit, nisi à ca-
 lore peregrino calorē ingeniū corruptente, quoad calor est, nō quoad
 calor talis est, venenatus scilicet, aut putridus. Si oporteret effecta spe-
 cie differre, quorū causa remotiores vel accidentales differunt, tot po-
 nere nos tum putredinis tum aliarū affectionū species oporteret, quot
 sunt causa, à quibus efficiuntur. Hac positione quid alienius ab omni
 eruditione & philosophia fingatur? Queris præterea vnde forma ista
 fit, propter quā *τοῦτο ἐστὶν ἐκ τῆς φύσεως* oritur? Nihil cū Arist. putredine
 cōmune habere, à qua res externo circumfusi aëris calore innatū de-
 pascente in simum & cinerē dissoluitur. Demiror talia nobis obijci,
 cū putredinē violentā à naturali, quę finis est interius naturalis,
 & misti in elementa dissolutio, tam diligenter se reuerimus thesi 27.
 28. 29. ac gradus modosq; putredinis plures esse monuerimus. An vene-
 nata & maligna putredo, nō est putredo? Si putredo est, quomodo com-
 mune nihil habet cū putredine? Malignitas accidens est putredinis, à
 rei putrefactæ proprietate & temperatione, modo itē seu gradu corru-
 ptionis profecta: vt nuper exposuimus. In sphacelo & gangræna
 (Quid viperæ morsus faciat, utrū scilicet putrefaciendo occidat, fa-
 teor me nescire: qui nullū ex hac causa mori viderim) idē putredinis
 genus qui negat, quid dicat non satis obseruat. An enim aliud reperi-
 tur putredinis genus eo, quod à Gal. descriptū est? (Loquor de mor-
 bida putredine) Quo ergo loco nobis illud vel ab hoc, vel ab Arist. tra-
 ditum est? aut vbi definitū reperitur? Si dicerēs modū aut gradū esse
 aliū, faciliē daremus: cū genus seu speciē aliā facis, cōcedere nō pos-

sumus. An enim aliqua corruptio extat, quae putredo nominetur, in qua non corrumpitur calor innatus in humore suo ab aduentitio calore? Nō est. Nulla igitur alia est putredinis species imaginabilis: tametsi modi & gradus eiusdē illius plurimi cernantur. Vtrū Auerroës dixerit, Gal. nō intellexisse definitionē Arist. nescio. Velim locū nobis indicari. Vel nō dixit hoc eo modo, vel non absolute dixit, vel est falsus. Annon enim demonstrauimus nos, utrumq; idē dixisse & intellexisse? Annon res docet, aliter neutrum dicere aut sentire potuisse? Posita definitione utralibet (in idē enim ambae recidunt) necessarium est, utrumq; idē sentire. Pauca haec hodie tibi ex tempore putavi respondenda ad quaestiones tuas heri mihi propositas. Dixissem plura, si plus habuissem ocij: quamuis nimis multa hic etiam dixisse videar. Die ii. Jul. an. 77.

Epistola IX.

1. Et alimenta & medicamenta occultis virtute vni parti conferentia aut nocentia, etiam alijs omnibus partibus vel nocere, vel prodesse pro diuersitate singularum, magis minus. 2. Non tolli methodū cōponendi pharmaca purgantia, si omnia irritanda non certum duntaxat humorem trahendo, vacuare statuatur.

lib. de oculi phar. potestatis negaui aliquod extare phar-
nacū alicui parti soli vel vtile vel noxiū: sed quae vel com-
modū vel in cōmodū certa parti virtute latente adferunt,
eadē alijs quoq; partib; pdesse vel obesse affirmari & proba-
ui cūm alib; tūm ca. 38, vsq; ad 40. Ex hoc putas tu, vir ampliss. cōse-
qui, ut nullū propemodū relinquatur discrimen tum alimentorū tum
pharmacorū. Deinde vera nō fore: aut si sint, nō tamen necessaria vi-
sum iri, quae veteres de alimentorū facultatibus, aut localibus medi-
camentis tradiderūt. Etenim quae ventriculo tum recreando, tum ro-
borādo idonea sunt, etiā cor, cerebrū, iecur, partes alias, eadē inuabūt.
In eodē lib. affirmari, purgātia nō trahere humorē ad se magis, quā
aliū quemlibet abāta potestate, quali Magnes ferrū ad se pertrahit,
sed vnumquodq; quantū in ipso est, quemuis expurgare. Nō enim tra-
hendo vel certū vel obuiū, sed virtutē expultrū ē irritando vacuare.
Hoc si verū statuatur, ais, si nō omnia artis medicæ Theoremata e-
uertantur, ratio saltē cōponendorū pharmacorū cōuellatur. Si enim à
quolibet pharmaco humor quilibet isto modo educitur, vno aliquo qua-
licunq; medicamēto morbos omnes purgationē requirētes depellemus.

Ad hæc ita respondeo. Ad primum quod attinet, fateor me consecutionem non videre. Ut enim alimenta vnius partis reliquas etiam alere possint, non erit ob id nullum alimentorum discrimen. Differunt enim quod ad qualitates attinet notas, primas & secundas: etiamsi in occultis nihil differentia inesse ponatur: quod falsum esse, per se patet. Etsi enim multa et varia sint, atq; substantia proprietate, quæ in singulis inest, alimenta ut sint efficiat, non tamen æquæ omnia nutriunt: sed alia alijs familiariora sunt, magis nutriunt, carnem solidiorem gignunt, facilius coquuntur, &c. Scribit Galiecori cotius substantia proprietate familiaria alimenta existere vnam passam, & cochleas. An eadem est in vtriusq; natura, ut in nullo discrepent? Sed nec illud verisimile (imò verum) non est, multa alia inueniri, quibus aptè iecur nutriri possit. Quæ omnia, licet alias quoq; partes alere possint, inter se plurimū distat. Nec semper eōducere cochlearum esum, quoties vna passa utilis est, nullus negabit, puto. Arte igitur ac Methodo in his quoq; opus erit, ut, quo quodq; tempore salubre sit, perspiciamus. Verum esto, nulla sit in hac parte discrepantia, nulli reperiantur familiaritatis gradus, nulla sit etiam naturarum varietas, ut alijs alia conueniant magis aut minus, an ob eam causam sine discrimine cuius quoduis conducibile putabimus? Non arbitror. Etenim quia præter hanc substantiæ proprietatem, quæ alimenta sunt, etiam primis & secundis ac tertijs qualitatibus prædita nouimus: quarum ratione infinitam oritur inter ea discrimen. Sunt enim aliqua frigida, calida, humida, sicca: et alia parçè alia strenuè iuxta has qualitates alterant corpus. Plurimum igitur refert, quale cuiq; tempore quouis exhibeatur. Deinde possunt alia lubricare, alia exasperare, alia abstergere, rarefacere, incidere, laxare, alia contrarijs viribus ornata sunt. Quomodo igitur non fuerit necessaria veterum doctrina multiplices istas vires methodo distinguente & explicante? Nec est hæc artis pars adeò vel breuis aut leuis, ac multi falsò credunt: sed omnino maximè tum necessaria est, tum difficilis & laboriosa. Obijcies fortè pugnancia nos dicere, dum alimenta esse dicimus, & frigefacere vel calefacere &c. eadem. Etenim alimenta non sunt, quæ substantiæ & temperationi corporis similia non sunt. Respondeo, nullum in hoc mundo inueniri purum alimentum, sed omnia ex

nia ex diuersis partibus esse composita: vt omnia pariter sine medica-
 menta. Constat igitur non esse nullum vel alimentorum vel pharma-
 corum discrimen, etiamsi quod hepaci confert, alijs quoq; partibus com-
 moder: siue occulta siue manifesta vi conducat. Imò vero, si alimenta
 aut pharmaca latente virtute partē vnā certam offendere (iuuan-
 tium ratio est eadē) solam possent, minùs hīc artis esset. Etenim nulla
 hęc talia arte inuestigari, sed sola experientia & fortuito casu inueni-
 ri possunt. Quare nullam hęc methodū postulant, nisi vt rectē eis vta-
 re. Si autem hoc, quā illud alimentum aut pharmacū plus dicamus
 huic, quā illi membro notis qualitatibus nocere, poterimus & ratio-
 cinando inuenire, & inuentis rectē vti. Sed vt concludam, nō parado-
 xo, sed quod videri alicui paradoxū possit, sic statuere oportet. Natu-
 ra seu Deus linguam & ventriculū posuit pręgustatores toti corpori,
 vt, quod hęc partes iudicent gratū, vel ingratum sibi, hoc omnibus cor-
 poris partibus (seruata proportione. Non enim dicimus, qualibet ali-
 menta aequē omnibus partibus conuenire: de qua re in supra citato li-
 bro verbose satis egi) gratū sit vel ingratum. Quocirca nihil erit he-
 paci gratum, quin prius ventriculo tale sit visum. At quod hic iudicat
 sibi conueniens esse, nulli parti est inimicū. Arte igitur est opus, vt sa-
 pore, odore, & deniq; ratiocinatione, tūm alimenta tūm medicamenta
 inter se distinguamus, quacūq; facultate vētriculo placeāt aut displi-
 ceant. Loca hęc Medicamenta vocant Medici, quę particulari-
 bus locis imponūtur, quacūq; ratione profutura sciant. Et sumūtur in-
 dicationes a partis affectu vsu, situ, sensus acurie aut obscuritate, for-
 matione, talibusq; alijs, non a virtute illa abdita, de qua in lib. nostro
 egimus. Ad alteram obiectionē non minus aperta est responsio. Pri-
 mum enim nō solum purgantiū compositiones pręscribunt Medici, sed
 aliorū quorumlibet. Quamobrē si maximē affirmatio nostra purgan-
 tium componendorū Methodū tolleret, non tamen aliorū composi-
 tiones irritas faceret. Deinde ne in purgantibus quidē aliquid nouat, aus-
 certē non multū nouat. Et si enim purgantiū omnium vna sit commu-
 nisq; purgandi ratio, virtutis scilicet expultricis stimulatio, nō tamen
 eadem vi, eodemq; id modo omnia faciunt. Etenim aliqua leniter irri-
 tant, alia grauiter incitant: et sunt in singulis gradus valde multi: prę-
 terea ex purgantibus aliqua, nihil aliud, quā purgāt, quę rara sunt:

alia etiam alias facultates possident, lubricandi, mordendi, adstrin-
gendi, roborandi, densandi, laxandi, obscure aut manifeste calefacien-
di, vomitum ciendi, &c. Mouent quoq; eundem hominē dissimiliter.
Quaedam enim certos nullo modo turbant, nihilq; agunt, cum alios in-
terim strenuē exagitent. Sic quæ plerosq; vix mouent, ac ob id benedi-
ta vocantur, certos ita homines exercent, ac si maximè noxiū & va-
lidum assumpsissent. Quòd porrò in ipsis purgantibus ingens inuenia-
tur discrimen, atq; aliud alio plerisq; sit inimicis, validiusq; purget,
ac seuiora symptomata inuehat, hoc quoq; extra controversiā positum
est. Iam & purgandorum multiplex est discrimen, dum alij catapotia
facilius deglutiunt, portiones abominantur: alij contra solas portiones
admittunt, alij neutro modo sumere possunt, sed vel in puluerē red-
ta, vel in electuarij forma abscondita, vel cum cibis mista solammodo
deuorare norint. Adde quòd alij non nisi dulcibus, alij contra amaris,
pleriq; acidis delectantur, alios sapes fastidiunt. Sæpè vix reperimus
qua ratione saporem aut odorem eorum obtundamus aliarum rerum
permissione. At hæc ita misceri oportet, vt medicamenti virtus nō ex-
soluatur, sed tanta permanceat, quanta in præsens æger indiget. Hu-
mores quoq; purgandi aliquando sunt tenues ac mobiles, sæpè crassi &
terrei, sæpius lenti, vt ob id tenaciter admodum partibus adhæreant.
Primi, exceptis aquosis, facile à quouis pharmaco vacuantur, reliqui
non depelluntur à Natura, nisi valide à pharmaco exagitentur. Ex præ-
dictis perspicere non est difficile, licet omnia irritando purgent, nō eo-
dem modo tamen, nec eosdem omnia humores vacuare in eodem homi-
ne, vt diuersitatem naturarum silentio prætereā. Tacebo hoc etiam,
quod aliqua notis qualitatibus excitant Naturam, alia verò ignota,
& nomine alio carente, quàm quòd inimica nobis vocatur. Tam mul-
ta igitur cum sint purgantium pharmacorū differentie, siue ad facul-
tates, siue ad gradus eorum respiciamus, nec pauciores sint humorum,
& corporum purgandorum varietates et dissimilitudines, & singulis
tamen ita oporteat ea offerri, vt profint, non ledant, vt sumi ac reti-
neri valeant, vt deniq; sic moueant, quomodo præsens corporis status
moueri postulat, quis negare ausit, quin magna & difficilis nihilomi-
nus sit futura componendi ratio? Laborat aliquis hydrope vtricula-
ria, exhibenda sunt quæ aquam educant. At educi hæc non potest, nisi
à pharmaco

à pharmaco violento (Aquosi enim humores, cum extra vasa in loco aliquo collecti sunt, non eijciuntur à virtute expultrice, nisi vehementer stimulata) quod æger non abominetur. Si Rhabarbarum sumere queat, & ab eo strenuè exerceri solitus sit, hoc solo sapius repetito, curabitur. Etenim nõ ego solus, sed & alij solo Rhabarbaro hydropicos percurauimus: vt ipsa experientia confutet Galenum dicentem, cholagogum hydropicorum aquam non vacuare. Si iam æger aliud pharmacum sumere nequeat, à Rhabarbaro autem non valde irriteur, bile tantum, aqua in ventre extra intestina & venas primas comprehensa nihil purgabit. Quid hinc faciet Medicus? Aliud aliquod violentè stimulans, offeret cū Rhabarbaro mistū (aut sine ipso) ea quantitate, vt purgare aquam possit. Saporem verò & odorem eius ita gratiarum rerū admisione obtundet, vt nec æger percipiat, nec vis pharmaci tamè dissoluatur & eneruetur. An hinc arte, & iudicio nullo est opus? Exempli causa vnum hoc proposui: cum talia sine infinita. Vtrumq; nisi fallor, præstiti, quod probandū recepi. Prius erat, non ob id veterum scripta inutilia & inania fore, quæ de alimentorum viribus & localibus medicamentis nobis reliquerunt, si maximè verum sit, occulta virtute vni parti conferentia vel nocentia, etiam alijs omnibus conferre aut nocere posse, pro diuersitate singularum magis minusq;. Alterum fuit, non colli methodum componendi pharmaca purgantia, si omnia irritando, non certum duntaxat humorem trahendo, vacuare statuantur. Quod si alicui videor non satis firmè probasse, purgantia ita solū, vt dixi, purgare, non grauati pluribus idem exposuero. Scio me veritati & bonis rationibus locum daturis, satisfacere posse. Qui in præconcepta opinione persistere decreuerunt, rationibus locum nullum reliquerunt. Heidelbergæ die 15. Sept. 77.

Epistola X.

1. Vtrum ex febribus putridis, aliqua contagiosa. 2. Vtrum vires propriae ac facultates rerum, sic imprimi alienis subiectis possint, vt re, cuius sunt proprietates, amota, tamen eis inhaerant. Pro affirmatione huius, ad 4. obiectiones respondit. Falso attribui verbis virtutem profligandi & infligendi morbos. & De superstitiosa gladioꝝ illinitione, quibus vulnera insidiosa sanari creditur.

VÆ ex literis Medici clarissimi D. N. Medicina in Scho-
la N. professoris exscripta, ad me heri misisti, vir ornatissi-
sime & compater honorandissime, hodie mane summa cum
voluptate perlegi. Heri quia serius Schonauia, quò animi gratia cum
amicis exspaciatus fueram, domum reuerti, non inspexi. Ago tibi gra-
tias maximas, quod viri eruditissimi iudicium explorare, mibiq; com-
municare placuit. Ipsi D. N. non parùm obligatum me esse sentio, quòd
de rebus vtilibus nos commonefecerit: ac doctrina humanitatisq; sue
gustum nobis præbuit. Intelligo autè duo eum in nostris thesibus de
contagio desiderare: quorum prius est, quòd ex febribus putridis a-
liquas contagiosas esse negauimus: alterum, quòd vires proprias &
spiritalis rerum nunquam sic imprimi alienis subiectis asserimus, vt
re, cuius sunt proprietates, amota, in eis firmiter inherere possint.

De priore capite cum nemine contenderem, qui putredinem vnã
alia magis minusue contagiosam, concesserit. Quod cum D. N. sta-
tuere videam, non valde mihi in eo laborandum esse puto, vt consue-
tas febres putridas contagionis expertes esse monstrum. Si enim con-
tagiosa sint, adeò certè leuiter sunt tales, vt cum alijs quibusdã com-
parata, merito ab authoribus ferè cunctis, tales non esse iudicentur.
Ego certè non requiro in morbo contagioso, vt in quosuis inuadat: sed
si aliquando certos aliquos contaminet, contagiosum esse aio. Illud in-
terim in medendo me non animaduertisse fateor, lactentes infantulos,
si mater aut nutrix febricitet, easdem recipere febres, quibus lactan-
tes laborant: quæcunq; inquam, communibus febribus affecta sunt.
Alijs morbis eos nonnunquam corripì obseruauì, propter corrupti la-
ctis suctum: eisdem inquinari non notauì. Etsi verò alia, & quidem
euidens causa reddi potest huius accidentis, tamen contradicere non
volo, priusquam diligentiore animaduersione veritatem huius rei per-
spexero. Sed nec alterum vsuuenire vidi: pueros scilicet cum febrici-
tantibus cubantes eisdem febribus infici: nisi à putredine maligna
ortum habuissent. Gratissimum proinde accidit, quòd de his sum moni-
tus, quæ in mentem mihi non admodum venerunt. In altero capite
maior est difficultas & obscuritas. Probat suam sententiam D. N.
quatuor argumentis: quorum vnum hoc est. Qui fixè solem intuen-
tur, splendorem eius in oculis retinent, etiam postquam aspiciere eum
desierunt.

deservant. Alterum tale est: Colorum species re visibili ablata, interdum in oculis qualitatem derelinquunt, qua alba vel flava, &c. esse videntur, quæcumq; aspiciuntur. Tertium ab imprecationibus & coninationibus verborum prolatione factis ducitur: sicut quartum ab unguentis desumitur, quibus gladij vulnerum effectores illinuntur & obligantur.

Ad primū responsio est in medio. Nā splendor Solis non est absolute spiritalis qualitas, ut de eā in thesibus nos locuti sumus, sed medium quodāmodo locū habet inter qualitates corporeas & spirituales. Quippe & mediū & res alias occurrētes per se sensibiliter immutat. Nos autem spirituales vires aut facultates, aut qualitates in 16. thesi appellauimus, quæ neq; medium neq; alia corpora quælibet per se alterare sensibiliter solent, hoc est, quæ absq; medijs alteratione in cereis duntaxat rebus efficaces sunt, non quasuis obuias sensibiliter afficiunt. Adde, quod sic ferè lux solis oculis incommodat, quomodo tonitru audiui nocet. Vt enim tonitru auditum destruit, non quoad sonus est, sed quoad cum aère est violenter moto, & in aurem delato, ita lux Solis visionem impedit, non quoad lux, & veluti color quidam est, sed quoad aërem lucidum confertim in oculos impellit: eorū modo oculorum constitutionem vitiat, ac spiritus visioni seruientes disperdit. Qualitas deniq; à Solis luce in oculis relicta, non sic est permanens, quomodo nos de hac re disputauimus: & morbos per contagium natos stabiles perdurare cernimus: sed breui post lucidi corporis ablationem momento euanescit. Si non remanet in aère Solis lumen, eo discedente aut occidente, quā poterit credi in oculis firmiter inherere? Non lumen Solis in oculo relictum est, sed aliud quiddam tale in spiritibus oculorum lucidis, aut eorundem tunicis apparet. Summa est: Qualitatem spiritalem vocauimus in 16. Thesi, propriam cuiusq; rei qualitatem seu facultatem: quæ modo nobis incognito sic agit, ut effectus eius etiam in distitis rebus animaduertatur, nulla interim sensibili mutatione in medio facta. Quippe reales seu corporeæ potestates sic agunt in res remotas, ut earum actio medium quoq; mutet. Harum effectiones remanere ipsis abeuntibus cernimus, illis recedentibus, nihil relinqui videmus. Haec temperamenta rerum immutant, illa tale nihil efficiunt.

Hinc ad alterum quid respondendum sit perspicue patet. Inge-
nuè dico, me ex inspectione nium & rerum atrarum, & c. oculorum
sensisse defatigatione ac dolore: visionis denique impeditionem: speciem
coloris visi in oculis derelictam nunquam percepti. Relinquitur ea in
sensu communi: in oculis non permanet, nisi si humor aliquis pupillam
humore sue eorum tingat. Quod si maxime per breue spatium vesti-
gium aliquod receptæ speciei restaret, tam diu tamen non remaneret,
ut ad oppugnandum nos produci valeat. At non remanet rei visæ,
aut coloris species: sed per accidens nonnunquam, dum species recipi-
tur, oculi turbantur. Equidem colorum species in oculum venientes,
nil aliud sunt, quam imagines & simulachra verorum colorum. Quo
fit, ut aliud agere non possint, quam figurare seu representare ea, quo-
rum sunt imagines. Nulla enim res ultra suam agit speciem. Quomo-
do igitur se ipsas propagauerint aut firmauerint in oculis aut specu-
lis, quæ sine obiectis subsistere nullo momento videmus? Si plura hæc
requiris, quæ Arist. 2. de Anima de hoc negotio disputauit, inspicio.

Ad tertium & quartum non petetis à me, puto, vel tu, vel D. N.
ut prolixius respondeam: si modo legistis, quæ de virtute atque efficien-
tia verborum in 1. parte Antiparacelsi. disputat. de imaginatione, fa-
scino atque alijs: itemque hac ipsa de questione à pagina 169. usque ad 192.
disputauimus. In eâ disputatione inter alia hæc etiam continentur.
Si qua est verborum virtus & potestas, eam vel ex seipsis habent,
vel aliunde acquirunt. Si in se habere putentur, vel propter materiam
eis inerit, vel propter formam. Quæcumque enim rebus naturalibus na-
tura insunt, propter alterum horum eis insunt. Materia porro ver-
borum est sonus, aut si mauius, aër seu fuligo, quæ in corde acerna-
tur, & in musculorum Thoracis per asperam arteriam extruduntur,
sonumque impulsu suo in larynge suscitatur. Forma autem est artificio-
sis soni articulatio seu conformatio: quam animal beneficio laryngis,
linguæ, palati, labiorum, anteriorum dentium pro arbitrio ac volun-
tate sua fingit, format ac perficit. In materia facultatem istam mira-
bilem nemo querit, arbitror, siue quis sonum pro materia accipere vo-
lit, siue fuliginem eius causam, siue utrumque iunctim materiam nomi-
net. Hæc enim cum in omnibus verbis eadem sint, (imò cum in bru-
tis etiam sint) nulla erit in verbis alia, quam maioris et minoris dif-
ferentia

ferentia. (Egerit enim alia copiosiore, alia parciore fuligine, conatuque.) Quo posito, perit omne figmentum de conceptis verbis in conurationibus & imprecationibus. Idem flens & ridens, malè ac benè precans, &c. nancisceretur: dum eadem est materia horum: idemque sonus, quo ad pro materia sumitur. In forma si quæras divinas illas vires sanandi ac inducendi morbos, minus inuenies. Si enim articulatio aut figuratio secum adferret hanc potestatem materię, ubicunque & quandocunque ea materia seu exhalationi illi accidere, vim eandem verba illa semper & ubique obtinerent: quod falsum esse certò constat: & quotidiana experientia vanum demonstrat. Deinde necessum foret, ut ab instrumentis, à quibus verba finguntur, tanta vires infunderentur materia. Quis autem non amens & delirus (de doctis loquor) putet illiusmodi potentiam à larynge, lingua, labijs, halitui seu fuligini, quæ vocis materia ponitur, imprimi & communicari? Si sic haberet res, non referret à quo & quando pronuntiantur, sed à quocunq; & quouis tempore ac loco prolata idem semper efficerent. At constat nec quolibet loco & tempore, nec à quolibet admurmurata valere. Quisquis enim citra superstitionem profert, frustra & sine fructu aut successu profert. Caterum nobis demonstratum alibi sæpè fuit, formas ab arte profectas non esse principia, & per se causas naturalium alterationum & proprietatum. Quippe essentia earum consistit in figura, situ, &c. quæ alterationem naturalem rebus per se nullam adferunt. Sed nec capaces reddunt proprietatum naturalium: quæ à materia & forma duntaxat compositis tribuuntur. Sanè artificiales formæ, quoad sunt tales, instrumenta quædam efficiuntur operum artificialium: non autem admirabilium virtutum, quas rebus natura inserit, vel causæ, vel subiecta fiunt. Quoniam materiam non mutant, sed figuram solum eius extremitati inducunt. Quamobrem necessum est, ut, cum verba neq; propter materiam suam, neq; propter formam tam stupendas vires sortita sint, à re quapiam alia acceperint: siquidem possidere tales putentur. Non est porò pro causa afferenda voluntas: Etenim intelligere & velle sunt actiones intus manentes: in ærem vel sonum minimè transeunt. Quocirca imaginabile non est, qua ratione verba vires à voluntate tales,

si maxime in ea inessent, recipere possent. Adde, quod vel ex hoc falsitas huius rei perspicitur, quod huiusmodi virtus in materia nulla absque antecedente alteratione insculpi potest. Iam vero confessum est doctis omnibus, voluntatem suae animam, licet spiritus & membra mouere primò valeat, alterationis tamen principium propinquissimum non esse. Quippe omne alterans per qualitatem, quam in se habet, alterat. Caret autem anima talibus qualitibus. Hinc est, quod verbis in generare per se primò vim illiusmodi non potest. Quomodo verò sanabunt verba, si alterandi potestate destituuntur? At in se non habere, aut ab anima non accepisse ea tale quippiam, illud etiam probat, quod plurimi sine fructu ea pronuntiant: qui summè effectum consequi concupiscunt. Carent enim re aliqua, propter quam à certis murmurata efficacitatem habuisse nonnunquam visa sint. Haec autem res, ut ex antedictis indissolubiliter ostenditur, verbis accedit aliunde: ab eorum natura vel anima non emanat.

Excipiat hinc fortè aliquis, nihil vetare, quin aliquid in composito insit, quod in neutra componentium naturarum inesse: ac proinde verba accipere ab articulatione seu pronuntiatione (dum enim pronuntiantur, articulantur solum) quod tamè ipsa in se, ut in subiecto, non habeat. Animal namq; nutriri ac sentire potest propter animam, tametsi neq; corpus neq; anima per se considerata aliquid horum in se, tanquam in subiecto, habeant. Respondeo haud esse similia, quae similia ponuntur. Ex anima & corpore fit vnum re dè n substantiale: ac ex sono & eius figuracione, quae artificiale quiddam est, non item. Deinde etsi anima non sit subiectum priorum accidentium praedictorum, videlicet, nutricionis, sensionis, & similibus, est tamen eorum principium & causa: quod eius definitio probat. At de articulatione sonorū, ne quidè fingere tale quippiam audeas. Addere his possis quod anima talium actuum secundorum causa non est alibi, quam in composito. Nam separata cum est à corpore, eodem illo momento perire simul omnes eorum tales: ut omnes sentiunt ac intelligunt homines. Quare si anima tale quid largiri poneretur aëri seu exhalationi, quam verborum materiam ferimus (sonus & articulatio cum sint accidentia, non possunt subiecta effici talium proprietatum) statim tamen ac extra os euolassent, euanescerent.

Non

Non enim in ea deinceps anima quicquam infundere possit. Minus adhuc imaginabile est, quomodo verborum materia retineret illas vires ab articulatione imperitias, ipsa non amplius existente. Tunc enim est solum, quandiu sit. Quare in momento ferme sanabunt. At sanatio naturalis fit in tempore partibus alteratis. Ergo miraculosa fuerit talis sanatio, non naturalis. Quo posito, satis patet à maiore virtute, quam quæ in verbis inherere queat, talia proficisci. Quare non à verbis, sed ab alia potestate miracula ista efficiuntur. Non inficior verbis pronunciatis consecutum fuisse aliquando effectum. At à verborum vel propria vel acquisiticia vi profectum id fuisse, constanter nego. Etenim capacia talium potestatum non sunt verba, siue ad materiam eorum, siue ad formam respicias. Quæ enim sonus articulatus, hoc est accidens: quod non est, nisi dum sit, tantarum virium subiectum efficiatur? Ingenue quod sentio, dicam, magna in scitia in philosophia argumentum est, putare, verba subijci, tantis potestatibus posse. Quod si ergo eis prolatis consequatur effectus, vel accidit, ut tunc pronuntiarentur, cum ille fieret: vel à nobiliore agente effectus fuit. Equidem quæ in re aliqua inest potentia quippiam agendi, ea frequenter, imò semper id efficit, cum non impeditur: verba autem rarissime, & à certis solum admurmurata visa sunt aliquid interdum effecisse. Quid igitur? ociosa ne sunt verba, virtuteq; nulla prædita? Imò maxima & admirabilissima. Quippe animos eaintelligentium in omnes formas transmutant: ac ferme miraculose in se vertunt & trahunt in partes quasuis. Verum significando quæ eorum sola & propria actio est, talia faciunt. Etenim verborum vis ac facultas omnis consistit in significando animi cogitata: nec aliud per se usum habent, nec ob aliam causam datus est homini à Deo sermo, quam ut eo animi sui cogitationes alijs aperiret. Hanc porro facultatem significandi non habent natura. (Nam nec à materia nec à forma obtinent) id est, non significant naturaliter, sed ex pacto & consensu inter homines facto: quod eo facile quisq; perspicit, quod aliena lingua loquentes minimè intelligimus. Signa proinde sunt, non naturalia, sed artificialia, siue ex pacto. Etenim naturale signum omne, vel est causa vel effectus rei significata, vel ab eadem causa producitur, à qua res significata efficitur. Quorum cum nihil de verbis verè dici possit,

palam est, naturaliter ea nō significare. Adde, quod sicut cogitationes animi apud omnes sunt eadem, sic verba eadē esse, atq; ab omnibus intelligi oportebat. At Germanici Idiomatis verba audienti Italo, Gallo, Polono, Hungaro, &c. si non didicerint prius linguam nostram, nihilo plus significabunt, quam bruto alicui. Significant igitur verba ijs solis, inter quos conuenit, vt res talis nomine tali nominetur: quod ex pacto est significare.

Ex modo dictis iterum liquet, falsō attribui verbis virtutē profligandi aut infligendi morbos. Si enim apud audientes & intelligentes ea solū agunt, morbi autem nec audiunt nec intelligunt vlla verba, certum est frustra ad morbos auribus ac mente carentes dici: nisi si cū Paracelso animalia aurita libeat ponere. Ergō vel incastrū pronunciantur, vel ad intelligentes dicuntur. Non ad aegrotantē. Primō, quia tales curatores plerūq; aegro absente suas coniuurations recitant. Deinde quia easdē obscure & tacitē ferē musitanti ac submurmurant. Demum quia nihil aegro ex auditione viriū accedit. Nemo enim dat, quod non habet. Verba autē non habere in se tales potentias ex retro dictis perspicitur. At excitant credulitatem & spem sanationis audita verba? Non nego confidentiā & spem salutis magnum in curatione momentū habere: at verba curandi vim per se possidere iterum nego. Etenim hoc modo per accidēs inuuant: minus credulo (id est, a superstitione alieno) nihil conducunt. Adde quod maior tunc vis credulitatis foret, quā verborū. Quae cū licitis modis possit excitari, coniuuratione & incantatione accendi non debet: quae sine impietate aperta vsurpari nulla ratione potest. Praeter aegrotū nemo est, qui verbis excitari ad ferendā opem valeat, nisi vel ad Deū, & sanctos eius, vel ad Dæmones dirigantur: siue hoc occultē & implicitē fiat, siue aperte et explicatē agatur. Equidē post Deum, eiusq; ministros sanctos, & cacodæmones impuros, nullae creaturae mentis participes factae videntur, quae verba intelligere, intellectaq; exequi solitae sint. Admirabilia etiā opera, quaecunq; maiora sunt, quā vt natura per se (aut eo saltem modo) efficere consueuerit, quaeq; nec ad notas nec ad occultas naturae vires aptē possunt referri, omnibus aetatibus vel Deo vel Angelis, vel impuris spiritibus rectē attributa fuere. Ceterum pugnare cum vera pietate coniuurationes & imprecationes istas conceptis verbis

his factas ad depellendos morbos, mirum fit aliquis in tanta veritatis
 luce non videat. Ad Deum igitur aut sanctos eius frustra dirigantur.
 Deus enim non creauit Medicum, ut virtute extra ordinem natura
 ad verba accedente morbos pellat: sed ut naturalibus pharmacorum
 potestatibus cures: sicut alimentorum insitis in creatione facultatibus
 nos alit ac sustentat. Non eo inficias Deum miraculose per sanctos
 plurimos sanauisse. At hoc neque perpetuum & ordinarium esse, neque
 conceptorum verborum virtute fieri voluit: quemadmodum nec absque
 cibis nos vult vitam producere longius, tamen si aliquos, cum ei visum
 fuit, absque omni alimento longo tempore seruauit. Ideo scribit Siracus,
 Deum fecisse Medicum, ut pharmacis, quae ex terra pullulant, quaeque
 pharmacopola varie miscent, morbos fugent: non ait mandatum eos
 accepisse conceptis verbis sanandi. Reliquum est igitur, ut in tali cu-
 ratione Demones illis verbis aduocentur in subsidium: postquam a-
 lia res nulla reperitur, quae pacisci cum talibus Medicis poterit. Ver-
 ba enim, ut ostensum est, ex pacto solam valent. Ergo interuenit con-
 sensus & pactum aliquod saltem tacitum inter Demones & coniu-
 ratorem, ut conceptis illis verbis certo modo & ceremonijs pronun-
 ciatis praesto sit. Et ut, qui nunc ea pronunciat, pactum hoc interue-
 nisse nesciat, & ab aliquo, tanquam rem utilem, bonam, & a pietate
 non dissentaneam didicerit (quod saepe Idiotis accidit) non tamen non
 peccat grauissimè, qui eis vitur. Nam commercium habet cum Da-
 monibus propter pactum, quod cum illo pacti sunt, qui primi talibus
 verbis curare coeperunt. Sanè quisquis à malis spiritibus aliquid di-
 scere cupit aut obtinere, desertor aliquo modo appellari potest. Fit e-
 nim defectio non tantum opere, ut cum quis fidem abnegat, aliquid in
 Caco demonum nomine inchoat ac perficit, notis ac signis ignotis quip-
 piam ab eo petit, verum etiam verbis, quando videlicet citra abnega-
 tionem, inuocatione, coniuurationibus, orationibus, suffumigijs, ceremo-
 nijs alijs vel nesciens ab ijs aliquid expectat. Pactum ipsum consistit
 vel in verbis, vel in factis: at operis perfectio in virtute Demonis si-
 ta est. Quae cum sic necessario habeant, perspicuum est, ista à nobis
 non adferri, ut Demon in occultae causae locum ad excusandam igno-
 rationem nostram succedat: ut D. N. affirmat. Non enim adeo su-
 mus ambitiosi, ut omnia scire videri velimus: nec ita excordes, ut non

intelligamus infinites plura nos nescire, quàm didicerimus: illarum, inquam, rerū, quas cognoscere optauimus & tentauimus. Quamquam mihi omnino persuadco, hæc omnia ab ipso dici non serio: sed tantum voluisse audire existimo, quid ad ea vel tu, vel ego responsuri simus. Ego sanè vix vllum eruditum, & in doctrina pietatis institutum viuere arbitror, qui opinetur ideo nos Dæmonibus nequam tribuere, quæ coniurationibus, & similibus rebus alijs quidam se rentur efficere, vt nostram inscitiam tegamus. Quippe cogit nos cum diuina, cum humana philosophia id assertere, quod omnium seculorum experientia rectè affirmari, demonstrauit. Quin imò negare velle, insaniam pariter & impietatem omnes illi iudicant, qui Dæmones esse credunt. Profectò Paracelsus, qui hoc studuisse vnicè videtur, vt omnes homines impietate superaret, vix vquam negare fuit ausus, coniuratores ope Dæmonum potius, quàm virtute verborum admirabilia illa perpetrare. Summatim repetam, vt planius intelligar. Verborum vis alia nulla est, quàm significandi, quid is cogitet, qui loquitur. Nam sicut sensilium species, quatenus sensus mouent, in res sensu carentes non agunt, testibus Arist. 2. anima, cum tota rerum vniuersitate (propterea quod vim aliam nullam possident, quàm sensus mouendi) sic verba, quoad soni articulati seu certi idiomatis verba sunt, nihil agunt in res auditu vel ratione carentes: propterea quòd aliud nihil possunt, quàm animi conceptiones representare. Significant autè propter pactum et consensum, non natura. Quocirca non significant ratione carentibus: quoniam pacisci nobiscum non potuerunt, vt vox talis rem denotet talem. Rationales porò creature nulla sunt nobis nota extra hominem, præter Angelos & Dæmones. Verba igitur post Deum à solis Angelis, Dæmonibus, & hominibus intelliguntur. Ab illis linguarum idiomata omnia videntur percipi: hominibus illud solum significat, quod didicerunt: id est, in quod discendo consenserunt. Coniuratorum itaq; verba, siquidè ad res inanimatas aut nil audientes ac intelligentes dicantur, vim nullā habent. Solis enim intelligentibus signa & nota sunt: aliud efficere nihil possunt, vt retrò ostensum est. Nam articulatio, quæ eorum forma est, non est, nisi dum fit: nec vim vllam habet aliam, dum exstat, præter antea dictam. Materia autem seu aër nulla virtute alia præditus est, quàm

ea, qua

ea, qua omnis alia fuligo per expirationem ex thorace exiens ornata est. Quo fit, ut à nullo agente talis in ipsam naturalis proprietates induci valeat. Quippe omnes tales potestates ex materia potentia ab efficiente educuntur. Quis verò putet tantorum miraculorum potentiam in excrementitia illa fuligine latere? Quocirca si admirabilis effectus eorum verborum pronuntiationem consequatur, non verbis, sed alijs virtuti adscribere cogimur, qua scilicet verbis illis inuita sa, illecta, incitata, vel pacti admonita fuerit. Argumento est, quòd nec semper, nec à quolibet, nec quouis modo pronuntiatæ valent. Oportet enim pronuntiatorem supersticiosum, ac Dæmoni notum esse, & certis ceremonijs pronuntiare. Quare necessarium est, ut eis veluti signo & pacto aduocentur, vel Angeli, vel Dæmones. At non exauditur, qui aliquid extra & contra ordinem ac modum à Deo institutum petit, vel id petit, quod petere Deus vetuit, ab Angelis aut sanctis Dei ministris. Restat igitur à Dæmonibus factum esse. Ceterum virtute verborum conceptorum velle morbos curare, cum Dei mandato pugnat: vti vel ex 19. cap. Act. perspicitur. Quare opera Dæmonum peragitur eiusmodi curatio. Sanè Magicum vocarunt eruditi omnes, quicquid supra naturæ vires vi carminum fieret. Si excipiat aliquis sanctus verbis id conantem non videri peccare, grauiore se scelerè obstringere asseuerabo. Etenim ex citato proximè loco Act. confutatur apertè hæc opinio. Et cum qui sacris abutitur verbis contra Dei voluntatem (alius enim vsus est verbi diuini, & propter aliud nobis datum est) ad coniurationes traducens, eam veluti sacramenta quadam faciet huc signa & testimonia fæderis inter Dæmones & coniuratores isti, quomodo non sceleratissimè videatur errare? Nec mirari quispiam debet, quòd Deus iusto iudicio improbis spiritibus potestatem faciat nonnunquam id faciendi, quod à coniuratore postulatur: quo irretitum eum in impietate & seruitute detineant. Notum est ex 1. ad Roman. cap. Deum à pijs eorum hominum nefariè à Deo ad Dæmones transfugientium eiusmodi cecitate punire: ut malint à Diabolis salutem expectare extra ordinem, à Deo præscriptum, quam à Deo per media ab ipso instituta seruari.

Lamentabilius descriptionem, quo ferrum aut gladius, quo quis vulneratus est, illi præcipitur, ante annos fermè 19. à D. Burchard-

do Michabio, viro pietatis & doctrina laude clarissimo Dacū Erici
 Brunsvicensis medico experientissimo accepi. Miratus tunc sum (nū
 per enim ex Italia in Fraconiā vocatus cōcesseram) inter pietatis ve
 ra cultores adhuc inueniri homines adeo supersticiosos, qui impijs ca
 libus nugis fidē haberēt. Atq; vt ipsa re absurdissimā supersticiosorū
 opinionē cōfutaremus. Chirurgis aliquot dedimus citra superstitionem
 vsurpandū: qui in ipso opere vanissimū deprehenderūt Si Dn. N. cre
 derem opinari, linimento huic vim & efficaciam inesse vulnerū absen
 zum curandi, quando ferro, quo inflicta sunt, illinitur, hac ipsa de re ad
 eum fusiūs scriberē: (ad te, quem rectius institutū in Christi primū,
 deinde etiam in Philosophorū & Medicorū schola, scio, frustra plura
 dixero) & quā alienū sit à pietate, veritateq; illiusmodi figmentū,
 pluribus demonstrare conarer. Vbi enim, aut quomodo contactus vel
 corporalis vel spiritualis, sine quo actio nulla naturalis vel fingi po
 test, monstrabitur? aut à quo putabimus hoc pharmacū vires mutua
 rum esse vulnera tot tantisq; spacijs distantia, tangendi et alterandi?
 Absit verò, vt de Dn. N. de cuius eruditione. ex hoc scripto præclare
 sentire cogor, tale quid credam. Hac habui, quæ hoc tempore tibi re
 sponderem: in quibus si quid desiderabis, addam, abs te admonitus.
 Pluribus de capite posteriore, quā de principio statueram, disseruis
 propterea quod multos, & ex his etiam non indoctos quosdam, & à
 pietate minimè alienos, per imprudentiam & incogitantiam hīc im
 pingere video. Copiosius tamen hac ipsa de re egi in parte: Disput. no
 strarum contra Paracelsum, sicut supra monui. Hoc ad extremum
 addam, valde periculosum esse pharmacis vti, quorum vis maior est,
 quā vt natura eorum rectē adscribi, vel vnde ea profecta sit, perspi
 ci queat. Metuendum enim semper nobis est, ne ex pacto cum Dæ
 monibus inico, efficaciam illam adepta fuerint: & dum ea vsurpa
 mus, tacitè & inscienter Dæmonibus malis blandiamur & seruiam
 mus. Vale in Christo Iesu felicis. Calend. Augusti. 75.

Epistola XI.

Dubitationes aliquot continet, & earundem solutiones
 circa morbos totius substantiæ.

Excellentē

Excellente doctrina, virtute, ac pietate vir Dn. N. tuas literas, vir doctissime, 16. Cal. Octob. (citius non potuit: quia in patria absens fuit) mihi legendas obtulit: in quibus partim probas nostram de morbis totius substantia sententiam, partim non absolute probas: sed nonnihil adhuc dubitas. Et dubitationis capita haec animaduerti inter legendum. Quo referenda sit putrefacta & emortua pars? Quo morbo pars relicta dicenda sit laborare? Quae natura sit pestiferarum, venenosarum & putridarum affectionum? Quomodo hisce indicatione à morbi natura petita, occurrendum sit? Denique concludis, quomodo cum tandem nominentur illiusmodi affectus, ad specifica tamen remedia in curatione semper deueniendum esse. Haec sunt ad quae responderi tibi videris cupere.

Ad primum quod attinet, minime est opus nos laborare. Non enim pars putrefacta & emortua nobis aliud indicat, quam sui ablationem: quemadmodum cadaver non aliud postulat quam sepulturam. Non enim à morte reuocare tentat aliquem medicus, cum à priuatione ad habitum, virtute naturali, redire nullares possit. Deinde constat ipsas naturas esse morborum medicatrices. Quo pacto ergo curabitur pars mortua, id, quod sanare solum poterat & debebat, non amplius existit? Eo ergo referenda est pars mortua, quo refertur corpus totum mortuum. Vt hoc non cadit sub considerationem medici, ita nec illa. De cadaveris amotione & sepultura, de extinctae partis resectione, & separatione duntaxat cogitandum restat. De hac re satis dictum est in thesibus, de totius substantia morbis, thesi, 66. & 67.

Pars relicta, quae putrefacta nondum est, si nihil putridi aut intemperati in se habeat, morbo laborat, qui vel in numero vel magnitudine diminuta essentiam suam habet. Initio autem, cum putrefacta pars seiuncta primum est (sive ferro, sive igne, sive alio modo ablata sit.) & continui solutione, & intemperie plerunque afficitur. His percuratis, deest vel numerus, vel magnitudo naturalis. Natura affectionis pestiferae & putrida est intemperies, non simplex illa quidem, sed cum malitia comite. Etenim omnis putredo tum fiens, tum facta, est calida intemperies à calore alieno partibus impressa: ut late declarauimus in thesibus de putredine. Pestis quaeque, cum proprie accipitur hoc nomen, nil est aliud, quam maligna & pernicioosa putredo:

quam in thesibus de totius substantiae morbis intemperiem esse demonstravi. Quocirca nil est aliud putredo, quae adhuc fit, quam inaequalis intemperies calida: quae autem facta iam est, intemperies facta seu aequalis. Venena quoque nos alterando occidere tam est notum, ut admonitione vix opus habeat. Caterum permagna est differentia inter putredinem & putredinem exitiosam. Est enim omnis putredo est corruptio, non tamen omnis corporibus nostris orta putredo, est malefica seu perniciose vita. In scabie certe putredo est: atque ex putridis humoribus nascuntur in omnibus propemodum hominibus vermes in intestinis. At ab illiusmodi putredine per se nullus periclitatur, nisi malignitatem contrahat. Ergo cum sint putredinis modi seu species plurimae pro diuersitate scilicet gradu, varietate rerum putrescentium, & discrepantia causarum efficientium, ut in thesibus de putredine ostendimus, mirari nullus debet, quod pestilentem quoque putredinem sub putredine contineri asserimus. Quod ad causam attinet (de alijs nihil attinet hoc loco et tempore differere) effectricem, est ea semper caliditas aliena, sed tamen non vnius modi & generis semper existit, cum saepe a simplici calore, aliquando a putrido excitetur putredo. Sed & putridus calor non perpetuo putrefacit, verum aliquando generat, maturat, coquit. Et enim a putrido stercorum calore excludi pullos certum est, si apte temperetur. Et qui venenatus est calor, putredinem aliquando efficit venenatae qualitatis expertem. Finge enim venenum putridum in vase aliquo inclusum (ut fuligo aut vapor aut substantia nulla transpirare valeat) rem aliquam tangere, & calefaciendo putrefacere. Putrescet res tacta simplici putredine, ac si ab ignis calore puro corrupta fuisset. Si autem cum caliditate vapor aut spiritus putridus ex vase ad eam rem perueniat, non simplex amplius putredo, sed venenata putredo producet. Haec causa etiam reddi potest in ovis. Nam stercoris vapor putridus si per oui testam penetret, non excludet pullos, sed putrefaciet oua. Eadem ratio est, siue putrida substantia sit inclusa, siue quod ab ea calefit, sic munitum sit, ut nulla substantia, sed sola caliditas ad ipsum peruenire possit. Accidit ergo putridis rebus plurimis aliquando, ut cum eo quod putrescunt, propter causae putrefacientis qualitatem, etiam perniciosam vim acquirant. Quod cum in peste eueniat, haud est difficile.

facile visu, naturam pestis esse putredinē (sive intemperiem calidam) cum peculiari malitia, ab efficiente causa inuēta. Quippe non simpliciter, aut superficiem duntaxat, calefaciendo putrefacit obiter solum, sed celeriter & profundē partes, quas apprehendit, corrumpit. Non ob id tamen putredo non est, quia vehemens putredo est, ac celerius alijs res propinquas cōtaminat & perdit. Hinc ad quartā interrogationem tuā quid respondendū sit, patet. Etenim indicatūr nobis, putrefacta, quouis modo possibili, esse exigenda, & ne longius putredo serpat, prohibendū. Faciunt hoc frigida & sicca, quōd ipsa putredinis natura nos docet, quāq; per spirationē expediunt, & obstructa citō deobstruunt. Quoniam autē celeriter apprehendit, ac breui tempore latē propagatur, profundēq; se insinuat, festinanter succurrere oportet. Quōd cum facere nobis non sit facile, mirabile videri non debet, quōd tam multi ex hac putredine pereunt. Considerat apud se, qui nondum percepit, quanta celeritate putredo, quae in gangraenis oritur, in vicinas partes peruadat. Quā porro sit difficile, putredinem simplicem lentē progredientem sistere, vel vna nos scabies, aut quae in leuibus vlcerebus sit, docuerit. Cū quis febre miti & salubri laborat, quae à putredine profecta est non mala, quantis opus est rebus, antequam eam expugnemus? Sed de hac in praesentia satis est dictum: praesertim cū reperenda iterum sint in responsione ad conclusionem tuam.

Et si ex modo dictis possit responsio peti ad id, quod ais, omnino ad specifica veniendum in curatione, quo quo nomine affectus tales nominentur, placet tamen hic etiam aliquid praedictis addere: constat ex dictis, opus hic esse putrefacta vacuantibus vel per aluum, vel vrinas, vel menses, vel haemorrhoidas, vel sudores (de sectione venae, & per eam facta vacuatione, nihil opus est hic plura dicere,) & ne latius serpat, prohibentibus, quae videlicet obstructions aperire, sanguinem & humores ventilare, deniq; refrigerare & exsiccare possunt. Haec qui admouet, an non indicationi satisfacit? Quod si visceris alicuius imbecillitas, vt cordis, cōcidat, nullus dubitat, quin & huius interim sit habenda ratio. At his talibus, inquires, non curatur pestis, aut non pelluntur venena. Causa iam dicta est. Quia enim anteverit putredo medicaminum horum efficientiam (causae non sunt obscurae peritis medicis) & cordis substantiam seu vires prosternit priusquam

extingui ea possit, voti non efficitur compotes. At occulta vi agentia pharmaca (perges) multos liberarunt. Respondeo, neq; te neq; alium quenuquam, vel vnius exemplum producturū hominis à peste liberati, per medicamentū specifica virtute (intelligo occultam totius substantia proprietatem, quali Magnes ferrum trahit) agens: cum contra ego verè asseuerare possim, plurimos omnibus temporibus & locis personatos, pharmacis virtute nota agentibus. De qua re, si te dubitare suspicarer, probarem multis experiētijs Gallorum, Italarum, Germanorum, &c. Si purgantia obijcias, negabo tibi vlla vel venenosos vel pestiferos humores eiusmodi facultate magis vacuare, quàm non tales. Deinde si talis inest proprietates in illis omnibus, quae ab authoribus effuse laudantur, infinita ferè, ac nihil simile inter se habentia pharmaca, eadem illa sunt potestate praedita: quod fieri nullo modo potest. Equidem quae latente virtute dicuntur profuisse, vel vacuando, vel cōcoquendo, vel sanguinē ac spiritus augendo, vel refrigerando, vel exsiccando, cuncta commodarunt. Et quamuis libenter fatear, quaedam ex his medicamentis experientia magis quàm ratione ac Methodo inuenta vsurpataq; primū fuisse: ex hoc tamen minimè sequitur, potestatem, quae contulerunt, ignotam, occultamque seu specificam esse. Valdè multa vsus & experientia, iuuare certos morbos, docuerunt, quorum efficiētia causas postea perspicaces homines praclare viderunt. Non eas nouerant prius: quia eas res vel non viderant, vel non examinābant: & proinde quibus essent praedita viribus cognoscere nunquam studuerant. Postea verò, quàm utilitatem earum perspexerunt: quae facultate talia praestarent, indagare coeperunt, ac inuenerunt. Nunquam autem inuenissent, si verè specifica siue occulta fuissent. Certè quotquot ego adhuc conducere animaduerti (sunt enim hīc, vt in alijs etiam, infinita, quae creduntur magis prodesse quàm reipsa profint) notis potestatibus commodare perspexi.

Cogitemus hoc etiam, veterum artem valdè mancā et mutilā fuisse, si specificis istis pugnandum est potius quàm methodo constantibus pharmacis. At cōstat, eos nō infelicius (ne dicā felicius) pestem curauisse quàm suis specificis, posteriores curarint, ac etiam nūc curent. Quamobrè cum specificorū istorū rarò mentionem fecerint, rariū ea vsur-

vsurpant, perspicuum est, eorum vim non tam esse fructuosam & vtilem, quam aliqui, non satis prudenter, sibi persuaserunt. Noua est ista specificorum effusa laudatio, ab homine omnium, qui multis seculis vixerunt, perditissimo & imperitissimo in medicina, at aetate nostra primum introducta. In tot & tam praclaris Hippoc. & Gal. operibus, quora est horum mentio in curatione pestis, gangrana, venenorum haustu ac similibus morbis? Quod si absq. specificis istis tales morbi curari nequeunt, valde diminuta nobis artem tradiderunt veteres omnes. Quotusquisq. enim talium meminit? Aetius & Trallianus aliqua nonnumquam recensent, sed partim feda & abominanda, partim superstitiosa, impia & ridicula, partim etiam reperta impossibilia aut difficillima. Quam praeterea fide ipsimet talibus habuerint, satis declarant, cum aut se audita referre, aut inutilia expertos esse, scribunt: ac lectorem insuper monent, vt non magnopere talibus confidat sed metodo inueniendi utatur. Te vehementer oratum velim, vt tecum cogites, vtri plures eiusmodi morbos omnibus seculis curarint, illi ne, qui specifica ista iactitant, an qui veterum methodo vsi, ratione inuenerunt medicamina? Ego sane nullum adhuc ab illis sanatum vidi, plurimos nefarie occisos cognoui: ab his contra, plurimos methodice procuratos noui: vt paulo supra dixi. Quae ars esset medicina, si talibus sanarentur, grauioribus illis morbis correpti? Nulla. Aperte namq. Gal. 2. de comp. secundum loc. & dicitur λόγον ἰατρικὸν ἔχειν talia scribit, ac res ipsa docet. Rationem haud multo post subiungit, quod eiusmodi phar maca oporteat omnem morbum, in omni aegro, omni tempore, depellere. Quod si faciat, inquit, ἢ νῦν εἰς ἀπὸ τῶν ἀντὶ τῶν μὲν ἰατρικῶν, ἐκ τῶν ἰατρικῶν, ἢ ἔχει καὶ ἄλλω. Vt de meipso dicam, qui tenuitate meam libens agnosco, non cunctabor tibi promittere, me apertam & consentaneam rebus causam tibi redditurum, de medicamentis illis, quacunque probaueris, certo curare posse venenosos & pestiferos affectus: si vnum hoc mihi dederis, quod negare nullo iure potes, nos exquisitum temperamenti & missionis gradum perfecte cognoscere non posse. Haec enim ratio est, cur ex duobus pharmacis, quae temperationem videntur sensibus nostris, eandem obtinuisse, alterum altero nunc magis nunc minus iuuet. Hinc verò non recte concluditur, prorsus ἴσθητον & specificam esse facultatem talem. Vt enim experientia primum discrimen indicauerit, tamen ratio postea causam comprehendat.

Hæc ad tuas interrogaciones respondere placuit, non tam tua, qui hui non eges, quàm mea causa. Cupio enim & meipsum exercere in veritatis inuestigatione, & multo magis ab alijs velim excitari, ut in hoc studio assidue permaneam: & si qua est in me facultas alijs proficem. Dabitur fortasse occasio, argumentum hoc plenius tractandi. Dominus Iesus nobis semper adsit. Amen. 14. Calend. Octob.

Epistola XII.

Virum, dum pauci adhuc, vti inter initia fit, peste inficiuntur, Pestis tum reuera dici possit. 2. De conuulsione & Epilepsia.

S. D

Vas nuper literas, vir summe & maxime, vnà cum Magistri N. (amici mei non vulgaris) literis accepi, ad quas temporiùs respondissem, si opportunitas mittendi oblata fuisset. Non enim quicquam opto magis, quàm frequentissimè tecum colloqui. Nunquam enim non doctior ab eo. Maximè sercè tua facio propter perspicuitatem & eruditionem planè admirandam. Non enim vsitata Italis via incedis, sed spinetis vitatis, per amœnas valles ambulas. Ita sanè dum tua lego, sæpè afficior, ut meliora ab alijs adferri nullis posse arbitrer. Miratus ob id sum, quòd istic esse quendam scribis, qui tuas de peste lectiones, carpere sit ausus. Verùm is, quantum cause confidat, eo satis facto declarauit, quòd nomen non addidit. Facis autem diuinè (& ut in hoc animi proposito persistas, te, qua decet, obseruantia oro) quòd calumnias contemnis, & res ipsas potiùs tractas. Quid enim ex eo lucri accedat, si anxie regeras in te coniecta conuitia? Pro meliore semper viro habitus est, qui modesta gravitate, aliorum intemperiem refutare studuit, quàm qui maledicta maledictis compensare tentauit. Falleris verò, si aliquid horum me cognouisse credis. Ex Du. N. intellexi, non probari istic omnibus quæ de peste scripsisses, at quid nominatim accusarent, non addidit. Ex te iam intelligo, eundem illud etiam non probare, quòd initia pestis, dum pauci inficiuntur, pestem esse negaris: de quo ego verbum præterea nullum fecissem, (nihil enim rei detrahit) nisi occasio-
nem præ-

nem præbuisse aliquid dicendi. Cum pestem esse negas morbum illum, qui in paucis ab initio inest, ac postmodum multos corripit, quantisper in paucis adhuc inuenitur, non rectè mihi sentire videris. Etenim morborum essentiam non est necessarium variari, quia in paucis & in multis actu inest. Sicut enim qui in vno aliquo solo indiuiduo inest, totam suam in eodem essentiam obtinet: ita si idem in pluribus inest, eandem illam naturam, quam in vno habebat, non amittit aut mutat. At in peste, inquires, requiritur communitas. Respondeo, duplicem esse communitatem, accidentalem & substantialem. Prior ad definitionem pestis essentiam declarantem non pertinet, cum sit purum accidens: posterior ad essentiã pertinet. Quoniã nil est aliud quam proprietas certorum morborum, qua seipsos propagare in alios possunt. Itaq; morborum alij sunt communes actu, alij potentia quadam ipsi congenita, alij vtroq; modo. Actu communes dicimus, quicunq; à communi causa suscitantur, licet contagione ad alios arreperere nõ possint. Communitas hæc est accidens. Accidit enim feбри tertiana (exempli causa) vt in multis vno tempore reperiatur, hoc est, vt à causa pluribus communi excitetur. Potentia communes sunt, (de congenita loquor & essentiali) qui tametsi à causa priuata orti sunt, ad plures nihilominus virtute propria se promouere possunt, quales sunt omnes contagiosi. Hæc communitas est essentialis, non sicut prior, accidentalis. Hi cum à communi causa procreantur, vtramq; communitatem obtineant, accidentalem & essentialem. In isto morborum genere principatum obtinet pestis, quæ sola morborum omnium maximè communis est, celerrimeq; in quoslibet appropinquantes, seipsam veluti diffundit, sicut Arist. 1. sect. probl. 7. asserit. Manifestè pestem hoc loco vocat communem, non quatenus actu in pluribus inest, sed quatenus hæc est natura prædita, vt plures inuadere proserpendo possit. Quare si ad essentiã pestis respicias, non differt specie aut essentiali proprietate, quæ in vno vel in paucis inest, ab ea, quæ plurimos iam comprehendit. Eadem communis est communitate essentiali: tametsi actu in pluribus nondum inest. Sed Gal. (obijcis) incipientem alopeciam, negat alopeciam esse. Quid ergo prohibet dicere, pestem incipientem non esse pestem? Respondeo, Gal. Alopeciam, quæ in vno vel paucis est, non comparare, eũ ea, quæ in plurimis inuenitur, vt illũ incipientem,

banc perfectam nominet. Confert enim initia huius morbi, cum eo iam aucto & perfecto in vno solo, & cum obscura adhuc & vix, sensibilia symptomata ostendit, nondum videri Alopeciam innuit. Alibi quoque morbos alios, dum suis se notis nondum aperte produnt, suis nominibus nondum nominari monet. Longè alia est pestis ratio, vt tu de ea locutus es. Etenim in paucis illis, qui per initia laborarunt, omnia illa symptomata apparuerunt, quæ postea, cum magna turba laboraret, conspecta sunt. Non fit ergò hic comparatio initij cum perfectione in vno individuo, sed perfecti in paucis morbi, cum eodem in pluribus existente. Si, vtrù primus morbi insultus in vno, pestis vocari debuerit, quaeratur, discretè respondendù censeo. Non quilibet enim putredinis gradus, febrem suscitans, contagiosus & exitiosus est, sicut pestifera putredo lethalis & contagiosa existit. Quamobrem non semper ab initio statim perfectionem suam totam habet febris pestifera, quæ videlicet citra contagiù aut aëris malè corrupti efficienciam oboritur. Facile ex his, puto, discrimen perspicitur inter Galeni dictum & tuam assertionem. Verum, sicut aliàs scripsi, non debet ob hanc causam, quæ curationi pestis nihil adimit, tractationemque deteriorem non reddat, scriptum illud à quoquam accusari & damnari.

Theses de conuulsione à me scriptæ non sunt, vt eas tanquam veras defendere adhuc velim. (Non enim nihil in eis est, de quo adhuc dubito) sed vt eruditorù iudicia experirer, & quæ assequi per me non possem, ex alijs discerem. Quæ de neruis affirmavi, quin vera sint nihil ambigo, sed certò scio: siue separatim siue coniunctim de eis loquamur. Cum musculis acceptos, vim aliam nullam habere affirmo, quàm virtutem motricem deferre. Sicut enim qui ad oculos, aures, nares, linguam distribuuntur, vim deferunt videndi, audiendi, odorandi, gustandi, licet ipsi nec videant, nec audiant &c. ita quoque virtutè mouendi transpotare censeo, tamen si non moueant ipsi. De sensu tactus alia est ratio: neque sine animalis pernicie hoc carere sensu potuerunt. Ceterum non fieri motum arbitrarium, appetitu vel rationali, vel animali, vel naturali eum nõ præcipiente, satis ex Arist. probatù est, atque ipsa rerum euidentia luculenter docet. Praclare affirmas, nullam in hac obiectione (quam à doctissimo quodam viro tibi obiectam significas) Sensus esse amissus: Ergo & motus, consequentiam cerni. Etenim si per alios

per alios nervos sensus, & per alios rursus motus deferatur, minimè sequitur, altero laso, alterum quoq; obladi necessariò. Si per eosdè cum sentiendi cum mouendi vis perferatur, in his, conuulsionem non fieri ablato sensu, libenter dabo. Manifestè hoc in quibusdam paralyticis patet.

Ad Galenum dicentem à solo morbo conuulsionem fieri, in medio est responsio. Loquitur is ex hypothesi hac, quòd scilicet causa conuulsionis sit breuitas nerui propter repletionè vel vacationem orta. Quae posita, necessariò morbo adscribemus soli conuulsionem, sicut & palpitationem. Hanc hypothesin, quia falsam demonstraui rationibus insolubilibus, frustra mihi aliquis obijciat, quae hac posita ponuntur, & abrogata abrogantur. Quare liberè dico, verum non esse, quod Galenus putauit, in conuulsione facultatem morricem nihil agere.

Plus momenti habet, quod tua mihi excellentia obijcit: cur, cum sine facultatis appetitricis (quae subiecto eadem est cum imaginatrice) opera, conuulsionem non fieri constituerim, perpetuam conuulsionem postea, à solo morbo effici, affirmauerim? Non inficior me imprudentius locutum esse: verum in ipsa re errauerim, nondum scio. Aliter ego intelligo, conuulsionem à solo morbo fieri, quàm Gal. intellexit. Etenim perpetuam conuulsionem à solo morbo fieri cum dico, hoc intelligo, virtutem mouentem (sive appetitum) sic esse à morbo occupatam, ut rem molestantem non cupiat (sic mihi liceat loqui) pellerè, sed naturæ non congruentem motum, velut congruentem, expetat. Cum autem præter naturam hæc eadem sic afficitur, ut, quod molestum est, simul percipiat ac pellerè nitatur, conuulsionem interceptam, & cum concussionibus quibusdam, fieri aio. Quoties igitur appetitus siue animalis, siue naturalis, id, quod molestum est, percipit, simulq; excutere nititur, nondum plene à morbo tenetur. Agit ergo tunc partim rectè, partim non rectè. Cum verò sic est à morbo occupatus, ut deprauatè solùm agat, & molestia afficientem causam, depellerè non molietur, à morbo solo conuulsionem eam fieri arbitror. Hæc mens mea est, quam ineptè fortè verbis illis expressi. Voco autem perpetuam conuulsionem, non que longissimo tempore durat, sed que crebris concussionibus, non interscinditur, aut interrumpitur, quamuis neq; vnam neq; dimidiam horam continua maneat.

Ad Epilepticos sæpè accersitus, nunquam interrogare in mentem venit, utrum in paroxysmo aliquid imaginari instar eorum, quos animus liquit, fuissent. Scio tamen aliquos, nescio quæ visa sua, postea recitauisse. Cæterum non videtur mihi mirum, quòd in omnium facultatum principum communi ruina, imaginatio (quæ cum appetitione, ut iam ante dixi, subiecto eadem est) sola non exstinguitur. De imaginatione loquor et appetitu nobis cum brutis communi. Hanc, inquam, facultatem, quid vetat aliqua ex parte seruari, dum potestates rationales oppressæ manent? In animi deliquio & syncope multò maior virium omnium prostratio est, quàm in Epilepsia, in qua tamen experientia quotidiana teste (Idem Arist. in lib. de Somno & Vigilia scribit) imaginatio non ex toto impeditur. Huc & illud pertinet, quod Gal. docuit, imaginationem deprauari posse, ratione illa sa perdurante, et è contra, rationem aliquando vitari, absq; insigni imaginationis corruptione. Quid igitur impedit, quo minus alijs etiam potentijs impeditis, minus hæc oblectatur? Nullo modo si læderetur, vitiosè non moueret. Qui diligenter hæc æstimare volet, fortasse non dubitabit, quin appetitio rationis expers in Epilepsia, motum illi imperet, quo noxiam causam pellere nititur. Facilius credet, qui, quid naturalis aliarum partium virtus agere solita sit, attentè considerat. Nihil igitur impedit, quin animalis appetitus agat, rationalibus functionibus impeditis. Vt res sit clarior, sciendù est, motuum in animalibus tria esse principia. Vnum est voluntas, quæ est appetitio rationalis, inq; solis inuenitur hominibus. Alterum est facultas sentiens, & nominatur imaginatio seu appetitus rationis expers: quod nobis cum brutis quibuslibet, etiam stolidissimis, commune est. Tertium est Natura: quod etsi in plantis non perinde apparet, ut in animalibus, non tamen est vel sentientis vel ratione vtentis animæ potestas, sed vegetantis. Primæ facultatis exëpla non desideras, scio. Sed nec secundæ, cum in brutis omnibus conspicua sint. Tertia quoq; obscura non sunt, attamen illustrari nonnullorum recitatione operationũ poterit. Hæc enim vi distributio alimentorum per corpus, & excrementorum vacuatio, peragitur. Eadem hæc ventriculum in singulru & vomitibus mouet. Nec alia est, quæ in seminis conceptione partuq; vterum exercet. Eadem crises, diarrhæas, statas mensũ purgationes, aliasq; huius

huius generis vacuationes efficit. Una hac etiam per rigores corpus adeo validè quatit ac vibrat. (Non enim musculorum opus est hac in febribus concussio) Hac & sternutationes excitat, & in catarrhis, redundantes in cerebro humores, ad aures, oculos, fauces, collum, partesq; alias transponit. Docet item quotidiana rerum inspectio, cum vna ex his virtutibus lesa est, non necessariò reliquas semper oblaedi. Quippe ratione impedita, nihilominus phantasia mouet: quod phrenetici rationeq; spoliati nos docent. Vidi ego puerum in oppido, cui nomen est Eppinga, honesto loco natum, benè educatum, felici adeo ingenio præditum, vt sub præceptoribus nulli condiscipulorum cederet, vi morbi cuiusdam omnium memoria, tum ratiocinatione ita orbatum, vt nec parentes agnosceret, nec verbum vllum intelligeret, nec cibos à rebus alijs, priusquam ori admouisset, interstingeret. Hic puer licet rationem cum memoria prorsus & simpliciter impeditam haberet, adeoq; minus rationis quouis bruto retinuisse videretur, sine omni tamen offensione liberè mouebatur, & vix vnquam quiescebat, antequam circumeundo defatigatus esset. In conclauis tenebatur inclusus à parentibus, ne periclitaretur, id est, de scalis aut loco editione præcipitaretur. Ita enim lesa simul erat imaginatio, vt non semper discerneret tuta à non tutis. Similiferè modo & dormientes, ratione sopita, sese in omnes partes vertunt. De naturali virtute non est opus aliquid addere: cum liquidò constet, hanc suos ciere motus siue adsint siue absint ratio & phantasia.

Sequitur ex his conuulsiones Epilepticas vel à secundo principio, vel à postremo, vel ab vtroq; effici. (Quòd enim volens nullus conuelatur, ostensione opus non habet) Primum si detur nobis non est cum ratione penitus oppressa imaginatio. Si secundum affirmetur, haud video cur sic muscoli moueantur, quomodo per motum arbitrariū mouentur. Si vltimum concedatur, rursus fateri cogimur, appetitus ratione carentis partes aliquas esse. Ego certè existimo vtrunq; principium in hoc morbo agere. Etenim musculorum contractio phantasiae seu appetitus animalis effectio est, vt nunc quidem iudico, corporis autem & membrorum illa vibratio, à cerebri motu sic ferè fit, vt sternutatio alijsq; motus tales. Quòd si est verum, vt sanè verisimile est, nequaquam impedita prorsus est imaginationis efficiencia. At no-

sciunt agrotantes, inquires, quid ipsis acciderit. Respondeo non ob id nihil imaginatos: quia non meminerunt. Diuersa namq; sunt potestates memoria & phantasia: nec est necessarium, ut illa deperdita, hæc etiam perimatur: quod cum alia infinita, tum paulò ante narrata pueri historia, clarè demonstrat. Deinde si absq; ratiocinatione voluntas, motus arbitrarios exercere videtur, ut respirationem, nictationem oculorum, & consimiles alios plures, minimè debet mirum videri, si & appetitus irrationabilis videatur motus quosdam ciere, non præeunte phantasia. Cum enim prædictæ potestates subiecto eadem sint utrobiq;, facillè potest nos alterius functio latere, dum simul ferè apprehendunt & imperant.

In vera conuulsione virtutes principales non sæpe obruta sic sunt, ut in epilepsia: nec phantasia tunc otatur, sed apertè satis agit, licet deprauatè agat. Sub initium somni frequenter imaginamur casum ex alto, & mox concutitur ad eò corpus, ut non tantum euigilemus, verum etiam lectus commoueri ab ijs, qui nobiscum cubant, deprehendatur. Ut hinc imaginatio nondum egra peccat, ita in conuulsionibus egra iam peccare videtur. Maior, imò omnis (ut mihi quidem videtur) difficultas in eo sita est, quomodo aliqui ratione constantè, prauè imaginentur? Quæ res etsi in thesibus declarata est, tamen pauca hinc addam. Primum in ea conuulsione, quæ sine musculorum vitio oritur, ratiocinationem prorsus illæsam esse. Experientia me contrarium docuit. Et nunc, dum hæc scribo, nobilem curo virginem, cui ex interuallis dextrum conuellitur & distorquetur brachiū. Hæc etsi dolet, atq; ad interrogata aptè respondet, ut integra videatur uti ratione, tamen & sine causa ridet in paroxysmo, & aliena loquitur: nec scit se ridere, & ad rem nihil pertinentia loqui. Si continuo alij eam alloquantur, nihil talium facit: ac silentibus alijs, quæ dixit facit. Puerum itidem nunc curo, cui dextrum cruris sic distenditur, rigidumq; efficitur, ut flecti ab astantibus nequeat: qui ipse etiam leuiter delirat. Ut terq; post paroxysmos, qui breues sunt in ambobus (vix enim quartam horæ partem excedunt) caput incallescere sentit. Ad di his tertio debet fœmina Schonauiensis, quæ conuulsiones graues pœdum (sæpe tetanum) patitur, quæ ita tunc ait se habere, ac si nuper ex somno experrecta fuisset, nec satis quid agat, scire. *Esist dusse-
lecht im Kopff.* Deinde

Deinde certum est, phantasiā sapē agere, dum ratio vel à morbo, vel ab affectu seu perturbatione vel à somno impedita est. Sapē quoq; mouet, dum ratio vel non animaduertit, vel alijs rebus intenta est. Sed nec ita imperat voluntas aut mens phantasiæ, ut ea iubente agat vel non iubente ab opere cesset. Imaginamur enim plerunq; ratione vigente, quæ nolumus. Quod qui in semetipso non obseruauit, seipsum nunquam cognoscere studuit. Si eodem modo à mentis imperio penderet appetitus rationis expertus (quem subiecto eundem cum phantasia esse pluries iam monui) quomodo ab eodem manat voluntas, magna dubitandi adesset occasio. Iam cum certum sit, phantasiā non parere semper rationi, sed frequenter mouere musculos ratione impedita vel quiescente, imò etiam repugnante, minus difficilis explicatu uidetur hæc questio. Sicut enim per somnum ratione quiescente nos mouet, ad eundem aut similem modum uidetur cum morbo affecta est, perperam mouere.

Hæc in præsentia occurrerunt, quæ ad tua responderem. Oro autem præstantiam tuam, ut si erro, me in uiam reuocare digneris, cum errore nihil acerbius oderim. Nec adeò sum futillis, ut me errare, aut ab alijs doctrina & iudicio te longè inferioribus doceri non posse existimem. Scio insuper, in re adeò obscura & abstrusa (nullo præsertim nobis facem præferente) tam facilem esse lapsum, quàm est difficile ad naturæ penetralia peruenire.

Epistola XIII:

Virum musculi contractio propter Scirrhum aut Phlegmonem obortam, à voluntate, an à morbo solo dependeat.

Hieras tuas, excellentissime vir, Cal. Nouemb. istic scriptas 10. Decemb die accepi. Respondissem citius, si, cui dare potuissem, aliquis mihi occurrisset. Nunc certi hominis potestate data, breuiter respondebo. Cupis ex me scire, utrum contractionem musculi propter scirrhum aut phlegmonem obortam, à voluntate, an à morbo solo effectam putem? Facilis de principio uidetur questio. At si prescius examinetur, plurima in ea latent explicatu minimè facilia. Ut verò perspicua magis fiat responsio, præfari quedam oportet. Tumorum alij cum dolore oriuntur, alij circa

dolorem nascuntur. Illi ab humoris calidi influxu, praesertim si celeriter, aut confertim in partem irruat, generantur: hi à congestis paulatim in affecta parte excrementis excitantur, vel ab influxu frigidi humoris sensim influentis efficiuntur. Plus hic aliquando valet humoris qualitas quàm fluxionis modus. Nam frigida & serosa pituita saepenumero tumores pedum magnos breui admodum tempore suscitatur, sine euidente dolore. Sed ferè laxi sunt ac molles, minusq; contrahunt partes durioribus. His positis, vniuersè ad tuam interrogationem respondebo. Certum est, tumores in musculis, aut tendinibus ortos, non contrahere eos alia ratione quàm distendendo & infarciendo. Et cum oriuntur, vel extentus vel inflexus est musculus. Cum extentus est, ac tumor, ab influxu calidi humoris, celeriter partem implentis efficitur, certum est, à voluntate seu appetitione musculum contrahi. Nam cum absq; dolore nulli tumores tales in musculis nascuntur, vt dolorem fugiamus, vltèò membrum inflectimus. Quoddam facimus, minus dolemus: quia pars ab humore minus distenditur. Cum sensim in extento musculo colligitur tumoris causa, vel lentè admodum influit, ac praeterea, quod influit frigidum est, tum insensibiliter ferè & paulatim contrahimus aut flectimus membrum: quia dolor propè nullus percipitur. Quia tamen aliqua tandem fit distensio, aliquis etiam nascitur tristis sensus. Quare vt hunc vitemus, etiam nescientes membrum flectimus.

Eadem ratio est tumorum, qui in contracto musculo succrescunt. Nam & hi, si musculum vltèò contrahant, eodem modo appetitionem mouent. Si adèò parui sint, vt distendendo nullum afferant dolorem, non contraxisse musculum dicentur, cum prius contractu occuparint, sed extensionem impedire noscuntur. Nec me mouet Galeni asseueratio, qui ob scirrhum aut phlegmonem contractum musculum, à solo morbo contrahi ait. Non tanti apud me est vllius hominis autoritas, vt propter ipsum ab euidentibus sensui recedere possim. Clare autem videmus egros, cum interni manu musculi inflammantur, manum contrahere seu flectere, vt dolorem à tensione ortum fugiant. Eosdem videmus, quoties externos inuadit phlegmone, & replendo dolorem efficit, manum ob eandem causam extendere, nec vnquam claudere conari. Quod in his tumoribus, qui dolorem mani-

festum

festum excitant, manifestè ab omnibus fieri perspicimus, idem in alijs obscure distendentibus, latenter vsuuenire intelligimus. Fugit enim molestum sensum natura, nobis non animaduertentibus. His, quia tibi & alijs omnibus confessa sunt, nihil insuper addam.

Quomodo facilis declaratu sit quæstio, dixi, nunc, quam occultet difficultatem, indicabo. Musculi contractionem dicimus esse animæ operationem. Quare non poterit res vlla alia ipsos contrahere, non coagente anima. Nam, vt in oculo visionem exercet, ita in musculis contractionem operari videtur. At certum est, rem extraneam nullam, sine animæ efficientia, in oculo vel per oculum, visionem efficere vel bonam vel malam. Non enim otiosa est anima in vitiosa visione, sed hanc non minùs, quàm bonam seu acutam efficit, licet propter oculi vitium vitiosa edatur. Quare si & musculi contractio est quædam animæ operatio, non debet ea à re alia effici. Contradictentes videntur propositiones, Anima contrahit muscolum, & ab anima aliud quippiam contrahit muscolum. Atqui certissimum est, flatu sæpè musculos contrahere (sine animæ subsidio) in spasmi illa specie, qui sanis omnibus accidit, quiq; à nostris *Krampf*, à Bononiensibus, si rectè meminimus, *Gransio* appellatur. Nascitur enim à flatu, subitò ac violenter in musculos, incurrente.

Sed facilis est, inquit aliquis, nodi huius solutio. Musculus enim, vt Gal. ait, τὸ ἐκ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ μύς, ὁ ἰσθμὸς. Si ergo in cadauere quoq; musculus dissectus in se cogitur, mirum videri non debet, si à flatu eò ducatur, quo naturaliter inclinatur. Si oculus eodem modo haberet naturalem inclinationem ad visionem, posset fortasse à re externa visio quoq; effici. Quod enim partibus animæ orbatæ tale accidit, idem in eisdem adhuc viuentibus videtur effici posse absq; animæ auxilio. Ita & membrana à causis morbificis contrahuntur, cum naturaliter in se cogi valeant, licet imaginationis imperio non parent. Igitur videntur illæ solummodo operationes animæ à rebus externis effici non posse, quacunq; partibus animæ orbatæ non accidunt, vt visio, auditio, Chyli & sanguinis generatio, nutritio, & quacunq; similes sunt, vel ex toto vel ex parte solum. Ratio in instrumenta libus nonnullis aliquantulum dissimilis est.

Si concedantur omnia hæc, non tamen difficultatem tollere vi-

uentur. Esi enim naturaliter in se coire muscoli possunt, non tamen
 oð usq; à seipsis contrahuntur, quosusq; ab anima possunt ac solent, ce-
 ste Gal. lib. 1. de motu musc. ca. 8. καὶ ὅτι τὸν τῶ φαινομένῳ, inquit,
 ἐν ἀρχῇ ἐστὶ μαθεῖν, ὡς εἰ ἀνεῖβῃ, καὶ τελεῖται καμπὴν ἢ καὶ ποτε ἀφί-
 κοιτ' ἐξ αὐτῆ σῶμα τῆ μὲν, μὴ βοηθῆμενον ὑπὸ τῆς ψυχρῆς ἢ υ-
 νάμειως. Quòd porro per spasmum illum fla'ulentum musculi ulterius
 contrahantur, quàm cum abscessi, & sibi relictī sunt, naturaliter con-
 trahi valeant, vehemens dolor ex eorum nimia tensione, firmè satis
 videtur probare.

Quī enim doleret, si non amplius quàm ei naturaliter competit, co-
 geretur? Dolet, quia vim patitur, hoc est, quia supra naturæ suæ mo-
 dum contrahitur, Manet igitur prior difficultas, dum eadem à flatu
 actio editur sine animæ subsidio, quæ animæ propria ponebatur. Hoc
 posito, nequaquam videbitur malè affirmasse Gal. conuulsionem in-
 star palpitationis à solo morbo fieri. Quid enim vetat, quominus in
 vera conuulsione idem hoc aliquando eueniat, quod in flatulento spas-
 mo frequenter accidere concedimus? Si enim in hoc, musculi à solo fla-
 tu contrahuntur præter naturam, non conueniente animæ operatione,
 cur non vera etiam conuulsio, à sola causa morbifica, præter animæ
 voluntatem, efficiatur? Probabiliorem facit opinionem hanc, quòd
 in vera conuulsione sæpenumero ægri minus dolent (aut minus sal-
 tem de dolore queruntur) falsa seu flatulenta conuulsione laboranti-
 bus. Addere prædictis hoc insuper libet, quod nullus negare potest,
 membrum quodlibet sic posse ab homine alio flecti, quomodo nos ipsi
 volentes inflectimus. Si ergo me robustior (aut, si vnus non sufficiat,
 duo) vir, brachium aut pedem, me inuito, summisque viribus repug-
 nante, vehementius flectere potest, quàm ipsemet valens & sanus
 possim, quomodo non verum erit, contractionem musculorum animæ
 propriam operationem non esse? Videtur ex his sequi, sic posse cau-
 sam morbificam membra in vero spasmo mouere, quomodo nos cada-
 ueris membra, in quas partes volumus, flectimus & extendimus.
 Quare patet, musculos non à sola anima, verum etiam à rebus alijs
 externis contrahi & extendi. Quid ad hæc respondebimus? Primum
 questionem non agere de rebus extra corpus existentibus. Quare non
 quid homo

quid homo vnus, in alium possit, disputamus, sed quid morborum effectrices causæ, intra nos latentes efficiant, quarimus. Deinde, ne hoc quidem explicare in præsentia decreui, quid contractio musculi ab anima effecta, ab ea differat, quam homo aliæue res externa efficit. Hoc tantum ostendere nunc volo, Animam per sanitatem & morbos longè aliter contrahere musculos, quàm morbificæ causæ eos contrahunt. Hoc discrimine percepto, facile vnusquisque intelliget, quid de tota hac re sentiendum sit. Dico igitur animam sic musculos contrahere, vt singulas fibras in seipsas versus caput musculi cogat, sic, inquam, vt omnes fibrae, totusque motus musculus multò sit breuior factus, parum admodum aucta latitudine. Ita enim in sese fere cõiunt fibrae versus principium, vt molle corium à nobis extentum in se rursus contrahitur, cum primùm ipsum distendere cessamus. Morbificæ causæ non hoc modo eos efficiunt breuiiores, cum de mensura longitudinis nihil adimant, sed vel infarciendo distendunt, vel distendendo incuruant in arcum, itaque breuiiores reddunt. Si, quod dico, & volo exactius cognoscere cupis, loculum ex corio confectum re aliqua infercito ac distendito. Quod vbi feceris, breuiorem quidem factum cernes, at de mensura corij nil detrahes. Quantum enim de longitudine demiseris, tantum latitudini incuruata adieceris. Quin imò si secundum curuaturam metiri voles, etiam longitudini aliquid accessisse comperies, nedum vt demtum aliquid inuenias. Dum enim in arcum incuruatur, magis laxantur & diducuntur partes coherentes, quæ à se inuicem nonnihil abscedere possunt. Idem in musculis flatu distentis contingit. Non enim in se contrahuntur fibrae, ac breuiiores efficiuntur, seu potiùs arcuantur seu incuruantur. Quod dum fit, distrahuntur potiùs, quàm in se cõiunt. Et hæc quidem sic habent, cum à flatu musculi replentur. Cum ab humore implentur, & vel scirrhi vel alij tumores in eis oriuntur vel non est contracti musculi causa in eo contentus humor, vel non sine anima efficiencia eundem contraxit, vt de principio dictum ostensumq; fuit. Adde, quòd hinc quoq; extendi magis fibras, quàm contrahi deprehendes, si curuaturam mensurare tentes. Manifestè iam patet, causas morbificas longè alio modo contrahere musculos, quàm eo, quo ab ani-

ma mouente contrahuntur. Nec sine anima vnquam ad extremam illam inflexionē deduci poterunt ab humoribus aut flatibus, ad quam anima eos adducit. Quod de dolore in adulterino, spasmo profertur, nihil virium habet. Quoniam dolor hic non oritur ob musculum in seipsum contractum, sed ob distentam membranam, quæ ipsum vestit, ac diuulsionem à partibus, quibus cum cohaeret. Nam in hoc malo flatus in membranam magno impetu incurrit, quod oculis ferè ac tactu deprehendere licet, eamq; tantum non à musculi carne dilacerat. Totum quoq; musculū sæpè extra proprium locum nonnihil extrudit, vt multo magis sensui conspicuus fiat, quàm cum ab anima ad summam contractionem perducitur. In vera certè conuulsione, in qua membrorum vel contractio, vel extensio multo maior est, sæpè leuis dolor percipitur, quod argumentum satis magnum est ad id probandum, quod hinc nobis est propositum.

Hac habui, quæ in presentia ad tuam interrogationē responderem. Non arbitratus sum operæ precii esse, vt causam apud te exponerem, cur absurdissimè existimem eum facere, & contra artis nostræ principia certissima pugnare, qui affirmare audet, actionem corporis nostri seu animalis deprauatam à causa morbifica edi posse absq; eo, vt anima ad agendum concurrat. Potest huiusmodi causa actiones, vt ne fiant impedire, at edere vel bonam vel malam, quæ nostra sit, ipsa non coagente nullo pacto poterit. Pharmaca & morborem causas in nobis infinitas exercere actiones, & omninò variè agere absq; vlllo animæ auxilio, nullus ignorat. Sed has actiones animalis actiones esse, qui putat, quod nescit, putat. Quare conuulsionem veram, qui dicit aut credit, absq; animæ operatione, à solo humore implente effici, quod fieri nõ potest, dicit aut credit. De actione vitiosa vel deprauata loquor, (Plurimū differunt, actionem auferre, minuere seu debilitare, a deoq; etiam deprauare, & deprauatam actionem edere) cui contraria sit aliqua bona vel laudabilis: ne quis palpitationem cutis mihi obijciat. Sed hæc alius sunt loci atq; temporis.

Epistola XIV.

AD D. CAMILLVM FRANCHINVM.

An temperamentum sit vna ex quatuor primis qualitibus, an omnes quatuor simul, an harum mixtio & vnio, an proportio, In an concentus & symetria, an aliud quippiam tale.

IN postremis tuis ad me literis seridè à me petebas, ut quid
 putem esse temperiem ad te perscribam. Polliceris te, cum
 nostram audieris sententiam, vicissim tuam nobis exposita-
 rum esse. Gratum hoc est, at gratius nobis multò fecisses, si
 prior hac de re aliquid ad nos scripsisses. Nam et labore me isto leuas-
 ses, & minus rectè sentientem nullo negotio in viam reuocasses. Faci-
 lius quoq; erat tibi hoc præstare, qui & ocij plus habes, & in hac cogi-
 tatione versatus esse videris. Ego, me hercle, ita iam aliquot annis
 occupatus fui, ut qua de causa continente ad te scribere ante trienniū
 penè inceperam, & tantum non absolueram, ne inspicere quidem inte-
 rea, nedum perficere potuerim. Quod verò ad præsentem questionem
 tuam attinet, poteram commodius respondere, si definitè magis ean-
 dem proposuisses. Nam dum hoc tantum petis ut (quia diuersi diuer-
 sum sentiant) quid intemperiem existimem esse tibi significem, non sa-
 tis assequor quid velis. Neq; enim tanta mea est vel autoritas vel
 eruditio, ut quod ego contra doctorum quorundam hominum opinio-
 nem, hac de re statuendū censuero, illud mox verum esse, vel à te vel
 ab alio quouis credi debeat. Scribam nihilominus, ut quàm nihil tibi
 denegare possim cernas, quòd mihi verū esse videtur. Questio tua hæc
 est, An temperatura sit vna ex quatuor primis qualitatibus, an o-
 mnes quatuor simul, an harum mixtio & vnio, an proportio, an con-
 centus, & symmetria, an aliud quippiam tale. Dicerem primū quot
 sint res circa temperiem inter se similes, quibus nomē hoc aptari pos-
 se videtur, nisi in tua tu questione omnes ferè enumerasses. Hoc igitur
 omisso, illud exponam, cuiam rei ex omnibus illis (& si quæ
 aliæ sunt à te non explicatè positæ) nomen hoc accommodari tri-
 bui rectè possit, si genuina eius vis & significatio seruetur. Deinde
 quid Galenus per temperiem intellexerit ostendam. Aliorum opinio-
 nes ac sententias persequi neq; volo, neque, si maximè velim, possum.
 Temperiem autem temperaturam, & temperamentum pro eadem re
 accipimus, pro ea nimirum quam Græci frequenter *ἁρμόνη* vocant.
 Nominum horum significationem propriam, si natura ortusq; eorum
 spectetur, exponere pluribus hoc loco nolo, quia tibi, imò omnibus no-
 ta est. Ergo quòd vni qualitati tribui rectè non possit, ipsa eius na-
 tura & genuina significatio abundè docet. Quomodo namq; à seipsa

qualitas vlla temperari queat, ne fingere quidem nobis licet. Quare non potest vna in qualitate temperies intelligi. Eadem penè ratio est, si plures qualitates coëant, naturamq; suam singula seruent, vt nec agant inter se, nec patiantur. Quæ hoc modo conueniunt, cum inter se non confundantur, ne temperantur quidem. Vinum certè, cui aqua iuncta tantùm sit, non permixta, vt de sua vi naturaq; nihil amiserit, aqua temperatum nemo sanus dicet. Simili ratione & modo, calor temperatus à frigore dici non poterit vnquam, à quo nil sit passus. Etsi verò fieri non posse intelligo, vt calor cum frigore iunctus ab eodem non patiatur aliquid, & in illud vicissim pro viribus agati ratione tamen à qualitatibus distincta est temperatura, quæ per actionem passionemq; mutua, & quandam quasi penetrationem seu confusionem gignitur. Notum esse cunctis arbitror, temperiem à plerisque, imò omnibus veteribus, ita definitam fuisse, vt vnã quandam qualitatem definitione expresserint, non multas esse iudicârunt. Tametsi enim hæc ex multis gignitur, aut in multis esse dicitur intelligitur, non tamen non vnica tantùm qualitas existit. Quo fit, vt nihil verear affirmare, temperiem nec in vna qualitate, nec in omnibus quatuor iunctis, consistere ante posse, quàm inter se per mutua actionem & passionem confuse, & in vnã quandam amicabilem societatem, coisse intelligantur. His non aduersatur, quòd temperiem, in qua caliditas dominatur, calidam solùm temperiem, perinde quasi de vnica loqueremur qualitate, nominare omnes solemus. Non enim vni excedenti calori, nomen hoc attribuimus, sed qualitatem, quæ ex mutua omnium actione & passione (calore nimirum cæteras excessu seu gradu aliquo superante) genita est, ita vocamus. Causam puto esse, quòd nomen aliud nullum habemus, quo hanc priuatim significemus. Hactenus quia neminem dissensurum à me puto, ad sequentia, in quibus maior esse difficultas videtur, descendam, & an proportio rectè vocari temperatura possit inuestigare, tentabo. Non enim est obscurum, temperiem ab aliquibus proportionem definiiri naturæ conuenientem solere. Horum opinionem, sicut etiam paulò ante dictorum consistere non posse, aio. Primùm quidem, quia nominis, origo atq; natura, sicut nuper expositum est, aduersatur. Deinde quia temperies corporis necessariò statim mutaretur, atq; proportio variata fuisset.

fuiſſet, ſi temperies nihil aliud eſſet, quàm qualitatum proportio. At non continuo partium aut corporum ſubiectorum temperatura mutatur, cum quatuor qualitatum proportio mutata eſt. Etenim ſi calor, exempli cauſa, vno aut pluribus intendatur gradibus, alia ſtatim eſt proportio, tamenſi non ſubiectæ partis temperies prior, aboleatur. Conſuſionem antea fieri qualitatum nouamq; earundem conſenſionem atq; concordiam oportet, quàm temperata inuicem intelligi poſſint. Quare niſi agendo prius aſcitiuus ille calor priorem amicitiam diſſoluerit, aliamq; in illius locū ſocietatem introduxerit, temperies mutata nondum dici poteſt. Intelligi ex eo res plane poteſt, quod vel in Sole vel ad ignem homines præter naturam plurimū caleſcunt, quos tamen non ante calida intemperie laborare conſtat, quā ea caliditas cæteras qualitates ſuperārit, ac nouo quodā modo ſibi conſociauerit, quod licet breuiſſimo plerunq; tempore fiat, nihilominus verum eſt proportionē ante mutatam fuiſſe, quàm temperatura permutaretur. Ex quo conſicitur, non proſus eadem hæc inter ſe eſſe. Quoniam quæ ſunt eadem ea neceſſariò eodem planè momento oriuntur, ſunt, occidunt. Apparet idem hoc in externis rebus plurimis. Neq; iam opij exemplum profero, quod mediocriter calefactum ſtupeſcit nihilominus, propterea quòd hanc ei facultatem non à temperamento, ſed à forma ſubſtantie effectrice ineſſe, quidā exiſtimant. An non ferro temperaturam ſuam ſeruari cum incaluit, conſeſſum eſt? Non dico cum eſt ignitum, & à calore nimio fuſum, ſed cum ſupra naturam ſuam calidius eſt factum. Non imus hoc loco inſcias, calorem alienum in alijs corporibus temperamentum ſoluere facilius, in alijs difficilius. In omnibus tamen verum eſt, aliud eſſe proportionem qualitatum, aliud earundem temperamentum, quod ne fingi quidem poteſt inter qualitates, niſi prius tota totis conſuſa, & vt ſic dicam, permixta ſint. Cum itaq; aliud ſit, quatuor qualitatum inter ſe proportio, & aliud ea qualitas, quæ ex mutua earum ſub certa proportione concurrentium actione & perpeſſione generatur, ſatis liquet, vnā atq; eandem vtriuſq; naturam non eſſe. Siquidem proportio eſſe poteſt inter qualitates, quæ pro temperatura gignenda, nondum inter ſe agendo ac patiēdo habitum contraxerint ac terminum, qui temperies dicitur. Rectè itaq; dictum eſt, temperiem non planè idem eſſe cum proportione. Intelligo

per proportionem non Mathematicam, & à rebus vi mentis abstractam, sed ipsas certa qualitates proportionem congressas. Non enim ignoro abstractis atq; in rebus insitis passionibus easdem rationes non convenire posse. De qualitatibus etiam non illis loquor, quæ fiunt duntaxat, sunt verò & consistunt factæ nunquam, sed de effectricibus, caliditate, frigiditate, humiditate & siccitate, quas ex earum genere rerum esse nemo dubitat, quæ à Galeno à πλῶς ὄντα vocatae sunt. Pluribus hanc rem declaravi (nec tamen dimidium eius quod proposui habebam adscripsi) quod valde multi peccare hac in parte videntur. Accidit hoc illis, nisi fallor, linguae græcæ imperitia, cum οὐμεῖαν proportionem rectè appellari censent. Quamquam si rem exponant dilucidè rectèq; non multum me offendat, quòd nominibus perperam utantur. Si igitur per proportionem intelligant οὐμεῖαν, hoc est, moderationem siue convenientiam qualitatum, quæ Aristoteli ἀρμονία in libris de anima & λόγος τῆς μίξεως vocata est, rectè quidem sentiunt, ac parum rectè vsitateq; quod sentiunt, eloquuntur. Quod porrò temperies nec ipsa qualitatum inter sese mistio aut vnitio (ἐνωσις Græci vocant) quæ generatio quedam est, sit, planius est ac notius, quàm ut argumentis verbosè doceri debeat. Temperiem etenim bonarum actionum causam proximam esse dicimus, quòd de mistione quatenus fit, nec dum existit, affirmari nequit. Res etenim quælibet quatenus & quomodo est, eatenus eòq; modo agit. Quamquam, si nominibus abuti quis velit, atq; ἐνωσις siue vnitionem, pro ipsa vnione, seu consensione qualitatum facta, siue pro mistionis termino accipere velit, is à veritate, meo quidem iudicio, non aberrat. Neq; nego eos exemplo quoq; id facturos esse. Ita namq; in plerisque rebus, quæ parum inter se differunt, nec certis nominibus distinctæ sunt, vsu venire solet. Ex dictis hucusq; facile perspicere potest, temperiem, si accuratè, subtiliter & propriè rem quamq; suo nomine appellare debeamus, nihil aliud esse ac significare, quàm ἐθεσις, ex mutua actione atq; passione quatuor qualitatum, in subiecto corpore proveniente. Qualitatem esse, nemo sanus aut negavit hætenus, aut negabit in posterum. Porrò non potest esse vnica. Non enim temperari aliquid vnum à seipso, quatenus vnum est, potest. Nec plures iunctæ simul. Est enim temperies vna qualitas ex plurium confusione, ut sic

ut sic dicam, nata, quod in sequentibus declarabitur plenius. In hanc
 sententiam conuenisse omnes intelligemus, si, quomodo locuti interdū
 sint, diligentius consideremus. Nullus etenim est, qui non aliquando
 temperiem, cum Galeno, ceterisque antiquioribus medicis, sanitatem
 nominet, eamque actionum secundum naturam proximam causam exi-
 stimet. Cognosci id vel ex eo possit, quod intemperiem morbum esse,
 & sine media causa alia, corporis actiones ledere, magno consensu
 cuncti confitentur. Quare cum post animam, ne fingere quidem liceat,
 aliam in corpore actionum bonarum & malarum causam, quam tem-
 periem & intemperiem, necessario sequitur, eos per temperiem, natura-
 lem & conuenientem corporis affectum ponere, aut quod dicunt, non
 intelligere. Quod cum aliquando in hac re omnes conuenire certum sit,
 non video cur non tum potius recte eos locutos putemus, quam cum no-
 minibus abuti conspiciuntur, et inter se sententijs plurimum dissident.
 In hac sententia Aristoteles quoque fuit. Ad quod probandum, minime
 opus est, me multa ex eo testimonia producere. Occurrunt legentibus
 passim loca, in quibus temperiem aut *μισθιονίς λόγος* vocat aut sani-
 tatem, aut *ἀρμονίαν*, aut *συμμετρίαν*, non quidem *νομον*, sed qualita-
 tum in unum consensum concentumue congressarum: siue igitur con-
 centum & harmoniam, siue *μισθιονίς* rationem atque terminū, siue sym-
 metriam naturalem, siue habitum, siue sanitatem, siue denique affectum
 secundum naturam, dicamus esse temperiem, parum admodum refert.
 Omnia enim hæc *ἰσθῆτις* nobis ac qualitatem significant, quæ in par-
 tium quadam dispositione consistere, tantum intelligitur. Porro neque
 unam solam qualitatem, nec omnes simul sumptas (multo minus ha-
 rum aut *μισθιονίς* aut proportionem, quæ in comparatione virium
 intelligitur) *ἰσθῆτις* recte appellari posse, vel ex eo liquido apparet,
 quod *ἰσθῆτις* ad primum, caliditas verò, frigiditas & cætera qua-
 litates primæ, ad tertium qualitatis genus pertinent. Præterea con-
 cedunt omnes docti, quantum quidem cognoscere ipse potui, temperiem
 esse corporis affectum seu habitum seu formam quandam. Quoniam igitur
 iuxta habitum corpus non mouetur (quæ sententia est Aristotelis
 7. Physicorum) sed quodam mutato habitus (quippe qui extremum
 sunt mutationis) consistunt, velint nolint concedere pariter nobiscum
 coguntur, temperiem non esse, vel unam, vel plures qualitates, secun-

dum quas corpus moueri alterariue dicimus. Differunt enim plurimū caliditas iuxta quam corpus mouetur, & calida intemperies, quae affectus est atq; terminus mutationis, quam morbum nominare solemus. Equidem calefacto quodam modo praeter naturam corpore, morbus sine $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ morbosa consistit (tamen si secundum hanc, corpus minimè motum fuisse dici queat) quae mox actiones corporis, cuius est affectus, impedit. Probat idem hoc morbi definitio, quem esse corporis affectum, actiones primò laedentem asserimus. Ista certe definitio temperiei accommodari aptariq; nunquam rectè poterit, nisi temperiem $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ esse fateamur, quae ex mutua quatuor qualitatum actione & perpeffione, genita est. Quòd ut intelligatur plenius, exemplo non grauaor declarare, quae possum & debeo breuitate. Tumorem in manu aut pede ortum, cum morbum esse affirmamus, nemo nos ac si malè locuti essemus, reprehendit. Interea nemo peritus ignorat, non ipsummet tumorem, sed membri tumore affecti dispositionem morbum esse, ut quae primò actiones impediatur. Non enim tumor, sed talis quidam tumor, cuius scilicet praesentia, talis in affecto membro $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ seu constitutio effecta est, actiones eius membri, si res subtiliter, propriè & verè aestimetur, primò laedit. Huius dispositionis causa quidem est tumor, sed eiusmodi, sine qua ista $\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\theta\upsilon\delta\eta$ nec esse, nec intelligi, nec definiri queat. Nam vitiosa $\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\theta\upsilon\delta\eta$ illius tumor, pars est essentiae in definitione, sicut naturalis constitutionis conueniens inter se partium situs, figura, magnitudo & numerus, in definitione partes existunt. Tamen si verò absq; his definiri $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ nequit, nec alibi, quam in illis ipsis cernatur esse, quin imò ab illis effecta sit, non tamen idem prorsus cum ea sunt. In numerorum certorum collatione, certa intelligitur esse proportio. Huius certe proportionis ratio, absq; tali numero, nec definiri, nec esse potest. Nemo tamen proportionem eam ab illis numeris differre negauerit, quantumuis ab ipsis quoque effectam esse, liquidò constet. Sicut igitur mutato numero, simul permutatur proportio: ita permutata vnius aut plurium partium, in quibus $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ consistit, vel figura vel magnitudine, $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ quoque permutari necesse est. Nolum verò te ita haec accipere, ac si $\delta\lambda\alpha\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ morbosam proportioni, quae intelligitur magis, quam quòd aliquid reuera sit, per om-

nia comparem. Nam hæc $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$ reuera existit atque etiam agit: proportio verò quæ in comparatione numerorum tantùm intelligitur, ideòq; nihil est reale, vt sic dicam, ne agere quidem aliquid potest. Exposui ista pluribus, vt vsus & consuetudinem loquendi indicarem. Cum tumorem morbum esse dicimus, non aliud quàm $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$ membri, quæ propter tumoris præsentiam alia est, quàm antea fuisset, intelligimus. Et tamen non semper tumor hoc significat, sed $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$ seu interuallum, secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, vt Galenus rectè docuit, repræsentat. Simili ferè modo per temperiem, cùm sanitatem eam esse dicimus, $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$ corporis, à qua actiones secundum naturam fiunt, intelligere cogimur, quicquid aliàs nomen denotet. Ex dictis commodè satis perspicere posse opinor, rectè à me dictum esse, temperiem nec vnã esse qualitatem patibilem, nec plures. Etenim temperies idem est, quod similitum partium sanitas, iuxta quam corpus non mouetur, verum aliquo moto, ea consistit in corpore. Sanè si definitio sanitatis atque morbi, omnibus aequè conuenire debet, non aliud per temperiem atque intemperiem intelligere poterimus, quàm corporis $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$ consequentes primarum qualitatum mutuam actionem passionemque, quocunq; hanc quisq; malit nomina exprimere. De qua re satis multa mihi dixisse videor in præsentia.

Reliquum est, vt Galenum, quoq; per temperiem talem affectum intellexisse commonstrem. Possum vnico testimonio ex primo lib. de sanit. tuenda cap. 5. producto, totam rem conficere. Quo in loco disertè, pro eadem re omnia hæc ponit, $\nu\epsilon\gamma\alpha\sigma\iota\upsilon$, $\epsilon\upsilon\kappa\epsilon\gamma\alpha\sigma\iota\upsilon$, $\sigma\upsilon\upsilon\mu\mu\epsilon\tau\epsilon\tau\iota\alpha$, & $\chi\alpha\tau\alpha\sigma\tau\omicron\upsilon\lambda\omega$, temperiem, bonam temperiem, commensurationem (alij moderationem interpretantur, alij rectius mediocritatem aut concinnitatem vertunt, alij Græcum nomen seruant) & constitutionem siue apparatus. Cùm itaque temperies sit $\chi\alpha\tau\alpha\sigma\tau\omicron\upsilon\lambda\omega$, id est, constitutio quæ planè & prorsus, quoad nostrum attinet, propositum, idem est quod $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$, vt ex Galeni omnibus scriptis, speciatim verò ex capite i. lib. de sympt. differentijs liquet, confectarium est, temperiem esse $\delta\lambda\delta\tau\omicron\iota\varsigma$, quæ ita consistit in qualitatibus, certà quadam ratione inter sese iunctis, sicut constitutio instrumentorum in numero, figura, magnitudine, situq; certo partium, consistit.

Quin etiam Galenus ibidem ita inter sese ipsemet confert. Ut igitur
 constitutio naturalis instrumenti siue sanitas, non aut figura, aut ma-
 gnitudo, aut situs, aut numerus ipse est, sed in omnibus hisce inest,
 atq; ab omnibus hisce aliud quiddam est: ita temperies, quæ partium
 similarium constitutio naturalis siue sanitas est, alia quædam ab
 ipsis qualitatibus διαθεσις, existit. Vtrum verò qualitas sit ex
 quatuor dictarum refractione orta, an aliter ex iisdem nata sit,
 in præsentia non multum laboro, cum Galeni sententiam expo-
 no. Sed intelligi hoc etiam ex sequentibus poterit. Hic locus et-
 si sufficere poterat, adducam nihilominus alium adhuc, qui mihi
 commodè iam occurrit, ex libro cui titulus, Quòd animi mores con-
 sequantur temperaturam corporis. Quo in loco Galenus ita ratio-
 cinatur. Temperatura nihil aliud est, quàm forma, hoc est, al-
 terum principium rerum naturalium, earum videlicet, quas ὁμοιο-
 μωπεῖς, id est, consimiles, siue similes Aristoteles appellavit, ut æ-
 ris, ferri, carnis, nervi, & similia. Ratio quæ hoc probat, hæc
 est. In constitutione rerum talium, non plura quàm duo princi-
 pia reperiuntur, materia omnis qualitatis expers, & quatuor qua-
 litatum mistura siue temperamentum. Ergò cum materia atque for-
 ma duo sint principia res naturales constituenta, sequitur neces-
 sariò, temperamentum formam esse rerum similarium. Cùm por-
 rò anima quoque forma sit substantialis, efficitur ipsam quoque
 nihil aliud esse, quàm temperaturam. Argumentum tale ferè es-
 se videtur. Quatuor primarum qualitatum temperamentum ad-
 ditum materia primæ seu nudæ, res similes constituit. At
 quod similes appellatas substantias constituit, id forma appella-
 tur materia adueniens. Ergò temperamentum forma est simi-
 liarium vocatorum corporum. Ex istis planissimè intelligitur
 temperiem Galeno non aliud significare, quàm formam quæ ex ma-
 teria quatuor qualitatum actione perpeffioneque exorta est in sub-
 iecta sibi materia. Libro de affectis locis quinto, capite septi-
 mo idem affirmat, dicens. Quippe ad iecinoris essentiam perti-
 nent huiusmodi affectus. Atqui didicistis cuiusque primorum cor-
 porum essentiam, ex quatuor qualitatum constare temperamento.
 Nolo ista de re plura citare testimonia, quæ plurima ubique
 occurrunt,

occurrunt, ne, de quo dubitat ferè nemo, id probare voluisse pluribus videar. Quòd si interdum aliter nomine isto vsus fuisse perhibeatur, id mea non multum refert. Primum, quia nominibus omnes aliquando abutimur: deinde quia res plures cum sint quàm nomina, atq; ita cohereant, vt altera sine alteris nec esse, nec definiiri, nec animo facile comprehendi queant, minimè mirum est, vno nomine aliquando vnam, aliquando aliam rem illi vicinam & similem nobis representari. Quòd verò ad ipsam nominis naturam genuinamq; significationem attinet, satis est ostensum: cui rei significanda proprie adhiberi debeat. Petitioni tuæ, nisi fallor, abundè iam satisfeci. Verboſius quæ hanc rem exposui quàm negotia mea passura ab initio viderentur. Quòd si non me animus meus fallit, liquidò (breuiter tamen) ostendi temperiem, cum & loqui proprie, & res distinguere exactè, & deniq; cum Galeno sentire pariter ac loqui volumus, nec vnam ex quatuor qualitatibus aliquam, nec omnes simul, nec proportionem, nec mixturem, sed aliud quippiam esse, nempe qualitatem, quæ ex mixtura quatuor qualitatum actione & passione, cum in societatem certam conuere, exorta est, quam terminum mixture cum plerisq; aut cum Galeno *ἁρμονία* siue *δίθεσις* primorum corporum appellare possum. Potest eadem illa qualitas, harmonia & concentus, siue symphonia: præterea symmetria rectè nominari, vt supra obiter indicauimus. Sed quid præterea me facere voluisti, non alia de causa non est à me factum (si tamen in mea potestate fuit perficere) quàm quòd te cupere non cognoui. Te iam, vt pollicitus es, tuam mihi mentem viciſſim vt exponas apertè & explicatè, etiam atq; etiam oro. Vale.

Epistola XV.

PARS EPISTOLAE AD D. CHRISTOPHORUM Schillingum scriptæ.

De morbi vera definitione: quodq; ea cum suo definito rectè conuerti possit, quum omnis actio laesa necessario sequatur affectum præter naturam, qui morbus nominatur. De actionibus corporis sanis & vitiosis, earumq; causis multa ingeniose disputantur.

Idem verò non conuulsum, fallax, incertū & lubricum est in arte nostra, si primum eius fundamentum est ruinosum? hoc est, si definitio morbi non recte posita est? Artes à fine constitutionis suæ principium accipiunt, qui in medicina est sanitas. At huic contrarium est morbus. Quòd si perperam definitus est morbus, id est, si cùm definito suo non conuertitur, ignoratur totius artis finis, principium & fundamentum: de qua re Gal. lib. 1. Meth. cap. 7. 8. 9. copiosè agit. Quare qui de hac re seriò dubitat, nec tentandi aut discendi gratia de eadem sic disputat, eum multa alia ignorare oportet. Quò mobrem Antagonista tui causa, ne in principijs erret, hanc rem fusius paulò explicabo. Principiò certum est, animam esse principem causam omnium corporis nostri operationum. Hanc ratione actuum secundorū in potentia esse, & absq; instrumento corporeo, ad actionē nullam edere, æquè certum est. Quoniam formæ in materia inherentes, quoad tales sunt absq; subiectis suis nec subsistere, nec agere possunt (formarum à materia secretarum alia est ratio.) Notum est principium physicum, actiones non esse simplicium sed compositorum. Tertio constat, animam pro instrumentorum diuersitate, diuersas specie edere actiones, vt oculo visionem, aure auditionem, pede ambulationem, hepate sanguinis generationem. Vt enim actio hæc vel illa proferatur, in causa est hoc vel illud instrumentum. Quòd si anima vel potuisset vnico instrumento omnes animali necessarias obire operationes, vel vnica & sola opus fuisset, tanto instrumentorū apparatu non eguissemus. Quia pluribus eisq; discrepantibus actionibus indiguit, tanta partium varietate ac differentia constare corpora nostra oportuit. Species igitur actionum, vt visio, auditio, ambulatio, &c. ab instrumentorum proficiscitur diuersitate, non ab animæ vnitæte. Quia verò fieri non potest, quin instrumentum siue pars corporis qualibet vel congruenter, vel incongruenter naturæ disposita sit, necessarium est, vt actio qualibet vel bona sit vel mala. Et bonitas quidem à conueniente, vitium verò ab inconueniente structura & temperatione oritur. Cæterum conueniens cuiusq; partis ratio, cū sanitas nominatur: praua autem morbus vocatur. Omnis igitur actio nostra vel bona est, vel mala, cū necessarium sit, omnem vel à bona vel à mala instru-

menti

menti structura effici. Quocirca speciem quidem acquirit actio qualibet ab instrumento, à quo editur, (ut ab oculo, ut sit visio, à pedibus, ut sit ambulatio, ab hepate, ut sit sanguinis generatio) ab eiusdē verò instrumenti bona aut vitiosa cōstitutione nanciscitur, ut laudabilis sit, vel vituperabilis. Quòd si mediam aliquam esse contendas, quæ nec bona sit nec mala, non pugnabo. Etsi enim, cū accuratè loquimur, inter sanitatem & morbum, medium concedi non debet, tamen ad hanc disceptationem eius rei explicatio necessaria non est. Sufficit scire, bonam actionem à benè constituta parte effici, mediam verò à media cōstitutione produci. Summa dictorum hæc est: fieri non potest, ut actio vlla particularis edatur vel existat, quæ non aut laudabilis sit, aut vituperabilis. At vera & proxima causa bonitatis & vitij in actione qualibet, est dispositio bona vel mala instrumenti, à quo editur. Quippe actiones nostræ omnes speciem ab instrumento accipiunt, bonitatem aut vitium ab eiusdem apta vel inepta dispositione adipiscuntur. Unde fit, ut actio omnis necessariò bona sit aut mala. Instrumentum enim, quo in agendo utitur anima, necessariò vel convenienter vel inconvenienter dispositum est. Iam verò congruens dispositio, sanitas, incongruens morbus dicitur. Quare fieri nulla vi potest, quicquid tandem fingere libeat, ut actio corporis nostri vlla existat, quæ non proficiatur vel à sanitate, vel à morbo, ut à proxima causa. Conuertuntur inter se propositiones istæ. Omnis actio laudabilis à cōveniēti instrumenti apparatu, siue à sanitate producitur: & omnis actio à sanitate producta, est laudabilis. Par ratio est morbide actionis & morbi. De actionibus loquor, quas anima in corpore & per corpus exercet, nè de ijs, quas in nobis pharmaca efficiūt. Etenim calefaciunt medicamenta, & frigefaciunt, attenuant & incrassant, extergunt & oblinūt, aperiunt & claudunt, laxāt & cogūt, aliāq̄ talia plurima agūt, de quib̄ hīc nō loquimur. Hoc solū dico, huiusmodi actiones non vocari corporis nostri operationes Quoniam operationes corporis nostri ab anima, opera siue instrumento partis, alicuius edi oportet. Ex quo rursus cōcluditur, id pro causa actionis bonæ vel malæ censeri non debere, quòd dispositionis partiu pars nulla est. Flatus igitur, cū ad dispositionē cordis præter naturā nō pertineant, siue pars eius nulla sint (qui enim substantia pars sit accidentis?) causa vera & pro-

xima laesa actionis cordis nullo pacto defendi poterunt. Ledunt ergo cordis operationem non primo, sed interuentu dispositionis vitiosa, quae morbus est ac dicitur. Quod si corporis dispositionem non mutare ponantur, ne morbi quidem causa censeari valebunt, nedum laesa actionis. Actiones nostrae omnes sunt aut similes, aut instrumentales, sub quibus etiam à continuitate prodeunt comprehendo. Ex illis est generatio Chyli & sanguinis, quarum haec ab hepate, illa à ventriculo obitur. Ex hisce est ambulatio & comprehensio. Vt Chylus ex parte alterato fiat, in causa est, conueniens, aut non conueniens ventriculi temperatio. Quae si vera sunt, nec sine iusta temperie ventriculus rectè chylum generabit, nec sine intemperie vitiosè ager. Quod igitur temperationis vel bonae vel malae ventriculi pars nulla est, causa chyli benè aut malè generati, vera & proxima causa nunquam erit. De similibus satis, de instrumentalibus nunc dicemus. Differunt haec non minus, quàm similes. Quippe alia est species ambulationis, alia apprehensionis. Et speciem hinc etiam facit instrumenti proprietates pedibus enim ambulatio, manibus apprehensio fit, bonitatem & vitium eorum apta vel inepta structura, quae in situ, numero, magnitudine & formatione seu figuratione partium consistit. Quare cum hinc sit necessarium, ut instrumenti dispositio, vel sit naturae conueniens vel inconueniens, necessarium similiter est, actionem instrumentalem quamlibet bonam esse, aut vitiosam. Omnis igitur actio instrumentalis bona quidem ab instrumenti sanitate, vitiosa verò, ab eiusdem morbo primò efficitur. Hinc rursus clarè patet, absq; morbo actionem nostram obledi nullam posse. Quod ut planius adhuc intelligas, scire oportet, actionum in rebus uaturalibus principia esse, formas, potentias naturales, temperamenta, qualitates patibiles, & habitus seu dispositiones. Ex hisce omnibus habitus non tam sunt causa actionum, quàm modi quidam secundum quos anima nostra melius, aut deterius, facilius, aut difficilius agit. Per hos enim non simpliciter agimus, sed benè malèue agimus. Quocirca cum in actione qualibet modus quidam sit, propter quem concinna vel inconcinna dicitur, necessarium est, ut à dispositione congruente aut incongruente primò edatur. Quare cum sanitas & morbus dispositiones sint vel habitus instrumentorum, quorum beneficio anima operatur, nec bonam sine sanitate

nitare, nec malam sine morbo, efficere poterit. Hinc Gal. lib. 2. Meth. cap. 3. recte scribit, actionem tum bonam, tum malam necessario consequi partium dispositionem. Si necessario hanc partium διάθεσιν sequuntur, ubi ea non est, neq; bona neq; mala actio reperietur. Verba eius haec sunt, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια βεβλαμμένη τὴ καὶ ἀβλαβὴς ἔσται, διάθεσις μὲν οὐκ ἔστι, ἔπεται δὲ ἡ ἀνάγκη τῆ τῆ μορίου διαθέσεως. Verè igitur conuertitur cum suo definito morbi definitio, cum omnis actio laesa, necessario sequatur affectum præter naturam, qui morbus nominatur.

Ego profectò non video, quò aliquis fingere possit, actiones naturæ congruentes & incongruentes contrarias esse, nec à contrarijs tamen causis produci. At sanitas & flatus contraria non sunt. Quomodo igitur sanitas cordis ponetur causa nostræ actionis, & laesa eiusdem actionis causa statuatur flatus? An vitium actionis non est quidam eius modus? An modi causa non est habitus vel dispositio? An deniq; flatus dispositio cordis est seu qualitas? Deinde, flatus actionem cordis ladens, vel mutat naturalem eius dispositionem, vel non mutat. Si prius detur, dirempta lis est. Ladit enim tum non primò, sed per vitiosam διάθεσιν, quam inuexit. Si posterius affirmetur, necessarium erit concedere, actionem cordis oblati naturali eius dispositione integra manente: quo nihil potest esse, vel absurdus, vel falsus. Quomodo enim imaginabile fuerit, actionem aliquam non esse conuenientem, cuius neq; effectrix causa scilicet anima, neq; instrumentum præter naturam affecta sunt? Etiam cæcus videat aliud esse flatum, & aliud cordis dispositionem, quam sua præsentia cordi affert. Nisi si quis putat, causam & effectum vnum idemq; existere. Flatus igitur vitiosæ actionis cordis causa prima non est, siue momentanea sit, siue longiore tempore duret. Itaq; operationem cordis ladit flatus interuentu dispositionis malæ, cuius ipse est causa.

Præclare igitur Galenus lib. 1. Meth. cap. 8. differentiam inter morbum & eius causam traditurus, scribit, τὴ μὲν διάθεσιν ἅμα τῆς ἐνέργειας ὑπάρχει, καὶ μὴ δὲ ὡς αἰεὶ ποτε, μήτε τὴ κατὰ τὴν ἰσχυρὴν ἐνέργειαν εἶναι χωρὶς τῆς τῆς σωματικῶν κατὰ φύσιν διαθέσεως, μήτε τὴν βεβλαμμένην αἰεὶ τῆ καὶ τὰ σώματα βεβλάσθαι. Hac certè sententia falsa & mendax est, si absq; interueniente mor-

bo, causa potest actionem ledere. Sed falsam esse, nec putavit hucusque ullus, nec in posterum putabit quisquam intelligens. Maneat ergo hoc firmum & perpetuum, omnem affectum præter naturam actionem primò ledentem, morbum esse: & è contra, omnem morbum esse præter naturam, quæ actionem primò ledat. Causa igitur morbi non obledit actionem aliquam primò, cum non sit morbus, nisi ut prius dicebam, efficiens & effectus idem sint.

Ab externa re, non posse actionem ullius membri, aut partis ladi, sic etiam nosces. Cuiuscunq; partis actionis aliqua species propria est, eiusdem bona quoq; & mala actio propria est. Visio, exempli gratia, propria est oculi operatio. Necessarium igitur est, ut cum laudabilis, tum damnabilis visio oculi propriæ operationes existant, ac proinde à solo oculo efficiantur. Si enim corrupta visio ab alia re, quam ab oculo produceretur, tum non esset oculus proprium instrumentum visionis simpliciter, sed bonæ tantum visionis. Sequitur hinc res externas siue causas morbificas, quia non sunt oculi partes, non ledere visionem, nisi dispositionem eius naturalem prius labefaciant & immutent. Hac non mutata, aut non leditur visio, aut non est oculi propria operatio. Deinde nulla causa naturalis potest producere effectum secundum sine primo, quoties primus causa est secundus. At lesa actio effectus est secundus causæ morbificæ, quæ à viciosa instrumenti constitutione primò efficitur, quam morbum nominamus. Nulla igitur externa res aut morbifica causa ledere actionem sine productione morbi potest. Scio nonnullos incautè dixisse, causam atq; morbum aliquando non differre. Sicut externus & moderatus calor, inquit, adiuuat coctionem, quando imbecillo ventriculi calori iunctus est, ita etiam immoderatus calor coctionem depravare seu impedire potest. Quid enim est aliud calida temperies, quam caliditas præter naturam adueniens corpori? Respondeo calorem externum interno additum, non coquere. Coctio enim opus est naturalis caloris, non aduentitij. Quatenus ergo externus calor interno iunctus ventriculi dispositionem seu temperationem meliorem efficit, eamque coctionem promouet. Pulchrè hoc indicauit Aristoteles inquitens, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πλειόσεως (ἢ πείσεως) ἐπὶ θερμότητος ὀκείας συνταίεται, καὶ ἡ ἕξις πλεονεξίας συνπιπλεῖται. Quare ut non

inuat coctionē temperatus calor externus, nisi reuersionē reddiderit meliorē, ita nō ledit eam intemperatus, nisi prius temperamentum labefecerit. Est porro longissimē aliud caliditas aliena, quā intemperies calida. Hac enim est qualitas in prima qualitatis specie comprehensa, cum caliditas in tertia specie sit collocata. Deinde caliditas causa est intemperiei calidæ, non ipsamet intemperies, licet eodem nomine sæpè utraq; nominetur: quod in lib. de rigore & palp. cap. 6. Gal. scitè monuit his verbis: ὅτι μὲν γὰρ ἐπειδὴ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ὅροις μὲν ἡ καλὴ καὶ ὑγιάνει τὸ ζῶον, ἐδίδεται λόγῳ, πᾶσι δὲ ἐστὶν ὅταν, ὡς ἰπποκράτης ἐλάγει, μελέϊως ἔχει τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν ἢ πρὸς ἀλλήλα καλῶς. ἢν δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἑτέρων κατὰ φύσιν, ἀνάγκη το εἶναι τὸ ζῶον, εἶδ' ὅτι νοσήματ' ἰσοκὸς τῇ φύσει τῶν κατὰ φύσιν αἰτίων.

His si argumenta tua addideris, nunquā deinceps dubitabis, quin cōuertantur ambæ ista propositiones. Affectio omnis, aut res omnis actionem aliquā nostrā primò ledens, est morbus: & cuiuslibet actionis lesa causa proxima est morbus. Utraq; ppositio verè cōuertitur, quod ex dictis & dicendis liquet. Rectè igitur à te morbi definitio defenditur. Nō enim licet excipere, leuiter aut momentaneè lesam, ac si de insigni tantum & durabili lesione definitionē tradere voluisset. Imaginationem hanc clarè damnat Gal. ult. cap. lib. 1. de Meth. medendi. Grauius hoc nomine Olympicū reprehendit, quod definitioni adiecerit μόνιμον, aut ἐπιμόνον. Sicut illi, inquit, addunt ἐπιμόνον, nec tamen, quot horis permanere oporteat, indicant, ita nobis subtrahere licet. Nam siue tribus siue quatuor aliquis horis, siue dimidio tantum horæ spacio, toto corpore nec sentiat, nec moueatur, hunc apoplecticū dicimus. Ita si quis toto corpore cōuulsus sit, hunc comitiali morbo laborare asserimus, nulla horarū aut dierū mentione facta. μόνος γὰρ τῆς πρᾶξις ὁ φθίσιος, ἢ τῆς ἡρόνυ ποσότητ' ὅτι, ὑπάρχει δὴ πλεονεξία τὰ τοιαῦτα τῆς ὀνομασίας: ὡς περὶ δισμῆ καὶ λελόν καὶ μέλαν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν. Hac & qua sequuntur euidenter probant, morbū esse ac nominari, omnē corporis nostri affectū præter naturā actiones eius ledentem, siue longo tempore, siue breui momento solum ledat. Quippe nomina hæc νόσημα, παθ' ὅτι, συμπτωμα res significāt, nō tempus, aut durationē, sicut calidū & frigidū. Item reperit lib. 2. cap. 3. his verbis: πῶς γὰρ ἐναντίαν ὑπόστασιν ἔχει, ὡς ἐν ἐργασίᾳ λέγομεν βλάπτει δὲ.

νοσημα μόνον προσασορέουμεν, εἴτε πολυχρόνιος, εἴτε ὀλιγοχρόνιος, εἴτ' ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ γίγνοιτο. Nec plura, nec evidentiora testimonia desiderabis, nisi vehementer fallor.

Cur igitur, inquires, Gal. alibi in morbo desiderat τὸ μόνον? Equidem lib. 2. de Mech. cap. 3. duo rerum facit summa genera: alterum τῶν ἀπλῶς ὄντων seu ὑποκείμενων, alterum eorum, quæ essentialiter τὸ εἶναι totum ἐν τῷ γίνεσθαι possident. In priore collocat morbum, in posteriore τὸ πάθος. Eadem iam prius scripserat ca. 1. li. de diff. symptom. his & pluribus alijs verbis: ὡς ἐν αὐτῷ μὲν τῷ πρέπεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ κινεῖσθαι, τὸ πάθος ἔχει τὴν γένεσιν: ἐν δὲ τῷ μόνον, καὶ στοχομῶν ὡς τὸ ὑποκείμενον σῶμα τὴν ἀσθένειαν. Et paulò post, τὸ μόνον ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι κεκλιμένον, ἐνέργειαν ἢ πάθος ὀνομάσασκεται δ' ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπι τινα χρόνον, ὑγείαν, ἢ νόσον. Manifestè hîc requirit in morbis Galenus, ut aliquo tempore maneant, licet in prioribus temporis rationem nullam habendam contenderit.

Hanc difficultatem conantur aliqui soluere distinctione, seu explicatione τῆς ὁμωνυμίας, quæ in nomine morbi lateat, dicentes morbi nomen aliquando latè sumi pro omni morbo, siue durabilis & factus sit, siue momentaneus & siens existat, aliquando autem pro hectico seu permanente affectu duntaxat poni. In priore significato, aiunt hîc etiam τὸ πάθος comprehendi, in posteriore ab eo distingui. Video tibi quoq; hanc sententiam probari. Sed duo sunt, quæ me hac responsione contentum esse non sinunt. Haud enim scio, an idoneè probari possit, morbi nomen ambiguum sic esse, ut aliquando solum factum morbum, non autem sientem, aliàs verò utrunq; significet. Ego certè apud probatos authores videor mihi animaduertisse semper generaliter, nunquam pro vna sola specie positum esse. At nomine τῶν παθῶν, varietatè admodum vsi sunt scriptores. Etenim significat aliquando idem, quod morbus siue acutus, siue diurnus, cuius rei innumera apud Hippo. (Arist. testimonio neglecto, de medicis dicam) extant testimonia. Sufficiat inspexisse 3. Aphor. 28. & in eundem Gal. expositionem. Aretæus libros scripsit, & inscripsit ὡς ἐὸν καὶ χρόνιον παθῶν. Galenus idem testatur 2. Meth. 3. & lib. de diff. symptom. cap. 1. ἢ δ' ἢ δ' ἐν αὐτῷ τὴν μόνον ἀσθένειαν, οἱ Ἕλληες ὀνομάζουσι πάθος. Similia reperies

Similia reperies lib. 3. de præfagio ex pulsibus. Item 1. Epid. com. 1. sent. 12. & com. 1. & lib. 1. de Medicat. alijsq. locis infinitis. Ponitur secundo pro $\delta\zeta\theta\epsilon\sigma\epsilon\iota$, quæ adhuc sit, ut ex 2. Meth. 3 & lib. 1. de loc. aff. liquet. Tertiò significat motum seu passionem. Sic enim Galenus scribit, $\pi\acute{\alpha}\theta\theta\ \delta\prime\ \epsilon\sigma\tau\ \eta\ \omega\delta\iota\ \tau\epsilon\lambda\omega\ \epsilon\lambda\lambda\eta\nu\ \delta\pi\omicron\tau\ \tau\epsilon\ \delta\ \rho\acute{\omega}\nu\tau\ \& \ \kappa\acute{\iota}\nu\eta\sigma\iota\varsigma$: $\acute{\alpha}\nu\tau\eta\ \delta\ \epsilon\eta\ \tau\epsilon\ \delta\ \rho\acute{\omega}\nu\tau\ \& \ \kappa\acute{\iota}\nu\eta\sigma\iota\varsigma$, $\epsilon\acute{\nu}\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\alpha$. Et quòd hæc propria maximè sit huius nominis significatio in citatis locis, clarè disces. $\eta\ \rho\delta\upsilon\ \gamma\delta$, inquit, $\kappa\upsilon\epsilon\iota\omega\ \tau\acute{\alpha}\ \tau\eta\ \chi\eta\tau\iota\varsigma\ \epsilon\beta\epsilon\iota\ \tau\eta\varsigma\ \pi\acute{\alpha}\theta\theta\ \& \ \phi\omega\nu\eta\varsigma\ \acute{\alpha}\nu\tau\eta\kappa\epsilon\iota\mu\epsilon\delta\eta\ \tau\eta\ \tau\eta\varsigma\ \epsilon\acute{\nu}\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\alpha\varsigma$. Multò ergo latius patet significatio nominis $\pi\acute{\alpha}\theta\theta$ quàm vocabula $\nu\acute{o}\sigma\theta$, aut $\nu\acute{o}\sigma\eta\mu\alpha$. Etenim omnis morbus est $\pi\acute{\alpha}\theta\theta$. Ac non omne $\pi\acute{\alpha}\theta\theta$ est morbus. Quando enim pro passione seu motu in repatiente accipitur (quam Galenus propriam eius notionem esse aliquoties scripsit) contra morbum distinguitur, nec sub eo comprehendendi ulla ratione potest, cum toto genere à morbo discretum sit. Et hæc altera causa est, cur ante dicta solutio, suspecta mihi videatur. Etenim $\pi\acute{\alpha}\theta\theta$ propriè acceptū, sub morbo comprehendendi nunquam poterit. Tertia accedit, quòd etiam siens morbus $\delta\zeta\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$ est, etiamsi vix decima parte horæ durer. Supra ex Galeno dixi morbum & diathesin nomina esse, quæ rem significant absque tempore, sicut figura. Non enim magis figura est, quæ per diem integrū mansit quàm quæ post breue momentum mutata est. Aliter igitur & quidem rectius responderi ex modò dictis sic poterit.

Quando Galenus $\pi\acute{\alpha}\theta\theta$ morbum esse negat, nomen hoc propriè accipit, scilicet pro passione et motu, non autem pro diathesi, quantumvis breui. Non ignoravit certè, diathesin quamlibet partes habere, cum partium positu definita sit ab Aristotele. Manifestè perspicies ita rem habere, si quæ 2. Meth. 3. et de Sympt. diff. 1. lib. in super de loc. affect. 1. cap. 3. disputat, attentè perlegeris. Quippe duo rerum genera statuit, quorum altero illa contineri dixit: quæ partes suas simul habent: altero comprehendendi asserit, quæ omnem suam essentiam, naturam & substantiam habent in ipso fieri, mutari, alterari, moveri, &c. hoc est, quæ partem factam nullam habent. Actio seu $\epsilon\acute{\nu}\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\alpha$, inquit, non est ex eorum genere, quæ simpliciter & absolutè existunt: quod his verbis declarat, $\epsilon\delta\ \epsilon\iota\alpha\ \gamma\delta\ \acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma\ \chi\eta\theta\omicron\omicron\nu\ \epsilon\psi\omicron\mu\epsilon\delta\eta\ \epsilon\iota\ \tau\acute{\alpha}\ \mu\acute{o}\epsilon\iota\alpha$, $\kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\ \pi\epsilon\rho\ \epsilon\delta\ \epsilon\ \tau\ \lambda\acute{\epsilon}\xi\iota\omega\varsigma$, $\epsilon\delta\ \omicron\lambda\omega\varsigma\ \kappa\iota\eta\eta\sigma\iota\omega\varsigma\ \mu\eta\ \delta\iota\ \mu\iota\alpha\varsigma$, $\acute{\alpha}\lambda\lambda\prime$

ἔχασον τῆσαν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι λαμβάνει. Quod si iam cogites πάθος ab ἐργείᾳ re et subiecto non differre, sed ratione tantum distingui. (Idem enim motus, quatenus ab agente prodir, actio, quatenus in patiente est, πάθος seu passio dicitur. Hinc Gal. κίνησις ἐστὶ τῶν ἔλθῃν ἄπο τῆς δ' ῥῶντος & definiuit) non dubitabis de veritate doctorum.

Ergo πάθος, quatenus contra morbum distinguitur, & sub morbo non contineri dicitur, non significat διαθήσις, sed motionem. Quis enim audeat cogitare, nedum dicere, διαθήσις, siue longam, siue breuem, adeoq; momento vno vix durantem, non habere partes factas siue subsistentes? Diathesis omnis factum aliquid est, nec essentiam suam omnem habet in ipso fieri, instar actionis & passionis. Si ergo diathesis partes habet subsistentes, licet breuissimo aliquando tempore durent, certum est, πάθος, quatenus diathesin significat, morbo non aduersari. Motus hæc est natura, vt partes eius non existant, nisi dum fiunt, & cum primùm factæ sunt, existere desinant. At diatheseos ea est natura, vt partes suas omnes, simul habeat subsistentes, instar figuræ. Nec refert, quòd motis quibusdam, alia atq; alia, tum figura, tum diathesis existit. Non enim partes suas ob id non habet figura, quia ijs, in quibus inest, mutatis, ipsa quoq; mutatur. Idem in diathesi, qui verum esse non videt, que instrumentalium morborum plerorunq; (vt de similaribus nihil dicam) natura sit, nondum plene percepit. Nulla ergo est in Galeni verbis contradictio.

Interim dissimulare non debeo, Galenum hac de re negligentius plerunq; locutum, vt cum sic scribit, αἰ τοίνυν διαθήσεις ἐπειδὴ ἀλλοιοῦνται, κινῶνται, παύσασθαι δὲ τῆς κινήσεως, ἢ ἀλλοιοῦνται μὲν, ἀλλοιοῦνται δὲ ἔτι ἔτι. Hæc inquam verba, & huiusmodi plurima, nisi amicè exponas, probare videntur, Galenum existimauisse, Diathesin moueri, & magis ac minus recipere. Imò ipsam alterationem tandem in dispositionem permutari, que opinio prorsus falsa est. Etenim diatheses cum sint motionum fines & termini, per se non recipiunt magis & minus, sed per accidens solum. Quippe cum sint qualitates definitæ, non autem infinitæ, subiecta secundum ipsas perfecta dicuntur, non autem perfici. Quomodo enim res secundum id, secundum quod est & dicitur facta, perfecta, mutata, cogitetur aut fingatur fieri, perfi-

ci ac mutari? Contradictionem includit hæc propositio: Res hæc secundum id mutatur, secundum quod mutata est. Talis & hæc est. Res hæc disponitur iuxta id, iuxta quod disposita est. Per accidens igitur moueri dicuntur dispositiones (aut secundum has, subiecta eis corpora) quatenus scilicet dispositio in corpore inest, quod disponi amplius potest. Huius potentie seu habilitatis respectu, augeri aut mutari dispositio dicitur. Sed de hac re debes legere, quæ Aristoteles 7. Physicorum cap. 3. scripsit, nec legere solum, verum etiam accuratissime expendere. Nam cardo presentis disquisitionis in huius rei intellectione, consistit. Si enim, cum Galenus dicit, alterationem ad stabilem peruenire dispositionem, simpliciter verba accipias, ut sonant turpius errabis. Non enim alteratio, vel motus, unquam fit illa forma, quæ per motum & alterationem acquiritur. Quæ enim motus permutaretur in quietem, suum contrarium? Hoc ne fingere quidem facile est, ut ait Aristoteles. Per accidens peruenire alteratio ad dispositionem dicitur, quatenus alteratio corpore aut mutato existit. Quare ad ipsam rei naturam potius, quam ad verba respicere, & quomodo dictum iam est, interpretari ea oportet.

Definitione morbi explanata, restat, ut paucissimis ad ea respondeam, quæ obiecta tibi scribis. De cordis palpitatione dictum satis est. De ventriculo cibos nimios, aut non habiles concoqui, non bene coquente, rectè tu respondisti. Longè differunt operatio & opus: nec est necessarium, ut operatio parvis læsæ semper sit, quoties opere frustratur. An enim læsus est homo sanus, qui cursu leporem assequi non valet? De vertigine, quàm à causa spiritus rotante, effici constat (eam exempli gratia nunc ponemus, statulentum spiritum esse) facilis est responsio. Aut enim status hic cerebri, partium dispositionem, mutat, aut non mutat. Si mutat, salua res est. Si non mutat, tum res externa deprænat actiones cerebri, nec ei tamen incommodat. Ratio par est tinnitibus aurium, syncopes, &c. Si enim causa instrumentorum, dispositione inægra & salua manente, operationes eorū lædit, malè à Gal. dictū est, causam actiones obledere, ἡ γὰρ τῶν ἐαυτῆς λόγῳ, ἢ πρῶτως, ἀλλὰ οὐ μέσῳ τῆ νοσήματος, ἢ δ' ἀπίεως. Sed falsum est illud figmen-

num, non hæc Galeni oratio. *Velim aliquis me doceat fingere quomodo res externa possit actionem alicuius instrumenti impedire, si eius structuram nulla in re læsa noscatur.*

An verò gulæ dispositio læsa non est, cum pomum in ea infixum deglutionem impedit. Locus ex ultimo capite lib. 1. de aff. loc. ad rem nihil facit. Sicut partes habent vires innatas & influentes, ita dispositiones habent ad hanc & illam rectè exercendam. At Galenus affirmat, partium, quæ sentiunt & moventur, operationes lædi posse, nihil ipsis perperis. Qui hæc verba, ut sonant, admittit, mentitum Galenum fatebitur, aut contradictoria simul vera esse concedet, cum in sine 2. cap. scripsit, καὶ γὰρ ἐὰν τὸ μεθ' αὐτῶν εὐρεθνοσόμεων πεπονθέναι πόνωι, ἀρχῆς, τὸ μὲν ἐποτε βλάβη, καὶ μὲν ἐμίαν ἐνέργειαν, &c. At verum utrobique dixisse intelliget, qui accuratè mentem ipsius obseruat. Cap. 6. hæc habet τινῶν μὲν ἀπόλλυται ἢ ἐνέργεια μορίων, μὲν ἐν νόσῳ καὶ σωματικῆς ἐστίας ἀντὶ τῆς παχέως. Per σωματικὴν ἐστίαν intelligit partium structuram sensibilem, absq; animalis spiritu, qualis in dissectionibus apparet. Non negat πνευματικὴν ἐστίαν ipsis deesse, eamq; ob causam præter naturam dispositas. Equidem pes, exempli gratia, instrumentum est ambulationis, potentia, non actu, cum spiritu animali destituitur, licet nec in temperie nec in conformatione vitium habeat. Tum autem actu instrumentum est ambulationis seu incessus, cum præter dicta, vim cerebri suscipit. Aeger igitur est, & non aeger, prout consideratur. Quæ, ne fingi à me aliquis opinetur, legat finem 1. cap. lib. 3. de loc. affectis.

Ex dictis facile intelliges veritatem eorum, quæ de 1. cap. lib. 3. de Symp. causis aliàs scripsi, ut longiore expositione res non egeat. Conferre poteris cum iam dicto loco, quæ in 1. de loc. aff. cap. 3. Gal. itidem scripsit.

Quomodo verò inquis, lædunt actiones, pomum in gula & lapis in vesica inbarens, si obiectum inconueniens ventriculi actionem non lædit? Ratio diuersitatis est, quòd ventriculi cavitates naturaliter ab ingesto cibo & potu occupari debet: non autem debet sic à lapide vesicæ spacium occupari, aut in gula pomum hæres, sed per ipsam transire. Cerasorum nuclei in ventriculo manentes illo tempore, quo cibi coquitur, & cum cibo cocto rursum exeuntes, ventriculo nihil incommodant.

modant. Vitiosi humores, si tantum coqui & vinci sint inhabiles, nec qualitate nec copia molesti insuper sint, eandem cum illis rationem habent. Si autem calefaciant, mordeant, vel aliud simile faciant, non iam inconuenientis obiecti rationem duntaxat obtinent, sed etiam morbifica causa naturam possident. Mutant enim tunc dispositionem ventriculi naturalem, siue similem tantum, siue instrumentalem, siue vtrang, sollicitent. Agit ergo ventriculus in cerasorum nucleos, nec ab eis mali aliquid patitur, aut in agendo impeditur, vt gula ab infixo pomo, & à lapide inhaerente vesica, patitur.

Vtrum, qui pedes laqueo ligatos habet, morbo verè et propriè affectus sit, cum quæris, quod à multis quaesitum est, interrogas. Responso est facilis, scilicet laborare cum morbo. Si enim secundum naturam affectos haberet, liberè moueret pro arbitratu. Nec satisfacit, quod dispositionis causa dicitur externa esse. An enim telo traiectus, aut gladio transuerberatus, sine morbo moritur? An cui ignitum ferrum aut medicamentum ignitum impositum, dolorem excitat, ab omni morbo vacuum dicemus? Si hinc non licet dicere, cur istuc? Res certè virobique similis est: nisi quod in his ablata causa, saepe remanet effectus, in illo casu, cum iniectione vinculorum, simul inducitur praua dispositio, & cum solutione eadem aufertur rursus. At hoc non facit, vt non fuerit *de se* præter naturam actiōnem impediens. Quare non fuit is, cui iniecta erant, à morbo instrumentali immunis. Si iniecta vincula ita pedes læserint, vt ijs solutis nihilominus ambulatio maneat impedita, annon malè dispositos pedes hunc habere dicemus? Cur ergo remanens dispositio morbus est, cum vinculis desinens, non est? Si, quia cum sua causa abit, respondeas, iam plerosq; morbos instrumentales, morbos esse negabis. An enim, cum vrinæ meatus obstructus est à crassa pituita, vt lotium reddi non possit, obstructio hæc morbus non est, quia causa ablata euauit? Non puto. Sed & cordis intemperies, in febribus putridis salubribus, morbus non foret. Nam putrido vapore & humore excreto statim extinguitur ac lædere desinit. Cæterum non solemus, prædictam vinculorum iniectionem, vocare morbum: duabus de causis. Prima est, quod morbum hunc, cum volumus, soluere possumus. Altera est, quod ad artem non videatur pertinere, cum sit omnibus idiotis res ista nota. Quare si rem spectes,

morbis est, si artem spectes, ad eam, morbi huius depulsio, non pertinet.

Hæc sunt, quæ nunc mihi ad tuam disputationem occurrerunt, de qua in tertia parte Antiparacelsi. disput. fol. 191. & in libro de causâ continente iam antè fusi egeram. Quæ de discrimine motus & termini per eum acquisiti attingi, verbosius ad D. Petrum Monanuum exposui. Et cum in huius rei intelligentia consistat propè totius questionis propositæ declaratio, hæc etiam breuiter quadam repetere debui. Est autem summa eius rei. Nunquam corpus secundum id alterari, secundum quod alteratum est, nec motionem, quæ omne suum esse in ipso fieri habet, vnquam transmutari in factum.

De subiectis febrium conscripsi iam tractatum, in quo examinantur tria paradoxa Laurentij Iuberti Galli (scilicet paradox. 2. 3. 4. secunda Decadis) de febribus. Hic omnia, quæ ad hanc rem pertinent, perspicue, vt puto, vereq; ac solide declarata reperies. Prohibet is proximis nundinis, nisi Typographus impeditus non possit, vt recepit, excudere. Quare nihil addam, cum alias occupatus sim. Restant etiam literæ scribendæ ad D. Mercurialum, qui aliquid ex me querit, quod cum superiore disputatione maximam habet affinitatem. De priuatis tuis rebus seorsim scribam, cum primum nactus ero occasionem literas mittendi. Vale. Die 8. Febr. 79.

Epistola XVI.

AD D. THEOPHILVM MADERVM.

De calore insito, qui triplex apud Medicos statuitur.

Accepi nuper tuas literas, & quæ de nativo calore dubitas, legi. Calor insitus apud Medicos triplex est, vt dixi. Nam et temperamenti cuiusq; partis calorem, ingenitum calorem nominant. Hic implantatus vocatur. Appellatur etiã spiritus è corde in partes corporis cunctas effusus, congenitus calor, quod hic implantatum perficiat, partesq; idoneas efficiat, quæ ab Anima informantur. Tertio vocat Gal. natuum calorem illum etiam, qui in cavitatibus corporis plurimus hyeme continetur, calidum scilicet habitum ex mutatione sanguinis surgentem. Hic vt non sit perfectus calor seu spiritus influens, ei tamen similis est, & velut imperfectus quidem

quidem spiritus. Equidem tantò est implantatus calor partium vegetior, quanto largiorem halitum talem coniunctum habet, quòd, ut dixi, qualitate simili præditus sit, & ob id utrumq; calorè augeat & iuuet multò amplius, quàm temperatus fomentorum, puellorum, catulorum, balneorum, &c. calor: quem Natura operationes adiuuare nullus nescit. Propriè igitur natiuus calor est, qui in singulis partibus fixus est, & à temperamento oritur. Ab influente non naturam & proprietatem hoc vel illud faciendi (carnem scilicet, aut os, aut neruum, aut chylum, aut sanguinem generandi) accipit, sed actū solum recipit, ut plantarum radices ac semina à Solis calore. Ambo autem à tertio adiuuantur, cum temperatus existit. Quoties enim hic tertius acrior fit & squalidior, nec expirat, facile inflamatur, febresq; suscitatur. Primus calor nuncupatur etiã spiritus, non quia spiret instar secundi (qui propriè spiritus est, ac dicitur) aut terciij (quem flatum aut halitum re-tius appellaueris) sed quia in aëria & spiritiuosa quadam substantia præcipuè inhaereat. Subiectum huius primi caloris, qui sit primogenium humidū ex semine ac sanguine concretū, nullus ynquam dubitauit. Secundi & terciij subiecta sunt, alimentares humores in corpore alterati, & nec dum in semen conuersi. Ex breuibus istis, & ut ego arbitror, maximè perspicuis verbis, omnes dubitationes ac nebulae discutientur, quas aliqui huic materiae offuderunt. Nec de alius caloris subiecto locutus est Fuchsus in citatis à te verbis, quàm primi & propriè ita appellati. De eodem Aristot. ad eum modum loquitur, lib. de long. & breuit. vitæ. Hic est, cuius intericus putredinem inducit, quæ per $\mu\sigma\epsilon\gamma\sigma\iota\upsilon$ (sub qua comprehenditur $\epsilon\upsilon\delta\epsilon\iota\alpha$ $\xi\sigma\phi\eta\kappa$, & per $\sigma\beta\epsilon\sigma\iota\upsilon$ occidere solet, mistumq; dissoluere. Si quid præterea est in tuis literis, cuius iam non memini, facillimè ex prædicta distinctione explicabitur. Quæ deinceps inter legendum occurrent, libenter pro viribus tibi explanabo, si modò ad me scribere dignaberis. Patrem fratremq; ex me plurimum salutabis. Basil. 29. Aug. 82.

Epistola XVII.

AD D. HIERONYMUM CAPIVACCIVM,

Morbos quosdam sua essentia, contagiosos esse. 2. Tria tantum morborum genera esse, nehus posse addi morbos totius substantiæ. 3. Vtrum spiritus purefcere possint, N 2

Ccepi à D. Theodorico Simelbeckero nostro, tuas, aduersus
 Theses nostras de contagio, obiectiones, vir clariss. omnium
 officiorum genere colendissime, vnà cum cogitationibus lon-
 ge eruditissimis D. Paterni, die 20. Sept. quæ mihi quoties
 auro gratiores, vel hoc nomine fuerunt, quod aditum mihi ad tanto-
 rum virorum familiaritatem fecerunt. Scribit enim Theodericus
 noster de tua excellentia, in hunc modum. Excellentiss. D. Doct.
 Hieronym. de capit. Vacca, Nobilis Patavinus, practices prima-
 rius professor, Theses magnoperè commendauit, mihiq; suum de eis
 iudicium dictauit. Cupit tecum de eisdem per literas, cum aliter non
 possit, conferre: ac petit, vt proxima occasione, rescribas: se seposi-
 tis negocijs alijs, certò responsurum. Quæ ideo hic repeto, vir præstan-
 tiss. vt ne putes, me tam audacem esse, vt sponte mea fuerim te, literis
 hisce, interpellaturus. Quippe in eo loco et dignitate cõstitutus es, ea do-
 ctрина ornatus, ijs natalibus ortus, & vt video, ea humanitate præ-
 ditus, vt meritò te reuereri debeam. Quoniam ergò collationem de-
 sideras, gratificari tibi pariter mihiq; volui ac debui. Certò enim cer-
 tius est, ex mutuis bonorum colloquijs, fructum ad vtrosq; vberius-
 mum peruenire.

Duo autem sunt præcipua capita tuæ censuræ: quorum altero mor-
 bos contagiosos nullos dari (si formaliter loquamur) nec in materia
 putri, vt subiecto, eos inherere: altero spiritus non putrescere posse
 probare conaris. Priorem partem primi capitis, ex eo concludis, quòd
 nec intemperies, nec vnitatis solutio, nec instrumentorum deprava-
 tio, per se contagiosa sint: cum quæ per se & formaliter, vt tu loque-
 ris, alicui insunt, omnibus insint. At nec omnis intemperies, nec om-
 nis continui solutio, nec omnis instrumentorum deformatio, contagio-
 sa est: imò nullus ex his affectibus per contagium se in alios promo-
 uet. Partem alteram eo probas argumento, quòd morbus sit disposi-
 tio partis viuientis. Quod ad posterius hoc attinet prorsus tecum sen-
 tio: & in tertia Disputationum nostrarum aduersus Paracelsum par-
 te, validè ac dilucidè probaui: Nec in thesibus aliud dixi: quin imò
 in 7. expressis verbis idem asserui. Longissimè alia est oratio, quæ
 contagium in putrida materia, tanquam in subiecto, subsistere docet,
 ab ea, quæ contagiosos morbos in ea, vt subiecto, inherere asserit.

Prins

Prius nos affirmauimus, posterius nullibi diximus scientes: nisi forte per negligentiam aliquando exciderit. Ceterum discrepare duo illa, facile ex eo perspicitur, quòd contagium propriè nominatum, nil est aliud, quàm species quedam putredinis, quæ in vaporibus de corpore vno ad aliud transportatur: quod de morbis præter Paracelsum & discipulos, nullus vnquam intelligens affirmauit. Si sic habet res, inquires. vicimus: ac morbum nullum contagiosum esse rectè asseruimus. Ego verò id minimè consequi reor. Primum enim pugnat hoc cum experientia: contra quam frustra omnes struuntur argumentationes. Magna certè foret dementia, propter rationem probabilem, veritatem, per experientiam & sensuum rectè iudicantium iudicium, cognitionem negare. Deinde si sic liceat concludere, eadem ratione demonstrabimus, nec febres nec morbos alios vlllos putridos existere. Plurima quoq; alia cum aperta veritate palàm pugnantia, vera esse ista ratione probauerimus. Vix puto quenquam inueniri, qui non videat intemperiem calidam vnã, à calida intemperie alia, discrepare, vel causa, vel subiecto, vel magnitudine. Quòd si ergo differentia queratur inter duas cordis intemperies calidas (& in magnitudine discrimen percipi nullam possit) quarum altera perniciosior sit, altera periculi expers videatur, in causarum diuersitate, distinctionem querendam esse, cuncti intelligunt. Qua ergo in parte peccatum hæret? In hac consistit argumentationis vitium, quod de morbis, qui sunt affectus phisici, differis non phisicè. Phisicus enim res omnes cum materia, subiecto, & causis considerat ac definit: nequaquam more Mathematicorum abstrahit. Etsi ergo putridus humor, non sit pars essentia febris, si in abstracto spectetur, tamen est pars eius quatenus in certo corpore eam efficit, aut conseruat: atq; pars quedam est definitionis putridæ febris. Differunt certè plurimum febris, & putrida febris. Illa enim sine putridi humoris mentione definiiri potest: hæc autem, nec definiiri, nec intelligi sine putredine potest. At verò sine quo aliquid nec percipi nec finiiri potest, id certè pars aliqua est essentia: saltè quatenus intelligentia cõprehendi debet. Quòd curatio quoq; febrium variet pro diuersitate causarum, atq; aliter putridæ, quàm non putridæ curentur, quamdiu à putredine, vt à causa, sic pendent, vt absq; ea consistere nequeant, controuersia omni caret. Quare non facile con-

cesserim febris pestilentis essentiam nil aliud esse, quàm intemperiem
 calidam cordis. Non enim hac est integra huius febris definitio, sed
 pars tantum: quemadmodum essentia ulceris à rabioso cane infligitur,
 non sola continuitatis solutione comprehenditur. Ergo ut febris pesti-
 lens non sit contagiosa ratione intemperiei (quoad absolutè cogita-
 tur intemperies esse, ac sine sua causa generatim consideratur) tamen
 contagiosa est, quatenus talis est intemperies: & cum sua causa spe-
 ciatim aestimatur. Quippe vapores in corpore creat, qui ad alios dela-
 ti, similem intemperiem suscitant: quod de absoluta intemperie ne qui-
 dem fingere licet. Quamobrem discrimen omnino maximum est in-
 ter intemperiem calidam, & hanc talem intemperiem calidam: dum
 hæc noxios, illa innoxios halitus in corporibus suscitatur. Dicam cla-
 rius quod sentio. Nego ullam intemperiem absolutè consideratam,
 rectè nominari vel putridam, vel pestilentem. Ut enim talem rectè vo-
 ces, id addere oportet, quo ab alijs intemperiebus differt: hoc est, quod
 differentie vicem obtinet. Hac non addita, $\nu\omicron\rho\mu\alpha$ est generale intel-
 lectus: ut cum dico, substantia sentiens. Etsi enim homo est substan-
 tia sensus particeps, non complectitur tamen hæc totam hominis essen-
 tiam, sed partem solummodo quandam definitionis, totam essentiam
 comprehendens. Quid igitur id est, quo febris pestilens differt ab in-
 temperie alia non contagiosa? Venenata & maligna putredo. Hæc
 ergo ad essentiam exprimendam necessaria est: cum sine ea defini, &
 intelligentia comprehendi nullo pacto valeat. Equidem Medici
 & Physici $\tau\acute{\alpha} \epsilon\tilde{\nu} \pi\epsilon\gamma\delta\epsilon\sigma\tau\omicron\varsigma \delta\tilde{\nu}\tau\epsilon$ considerant: hoc est, naturales af-
 fectiones, non sine subiectis & causis suis finiunt: quomodo Mathema-
 tici, quorum munus est $\tau\acute{\alpha} \epsilon\tilde{\nu} \alpha\sigma\upsilon\pi\epsilon\sigma\tau\omicron\varsigma \delta\tilde{\nu}\tau\epsilon$ tractare, facere so-
 lent. Summa est: Intemperies calida, quoad hoc solum est, non gene-
 rat vapores noxios & contagiosos. At intemperies calida pestilens,
 quoad est talis, generat noxios & contagiosos, vapores. Hæc ergo in-
 temperies alia est ab illa: nec est vna ambarum præcise essentia. Sa-
 tis opinor, ostensum est, febris pestilentis essentiam, non in sola intem-
 perie consistere, sed in tali quadam intemperie, quam humor scilicet ta-
 liter corruptus excitavit ac foueat. Ex quo illud necessariò consequi-
 tur, morbos

tur, morbos quosdam sua essentia esse contagiosos : & proinde ar-
 gumentum, quo contrarium ostendebatur, propositum non demonstra-
 re. Nunc obiter alia quedam ad hoc caput pertinentia perpende-
 mus. Cum facultatem in morbis lædi affirmat præstantia tua,
 quòd ea consistat in conueniente temperie, vnione & conforma-
 tione partium, Galeno consentanea quidem est oratio, sed im-
 propria : vt ego quidem iudico. Nam facultas nec tempera-
 mentum est partium, nec vnio, nec conformatio earundem: non
 est, inquam, vel vnum ex his, vel duo, vel omnia: nec ex
 his ortum aliquid: sed est animæ vis seu potestas: quam Ari-
 stoteles etiam, per se primò lædi negat. Sed frustra de hac re
 disputatur, cuius nobis veritas & explicatio cœlitus patefacta
 est: de animæ, inquam, nostræ immortalitate. Verè infeli-
 cissimus est, qui plus hominum iudicio, & ratiunculis, cum ver-
 bo Dei pugnantibus, attendit, quàm voci diuinæ. Ergo si in-
 corrupte sentire & propriè loqui debemus, facultates animæ per
 morbos non lædi dicemus, sed earum instrumenta. Impossibi-
 le est actionem aliquam (de illis loquor, quas absque instru-
 mento corporeo, non potest anima edere) lædi, nullo in eius
 instrumento vitio existente. Non minus impossibile est, in-
 strumento læso, pro læsionis modo, non impediri eius actionem.
 In causa est, vt in Antiparacelsi nostris disputationibus fusè,
 firmè, dilucidè, ostendimus, quòd facultas nullius certæ actionis,
 muledò minus bonæ vel malæ, sed tantùm actionis simpliciter, cat-
 sa & principium existit. Equidem sine instrumentis agere ni-
 hil potest: & cum diuersis instrumentis, diuersas edit operatio-
 nes: vt actionum differentias, instrumentorum discrimini acceptas
 ferre cogamur. Ita vis animæ sentiens per oculos, visionem: per
 aures, auditionem, &c. exercet: tametsi vna sit secundum rem essen-
 tia. Sic ergo res ista habet. Naturalis facultas (exempli gratia) per
 se est actionis simpliciter consideratæ causa. At cum certo instru-
 mento (vt cum ventriculo generationis chyli: cum hepate genera-
 tionis sanguinis) certæ actionis fit causa. Per instrumenti con-
 gruam vel incongruam dispositionem bonæ vel malæ, actionis est causa.

Actio simpliciter tolli nequit, nisi anima tollatur. Actio certa tolli potest, instrumento eius ablato. Actio haec certa (vt proba concoctio cibi) impeditur, per ventriculi vitiosam dispositionem. Hac naturaliter habente, impossibile esse iterum dico, vt concoctio sit vitiata. Per solas igitur instrumentorum lesiones, laeduntur actiones: non autem per facultatum lesiones. Perspici hoc ex eo etiam potest, quod facultatis essentia laesa, necessarium foret, actiones eius simul omnes laedi. Sed ventriculi officio impedito, non continuè etiam hepatis, venarum, intestinorum, carniùm, mureria impediri cernimus. Quin imò eiusdem partícula vim, retentricem (exempli causa) debilitari nouimus: reliquis illaesis permanentibus. Quare improprie dicimus facultatem laedi, cum instrumenti dispositio vitiata est. Magna igitur est illorum imprudentia, qui nescio quos morbos totius substantiæ comminiscuntur praeter vitiata tria morborum genera: in qua sibi imaginatione frustra tantopere blandiuntur. Nam tria sunt, non plura, quae hic sunt considerata. Actio simpliciter, siue generica: & actio certa seu specialis: & actio bona vel mala. Actionis simpliciter (non huius vel illius) causa est anima seu facultas eius, quae nec agrotare nec mori potest. Haec cum certo & definito instrumento est certa & definita actionis causa: vt instrumento praesente, non possit non adesse in corpore viuente. Vt autem determinata actio laudabilis aut illaudabilis sit, ab instrumenti conueniente vel inconueniente non se erit diathesi. Differunt autem plurimum actio certa, vt concoctio: & bona vel mala concoctio. Ergo cum facultas sit solius actionis simpliciter cogitata causa: & cum instrumento determinata sit actionis optima et effectrix bona vel mala actionis: et praeter haec nihil reperiatur, constat nullos alios morbos inueniri. Sed ad rem redeo. Ex supra dictis necessario efficitur, rem nullam, siue externam siue internam, actionem aliquam corporis impedire, nisi partem dispositionem mutet. Certè qui ligatos vinculo pedes habet, incedere ob id non potest liberè, sicut prius: quia pedes non habet, vt antea affectos. Nullum ergo aliud est inter externa haec & interna discrimen, quam quòd illa manibus demere, cum libet, possumus: haec autem naturae agentis opera & pharmacorum auxilio, solum tolluntur. Et haec impedimenta nominamus

ob id morbos: ab externis rebus facta, non sic appellamus: cum vel nostra voluntate, vel aliorum nobis sint obiecta: & eorundem voluntate remoueri iterum possint. Nihilominus verum & perpetuum hoc manebit, actionem corporis humani omnem, à sola præter naturam dispositione impediri: quantumuis homines, non omnem talem dispositionem, morbi nomine dignentur: sed illam tantummodo sic appellent, quæ à causa interna, vel huic simili suscitatur. Eadem enim ratio est, siue ab externa, siue ab interna causa, in membra introducatur dispositio naturæ nostræ non congruens. His positis, quæ refelli nullis posse rationibus mihi persuasi, concedi non poterit, quod de materia putrescente, actionesq; velut externum erratum ledente, adfers. Iam enim distinctionem hanc de latione facultatis, & extrinsecus oblato impedimento, nihil probare satis declaravi. Nec potest ulla ratione defendi: materiam putrescentem, actionem ledere, sine latione facultatis, ut tu loqueris: vel sine latione dispositionis instrumentorum naturali, ut ego dicere solitus sum. Sic enim scribis. Quare concludemus, contagiosa vitia esse talia, ut in ipsis ledantur actiones partium viuencium, non tamen propter lationem facultatis, sed externum erratum, quod est materia putrescens. Item. Cum materia putrescente in pulmone, eiusq; operationes ledente, coniungitur etiam morbus, qui est soluta unitas. Item. Similiter in peste, cum materia putrida, venenosa, ledente operationes, coniungitur morbus, nempe calida intemperies. Quare vitium contagiosum est materia putrescens ledens immediate operationes. Hæc tua sunt, quæ quomodo probem non video. Etenim pro impossibili prorsus habeo, partis alicuius operationem læsam, dispositione eius naturaliter habente. Ergo putrescens materia, vel est ipsamet partis, cuius actio læsa ponitur, dispositio, vel ab ea diuersum aliquid est. Dispositio membri esse non potest. Aliud ergo est. Sed actio omnis competens, vel non competens, à sola membri dispositione conueniente vel inconueniente proficiscitur absq; medio. Materia igitur putrescens, cum à dispositione aliud sit, per se & primò (seu immediate) actionem non ledit. Venio ad caput alterum, quo probare niteris, spiritus non putrescere duobus similiter argumentis. Primum est, ut putrescant spiritus, oportet eos seipsis effici calidiores. At nihil reperitur calidius inter ea, quæ natu-

raliter in nobis insunt. Quare putrescere nequeunt. Alterum est, Finis putrescentium iuxta Aristotelem, est conuersio in puluerem siue cinerem: hunc autem praecedit summa attenuatio. Spiritus ergo non poterunt in cineres verti, cum eousque attenuari ac rarefieri nequeant, priusquam euanescant ac dissipentur. 22. Meth. Ergo putrescere minime possunt. Primum nonnihil ambigo, an, quae putrescunt, sensibilibus calidiora omnia efficiantur. Etenim putria quaedam minus calent quam incorrupta dum essent, calerent: quod sanguinis illa putrefactio, qua in grumum vertitur, & putrefactum semen abunde probant. Equidem Symptomata ab his excitata, frigiditatem potius consequuntur quam caliditatem praeter naturae modum auctam. Quod si ergo sanguis amisso calore suo, quem possidebat, putresceret, certo quodam modo nonnunquam potest, non mirum sit, idem spiritibus (qui ex eo, ut propria materia geniti sunt) si usu veniat. Sed esto, sit necessarium eos incalescere magis. An hoc eis accidere non potest? Ego inflammari amplius posse persuasissimum habeo. Non enim, quia in corpore naturaliter affecto, nihil est spiritibus calidius, calefieri amplius nequeunt. Primum, quia Solis & ignis calor, labor, ira, pharmaca, vina generosa, &c. accendere in eis maiorem calorem solent. Deinde obstructions & affectiones aliae praeter naturam euenientes, idem possunt efficere. Neque firma est ignis comparatio, qua vteris. Ignis enim calidissimus est rerum naturalium omnium, ut eo calidius nihil inueniatur. Quod de spiritibus non recte affirmatur. Etsi enim calidiores ponantur ceteris partibus corporis, non tamen calidiores ob id statui poterunt, rebus alijs plurimis: à quibus ipsi accendi valent. Ignis purus ideo non putrescit, (proprie si loquamur.) Nam problematicae rationes saepe numero minus accurate sunt: & populares ac probabiles magis quam necessariae, quia simplex est. Etenim putredo est affectio corporum mistorum, non simplicium: quod eius finitio liquidissime probat. Noster autem ignis, tamen si impurus existit, putredinis tamen videtur expers esse: tum propter excellentem siccitatem, tum quia calidior non facile potest reddi. At haec omnia in spiritibus locum habere nequeunt. Quod deinde tenuitas indicatur in causa esse, cur non
putre-

putrescant spiritus, non satis firmum videtur. Quoniam tenuiora & rariora corpora, promptius suscipiunt alienum calorem: & ob id citius putrescunt densioribus & crassioribus. Et quamuis nimia rarefactione & attenuacione dissipentur, certo tamen affirmare nullus potest, num ad id, ut putrescant, eos necessarium sit, hactenus attenuari. Multi sanè succi in halitum veri & discuti possunt, qui à multo minore calore putrescere etiam possunt. Sed nec illud rectè dicitur, omnia putrescentia in cinerem solui. Nam Aristoteles hoc affirmavit de illis, quæ improprie vocata putredine pereunt: non de illis, quæ proprie dicta putredine, de qua nobis sermo est, corrumpuntur. Tanta porro est inter duas putredines discrepantia, ut non magis differat album à nigro, vel calidum à frigido. Errant, qui sic solum distare autumant, quomodo inchoata vel incipiens putredo, discrepat à perfecta iam & absoluta. Quippe genere toto distinctæ sunt. Nam una, improprie sic nominata, finis est naturalis interitus mistorum: Item misti, quoad mistum est, dissolutio in elementa. Altera, de qua nos loquimur, & quæ proprie sic est dicta, est violenta rerum corruptio. Nam quæcunque intereunt, vel natura, vel morbo occidunt. Iam nullus est adeò rudis, qui nesciat hanc putredinem esse morbosam, non naturalem: Eadem non est finis interitus naturalis, sed principium & causa corruptionis violentæ. Item communis est affectio mistorum tum animatorum, tum inanimatorum. Denique non mox resolvuntur per eam res corruptæ in Elementa, sicut per illam. Sæpenumero enim ex partibus quibusdam coactis generantur animalia, ut vermes, aut res aliæ. Non spiritum, quem exspiramus, in phthisicis & peste vera laborantibus, putredine hac putrescentiam iudicarunt, tum Aristoteles, tum alij omnes? Ubi ergo cinis, in quem resolveretur, ostensus aliquando fuit? Sic & aërem impurum, nonnunquam putredinis affici novimus: nec tamen hos cineres relictos conspeximus.

Hæc indagandæ & eruendæ veritatis gratia, respondere ad tuas obiectiones, vir ornatissime, libuit. Quæ præterea dicenda videntur, in responsione, ad D. Paterni, viri eruditissimi argumenta adferentur. Micram autem responsi eius exemplum, ne quid hæc desideres.

T H O M A E E R A S T I

In praesentia hoc solum monebo, quae de spirituum putredine ambobus obijctis, cum sententia thesibusq; nostris minimè pugnare: etsi omnia vobis concedantur. Si quid valent, de spiritu sincero & puro accepta valent: qualem non magis dari certum est, quam sanguis purus ab omnibus alijs humoribus separatus, actu reperitur. Equidem spiritus cordis (de hoc enim praecipue disputatur) semper cum fuligine, cum vaporibus diversissimis cum aëre & halitibus alijs, per inspirationem attractis, mistus est. Cum Aristoteles, Galenus & alij, phthisicos dicunt spiritum habere putridum, non de sincero spiritu, sed de eo qui inter exspirandum emittitur, loquuntur. Sic Galenus Emp' astricis spiritum, intra corpus conclusum, coctionis auctorem faciens: non de purissimo spiritu, vult intelligi. Et hoc pacto eum exponendum esse euentissimè ipsemet docuit lib. 5. de simpl. pharmac. potest. cap. 9. vt alia testimonia taceam. Quòd porro non aliter ego in thesibus de spiritu disputarim, vel ex eo perspicuum esse potest, quòd sententiam meam exemplo & testimonio Aristotelis de sicus putredine confirmare volui. Ergo si maximè verum id esset, de quo vehementer ambigo, sincerum spiritum putredinis expertem esse, falsum tamen non esset, quòd de spiritus impuri putredine in thesibus affirmauimus. Verum & de hoc & alijs libenter doctorum hominum, inter quos tu mihi minimè postremum locum tenere videris, sententias audiam. 22 Septemb. anno 74.

Epistola XIIX.

AD D. BERNHARDVM PATERNVN.

Continet defensionem suarum Thescon de Contagio, & contagiosis morbis. 2. Spiritus vtrum putrescere nati sunt.

Nunquam ausus fuisset tuam humanitatem, vir praestantissime, literis meis interpellare, nisi D. Theodoricus noster mihi confirmauisset, gratas tibi fore, & ad respondendum etiam paratum esse: quòd & familiaritatem mecum aliquam contrahere, contractamq; mutuis literis fouere atq; alere, cogitarem.

gitariis. Pro qua tibi benevolentia, cum agere gratias pro dignitate non possim, non desinam tamen memoriam eius rei colere: & eximiam tuam humanitatem, cum rara præstanteque doctrina copulatam, prædicare. Equidem si nil aliud poterò, sedulo id agam, ut tua familiaritate mihi nihil incundius esse perspicias. Misit idem exemplum censurae tuae in Theses nostras: quæ mihi tam fuit grata, quàm quod gratissimum esse potui. Oro autem te pro egregia tua doctrina, ut & de his literis & scriptis meis alijs, si fortè in aliqua incideris, liberè audacterque sententiam feras: tibiq; persuadeas, hanc pestem animi meum non occupavisse, ut me plus alijs sapere credam: aut ab illis odio me haberi putem, qui non probant, quicquid mihi rectum & verum visum fuit. Hos ego longè magis diligo, quàm laudatores: qui nocere plerumq; plus solent, quàm prodesse. Scio quam plurimos proficere, se meliora doctibus paratos esse credere. Sed quàm iniquo interim animo ferant sua placita damnari, nimis quoq; scio. Ex horum numero, quod verè affirmare de me possum, ego non sum: ut qui persuasum habeam, nullos hominum maiore amore complectendos esse, quàm eos, per quos veritatem cognoveris, & ab errore liberatus fueris. Quocirca tuæ excellentiæ, & D. Capuaccio, tantum me debere arbitror, quantum persolvere nunquam fortasse valebo.

Cæterum ut ad rem ipsam propius accedam, omninò probo, quod primo loco censes contagium habilitate potius definiendum esse, quàm actu: cum contagiosus esse morbus aliquis possit, tamen si nulli communicetur. Rectius ob id in secunda Thesi, hoc modo legetur. Propriè sumitur, cum de qualitate morborum effertur, qua commorantes contaminare habiles sunt. Hoc me sensisse, tamen si non satis aptè expresserim, proximè sequens. 3. satis declarat, in qua hæc habentur. Idem tamen contagiosus est, quatenus vi se ipsum propagandi præditus est. Evidentiùs idem demonstrat Thesis 6. ut alias præteream. Probo non minus hoc etiam, quòd contagiosos morbos, absq; contagio nasci posse, asseris, ut ex 43. Thesi colligere vnusquisque poterit. Illud quomodo interpretèr nescio, quod ais qualitatem, per quam morbi habiles sunt alios contaminare (aut, per quam, actu contaminant) contagiosam potius dici debere, quàm contagium. Nam sicut quod vi ridendi donatum est, risibile dicitur, ipsa autem hæc vis, non risibilis, sed ip-

samet risibilitas (ve sic loquar) nominatur, ita contagiosum est, quod qualitatem seu potentiam talem habet: ipsa autem haec qualitas non contagiosa, sed ipsummet contagium aptius vocabitur. Quippe contagium abstractum, contagiosus concretum significat, Quocirca non excludetur ea ratione à nomine contagij qualitas, propter quã, morbi habiles sunt in alios serpere, qua vel per contagium nati, vel per idem ad alios arreptentes, morbi ab eo excluduntur. In secundo & tertio, significatis eandem rationem valere, si quis contendat, is nostram sententiam non oppugnat: cum has quoque significationes improprias esse (minus tamen prima) putemus.

In 8. censura te non videre, ais, quid prohibeat qualitatẽ, alterato medio sine substantiã transmissione, alijs communicari. Sanẽ quidẽ sic est, ve scribis. Nam ignis caliditas, exempli gratia, alterato medio sine ullius substantiã transicione, rebus longiusculẽ distitis, communicatur. At in primis solũ qualitibus effectricibus locum habet: non in illis, qua certũ subiectum requirunt: siue in certa missione, determinatione partitũ seu, subsistunt. Causam huius rei fuse & perspicuẽ satis, opinor, declarauimus in 2. parte Antiparacelsi. Disputatiuum nostrarũ: & in his Thesibus, de quibus agimus, Thesi videlicet 16. & 24. attingimus. Amariã felle (exempli gratia) & rubedo vini, cũ sint certa & definita missionis soboles, nec in quouis subiecto inherere, nec seipsas in vicina corpora instar caliditatis proferre valent. Etenim nec amaritudo, qua in felle reperitur, nec rubedo, qua in vino cernitur (nec alia vlla qualitates tales) in aquam, aërem, corpus aliud, sine subiectis proprijs, traducuntur. Non quidem nescio, quaedam non amara & non rubra (ratio eadẽ est aliarum omniũ) efficiencia calor, amara vel rubra fieri posse: quæcunq; videlicet materiã aptam sortita suẽre. At nõ communicatione aut propagatione amaritatis & rubedinis vicinorum corporũ, talia fiunt: sed actione calorẽ nec amarum nec rubrum, in conuenienter præparata materia, generantur illiusmodi qualitates. Summa est: amaritudinem & rubedinẽ (ve in exemplis maneamus) non posse in quouis materia inesse: sed tantũ in apte præparata, & mista inueniri. Quamobrem seipsas promouere non possunt in alienam materiam, nisi eandem missionẽ ei adferre possint. Hoc autem impossibile est. Quippe non sunt qualitates, quæ materiã sic mouerent,

uere, miscere, ac mutare, valeant (solos enim sensus afficiunt ac mo-
nent, gustū & visum: quoad sunt tales) quomodo primæ qualitates eā
mutare possunt: Ergo cum in Thesi 8. de solis morbis loquamur, citra
hesitationē affirmauimus, morbos, de homine vno ad aliū, non transi-
re absq; corpore aliquo: quod nunc etiā rectē affirmatū arbitramur. De
spiritalium virtutū transmissione (qualis est Magnetis, aut lumen
solis, &c.) objectionē non magnificimus: propterea quod de qualitati-
bus nobis sermo est in subiecto permanentibus. Debent enim inquinās
& inquinatū, eandem specie qualitātē sic obtinere, vt inquinante ab-
lato, inquinatus nihilominus retineat, quod ab inquinante transmis-
sum ac deriuatum ad se fuit: vt in 15. & 16. Thesi docuimus.

In 13. Thesi non hoc diximus, quod tua præstantia videtur crede-
re à nobis dictū, nempe contactū per mediū nullum esse. Hoc enim per
quam absurdē affirmaretur. Quippe Sol, Ignis, Res aliæ, per medium
aërem vel aquam, in nos agunt. Hoc solū asseruimus, illos, qui alios
in ijs morbis, quibus ipsi laborant, inquinant, eosdem non necessariō
tangere: siue per medium siue absq; medio fieri cogitur. Etenim qui
putridum halitum expirat in vestem aliquam, quæ deinde alium, post
multos dies contaminet, is non rectē dicitur contaminatum tetigisse.
Sol minus malè per aërē nos dicitur radijs suis tangere, quia ab ipso
ad nos vsq; continuantur. Quod si hoc pacto putrida exspiratio, ab æ-
groto ad inquinatum vsq; continuaretur, ferri posset, qui se contactu
per medium diceret læsum. At multis sæpe mensibus post mortem in-
quinantium maculantur aliqui à vestibus, in quas putridam exhalationem
illi inspirarunt: vt de continuatione tali nemo cogitare ausit.
Hoc igitur solū volui indicare, contagioso morbo laborantem, non
necessariō per contactum inficere eos quos commaculat. Potest enim
venenatum halitum in vestibus relinquere: à quibus deinde inficia-
tur, qui, dum æger viueret, ita procul ab eodem abesset, vt de contactu
somniaire nulli licuerit. Ergo si maximè daremus contactu per mediū
illos sædari, qui continuato minimeq; interrupto putridorū halituum
fluxu, ab ægro ad se vsq; feruntur, improprie tamen per contactū læsi
dicerentur. Multo igitur minus per contactum affecti iudicabuntur
proprie, quicunq; sine tali fluxu, per fomitem concipiunt morbū. Quid
hic cum illis pugnet, quæ de tractione & pulsione Arist. in 7. Phys. tra-
didit, ipse, vt libere cū tua excellentia loquat, nondū intelligere potui.

Ut 17. Thesis superstitiosè defendam, causa nulla est: praesertim verò cum argumento nullo tua praestantia oppugnet. Quod enim dicitis, morbos in numero & ulcera per contagium contrahi, non inficio: sed per se primò transferri de corpore in corpus, nego. Rationibus in Thesis commemoratis, hanc breuiter addam. Necessarium est, ut seminarium, quod morbum in corpore generaturum est, virtute praeditum sit alterandi & corrumpendi corpora, ad quae arrepsit. Hoc autem vapor exiguus & plerunq; inuisibilis vi alia nulla perficiet, quam calefaciendi, frigefaciendi, &c. Etenim quatenus magnus est aut paruus, non mutabit corporis substantiam, tantillus existens. Et qua ratione fingamus vaporem tantillum, continuum soluere absq; caliditate? Praeterea certum est, morbum absq; vapore seu spiritu vel humore non transportari ab homine vno ad alium. Sed soluta vnicui & vitiosa partium formatio, non generant vel excitant vlla effluuia: multò minus procreant talia, quae in se potestatem habeant figuram aliquam efficiendi. Quocirca rectè diximus, solos intemperiei morbos, contagione in alios procedere posse, cum hi soli, effluuia ad alios transfereant, gignere possint, quae corrumpant corpora, quibus adhæserunt. Sed de hac re plus satis.

*Quum aduersus 21. & sequentes Theses dicitis, à calida & humida constitutione aëris, citra eius putredinem, pestem suscitari posse, contra ea, quae nos asseneramus, nihil adfers. Nunquam enim id negauimus, quod tu affirmas. Quinimò constanter asserimus, pestem sepe numero absq; eo, ut aër verè & integrè putruerit, gigni: sicut alibi ex Galeno declarauimus. Non hoc queritur, an omnis pestis ab aëris putredine oriatur, sed an morbus aliquis putredinis expers, contagiosus existat? Si morbi contagiosi & putridi nulli darentur alij, quam quos aër putrefactus excitat, non inanis fortasse foret obiectio. At contagiosi pariter atq; putridi, plurimi quotidie pullulant, aëre corruptionem nullam patiente. Quare in nullo nobis contradicis hoc in loco. Ut maxime fatear, aërem in constitutione illa, quae in 3. sect. lib. 3. Epidem. describitur, non putruisse, ex eo tamen non sequetur, morbos, qui huius occasione nati sunt, putridos non fuisse. Probat hoc Galeni expositio tam perspicue, ut minime sit opus alia ostensione. Si Hippocrati testimonium requiras, reperies in 35. Thesi citatum, His adde-
re illud*

re illud etiam possem, me nondum constanter audere affirmare, omnes morbos, illo in loco enumeratos, contagiosos existisse. Persistunt ergo in suo adhuc robore argumenta, quibus morbos putredine carentes, contagione in alios non inuadere, probauimus.

Ad 27. opponis hoc modo. Mibi ratio non videtur procedere, quae probatur, contagiosos morbos, non nisi ex putredine ortum ducere, eo quod videamus, res in contagijs, tandem putrescere. Nam quicquid corrumpitur, nisi violenta sit corruptio, in putredinem tandem peruenit: multa tamen sine putredine, corrumpuntur. Neq. Aristoteles id voluit, si, quae ab eo scribuntur. 7. Probl. 4. (& potissimum de scabie & lepra) expendantur. Ego sanè sic ratiocinatus non sum. Contagium in putredine subsistit, quia in contagijs tandè omnia putrescunt. Talis fuit secunda mea ratio: Absq. putredine, nunquam & nusquam reperitur vllum contagium. Ergo in putredine consistit. Ad verba tua quod attinet, sic ea accipio, quasi multa corrumpi citra putredinè principio putes: quae tamen omnia tandem putrescant. Contradiciunt enim, Omnia putrescere: & plurima nō putrescere. Ego verò arbitror, Inductione demonstrari, contagium nec in principio, nec medio, nec fine; putredinis expers inueniri. Quo fit, vt quaecunq. sine putredine corrumpuntur, contagiosa non esse, nil dubitarim affirmare. Nec ob id omnia naturaliter occidentia, tandem sunt contagiosa, quia tandem putrescunt. Quippe non omnis putredo, contagiosa est. Et in thesibus diuersos putredinis non tantum modos seu species, verum etiam gradus inueniri, ostendimus. Quamquā, si rectè rem aestimabimus, non hoc voluit Aristoteles, naturaliter intereuntia in putredinè, de qua in thesibus nos egimus, desinere tandem vniuersa. Etenim ponit eo loco duplicem putredinè, quarum alteram improprie, alteram proprie sic nominari scribit: quod vel ex illis verbis perspiciatur, quae ex eo loco in hac ipsa Thesi 27. citauit. Si enim putredinis nomen proprie de illis effertur, quae secundum partes corrumpuntur, quum scilicet extra naturam suam excefferunt, manifestum est, de fine interitus naturalis improprie enunciari. Prior & improprie dicta putredo, quae simplici generationi tanquam maximè contrarium opposita est, terminus seu finis existit naturalis interitus: hoc est, eius corruptionis, quae secundum naturam institutū sit atatis decursu, nulla violentia accedente: in qua

patientes qualitates, imperio agentium se conueniente natura modo subtrahunt. Altera autem putredo, quæ propriè sic appellatur, est violenta corruptionis species. (Etenim corruptio, quæ à morbo efficitur, violenta est ex Aristotelis sententia) in qua qualitates patientes agentibus superiores fiunt: non per solius ætatis aut temporis naturalè & inuitabile progressum. Non enim natura conuenit motus, quo res præter naturam putrescunt: nec natiui caloris est actio propria hæc putredo: sed omnino quæ sic putrescunt, contra naturæ legem atq; modum mouentur. Ergo naturaliter intereuntia non putrescunt hæc putredine: cum ea non sit finis interitus naturalis: sed corruptio naturalem interitum impediens & anteuertens. Ideo pluribus hæc iam exposui, quia Interpretes video longissimè abesse à mente Aristotelis et veritate, in præsentis loci expositione. Quid porrò addis, Arist. non hoc voluisse, quod in Thesi affirmavi, considerandum est. Tu id ex 7. Probl. 4. (secundum Latini exemplaris distinctionem) patere censeres: maximè verò ex eis, quæ de scabie et lepra attulit. Ego verò me id minime videre, constanter assero. Etenim rationem redditurus, cur ex morbis alij sint contagiosi, alij non sint, causas affert quorundam particulatim, non omnium generatim. At non negat, putridos esse omnes contagiosos morbos. Et de Ophthalmia nullus dubitat. Sed hæc cur solos oculos aliorum contamine, queri poterat. Ideo causam exponit seorsum Aristoteles. Postea cum propter viciosum & grauem spiritum scribis Phthisicos appropinquantes lædere, quid aliud quæso intellexisse potuit, quàm propter putridam expirationem, periculosam esse cum hisce conuersationem? certè idiotis omnibus, vt summum Philosophum & doctos alios taceam, compertum hoc est, cum Lepram (potissimum autem scabiem) contaminare propius accedentes ait, quia effluuia habeant glutinosa & $\kappa\upsilon\upsilon\sigma\tau\omicron\upsilon\varsigma$ In seu pruritus excitantia, putrida esse nequaquam negare. Quomodo enim inficiaretur, his morbis laborantes, halitum aut humorem putridum exhalare, quem talem esse cuncti homines norunt? Alios morbos, vt hydropem febres aliquas, apoplexiam, &c. contagione ad alios non arreperere monet: quia vel effluuia nulla emittant, vel eiusmodi effundant, quæ lentore careant, & propter siccitatem adherescere diutius nequeant. Nulla ad vicinos emittunt morbi, qui, cum expirationem seu transpirationem leniter

& velut

¶ velut in superficie solum vitiant. Tales enim emittere nulla dicuntur, quia emissi mox vim morbidam omnem exuunt, ac extra corpus excierunt. Quae verò diutius qualitatem suam effluvia retinent, nec antequam extra corpus effluerint eam amittunt, non ob id statim etiam corpora, ad quae perueniunt, corrumpunt, nisi viscosa & pertinaci quadam putredine affecta sint. Quomodo hæc nobiscum pugnent, ipse certe ne nunc quidem intelligo. Morborum contagiosorum aliquot exempla producit: quos omnes constat cum putredine consistere. Aliorum effluvia, quicumque vel sine putredine consistunt, vel à leui minimeque pertinaci putredine excitati sunt, aut saltem spiritum & exhalationes non corruperint eo modo, quo dictum est, offendere alios negat. Quippe celerrimè & facillimè in alios diffundi ac dispergi censet, qui spiritum sic corrumpunt, ut eum glutinosa putredine afficiant.

Plus difficultatis habet, quod aduersus 31. & sequentes profers, scilicet spiritus non putrescere. Nescio, inquis, qua ratione probari possit spiritus putrescere: cum nulla in corpore caliditas maior esse possit caliditate spirituum: quia ab ea prius comburantur dissipantur, quàm putrescant. Qua forè ratione motus Galen. spiritus nunquam putrescere existimauit: ac proinde non nisi febres diarias ipsis accensis, fieri censuit: putridas autem ex humorum putredine. Hæc tua continent argumenta duo, quibus spiritus non putrescere monstrare conaris. Primum est, Quod putrescit, seipso calidius redditur. At spiritus calidiores facti, prius dissipantur, quàm putrescant. Alterum tale est, Galenus negat spiritus putrescere: id quod ex eo liquet, quod febres ab accensis spiritibus suscitatas putridis opponit. Spiritus calidissimos esse inter ea, quae continent corpus nostrum, quantisper naturaliter affectum est, in praesentia libenter dabimus. (Dubitant nonnulli, verum à cordis calore spiritus calefieri censendi sint, an à spiritibus cor? Et quae sententia probabilior sit, non est obscurum.) At hoc non impedit, quo minus calidiores efficiantur: & consequenter putrescant. Et calidiores eos seipsis fieri, satis demonstrant febres diariae. Nec satis est, quod in corpore

nostro naturaliter habente, nihil sit calidius spiritibus. Nam à rebus
 externis, ira, dolore, labore, obstructione, alijs talibus, inflammari pos-
 sunt. Multa quoq; præter naturam in nobis generantur calidiora spiri-
 tibus, à quibus eos accèdi nihil vetat. Cur igitur nõ possint putrescere?
 Quia prius dissipantur? At hoc quis probabit? aut quo argumento de-
 monstrabitur? Nullo satis probabili: quantum quidè perspicere adhuc
 potui: Quanquã ne illud quidem rectè dicatur, putrescentia calidiora
 semper fieri. Nam quadã putria minus calent, quàm imputria: qua-
 cunq; scilicet participata caliditate magis calent, quã propria. Sic san-
 guis, si ad naturam & materiã eius respicias, frigidus est: licet influen-
 te & participato calore, dũ intra corpus manet, manifestè caleat. Qua
 dico ex Arist. colligi possunt lib. de anim. hist. 3. cap. 19. & lib. de part.
 anim. 2. cap. 3. & 4. Item 4. Meteor. cap. 11. Clarissimè autem ex Hip.
 lib. de corde: quem his verbis clausit: τὸ αἷμα γὰρ ἐκ ἐστὶ τῆ φύσεως θερμὸν
 μὲν (ἐστὶ γὰρ ἄλλοτι ὑδρῶν) ἀλλὰ θερμὰ γίνεται: δοξεί ἢ τοῖσι πολλοῖς
 εἶναι θερμὸν. Sanguis, inquit, natura sua calidus non est. (Nec enim a-
 qua alia calida est) sed calefit, Videtur aut plurimis calidus esse. Hinc
 fit, ut sanguis in grænum versus & putrefactus, multò caleat minus,
 quàm cum incorruptus in venis manet. Putrefactũ semen quoq; sym-
 promata frigiditatis effectus parit: non caliditatis aucta. At Gal. ne-
 gat spiritus putrescere. Non satis recordor à Galeno id affirmatũ a-
 pèrte: Et quamvis ab eius sententia nulli temerè recedendũ existimè:
 non tamen mox tanquam verum tenendũ est, quicquid ille dixit. San-
 guinè putrescere, & quidem faciliè, notum & confessum est. Spiritus
 ergò, qui sanguineus est vapor, siue ex sanguine potissimũ genitus, qui
 putabitur non posse putrescere? Si dicatur sicior factus (nam propter
 tenuitatè promptius, non difficilius, putrescit) agrius ob id putrescet:
 at non omninò non putrescet. Adde, quòd est magis seu ex pluribus
 mistus ipso sanguine. Nam ex sanguine & inspirato aère concretum
 docet Galenus. Hunc porrò aèrem, quem per inspirationem attrahi-
 mus, putredinũ capacem esse, certum est. Sed & illud obscurum non
 est, mistum quodq; tantò putrescere facilius, quantò est ex pluribus
 mistum putrescibilibus. Cum in diariarum febrium solutione, mador
 ex toto corpore erumpit, cuius nam rei excrementum esse dicemus?
 Si alius rei putemus esse, quàm eius, quæ febrem accenderat,

eius vacatione febris nō soluetur. Si madorē hūc ex reliquijs accensū spiritus fateamur, periclitabimur, ne in omni diaria cogamur spirituum putredinem admittere: quam nos in pestilentibus tantum aliquid quando accidere putamus. Postremo, ut nodum hunc discindam, scire conuenit, me, cum spiritus putrescere dico, non de solis & synceris spiritibus loqui (quales forte esse nec facilius nec frequentius in nobis reperias quam sanguinem syncerum ab alijs omnibus humoribus secretum) sed de spiritibus, qui cum fuligine, aëre inspirato, halitibus ex sanguine alijsq; humoribus eleuatis uulibus pariter, et inutilibus misti & confusi sunt, agere. Et ne tuam præstantiam hac in parte detineam, nihil hūc dico aut sentio, quod non prius Aristot. Hippoc. atq; Gal. docuerint. Si uel unum illum locum expendere libet, qui in 5. de simpl. pharm. fac. cap. 9. habetur, non habebō necesse aliquid insuper addere, ut medicos sic loqui monstrem. Ad Aristot. quod attinet, satis liquet ex Problemate nuper citato: in quo Phthisicos ideo contagiosos asserit, quia spiritum uiciosum grauemq; exhalent, Nemo est qui non intelligat, eum per spiritum intelligere id, quod per exspirationem emittimus. Spiritum ergo cum putrescere dicimus, totum hoc intelligimus, quod uaporosum est, ac spiritibus proprie uocatis permixtum. Hoc pacto acceptum spiritum, qui putrescere negat, nimis absurde errat. Quinetiam in Thesibus, Aristotelis testimonio de situ, satis comprobauimus, nos non de syncero spiritu loqui. Illud enim exemplum non satis quadraret nostro instituto, si de proprie nominato synceroq; spiritu, qui cogitatione potius quam re ipsa, in nobis secretus inuenitur, disputauissemus. Sic aërem putrescere dicunt authores omnes: cum purum aërem putredini obnoxium non esse, doctis omnibus constet. Nam, putredo est affectio mistorum corporum, non simplicium. Cur ergo Gal. diarias à putridis alijs distinxit? quia spirituum putredine plurimum differt ab humorum putredine: ac diuersa est earum curatio. Nam spiritus putridi neq; concoctione corrigi, neq; pharmacis euacuari, neq; diutius in corpore permanere possunt, instar putrefacti humoris alicuius.

Quod dicit, dubia tibi uideri, que in trigesima octaua Thesi affirmamus, propter ea, que ab Aristotele septimo problemate quarto dicta sunt, responsione non indigent. Spero enim ex predictis intelli-

gi posse locum illum prorsus nostra sententia suffragari.

Qua de odore, ultimo loco posuimus, ita concedis, si de odore exa-
te nominato dicta sint. Quare non est, ut aliquid hic addamus: cum
de odore proprie dicto locuti fuerimus.

Hec ad obiectiones tuas, vir praestantissime, & mihi semper colen-
dissime, respondere placuit, te ita petente: non ut contradicerem, sed
ut quibus argumentis permotus conscripserim illas Theses, planius
perspiceres. Si quid non satis expositum fuit, non grauabor pluribus
declarare: si te cupere cognouero. Quamquam id iam feci in responsio-
ne ad virum clarissimum D. Hieron. Capuaccium: cuius ob id ex-
emplum tibi mittendum duxi. Quod principio dixi, nunc repero: me
nil aliud, quam veritatem querere. Hanc qui mihi monstrauerit, is
mibi inter omnes mortales praecipue semper coletur. Die 24. Septemb.
Anno 1574.

Epistola XIX.

AD D. BERNHARDVM PATERNVN.

Eiusdem, cum praecedenti, argumenti epistola est, & pra-
terea, An omne pestilens morbi genus, putridum sit.

Non grata solum & iucunda, verumetiam utilis & fru-
tuosa mihi fuit responsio tua, vir clarissime & doctissime,
quam 4. Calend. Februar. accepi. Equidem magnum ex
collatione ista fructum ad me rediisse, iam nunc intelligo.
Clarius enim video nunc nonnulla, quam ante vidiissem. Nec alio
consilio eruditorum censuram expeui, quam ut causa explicaretur
plenius. Quare tua praestantia pro praestito mihi officio gratissimo pa-
riter & utilissimo, immortales gratias ago.

Secundae thesisi castigationem probare te video. At cur in 3. & 6.
(Adde si liber, 38.) nihil te videre addas, quo error potuerit corrigi,
nisi existimemus eadem esse, morbos abs se propagari posse, & conta-
gio afficere, nondum video. Nam siue eadem, siue diuersa esse iudice-
mus, verum semper manebit, morbos, qui vel ex contagio orti sunt,
vel alios contaminare possunt, contagiosos appellari posse: ipsum con-
tagium

tagium non posse. At de qualitate, qua morbi ad alios se extendunt, alterum rectè efferrì potest, quod nimirum sit contagium, alterum vè de ea dici possit, non tamen æquè propriè dicetur, quòd scilicet etiam sit contagiosa. Hoc enim nomen propriè concretum significat, subiectum scilicet hac virtute præditum. Rectius igitur contagium quàm contagiosum nominabitur. Certum ergo manet quòd affirmari: nempe de morbis impropriè contagium enunciari. Tibi autem acceptum fero, quòd qualitatem prædictam nunc intelligo, non solù contagium, sed etiam contagiosam non ineptè nuncupari. Exemplum quod de potestate videndi artuli, non congruere, sed dissimile esse, itidem fateor. Cum me hìc ludere aut fallere voluisse cogitasti, nondum me satis no- uisti. Si veritatem rerum vtilium & necessariarum peruestigans, tale quid committerem, & improbißimum, & omnium bonorum odio dignissi- num me pronuntiarem. Fefellit me, quòd exemplum nullum oc- currebat. Num morbo, quod inter alia adducis, non quadrat. Quippe nomen, morbosus, morbo infectum & valetudinarium significat: effi- cientiam non significat. Dubito etiam, an qualitas eadem, vñtatè per- nicies, & perniciosa nominetur. Congruit magis qualitas, qua vene- na nocent. Hæc enim rectè tum venenum tum venenosa denomina- tur. Frustra interim vereris, vè de qualitate, quale, aut de causa, esse Etum enuntiem, si qualitatem morborum, qua in alios inuadunt, con- tagium propriè appellari statuam. Nam contagium, non quale, sed qualitatem designat. Sicut certam qualitatem rectè dicimus albedinem esse, & rursus albedinem qualitatem, ita in hac qualitate, cur idem non rectè fiat, nulla, puto, ratio est. Nec de causa effectum enuncio, cum qualitatem, qua morbi alios coninqui- nare habiles sunt, contagium nomino: licet causa, & effectus res sine cognomines: quemadmodum caliditas gignens & genita. Conuenit et- iam de eo nobis, quòd contagium sine præcedente contagio gigni pos- se, ostendi. Equidem vè putredo, & à putrido, & à non putrido, effici- tur, ita contagiosi morbi, non semper ex antegresso cõtagio, oriuntur. Potest enim non contagiosa aëris facultas contagiosum procreare morbum. Contagiosus etiam vel nullum vel non contagiosum ali- quando inuexit. Disparitatis huius causa potissimū in eo cõsistit, quòd efficientes causa nõ pro sua natura, sed pro patientium varia dispositio- ne, effectus pariunt dissimiles.

Quae ad 8. Thesis defensionem attuli, non pari felicitate accusas. Etenim sola primae qualitates (non de summis ago) aptae sunt, materiam atq; rem quamlibet occupare: propterea quod subiectum certum non postulant. Secundas qualitates, quia in certa missione solummodo consistunt, impossibile est, in subiecto inesse, quod aliter est mixtum. Non minus verum est, quod hic dico, quam bis duo efficere quatuor. Declaravi hanc rem tum in 28. thesi, tum in priore defensione, exemplo amaritatis & rubedinis aperte satis, ut puto. Non pugnat cum his, quod putredo ab acino extremo racemi ad alterum extremum transeat. Semper enim acinum unum, contactu putredinem proximo communicat: Sicut poma quoq; aliosq; fructus coinquinari conspiciamus. Quod si acinos se non tangere ponamus, tunc nego proximum putredinem à putrido vicino participasse absq; halitus putridi transmissione. Si nihil tale transiisse à putrido contendatur, iam secundus non per contagium à primo putredinem concepit: sed in eo sic nata est, quomodo prior putrefactus fuit. Iam enim indicavi, multa putrescere absq; contactu rei putridae. Caliditas enim non putrida, putrefacere potest. Tantum quoq; abest, ut corpus disitum à corpore putrido, per putridi vaporis expirationem inquinari non posse opinatus sim, ut nihil frequentius ferè in peste contingere existimem. Putridos halitus ab aegris aliquando continuari ad inficiendos, interdum per aërem sparsos hauriri, saepissimè in vestibus recipi, atq; ex eis in nos irreperere iudico: quod ex 14. Thesi conijcere unusquisq; potest. Nullo ex his modis aër sine putrida substantia sic alteratur, quomodo ab ignis, citra substantiam, calore, mutatur: sed putridi semper aliquid ab agro ad contaminatum peruenit.

In 13. Thesi cur aliquid mutem, rationem nullam video. Nam certius ac firmitus dici nihil potest, quam contagium prima, tertia, & quarta significationis, propriè nihil tangere: si modo Aristotelis doctrinam de contactu recipimus. Argumentari id sumus tali modo. Qualitas non dicitur propriè tangere. Hoc enim corporum est proprium. Ac contagium, modis iam dictis acceptum, qualitatem significat. Quare non rectè finietur contactu. Pro seminario sumptum, contactu finiiri posse non negavi. Iam si etiam daremus qualitates aptas esse tangere, nihilominus iniquationes absq; contactu qualitatis putridae

eride, qua in aegrotis est (quanquam propriè contagium nominari dixi) plerunq̄ euenirent. Cum enim tangentia extrema simul habere oporteat, non dicitur per contactum sedatus, quisquis spatium quanto-libet ab egro absuit. Nec licet excusare distinctione contactus per medium. Quippe impropriè se tangere dicuntur, inter quæ corpus seu spatium aliquod interiectum est. Si pugnare cum his asseueremus, quæ Arist. lib. 7. de pulsu et tractu disputat, præterquam quod errabimus, summæ cum inconstantia accusabimus. Si non pugnant, à culpa liber ego sum. Tu prudenter dicis, pulsum & tractum per quendam contactum, id est, (ut ego interpretor) impropriè fieri. Non enim amplius tango propriè lapidem, qui per aërem volitat è manu excussus. Nec lapis Hercules ferrum propriè tangit, quod per medium aliquod ad se attrahit.

Sententia mea hæc est: Contagium contactu finire non debet, cum neq̄ propriè neq̄ impropriè semper tangat. (De Contagio prima, tertia & quarta nationis loquor.) Propriè nunquam tangit, quia est qualitas. Impropriè non semper, quia modus excogitabilis non est. Quæ namq̄ per medium tangunt, ea vel immutant medium qualitate reali & perseverante: vel spiritali ac minimè durabili: vel spiritali vim ex se, absq̄ medijs sensibili mutatione vsq̄ ad rem tangendam, emittunt: vel deniq̄ res aliqua corporata ab eo, qui tangit, ad id quod tangitur, perfertur. Primi modi exemplum est ignis: secundus, lux Solis: tertius, vis Herculei lapidis: quartus, lapis aut ielum. Contagium propriè dictum nullo ex his modis semper tangit, dum alij inquinantur. Quod primus modus ei non competat, ex thesibus liquet. Idem alibi etiam demonstratum nobis est: & mox etiam tangitur. De secundo & tertio nullus cogitat. Quarto aliquando tangit insciendos, at non semper. Quocirca cum alius modus mihi nullus occurrat, contactu finire non debere censui.

Ad 17. quid aliud dixerò, quàm quod nuper dixi? Quippe solutio continuitatis nihil in se continet, cuius opera & auxilio se possit ad aliena corpora promouere. Quocirca contagiosa non est unitas soluta, ubi ubi ea consistat. Ut id affirmem, his permoueor rationibus. Morbum contagiosum oportet virtute præditum esse alterandi & corrumpendi. At vlcus vel soluta continuitas, nullius actionis prin-

THOMAE ERASTI

principium existit. Item, in halitu, qui de corpore agro ad sanum transit, eandem specie qualitatem actu primo inesse (eo scilicet modo, quo Geometria actu inest in dormiente Geometra) oportet, ut, quod efficitur, specie non differat ab efficiente. Hoc Aristoteles soct. 7. problem. 18. his verbis indicavit. τὸ αὐτὸ ἢ ὅπου, ὅτι ὡ αὐτὸ ἐν ὄσῃ, τὸ ἄλλο αὐτὸ ἐν τοιοῦτον, οἷον ἐν τῷ πονθῶν ἡν. Halitus autem solutam unitatem vel vlcus secum de corpore agro, asportare non potest. Præterea contagiosi morbi huius sunt natura, ut in quavis minima particula subiecti toti insint. Quod quia neque vlceri vlli, neque instrumentalibus morbis competere potest, (soli intemperiei hoc cōuenit) per se contagiosi non sunt. Sanè halitus contagiosorum ex quacunaq; subiecti parte effluerint, instar seminis totam morbi essentiam obtinent. His adde, quòd contagiosum morbum, necesse est, potestate præditum esse, corpora, quæ occupauit, in halitus seu vapores putredinem pertinaciter ad eò retinentes, ut eandem alijs imprimere apti sint, dissoluendi. Qui hac potentia carent, quò possint ad vicinos se exporrigere. Etenim nec ipsi, nec qualitates eorum sine subiecto siue putrida sanie, de corpore vno in aliud transmigrant. Iam quòd omne vlcus, quoad vlcus est, virtute ista destitutum sit, dubitatione caret. Constat hoc etiam, vlcus nullum putredinis expers, contagiosum dici aut videri. A putredine igitur aliqua vlcera hoc acquirunt, ut seipsa veluti propagent. At vlceri omni accidit putredo. Per accidens igitur solum contagiosa sunt quedam vlcera. Deniq; certum est, malam temperationem seu putredinem, & absq; vlcere, & cum vlcere, se in alios insinuare: cum vlcus nullum sine socia putredine, contagiosum esse possit. Quocirca non potest aut debet contagium vlceri adscribi: sed putredini seu intemperiei, quæ cum vlcere copulata est, attribui debet. Cæterum de putredine omni prædicatur intemperies modo per se primo. At de eadem vlcus nullo ex per se modis prædicatur. Quamobrem de certa intemperie rectius dicitur (quàm de vlllo vlcere) quòd sit contagiosa. Accedit his Aristotelis consensus, qui eandem contagiosam affirmat, non quia vlcus, sed ὅτι τὸ πνεῦμα φῶλον ποιεῖ καὶ βαρὺ: hoc est, quia spiritum vitiosum efficit, ac fætidum. Hoc enim isto loco significat vox βαρὺ.

ῥαπὸν. Quid aliud indicare his voluisse censetur, quàm putredinis ratione, tabides esse alijs molestos? Etenim putridum eos exspirare, nemo tam rudis est, qui nesciat. Idem Galenus libro primo de febrium diff. indicat, cum tabidorum conuersationem periculosam esse monet: sicut & aliorum omnium, qui putridum exspirant.

Tua iam consideremus. Pulmonis vlcera, inquis, per se esse contagiosa qui negat, vel per se & primò secus, quàm Aristoteles & Galenus intelligit, vel in re manifestissima cecidit. Conuenit enim istis vlceribus contagium essentialiter & sine medio. Per se primò, cum vlcera contagiosa esse nego, intelligo, per se quarti modi apud Aristotelem: quo fit, ut haud secus vsurpem, atque ille cum Galeno vsurpauit. Cum vlceri pulmonis putrido (non putrida enim non insciunt commorantes) essentialiter competere contagium ais, assentiri non possum. Nam cum eiusmodi vlcus, non sit per se vnum aliquid, sed per accidens vnum, hoc est, compositum quid ex vlcere & putredine, scire velim, vtrum contagio ad vtriusque essentiam spectet, an alterius tantum? Primum dari nequit. Quare vel ad solius putredinis, vel ad solius vlceris pertinebit. Caterum essentia vlceris pars nulla est, contagium. Nam nec in definitione vlceris vel definitione vel pars definitionis contagij comprehenditur: nec in huius finitione vlceris definitio ponitur: nec alterum de altero predicatur. At in definitione contagij, necessario fit mentio putredinis. Quare ad huius non ad illius, essentiam attinet. Quòd porrò vlcus & putredo distinctae quaedam res sint, eadem ratione demonstrabile est: atque ex eo insuper intelligitur, quòd & putredo sine vlcere, & vlcus citra putredinem consistit: ac neutrum de altero predicatur. Quoniam nec vlcus est putredo, nec putredo est vlcus. Sanè Galenus praclare monuit in Com. Aphor. 47. libr. 6. nec depascens nec putridum vlcus, propriam esse vlceris differentiam: sed passionem compositam ex vlcere & putredine significare. Scimus autem, inquit, quòd & absq; vlcere putredo ipsa per seipsam in multis corporis partibus consistit. Ne illud quidè non liquet, putrefaciètia per se non vlcerare: nisi vlcus nominemus, quicquid tñ σπυροῦται partium corrupit: non illud solū, quod τὸν σπυροῦται soluit. Verū hoc modo cūcti ppemodū morbi vlcera fuerint.

Equidem vapor putridus per se primò putrefacit: per accidens & secundò continuum diuidit. Et qui ex diuisis aut vulneratis partibus exspirant halitus, virtutem per se primò vnitatem soluendi nequaquam sunt nacti. Obijcies fortè, non vlcus te dicere contagiosum esse, sed vlcus tale: scilicet pulmonis, quale est in phthisicis. At iam respondi, duo hic esse: vlcus, & intemperiem putridam. Huius dixi proprium esse alios contaminare: non illius. At nec pestilens febris, aut in vapore putrido transfuehitur. Magnum discrimen esse aio inter id, quod ego assero, & quod tu affirmas. Fateor in vapore transeunte, non esse febrem pestilentem actu (nam extra cor febris non est imaginabilis) sed intemperiem in eo actu inesse, constat, quæ à pestilente febre solo subiecto differt: quæq; per se primò talem inducere possit. Quare si hunc vaporem ad cor peruenire contingat, eandem specie qualitatem, quam ipse possidet, cordi communicabit. Nam vt calor calorem generat, sic putridus vapor putridum calorem in cor inuehit per se, non per aliud quicquam. At impossibile est, vt vapor vllus, in se actu possideat qualitatem eandem specie cum vlcere, quam in primæ re sine medio corpori alieno possit. Quippe necessarium est, vt vehementem prius intemperiem inducat. Quocirca non est hic, vt ibi, ætio vniuoca: sed æquiuoca. Deinde pars definitionis febris, scilicet intemperies, in putredinis definitione comprehenditur, (omnis enim putredo, est intemperies calida) cum nulla pars definitionis vlceris, in ea contineatur. Itaq; per se enunciamus, temperationem malam calidam de putredine, de qua vlcus enunciari non potest. Nec mirum id videri debet: cum vlcus & intemperies morbi species a se in se in se existant: ac proinde de vna eademq; re prædicari nullo pacto possint. Ergo si, vt iubes, essentiam contagiosorum morborum, expendamus, nil aliud esse deprehendemus, quam putredinem quandam. Quæ cum sit praua quedam substantia, in qua inhaeret, temperatio, (non autem vlcus aut soluta continuitas) ad intemperiem rectius referetur contagium, quam ad vnitatis diuisionem.

Valde velim me, tum in 27. tum in alijs, sic tibi mentem meam probare potuisse, sicut in 21. probauisse videor. Sine putredine contagium non consistere, omnino credo: nec aliam eius essentiam esse arbitror. Probauit id non hac sola ratione, quia in omni contagio putredo reperitur

reperitur (non eger enuntiatio hæc vlla vel correctione vel adiectione: si consideretur, quid significet, dici de omni, apud Aristotelem) sed alijs præterea: quibus omnibus iunctis, valide satis propositum demonstratum fuisse, mihi persuadeo. Illam ergo rationem rectè infirmas: nec ego non vidi per se solam nihil efficere: sed coniecturam duntaxat aliquam parere. Verisimile namq̄, est, à putredine proficisci contagium, quando in externis, sola putrida, vicina contaminare cernimus: & in omni contagio eam inueniri obseruamus. His si postea reliquas addiderimus, negotium conficiemus. Quæ de problem. Arist. 7. sect. 4. secundum Latini Codicis distinctionem adfers, nobis nihil incommodant. Clarum enim est ex verborum serie, me in priorè epistola genuinam Aristotelis sententiam proposuisse. Cum eum lippitudinis causam, præterita tabe, referre scribis, quod vtriusq̄, ferè sit eadem ratio, te corruptum exemplar habere declarat: de Latino loquor. Codex Oporini, pro, Tabis, habet, Talis. Sic enim legitur. Talis autem contagio: cum Græci codices habeant, ἢ δὲ φθίσις. Quare manifestum est, erratum esse, non ab interprete, sed à typographo. Sensus problem. ut nuper etiam scripsi, hic est. Lippi vitiant alienos oculos, quia patibiles sunt, facileq̄, robus visis assimilantur. Tabidi, quia spiritum putridum habent. Scabies, quia effluvia in superficie habet prurientia. Reliqui morbi non sunt contagiosi: quia vel non sunt in superficie: vel non habent glutinosa effluvia: vel spiritum non reddunt putridum & lentum. Cum porrò Aristotelem scripsi exhalationes scabiosis non negauisse putridas esse, (qui enim negasset, quòd omnibus idiotis exploratum est?) non hoc mihi axiomatis loco sumpsi, omnia prurimum excitantia, putrida esse: quin imò ne in mentem quidem mihi tunc venit. Haud scio interim, an veris rationibus refelli possit, qui corporis nostri exhalationes morbidas (de his enim sermo est in problemate) quæcumque lenta simul sunt & prurientes, putridas esse contendat. Salsa & acria prurimum excitare posse, tunc etiam, cum putredine affecta non sunt, non nescio quidem: sed num ex sanis corporibus exhalantia prurimum inducere alienis corporibus valeant, id illud est, quod me nondum perspicere aio. Quippe adhærescere, & proinde lentorem acquisuisse oportet. Aristoteles certè apertè ait, τὰ χυμὸς μὴ δὲ talia esse, nempe γλ. ῥα. At salsa & acria

non sunt necessario glutinosa. Quare vel est falsa Aristotelis sententia, vel de solis morbificis expirationibus est exponenda. Dico expirationibus seu exhalationibus. Nam quae per os, nares, vesicam, aluum, crassa educuntur, etiam sine lentore inhaereant: cum per insensibiles meatus effluentes halitus, sine insigni lentore, tam diu inhaerere, ut morbum inferant, minime possint. Quam verò ratione alia tantum lentorem nanciscantur quam putrefactione? Sed hæc obiter pro defensione Aristotelis dicta mihi sunt.

Ultima est de spirituum putredine disquisitio, Tu hos putrescere posse negabas duobus argumentis subnixus. Ego cum hac de re non essem valde sollicitus, discendi causa ad utrumque attuli, quæ rectè proferri posse videbantur. Etenim de sinceris spiritibus nihil cogitabam, dum theses scriberem. Prius argumentum tuum non virges: ut suspicer meas tibi ad id responsiones non displicuisse. Posterius duobus alijs defendis. Primum hoc est: Galenus contra Athenæum disputans asserit, febres Ephemeræ dari non putridas. Alterum tale est: Galenus in Methodi ait, sola corpora calida & humida, quæ in calido loco detenta, neq; persflantur neq; ventilantur, putrescere. Spiritus autem, quin continuè persflentur ac moveantur, impediri non possunt. Nam obstructio humores potius quam spiritus natura sua mobiles effecerit stabiles, ac putrefactioni obnoxios. Si spiritus inuenirentur synchroni ac puri, ne verbum quidem hac de re cum quopiam commutauerim. Etsi enim putrescere illos quoq; posse credo, rarò tamen euenire non minus credo. Ego sanè vix impuros quoq; spiritus in corde putrescere (aliarum partium alia est ratio) suspicor extra pestilentem febrem, aut saltem non ita grauiter & præuè putrescere autumo. Quod ad Galeni testimonia attinet, nihil ea apud me valent, cum ratione nulla firmata communitaq; sint. Equidem à Galeni placitis non temerè recedendum reor. Ad hæc cum rationem sententiæ nullam profert, atq; contraria probationibus subnixæ est, non iam nude asseuerationi potius quam argumentis adhaeserim. In 5. capite lib. 1. de diff. febr. minime videtur aperte negare spiritus putrescere, neq; hanc Athenæo tribuit opinionem, quòd videlicet Ephemeræ febres abs putredine

putredine spirituum putare nasci. Hoc reprehendit, quod omnes illæ
 febres statuerent à putredine humorum suscitari: Voluit ergo non
 alias tantum, sed & diarias è putrescentibus succis gigni, quod Ga-
 leno non videtur. Ex hoc certè loco probare nullus poterit, Gale-
 num spirituum putredinem absolutè negauisse. Nihilò firminus est,
 quod ex u. Meth. promiss. Quid enim? an non àer aliquando putre-
 scit multò, quàm spiritus, liberior? Non de illo intelligi volo, qui ali-
 cubi inclusus detinetur: sed de eo, qui à ventis subinde agitatur & mo-
 uetur. Difficilius putrescunt mota, quàm quiescentia: Sed non pror-
 sus non putrescunt. Non semper etiam requiritur obstructio ad pu-
 tredinem spirituum. Quid si ex Galeni principijs ostendam spiritus
 putrescere? Loco à te citato hæc habet: ἐπεὶ δὲ τῶν λοιμωδῶν ἐν
 τῷ μόνῳ σα πνεύματι, καὶ οὐ τῷ ὄντι & ἀπὸ τῶν γινόμενων. Huic pro-
 positioni adiungito assumptionem hanc. At quædam febris pestilens,
 est Ephemera: sicut auctores omnes Galeni doctrinæ consentaneè
 docent. An non efficietur ex his, Spiritus in peste putrescere? At-
 qui vnum hoc ego volui. Confessum certè est cunctis, Spiritus in pe-
 ste sic aliquando corrumpi, vt & febrem gignant, & mortem adse-
 rant. At nec occidant propter inflammationem. Quippe febris tanta
 non apparet: ac plurimi ne quidem laborare se febre opinantur. Ta-
 ceo quòd Ephemera aliàs lethales non sunt. Quocirca præter inflam-
 mationem aliud in spiritibus inesse tunc oportet, quòd mortem indu-
 cit. Hoc autem quid sit aliud, quàm putredo, fingi non facile potest.
 Venenositatem esse dices. At ego generali hac nominatione non con-
 tentus, quæro quid nam sit illa venenositas? Spiritus corrupun-
 tur extinctione, suffocatione, vacuatione, dissipatione, alteratione
 præter naturam. In peste tali, nec extinctionem imaginari, nec
 suffocationem frangere, nec vacuationem aut dissipationem prætex-
 re semper possumus. Reliquum igitur est, vt alterari eos præter
 naturam iudicemus. Etenim inspiratus àer, nec exstinguit, nec suf-
 focat, nec vacuat, nec dissipat eos semper tempore pestis. Quocirca pu-
 trescit eos. Sicut enim humores putrefaciendo corrumpit, ita & spiri-
 tus corrumpere videtur. Nulla enim alia qualitas tam citò, tam
 facile, tam crebrò eos ita mutet, vt tam breui tempore necent.

Tu febres die vno vel occidentes vel agrum deserentes Ephemeras esse negas, ut nec Anglicanam illam Ephemeram fuisse concedis. Verum ad hoc iam pridem respondimus, nos sinceri spiritus putredinem vel ob id non urgere, quòd eum actu separatim reperiri non credamus. Anglicanam febrem inter putridas ipse quoq; numero. At solos humores, vel eorundem vapores sine spiritibus putrescere, mihi prius persuadere non potero, quàm argumenta audiam solidiora. Quòd ad veras diarias attinet, cum omnes & semper cum madore cutis solvantur: (& neq; prius neq; posterius solvantur) valde dubito, an rectè dicatur, per madorem illum aliud vacuari ab eo, quod febrilem sustinuit calorem. Locum ex 5: simpl. fac. cap. 9. ob id citavi, ut probarem spiritus in corporibus nostris non esse sineros, sed aliàs puriores, aliàs impuriore existere. Et hanc Galeni opinionem esse, hoc testimonium sic probat, ut firmitus probari nil possit.

Dubitabile opinaris, an omne pestilens morbi genus putridum sit? Ad id respondeo, nomen pestilens multa significare. Quòd si accipiatur, pro morbo contagioso pariter & pernicioso, incunctanter affirmo putridum esse. Quòd cum assero, nil aliud dico, quàm quod Galenus prius dixit, qui febrem omnem pestilentem, putridam esse palam scripsit. Si autem pro pernicioso sumatur, minimè putridum est, quicquid pestilens est. Nam hoc pacto venenum pestilens esse dicimus: quamvis ex eo morientes nullos contaminent. Aristoteles quoq; non dicit, omne pestilens genus contagiosum esse: cuius hæc sunt verba: τὰ χίστα δὲ τὰ νοσηνὰ τὰ ἅπαντα ἀπὸ τοῦ πάτος, ὅσα τοῦ τοῦ φθισοῦ γίνονται, διοὶ τὰ λοιμώδη. Omnium celerrimè siue promptissimè contagione adherent morbi, qui hoc (scilicet spiritu) corrupto fiunt, sicut pestilentes. Vitium interpretis est, cum dicit: quale est omne pestilens genus, tamen si verum esse, quod dicit, ac menti Aristotelis consentaneum putem.

Cum ad extremum dicis, me, amore propriorum inventorum deoposito, veritatem clariùs perspècturum, id fortè cogitasti apud te, me mihimet ipsi in meis rebus nimium blandiri. At ego nil mihi arrego, alijsq; plura & maiora concessi non tantum spero sed etiam opto. Proprium quod mihi vendicem, nihil habeo: præclarissimè actum mecum putabo, si, quæ ab alijs rectè prodita sunt, rectè intelligam. Vitium amo-

amore meorum à recta via abripiar, haud difficulter ex binis meis li-
 seris colliges. Sanctè tibi affirmo, me, quòd iustè reprehensum vidi, de-
 fendere nequaquam statuisse. Gloriosus (quin honestius sit ne dubita-
 tum quidem censeo) iudico, demonstratum errorem liberè profiteri,
 quàm eundem argumentis velle tutari aut excusare. Malo certè
 mea solidis argumētis refelli, quàm aliena ratiunculis leuibus impug-
 nare: cum illud fructuosum & laudabile, hoc damnosum & vitupera-
 bile existat. Finem faciam, si te prius admonuero, te Erastum habe-
 re tui amantissimum, dignitatis tue factorem summum, laudum &
 virtutum tuarum prædicatorem studiosissimum, & beneficiorum non
 immemorem. Quanto verò me abs te beneficio, amica ista de Conta-
 gio disceptatione, affectum putem, quantum porrò abs te sperem, quan-
 ti deniq; iudicium tuum faciam, vel hinc cognosces, quòd paulò post
 Theses de morbis totius substantiæ (quos nulla iusta causa introdu-
 ctos à recentioribus arbitror, ad te mittere constitui, vt quemadmo-
 dum in Contagio me erudiuisti, etiam in altera ista controuersia insti-
 tuas: vt magis magisq; me tibi obstrictum reddas. Vale. Dat. prid.
 Non. Febr. 75.

Epistola XX.

AD D. HIERON. CAPIVACCIVM.

Vtrum rectius Medici de morbis ita differant, vt Logici
 solent, in abstracto eos considerantes, an vt Physici solent,
 qui non sine subiecto & causis, eos contemplantur. Respi-
 ciunt verò ferè omnia ad ea quæ in superioribus sunt tracta-
 ta, vt etiam quæ de spirituum putredine in fine dicuntur.

Responsum ad meas literas tuum, vir doctrina & virtute
 ornatissime, 4. Calend. præsentis mensis accepi: idq; summa
 cum voluptate perlegi. Miratus sum me homuncionè, vix
 tibi de nomine notum, tanti abs te, viro doctrina & virtu-
 tis laude clarissimo, fieri, vt tam facile responderis. Hæc tua insignis
 humanitas facit, vt nil dubitem, quin & quæ scripsi antea, & quæ
 nunc scribam, iudicaturus sis ab homine tui studiosissimo ac dignita-

R

eis tuae fauore maximo profecta fuisse. Si quid scripsi aut scribam forte imprudentius, in optimam partem ut accipias, te pro tua virtute obrestor. Me certe non tantum non offendet, quisquis mea strenue oppugnarit, sed magno sibi potius beneficio obstringet, cum praeter unam veritatem nihil queram, de qua mea existimatione hac in parte prorsus non laborem. Infinitè plus ei me debere puto, qui placita mea firmis argumentis refutat quàm qui effuse eadem laudat. Hunc enim adulatorem, nisi ex imperitia laudet, illum cordatum amicum iudico, eiq; me omnem gratitudinem debere profiteor. Ad rem venio.

Morbos generatim & logicè potius quàm Medicè aut Physicè consideratos, contagiosos non esse certum est. Nec aliud in Thestibus nos docuimus, quàm contagium, qualitatem esse quorundam morborum, cuius ope alios apprehendant. Hac in re nulla inter nos est. Tu enim nuper etiam aperte affirmasti, quod nunc etiam affirmas, quosdam morbos propter adiunctam puretatem contagiosos existere. Nec tuam ego ratiocinationem sic accepi, ac si absolutè negares morbos cōtagiosos dari. Esset enim hoc nō eius viri, qui inter principales laudatiss. Academia Patavinae Doctores iā olim numeratur, praeclarissimāq; doctrina laudem apud eruditos consecutus est. Hoc igitur inter nos queri deinceps oportere puto. Vtrum rectius Medici de morbis ita differant, ut Logici solent, in abstracto eos considerantes, an ut Physici solent, qui non sine subiecto et causis eos contemplantur. Hanc ego tractationem non tantum in artis speculatione vilem, verum etiam in opere siue curatione, prorsus necessariam iudico: illam vel nullam vel obscuram utilitatem adferre arbitror. De hac morborum distincta consideratione nuper dictum est, & nunc quoque aliquid dicendum erit. Quando de morbis sic disputamus, quomodo tum Physicū tum Medici de eisdem disceptare solent & debent, morbos aliquos formaliter, ut tu loqueris, contagiosos esse confiteri cogimur. Quippe nil aliud morborum forma est, sicut ex 88. Cap. art. Med. testatum ipse facis, quàm eorum essentia seu substantia. At essentia cuiusq; rei definitione exprimitur. Quocirca si morbi aliqui sunt, qui nec finiri nec intelligi possunt absque ea qualitate, qua contagium

ragium nominatur, id est, quæ se morbi ad alios extendere valent, necessario concedi oportebit, tales per essentiam suam contagiosos esse. Ceterum constat febrem pestilentem, exempli gratia, iuxta Physicorum & Medicorum placita, nec plenè intelligi nec ritè defini posse absque putredine venenata. Quippe in pestilentis febris definitione secundum analogiam, id est, maligna putredo, quod in hominis definitione est, rationis particeps. Etenim de putredine per se, primo modo sic ferè prædicatur intemperies: ut de homine animal: & de contagiosa putredine eodem modo effertur pestilens atque contagiosa intemperies. Hac porro putredo per se inest in certo subiecto: nec sine eo potest finiri: ut nec simitas sine naso, cui per se primò inest. Iam verò certum est, quæ per se alicui insunt primò & secundo modo, ad eiusdem pertinere essentiam. Quare sicut ad essentiam putredinis pertinet intemperies calida, ita ad putredinis prauæ cor infestantis finitionem, requiritur praua cordis calida intemperies.

At, inquis, hæc qualitas putrida non inest febrì pestilenti, quoad febris est. Respondeo, verè id dici. Nam est pars essentiæ febris, non cuiuslibet, sed tantum pestilentis: quemadmodum rationis particeps pars est definitionis, non cuiusuis animalis, sed hominis tantum. Ergo cum nec putridam, nec contagiosam febrem dari asseris, ac iam dictas distinctiones præteris, non Medicum agis, sed Logicum. Medicus enim, non considerat febrem, quatenus est intemperies calida dumtaxat, sed quatenus est talis partis, nempe cordis calida intemperies, vel à spiritu calefacto, vel humore putrefacto dependens. Priore modo qui febres considerat, nec quæ nunc diximus addit, non magis eas aut intelligit, aut Methodo sanabit, quam tumoris generali notione contentus, naturam singulorum vel nouerit, vel curare possit. Quod erit discrimen inter intemperiem calidam quamlibet, ac febrem, si loci affecti nulla habetur consideratio? aut quæ res alia distinguet malam temperationem sine materia, ab ea, quæ cum materia iuncta est, si logicè de his ac non physicè differendum est? Nisi fallor, tu febrem ab intemperie calida partium aliarum, subiecto, corde scilicet, distinguis, cum formale eius causâ esse dicis, morbum calidum totius à corde proficiscenti: quod ego faciendum prorsus puto.

Equidem morbi pro diuersitate causarum, & locorum affectorum, variant quodammodo naturam. Hinc est, (vt Galenus de Opt. secta disputans, scitè ait,) quòd nec vnus affectus à causis diuersis generatus, vnā curationem postulat: nec diuersi, cùm ab vna causa procreati sunt, eisdem semper remedijs sanantur. Si locum affectum non putemus negligendam, sed formam ab eo mutari credamus, cur non idem faciat τὸ αἴτιον οὐδὲν ὅμοιον, siue continens causa? His certè causas, quas continent ac fouent, sic ferè subsistunt, quomodo suis formis corporea subsistunt: nec aliò medio demonstrari possunt. Discrimen significationis formalis & causalis hìc locum non habet. Quippe accidentia non habent formam, qua instar substantiarum definiantur, sed ipsa met formæ sunt quadam, nimirum accidentales.

Rerum quarumlibet essentia definitione recta intelligitur & exprimitur. Definitio porrò recta & vera ea est, quæ rem, sicut est, exponit. Accidentia autem non seipsis & per se tertio modo subsistunt, instar substantiarum, quarum hoc est proprium, sed solùm insunt. Accidentium enim esse, vt scitè quidam dicunt, est inesse: cum ratione essentia suæ sint formæ beneficio substantiarum seu subiectorum subsistentes. Definiri igitur debent, non vt se ipsis subsistentia, sed vt subiectis suis inhaerentia. Caterum aliqua certum subiectum non habent, sed in plurimis reperiuntur diuersis rebus: aliqua in certis tantùm subiectis inueniuntur: in quibus Esse habent. De his, non de illis, hoc loco & tempore agimus. Huiusmodi accidentia, quæ solemus & propria & proprietates appellare, per se insunt secundo modo certis subiectis: nec extra ea, vel existere vel intelligi possunt. Quo fit, vt in perfecta talium definitione subiectum omitti, nulla ratione debeat: cùm eam habeat in horum definitionibus rationem, quam differentia vera seu forma in substantiarum definitionibus obinuit: siue vt magis accommodatè dicam, quam Genus habet in differentiarum suarum definitionibus. Est porrò duplex propriorum & accidentium seu genus, seu species, seu classis. Quædam enim subiecto perpetuò adsunt: quæ nimirum ab ipsa subiecti essentia dependent: vt vis ridendi in homine. Huius ordinis proprietates sine subiectis suis, nec esse nec definiri, nullus, puto, mirabitur: qui ab essentia subiecti oriri cogitat. Quædam propter externam causam subiecto aduenientè in eodem insunt:

insunt: quæ ut cum sua causa propria accedunt, & cum eadem manente manent, ita cum abeunte abeunt. Huius natura atq; ordinis sunt ecclipsis Lunæ, & morbi plurimi, ut Epilepsia, Apoplexia, febres putridæ, &c. Dicuntur ob id tales affectus aliquando fieri: quia scilicet similitudinem quandam habent cum ijs, quæ verè sũt. Nam ut hæc causis fiunt efficientibus, ita subsistunt illa causis continentibus. Verè autem non fiunt, sed existunt, quoad continentes habent causas, nec causæ eorum sunt motus seu generationis causæ (quod proprium est verè ac propriè efficientium causarũ) sed essentiæ. Cuius rei gratia continentes causas Aristoteles $\delta\upsilon\omicron\upsilon\gamma\omicron\upsilon\upsilon\varsigma$ appellavit: quod nimirum simul sint cum effectu. At quæ propriè dicuntur efficientes, cum effectu non iunguntur: cum et motus intercedat, & effectus ipsis abeuntibus vel agere cessantibus remanere valeat: quæ de continentibus ne quidem fingere licet. Harum itaq; proprietatum causæ, quibus & sunt & demonstrantur & intelliguntur, cū sint partes essentia, in definitionibus earum cum subiectis necessariò ponendæ sunt. Quippe differentia rationem cum subiectis copulata habent. In causa est, quod non per solam subiecti essentiam, ut priores subsistunt, sed certis præterea causis ad existentiam indigent. Quæ causa, cum sint $\delta\upsilon\omicron\upsilon\gamma\omicron\upsilon\upsilon\varsigma$, & contineant essentiam talium accidentium, nec possunt nec debent pro verè ac propriè efficientibus reputari. Definitio quoq; talium pro causali definitione non debet censerì: quod scilicet non ex efficiente, sed ex continente constat causa. Quod si per causam in definitione positam, aliam quàm propriè efficientem intelligas, negabo, causalem definitionem nullam exprimere formam & essentiam definiti. Clarè ostendi iam, si non fallor, discrimen definitionis formalis & causalis non evertere sententiam nostram: cum continentes causæ non sint effectrices causæ propriæ nominatæ, sed quodammodo $\acute{\iota}\nu\acute{\alpha}\delta\omicron\upsilon\varsigma$ sint formis seu differentijs in substantiarum definitionibus. Cum morbis tribuis materiam ex qua consistunt, eamq; dicis per metaphoram sic nominari posse, valdè longè petitam arbitror. Nam cum morbi sint accidentia, & ob id formæ quædam in subiectis subsistentes, nõ video per quam metaphoram possint fingi, ex materia consistere. Quantum memoria consequi valeo, neminem scio putavisse formas substantiales, ne dum accidentales, ex materia consistere. In ma-

seria formā inesse dicimus: ac ex materia formā constare nō dicimus: cum quod materiā habet, compositū sit, non simplex. At formā substantiarū, sicut & accidentia, sunt res omnino simplices. Cum hanc materiā scribis esse facultatis lesionē, minus adhuc me expedito. Nam morbus per nullam translationē, potest aptè dici ex lesione facultatis factus. Etenim sicut operationis oblesio morbi effectus, et ob id morbo natura posterior est, ita facultatis lesio ipsemet morbus existit. Qua ratione aliquid per translationē scitè fingi queat ex seipso, tanquā materia factum, nondum me videre liberè profiteor. Per facultatis lesionē, intelligo instrumentorū seu partium offensionem. Quippe facultas aliter laedi non potest: quod tumet ipse quoque rectè affirmas, cum animam eiusque facultates, non oblaedi scribis. Ego sanè nos aliter neque sentire debere, nec loqui posse, pro confesso pono. Putas hactenus de facultatibus dici posse, quod laedantur, quatenus ad certum munus peragendum, à partium dispositionibus contrahuntur, Sed ne hoc quidem concesserit Aristot. (De nostris probationibus non est, quod moueamus) quando negat facultatem videndi in sene deteriorē factam, oculo iam non rectè officium faciente.

Maiore probabilitate, ut mihi quidem videtur, disputationē de laesa operatione, facultate & instrumento nil per seipso, tractas: quanquā ne hic quidē sit, cui tutò acquiescere possis. Quippe sanitas, causa prima & vera cum sit actionū laudatarum, necessariū est morbum primam & verā esse causam vitiatarū. At tum sanitas, tum morbus, sunt affectus corporis nostri, seu membrorū. Ergo quoties corpus sanum est, hoc est, naturæ conuenienter habet, fieri non potest, quicquid imaginemur, ut actio eius impedita sit, (tametsi opus interim vituperabile nasci possit) sicut è contra fieri nequit, ut in corpore vicio existente, non pro eius modo actio oblaesa sit. Si absq; morbo posset laedi actio, etiam sine sanitate oporteret actionē aliquā naturæ cōgruenter fieri: quod nullus nō videt impossibile esse. Duo porò sunt, quæ ut efficiētes causæ concurrūt in actione, facultas animæ et instrumentū. Illa immutabilis est, ac pati per morbos nescit. In instrumento igitur offensa causa queri debet. Ad tuas obiectiones ita respondeo, distinguendū esse inter actionem, & opus: ut non vno tantum loco Gal. monuit. Fieri potest, ut opus nō sit laudabile propter inconuenientiam obiecti: licet ipsa actio culpa & reprehendat.

reprehensione careat. Differt igitur oratio, qua dicimus, actionem aliquam non fieri decenter: ab ea, qua opus ipsum vitiosum esse affirmamus. Illud sine morbo contingere non potest, hoc potest. An oculi actionem apud contendero lesam, quia non exactè perspicit, quæ longius, quam par est, absunt? Aut rectè affirmauero puerum imbecillum aut debilitatum, qui centenarium pondus tollere nequit? Si inter agens & patiens sit iusta proportio & conuenientia, & actio non edatur concinnè, iure dicitur oblesã. Ad Gal. testimonia ipsemet lib. de loc. aff. 1. cap. 3. & 4. dilucidè respondet. Tertio de sympr. caus. docet distinguere, num res vel opus aliquod in corpore præter naturam repertum, morbi culpa euenerit. Quis enim nescit, ingeri vel per imprudentiam, vel necessitatem, vel vitiositatem, & petulantiam, quæ deuorata non oportuit? Delirium accidere, propter acres halitus sine intemperie cerebri facta (si libet, adde etiã, siente) mirabile nõ est. Etenim ratiocinatio non est actio purè similis, sed instrumentalis. Requiritur ad eam spiritus puri, & modicè quieti: hoc est, à re nulla agitati. Acres autem fumi, eos & turbidos reddunt, & nimium exagitant.

Restat de spiritus putredine uelitatio: quem ego putrescere posse, arbitrari me dixi. Est enim corpus mistum calidum & humidum, quæ putrescere posse certum est. Deinde est ex sanguinis uapore genitus: quem putredinis non esse capacem uix aliquis putarit. Denique cum unumquodque mistum putrescat, quod est ex pluribus putrescibilibus mistum, spiritus quoq; non omnino putrescere non posse, uerisimile est. Quippe constantur ex sanguinis uapore & aere non sincero per inspirationem attracto: quæ duo corpora ambo, putredini obnoxia uidentur. Tu duobus argumentis contrarium ostendere nitebaris. Ea probabilitatem habere non nego: at refelli non posse, nego. Sanguinem concreuerum putridum esse inficiaris, hoc argumento fulens, quod permaneat corpus mistum. At hoc idem accidit infinitis alijs, quæ putruisse nullus negat. Non enim quæ putredine propriè dicta corrumpuntur, continuo in Elementa dissoluuntur. At uerò grumum in corpore citra putredinem, dies aliquot paucos, manere uix est credibile. Etenim facillimè tunc etiam sanguis putrescit, cum participato uenarum & uiscerum calore regitur. Quæ ut ergo

se tueatur calore illo beneficio orbatus? Tum certe putridum esse oportet, cum graua & horrenda illa symptomata inducit. Gal. lib. 2. de fracturis sic de eo scribit. Sanguis ex concrezione fit grumus: niger fit colore: ac deinde etiam prauè putrescit. Satis apertè indicat, non diu extra venas imputrem in loco calido permanere. Putrida calidiora fieri seipsis, si proprio calore, non participato, aestimemus, sponte concessi: atq; idem ab Aristotele rectè affirmatum in problem. noni. ὑπὸ τῶν γινάται, inquit Aristot. τὸ σπυροῦρον ἀπαι. Sanguinem grumosum ob id non inficias eo, calidiorum effici, cum putrescit. Sed hanc putridum sanguinem minus calere aio, quàm dum in venis incorruptus continebatur, caleret. Putrida attenuari itidem concedo: immodicè extenuari semper quæ putrescunt, nego. Nam sic nec aër, nec vapor pilorum, nec alia quedam putredinem contraherent, sed dissiparentur. De hac eadem re, quæ nuper scripsi, confutata nondum sunt.

Putredinis duplicis mentionem facere Aristotelem in 4. Meteor. certum est. Alteram propriè putredinem vocari, eam scilicet, quam ipse κατὰ ἕρπονιν nominat, æquè perspicuum est. Annon ex his necessariò efficitur, priorem impropriè hoc nomine efferrì? siue non visitatè putredinem nuncupari? Ego sic arbitror. At loquitur, inquis, de vera mistorum generatione. Ergo & de eius opposito, tanquam vera & propria mistorum affectione loquitur. Concedo omnia. Et hanc affectionem appellat putredinem. Fateor hoc etiam. At ex hoc non efficitur, hanc affectionem, visitato loquendi more, putredinem nominatam fuisse ipsius ætate. Non de re, sed de nominatione rerum duarum distinctarum hic agimus. Vtramque cum vocasset putredinem, de altera propriè nomen hoc dici, de altera non item visitatè dici, monuit: ne cum nominibus res quoque ipsas confudisse censeretur. Mens Aristotelis, ut ex alijs eiusdem authoris locis probatur, breuiter hæc est. Putredinem fuit esse, corruptionem insiti in re qualibet caloris ab aduentitio: id est, ab alieno calore profectam. Etenim corrumpitur calor natiuus naturaliter, et uolentè. Et secundum Naturam quidem corrumpi eum scribit, ὅταν ἀρχὴ ἐν αὐτῷ: καὶ ἢ τῆ μορίου σύστασις ἔσθ' ἀρχὴς τοιαύτη: ἀλλὰ πάλιν ἐκ τῆς πάλιν: id est, quando principium seu causa non accessit extrin-

extrinsecus, sed in ipsa re inest: quia scilicet naturaliter sic facta, non per affectum acquisitum, seu per morbum, sic reddita est. Hanc naturalem ingenti caloris corruptionem, alibi non minus significanter vocat $\mu\acute{\epsilon}\rho\epsilon\upsilon\sigma\iota\upsilon$ & $\rho\acute{\omicron}\nu\eta$ $\mu\acute{\iota}\chi\epsilon$ & $\kappa\alpha\iota$ $\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\acute{\omicron}\tau\eta\tau\alpha$ $\gamma\iota\upsilon\upsilon\omicron\delta\epsilon\lambda\omega$: id est, exsiccationem tractu & diuturnitate temporis ortam. Eandem hanc in 4. Meteorol. putredinem generationi naturali oppositam, & interitus naturalis finem nuncupat. Violentæ porro congeniti caloris corruptionis, (Huius causam extrinsecus aduenire, atq; $\theta\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\tau\eta\tau\acute{\omicron}\nu$ $\tau\eta$ $\pi\acute{\alpha}\theta\epsilon$ esse oportet) duas facit species: quarum alteram $\sigma\beta\acute{\iota}\sigma\iota\upsilon$, id est, extinctionem, alteram $\mu\acute{\epsilon}\rho\epsilon\upsilon\sigma\iota\upsilon$, hoc est, marcorem vel exsiccationem appellat. Extinctionem à contrarijs effici ait: marcorem seu arefactionem seu rabem, ab ipsomet calore proficisci, asserit. Quo fit, ut duo ipsi significet nomen $\mu\acute{\epsilon}\rho\epsilon\upsilon\sigma\iota\upsilon$: scilicet naturalem caloris interitum, & violentum: sicut ex 17. cap. lib. de Respir. & 4. de iuuent. & Senect. clarè perspicitur. Iam quod putredo, de qua nos loquimur, quæq; propriè sic appellatur, species quædam sit violentæ corruptionis caloris naturalis, extra controuersiam positum reor. Quare siue sub $\sigma\beta\acute{\iota}\sigma\iota\upsilon$, siue sub $\mu\acute{\epsilon}\rho\epsilon\upsilon\sigma\iota\upsilon$ contineri putetur, mea nil refert: cum semper hoc verum permaneat, putredinem hanc, & illam, quæ naturalis interitus finis existit, sic differre, quomodo Naturale à violento & morbofo distat. Quare si altera propriè nominatur putredo alteram impropiè sic dici necessarium est. Cum porro tu voce, propriè significari dicis putredinem Elementorum, quomodo probaturus sis ignoro. Nam putredo est affectio mistorum, non Elementorum: ut in omnibus suis libris Arist. consentientibus omnium seculorum eruditis, docuit. An aliquis hæc eius verba de putredine Elementorum exponenda putarit, nescio. Hoc affirmate interim non verear, Elementorum corruptionem neq; Aristotelis, neq; vlllo alio seculo, magis v̄sitate & propriè putredinem fuisse nominatam, quàm mistorum corruptionem. Et cum Arist. ibi agat de mistorū affectionibus, quoad mista sunt, quomodo Elementorum corruptionem potuerit affirmare putredinem propriè v̄sitateq; appellatam fuisse, ipse non intelligo. Etenim nec instituto eius quadrat, nec vllius auctoris Græci testimonio ritè probari poterit. His adde, quod nullus adhuc dubitauit, quin definitio putredinis ibi tradita, congrueret ei putredini, quam ibidem propriè sic dici monuit.

Quæ, quomodo Elementorum corruptioni aptari queat, ignorare mihi fateor. Quo pacto in terra & aqua puris corrumpetur calor insitus & natus a calore alieno? cum non magis calida sint hæc elementa, quam ignis frigidus. Item cum in omni putredine humidi à sicco secretio fiat, qui putabitur hoc in simplicibus fieri? Quod si etiam putredo generaliter sumpta, est mistorum, quoad insita sunt, atq; Elementa propriè mista non sunt, qui poterunt Elementa propriè putrescere? Est enim vsitate dicimus aërem putrescere, cum vapores in eo contenti putrescunt, ipse tamè aër sincerus non putrescit. Quando cū halitibus miscetur, aut permistus est: sic ferè putrescit, quomodo in mistis pestilioribus putrescere potest. Sūma sententia mea est, spiritus putrescere posse, præsertim pestis tempore. Intelligo autem spiritus nomine, non purum & sincerum spiritū, qui animo concipitur, re ipsa non magis inuenitur, quam sanguis sincerus actu reperitur. Et hoc pacto acceptū spiritum putrescere, docent experientia & sensus, ut Arist. et Gal. autoritate sileam. Hic certè peste correptos scribit putridam exspirare euidenter adeò, ut idiota obseruarint. Ille morbos spiritū putrem efficientes maximè cōtagiosos esse monet, atq; inter hos pestilentes in primis cōnumerat. Reliqui authores pestilentē Ephemerā dari, omnes penè cōtendunt, eamq; cōtagiosam. Quare si omnis pestilens febris est putrida (quod Gal. affirmat, ac res ipsa docet) etiam Ephemeræ tales putridæ sunt. Necessariū igitur est, ut in his saltem putrescere spiritus fateamur. Nec opus est profunda illa putredine, quam videri ex Fracastorio fabricari, sed satis est peculiarem siue modum siue gradum eius cogitare.

Hæc in presentia mihi occurrerunt, quæ perquirendæ veritati gratia tibi, politissimo iudicio tuo examinanda proponerem. Persuadissimum interim & habui, & nunc etiam habeo, te de re ipsa idem mecum sentire, & illustrandæ veritatis, atq; excitandi mei causa, quod maximè expectavi, oppugnare voluisse. Quamobrem tantum me tibi debere intelligo & profiteor, quantum persolvere fortasse nunquam potero. Dabo tamen operam, ut gratissimi, & tuæ dignitatis atq; existimationis studiosissimi hominis officium, cemerè non sis desideraturus. si modo opportunitas aliqua offeratur. Quoniam verò ex hæc collatione plus me didicisse sentio, quam verbis exprimere norim,

eo pro

te pro insigni tua eruditione rogo, ut & in hac causa, & ea, quam proxime missurus sum, de totius substantia morbis, pergas me exercere ac docere. Scripsi enim superioribus diebus Theses, quibus incassum, totius substantia morbos confictos, demonstrare conatus sum: si assequi non potui: spero doctos studium & conatum nostrum non improburos. Dominus Iesus tuam prestantiam incolumem Reip. seruet. Amen. Sexto Id. Febr. 75.

Epistola XXI.

AD D. HIERONYMUM CAPIVACCIVM.

Quod nullus morbus, quatenus morbus, contagiosus dici possit. 2. Vtrum actio aliqua laedatur, instrumento non laeso. 3. Galenici loci cap. 1. lib. 3. de sympt. caus. explicatio. 4. De puredine.

S. D.

Magna verò me voluptate affecerunt litera tua, vir doctiss. atq. clarissime: partim quòd me à te amari perspexi, partim quòd in plerisque, disputationis nostrae capitibus idem nos sentire, tamesi non eisdem verbis utamur, cognoui. Quanti prius aestimem, non facile dixero: cum minimè ignorem, quantum sit bonum viris principibus placuisse. Ceterum inter principes Academia vestra te partes nequaquam postremos tenere, iam olim scivi. Nec minus amorem tuum erga me tum ex adolescentum, quos tibi commendaram, literis, tum ex tua ipsius epistola didici. Scribunt enim illi mihi, maximè autem Petrus Monavius, se à te non modo diligi, verum etiam vehementer amari. Pro quo beneficio, si gratias referre potero, faciam equidem, ut nec ingratos nos nec immemores esse intelligas. Posterius illud, veritatis maximè cupido & studioso, non potest non esse gratissimum. Quid enim magis optem, quàm tanti viri iudicio rectè statuere de rebus controuersis? Equidem si quid est inter nos dissensionis, id in eo consistere potissimum arbitror, quòd non eodem modo loquimur: eiusdemque verbis animi cogitationes non exprimimus.

Equidem quod morbum nullum formaliter, ut tu loqueris, vel quod ad morbum est, sicut ego dicere soleo, contagium aut contagiosum esse dicis, omnino probo & laudo. Nec ego diuersum vnquam vel dixi, vel scripsi, vel sensi: quantum quidem memoria repetere possum. Semper enim contagium, affirmavi, accidens esse certorum morborum: ad essentiam morbi, quoad morbum est, pertinere nunquam putavi. Quinimo nec breuitas seu acuitas, & tarditas seu diuturnitas ad morbos, quoad morbi sunt, spectant: sed accidunt, hæc & his aliis plura, certis quibusdam morbis. Ergo quod tu causaliter aut concomitanter adesse nonnullis asseris, hoc ego eisdem accidere ait. Quod etiam contagium, tu vocas, seminarium, ego autem qualitatem, quæ à seminario vnà cum morbo, in corpus inducitur, nominis discrepantes sententias nos defendere minimè probat: sicut vnusquisque videre potest.

In eo arbitror aliquid esse inter nos differentie (si tamen serio mecum in hac parte agis: & non potius meam sententiam expiscari studes: quod & nuper me suspicari ostendi) quod actionem lædi asserueras, instrumento non læso. Idem namq; in hoc loco Gal. quem citasti (quemq; bis repetita petitione diligenter, ut attentè legam, rogas) significat nomen τὴν δύναμιν seu facultatis, quod instrumenti dispositio denotat. Quippe facultatem lædi aperte ait, quoties vel temperies ventriculi, vel organica eius dispositio (sub his etiam vniorem complectitur) vitiat. Ego sanè locum hunc sape & in natia Galeni lingua, & in Latinum sermonem conuersum, minimè oscitanter legi: sed quòd mecum pugnaret, inuenire nunquam potui. Fateor, si quis verba magis quam sententiam spectet (hoc est, corticem potius intueatur, ut tu scribis, quam medullam rimetur), videri ea tale quid asserere: nempe actionem aliquam sine vitio facultatis seu instrumenti quandoque lædi. Sed aliter rem habere, firmissimè & clarissimè demonstrabo: licet in proximis literis, idem hoc satis declararim.

Demonstrationis nostræ fundamenta & propositiones hæc sunt. Corporis nostri actio non est, quæ à nulla eius parte efficitur. Corpus nostrum suas omnes actiones, bonas pariter & malas, per partium dispositiones conuenientes & inconuenientes, exercet. Dispositio natura

rura congruens, sanitas, & incongruens morbus nominatur. Sanitas porro affectus est naturalis, actiones primò producens bonas & laudabiles: At morbus huic contrarius, est affectus, actiones primò ledens, seu malas & culpabiles proferens. Quocirca cum corporis nostri actiones omnes vel sint bonæ & laudatæ, vel vitiosæ & damnabiles (De affectu medio siue neutro, non est, cur hic nobis lis moueatur) necessarium est, vt illa à sanitate, hæ à morbo cuncta per se & primò proficiantur. Et hætenus ita omnia sunt certa, vt à nullo vnquam docto Medico aut Philosopho, in dubium fuerint vocata.

His stantibus, impossibile esse aio, vt actio aliqua nostra (De illis agimus, quas anima, non absq; instrumento corporis, exercet) lædatur, ille so permanente instrumento, à quo illa primò & per se editur. Quippe actiones omnes primò eduntur à sanitate & à morbo. Et à sanitate sanæ, à morbo autem vitiosæ, tanquam à causis proximis manant. Sanitas autem & morbus sunt affectiones corporis animati. Quamobrem necessarium est, vt actio omnis læsa vel à sanitate vel à morbo primò prodeat. Non à sanitate efficitur. Nunquam enim sanitas cõtrarius affectus morbo, actionẽ pducet morbi propriã. Dictum verò positumq; est, culpabilẽ actionẽ morbi propriũ esse effectũ. Quocirca vel non erit actio deprauata corporis nostri actio, vel à morbo, vt à prima & proxima causa ortum habet. Si corporis nostri actio non sit, nihil ad nos pertinet. Si esse concedatur, necessarium est, vt vel causa careat, vel à morbo primò sit edita. Sine causa actionem aliquam fieri, non est imaginabile. Quare morbum habet causam. Instrumentum igitur, à quo editur, morbo affectum est tunc, cum non agit laudabiliter. Repeto breuius hoc modo.

Omnis actio corporis nostri praua & incongrua procedit à morbo per se & primò: quòd morbi definitio ab omnibus omnium ætatum Medicis & Philosophis probata, demonstrat. Ergo omnis actio praua & incongrua corporis nostri ab instrumento præter naturam affecto, procedit. Quippe morbus nil aliud est, quàm talis affectus animati corporis. Quòd porro instrumentum præter naturam affectum est, læsum est. Nulla igitur actio læsa fingi potest ab instrumento secundum naturam habente, processisse. Conuertitur bona definitio cum definitio. Si ergo morbus id est, quod solùm & primò lædit cor-

poris nostri operationes, certum est laesam actionem omnem primò à morbo effectam fuisse. Sanitas certè sic se ad morbum habet, ut actio bona ad malam. Ergo sicut non potest actio bona esse mala, nec mala esse bona, ita nec sanitas potest esse morbus, nec morbus sanitas. Si autem sanitas poneretur primò producere actionem malam, concedi etiam oporteret, sanitatem esse morbum. Quoniam opere & potentia definiuntur hi affectus: nec alia est illorum substantia, quae propter operationem & finem certum facta sunt, quàm eorum operatio: ut scilicet docuere tum Galenus, tum Aristoteles. Idcirco cum non possit sanitas esse morbus, nec opus morbi proprium efficere potest.

His addi hoc etiam potest. Si tua hypothesis valeat, vel Galeni verba sic accipiantur, ut tu exponis, totam methodum medendi, maxime autem eam, qua inueniri docemur locum affectum, euerti. Nam Galenus in 1. lib. de locis aff. in fine secundi capitis asseueranter hoc huius methodi principium statuit, Nullam actionem ladi, instrumento eius non laeso. Hoc inquit, principium est, τὸ μὴ ἐν τῷ βλάττειν. ὃ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι τὸ πόνον ἀπὸ τοῦ αἰσθάνεσθαι. Satis opinor multis propositum demonstravi, nec te vel certiora vel clariora petiturum mihi persuadeo. Si hoc loco ex me quae at aliquis, num secum pugnet Galenus, dum expressè contraria videtur affirmare, à se dissentire hac in re negabo: & neque difficilem neque obscuram esse conciliationis rationem affirmabo. Quae igitur est conciliatio?

Et si dicere vel existimare aliquis posset, Galenum hoc in loco, nempe capite primo libr. 3. de symptom. caus. dispositionem, quae à causa vel re externa tota adhuc pendet, nondum pro morbo censere, atque ob id eas solas dispositiones morbos appellare, quae impressae iam sunt membris: non tamen ea mihi satis facit responsio: tametsi ex ipsis textus verbis argumenta aliqua construi valeant id ipsum confirmantia. Mihi verior esse illa responsio nunc etiam videtur, quam in superiore Epistola quoque attigi: eum hinc voluisse docere nos discernere actionem ab opere: quorum differentiam Galenus non vno in loco docuit. Intelligit ergo per symptomata non ipsam tantum actionem, verum etiam opus: ac si isto modo dixisset. Frustrata actionis causae duae sunt, vna est virtutum facultatis seu instrumenti: altera est obiectum inconuen-

inconueniens. Quando instrumentum vitio laborat, coctio non fit, tametsi obiectum culpa vacet, quia ipsa actio tunc est laesa. Cum autem actio integra est, ac nihilominus finem non assequitur, causa est in obiecto. Notandum est, quod non idem sunt $\delta\sigma\tau\omega\chi\lambda\alpha\ \pi\acute{\epsilon}\pi\omega\varsigma$, id est, concessionis frustratio, & $\eta\ \epsilon\lambda\alpha\beta\eta\ \tau\eta\varsigma\ \pi\acute{\epsilon}\pi\omega\varsigma$, hoc est, coctionis vitium. Multi enim recte & secundum naturam agentes, sine tamen frustrantur. Sic & ventriculus, cum obiectum habet incongruum, licet pro viribus suis agat in ipsum, frustratur tamen sine suo: & generatur opus praeter naturam, quamuis actio eius non sit laesa. Sic ignis non propterea virtutem inflammandi non habet illam, qui saxa & aquam inflammam non verit. Nec ideo Magnes non agit pro naturae suae modo, quia ferri nimium pondus, aut alia metal-la ad se non pertrahit. Non actiones horum corporum sunt deprauatae aut vitia, cum ista sic eueniunt, sed obiecta non sunt idonea sic pati. Ex his manifeste patet, quomodo symptomata seu frustrata coctiones fiant (id est, quomodo vel crudi vel pravi humores nonnunquam in ventriculo generentur) actione ventriculi secundum naturam habente. Hinc autem nullo pacto efficitur, actionem partis alicuius esse laesam, parte ipsa nullo morbo laborante. Aliud enim est actionem laedi, & aliud rursus opus aliquod praeter naturam oriri. Non enim semper est laesa actio, quae finem & scopum non assequitur.

Hac vera est huius loci declaratio, ut ex primo libro de loc. affert. cap. 2. 3. 4. perspicere licet: ut alia testimonia praeteream. Quare etiam ratiocinationem tuam ex hoc loco extractam necessarium est corruiere. Nisi enim aliter, quam verba sonare videntur, interpretemur, à nullo mortalium vindicari à contradictione poterit Gal. Quin imò grauisissimi erroris reus conuincetur: nisi artis nostrae principia labefactare quis velit. Quod de Magnete adfers, cum propter praesentiam Adamantis ferrum non attrahere, id ego periculo saepius & in optimis & mediocribus factis, falsum reperi. ut experirer, mouit me Conciliator, qui tot retrò annis, in ò seculis, huius rei vanitatem aperuit. Clarius idem hoc demonstrauit D. Garzias ab Horto, Indiarum princeps Medicus, in lib. de Aromat. & simplicib. aliquot medicamentis in India nascentibus. Astipulatur experientiae ratio. Nam effectus naturales per occultam alterius rei

diffensionem non tolluntur, teste vniuersitate rerum tota. Alteratione & mutatione inducuntur & auferuntur naturales dispositiones, cum ex certa mixtione oriantur, & ea non mutata minime abeant.

De putredine ideo pauca dico, quia decreui hanc rem, plusculum otij nactus, accuratè ac fusè tractare. Haud scio interim, an satis re-
 Et putredinem, quam Aristoteles propriè sic nominari scribit, impro-
 priè ita nomines, et in ea mixtionem dissolui aptè neges. Equidem ver-
 ba hæc Aristotelis $\chi\omega\epsilon\rho\delta\iota\nu\alpha\iota$ & $\phi\acute{\upsilon}\sigma\iota\omega\varsigma$, non significant solum à na-
 tura sua discessum, qui per alterationem, aut alienæ rei admixtionem
 duntaxat fiat, sed ipsius naturæ destructionem. Si putredo est corrup-
 tio, & particularis putredo etiam continetur sub putredine, sequitur
 hanc quoq; esse rei corruptionem, non alterationem solum. Nam cor-
 rupta restitui nequeunt, alterata possunt. Putrescentia quoq; cur nunc
 seipsis calidiora efficit magis, non intelligo, cum nuper hoc argumen-
 to conatus fueris probare, specieq; putrescere, quia calidiora oporteat
 fieri, quæ putrescunt. Ego tum respondi, distinguendum esse inter par-
 ticipatum calorem, & quem res quæq; ex suo temperamento propriè
 obtinuit. Scio enim, & totam naturam probare, calidiora seipsis effi-
 ci putrescentia ab aduentitio calore, & Aristotelis esse verba hæc,
 $\delta\epsilon\mu\acute{o}\nu\tau\epsilon\gamma\omega\ \gamma\acute{\iota}\nu\tau\alpha\iota$, $\tau\acute{o}\ \sigma\tau\eta\ \pi\acute{o}\delta\omega\upsilon\sigma\iota\ \acute{\alpha}\ \pi\alpha\upsilon$, id est calidius fit, quicquid
 putrescit. An nõ idè hoc definitio putredinis probat? Frigidiora quo-
 que fieri eadem non inficior, si de innato calore intelligamus dici. Sed
 & putrefacta, calore putrido dissipato, frigidiora esse quàm ante pu-
 tredinem fuissent, nihil fortè prohibet.

Probo & laudo, quod contagij seminarium putridum vocari aiti-
 quia & à putredine ortum sit, & putrefaciendi potentiam in se con-
 tineat.

Morbum totius substantiæ dari inficiariis vnà mecum, & ratione
 probas, quæ aduersus illos plurimum valet, qui totius substantiæ mor-
 bum, dicunt esse morbum formæ. At neq; omnes eodem modo de tota
 substantia loquuntur, nec ijdem eadem semper hac de re proferunt.
 Quid Arist. & quid Gal. totam substantiam consuerint esse, tibi vi-
 ro doctissimo & acutissimo compertissimum esse arbitror. Quare ni-
 hil hinc amplius addo.

Ad extremum te, vir clarissimo, mihiq; summa obseruantia colen-

de, etiam atq; etiam oro, ne putes me ullius alius rei gratia tecum dis-
ferere de istis rebus, quam vt abs te, sicubi fortè exorbitem, in viam
reducas: & magis exercear. Quamobrem tantum abest, vt mea rici-
felli nolim, aut reprehendi animo iniquo patiar, vt summum in re-
prehendendo conatum maximi beneficij loco semper & habeam &
habiturus sim. Si enim iuste accusor, rectius institutor ac doctior fio: si
iniuste, tamen exerceor, & res plenius comprehendo: inq; sententia ma-
gis confirmor. Et quia sentio me ex mutua collatione plurimum pro-
fuisse, & ago & habeo tuae humanitati gratias, dum referendi facul-
tas decur. In Christo Iesu Domino & Seruatore vobro felicissimè vt
valeas, ex animo precor: Die 26. Ianuar. anni 76. quem tuae praestan-
tia, tuis auspicijs opto.

Epistola XXII.

AD D. D. LVCAM STENGLIVM MEDI-
cum Augustanum clarissimum.

De contagio & vera eius definitione, quomodo item
contagium fiat, & qui morbi contagiosi esse dicantur.

A Ccepi heri vesperi literas tuas, 20. Decemb. scriptas. Vir
ornatissime, tantaq; cum voluptate legi, quanto easdem
desiderio expectavi, ex quo tempore te meditatam ali-
quid hac de re fuisse cognoui. Ago tibi pro humanitate tua
ingentes gratias: teq; rogo, vt responsum hoc meum, sic accipias, vt me
meam sententiam planius exponere, non tuam refellere voluisse exi-
stimes. Equidem persuasissimum habeo, te, quae aduersus nostra protu-
listi, his de causis praecipue attulisse, vt & petitioni meae satisfaceres,
& quam essem apè veritatem defensurus, perspiceres. Quod in defi-
nitione contagij censes pro qualitate putrida, debuisse poni, affectum
praeter naturam, mihi non admodum displicet, quamuis iudicauerim
apèius poni genus propinquius. Etenim affectus praeter naturam mul-
to latius patet, quam putredo: quae species quaedam est affectus pra-
ter naturam. Quod in 6. thesi dixi, proprietatem ac vim morborum
esse, quae se proferre ad vicina corpora possint, in 38. pressius & aper-
tius exposui: dum hanc vim putridam qualitatem existere docui. Pu-
trida verò qualitas, sive putredo, cum sit qualitas corporum mistorum

quaecumq; mixta sunt (sive qualitas secunda, ut tu vocas, & in thes
 23. ipse quoq; affirmari) in genere affectuum praeter naturam proprius
 continetur, ut species in suo genere. Quare propius naturam contagij
 exprimit quàm nomen affectus. Illud interim concedi non potest,
 quod ais, caliditatem putridam motum esse circa materiam, qui ad-
 huc fiat: cuiusq; finis sit corruptio. Nam ut discrepant res mobili
 (seu mota) & motus, ita differunt caliditas & calefactio. Quocirca
 nõ poterit ullo pacto caliditas putrida motus esse: cum sit finis & ter-
 minus motus. Putrida etiã qualitatis finis, nequaquã est corruptio: sed
 ipsamet corruptio existit: nec fit, sed facta est qualitas. Ne illud
 quidem intelligo, cur, quia putredo est qualitas secunda, contagium
 aptius qualitate quàm putredine definiatur. Pauciora comprehendit
 qualitas putrida quàm absolute vocata qualitas: & in definitionibus
 propinquissima genera rectius ponuntur remotioribus. Ideo autem
 contagium corruptione definitur potius quàm contactu: quia sine pu-
 tredine, quae corruptionis quaedam species existit, defini non potest: ùm-
 sine contactu proprie dictum contagium, necessario defini oportere
 demonstraverim. Equidem qualitas illa morbi mei, qua inficere alium
 potest, nequaquam recte poterit dici me tangere (cum inter corpo-
 ra duntaxat contactus proprie dictus existat) min. ò minus alienum,
 & minimè omnium spatio aliquo distitum corpus, tangere putandum
 est. Quis enim dixit unquam, morbum, qui in meis membris inha-
 ret, alienũ corpus contigisse? Nam si morbos tangere corpora non pos-
 se certum est, qua ratione aptè affirmabimus, eorandem qualitates
 & proprietates, contactu ledere? Ergo cum contagium sit morborum
 certorum affectio & proprietates quaedam, qua se possunt veluti multi-
 plicando ad alios proferre, non debet in eius finitione contactus poni.
 Tunc enim solum habet locũ, quando pro seminario, quod corpus est,
 sumitur. Quocirca nihil probat argumentum hoc. Contagium altera-
 tione indiget. Alteratio porrò contactu fit. Ergo & contagium indu-
 citur contactu. Primum enim naturali contactu sola corpora se contin-
 gunt: ut in 11. thesi ostendi: & in his literis ipse confiteris. Morbi igitur
 eorumq; proprietates, non rectè dicentur tangere. Deinde tres, de
 quatuor contagij notionibus, non significant corpus. In horum ergo
 definitionibus frustra posueris contactũ: ut in 10. thesi declaratũ fuit.

Præterea falleris, si ista ratiocinatione te confecisse putes, contagium per contactum rei contagiosa semper nasci. Haud enim rectè collegeris, contagium per cōtactum inducitur, quia sine alteratione non gignitur. Ergo per contactum contagiosa rei semper suscitatur. Quippe non concluditur particularis ex vniuersali aiente. Non enim sequitur, hoc animal est: Ergo equus est: cum possit esse aliud. Eodem præcise argumento, vno solo termino mutato, probabo putredinē contactu rei putrida generari. Putredo non generatur absq̄ alteratione. Alteratio porrò omnis contactu sic alterantis. Ergo putredo fit contactu alterantis. Hoc rectè concluditur, malè autem subiecero complexionem hanc particularem: Ergo putredo semper gignitur per contactum rei putrida. Hanc enim omnes homines falsam esse vident, atque ex præmissis non effici. Ita contactu generari contagium omne fatemur. At non verum ob id erit, per rei contagiosa contactum semper generari: quod ipsa rerum euidencia liquide probat. Nam morbi contagiosi aliquando suscitantur à simplici caliditate Solis: à laboribus: ab animi affectibus, &c. Contagio nullo antecedente: quem admodum & contagiosus nonnunquã in corpore salubri vel nullum, vel non contagiosum, morbum parit. Variant agentium affectiones pro patientium varietate: naturam agentis non semper seruant. Quod si non de hoc speciali cōtactu, sed de generali te loqui asseueraueris, præterquam quod definitio tua, aliaq̄ omnia refragantur, nihil cōtra theses, mentemq̄ nostram attuleris. Deniq̄ si contactu definiendū statuetur, quod absq̄ contactu non efficitur, in omnium penè rerū definitionibus requiretur contactus. Aliud agit, qui, quid contagiū sit, docet: atq̄ aliud rursus agit, qui, quomodo, & quibus contagiū inferatur, exponit. Num caliditas sine contactu non definietur, quam sine corporis calidi cōtactu generatā non fuisse ponimus? aut putredo per cōtactum necessariò finienda erit, quia sine alterantis rei cōtactu nō oritur? Nō magis cōstat altera ratio, scilicet contagiū perpetuò creari per contactum qualitatis similis seu cōtagiosa, quia motio existat inter duo corpora cōtaminans & cōtaminatū. Primū enim dici nequit, omne contagiū esse motionē: sed quoddā solū, vt in 2. & 5. thesi docui. Deinde nō definiui ego contagiū, quoad motionē significat, sed quoad certam certorum morborum qualitatem exprimit, quod ex 6. thesi perspicitur.

Præterea parùm scitè diceretur motus aliquid tangere. Postremò nõ sequitur, hoc à corpore in corpus aliud inducitur: Ergo tangit corpora, ad quæ propagatur. Iam enim dictũ est, inter qualitates nõ existere cõtactũ. Manifestũ feci cõtagiũ, de quo me agere monui, nõ debere cõtactu definiri: nunc de tua definitione paucula dicemus, vt res explicetur ampliùs. Cõtagiũ, inquis, est affectus præter naturã ex vno corpore in aliud transiens, putrida qualitate eius, substantiã per cõtactum cõtaminans atq; corrumpens. Hæc mihi definitio nõ tam videtur limpida, quàm tibi: quin imò laborat magnis incõmodis. Primũ significat affectus, alterationẽ permanentiẽ: vt paulò antè rectè affirmabas. At non longè post in eo argumento, ad quod iam posteriore loco respondi, tu cõtagiũ ponis esse motionẽ: cum sic argumentaris. Inter sola corpora fit cõtactus naturalis. At motio, qua cõtagiũ de vno corpore in aliud diffunditur, existit inter duo corpora. Quare cõtagium fit per cõtactum. Nisi idem significant cõtagium & motio, quæ de vno corpore in aliud transit, vitiosa prorsus est tota ratiocinatio: imò nulla est. Si pro eadem re posita sint, pugnat cũ definitione. Cur nihil probeat argumentũ, dictũ supra fuit: quibus addi hoc potest, quòd, cum dicimus inter corpora cõtactũ duntaxat inueniri, hoc dicere voluimus, sola corpora se mutuò tangere posse. Hoc modo si tu quoq; intellexisti, nõ equidẽ video quid efficias. Nõ enim quod inter corpora est, tangere aliud potest: cum de ipsis tantũ corporibus hoc affirmemus. Cum addis in definitione, affectũ de corpore in corpus transire, nõ malè sentire te, sed nõ satis ppriè loqui arbitror. Quippe affectus nõ transit: sed quiddã generat, quod transiens similitè in corporibus alijs qualitatẽ gignere, aptum est. Rectiũs proinde, si non me fallit animus, in thesibus 6. 7. 8. & 38. naturam cõtagij expressi. Putridam qualitatem rectè quoq; asseris corruptionis causam in alio corpore existere: sed tecum sic pugnas, vt quomodo te tibi reconciliem, nesciam: dum ad 30. thesin sic scribis. Sunt morbi aliqui cõtagiosi, qui nulla inducta putredine magna vi substantiã dissoluunt, vt putrefactioni tempus nõ suppetat. Si morbus aliquis cõtagiosus est, nec putredinẽ indiuisibilem habet comitem, malè pars essentie in definitione ponitur putredo. Item si cõtagiosi morbi qualitate putrida corpora aliena inuadũt & corrumpunt, quomodo ijàc citra putredinẽ irrepunt eademq; corrumpunt? De cõtactu satis multa diximus.

Iam ad reliqua descendamus. In Thesi 12. dixi, non semper fieri contagium, quia contaminans contaminatum tangat, propterea quòd multi inficiantur, qui ad agrum propius nunquam accesserint: hoc est, quorum extrema simul nunquam fuerunt. Iam cum se contingant, quæ extrema simul habent, patet multos infici absque contactu ægri. Quia verò hic poterat responderi, contactum esse per medium, in 13. monui, hoc non satisfacere argumento. Nam quæ per medium aliqua se contingunt, extrema non habent simul. Ergò improprie se contingere dicuntur. Et cum obijci hic etiam posset, effluvia ex agro corpore manantia ad inficiendum usq; pertinere: sicq; contactum per medium aliqua probabilitate defendi. (Sic Sol dicatur fortasse lumine suo nos attingere: & aliquis gladio, vel sclopetto censeatur alium attingere) in 13. ostendi, hoc quoq; effugium frustra quari. Etenim in contagiosis morbis non sic vapores contagium transportantes ab inficiente ad infectum usq; semper continuantur: sed sæpè in pannis, culcitris, rebus alijs longo tempore seruantur: & deniq; eos contaminant, quos æger nunquam vidit, dum æger fuisset. Non nego igitur contactum per medium dari, sed improprie sic appellari, indico. Quin ne sic quidem rationibus nostris satisfieri monstro. Ignem ac Solem à nobis disitum per medium ærem prius calefactum nos calefacere quis neget? aut quis Magnetem ferrum ad distantiam certam attrahere? vel res visibiles nulla reali in ærem mutatione impressa oculum per speciem tangere? Apud Auerrhoëm nihil reperitur cum nostra sententia pugnans.

Cur ophthalmia contagiosa sit, in 37. Thesi generatim expositum est: cui repugnare, videtur, quod in sequente ponitur contagiosos morbos esse, quicunq; insignem putredinem nacti sunt. Hac enim ratione excludetur scabies, lepra, ophthalmia, &c. ut argutè tu obijcis. Respondere possem, insignem putredinem à me nominari, non vulgarem, sed certo gradu modoq; (sicut in præcedente legitur) ab alijs differentem. Quippe insigne dicitur, non tantum, quod eximum & magnum est, verum etiam, quod ab alijs signo vel nota qualibet distinguitur. Possem etiam dicere, me non negare, præter morbos insigniter putridos alios nullos leuiter putridos esse contagiosos. Non enim qui valde dulcia nobis amica ait, minus dulcia amica negat. Sed errores excu-

fare non soleo, nec debeo ista ratione. Puto enim hoc me tum sensisse, illos solum morbos contagione serpere, qui valde putridi sunt. Recte igitur reprehendis meam negligentiam & oscitantiam. Quippe contagiosi sunt, ut ex 7. proble. Arist. 4. liquet, quicunq; vaporem putridum, glutinosum & $\chi\nu\nu\sigma\upsilon\alpha\varsigma$ An, id est, acrimoniae aliquid retinentem (talìa enim pruritus mouere possunt) emittunt. Qui enim siccos et leniore destitutos halitus effundunt, quia adhærescere non facile possunt, raro alios inquinant. Atq; hoc est, quod in thesibus sæpè repetiui, vapores contagij transuectores pertinaciter putredinem retinere oportere. Qui tales non sunt, non nisi partes iniurie valdè obnoxias & expositas insciant: sicut in ophthalmia vsuuenire cernimus. Interim nescio, an tibi pestilentes morbos citra insignem putredinem existere affitenti, tuto assentiri possim. Putrescunt enim vel spiritus vel sanguis in corde, vel succi per eius substantiam diffusi. Videmus etiam cadauera ex his morbis defunctorum grauius ac citius contabescere.

Est aliud præterea in 38. thesi à te bona ratione reprehensum: nempe quod ex substantia, cui morbi contagiosi inhaerent. (Inhaerent autem morbi membris: non humoribus) putrefacta vapores putridos exspirare oporteat. Hic etsi in sententia non sum lapsus, parum cogitatisamen scripsi. Scribere debuissim: atq; ex substantia putrefacta, vicoloris, &c. Hoc sensi, vapores ex ea substantia exhalare, quæ putrefacta est. At putredo non semper in membris, ut subiecto inest: sed frequentius in humoribus & spiritibus insidet.

Contagiosos morbos citra putredinem existere, nunquam dubo, priusquam argumentis demonstratum videro. Arbitror contrarium me in thesibus firmè ostendisse: nec vidi adhuc, qui vllam probabilem rationem contra eas produxerit: illis exceptis, quas in ipsis thesibus confutatas legis. Pugnat idem hoc modis omnibus cum tua definitione: ut supra quoq; indicauì. Generari autem nonnunquam morbos contagiosos à simplici aëris intemperie in corporibus dispositis, itidem dixi. Nam & absq; contagio præeunte suscitantur, & morbos aliquando inducunt non contagiosos: quanquam hoc fortasse, quàm illud, rariùs contingit. Quare non hoc negamus: sed illud defendimus. Contagionem aëris quid voces ignoro: nisi putredinem sic appelles. Nam contagioso morbo aërem non esse obnoxium per se notum.

Et in 41. thesi à nobis repetitum est. Contraria sententiae nostrae nullum vel ex Epidem. vel ex Aphorismis testimoniū productum iri reor.

Non dixi ego vsquam, corruptionem omnem esse putrefactionem: cum sit aperte falsum: nisi quis nominibus vsitatis abuti prorsus velit. In 27. Thesi illam duntaxat corruptionis speciem, qua partium naturae seu essentia particulatim, (Nihil enim secundum se totum ut simul putrescit proprie vocata putredine) deperditur, proprie dictā esse putredine ex Arist. affirmo: nec adhuc video, quid reprehendi possit.

Si quid est in Thesibus nostris, de quo neminem dubitaturum mihi persuaferam, hoc ipsum illud est, quod in 15. & 16. de qualitate spiritali seu intentionali disputavi. Neg enim excogitari aliquid contra id potuisse putavi, eo demto, quod in visione aliquando contingit: quod tamen explicatu non est admodum difficile. Etenim omnes omnium aetatum viri docti (quorum ego scripta vidi) summo consensu tradunt, spiritalia istas qualitates nullam realem alterationē (quae scilicet post abitum substantiae cuius est qualitas, in alieno subiecto persistat) in peregrinum subiectum inducere, aut se ipsas sic traducere posse, ut dictum est. Demonstrarunt hoc physici ratione indissolubili: quod tamen non debeat fingi (aut possit existere) propria rei naturalis qualitas aut virtus in subiecto alieno, quam non fingi debet (aut existere potest) vis ridendi in re alia ab homine. Quae cum sint in praedictis thesibus clarè admodum exposita, cur refutare tu tentaris causam aliam reperio nullam, quam quod, quid responsuri simus, audire cupis. (Nam de rei huius certitudine ac veritate dubitare te non velle, ego nihil dubito.) Quamuis spirituales qualitates, inquis, secundum modum & existentiam, qua existunt, per se actionem corpoream non edunt, per accidens tamen nihil prohibet eas per medium idoneum propagari. Medium hoc putas esse spiritum (media cuiusdam inter corporatas & incorporatas substantias naturae) qui spirituales actiones in se recipiat, aërique representet: & cum sit corporeus, contactu suo corpora vere ac realiter alteret. Ego verò animo concipere non possum, quo pacto & modo qualitates spirituales per medium aliquod transportari in subiectum alienum valeant, in quo post proprii sui subiecti recessum inhaereant. Modus existentiae earum is est, ut ubi temperies & forma talis est, ibi etiam ipse sint: & ubi temperatio & for-

ma talis non est, ibi ipsa quoque non existant: nisi quatenus
suo proprio subiecto, sicut lumen ex Sole continuè profluunt. Ri-
sibilitatis (hanc enim tanquam proprium hominis ponimus) ex-
sistentia modus is est, ut, ubi temperamentum & forma, seu anima,
humana est, ibi etiam ipsa adsit: ubi hæc non sunt, ipsa quoque non ad-
sit. Ergò si in spiritu per aërem disperso, aut in re alia qualibet, sic
putes inesse ridendi potestatem, ut in eo firmè inhæreat, prorsus ne-
cessarium est, ut spiritus, vel subiectum illud, idem cum homine ha-
beat temperamentum atque animam seu formam: hoc est, ut sit ho-
mo. Si hominem esse neges, nec temperamentum atque animam ho-
minis habebit. Quocirca nec proprietatem humanam in se recinebit.
Ratiopar est proprietatum aliorum omnino omnium. Apparet igitur
fieri nulla vi naturali posse, ut istæ fiant, aut verè defendantur.

Hæc respondere ad tua, vir doctissime & colendissime, volui:
quod censerem tibi non minus gratum hoc fore, quàm iucundum mihi
fuit, obiectiones cum aliorum tum tuas videre ac legere. Equidem
longè gratiores fuerunt, quàm si pretiosas mihi gemmas, aurum, ar-
gentumq; misisses. Videor mihi iam videre veritatem huius disputa-
tionis nos perspexisse, postquam summos viros nihil adferre animad-
uerto, quo sententia nostra in periculum aut suspicionem falsitatis de-
uocetur. Hoc tibi sanctè affirmo, me nunquam in animum meum in-
duxisse lapsus & errores quocunq; modo commissos excusare aut de-
fendere. Quin si quid reperissem in tuis & aliorum literis, quo labe-
factari nostra fundamenta viderentur, aut quod dubitationem nobis
pareret, non minus liberè confessurus fuisset, quàm et tibi & alijs fas-
sus sum, iustè me nonnunquam reprehendi. Impugnarunt acutè que-
dam Patavini Medici, (Responsionum exempla ad te mitto) atq; al-
lij nonnulli, sed nullus tamen crassiores mendas illas decexit, qua-
rum tu me commonefecisti. Ago igitur tibi pro eo beneficio immorta-
les gratias: operamq; dabo, ut emendatioribus deinceps legantur. Va-
le, Die 10. Ian. anno 75. quem tibi tuisq; omnis felicitatis plenum ex
animo precor.

Epistola XXIII.

ADD. IOHAN. CRATONEM A KRAFTHEIM.
Virum

Verum in Methodica doctrina statim possit Morbus totius substantiæ. 2. De putredine, quid, quoruplex, & quid inter se differat. 3. De calore natiuo, & quibus modis ille extingui possit. 4. Morbum pestilentem longè ab intemperie simplici distare. 5. De spiritu putredine. 6. Cur venena & morbida in peste expiratio, subito extinguant. 7. Ad operationes, non sufficere partibus animalium, proprium siue calorem siue temperamentum, sed egere insuper influente à corde, à quo de potentia in actum quodammodo perducatur. 8. Nullo modo posse probari contagium pestiferum tum demum esse receptum, quando efficiuntia sua se manifestum fecit. 9. Num actio aliqua lædi possit, instrumento eius non læso. 10. Insitum calorem ex iisdem principijs nasci, ex quibus corpus nostrum constat. 11. Actio nem singularem nullam edi posse, quæ non aut conuenienter naturæ, aut inconuenienter edatur. 12. Leporem marinum & Cantharides, quod hæc solos renes & vesicam: ille solos pulmones exulceret, alijs partibus illæsis.

A De ea, quæ ex amici cuiusdam Medici excellenter docti literis exierit, pisse te affirmas, scripto respondere placuit: propterea quod inter illa sunt, quæ verbosius & dilucidius exposuisse valde sit utile, & propè necessarium.

Principium disputationis tuæ hoc est. Verissimum est, siue genus siue differentias morborum spectemus, non statui in methodica doctrina posse morbum totius substantiæ. Optime istud à te dictum affirmo: propterea quod in doctrina methodica locum habere non potest, quod nullibi est, aut fuit. Tibi verò, qui tales morbos existere credere videris, ut consentanea dicas vereor. An enim quod methodo nulla, sed experientia solum cognoscitur & inuenitur, cognitum & inueniunt methodo tractari non potest? Fernelius certè & Argenterius facilius, quem in methodo locum habituri sint tales morbi, ostenderunt, quàm eosdem existare demonstrauerint. Purgantia propriè totius substantiæ viribus, humores detrachere, magno cōsensu omnes affirmant. At in methodica doctrina de medicamentis locum non inuenisse, quæcumq; scilicet vsu cognita fuerunt, non ausim dicere. Ratio par est alimentorum. Et quod propius ad causam pertinet, curationis pestis methodum, tradi posse certum est: licet totius substantiæ morbus esse credatur. Cur ergo à methodica doctrina alij, qui vsu cogniti iam po-

ponuntur, excludantur? Quia inquis, dissimilis est ratio, cum tempera-
 mentum laeditur, & cum vobis ipse dicitur, extra suum subiectū sese
 effundens, alia corpora similiter afficit: ac in pestilentibus subiecto, spi-
 ritum & calorem insitum, exstinguit. Nego morbum aliquem semi-
 narium ex sese effundere, quo alia corpora similiter inquinet, vel spi-
 ritum nativumq; calorem perimat, sine laesione temperamenti. Nam
 omnes morbi, qui per seminarium aliena corpora contaminant, ne-
 cessario temperationem eorum primò offendunt: quod in thesibus de
 contagio sic est demonstratum, ut probabiliter contra disputari non
 facile possit.

Nec diversum tua probat ratio. Non enim non destruunt tempe-
 ramentum partium, morbi contagiosi & pestilentes, quia seminaria
 diffundunt, quae arcem vitae rectae ferè inuadunt, & congenitum cor-
 dis calorem, sicut venena corrumpunt, vel alioqui morbum, cuius se-
 minaria sunt, transportant. Planius ex eo perspicitur veritas potest,
 quòd te quoq; consentiente semina illa, corpora sunt putredinem in se
 continentia, cuius vi corpora, ad quae forte arripserint, coinquinant.
 Impossibile autem est, ut res putrida, quatenus putrida est, corpus
 aliud maculet, absq; temperamenti corruptione. Quoniam nihil aliud
 est putredo, quam vitiosa temperatio: nisi forte temperatum statua-
 tur, quod insito calore suo spoliatum, ab alieno tenetur & regitur. Gra-
 dus quoq; neutiquam mutat speciem. Quemcumq; igitur putredinis gra-
 dum ponamus, semper ei conveniet definitio, quod videlicet sit Nati-
 vi caloris, ab alieno introducta, corruptio. In hoc solo discrimen repe-
 rietur, quòd una quam alia saevior, efficacior, mitior, ignavio-
 ris sit. Quocirca una eademq; specie operationis, tum haec tum illa agit.
 Confirmarem hanc meam affirmationem pluribus argumentis, si non
 & per se esset manifesta, & tumet ipse eandem, tuo suffragio, compro-
 bares, dum sic scribis: Neq; ego inficior, sicut à venenis, sic etiam à
 morbida inspiratione, affici atq; ledi temperiem. Sed tamen putredo
 quae inducitur, alia est à vulgari putredine simplici: aliaq; ratione
 & interimit & curatur.

Morbida inspiratio, quam pestilente contagio soq; morbo laboran-
 tes efflant, putrida est: & proinde tota sua natura & substantia, vita
 calorisq;

calorig, nostro contraria est. Quocirca rectè colligis, diuturnam contagij in seminario perseverationem, primis reclamare qualitatibus, quæ facile admodum hebetantur & corrumpuntur. Contagium certè qualitas prima non est, sed secunda: qua nõ perit, subiecto incolumi existente. Iam certum habetur etiam apud Fernelium & Argenterium, putredinem tota substantia nobis aduersari. Agunt igitur in nos putridi halitus, ratione & vi putredinis, quam in se habent. Putredo vero omnis, quemcumq; tandem gradum nacta sit, est calida quadam intemperies. Quamobrem non agunt in nos putridæ exhalationes, virtute simplicis caloris, sed potestate putridi caloris: nec alia vi aut potentia nos alterant. Sed diuersa est, inquis, simplicis & putridæ intemperiei curatio. Concedo. Nam in putredine est facta intemperies, in simplici adhuc fit. In illa non habet locum alteratio, propterea quòd corruptum in integrum restitui nequit: in hac, quod corruptum non est, per oppositam qualitatem corrigitur. Quo fit, ut à putrido calore alterata, sui oblationem: simplici calore affecta, sui emendationem postulent. An ex hoc effici quisquam opinabitur, putridas exhalationes à via, quæ in intemperie aliena, corpora contaminare, quibus fortè adhaeserint? Interimunt igitur putrefaciendo (Nam per se ut aliud agant, impossibile est) id est, temperationem seu calorem naturiuum dissoluendo. Quod dum fit, ac factum nondum est, alteratione contraria prohiberi, quis non videat?

De putredine cuius pluries in his literis mentionem facis, dicendum aliquid videtur: præsertim cum valdè multos, ne dicam omnes, hic impingere animaduertam. Putredinem corruptionem esse τῆς ἐν τῷ ὄντι οὐκ ἐστὶν καὶ κατὰ φύσιν διαφύσεως, ὡς ἀλλοτῆρας φουόσεως & profellam, ab omnibus receptum est, tum Philosophis, tum Medicis. Equè certum est, Aristotel. in 4. Meteorol. capit. 1. duplicem statuere putredinem. Alteram simplici & naturali generationi, ut maximè commune contrarium, opponit: & corruptionis rerum naturalium; quacumque secundum naturam intereunt, finem ac terminum communem statuit. Eandem hanc & κατὰ φύσιν seu vniuersalem & naturalem appellari: denique improprie putredinem nominari ostendit. Alteri nihil horum attribuit: sed contraria adscribit. Nam & proprie putredinem dici, ac violen-

eam & morbidam affectionem esse, & κατὰ μέρος corruptionem vocari ait. Et nec interitus naturalis terminum, nec naturalis ac simplicis generationis communissimum contrarium facit. Est igitur hæc illi contrapposita. Sanè dum hanc propriè putredinem vocari scribis, illam impropiè sic nuncupari indicat: & dum illam finem naturalis dissolutionis facit, hanc violentæ ac morbidæ corruptionis cuiusdam terminum esse commonet. Hanc ab eo particularem, illam contra vniuersalem nominari, ex ipso textu manifestum est.

Differentia in eo est, quòd in naturali putredine tum demum calor insitus ex subiecto exit, cum ætatis longo tractu seipsum ita debilitauit ac fregit, vt à leuissimo circumstantis aëris calore, sine omni violentia vel morbo, disperdi queat. In propria putredine violenta est corruptio insiti caloris: vt quæ tunc enemat, cum calor adhuc robustus ac copiosus adest, quod sine vi aut morbo fieri non potest. Ideò aduentitium calorem valde potentem esse oportet. Præterea in naturali putredine totum equaliter, seruata partium proportione, contabescit: in morbida, pars vna aliqua præ cæteris corrupta est, reliquis naturam suam conseruantibus. Non enim necessum est, vt sanguine putrefacto, etiam carnes putrefactæ sint: aut carne in manibus corrupta, etiam quæ in pedibus est, putris sit reddita. Sæpenumero putrescunt pulmones, cæteris partibus illæsis aliquandiu permanentibus. Præterea naturalis putredo, ab insito et proprio calore solo, inducitur: morbida à peregrino quouis suscitatur: frequentissimè ab obstructiõibus, per spirationem insiti caloris prohibentibus, nascitur. Item naturalis putredo est affectio mistorum, quoad mista sunt, ac solis misti seu inanimatis accidit: morbida tum animata, tum inanimata corripit, & communis est vtrorumq; affectio, quatenus scilicet in vtrisque inest mistio. Illa enim generationi simplicium mistorum, tanquam communissimum contrarium, opposita est, hæc, mistioni cuiilibet, contraria est. In illa, res in cineres & lutum atq; elementa soluntur: in hac raro aliquid tale mox ab initio vsuuenit. Deniq; naturalis putredo finis est interitus secundum naturam: at putredo propriè nominata impedit, quò minus naturaliter res corrumpantur.

Ambas modo dictas corruptionis species, vocauit Aristot. putredines: licet alteram inusitatè sic nominari & sciret & moneret. Facti causam

causam hanc videtur habuisse, quòd terminus ille corruptionis naturalis, nomine proprio carebat, & magnam cum altera similitudinem habere videbat. Omnis enim putredo siue natura eueniat, siue à morbo aut violenta causa inducta sit, corruptio est insiti, in re qualibet, calore, vel ab insito & proprio, vel ab aduenitio profecta calore: quod primo loco positum nunc volo. Deinde ponere alterum hoc oportet, rem quamq̃ tantisper saluam esse, quantisper proprium suum calorem retinet: perire autem, cum eodem illo priuatur: vt Arist. tū alibi, tū de iuuent. & senect. 4. de respiratione 8. de breui & longa vita 5. cap. docuit. Cū de anima expertibus rebus sermo est, controuersia caret, quod dicimus. Quid enim in his aliud temperamentum conseruat quàm congenitus calor, qui idem etiam ab initio induxit? Ipso incolu mi existente persistit mistio: eo corrupto, necessarium est temperationem dissolui. De interitu animatorum, quoad animata sunt, dubitare quidam ausi sunt, an is quoq̃ calor is extinctio seu corruptio rectè diceretur. At expressè hoc affirmat Arist. de iuuent. & senect. cap. 4. his verbis: ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸν ἄμα τὸ, τὸ ζῆν ὑπάρχειν, & τὸ τὸ θερμὸν τῆς ζωῆς (τὸ θερμὸν τῆς ζωῆς scilicet, de quo agebat) ὁμοίαν: καὶ τὸν καλεῖται τὸν θερμὸν, ἔστι τὸ τῆς ζωῆς φθορῶν. Sanè calor hic instrumentum illud est, quo forma vititur in temperando, effingendo & conseruando proprium subiectum: & sine quo ne momento quidem vel seipsam in subiecto suo conseruare potest. Hac de causa effector, opifex, author, conseruator, rerum omnium dicitur. Videndum igitur est, quot modis Aristor. (de huius enim sententia quæritur, cum idem cum Medicis de putredine senserit) censuerit calorem ingenitū extingui posse. Hoc declarato, patebit, quæ eius de putredine mens fuerit. Perspicuum illud quoq̃ fiet, rectè secus ne à nobis dicta sint, quæ ex eius verbis attulimus. Deniq̃, decisa habebitur tota de hac re inter Philosophos & Medicos disceptatio.

Duplex statuitur caloris corruptio apud Aristotelem, vt ratione & testimonijs demonstrari potest. Si enim res nulla potest interire, dū calor eiusdem incolu mis manet, neq̃ plures interitus sunt modi seu species quàm duæ, necessarium est, vt totidem quoq̃ sint (& nec plures nec fauciores) caloris corruptiones. At quicquid occidit vel natura vel morbo seu vi perit, id est, vel ætatis tractu paulatim ab-

sumitur, vel per vim seu morbum aliquem interimitur. Mors igitur
 omnis vel est naturalis propter inhæras in natura vires, absque alie-
 na & externa causa eueniens: vel violenta & morbida, qua scilicet
 ab aduentitia aliqua causa suscitatur: quemadmodum res-
 tatur Aristoteles tum aliâs sæpè, tum capite quinto de Iuuentute &
 Senectute. Item capite quarto & decimosexto de Respiratione. Et
 si autem violenta corruptionis species non est indiuidua, sicut natu-
 ralis, sed in alias species siue modos diuiditur, tamen, quoties eam na-
 turali opponit, quocunque nomine utatur, eandem semper intelli-
 git. Quocirca manifestè liquet, putredinem propriè ita nuncupa-
 tam sub naturali corruptione (cui, vt propria impropria, vt vio-
 lenta naturali seu non violenta, vt particulare vniuersali, contra-
 posita est) nequaquam contineri: sed violenti interitus speciem quan-
 dam existere.

Et si verò infici calor, sicut & ignis extinctionis, proxima cau-
 sa, si supersticiosius, quàm par est & conducibile, rimari velimus, v-
 nica est, alimenti scilicet defectus (Nam siue seipsum pabulum
 suum sibi præcipiendo vel quocunque modo consumendo perimat, siue
 ab alia quavis causa deperdat, alimenti inopia extinguitur: vt
 expresse affirmat Aristoteles in capite quarto & quinto lib. de Iuue-
 tute & Senectute) nihilominus extinctionis modos, vt rei natura ple-
 nius cognoscatur, ex mente Aristotelis, distinguemus. Ergo bifariam
 interit calor. Nam vel ipse semetipsum consumit, vel à contrario dis-
 sipatur: quod in libris modò citatis, in Problem. & 3. de cælo cap. 6.
 ab Aristotele sæpius repetitum, inuenies. Illa species interitus à Gre-
 cis $\mu\alpha\rho\alpha\rho\tau\iota\kappa\iota\varsigma$, id est, marcor, tabes, ariditas (Nostri vocant dic-
 tū *dürre*, & $\mu\alpha\rho\alpha\rho\tau\iota\kappa\iota\varsigma$, *ausdorren*) nominatur: hæc ab eisdem
 $\sigma\beta\iota\sigma\iota\kappa\iota\varsigma$, hoc est, extinctio appellatur. Verba Aristotelis lib. de Iu-
 uentute & Senectute cap. 4. hæc sunt: $\kappa\omicron\varsigma\ \delta\omicron\iota\ \mu\epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\ \tau\omicron\lambda\epsilon\iota\ \mu\epsilon\upsilon\ \alpha\phi\epsilon-$
 $\iota\alpha\rho\tau\epsilon\ \mu\alpha\rho\alpha\rho\tau\iota\kappa\iota\varsigma$, $\tau\omicron\lambda\epsilon\iota\ \delta\epsilon\ \sigma\beta\iota\sigma\iota\kappa\iota\varsigma$ $\tau\omicron\lambda\epsilon\iota\ \mu\epsilon\upsilon\ \alpha\phi\epsilon-$

Dubius porrò modis absument semetipsum calor: & proinde du-
 plex est apud Aristotelem $\mu\alpha\rho\alpha\rho\tau\iota\kappa\iota\varsigma$. Etenim vel paulatim, longa
 temporis tractu, nullo morbo interueniente, nulloq; aduenticio affe-
 ctu perimente pabulum sibi suum consumit: vel breui tempore, pro-
 pter morbum siue $\sigma\tau\rho\alpha\lambda\iota\sigma\iota\kappa\iota\varsigma$ $\eta\ \nu\alpha\delta\epsilon$, violenter sese ipse strangulat.
 Prior

Prior ἢ μαρμαρίσι & seu marcoris species apud Aristotelem 4. Me-
 theor. σήψις & σαπρῆτις dicitur, alibi ab eodem γήρας & κατὰ φύ-
 σιν μάρμαρις, quemadmodum altera seu posterior βία & μάρμαρις
 nominatur. Nam decimosexto capite de Respiratione hæc habentur:
 θάνατος δ' ἔστιν ὁ μὲν βία & ὁ δὲ κατὰ φύσιν: βία & μὲν, ὅταν ἢ
 ἀρχὴ ἐξωθεν ἢ. κατὰ φύσιν δὲ, ὅταν ἐκ αὐτῶν, καὶ τὴ μορίου σύστα-
 σις ἐξ ἀρχῆς τοιαύτη, ἀλλὰ μὴ ἐπιπλήττον τι πάθος. τοῖς μὲν οὖν φυ-
 τοῖς ἀναστῆ, ἐν δὲ τοῖς ζώοις καλεῖται τὸ γήρας. Supra verbis
 Aristotelis ostendi, τὸν θάνατον nihil aliud esse, quàm insiti caloris
 interitum. Quare idem dicit, qui mortem aliquam naturalem, a-
 liquam violentam dicit, cum eo, qui caloris insiti corruptionem a-
 liquam naturalem, aliquam violentam asserit. Violenta igitur
 ἐστὶν caloris extinctio, quæcunque propter aduentitiam causam in-
 cidit, siue ab ipsomet calore, siue à contrario eius inuicta ponatur, hoc
 ἐστὶν, siue μαρμαρίσι siue σβέσει perierit. Naturæ autem consentanea
 ἐστὶν, quæ propter ingentiam corporum temperationem, absque ullius
 acquisiti cuius affectus interuentu, ab ipsomet ingentio calore, induci-
 tur. Sic enim capite decimosextimo eiusdem libri legimus. τε-
 λωτὴ δὲ καὶ σθοεῶν, βία & μὲν, ἢ τὴ θερμότητος σβέσις καὶ μάρμα-
 ρις (φθαρεῖν γὰρ ἀνδ' ἀμφοτέρων ταύτων τὰς αἰτίας) ἢ δὲ κατὰ φύ-
 σιν, τὴ αὐτῶν τούτων μάρμαρις, δὲ γήρας μὴ ἀνομορῆ καὶ τελειότη-
 τα. Quid clarius dici potest, quàm μάρμαρις aliquando violentè
 euenire, aliquando naturaliter, propter perfectam temporis dura-
 tionem accidere.

Violenti marcoris, seu ἢ βία & μαρμαρίσι & plures sunt modi (na-
 turalis vnicus est) pro causarum efficientium diuersitate, varioq; a-
 gendi modo. Quicquid enim efficit, ut calor auctus alimentū sibi præ-
 cipiat, itaq; seipsum ante illud tempus, quod secundum naturam suam
 attingere poterat (alia res alijs, & in vna, & in diuersis speciebus,
 natura sua durabiliore sunt), consumat, uel partem inuehunt. Hinc
 strangulancia, suffocantia, obstruentia, vel aliter calorem insitum, su-
 pra modū naturæ congruentem, acuentia, marcescere eundem faciūt.
 In horum ordine ac censu, putredinem propriè sic appellatam, quæ
 ἢ κατὰ μέτρον φθειρῶν corruptio existit, collocari oportere,

nullus sane mentis homo porro dubitabit, spero. Etenim aneo com-
 pus à natura constitutum interficit: imò in florentissima ætate sepe
 necat. Naturalis ergo non est caloris nativi extinctio, quam putre-
 do hæc infert, sed violenta. Violenti porro interitus caloris cum dua
 sint tantum species, uá παρσις & σβησις, ac putredo δ σφείρωσις spe-
 cies censei non possit, necessario efficitur, inter marcoris species nu-
 merari eam oportere. Nam σβησις ea est corruptionis caloris species,
 in qua calor non augetur & acuitur, seu se ipso potentior efficitur, sed
 in qua à contrario frigore extinguitur. Fit hoc ab aëre frigido, cibis,
 potu, medicamentis, iugulatione, dissectione, repentina vacuatione, et
 omnino caloris ac spirituum celeri dissipatione sine caloris incremen-
 to accidens.

Summatim repetam, ut clariora sint omnia, & sic ad uiceriora
 pergamus. Calor perit vel à seipso, vel à contrario: seipsum corrup-
 pit, vel naturaliter (ad quam corruptionem via est senectus) vel
 violenter. Vtraq; corruptionis species vocatur uá παρσις. Quæ natura
 ordine fit, unica est. At violenta species δ μαρσις & habet modos
 plures: strangulationem, exustionem (quoties enim maior minorem
 calorem perdit, uá παρσις vocat Aristoteles, ut ex retro dictis liquet)
 putredinem propriè dictam, febrem tabefacientem, &c. Extinctio
 etiam, quæ à contrario efficitur, pro causarum refrigerantium di-
 uersitate, distinguitur. Patet ex omnibus his, putredinem priuatiu-
 sic nuncupatam non alienam esse à putredine Medicorum: Tamen si
 illa, quæ inuicem sic est ab Aristotele nominata, toto cælo alia sit.
 Hæc enim morbus non est, illa autem morbus est. Patet etiam, quo
 modo accipi debeant uerba Aristotelis, οὐ μὴν ἀλλὰ ἰδίως γὰρ λέγε-
 ται σβησις ἐν τῷ ἕρπυσι & σφείρωσι. In naturali enim putre-
 dine prorsus necessarium est, ut partes omnes æquè resiccentur: pro
 sua natura modo tamen, singula. In violenta, pars una corrumpitur,
 cæteris incorruptis permanentibus.

Facillimè iam perspicias, minimè nos tibi concessuros, quòd dicit
 Aristotelem censuisse, omnem putredinem generationi oppositam, na-
 turalisq; corruptionis finem esse. Evidenter sanè ostendimus, quan-
 dam solummodo putredinem, non omnem ab Aristotele naturali ac
 simplici generationi, tanquam contrariu communissimum, contra po-
 sitam

fitam fuisse: eam scilicet, ad quam per senectutem & naturalem aë-
ris decursum, sensim peruenitur: quæq; impropiè putredo sit nomina-
ta. In altera putredine tam consentit cum Medicis Aristoteles, quam
consentimus nos cum Arithmeticis, bis duo quatuor esse affirmantibus:
ut liquidò supra demonstrauimus. Quocirca non est alia disceptatio
de hac, & de illa, quam tuentur Medici. Nec quadrat ad causam no-
stram similitudo de eo, qui madet solùm, & altero, qui totus est ma-
didus. Cum Aristoteles non sic distinguat duas putredines, quomodo
madescens à madido differt. Quoniam totis naturis discrepant: cum
altera naturalis, altera violenta & natura aduersissima sit.

Cum morbum pestilentem longè ab intemperie simplici distare
scribis, nostra non impugnas. Idem enim nos quoq; & sentimus & scri-
bimus. Pars simplici intemperie laborans non amisit naturam suam:
& nec nomen nec definitionem perdidit. At putrefacta neutrum ser-
uat: & proinde corrigi nequit. Aristoteles certè, in putredine propriè
dicta, hoc requirit, ut res, cui insederit, corrupta sit. Nam de solis
ἀγρὰ μέγ & ἀβρογὰ ποιοῖς, ὅταν χαλεπὴν ἢ φύσεως rectè efferi pu-
tredinem, quæ propriè ita vocatur, statuit. Quamobrem non alterari,
quod putridum est, sed prorsus tolli postulat. Plurimum ergo differe
huius & illius curatio, nec discrepant sententiæ nostræ in ista parte.

Tantum igitur abest, ut vel tibi vel alijs eripere hoc tentemus, N
DICAT CURATIO, ut nihil attentius obseruari velimus. Du-
plex est intemperies, siens & facta. In priore substantia non interijt,
sed naturam suam seruat: & proinde alterationem solam postulat. In
altera substantia, quam occupauit, corrupta est: quo fit, ut alteratio-
ne reuocari nunquam possit. Quare non indicant alterationem sui par-
tes hac intemperie obsessæ, sed ablationem sui petunt. In putredine igitur,
quæ ad factam intemperiem pertinet, non alteramus partes iam
putrefactas, quia corrigi non possunt. At illas, quæ sic intemperatæ
sunt reddita, ut naturam & substantiam adhuc retineant, oppositio-
ne contraria qualitatis, pristina conditioni reddere studemus. Mi-
rum igitur videri non debet, si pestis curatio solis alterantibus non per-
ficiatur.

Cum Aristotelem de vulgari & simplici putredine tum non cogi-
tauisse ais, quando phibiscos πνεύμα φαύλον καὶ βαρὺ expirare

scripsit, quid vulgarem & simplicem putredinem voces, non satis e-
 quidem intelligo. Nam duas tantum putredinis species agnoscit Ari-
 stoteles, naturalem vel impropiam, & violentam seu morbidam. De
 naturali non loquitur, sed de violenta & morbida. Hanc pro natura
 rerum, siue partium putrefactarum magis minusq; perniciosam, proq;
 graduum diuersitate, seuiorem aut mitiorem, adeoq; vni quam alijs
 partibus nocentior esse, prorsus esse rationi atq; experientiae con-
 sentaneum. Loqui autem de putrido spiritu Philosophum, ex eo esse
 euident, quod corruptum esse ait. At specie aut modo corruptionis alio
 non potest corruptus censeris quam putredine proprie dicta. Quod vt
 verum esse videas, ponere oportet, quod ex Arist. supra probauimus,
 & de quo peritus & intelligens ambigere nullus possit, scilicet, rem
 nullam corrumpi, quantisper calor eius proprius incolumis permanet.
 Hic enim & opifex esse misti, & conseruator. Idcirco necessarium est,
 vt, cum spiritus corrumpuntur, calorem proprium amittant. Omnis
 porro insitici caloris corruptio vel esse βίσις vel μάλασις. Quare
 cum in peste & phthisi laborantibus (de his enim nunc loquimur)
 spiritum corrumpi dicat Philosophus, omnino calorem eorum vel ex-
 tingui vel marcescere oportet. Non extinguitur autem in his mor-
 bis. Nihil enim adesse refrigerans. Ergo marcescit. Caterum duplex
 esse marcor, Naturalis & Morbidus. Certum vero esse, in his mor-
 bis spiritus non marcescere naturaliter. Reliquum igitur esse, vt vio-
 lenter interire eos concedamus. Iam si violenti marcoris species om-
 nes consideres, ad nullam aliam referre poteris spirituum in his mor-
 bis corruptionem quam ad putredinem. Etenim non perit combustio-
 ne: nec interit suffocatione. Sed nec lenta tabe consumitur. Restat
 igitur, vt putredine corrumpi consiteamur. Magis credes, si eo corru-
 ptionis genere corrumpi cogites, quo factor seu graueolentia rebus cor-
 ruptis conciliatur. Nullus enim dubitat, quin a putredine haec rebus
 accidat, quaecumq; propter corruptionem, cum prius non facerent, fa-
 cere incipiunt.

Spiritus putrescere non tibi videtur, etsi rationes diuersum pro-
 bantes, nulli deesse fatearis. Ego vero facile probem, si res postulet.
 Hic nihil nos cogit, cum de spiritu in thesibus locuti simus, non puro
 & sincero, sed omni halituum & fuliginum genere misto. Aristoteles
 certe

certè, cum phthificos putridum exspirare ait, non de sincero spiritu accipere nos voluit, sed de eo, quem egroti exhalant, quem impurum esse certum est. Et cum non minus, imò magis fortasse difficile sit, spiritum purum in corpore nostro inuenire quam sincerum sanguinem ab omnibus alijs humoribus, bile, pituita, melancholia, sero nimio secretum, nescio cur dubitent nonnulli, an putrescere possit? Mistus perfectò est, & magis mistus sanguine. At quantum res quævis ex pluribus putrescere aptus, concreta est, tanto magis putredini obnoxia est. Nec dubito ego, quin sæpius alijs humoribus putrescerent, si non in motu ferè continuo essent, nec tam facile dissiparentur. Quoniam & misti & humidi sunt, caleferi etiam et frigeferi præter naturam possunt. Cur ergo non etiam putrescere possint? Esto, resistant putredini propter commemoratas causas, & conceptam excutiant, facilius. An propterea putrescere nunquam poterunt? An inspiratus & permixtus ipse air inquinatus, nullo unquam tempore contaminare eos valebit? Quod humor aut vapor putridus non efficit: quia non similiter cum ipsis confunditur, aut in quasuis partes mouetur, aër permixtus citius perficit, quoties excellentè profundaq; putredine affectus, penitusq; cum eis confusus, quaquà versum mouetur.

Vnde igitur, inquis, subitus interitus? aut quæ putredo tam citò morbum in temperatura peperit? Vellem enim scire, cum omnis actio fiat in tempore, nec temperamentum subito possit dissolui, cur venena & morbida exspiratio in peste, sæpè subito extinguant? Ad ista mihi facilis & in medio posita videtur responsio: quæ tamen ob id fusius explicanda videtur, quia à paucis notata fuit.

Primum scire conuenit, sermonem nobis esse de uiuentibus & operantibus partibus. Quæ operandi potentiam prorsus amiserunt, æquiuocè instrumenta naturalium operationum dicuntur, quorum essentia & differentie functione atq; vsu definiuntur, teste, post Aristotelem, Galeno i. de plac. Hipp. & Plat. cap. 8. & 2. itidem cap. 8.

Præterea nouisse oportet, ad operationes non sufficere partibus animalium (in alijs rebus aliter res habet) proprium siue calorem siue temperamentum, sed egere insuper influente ex corde calore, à quo de potentia in actum quodammodo perducantur. Si dubitabilis esset hæc sententia, facile insolubilibus rationibus

eandem probarem. Satis est, quod partes omnes continuo emori conspiciamus, quando per arterias calor ex corde, ad eas non influit: quia vel obstructæ, vel laqueo interceptæ, vel excisæ vel pulsare prohibita sunt. Reuocat mihi in memoriam hypothesis nunc posita, insignem audaciam (ne quid grauius dicam) Fernelij, in citandis authorum testimonijs. Exempli loco nobis sit Auerrhois locus, qui in libro primo Collect. Campegiij habetur, cap. 7, (in translatione antiqua eodem cap. lib. 2.) cum ibi Auerrhoës monere vellet, partes non exerce-re vitæ operationes insito suo calore solo, sed opus habere præterea influente ex corde, à quibus iunctis actiones proficiscantur, adducit eum Fernelius, vt duo probet. Primum est, calorem illum influentem, nihil conferre ad paruum temperamentum. Alterum de caelo spiritum venire, ex elementis, instar reliquarum partium, originem non ducere. Vtrumque cum tam sit alienum ab Auerrhois mente, vt pugnare cum ea magis nihil possit, qua fronte ausus sit, ad astruenda figmenta sua, producere, satis equidem mirari non possem, nisi eadem licentia, crebro erga alios, vti viderem. Sed ad institutum reuertor.

Tertio loco tenendum est, quod ex Aristotele supra demonstrauimus, & confessum Medicis habetur, nec animalia, nec eorum partes interire, ingenito calore incolumi permanente. Mors enim nihil est aliud, quam natui caloris extinctio.

Deniq, meminisse nos decet pronuntiati Physici, nihil supra & vltra naturam seu speciem suam agere. His positus, ad interrogationem tuam sic respondeo.

Subitus interitus in peste oritur ab intemperie cordis. Ratio hæc est, quod putrida inspiratio interimere non aliter potest, quam si cordis temperationem dissoluat. In causa duo sunt. Primum est, quod interire nulla res potest, nisi calor eius natuius pereat. Putrida igitur inspiratio non ante perimit, quam cordis calorem corrumpit. At corrumpere aliter non potest, quam putrefaciendo. Alterum est, quod nihil vltra suam speciem agit. Calor enim non agit aliud per se & primo, quam calefacere, (hæc eadem ratio in alijs cunctis valet) si quid amplius fiat, hoc vel per accidens sequitur, vel quatenus talis quidam calor est, euenit: hoc est, sine caliditate non contingit. At

git. At omnis putredo est calida quaedam intemperies, Quare omnis res purrida calefaciendo putrefacit, & putrefaciendo calefacit. Etenim putredinem omnem à calore peregrino procreari, certum est. Quare necessarium prorsus est, ut purrida inspiratio non prius occidat, quàm cordis calorem seu temperamentum labefactauit. His quo modo contra venire velis aut possis, equidem non video. Difficultas autem in hoc sita est, quòd intemperiem cordis illa duntaxat tollere putantur, quæ natiuum eius temperamentum, quoad videlicet ex suis certis quibusdam partibus coagmentatum ac temperatum est, nulla spirituum ratione habita, perdunt. Verùm hoc fortè sit, si seorsum, quoad solida substantia est, contra spiritus & humores distincta, consideretur, quomodo Lanij considerant. Sed Medici non absq; sanguine & spiritibus (quibus orbatum nec viuere nec officium suum exsequi villo pacto valet) intuentur. Quippe aut natura conuenienter affectum sit, ut vitæ munera obeat, ut temperamentum suum custodiat, omnibus iam dictis opus habet: Ac sine his nec nomen nec naturam, nec officium cordis tueri poterit vnquam. Quo fit, ut rectè iudicent Medici diligentiores, cordis temperationem vitare, caloremq; eius corrumpere, quæcunq; vel spiritum & sanguinem ei eripiunt, vel eadem hæc intemperata reddunt: etsi alteratio hæc ad solidum eius corpus nondum pertingat.

Quia verò tu nobis vterò concedis, seminarium pestis, propter certum putredinis gradum, pestiferum esse, probationis labore nos subleuas. Quanquam difficile non erat ex supra demonstratis conficere. Nam exhalationes peste affectorum, nihil transportant ad alios, præter affectionem eius corporis aut partis, ex qua effunduntur. At non alia hæc affectio esse potuit, quàm putredo. Naturalis autem non fuit. Ergo morbida & violenta. Inter omnes autem violentæ corruptionis species, extra putredinem, nullam reperies, cuius natura in seminario retineri ac seruari possit. Huius signa etsi non semper conspiciuntur in agrotis, non tamen ob id non adest. Ergo cum putredo omnis, quæ propriè sic nominatur, nihil aliud sit, quàm intemperies quædam, ac putredinis propria & per se actio fingi alia nequeat, quàm putrefacere, non est imaginabile, quomodo seminaria hæc aliter vires cordis deiiciant, quàm temperationem eius corrumpendo. Corruptunt

autem, quatenus similem putredinem ei, è quali ipsa exhalant, qualemq; in se continent, imprimunt. Quod quia sine calore peregrino & putrido fieri nequit, rursus efficitur, temperiem cordis aut aliarum partium, à calibus halitibus per se & proprie oppugnari. Cùm cor dico, & ipsum cordis corpus, & spiritus ac sanguinem in eo contentos, simul intelligo.

Cùm ad omnia tua respicio, ac singula diligentius considero, videris mihi in ea esse opinione, ac si, qui certum putredinis gradum dumtaxat pestiferum concedit, morbum totius substantiæ obscure pariter concedat. Vtraq; enim sententia æquè tibi inexplicabilis videtur. Ergo sanè longè aliter iudico, cùm, quæ de tota substantia horum morborum fabri senserint, examino. Si de tota substantia sic loquerentur aut sentirent, quomodo veteres sensisse certum est, frustra fateor, & damnarent ipsi hac in parte vereres, & eosdem nos defenderemus. Nunquam censerunt illi, vel totius substantiæ morbum ab intemperie eiusdem alium esse, vel remedia tota substantia agentia per temperationem suam non agere: quemadmodum nec alimenta ratione totius substantiæ suæ, à nobis patientia, sine caloris nostri opera transmutari opinati sunt. Ergo putredinis gradus vnus perniciosior est altero: sicut in pyris, mespilis, cornis, sorbis, rebus alijs plurimis apparet, quæ sub initium & velut in primo gradu putredinis esui aptæ sunt, vltius progressa putredine, comedi amplius nequeunt. Sed ob id minimè rectè concluderis, putredinem sub quocunq; gradu absq; intemperie aut fieri aut subsistere. Quare non potest vlla putredo morbi totius substantiæ nomine contineri, quantisper ab omni temperie tota substantia sic distinguitur, quomodo iuniores isti separant.

At non potest: inquis, tam subito intemperies & putredo introduci. Ego verò non concedo in puncto temporis, vel spiritus, vel humores, vel corpus cordis putrescere. Nec est aliquis vnquam statim ab hausto seminario mortuus: etsi alijs breuiore alijs longiore tempore, postquam apud infectum fuere, vim contagij senserint. Sæpè multis ante diebus contagium intra venas latuit, quàm sese proderet. Nec otiosum tamen interim fuit: sed latenter humores corrumpendo sensim ad cor vsque penetravit. Vsuuere hoc maxime solet, cùm per-

alias

alias corporis partes subit, non per inspirationem ad cor adducitur. Hinc est, quod in quibusdam ante febris exortum, hoc est, antequam putrida lues ad cor peruenerit, cum anthraces, cum pestiferi humores pronati sunt. Non minus profecto incertum est, quando humores aut spiritus inquinare cœperit contagium, quam obscurum nobis est, quando in alijs febribus humores incipiant corrumpi. Ad huius rei declarationem præclare faciunt, quæ Galenus in 3. Epidem. Com. 3. Aphor. 4. & in 1. Proreht. Com. 2. sect. 17. scriptis. Qui quæ citatis locis dicit, diligenter apud se examinauerit, clarè perspicit causam, cur aliqui, cum non admodum malè affecti paulò antea uiderentur, repente ferè extincti sint. Vides igitur, nos optima uirratione, cum à corpore vel habitu contagium deferente mortem sine intemperie apportari negamus. Etenim siue per cutem subeat, siue cum aëre inspirato ingrediatur, non prius agrum interficit, quam vel spiritus, vel humores, vel ipsum corpus cordis putredine contaminârit: hoc est, horum calorem ac temperationem corruperit.

Prodit autem se uenenum ocysus per spiritum attractum, quia reuè ad cor tendit, ad quod è remotioribus partibus ferè arripit. Summa est, nulla uel ratione, uel experientia probabitur contagium pestiferum tum demum esse receptum, quando efficiencia sua se manifestum fecit.

Quàm facile porrò ac citò cordis temperiem mutari contingat, animi defectio & syncope commonefaciunt. Vtraq; subito nōnunquam illos etiam inuadit, qui de re nulla querebantur, & tum sibi, tum alijs sani uidebantur. An in hisce cordis temperiem non mutatam putabimus? Refellet opinionem nostram, quod in syncope potissimùm totum corpus refrigeratur: et quod aliquando uix sensibilis permanet respiratio: quodq; spiritus exiēs frigidus sentitur. Et accidit hæc nō à frigida solū, sed etia à calida causa. Sicut ergo nullus rectè iudicet, cordis calorem & temperamentum nihil passum esse: quia in momento ferè ista sunt, ita nullus quoq; benè affirmauerit, idem non fuisse mutatum in eo, qui forte repente mortuus sit. Nam ut citò dissipantur cordis spiritus, propter mobilitatem & tenuitatem, ita subito etiam frigescenti &

inflammari solent. At quicquid horum perpeſſi fuerint, cordi accidisse verè dicimus: dum ita de corde, vt de instrumento vitæ, seu officina caloris vitalis, loquimur. Hoc ergo probauerit fortasse, qui pestis ſeminarium mortem inferre citra putredinem partium cordis demonſtraret, inſtar contagij non occidiſſe: (tunc enim ſimilem morbum ingenerauiſſet) ſed abſq; interueniente intemperie necauiſſe nunquam probabit. Impoſſibile namq; eſt animal interire, cordis calore non extincto, aut viuere eodem perdito. Celeris iſtius mutationis cauſa eſt, quòd ſine conueniente copia, & qualitate ſpirituum cordis, viui temperamentum nec ſuſſistere, nec deſiniri, nec intelligentia comprehendendi poteſt. In alijs partibus minor noxa ex ſpirituum diſſolutione & refrigeratione oritur, propter continuum eorum ex corde influxum. Cum influxus iſte prorsus impeditur, ſtatim illæ quoq; calore natiuo in eis extincto, emoriuntur.

Quod ſi vltcrius queratur, cur non & aliarum putridarum febrium vapores, cordis partem aliquam putrefaciant, reſpondeo, ideò accidere, quòd leuiter vel ſemiputridi ſunt: ſue quòd putreſcunt potius quam putrefacti ſint. Quò fit, vt magis caleſciant quam putredine inſciant, cum calidi magis ſint quam putridi. Putredinè certè ſic non habent impreſſam, vt pertinaciter retinere queant: et aliud eſt $\chi\omega\epsilon\lambda\lambda\epsilon\delta\tau$ uai & $\phi\upsilon\sigma\epsilon\omega\varsigma$ quam $\chi\omega\epsilon\lambda\lambda\epsilon\delta\tau$, cum illud perfectam, hoc incipientem ſeu ſeuentem mutationem ſignificet. Gal. 2. aphor. 17. hanc rem declarat exemplo vini, quod acceſcere ſeu corrumpi incipiat quidem, ac in acetum nondum ita ſit permutatum, vt reſtitui in integrum non valeat. Quod enim iam acetum eſt (aut alio modo corruptum eſt,) redire ad priſtinam vini naturam amplius nequit, propterea quòd reſgreſſus ad habitum à priuatione non habet locum in natura. Inter Elementa ſolum, non autem inter perfectè miſta reciproca reperitur generatio. Quod porro ſimiliter ferè habeat res in humoribus febrium putridarum vulgariū, ex eo manifeſtum ſit, quòd concoctionem promouere ſtudemus. In peſte ſpes nulla eſt concoctionis propriè dictæ, ſed in ſola putrefacti humoris expulſione, & virium conſeruatione ac reparatione, tota curandi ratio poſita eſt. Sed de hac putredinum, ſeu putreſcentium diſtinctione, legito et expendito, quæ Gal ſcripta reliquit in 1. de diſſ. febr. cap. 6. Legi nuper epiſtolam eruditi medici,

qui

qui contendebat febres putridas illas vulgares, verè contagiosas esse. Etsi enim non quosuis obuios inficerent, lactentes tamen infantes à matribus & nutricibus coinquinari. Pueros item teneriores, qui cum febricitantibus cubant, promtè iisdem corripi. Quæ omnia experientia & animaduersione cognita asseuerabat. Ego quia tale nihil à me notatum memineram, & vt obseruarem, in mentem non admodum venerat, contradicere nec debui, nec potui. Hoc solùm respondi, si contagiose inueniantur, ita leuiter contagiosus videri, vt cum alijs collata, non tales existere, iudicata fuerint.

Vbi Gal. aduersus Erasistratum disputauit, num actio aliqua lædi possit, instrumento eius non laeso, recordari iam non possum. Memini cum lib. de 4. motib. præter Naturam aliquid tale aduersus Herophilum (quod tamen huc non rectè detorseris) scribere: & in 1. de aff. locis Archigenem hoc nomine taxare. Sed cum idem principium methodi, qua loci affecti inueniuntur, ponat, τὸ μὲν δὲ ποτε βλάπτει τὸ μὲν δὲ ποτε βλάπτει τὸ μὲν δὲ ποτε βλάπτει, haud scio, cur longiorem disputationem hæc (vel altera illa de innati caloris de caelo deductione) disquisitio requirat. Summus est ac fuit semper Physicorum & Medicorum consensus, formas rerum sine instrumenti nihil agere posse: nec alio potuit Aristoteles argumento, mentis nostræ immortalitatem certius docere, quàm si, actionem absq; corporeo instrumento edere, ostenderet. Si posset anima destituta instrumenti, videre, audire, incedere, aliq; talia agere, quis vsus esset oculorum, aurium, pedum, partium aliarum? Nullus, sed hac de re legatur Gal. 1. method. cap. 9. Quid aliud hoc significat, pronunciatum. Actiones non vel materia, vel formæ attribui debere, sed composito. Adde hoc etiam, quod artis nostræ fundamenta & principia prorsus euertit hæc opinio. Nam si actio lædi aliqua potest instrumento nihil patiente, perperam sanitas atq; morbus proxima causa actionum vel congruentium vel incongruentium definiuntur: cum sine morbo laesa inueniatur actio. At impossibile est, vllum in natura effectum naturalem existere aut fingi, qui absq; sua proxima per se causa ortus fuerit. Sunt autem sanitas & morbus affectus corporum, sine corporeorum instrumentorum. Quare absurdè hæc res in dubium reuocetur. Nec Archigenes aut alij ex veteribus ista de re dubitant: Sed v-

*erum pars, cuius actio laesa esset, semper affici potius, quam affecta aut
agra vocari deberet, inquisuerunt.*

*Insicum calorem ex eisdem principijs nasci, ex quibus corpus no-
strum conflatum est, ita mihi videtur certum, ut mirer homines do-
ctos ista de re dubitare potuisse. Etenim spiritus ex sanguinis attenu-
ti vapore generari certum est: ex quo eodem, cuncta corporis nostri
partes, aluntur. Quare aut non eisdem constamus, quibus alimur, aut
ex eadem materia spiritus fiunt, ex qua corporis alie partes omnes
procreantur, nutriuntur, augentur. Contendit Fernelius, originem
spirituum & partium aliarum, cum suis temperationibus eandem non
esse, quia videlicet animali recens iugulato, carnes pristinam tempe-
raturam seruare videantur. Quis non videt euandam esse rationem?
Non eadem prorsus esse calorem ex corde profectum & tempera-
mentum partibus insicum, si probare ista ratione voluisset, tolerari
poterat. Dum sic iudicat de carnium viuentium temperatura, quomodo
lanij cadauera aestimant, ac spiritus ad viuentium carnium tem-
periem conducere negat, ferri non potest. Sed longius exspatiari su-
mus: ad locum nostrum redeundum est. An calorem siderum pabu-
lo egere, & alimenti inopia interire censebimus? An cum à puert-
dine elementari extinguatur, caelestem calorem ab elementorum ca-
lore victam dicemus? An Aristoteles, calorem alimenta consicien-
tem non palam facit igneum frigore temperatum lib. 2. de anima cap.
4. Sed de hac re fusè egi in parte 2. disput. Antiparacels. à pagina 168.
vsque ad 182. sed argumentis nullis opus est apud eos, qui calorem
cuiusque partis natuum & congenitum nihil aliud esse intelligunt,
quam eiusdem temperamentum: quod ex elementorum certa coctio-
ne ortum qui nescit, nihil nouit. Influentem ex corde calorem ex san-
guinis vapore continuè generari, & ad membra instar fluij ex eo
promanare, perinde notum est ac confessum. Mirum sanè est, aliqui-
bus persuadari posse, hunc ex sideribus destuere: & apud nos incorru-
ptum permanere, cum nullius rei calor proprius, extra suum subie-
ctum proprium, fingi valeat. Nullo vnquam loco aut tempore dixi-
mus, Deo aliquid detrahi, si astrorum vi multa in natura fieri dicantur.
Tunc solum detrahitur Deo, quando quod eius proprium est,
creaturis tribuitur, ut, cum praemonstratio futurorum contingentium astris*

enim astris adseribitur. Quod de diuinatione ex astris asserimus, ad caloris insiti originem violenter nimis detorquetur: eamq; longè alijs rationibus, quam nunc dicta, oppugnamus.

De totius substantia morbis quos etiamnum probare videris, pauca dicam: postquam in thesibus pleraq; sunt exposita. Sicut in rerum natura non exstat animal, nisi in homine, equo, cane, &c. ita neque homo vel alia quævis animalis species exstat extra cuiusque speciei singularia. Verè igitur existunt Petrus, Paulus, & ceteri singulares homines: ipsa species seorsum subsistens non reperitur. Nam species & genera non sunt res seipsis subsistentes extra indiuidua: sed quoad seorsum considerantur, vix, & cadunt axat sunt animorum notiorum. Similis ratio est actionis generatim acceptæ, actionis specialis, & actionis singularis. Etenim actio vniuerse sumpta, re ipsa extra mentem nostram non inuenitur: Sic, inquam, vt simpliciter actio sit, ac non simul certa quadam actio sit: Vt visio, concoctio, progressio, &c. Eodem modo res habet in actionibus specialibus. Nulla enim inuenitur concoctio, exempli gratia, præter singularem hanc vel illam concoctionem. Quam enim rationem habet homo ad Petrum aut Paulum, &c. eandem concoctio obtinet cum singularibus coctionibus collata. Habet enim & ipsa speciei rationem. Ergo sicut in animalium genere particularia tantum verè existunt, ita etiam particulares cadunt axat actiones, reuera existare oportet. Atqui impossibile est, actionem aliquam singularem edi, qua neque conuenienter nature neque inconuenienter edatur: hoc est, qua neque sana sit, neque agra (tam inter morbum & sanitatem nullam interciderè medium ponimus: etsi eadem præcisè ratio sit, si interponere medium seu neutrum affectum velis) quod in præsentiarum breuiter sic monstrò.

Animam principalem causam operationum humanarum omnium esse, certum est. Ac per se absq; corpore suo considerata, si actionis causa constitueretur, nulla absurda consequerentur. Primum falsum foret pronunciatum physicum, actiones non esse componentium partium sed compositorum ex materia & forma. Deinde daretur actio, qua ad speciem certam nullam referri posset: hoc est, qua nec visio, nec auditio, nec concoctio, nec progressio,

salis operatio esset. Impossibile autem est, actionem aliquam actu produci, quae in certa specie nulla contineatur: cum genera sine speciebus non ualeant solummodo sint, re ipsa extra individua, non subsistant. Praeterea una & simplex substantia per se & primo, causa foret multarum & disparium, unò contrariarum quoque actionum: easque uno semel temporis momento producere posset. Quae omnia cum fieri nullo pacto possint, falsitas hypotheseos manifesta est. Equidem anima discrepantes edit actiones, quia diuerso instrumentorum apparatu utitur: ac speciem, definitionem, & determinationem ab instrumentis adipiscuntur. Denique frustra facta fuissent partes, quarum operationes anima sola posset edere. Anima igitur, quoad formam corporis est, duntaxat generatim accepta, actionis principium existit. Eadem cum instrumento certo unita, certae actionis effectrix est. Nam per oculos uisionem: per aures auditionem: per ventriculum ciborum concoctionem: per pedes progressionem exercet. Quod porro tales actiones omnes necessarium sit esse uel laudabiles, uel vituperabiles, hinc est perspicuum, quod fieri nulla vi naturali potest, ut instrumenta, per quae anima eas producit, non sint uel secundum naturam affecta, uel praeter naturam disposita. Etenim ex genere ψάδων αὐτῶν est, ut contrariarum, quae medio carent, alterutrum subiecto, cui accidunt, non insit. Sed accidere partibus omnibus corporis, ut uel aptè uel ineptè pro naturae uisibus affecta sint, controuersia omni & caruit antea: semper & carebit in posterum semper. Nec minus certum confessumque est, aptam instrumenti dispositionem bonae, ineptam uero uiciose operationis causam proximam existere. Et quod idem non sine concoctio & bona seu laudabilis concoctio, probatione non eget. Quoniam reperitur coctio damnabilis.

Ergo cum actio simpliciter & generaliter intellecta, ab anima manet, certae speciei actio, ab eadem cum instrumento eius copulata proficiscatur, bonitas & malitia actionis individua in qualibet specie ab instrumenti concinna uel inconcinna dispositione proueniat, ipsa ueritate uerius est (si uerius esse aliquid potest) omnem actionem re ipsa & actu ab agente proficiscentem, uel bonam siue sanam, uel malam siue egram ac laesam esse. Omnis enim actio talis individua & singularis est: cum genera & species seorsum non consistant. At dispositionem

dispositionem naturæ consentaneam, omnes homines vocarunt, sanitatem: & contrariam, à qua videlicet actiones impediuntur & offenduntur, morbum nominarunt. Quocirca necessario efficitur, actionis omnis, quæ actu fiat, causam proximam esse, vel sanitatem vel morbum. Sic enim appellare omnibus placuit dispositiones corporis, propter quas actio particularis quælibet incorrupta vel corrupta editur. Quid ex his sequatur, vides. Si enim morbus aliquis datur totius substantiæ, dabitur etiam sanitas totius substantiæ. Non enim potest existare vñ contrariorum sine altero. Quare sanitas reperietur, quæ neq; praua dispositio est instrumenti, nec vitiosa intemperies, nec contrarii solutio. Secundò false de morbo aliquo, itemq; de sanitate dicitur, quòd sit corporis solius dispositio. Tota enim substantia, materiam cum forma, siue animam cum corpore complectitur. Quocirca amborum communis erit affectio, totius substantiæ morbus. Tertio, dabitur morbus animæ, siue ægrotabit anima vel sola secundum illos, qui totius substantiæ morbos dicunt esse formæ morbos, vel cum corpore, iuxta aliorum opinionem. Quod etsi de brutorum animalibus certo possit modo ferri, de nostris tamen flagitiosum, grauissimamq; pœna dignum sit vel fingere. Quarto, edetur actio aliqua similis bona, licet temperamentum sit vitiosum, & rursus mala, quamuis temperamentum secundum naturam sit dispositum. Etenim totius substantiæ morbus ponitur esse causa vitiatæ actionis, nihil ad eam adiuvante temperamento. Siue ergo naturaliter, siue præter naturam pars temperata ponatur, edet actiones suas tum bonas tum malas. Poterit igitur ventriculus, exempli gratia, aptè probeq; concoquere cibos ingestos, quacumq; intemperie laboret. Poterit idem deprauatè agere, tamen si optima temperatione sit præditus. Deniq; cum fieri nulla vi naturæ possit, vt actio aliqua neq; bona sit neq; mala, (id est, neq; conueniens & laudabilis, neq; inconueniens & damnabilis) necessarium est, vt quam tota substantia edit, operatio aut bona sit aut mala. Sed bonitas & malitia, siue conuenientia & inconuenientia cuiuslibet actionis per se primò, fit à conueniente vel inconueniente partii vel instrumenti, à quo editur, dispositione, à re alia nulla. Quare sequetur necessariò, in tota substantia dispositionem huius actionis per se, causam fugi oportere, præter temperamentum. Sed nulla est excogita-

bilis, nulla etiã imaginabilis. Quæ enim dispositio aut qualitas fingitur cõmunis anima & corpori, substantijs toto genere discrepãtibus? Hæc & alia plura monstra sequuntur opinionem illam nuper somniam. Quæ cum fieri nullo pacto possint, certò certius est, damnosum esse figmentũ hoc de morbo totius substantiæ, quod Architectus Fernelius, & faber Argenterius, cudere fabricariq; ceperunt.

In hunc errorẽ incidisse videntur, qui a nõ distinxerunt temperamenti significationes apud Gal. Equidẽ Ferneliũ cum alibi, iũm in fine 4o cap. lib. de abd. rerũ causis, singulare temperamentũ (quod à nõnullis temperamenti proprietate vocatã ait) clarẽ satis distinguit à temperamento absolute appellato. Quòd si veteribus etiam nomen hoc, modò in vna, modò in altera significatione vsurpatũ animaduertissent, nequaquam nõuos hosce morbos introduxissent. Profectò non Gal. modò duplex temperamentũ agnouit, verũm & ante ipsum Aristoteles, (τὸν πῶτον οὐ θεῖον & τὸν δευτέρου οὐρανίου nominans 2. de part. anim. cap. 1.) & post ipsum Auicennas idem docuere. Hic enim complexionẽ primã & secundã expresse distindẽq; vocat. Obijcias forsasse hoc ipso stabiliri Recentiorũ de his morbis placitũ. Nam in nominibus tantũm, nõ in rebus disputationẽ cõsistere: dum illi temperamentum singulare & propriũ vocant, quod iuniores totã substantiam nominare maluerunt, At frustra obieceris. Si enim & viderunt veteres duplex nominis significatũ, nec plures tamen morbos vsquam constituerunt. Satis patet, eos plures nõ inuenisse. Deinde cum temperamentũ quouis modo sumptũ corrumpi aliter non possit, quã qualitatũ primarũ mutatione, neutiquã iudicarunt vtile, morbos absq; necessitate multiplicare. Quantò fecissent rectius horũ morborũ generes, si temperamenti morbos distinxissent, in eos, in quibus qualitas vna (vel duæ) hædenus aucta solũm est, vt citra subiecti interitum, actionem lædant & eos, qui subiecti naturam corrumpunt? Sic enim & causam clariorem reddidissent, & errandi alijs ansam nullis præbissent. Argenterium non miror, qui veterum nauis amplificandũ saginatur: ac Fernelium quid huc impulerit nondum scio.

Quorsum verò tua hæc? Nolim tamen illa, quæ à totius substantiæ proprietate vel lædunt, vel iuuat, tanto opere oppugnari. Ego certè nunquã aut dixi aut sensi, nullas res existere, quæ tota substantia

sua nobis vel amica sive vel inimica. Quare si à me huius aliquid factum tētatū me suspicaris, falli te scias. Exponere studui, quid veteres per totā substantiam intellexerint, ut rectius intelligeretur, quid sibi voluerint, cum totius substantia proprietate, nobis aduersa quaedam esse vel familiaria, scripserunt. Qui verò opinatur, morbū aliquem totius substantiæ inueniri veteribus incognitū aut perperam explicatū, is se in errore versari norit. Etenim Gal. passim hanc totarū substantiarū proprietatē inculcat, nunquā tamen ob id, morbū exstare totius substantiæ. credidit, qui scilicet vitium aliū rei esset in simili parte, quā in temperamenti. Nec aded rudis fuit, ut non intelligeret, actionem inter cōtraria omnē fieri. Nec ingenio, nec iudicio, nec doctrina, nec usu cesserit Fernelio horum morborum architecto. Sed quia de hac re abundē egi in thesibus de morbis totius substantiæ, minimē opus est hīc aliquid præterea addere. Hoc solum te monebo, nunquam te probaturū esse, quæ ex Gal. lib. i. c. 1. de comp. phar. secundū gen. & authore lib. ad Pison. c. 4. de lepore marino & cantharidib. scribis: has solos renes & vesicā, illū, solū pulmonē exulcerare, illæsi partib. alijs corporis. Gal. primum dicit, solā vesicā à cantharidib. ledi, nulla renū mēione facta, Sed rogo te, an nō exulcerāt, imò exurūt cutem & carnes ipsis admotæ cātharides? Legio Nicandri, Dioscor. lib. 6. c. 1. (ut alios iuniores præterea) & intelliges, quantū hac in parte cū experientia pugnet Gal. sententia. Quod si nō est tantū otij, vel vna historia, quā Brasauolus in com. aph. 17. lib. 2. recitat, satisfacet. Sed quid est opus testimonijs aliorū, quando nostri sensus, & quotidiana experientia docere possunt, quid de re aliqua cōtrouersa sentiendū sit? Leporem marinum non vidi, nec expertus sum quas habeat vires.

Si autē nota sunt, quæ authores de hoc etiā prodiderunt, non minus falsum est, quod solos pulmones offenda: aut exulceret, quàm quod de cantharidibus Gal. prodidit. Dioscorides certē post Nicandrum scribit, vrinæ eum purpureas, id est, cruentas cōtere: ne solas cantharides hoc efficere cogitemus. Exulcerant partes omnes, quas attingunt (& ex renibus maximē educitur sanguis cum vrina profluens.) non occulta, sed prorsus cognita nobis virtute. Et si maximē solas nominatas partes illa animalcula exulcerarent substantiarum suarum proprietate, an ideo sine temperamenti læsione id agerent? aut sententiæ nostræ de contagio vacillaret? Haud puto.

THOMAS ERASTI

Quae praeterea in scripto tuo continebantur, vel non opus habent
 responsione, vel in antedictis comprehenduntur. Quare finem hanc fa-
 ciam, cum aliàs longior fuerim, quàm de principio propositum habe-
 rem. Val. 8. Septemb. 75.

Epistola XXIV.

AD EVNDEM.

Pestem, qualis plerunq; aëris vitio accidere consuevit,
 non tam forma, quàm maligna putredine occidere.

DEgratum mihi fuit, D. Ioan: Crato doctissime, quòd occa-
 sionem mihi praeuisti de ijs rebus ad te scribendi, de quibus
 plurimorum audire iudicium vnicè desidero. Ante mensis
 plus minus quinq; petiuit à me vir pietate, virtute, ac doctrina orna-
 tissimus Dominus Conradus Gessnerus, vt de quibusdam questio-
 nibus ad pestis curatione peruenientibus breuiter ipsi meam sententia ex-
 ponerem. Ego verò non ita breuiter ei respondi, sed rationibus, qua-
 rum mihi occurrebant, opinionem meam cõprobauit. Statueram enim
 non soli Gessnero, sed alijs etiam amicis ac viris doctis, quorum mihi
 iudicium minimè aspernandum censerem, in primis autem mihi ipsi
 scribere. Quippe de ijsdem illis questionibus aliquoties ipsemet me-
 cum iam disputaueram. Nec alia mihi tunc ratio commodior appare-
 bat me ipsum ex ista hesitatione explicandi, quàm vt doctorum pluri-
 morum super ea re iudicia exquirerem. Sic enim inuenturus videbar,
 id quo tuto acquiescerem. Proinde idem illud scriptum ad te nunc mi-
 to, simulq; enixissimè rogo, vt quid in eo probes improbè sue candidè, &
 apertè propter communem & publicam utilitatem indicare nega-
 ueris. Exit hoc mihi omnibus diuitijs charius ac gratius. D. Conra-
 dus Gessnerus respondit mihi quidem perhumaniter, vt solet, sed bre-
 uiter, atq; ita respondit, vt longiorem ab eo responsionem adhuc ex-
 spectem. Desiderio meo plenè satisfecisset, si per negotia ei tunc licuis-
 set. Ceteri, quibus misi, nihil dum responderunt, exceptis generalibus.
 Et pro responsione laudes ferè rescripserunt, quas neq; aliàs, multò
 minus hoc tempore ab ipsis expectabam.

Quaquam

Quamquam antem propositam mihi à te questionem in hoc scrip-
 so ex professo non tractavi, tamen obiter de ea nonnihil dixi. Neq;
 difficile erit unicuiq; ex dictis animi mei sensum in hac parte intelli-
 gere. Quocirca non libet ea hic repetere. De formarum natura & ori-
 gine in tractatu de occultis medicamentorum potestatibus, earumq;
 differentijs & causis, quem medico Antuerpiensi amico meo scripsi,
 verbosè facis disserui. Atq; pestem plerumq; (de ea loquor, quam aëris
 intemperies peperit) non sine putredine interficere, in alio tractatu,
 quem de morbis vulgaribus ab aëris intemperie suscitatis in defensio-
 nem thesum quarundam conscripsi, compluribus argumentis ostendi.
 Verumq; opportunitate data edere decreui. Ergo in presentia hoc
 tantum dicam, pestem, qualis hoc biennio fuit, & qualis plerumq; aë-
 ris vitio accidere consuevit, non tam forma, quam maligna putredine
 occidere. Neq; enim sic corrumpi aërem existimo, ut ipsius forma, vi-
 ta nostra tanquam contrariæ formæ ad eò inimica fiat, ut instar vi-
 peræ veneni interimat. Non nescio ea scribi à quibusdam, ex quibus
 pereri veneni interimat. Non nescio ea scribi à quibusdam, ex quibus
 concludere probabiliter possis, talibus eum aliquando halitibus com-
 pleri. At hi paulo aliter in eodem collecti sunt, quam qui ex intempe-
 rie orti sunt. Sic ferme aërem corrumpi iudico, ut in corpus cacochy-
 mum, aut certe putredini obnoxios humores continens, receptus, leui
 momento putrescat, & humores atq; spiritus similiter labefaciat.
 Nonnunquam in cordis substantiam se insinuat, ipsiusq; natura labe-
 factata hominem inopinatè perimit. Porro gradus sine species reperi-
 ri plures putredinis, quarum aliæ alijs inimiciores sint non nobis so-
 lummodo, verum etiam alijs animalibus, alibi quoq; demonstravi.

Quamobrem plus huic intentum debere medicum esse arbitror,
 quam formæ nescio cui incognitæ: nisi putredinis istum gradum for-
 mam nominare aliquis velit. Hoc si ita est, nihil dispuro. Non enim
 vel res vel curatio, sed nomen solummodo sic mutatur. Quoniam pu-
 tredo licet exitiosa, manet, atq; vni huic obstitendum erit. Equidem
 euncta putredine, concoctisq; putridis humoribus recipiunt aëri sani-
 tatem, quamvis nihil ignota formæ opposuerint. Rursus qui formæ
 opposunt omnia, nihil proficiunt, priusquam putredinem extinguant.
 Sanè hac relicta, frustra formam tollere studebimus, & sine fructu o-
 mnia fecerimus. Venim delevi formam, putredine manente, conceda-

cur, tantum hæc nihilominus malignitatis retinebit, ut perimat. Certum namq; est, putredinem quamlibet causa putrefacientis qualitate, si ea natura aduersaria existat, quodammodo retinere. Sicut vinum vasis, in quod infusum est, odorem ac saporem, si quo imbutum insigniter fuerit, recipit, sic ferè putrescens humor putrefacientis causa qualitatem suscipit. Et, ut semel dicam, absq; putredine, qui in hac peste obiret, neminem fuisse audio. Vbi medicamentis plurimi sunt restituti, talibus propè solis vsi sunt, quæ & prohibere humorum putredinem, & putrefactos iam exigere cum aliter, tum verò maxime per sudorem possent. Nihil hæctenus magis profuisse in ista vicinia intelligere potui, succo Calendula à primo statim principio exhibito.

Ceterum si per formam aliquis aërem impurum, humorem ac spiritus corrumpentem intelligat, fateor eo exacto pauciores superesse hostes. Veruntamen non formam isti veneni, sed malignæ putredinis efficientem causam tolli præcipiunt. Eam nos quoque tollendam esse minimè dubitamus. At ea sublata nihilominus permanet in corpore putredo eadem specie, paremq; cum effectrice sui causa malignitatem obtinens. Puto sanè illos, qui primi sudorem elicentia pharmaca sub initium morbi præscripserunt, hoc in animo habuisse, aërem venentum extra corpus excutere. Hoc enim remanente, rectè iudicantur reliquam curationem fore difficiliorem. Etenim ratio omnis docet, causam prius effectricem tolli debere. Porrò educi aër nullo potest modo commodius & apertius, quam per sudorem, ut nemo non intelligit. Ego profecto vel hac vna ratione motus, talia medicamenta (modo non sint calida valide, sed aut temperata, aut frigida, & præterea sicca) ut quæ sæpissimè sensibiliter profuisse visa sunt, non prorsus existimem negligenda. Quamuis enim putrefactos humores statim à principio talibus vacuari minimè credam, attamen aërem impurum & vitiatos ab eo spiritus seu vapores, serosas atq; tenuiores sanguinis partes educi hoc pacto suspicor. Quod si tunc exhibeantur, cum in his putrida qualitas solis, aut certè præcipuè adhuc continetur, percurabitur ferè bis æger. Cum crassiores iam comprehendit atq; ad eò occupauit humores, prodesse etiam tunc possunt, si vires constant, tempestiue, quando, & quibus oportet, exhibita: At minus multo iuuant, quam plerique putant.

Ex prædictis haud est difficile videre, in ea me esse sententia, præredini præcipue esse obstandum, atq; formam istam veneni nihil aliud esse, quam putredinis gradum quendam, id quod etiam Galeno alijsq; præstantissimis viris visum est. Ad dam epilogi vice descriptionem acceti, quod D. Gesnerus plurimum profuisse illis, qui usurparunt, scribit. Ascripsi libentius, quia ita est composita, ut sudorem moueat, nec calefaciat tamen, quod mihi sanè plurimum probatur. Vile certè suspicor esse, quamuis periculum ipsius non fecerim.

Acetum destillari iussi cum Solano, Semperuino, Verbena, nubi- bus immataris, &c. Hic liquor refrigerat & gratus est sumenti- bus, per se, vel cum syrupo aliquo roborante, ita ut subito refocillet a- grotos. Nuper cum virgo quædam tertio demum die consilium à no- bis peteret, acetum hoc dedimus, unde cum melius circa cor habere cœ- pisset, sudorificam postea potionem dedimus. Sudavit. Conualuit. Mul- ti etiam alijs hoc acetum profuit. Huius uncia vna, aut sesqui mix- ta theriacæ, recentiori præsertim non adeò calefacit, & egregiè mo- uet sudorem.

Epistola XXV.

AD D. CONRADVM GESNERVM.

De Phlebotomia in peste: utrum semper, an nunquam: omni- bus, an aliquibus conueniat: & si quibus, quantum & quo tem- pore 1. Quibus maculæ aut pestichix apparent, aut qui febre pestilenti laborant sine febre, sang. non mittendum. 2. De Su- doris prouocatione in peste: quo tempore expediat: & utrum sanguis prius mittendus, an exhibenda antidota sudorem mo- uens 4. Contra eos, qui iactant sua certa remedia, quibus ma- xime profuerint. 5. Antidota contra malignam putredinem, quo tempore exhibenda. 6. Theriacam & alia similia calida non danda, ubi febris adest notabilis. 7. Theriacæ laus in præ- seruatione. 8. Libros de Theriaca ad Pisonem et Pamphilianum, non videri Galeni esse.

Gonatus sum principio breuiter tibi meam, de propositis à te mihi questionibus, respondere, vir omni virtutum genere præstantissime, sed non potui satis animum meum declara- re. Itaq; abiecto consilio, paulo fufius eandem explicare cœpi. Et cum

THOMAE ERASTI

per scripſſem, nec mittendi facultas ad eſſet, ſubinde ad marginem, qua in mentem veniebant, notaui. Et transcriptam nunc tibi epiſto- lam mitto, & propter communem multorum hominum vtilitatem, te, quanta obſeruantia debeo, & ſtudio quanto poſſum, oro, vt omnibus conſideratis, tuam mihi ſententiam viciffim exponas. Contentus ſim mori, ſi ex hac re me poſſim expedire. Quanquam enim puto me non errare, & comprobauiſſe ſententiam probabiliter, non tamen non ſum paratus, cuiſlibet cedere, meliora afferenti. Non ſum, per Dei gratiam, ita mearum opinionum tenax, nec ita gloriae ſtudioſus, aut ab omni pietate tam alienus, vt me erroris in talibus conuinci nolim, atque eum publicè confiteri grauer vel minimùm. Periculo multorum hic erratur. Deum Opt. Max. precor & oro, & ex toto corde, vt te, cuique ſimiles viros eruditos, candidos, & publicæ ſalutis ac veritatis aman- tiores, quàm proprij vel commodi vel honoris, longo tempore incolum- nes conſeruare dignetur, propter nominis ſui gloriam, Amen. Celeriter iſta die 13. Octob. Heydelbergæ.

Non eſt, cur ſingulare aliquod à me remedium expectes, vir do- tiſſime, ad peſtiferas febres, quas apud vos quoq; graſſari incapiſſe vehementer & ex animo dolco. Sed eſt hæc calamitas nunc toti Ger- mania communis. Vix vllus locus, quocunq; te vertas, à luce iſta vacuus reperitur. Et quò nondum peruenit, eò arreperere ſenſim de- prehenditur. Vſus ſum anno ſuperiore medicamento D. Lucae Ghyni, præceptoris olim mei, quod tibi deſcriptum mitto. Quo cum fructu, ne- ſcio. Dicam ingenuè, haud parum me conſecutum putem, ſi nemini ob- fuiſſet. Per pauca ex ea multitudine, qua occubuit, vſi vel hoc, vel alijs ſunt remedijs. Et qui vſi ſunt, plerique omnes, vbi iam minus conſta- re vires incapiſſent, manum medicam implorarunt.

Sum in præſentia magis dubius, quàm vnquam fuerim. In cauſa eſt, quod nullam vnquam peſtem aliam vidi, vt Medicus. Nam cum anno 1542. ſi non fallit memoria, Baſilea me corripuiſſet, parum mihi tunc iſta cura erant, vt qui animum ad hæc ſtudia nondum ap- puliſſem, imò ne cogitarem quidem hiſce operam nauare. Proinde qua ante annum me putabam ſcire, hoc anno me ignorare libenter fa- teor. Eſi enim hic non remanſi, ſed cum Illuſtriſſ. Principis conſilio Mosbachium profectus ſum: ea tamen audiui, & per alios obſeruavi
qua

que me non immeritò dubium reddiderunt. Quae ideò commemorò, ut intelligas, me non ita promptè & breuiter ad quæstiones à te mihi propositas respondere posse. Cogitavi hisce aliquot diebus, quantum per negotia licuit, diligenter, & quid cogitarem, ad te perscribam. Deinde verò, ut non mireris, quòd nullum tibi medicamentum, tanquam præsens ac certum pestis remedium, laudo ac prædico. Ambigo certè, an decantata illa à multis remedia tanta efficacitate huic malo resistant, quanta resistere dicuntur.

Ergo de vena sectione, de qua primo loco, quid sentiam, cognoscere cupis, ante omnia dicam, deinde similiter de alijs. Accipi omnia debent de febre pestilente seu peste, quatenus sola est, vel cum bubonibus, anthracibus & maculis: non quatenus vel pleura inflammacionem, vel alium quempiam morbum similem secum habet, cuius ratione sanguis videatur mittendus esse. Georgius Agricola, vir excellenter doctus, scribit in libro suo de peste: Veteres Græcos in curatione febris pestilentis, quam aliàs pestem & pestilentiam nos, λοιμὸν illi vocare solent, nec purgacionis, nec vena sectionis meminisse. Sunt qui Rasim, experientissimum inter Arabes Medicum, verumque hoc remedium similiter silentio inuoluisse affirmant. Quod si ita est, non pessimè fortasse queritur, an in peste vena secanda sit. Quamuis enim rectè inuentis posteriores haud pauca rectè addiderunt: vix tamen mihi persuadeo, summos viros hoc remedium, quo tam familiariter in omni febre putrida curanda vsi sunt, quoque ut præcipuo semper auxilio magnopere confisi sunt, tacitè præterituros fuisse, si vitale & salutare cognouissent. Nisi fortè idcirco nihil de eo prodidisse credantur, quia neminem de hac re dubitandum iudicarent, ut qui has etiam inter putridas cõnumerarint, ideòq; similibus eas medicamentis curari voluerint.

Quin etiam Galenus in 1. cap. libri de cibis boni & mali succi palam videtur probare, aut saltem non damnare vena sectionem in peste, dummodo vitium imbecillitas absit. Laudat ergo medicos, quòd in ea peste, quæ cum grassabatur, & ex vitiosorum alimentorum vsurpatione orta fuerat, sanguinem non miserint. Etenim non possunt constare vires, vbi tanta prauorum succorum multitudo in corpore acervata est. Cum verè in humoribus insigne vitium nullum cernitur, ac

nihilominus propter aëris labem seu corruptionem, à quacunq; eandem causa ea profecta credatur, plurimos pestis inuadit ac ingulatus. minus fortasse imbecilles sunt per initia morbi agrotorum vires. Queritur ergò, quid in tali peste faciendum censuerint veteres, cum praesertim in principio libri secundi de natura humana neque Hippocrates, neq; Galenus vena sectionem aut purgationem inter pestis remedia percensuerint.

Puto sanè, quia nihil certi apud hos ista de re inueniretur, in tam diuersas abijisse iuniores medicos sententias. Nam fuisse aliquos legimus, qui semper à principio venam cundi voluerunt. Rationem sententiae suae hanc attulisse scribuntur, quia humores in corde, vel propinquior cordi partibus putrescerent, quo in loco rarò alij à sanguine humores reperirentur. Addi hoc etiam potest, quòd hæc febris maxime omnes simul humores, non vnum tantum, vt alia putrida, inquinare siue putrefacere nata est.

Alij quidam, nulli sanguinem miti faciliè concedunt, cui non ad animi deliquium vsq; detrahatur. Extremis, aiunt, morbis extrema remedia conuenire. Huic tam copiose vacuationi vt plurimum corporis refrigerationem, sudorem, & alui profluum succedere, & sic venenum ex corpore, siue in corde, siue in proximis ei venis contineatur, simul totum educi. Nec alia ratione facilius ac melius aegris consuli propterea quòd humores in corde, vel propinquior ei partibus putrescentes extrahi non possint per minorem vacuationem.

Fuerunt deinde alij quidam, & hodie quoq; non prorsus nulli reperiuntur, qui nunquam in his febribus venam secant. Non potest, inquiunt, causa mali, quae in partibus seu venis cordi proximis contineatur, per sectam venam educi. Quapropter euacuantur boni succi vna cum spiritibus, ac mali interim in corpore relinquuntur. Vnde est necesse, aegros, naturali calore imminuto, viribusq; labefactatis, intorrire. Quinetiam experientia se didicisse aiunt, omnes propemodum, quibus in peste aliquando vena fuit aperta, occubuisse, plures multò ex illis, qui sanguinem non misissent, sanitati restitutos fuisse. Permisseri quoq; bonum sanguinem in illa agitatione cum putrescentibus humoribus, & sic venenatam qualitatem longius porrigi. Etenim humores, qui fortè quieti in vno aliquo loco permansuri, naturaeq; vi-

ribus facilius cessuri videri poterant, proximum sanguinem contamine-
 re, longè lateq; sese diffundere, & certo cum periculo agrotantis ad
 cor propius nonnunquam pertrahi. In primis verò deterrere nos à ve-
 na sectione debere insignem virium imbecillitatem, qua presentis aut
 futura, omnes præclari medici sanguinem mittere prohibuerint. In
 his autem febribus, aut mox ab initio vires maximè imbecilles esse,
 aut paulò post subitò collapsuras, qua in presentia constare adhuc
 iudicantur. Iubere etiam Galenum in Comment. 2. Aphor. 29. Ut in
 exitiabilibus morbis nihil moueamus, sed ut finè tantum prædicamus.

Patrocinari his illud etiam putatur, quod Galenus in Comment.
 3. lib. Epid. 3. declaratione 58. particula, scribit, omnes in peste illa ma-
 gna, & ferè solos superstites fuisse, qui seipos ad comedendum coëgis-
 sent. Ex hoc loco omnes medici postea consuluisse videntur, ut agra-
 viriliter edant. In causa est, quòd pestifera febris unà maximè spi-
 ritus corrumpit, disijcit, perdit. Quos quia novos & bonos ex probo &
 idoneo alimento generari subinde oportet, cum alimentum aut apta
 materia in corpore nulla superest, corrupto scilicet circa cordis regio-
 nem sanguine, necessarium est, ut ex ingesto cibo talis procreetur. Con-
 stat namq; hanc febrem vel solam, vel certè omnium maximè ex cor-
 rupto sanguine venarum & cordis nasci. Quoniam ergo aeger ob
 hanc quoq; causam cogendus est ad sumendum cibum, parum sanè
 fuerit rationi consentaneum, spiritibus pabulum, id est sanguinem
 nondum infectum per venæ sectionem subtrahere. Vbi namq; de suffi-
 ciendo bono sanguine laborandum est, haud rectè is qui adesse potuit,
 detrahitur. Suspico Rafim, cuius non immeritò summa est inter A-
 rabes autoritas, in hac eadem opinione fuisse, iisdemq; rationibus per-
 motum, nec venæ sectionem, nec purgationem in harum febrium cura-
 tione imperasse.

Perfacile, qui sic sentiunt, ad Galeni locum, qui in lib. 11. Methodi
 cap. 15. habetur, saluberrimà esse in omni putrida febris sanguinis mis-
 sionem, responderint. Et enim Galenum non de hisce, sed alijs putridis
 locutum dicent, aut saltem considerandum respondebunt, quòd ab eo
 adiectum est, Siquidem nihil veter. Vetare autem virium imbecil-
 litatem, quarum ante omnia sit ratio habenda. Quoniam facillimè in
 his febribus morbo succumbant, & nonnunquam subitò resoluantur,

Proinde prestare, ut sanguis, proprium videlicet partium nuerimentum, & conuenientissima spirituum materia non euacuetur, sed hoc potius agatur, ut apta & idonea, pro eorum generatione materia largiter & copiose suppetat.

Postremo sunt adhuc alij, quorum & ego sententiam, velut rebus maximè consonam, modis omnibus approbo, qui sanguinem solis illis, qui eo abundant tunc cum nihil impedit, detrahi iubent, praesertim verò, si per sanitatem assueti sint veni sectioni, aut consuetus sanguinis fluxus ex naribus, utero, aut alia quadam parte cohibitus fuerit. Caterum plurima in his febris accidunt, quae sanguinis missionem prohibere possunt, qualia sunt, nausea, fluxus ventris, animi deliquium, & huius generis alia. At illis, qui non sanguine, sed humoribus alijs venas habent plenas, quos *καραχόμος* medici appellare solent (quorum ferè semper pestis tempore longè maximus est numerus) purgationes, consideratis similiter circumstantijs, praecipiunt. Huic sententiae praestantissimi omnes Medici, antiqui & recentiores Graeci & Latini cum plerisque Arabibus, assenserunt. Niritur e rationibus firmis, & rei naturae consentaneis, ut postea intelligetur. Nunc ante dictarum opinionum firmamenta breuiter examinate libet.

Primi omnibus mihi modis peccare videntur. Non enim intelligere possum, quid prohibeat, quò minus etiam cacochyri, qui parum boni & puri, multum autem habent vitiosi sanguinis in toto corpore, peste quouis tempore corripiantur. Quin imò hi plerumque praeceteris tunc periclitantur & numero ceteros facillè multumque superant. At quis sane mentis medicus, hos potius detractò per sectam venam sanguinis, quam per pharmacum vacuare tentet? Haud rectè ab illis dicitur, in peste tantum in corde, aut vicinis cordi venis, contentum sanguinem putredine affici. Sapissimè alibi corrumpitur primum, indeque ad cor arrepti labes. Fit hoc aliàs sensim, aliàs breui admodum tempore, cum videlicet subito & inopinato metu percellitur animus. Sic quibusdam terror pestis, putridos spiritus ad cor attraxit, qui absente illo metu & perturbatione hinc orta, tandem illo peruasuri fuerant.

Quod si certò semper scire possemus, in qua parte, & quando sanguis corrumpi exitiali ista putredine incøpisset, atque ex eo posset loco
vel coram

vel totus, vel pars aliqua corrupti iam sanguinis, priusquam ad cor penetrasset, elici: non dubium est, quin sanguinis missione tunc plerumq; ager percurari, aut certe plurimum iuari possit. At verò nos ut plurimum non ante pestis semina in aliquo esse nouimus, quàm febrem adesse sentiat. Sentit autem eandem citius, cum per terrorem spiritus ad cor reuocantur, & cum bonis vnà vitiosi eodem adducuntur. Accidit aliquando ut qui pestifera febris seminaria in se haberet aliqua, funeri obuius fieret, atq; ex metu pestis, non multò post in eam febrem incideret. Exempla plurimorum recitari possent, si res postularet, qui omnes serius febrem persensissent, si non per metum siue terrorem putridi spiritus ad cor ipsis attracti fuissent. Inscite, meo quidem iudicio, creditur à nonnullis, terrorem pestis aut imaginationem pestem in corpore bene sano, & à putrenidis maligna fomentis libero, procreare posse. Sed hac de re alibi à nobis est disputatum pluribus: neq; hinc percensere argumenta necesse est, quibus ita sentientes confutari possunt.

Non est verum, quod præterea aiebant, sanguinem circa cor collectum meliorem ac puriorem esse eo, qui in cæteris partium corporis venis continetur. Non enim videtur, cur non æquè possit impurus esse in finitimis cord. venis, atq; in remotioribus. Postremò perperam existimare videntur, ideo semper nos secare venam, ut corruptum educamus sanguinem. Optandum quidem hoc foret, si fieri semper possit. At frequenter admodum fieri, non potest. Quin aliquando per eum locum educimus, ad quem similiter corruptum sanguinem, si alio in loco putruerit, confluere nequaquam velimus.

Qui ad animi deliquium vsq; detrabere iubent, ij compendiosam quidem minimeq; difficilem viam ad sanitatem monstrant. Vtinam æquè facile docere possent, tam esse eam securam, quàm est breuis. Quis nos certos reddet, per largam istam sanguinis deductionem, putrum illum omne, quod fortè relinquitur in venis, per sudorem atq; aluum, absq; perniciæ aegroti vacuandum? Si vel minima aliqua particula remaneat in venis, an non ea prostratis iam viribus sanguinem vniuersum inficiet, atq; sic agrum perdet? Non fuit hæc mens Hippocratis, cum extremis morbis extrema remedia congruere dixit. Plus præsidij apud Galenum 14. Meth. cap. 10. quo in loco copiosam istam

sanguinis missionem in pestifero carbunculo approbasse censeri quibusdam potest, habitum videbantur. Verum tamen hic quoque generalis regula locum habet, si vires patiantur, atque aliud nihil prohibeat. At prohibent vires mox collapsurae in tam pernicioso morbo, ut caetera taceam. Illud potius ex citatis Galeni verbis colligatur, licet ex ipsius sententia nonnunquam febre laborantibus pestifera venam secare, quamvis ad animi usque defectum detrabere non liceat.

Maioribus viribus opus habemus contra illos, qui nunquam remitti sanguinem in pestiferis hisce morbis opinantur. Nam & auctoritatibus subnixae, & rationibus fulcitur eorum videtur opinio. Et quod me praecipue movet, experientia in primis nititur, qui sic fuerunt, eamque suae opinionis faciunt patronam. Profecto nisi fuisset nimis saepe expertus, falso experientiam plerumque praeterdi, in hac mihi sententia putavisset acquiescendum esse. Caeterum refellitur haec quoque cogitatio seu imaginatio non contemnendis ac leuibus argumentis. Plurimum quidem oppugnat eam Galeni, & praestantissimorum omnium medicorum auctoritas. Deinde docet aperta ratio, argumenta, quibus ea nititur, inutilia esse.

Quod ad Galenum attinet, duos iam locos protuli: unum ex 1. cap. libri de boni maliq; cibi succis. Alterum ex 14. Methi. Medend. cap. 20. Vtrobique ostendit Galenus sanguinis missionem se probare, siquidem vires non ledat. Qui attentè Commentarios in lib. Epidem. Hippocrati. conscriptos perlegere volet, plura inueniet testimonia, si testimonijs Galeni contentus esse possit. Oribasius in libro de Cucurb. & scarificat. cap. 20. (impressa sunt haec cum Latinis Galeni operibus apud Iuntas Venetijs) sic scribit: Et sanè dum pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosq; perdidisset, meq; etiam morbus attigisset, secunda morbi dis remissione febris facta, crux sacrificiani, duasque ferè sanguinis libras detraxi, haecq; de causa periculum vitæ au. Plurimiq; etiam alij hoc praesidio vsi, superstites euasere. Erant enim plenius sudinis signa. Illiq; praecipue saluabantur, qui sanguinem copiosum exhaurebant.

Paulus Aegineta lib. 2. cap. 36. & Aetius in sermone 1. Terribili. 2. cap. 94. ex Raso haec verba habent: Quibus sanguis abundat plus aequo, vena secta detrahito. Eadem ferè Oribasius ex eodem Raso transtulit.

transcripserit in synopses sua lib. 6. cap. 25. Citari Rufi verba eò libentius, quod veteres Græcos non abhorruisse à sanguinis missione in pestiferis febribus manifestè probant. Antecessis enim acate Galenum Rufus, cuius testimonio hi nituntur. Parum probabile est, quod hic à quibusdam dicitur, Rufum non de curatione, sed de præsertione loqui. Si hoc verum, consecrarium est prorsus, Oribasium Eginetam, & Aetium similiter intelligendos, ut qui verbis Rufi utantur, & ex ipso sua transcripserint. At verò verba, que in verò leguntur, & mox post illa que citamus, sequuntur, planissimè demonstrant, Rufum de curatione agere, quicquid eandè Rasis super hac re disputauerit, aut quomodo cunq; ipse intellexerit. De Auicenna & Auerrhoë (ceteros Arabes non legi, quare nihil de ipsis affirmo) res est nota. Proinde non potuerunt hi se tueri auctoritate antiquorum, qui fermè cuncti nobis fauent.

Non loquor in præsentia de febre pestilente priuatim sic dicta, quæ scilicet absq; peste in quibusdam nascitur. In hac sanguinem aut nunquam mittendū esse, aut cerè quàm rarissimè, præclare scio. Oritur enim hæc ex insigni cacochymia, absq; externa causa tali, qualis in peste intelligitur, humoribus ad veneni quendam naturam permutatis. Quocirca non nisi in paucis reperiuntur (nisi fames præcesserit, aut alia quapiam similis causa generalis) nec ad eò sunt contagiosa, vti eas sunt, quas aëris vitiū, cōmunisue causa excitauit in vera peste. Vires in talibus plerumq; constare non posse, nemo sanus nescit. Ideo Gal. in lib. de cibis boni ac mali succi Medicos laudat, qui paucis sanguinem miserunt. Aliquibus missum fuisse ex lib. de atra bile satis ostenditur.

Meminit huius discriminis (scilicet pestis, & febris pestilentialis, quæ extra pestem aliquos priuatim inuadit) Galenus in duobus locis: quorum alter extat in tertio de præstigio ex pulsibus cap. 4. vbi se ita ex insigniorū Medicorū sententia discernere asserit. Alter in Comment. 3. sup. lib. 3. Epid. in textus 57. expositione habetur, quem, quia ad rem propositam conducit plurimum, adscribere placuit. ἂν δὲ σὺν τῆς τα κενύμενης, καὶ τῆς ἰοικατ ἀχώριστον εἶναι συμπτώματα τῆς καλῆς λυμφῆς λοιμῶδης ποιετῆ ἰδίως καταλαμβάνοντ & τῆς ἀθροῦς καὶ χλωρῆς λοιμῆς. Quod si ergo est proprium huius febris symptoma colliquatio, nō temerè certè venæ secti, offnerit usurpanda in huius curatione.

Neq, plus eos iuuant rationes, quas adducunt, quam iurare auctoritates ostensum est. Nostram certè sententiam non oppugnant. Quoniam tunc solummodo venam tundimus, cum & vires constant, & sanguis redundat, naturæq, oneri magis est quam vsui, & præterea æger venæ sectioni assueuit. Nec temerè tamen post elapsum primum diem aperimus venam, quòd suspectam habeamus tunc virium constantiam. Quis sanguinem, qui naturæ in pugna contra exitialem putredinem occupata & distentæ impedimento est, non sublatum de tractumq, volet? Certè eo detracto, alacrior & robustior efficitur, atque vni maligna putredini totis resistit viribus, onere altero lenata. Sic dum succumbere eam à duobus oppugnatam hostibus necesse erat, sæpenumero contra & præter omnium expectationem victrix euadit, venenumq, profligat. Proinde multitudinis, siue ad vasa siue ad vires aestimetur, partem auferimus, quo reliquos humores facilius regat, nec putrescere eos sinat, quòd euenire tunc est necessarium, cum omnibus regendis propter copiam non sufficit.

Deinde, quamuis obstructio & exitialis putredo per sanguinis missionem non semper tollantur, inducimus tamen per eam corpori frigiditatem exiccationemq, quibus putredo non omnino nihil cohibetur & hebetatur. Rarefit per eandem corpus, & commodius perspirant succi perniciosi: ijdemq, facilius vincuntur, concoquuntur, ac resoluntur. Quibus rebus cum in harum febrium percuracione vnicè indigeamus, optima sanè ratione abundantem sanguinem emittimus. Cauendum nihilominus sedulo dicimus, ne alimentum spiritibus, quos perpetuò nouos procreari ex incorrupto sanguine oportet, vlla ex parte adimatur. Quamobrem non incommodat huiuscemodi sanguinis missio, nec vires prostermit, sed maxime prodest, & ut vires minus laedantur à periculoso morbo, efficit. Minus enim ab vno quam à duobus simul hostibus, omnino offenduntur.

Galenus præcipit quidem, ut deploratos sinamus: ac nullo in loco iussit peste affectis nullam asserre medicinam. Omnia ipsius monumenta contrarium perspicue probant. In 9. de Simpl. Medic facult. non Armeniam modò terram, sed alia quoq, plurima agris remedia adhibita fuisse commemorat, quamuis præter nominatam nuper terram nihil aliud conferre videretur. Idem ex 14. Method. vbi pesti-

lentiæ eiusdem grauis ac diuturna meminit, intelligi potest, quemadmodum ex 1. cap. lib. de cibis boni & mali succi, atq; ex lib. de atra bile etiam cognoscere licet. Constat quoq; non omnibus in peste qualibet frustra medicinas afferri. Quapropter non de peste laborantibus absolutè, sed de illis loqui censendus est, qui deploratè iam ægrotant, quosq; perituros constat, siue peste laborent, siue alio quouis morbo lethali premantur.

Cæterum quando perniciosi humoris pars ad glandulas deposita est, modo fieri à nobis possit, eam semper eligimus venam, per quam sanguis non ad cor adducatur, sed ab eodem longius ad affectam partem deriuetur, sicq; minore periculo æger laboret. Admoueri etiam tum moribus cucurbitulas, vel alia medicamenta similem potestatem obtinentia, rectè iubent medici diligentiores, ne expulsus humor in venas regredi retrahitur per venarum suctū possit. Quanquam non multum periculi hic esse videam, in plenis præsertim corporibus, nisi præter & supra modum venæ inaniantur, id quod maximè caueri oportet. Cum circa inguinem tumores exoriuntur, poplitum, siue crurum, siue pedum venas secamus, aut certè cucurbitulas cum scarificatione, vt ex Oribasio dictum est, cruribus affigimus. Quod cum facimus, non ad cor putredinem adducimus, sed ab eo potius ad inguina abstrahimus.

Plus fortasse periculi est in maculis, vel exanthematis, quas à peste Pestichias vocant las Massa putat. Etenim licet aliud nihil esse videantur quàm pars putrescentis humoris tenuior, seu potius vapor quidam ab eodem exhalans, non tamen reuocari eam materiam in venas vtile fuerit. Certum est, eas naturam sanguinis, cuius sunt expiraciones quadam, adhuc retinere. Quippe pro natura sanguinis putrescentis & putredinis modo variant in substantia & colore. Quoniam ergo constat, sanguinem ex venis exclusum, magis semper corrumpi, verendum certè est, ne isti vel humores vel halitus ad venas retracti, cõtentum in ipsis sanguinem pessimè afficiant. Arbitror non inutiliter sanguinem, qui ad cutem hoc modo peruasit, vel cucurbitularum appositione, vel fricatione ac inunctione medicamentorum facultatem rarefaciendi, discutiendi, ac leuiter ex profundo ad superficiem attrahendi possidentium, vacuari, prout vires magis minusus

constant. Veruntamen rarò hæc in peste macula primo statim die apparet, quo elapso, non frequenter sectioni vena locus datur. Hac enim constantibus adhuc viribus, hoc est, mox ab insultu febris adhibenda est. Quæ circa non admodum impediunt ista exanthemata vena sectionem.

Hæc & huius generis complura alia, non modò secundam interdum venam probant, verum etiam rationes contrariam sententiam defendentium frivolas esse monstrant. Quamquam ingenue fateor, me si in alcerucram partem peccandum foret, eum illis peccare malle, qui non mitteri volunt quàm cùm illis, qui tunc mittere audent, cùm necessitas nulla flagitat. Pueri namq; non frequenter opus esse vena sectione in correptis iam peste. Aut enim non redundat sanguis, aut tardius adhibetur remedium, aut reliquæ circumstantiæ non sinunt. Plus hic audaciam quàm timiditatem nocere arbitror (licet neutra medicum deceat) nisi ab initio statim secetur, & is cui secatur, sanguinis missio ni seipsum antea assuefecerit. Equidem vna ferè consuetudo præstare videtur, ut nostris hominibus vena sectio in hoc morbo minus nocere videatur. In hac peste prorsus multi ex rusticis vicinorum pagorum nullo alio remedio effugerunt.

Porrò ubi non sanguis, sed alij humores pravi redundant, purganti leniter pharmaco, à quo inutiles humores citra corporis agitationem educantur, vti solemus. Quamuis enim propter alui profusum, imò colliquationem, quæ nonnunquam peste affectis accidit, minus tutum aliqui iudicent hoc remedium, non difficile tamen erit prudenti medico rectè ipso vti. Non est verù, quòd quidam sensisse videntur, colliquationem propriam & inseparabile esse pestilentis febris, de qua nunc loquimur, symptoma. Nò huius, sed illius, quæ priuacim ita dicitur, ac citra pestem quosdam apprehendit, proprium symptoma Galenus dixit. Quamquam minimè negem, idem frequenter peste laborantibus accidere, sicut in hac presenti permultis contigit. Attamen multò plures huiusmodi nihil perpepsi sunt. In causa est, ut ego quidem iudico, quòd non omnes similiter corpora prauis succis referta habuerunt, ac multi non pessimè affecti propter contagiū correpti sunt, quibus cacochymia nihil mali intulisset. Vbi suspicio est, in corpore cacochymiam esse, quæ irritari à medicamento facile pos-

se credatur, cauendum certe fuerit, ne preparati ad fluxionem humores agitentur.

Nunc de sudoris prouocatione aliquid dicam, de qua magis sum dubius. Non esse eum ab initio morbi, ut hic plerique omnes faciunt, calidis valde medicamentis eliciendum, multa demonstrare videntur. Si de medicorum, non antiquorum modo, sed recentium quoque sententia quaestio decidenda sit, lis iam dirempta est. Constat enim ex antiquis illis praecellentibus medicis, nullum hoc aut fecisse, aut consuluisse.

Ex recentioribus (non de imperitis, qui potius Empiricorum more, quam ratione artem exercent, sed de eruditis & doctis hic loquor) nulli etiam, exceptis perpaucis, ipsis nostratibus ferè, aliquid tale imperasse inueniuntur. Oribasius, Paulus, & Aëtius ex Ruso vacuationem per urinas, & totam corporis molem, si res flagitet, praecipunt quidem, ac non statim à morbi inuasione. Venam prius secant, aut medicamento aluum subducunt. Deinde verò signis aliquibus cotionis apparentibus, quantumvis obscuris, urinas cient, sudoresque prouocant, ut reliquias putredinis hoc pacto educant. Vix mihi persuadeo, ipsos in hac febre, in qua praecordia magno aestu tenentur, & in qua leuis error certissimum affert exitium, praecalidis illis medicamentis, quae nunc plurimi in frequentissimo usu habent, violenter sudore prouocasse, aut prouocare alios voluisse. Etenim frigidis, exiccantibus, abstergentibus, incidentibus, passim vti nos iubent.

Auicenna, qui ex Graecis omnia sua transcripsit, ne quidem Rusi medicamentum putauit in curatione usurpandum, sed in praeservatione tantum concedit. Quin & in 4. lib. Canonis Fens. Tract. 4. cap. 9. odores etiam calidos improbat. Galen. in 9. de Simpl. facul. cum de Armenia terra disserit, non audebat eam, quanquam nihil possideret saliditatis, in vino, nisi valde diluto & aqueo, febricitantibus exhibere. Quomodo ergo vehementi febre conflictatis calidissima medicamenta, ut ipsis per vim sudorem euocaret, praescripsisse credi poterit? Equidem in geminis ipsis operibus nihil tale inueniri posse arbitror. Quae de Theriaca ad Pisonem & Pamphilianum leguntur, postea considerabimus.

De recentioribus medicis non est res ignota & obscura. In Italia

per annos vndecim totos, praeceptores meos, viros summos & experi-
 entissimos, diligenter & saepe de cura huius febris interrogare sol-
 itus fui, quod vehementer certi aliquid cognoscere cuperem: ac nihil
 aliud expiscari potui, quam vtendum posse vacationem frigidis, &
 exiccantibus medicaminibus absq; insigni adstrictione, illis praefer-
 rim, quae à potestate occulta venenis resisterent. Habendam rationem
 virium, corroborandum cor modis omnibus, & extinguendam esse
 pu redinem. Legi postmodum multorum de hac re commentarios. A-
 pud nullum, quod sciam & meminerim in praesentia, sudorem à prin-
 cipio morbi calidis euocandum esse med cinis l gi. Vnus D. Lucas
 Ghynus huiusmodi quippiam, vt mox dicam, laudabat. Nostrates
 medici nihil habent vsitatis, imò si haec negligantur, non rectè curati
 aegros sibi certò persuaserunt. Hoc inde adeò euenire opinor, quod
 venenum se depellere, manente nihilominus putredine, malè credi-
 derunt.

Quòd si rationibus res est explicanda, non potest non absurdum
 videri, aegrum ab initio statim morbi, pannis contactum, calidissq; me-
 dicamentis haustis ad sudorem cogere. Non enim negari potest, vio-
 lentos sudores non modò grauibus morbis oppressos, verum etiam sa-
 nos mirificè debilitare. Galenus in 2. ad Glaucozem cap. 4. etiam ro-
 bustos, cum aegrotant, ex sudore copi sfore in animi deliquium incide-
 re scribit. Hic autem ad duas, tres, atq; adeò plures horas aegrum in-
 te ut sudare, acutissimo & periculosissimo laborantem morbo. Certum
 est in sudore tam longo & praeterea coactò, plurimos omnino spiritus
 resolui. Relinquitur ergo sudorem coactum, & virtute calidorum me-
 dicaminũ prouocatũ, nõ sine magno pericul, ñ pernicioso isto morbo,
 qui saepe corpus repente exoluit, ac vires omnes prostermit, imperari.

Galenus alicubi verè ait, sudores in crudis morbis nec prodesse,
 nec boni signi rationem habere. Et quidem de illis sudoribus id di-
 cit, qui vi morbi, nullo ad eam rem epoto pharmaco eueniunt. Mi-
 nus, puto, boni esse possunt, quos medicamentũ calidum in exitiali &
 crudo morbo violentè exprimit. In tempestate 3. Com. 2. in 1. Epid.
 declarat, textus 73. perniciosum asserit in ardentibus febribus per ini-
 tia sudare. Neg, de alijs ardentibus loquitur quàm pestiferis, quas cor-
 ruptus aër procreare potuit. Vidi ego aliquando idiotas putrida fe-
 bre

bre affectos cogere, vti pannis bene coniecti plusculum sudarent, eosque hoc pacto in magnum vitæ periculum adducere, vbi prius nullum erat. Ac certum est inde hoc accidisse, quòd spiritus fuissent resoluti, causa autem morbi vacuari non quiuisset. Si in non periculosis hoc febribus vsu venit, ad quas perferendas corporis vires longo tempore sufficiunt, quid in exitiosa hac & maligna fieri oportet, quæ partearum saepe horarum spatio vires omnes subito labefacit? Nullus adeò est demens & rudis, qui non à sudoribus istis ægros vehementer frangi ac debilitari intelligat, tunc etiam, cum aut nullis, aut frigidis medicamentis elicitur. Multò, arbitror, magis nocere eos oportet, cum in lethali febre calidis medicamentis violenter euocantur.

Præterea norunt omnes, per sudorem tenuia solum & aquosa excrementa in corporis habitu collecta, cum spiritibus vacuari, dum adhuc crudus est morbus. Sanè Galenus hoc in locis propemodum infinitis, ratione simul cum experientia attestantibus, docuit. Hac de causa videri potest in 2. Apho. 15. asseruisse, euacuationem per balnea factam paruam esse, solamq; ferme cutem expurgare, per carnes & solidas partes dispersa excrementa nequaquam educere, ob eam videlicet causam, quòd crassiora existant quam sudorum materia. Ergo calida ista medicamina, dum sanguinem agitant, instant, & quasi fermentant, siue intumescere faciunt, spiritusq; impellunt & exigunt, quid quæso aliud efficiunt quam putredinem augent? Si in serosa tantum, & tenuioribus sanguinis partibus venenata semper consisteret putredo, sicut aliquando eam consistere non nego, non malè fortasse sudorifica ab initio omnibus offerremus. Iam cum in crassa substantia sanguinis, non in sero solo impressa est, sine fructu per sudores educere eam tentauerimus forsàn, priusquam est extenuata. Multò namq; crassior est sanguis, & longius, qui in venis cordi propinquus continetur, à cute distat, quam vt per eam dissipari possit.

Tam etiam subita & improvisa est in hac febre virium dissolutio & extinctio, vt plerunq; inopinatò concidant, & sic de repente moriatur æger. Certè hoc omnibus ferè in peste morientibus accidit, vt tunc moriantur, cum adhuc mediocriter habere putantur, propter repentinum virtutis vitalis casum, & spirituum celerem resolutionem. Vix euadunt, qui non conueniente cibo & potu etiam præter volun-

ratem sumpto, materiam eorundem generationi preparant, vt supra declarauimus. Nisi ita faciant, haud suppetit satis multa & idonea pro ipsorum instauratione. Proinde non rectè coguntur tunc egri sudare, cum sanguis bonus non est à malo secretus, & ex aequo bonum & malum vnà cum spiritibus vacuari necesse est. Imò cum plus spirituum, quàm prauis humoris, disperdi oportet. Sanè spiritus per sudores affatim & copiose vacuari, satis indicant prostrata afflictioq; post latrum sudorem vires. Crassi & inquinati sanguinis nihil, aut particulam exiguam educi, probant accidentia, quae ferè omnia sunt post sudorem deteriora. Neq; possunt corrupta tantum per sudorem vacuari, propterea quòd utilia ab inutilibus nondum secreta sunt, vt illa quidem retineat natura, haec aut expellat. His coniungitur alceria illa difficultas, quòd videlicet nõ sua spontè, sed coacta sudor istos exprimit.

Clarius intelliget rem, qui nihil ex venis per sudorem expurgari didicit, nisi quod in corporis habitum effusum, ibidemq; si crassiusculum existat, extenuatum sit. Argumento sunt cum alia putrida febres, cum verò maximè ardentes. In his enim febris causa non ante rigorem, hoc est ante putrida bilis ex venis effusionem, eiusdemq; per carnosas partes dispersionem, vnde rigor nascitur per sudorem vacuantur. Neq; statim post rigorem, sed post horas aliquot demum consequitur sudor utilis & salutaris. Quippe attenuari effusam bilem à largo calore, qui mox rigori succedit, prius oportet, inq; vaporem conuerti. Aliter per sudorem eijci nequit, vt in regio morbo laborantibus manifestè apparet. Non enim potest in his bilis flaua, quantumuis tenuis, per cutem totam penetrare, nisi temporis aliquo spatio ibi haerit, & magis extenuata fuerit.

Adde quod in peste haud multi per sudores iudicantur. Qui euadunt omnes ferè per decubitum humoris crassi vel ad glandulas, vel ad alia loca, liberantur, aut per copiosam sanguinis alicunde fluentis vacatione periculū effugiunt. Dicere non possum, an huc vsq; in praesenti peste quisquā sit sanitati aliter apud nos per iudicium siue crisi restitutus. Certè vix dici potest, quomodo inchoante nuper morbo, tū crassus humor, per sudorem ex venis euocari queat. Quippe bilis flaua, quae sanguine multò est tenuior, non ante potest euocari per cutē (vt diximus) quàm sic amplius extenuata. Quo pacto igitur credimus,

credimus, crassum sanguinem per vim ex venis expulsam, mox per cutis meatus elici? Nihil dubito, quin tenuiores aliqua partes ac ferrosi succi hoc modo euacuentur. At quomodo per horum excretionem mox ab insultu febris tentatam, labes, quae in crasso sanguine impressa haeret, tollatur, id est, quod nondum satis perspicio. Non enim in his febribus, ut nunc sunt, vnus aliquis humor tantum, sicut in alijs quibusdam putridis vsu venit, putrescit, sed sanguinis massa corrumpitur.

Preceptum est artis Medicae, ut qua natura se exonerare tentat (modo per convenientem regionem, non per nobilem, aliquam partem id tentet) hac vacuemus. Caterum pars maxima laborantium abunde testabitur: Naturam in hac peste ut plurimum conatam fuisse, & hodie quoque conari, corruptum sanguinem à corde ad glandulas propellere, interdum quidem inchoante febre, nonnunquam horis aliquot ante eius insultum, saepe aliquanto post tempore. Equidem sicut natura in febribus intermittentibus putrescentem humorem ex venis in carnosas & sensibiles corporis partes à principio excernere solet, ita in hisce, cum robusta est, mox ad glandulas venenatum humorem deponere studet. Quomodo ergo non male facit, qui, quae natura per patentis meatus vix ad glandulas detrudere, sicut cepit, potest, per angustos cutis meatus, contra naturae inclinationem & consilium, per vim educere conatur? Adiuuanda potius foret, ut quemadmodum cepit, totum ad ea loca propelleret.

At conuenit, inquit, perniciosum humorem quamprimum, nulla occasione alia expectata, à corde auertere, & ex corpore educere. Hoc nisi fiat, magno in periculo aegrum versari. Laudo voluntatem ac studium: at valde vereor, ut natura possit crassum humorem in corporis habitum effundere, & deinde per cutem euacuare. Si id potuisset prestare, non studuisset se ad glandes exonerare. Regio namque amplior, commodior & familiarior cutis est. Atqui deponere ad glandes incipit. Cur ergo hanc ipsius actionem, praesertim verò cum non sit insueti Naturae regio, turbamus diuersa euacuatione? Hoc consequimur, ut deinceps venenum per neutrum locum expellere possit. Non ad glandulas, quoniam ab hoc proposito auocatur. Neque ad cutem, quia crassior est materia, quam ut hac expellatur. Indicio esse queant exanthemata, quae culicum pulicūmve morsibus similia in cute

THOMAE ERASTI

efflorescunt, ex halitu seu vapore nata, qui de putridis humoribus exspirat. Hunc constat sanguine putrido, à quo eleuatur, multò esse tenuiorem. Qui cum per cutem penetrare nequeat, quomodo, quæso, crassus humor, ex quo exhalat, penetrare posse creditur? Congruat hoc etiam cum illis, quæ de febrim ardentium materia siue causa supra diximus.

Hic si quis iam disputet, sudoris prouocationem huic vacuationi, qua natura humorem ad glandulas à corde protrudere studet, non aduersari, propterea quod utraque à centro ad circumferentiam tendat, non magnopere cum eo de hac re contenderim. Nota res est curiitis, nec potest non ignarus artis nostræ discrimen utriusque vacuationis, & quantum altera alteri impedimento esse queat, nescire. Similiter etiam illis respondere me hoc loco non est necesse, qui expulsiõnem humoris venenati ad glandulas symptomaticam, non criticam, esse aiunt, atq; ideo alteram illam hac non impediri. Hoc volo, non me videre, quomodo humor crassus, qui vix per apertam & amplam venarum cavitatem potest ad glandulosa corpora propelli, per insensiles totius corporis & venarum meatus possit ad cutem dispergi, & per eandem deinceps cū sudore vacuari. Profectò si verum est, quod Fallopius de succo Galega epoto affirmat, eum putrescentem materiam ad glandulas trudere, nullum poterit hoc remedio certius, apertius, presentius, efficacius tunc offerri, cum eodem natura venenum transmittere cõpit. Sunt qui Calendula siue Calthæ succum, trium plus minus vnciarum pondere statim ab initio haustum, idem præstare asseuerant. Eundem præterea excrementa circa vteros muliebres hærentia per eosdem felicissimè expurgare aiunt. Proinde laudanda magis sunt hæc remedia, quàm quæ tantum sudorem ciere solent.

Quod si autem verum non est, hoc saltem affirmare ausim, minus ea nocere calidis medicamentis, quæ alij usurpant. At certum est, talia statim à principio quibusdam exhibita prodesse plurimum posse. Quippe aliquando non sola illa sanguinis pars inquinata est, quæ ad glandulas transmittitur, aut in vicinis locis continebatur. Quocircacum aut in pluribus partibus vitium contraxit, aut non est totus ad glandulas transmissus, vtiliter per sudorẽ vacuabitur, siquidem nihil aliud impediatur. At tamen hic non calidis, sed vel temperatis, vel frigidis
 vrendum

utendum fuerit, qualis est aqua ex corticibus nucum viridibus destillata, quam aliqui mirifice in hoc malo commendant. Ratio similis ferè est in succo Veronica maris, quam herbulam constat non adeò calidam esse, ut vitari, præsertim ab initio, debeat. Tribuunt autem ei insignem potestatem venenum à corde depellendi, & ne ad ipsum arreat, arcendi. Huius generis etiam sunt succi vel decocta radicum Tormentilla & Serpentaria. Carent enim perceptibili gustu caliditate, licet strenuè exsiccent. De aceto, limonum & citriorum succo frustra dixerò, cum vsus & vim eorum in peste nemo ignoret.

Porro illud etiam non possum animo satis comprehendere, quomodo calidus & putrescens sanguis, vi medicamenti ex venis expulsus, & per se in corpore partes cum impetu dispersus, nullum rigorem efficiat. Constat enim in his sudoribus rigorem non excitari. Deinde manifestum etiam est, sudores hic epotum pharmacum multò citius sequi, quàm in ardentibus febribus post rigores ijdem consequantur. Quin plerumque corpus totum largo sudore manat, priusquam ex ventriculo pharmacum exiisse, inq; venas distributum credi queat.

Non puto Mithridatum, Theriacam, electuarium de ovo, pulveres, & quæ his similia ad sudorem prouocandum passim exhibentur, tam breui tempore in ventriculo herere, quàm citò sudorem mouent. Non enim possunt nullo, vel tam breui temporis spacio dissolui, attenuari, in aërum deduci, & tandem in venas digeri, atq; in his crassos humores hæcenus extenuare, ut in sudore vertantur. Quod si etiam in hepate nonnihil morari concedantur, plus habebit proposita causa perspicuitatis. Profectò ista mihi suspicionem faciunt, nihil aliud per sudores istos vacuari, quàm spiritus, & flatulenta aquosaq; excrementa in corporis ambitu in hærentia. Consentire huic sententiæ omnia ferè videntur, quæ vel ægris vel sanis accidere consueverunt.

Haud alia est ratio, aut non multum diuersa in illis qui à principio morborum sponte sua sudant. Constat eos non leuari eo sudore, sed se penurè plurimum debilitari. Sequitur is aut materie copiam, aut virium imbecillitatem, aut morbi violentiam, hoc est, naturæ coacta, non libera, actionem. Non enim antequam bonum à malo separatis, vacuare tentat. Et quæ crudo adhuc morbo existente, vacuat,

non liberè, sed coactè vacuat. Hunc naturæ motum non temerè ac semper imitari medici debent. Idem ferè de exanthematis supra dictis sentiendum puto. Tantum abest, ut horum apparitio in hac peste aliquem iuuerit adhuc, ut pleriq; omnes non multo post eorum apparitionem extincti ferantur, videntur à vapore quodam tenui & putrido ad cutem se diffundente nasci, manente intus crassiore substantia. Et tunc ferè primùm apparent, cum magna ex parte sanguis est corruptus, & hactenus attenuatus, ut pars in vaporem soluta exhalet. Hos vacuari quidem velim, ac non medicamento calido sudores citante, ac reliquum sanguinem amplius conturbante. Valde probabile est, non in sola cute hunc vaporem consistere, sed in reliquis etiam visceribus colligi. Quippe si in cutem solam effunderetur malignus vapor, mitior aliquantò fieret morbus. Vtrobiq; eas nasci posse ex Galeni testimonijs, quæ in lib. de atra bile, cap. 5. & lib. Method. Theriæ, cap. 12. habentur, perspicuum est.

Ex his, arbitror, patet, sudores statim ab inuasionè febris huius per vim adeò calidorum medicamentorum euocatos, non tam utiles esse, quàm aliqui putant. Siquidem spiritus vacuantur, vires deiciuntur, sanguis inflatur, agitur, turbatur, magisq; febris acuitur, quod subtile est in sanguine excernitur, sicq; crassior intus relicta materia citius & facilius interficit. Idcirco magis videtur factum & consilium eorum approbandum, qui ab his medicinis calidis abstinent siue sudent ægri ab initio, siue non sudent. Certum namq; est, sudorem sponte sub initium morbi prodeuntem, diaphoreticum & symptomatum, non laudabilem & criticum esse.

Quod si omninò utile putetur ab initio in hoc malo sudorem prouocare, frigidis potentia medicamentis, qualia supra iam quædam commemoravi, & præterea tenuibus (quo facilius penetrant) atq; siccandi vim, incidendi, abstergendiq; possidentibus mox ab insultu, aut etiam ante insultum febris prouocandum eum (non quidem in omnibus, sed in quibusdam) iudicem potiùs, quàm calidis illis & inflammantibus medicinis. Forsan etiam tertio vel quarto die, constantibus adhuc viribus non inutiliter, aut minore saltem cum periculo, non valde calidis medicamentis prolici posset. Tunc enim humor magis attenuatus, facilius naturæ cesserit expellenti. Ioan. Manardus in 5. lib. suarum

suarum epistolarum, epist. 3. sic facere iubet. *Mihi quidem magis hæc ratio arridet, quam aliorum, licet hic quoque non omnia plana videantur esse, ut ex supra recitatis intelligere vnusquisq; poterit. Magis etiam probò, ut mox ab inuasionè, aut ante eam, eiusmodi exhibeantur, dum putredo vel in aëre inspirato solum, vel in serosis tenuioribusq; sanguinis partibus adhuc inhaeret, atque crassiores nondum occupauit, aut leuiter tantum comprehendit. Illud affirmare ut verum nihil vereor, ad præseruandum corpus à peste, & expellendum aërem noxium, quem quis fortè hauserit vel apud aegros, vel alia occasione, antequam scilicet sanguinem putrefecerit, febremque excitarit, nihil posse sudorificis istis medicinis ex Theriaca, Mithridato, & similibus alijs concinnatis utilius excogitari, & certius adhiberi.* Tunc enim qualitas venenata in aërea & halitiosa adhuc substantia inherens, non multo labore per sudorem vacuatur. Fortè in primo statim febris insultu, aut paulò ante hunc exhibitã, cum crassiorẽ sanguinis substantiam nondum altè comprehendit putredo, nonnihil etiam hæc calida proficit. Cum verò iam inualuit febris, atq; æstus in præcordijs percipitur, non prodesse, sed potiùs obesse censeo. *Viidentur ceretè talia à tam multis idèò probata vsurpataq; fuisse, quod aliquos inuise obseruatum sit. Ac fieri potest, ut hi vel paulum anteuertent febrẽ, vel vnã cum inuasionẽ ipsius biberint, & sic periculum euitarint. Quod quia alij non aduertunt, malè uti iisdem non in tempore ceperunt, nempe cum altius iam putredo infixã est, ac febris hominem iam detinet.*

Parum curo, quod quidam de sua experientia iactitant, scribuntque. Scio enim quàm vana sint eiusmodi. Viri graues & eruditi, qui meritò prædicare de se talia possent, non plura asserunt, quàm ratio dicat vera esse. Esto, vitarint mortem aliqui ex illis, qui sudorem proliciente medicamento valdè calido sunt vsi. An hinc statim rectè concludetur, utilia esse & congruentia hæc medicamenta? Non arbitrò. Varijs casibus quosdã à magnis morbis liberatos legimus. Nullus tamen medicus, ægros sua fidei conceditos ita curare tentet, ut illi sanati sunt, si modò non sit amens. Per accidens innumeri euadunt eum ex hoc, tum ex alijs morbis. Si alios eodem modo percurare velimus, homicidæ rectius, quàm medici appellemur. Galenus in opere,

quod de facult. simpl. medic. scripsit, susè docet, quomodo experientia medicaminum vires demonstret, ac quomodo quod per accidens euenit, distinguendum sit ab eo, quod per se fit, indicat. Sicut remedium nullum semper iuuat: ita nullum ex aquo semper cunctos perdit. Aliqui semper, quamuis per accidens id contingat, euadunt.

Non admodum dubito, quin aliqui peste apprehendantur, qui sanguinem prorsus aquosum habent ac tenuem. Sanè cum sanguinem mittimus certis hominibus, aliquando eum ita aquosum cernimus, ut fibræ in eo nullæ appareant, sed in aqua rubra solummodo tela araneorum simile quippiam inmutare videatur. Frequenter hoc in aliorum, & semel in meo ipsius sanguine conspicatus sum. Accidit hoc serè post diuturnas pluias: cumq; multum bibimus, & pauco solido cibo vescimur, præsertim verò si per byemem fiat, & ea exacta sanguis mittatur. Pocuit ergo sudorificum pharmacum tali exhibitum aliquando profuisse: non quia illo tempore congrueret morbo per se, sed quia accidisset illi homini tunc habere sanguinem aptum, qui in vaporem permutaretur, & per sudorem vacuaretur. Habent aliqui forè tam patentes meatus, ut crassiusculus quoq; sanguis per eos penetrare valeat. Sunt quidam à natura ita facti ut ab omnibus ferè morbis eos sudor liberet. Si ergo in hominem aliquis incidat, qui vel omnia hæc, vel aliqua ex his habeat, ei certè pharmacum tale profuerit, alijs propè omnibus noxium existens. Vnde multò plures ab eo ledi, quam iuuari omnino est necessarium, si promiscuè cuilibet offerantur.

Qui hoc pacto sanitati restitutos enumerant, similes mihi illis videntur esse, qui anathemata in templis numerant, ac ex numero conijciunt, cunctos id esse consecutos, quòd à tutelari eius templi numine, ethnicorum more comprecati sunt. Vt enim omnes isti, qui anathemata posuerunt, casu quodam compotes facti sint: atque id precibus suis impetrauisse credant, non tamen aut rectè hoc factum ostenditur, aut ideo periculum effugisse putandi sunt, aut sancti homines, quorum opem implorarunt, ob eam causam opem tulisse credi debent, ut qui auxilium à se peticum forè ne rescuerunt quidem. Si quis numerare omnes illos posset, qui similiter auxilium ab homine mortuo & sancto expetiuerunt: neque tamen impetrauerunt, multò plu-

plures hinc quam ibi, esset reperiturus. Sic si audaces isti Empirici percensere nomina eorum, quibus nocuerunt, tam expedire possent ac vel lent, quam paucos quosdam, quos sua potius fortuna, quam horum medicorum (si tam honesto nomine sunt digni) pericia, ex periculo eripuit, in ore semper habent, ac identidem numerant: procul dubio pro restituro vno perditos & occisos decem aut viginti numerare nobis cogerentur. Notum est Diagoræ dictum in causa simili. In peste facilius est excusatio quam in alijs morbis compluribus. Nam qui pereunt, seuitia morbi interisse putantur. Qui aduersantibus morbo, medico & medicina, vix euaserunt, à medicis seruati stultè aliquando creduntur. Quocirca non tam quid aliquando in hoc morbo fiat, quam quid rationi & rerum naturæ consentaneum sit, diligenter considerandum existimo.

Ineptam magis est illorum iactantia, ne dicam fatua, qui certis remedijs se omnes, paucissimis omnino exceptis, percurasse, aut percurare posse dicunt. De peste laborantibus loquor, quos, si medicinis non vtantur talibus, mori sit necesse. Ea est pestiferorum morborum natura, vnde nomen sortiti sunt, vt semper plures è medio tollant, quam viuere sinant, quantumuis aptis remedijs occurratur malo. Plerumque enim naturæ vnà cum remedio superant, vt agrum occumbere omnino oporteat. Equidem nullum est remedium, quod mitissimum etiam morbum in omnibus & semper extinguat. Quomodo ergo isti omnes se curauisse à peste oppressos affirmare impudenter audent? Nisi forte in paucos quosdam, eosq; per sese conualituros inciderunt, & nihil operæ pretium agendo morbum se perniciosum expugnasse inscientè credunt. Quanto rectius ac verius Galenus, qui terram Armeniam ita profuisse scripsit, vt omnes qui cumbiles essent, euasisse dicat, non autem omnes, qui eam sumpsissent, per sanatos affirmet. Facilius tolerari poterant, si præseruatos omnes dixissent, qui talia vsurpauissent, quam peste iam prehensos percuratos fuisse.

Observatione dignum hoc quoq; est, quòd non omnes pestes vnus eiusdemq; naturæ sunt ac moris. Vt cætera hinc prætermittam deque subiecto tantum aliquid dicam, certum est ipsumq; aliquando virus in seroso præcipue humore insitum esse, aliquando in crassiore sanguinis substantia inharere. Prioris generis est ea, quam sudorem Angli-

cum plurimi nominant. Argumento est, quòd ferè is sudor in humidis regionibus humida corpora post diurnam aëris humidam intemperiem vexauisse fertur. Legi qui affirmaret, vernaculum esse morbum maritimarum quarundam regionum, ad Occidentem sitarum. Non mihi adhuc legere contigit, qui exactè hunc sudorem describeret. Nec vidi aut audiui aliquem, qui eo laborasset. Multi se ex eo laborasse aiunt quidem: at cum de morbi natura, moribus, inuasionè, liberatione, symptomatis, à me interrogati fuissent, hoc tantum responderunt, nisi octonis, vel senis, vel quinis diebus copiose, prope modum ad animi deliquium vsq; sudent, pessimè secum agi. Hos non sit mirum sudorifico pharmaco pestis tempore percurari. Videntur enim in talibus venæ omnes plenæ aquosi sanguinis esse, qui facile per sudorem quouis tempore eliciatur. Ratio non dissimilis esse videtur eorum, qui vero illo pestifero sudore Anglico corripuntur.

Explicata hoc modo illa simul videatur quæstio, qua nonnulli querunt, utrū præcedere alterum debeat, sanguinis missio, an potius antidotus per sudorem venenum vacuans. Quòd si monstratum sit rectè sudorifica, etiam calida, peste comprehensis offerri, sic fortè agendum fuerit. Quando corruptus succus vniuersus adhuc intra venas cohibetur, tunc sanguinem ab initio mitti oportere puto, siquidem sanguinis missione agrotus indigeat: qua tamen indigere videntur, cum propter aëris intemperiem pestis nata est. Mox quæ cor corroborant, viresq; reficiunt, ac veneno resistere, idemq; expellere possunt ex sententia illorum, qui sic sentiunt, offerenda erūt. Etenim parte vitiosi humoris vacuata, facilius natura, ab antidoto adiuta, reliquum dissipabit. Qui primo loco per sudorem vacuare studet, nec educere venenum totum potest ac sanguinem postea mittit: is putrida excrementa, qua ad cutem extruserat, ad venas retrahit. Certè in magno versatur ager periculo, ne, quod paulò ante cum labore natura expulerat ex venis, ab iisdem recipiatur. Deinde si venæ multo sanguine repletae distantq; sint, & is medicina calida sudorem proliciente instetur amplius, tunc aut non benè continebunt sanguinem venæ, aut putredo certè augebitur. Quoniam in ista commotione, & agitatione sanguinis, spiritus & putridi vapores facilius & penitus permiscèbuntur, sanguinèq; vndiq; inficiunt. Taceo quod debilitata à sudore vi

res postmodum difficilius iustam venæ sectionem admittent. Proinde multitudine præsentè, auferenda ea prius est, deinde antidotus offerenda, præsertim verò calida. Nam frigida minus afferet periculi, etiam ante detractam multitudinem exhibita. Caterum nuper dixi, calidas antidotos non videri mihi temerè offerendas, nisi in ipso morbo principio proponantur.

Quòd si vel tumor, vel carbunculus apparuisset, curationem à venæ sectione similiter auspiciarè. Minore quippe tunc labore prohibere possumus, ne venenà retrocedat, inq̄ venas se iterum insinuet. Verum tamen si ab initio natura per sudorè feliciter vacuare inceperit, quòd in præsentè febre per quàm rarissime accidere puto: tunc ab initio antidoto sudorem mouente, siue calida siue frigida sit, adinuandam esse arbitror, quò reliquum aptius expellat. Sed tunc, vacuato scilicet humore uoxio vniverso, non magna sit futura sanguinis missionis necessitas. Præseruationis gratia magis, quàm curationis adhiberetur. Quamquam hîc etiam nonnihil periculi video. Sed hæc extra rem dicta sunt. Quoniam dubito adhuc an vel omnibus vel plerisque, ægris sudorificum medicamentum præscribi, seu imperari vtiliter ac rectè possit. Calida quidem per paucis, & in primo tantum principio febris exhibenda iudico. Frigida etsi minus obesse possunt, quocumq̄ febris tempore, constantibus adhuc viribus, offerantur, ab initio tamen vsui magis fore videntur.

In cæteris antidotis, quæ ad frangendam ac retundendam malignam putredinem, ad corroborandum cor, & ad confirmandas vires adhibentur, facilis est nodus. Nihil enim prohibet huiusmodi quouis tempore exhibere, modò citra nauseam fastidiumq̄, sumantur. Si ventriculum perturbatur a vomitumq̄, motura videantur, paulò longius, vel ante, vel post venæ sectionem offerenda forent. Haud enim obsecurum est, quàm multis venæ sectio ventriculum rectè affectum conturbet. Si absque fastidio sumi possint, atque paulò ante apertionem venæ hausta sint, non tantum roborabunt, sed præterea ne ventriculus à sanguinis missione aliquid pro more perpetiatur, perficient. Non sufficit autem semel hæc remedia obtulisse, si magnopere iuuari illis ægros velimus, sed sæpius, iusto interposito spacio, repetenda erunt. Certè si primum talidus sit cor confirmatum, alacrius à se post sectam

venam vitiosum sanguinem alio depellet, ubi alterando eundem minore cum periculo natura subiectae partis tandem superet.

Tota haec questio, sicut alij multi errores in pestilentiae curatione occurrentes ex hoc fonte manauit, quod aliud venenum esse creditum est à perniciosa putredine, aut quod venenosam qualitatem ex sanguine deleri posse censuerunt aliqui, remanente nihilominus putredine. Qui norant ista re non differre haecenus, vt alterum sine altero ex corpore exturbari queat, sine multo sudore hinc se extricauerint, atq; ad alias etiam quaestiones plures expedire, rectè, ac solidè responderint. Profectò in alijs febribus, in quibus vnus aliquis humor, non tota sanguinis massa putredinem concepit, nullus temerè putrescentem humorè, ante ipsius vel coctionè, vel ex venis eiectionè, per sudorem exigere tentet, nec sanguinis missionem tunc quisquam sudorem consequi debere opinetur. Quomodo ergo hic, ubi vniuersi humores simul (non in omnibus corporis partibus, aut non similiter in omnibus) afficiuntur, de talibus disputaremus, si non persuasum haberemus, disjungi ista separariq; posse? Sed de his alibi plura diximus.

Vnicum restare adhuc videtur, vt quid de Theriacæ, & Mithridati antidoti exhibitione sentiam (Euphorbij mentionem, & similia aliorum, nullam hinc facio, quoniam à paucis probata fuisse peritis video) breuiter commonstrem. Cùm febris adesse notabilis, raro exhibenda huius generis calida medicamenta censeo. Ratio est, quia febris haec, vt tangentibus mitis & lenis appareat, interiora plerumque valdè vrget vritq;. Deinde, quòd in hac peste nostra obseruatum est, multos post horum sumptionem de caliditate & inflammatione praecordiorum & pectoris conquestos fuisse. Postremò, quòd praestantissimos medicos non vti animaduerto. Germani nostri propemodum soli aliquid hinc audent, propter regionis frigiditatem, vt suspicor. Aliarum nationum ad septentrionem medici eadem vsurpent, nescio. Arbitror tamen, quia in sudore Anglico profuisse talia compererunt quidam, ipsos mox in alia quauis peste vtilia existimauisse. At ita res non habet, vt supra indicauim. Praesens namq; pestis in crassa parte, non in tenui & aquosa sanguinis substantia inheret.

Huc pertinet, quod ex veteribus neminè talibus vsus fuisse legimus, praeter authores lib. de Theriaca ad Pisonè & Phamphilianù.

Quamuis

Quamuis enim Paulus Aegineta & Aëtius Theriacam ex Galeno in profliganda peste vtilem esse scribant (putarunt hos duos libros à Galeno fuisse conscriptos) neuter tamen in curatione adhibuisse deprehenditur. Nam Paulus post traditam descriptamq; curationem, tantummodo addit, Galenum ipsam commendasse, scilicet in prædictis libris. Aëtius verò in loco supra citato, vbi febris pestilentis curationem docet, Theriaca, & similium medicaminum calidorum mentionem non facit, sed in 1. Serm. 4. Tetrab. cap. 96. tale quid ex Galeno refert.

Sanè non eadem est ratio veneni hausti & pestis. Nam ibi si edatur venenum, plerumq; conualuit aeger. Quod vt non sit in omni veneno verum, in plurimis tamen verum est, illis præsertim, quæ ab occulta virtute homines necant. Hic putredinem tollere oportet, nec, qui agrotat, statim conualuit, aëre, qui eam intulit, vel exacto, vel consumto, vel permutato. Non satis etiam perspicio, an probè ratiocinentur, qui certa quedam medicamenta pestilenti febrì vtilia concludunt, propterea quod venenis alijs aduersentur. Non enim quæ vni veneno resistunt, omnibus resistunt, vt omnes norunt, nisi fortè generali qualitate, vt exiccando, exempli gratia, resistant. Venenum, quod ab aëre humaribus infertur, tunc ferè venenum fit, cum per putredinem tale factum est. Rarò aër actu venenatus ita est, vt instar virulentarum bestiarum occidere sua venenositate homines possit. Similiter enim omnes occideret, quemadmodum hæc facere scimus.

Ergo cum non omnes interficiat aër in peste, sed illos tantum, qui vel humores, vel spiritus, vel cordis substantiam aptam habent ad putrescendum, non nisi per putredinem plerumque mortem affert. Equidem multi cum insectis cohabitant, spiritum eundem inquinatum, aut certè eundem aërem per inspirationem, quem alij, qui in eodem loco versantur, attrahunt, & sæpè largius ac longiore tempore citra offensivam attrahunt, alijs per eundem illum haustum periclitantibus. Cur non illi similiter pereunt? Quia nihil potuit haustus ab ipsis aër putrefacere in corporibus illorum. Quoniam ergo per putrefactionem nocet, hæc tollenda erit. Quod si calidis medicamentis exasperatur potius, quàm leniatur: acuitur magis, quàm hebetetur: augetur citius quàm extinguatur: haud erit vsus eorum vtilis & salutaris. Non

enim satis est aërem maligna putredinis effectorem sustulisse, quod in alijs forte necantibus venenis præcipuum est, sed ipsam quoque putredinem, siue effectum auferre oportet, siquidem tutus esse æger debeat. Ipsamet putredo venenata est, etiamsi aliud nullum insit virus. Nec tolli ergo venenum poterit, manente putredine, multò minus aut eadem auferetur. Illa ergo remedia præcipuè pesti aduersantur, quæ venenis resistunt, simulque refrigerant & siccant, hoc est, putredinem extinguunt arcentq̄, ne videlicet vno modo iuuent, altero autem ledant.

Ad Galenum quod attinet, sic sentio, nunquam ipsum tam calida medicamenta febrientibus in peste exhibuisse, aut exhibenda censuisse. Etenim ne Armeniam quidè terram, nullius caloris participes in vino tenui non diluto offerre ausus fuit, quamuis vinum hîc maxime cum utile, cum necessarium esse cognosceret. Sic enim facilius & ocius terra arida & crassa distribuitur, atque ad cor vsque pertransit. Posteriores Medici cum aceto & aqua rosacea, quæ mirificè cor recreat, ob easdem causas, puto, miscuerunt. Nihil cerè dubito, quin aut secum ipse Galenus toto, quod aiunt, cælo pugnet, aut non sine ab eo conscripti illi libri. Non enim excidisse ipsi puto, quæ in vtroque scripta sunt. Neq̄ persuadere mihi possum, ipsum post tot labores, & tot opera à se conscripta, hoc ipsum serò tandem, scilicet in extrema etate sua, addidicisse.

Ridiculum est cogitare, eum virum, qui in tam graui & diuturna pestilentia tanto iudicio & studio cuncta solertissimè explorauerat, hæc tandem ita nude scripsisse. Tàm sæpè pestis illius longè meminisset, ac symptomata curationesq̄ agrorum recenset, Theriacam aut inuutiliter, aut utiliter exhibitam nusquam dicit. In 9. Simpl. scribit, solam Armeniam terram quibusdam profuisse. Haud puto Galenum in alia peste, quam in longa illa, de qua in tam multis locis mentionem fecit, Romæ fuisse. Quid quod ad Pamphiliarum scribitur, auctore Eliano Meccio Theriacam Romanos vsurpare primum in peste Romæ sæuiente incœpisse? Ut semel dicam: Galeni non puto eos libros esse legitimum partem. Ut ita sentirem primum effecit Epistola de hac re Iulij Alexandrini, quæ inter Andrea Marthioli Epistolæ extat (quam te legisse non dubito) deinde vero etiam alia. In quorum

quorum censu & illud fortasse ponatur, quod auctor ad Pisonem cap. 15. succum absinthij ait atram bilem contemperare, & quasi edulcorare. Vt enim hęc fingere interpretationem, qua utcumque excusetur ac leniatur sententia, non videatur difficile, non tamen id Galenus quoq. mox senserit. Equidem in legitimis operibus eius nihil simile vidisse me recordor, ut interim taceam, eum pro more Galeni minimè indicare, quo tempore morbi Theriaca fuerit vsus in illa quartanariorum curatione.

Haud me mouet multum, quod Paulus, Aëtius, Auicenna, Galeni esse putarunt, & ex his tanquam legitimis Galeni operibus, testimonia citarunt. Oribasius, qui hos omnes longo tempore antecessit, ac sub Iuliano clauit, nullam, quantum ipse memini, mentionem eorum facit, quod certè efficit, ut credam, vel suspicer saltem, ipsum non vidisse eos, aut non pro Galeni operibus agnouisse. Profectò si tantam Theriacæ laudem efficaciam sciisset à Galeno adscriptam fuisse, vix preteriturus fuerat, cum de pestis curatione differeret. Si sciuit, nec vti voluit, non probauit. Cum enim de curatione pestis eadem ex Ruso in Synopsis suam transcripserit, quæ post eum Paulus & Aëtius inde in suos libros transtulerunt, vix silentio Galenum præteriuisset, siquidem eos vidisset, aut pro legitimis Galeni libris agnouisset. Non parum probabile est, post Iuliani demum tempora conscriptos ambos fuisse. Hoc certum est, non congruere hanc sententiã cum ea, quæ in cæteris Galeni scriptis extat. Proinde nec Paulo, nec Aëtio, nec Oribasio, ut iam monuimus, nec Auicenna persuadere potuit, quisquis tandem auctor esse putetur, ut Theriaca in harum febrium curatione vterentur. Tamen si enim Auicenna in lib. de vitandis in eõmodis in regimine siue rectione sanitatis eueniens, exhibitione ipsius approbare videatur: in Canone tamen suo, vbi ex professo, & cum ratione tractat omnia, longè aliter sentit, vti ex supra dictis percipi potest.

Actuarius antidotum Hippocrati attributam describit, eaq. ipsum in peste Athenis grassante vsus narrat, & corona ob eam rem ab Atheniensibus donatum ait, quæ ipsa quoq. admodum calida existit. Quod si in præseruatione vsus putetur, non valde miror. Si, quod se n. 210, dicendum mihi est, fabulã esse arbitror, quod de ea scribit, scili-

cet Hippocratem esse authorem, & in peste Athenis saeuente curanda hac usum fuisse. Mirum namq; foret, si praeter Actuarium, scriptorem recentem, nullus Graecorum aut Arabu de praedicta antidoto aliquid rescuisset. Qui composuit, Hippocratis nomen ei praefixisse videtur, quò commendabiliorem redderet. Idem in libris factitatum olim fuisse Galenus monet. Quid igitur miri sit, si Galeno supra dicti libri, & alij permulti, falso adscripti iam olim fuerint.

Recentiores medici, Auicennam secuti Theriacam nunquam, vel saltem in quantitate exigua, non ad mouendum sudorem, vt hodie faciunt multi, sed ad hebetandam & extinguendam malignam putredinem, post vena sectionem, admistis frigidis & exiccantibus succis, aliquando imperarunt. Quin ipse author libri ad Pamphilianum, non exhibet, vt malam sanguinis qualitatem per sudorem huius vi vacuet, sed vt eam ex inimica amicam efficiat. Verba ipsius hac sunt: *Χρησὸν γὰρ ἴδομεθα εἶναι τὸ αἷμα ἀνθρώπων, ὃ τὸν φρεσὸν πύλω ἐκ ἀνθρώπων φασὶν λόγῳ δόξα κείνῃσσι, ἀλλ' ἔξοικεῖσθαι τὴν ἀσπίαν, καὶ κατὰ τὰ τῆς πύλης φύσιν ποιῶντι &.*

Quamdiu in Italia ipse fui, à nullo, praeterquam à D. Luca Ghyeno praefatore meo, viro optimo, erudito & exercitato commendari et lesacientia ista animaduerti. Is mihi, quamuis se nunquam usum diceret, medicamen ex Theriaca & Mithridatico compositum mirifice praedicabat, ex narratione celebris viri, qui in peste quadam Neapolitana omnes periculo exemisset, qui ante 24. horam ebibissent. Fecerat autem is, qui tam multis dedisse ferebatur, non medicus, sed mercator. Quod ideo addere placuit, vt minus mireris, si eo fuerit ausus vti homo artis medicae imperitus. Multos an paucos eo sanauerit, nescio. Qui ei dederat, quiq; usurparat, idem laudauit etiam, cum forte laudatorem alium non reperiret.

Verum enimvero, dicat aliquis, esto, non scripserit iam saepe nominatos libros Galenus: à docto nihilominus viro, vel duobus, si placet, conscripti sunt, quorum authoritas non est aspernanda. Quod si ergo tanto cum fructu isti theriacae exhiberi viderint, non prorsus absurdum censerì debere, si & nos ea rectè, & cum successu vsuros quispiam affirmet, credat, speret. Profectò hac ratio, & praeterea Pauli Aetij, Auicenna, ac recentiorum quorundam medicorum authoritas & exem-

& exemplum, me quoq; permouerunt, cum minus diligenter causam examinarem, ut putarim non inutiliter exhiberi, praesertim quoties natura per sudorem tentaret se alleuiare. Principio prodesse scribatur mihi (Mosbachium, ut dixi, secesseram, ut praesens obseruare non possem) quod facile tunc credidi. At reuersus cum diligentius omnia inuestigare, rem non ita, ut speraueram, inueni, tametsi recens esset nostra theriaca, & vix annum excessisset, qualis frigidior esse a multis creditur. Quo factum est, ut accuratius singula deinde perpenderim, & nonnihil dubitare inciperim. Neq; me nuper dicta ratio nunc ita sicut prius mouet. Et cur non moueat, supra satis expositum est. Author ad Pamphilianum audita recenset. Is ad Pisonem comperta sibi narrare se scribit. Ego non quid vnusquisq; affirmet, cum non consentit ratio, sed quid verum sit, ex ipsa re proposita inuestigandum esse, cum hic, tum alibi iudico.

In praeseruatione valde vilem esse vtranq; antidotum, certum est. Hic enim cum experientia consentit ratio, & accedit summus praestantissimorum medicorum omnium consensus, ne quicquam vsu eorum impedit, sicut cum praesens est febris. Theriacam tutum reddere ab aeris noxa, ipse quoque Andromachus dixit. Galenus in i. ca. vtriusque libri de antidotis, theriacam in vna tantum re, in morsu scilicet viperarum, Mithridato praefert, in caeteris omnibus hanc illi non cedere, imò praestantiorem in plerisq; venenis alijs esse affirmat. Autor libri ad Pisonem instar ignis purgatorij cuiusdam scribit theriacam corporum nostrorum vitia expurgare, putredinem futuram arcere, praesentem amouere, videlicet exiccando & absumendo redundantes humores, attenuando crassos, calefaciendo frigidos, concoquendo crudos, & dissipando malos & noxios. Quae cum perficiat caliditate in sanis non conspicua & molesta, aut certe non noxia, merito commendatur hic vsus ipsius, si iuxta medicorum praecipua sumatur. An autem febre correptis ad ciendū sudores exhibendam, vel aliorum vtranq; antidotum arbitraris, valde ex te scire desidero.

Scripsi de istis capitibus tam verbose, non ut te docerem, cui omnia notissima multò ante fuisse certo scio, sed ut me ipsum exercerem, & si interrogarer, haberem quod responderem. Cogitavi namq; saepe de hisce, at scribendi occasionem tuam dedisti. Scripsi ergo ut mihi.

met commentarium seruarem. Et haec prima causa est.

Altera est, quod vehementer cupio tuam atq; aliorum doctorum de omnibus sigillatim sententiam cognoscere, quo vel sic tandem inueniam, in quo animus tuto acquiescere possit. Non me vnquam puduit, & ne nunc quidem pudet, etiam publice, quotiescunq; res postulat, errorem agnitum confiteri. At pudet in eodem persistere, nec meliora doctis assentiri. Quapropter liberè sententiam te, vbi à veritate deflectere eam videris, reprehendere iubeo, in singulis etiam particulis. Etenim si in vlllo morbo periculum affert error, in hoc affert, vtpote per se periculosissimo. Quocirca minus hic etiam quam alibi, vbi leue peccatum sine pernicie aut incommodo agri committitur, errare velim. Cupio ob eam rem ex te, & alijs doctis veritatem cognoscere, vbi ea me adhuc latet. Spero etiam diligentiam eruditorum in hac re explicanda minimè infructuosam censi posse, in nostra praesertim Germania, vbi Empiricorum more plurimi, methode per pauci morbos curare student. Ipsa certè rerum, de quibus agitur, natura atq; ratio vberiore & longiore explicationem desiderare mihi visa est. In Christo feliciss. vale. Heidelbergæ 17. Septemb. Anno 1564.

Epistola XXVI.

AD D. IOAN. GVILHELM. STVCKIVM.

Etsi nihil iam habeo, vir doctiss. quod ad te præcipuè scribam, non potui tamen non hoc ipsum ad te, ne nihil scilicet nobis occurreret. Edidit Perna librum de Legat. Imperat. ad Armenios: quem ego nullo vnquam tempore, puto, prodire potuisse in tempore adeò oportuno. Huic consensus additur orthodoxus: qui duo libri facile frangent aut debilitabunt saltem Aduersariorum veritatis consilia. Noui ex Belgio nihil certi habemus. Quid futurum sit in tanta omnium rerum confusione nouit solus Deus. Idem ille Deus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat in sempiternum, nos ab omni malo zveri dignetur. Amen. Dat. 12. Kal. Octob. Anno 1578.

Epistola

Epistola XXVII.

De Reuulsione.

AD D. THADDAEV M DVNVM.

Ccepi nuper exoptatis. et humanitatis plenas literas tuas,
 D. Thaddae doctiss. & humaniss. Nihil dum ad eas re-
 spondi cum ob alias causas, cum quod tabellarij potestas
 nulla data fuisset. Sed & magno desiderio accensus partem primam
 eius operis perficiendi, quod de Noua Parac. Medicina institui, hor-
 tantibus ad id viris clariss. Germania Medicis compluribus, non
 valde solícite inuestigauí per quos literas mitterem. Superiore au-
 tumno scripseram de Reuulsione theses, quae pro more Scholae nostrae
 publicè examinarentur. Cum autem eo tempore forte fortuna, no-
 bis scilicet non expectantibus, quinque iuuenes peterent Doctor. ti-
 tulum, putauit Decanus ordinariam disputationem reijci in hoc us-
 que tempus posse, cum quinquies tempore tam breui extra ordinem di-
 sputandum foret. Nunc cum disputandum fuit, & in scriptiõne ego
 totus essem eius operis, de quo supra mentionem feci, theses eas pro-
 poni sibi, ne nouae fabricandae essent. Postquam editae iam fuerant,
 coactus tua cursim perlegi: quae si legissem prius, meis nonnulla ad-
 idissem, aliqua subtraxissem, quaedam etiam mutauissem. Videbis ex
 his, quid de hac re sentiam: de qua diu multumq; cogitaui. In perfun-
 ctoria illa tuorum lectione nihil certè obseruatum mihi est, quod scrupu-
 lum mihi mouere debuerit: ocium nactus diligentius perpendam. A-
 mo mirificè libertatem, iudicium probo, laudo studium iuuandi. De-
 bemus enim nostra omnia huc dirigere, ut prosimus plurimis, nocea-
 mus nemini. Nec egrè, puto, feres, si non idem prorsus tecum in om-
 nibus sentio, cum aequissimo semper animo tulerim, si à me dissentirent alij. Et sanè vix puto vsuuenire posse, ut duo idem de partibus
 & particulis tam late patentis artis omnibus sentiant. Ego sanè sic
 sentiens, nullamque rationem videns, cur mutare sententiam debeam,
 non videor reprehendendus hoc nomine. Illos enim solos vituperare
 soleo, qui ex obstinatione & pertinacia sententiam, quam veram non
 esse intelligunt, pergunt tueri. Si tuas ego hypotheses omnes pos-

THOMAE ERASTI DISPUTATIONES.

sem, ut certas & indubitas admittere, de ceteris nihil dubitarem. In praesentia tantum licuit per negotia respondere: quod maluissimè tunc facere, cum exactius singula aestimauissimè. Ne viderer autem nolle rescribere, haec iam indicare tuae humanitati paucis debui. Exemplum mitto thesum, parum cercè commodè excusarum. Si quid praeterea est, quod à me praestari tibi possit, habebis me semper paratissimum Fuchsij defensionem nisi filius suscipiat, neminem alium suscepturum puto. Sanè discipulus eius & successor, Io. Fischerus, vir apprimè doctus & pius non consentit ei, ut ex disputatis ab eo thesibus quibusdam conijcio. Dominus Iesus te Reip. incolumem seruet. Amen.
Die 9. April. 71.

Quod in 19. thesi dicitur de Stephano Atheniense non sic accipiendum est, quasi omnia, quae ibi dicit probemus, sed ea solum quae de corporis diuisione et meatibus secundum rectum adfert: quae in viuensibus omnibus, etiam plantis, locum habere cernimus.

INDEX

INDEX ARGVMENTORVM

SINGVLARVM EPISTOLARVM.

- I. Vtrum artis medicæ aliqua sit necessitas: quando quidem suæ cui que vitæ terminus ita præfinitus, vt vlla arte ea, neq; prolongari, neq; ante tempus abrumpi possit. 1
- II. Quomodo per easdem vias humores diuersi, ad diuersas partes non modò temporibus diuersis, sed iisdem etiam moueri possint. Et quòd non necessariò, trahentibus alijs partibus, alias verò per easdem vias expellentibus humores, ij confundantur. 2. b
- III. Metalla & his cognata, Myfy, Sory, Hydrargyrù, Scimmi, &c. intra corpus non esse admittenda, quouis licet modo sint, & maxime ignis præparata: eademq; nullo pacto corpus alere. 4
- III. De gemmarù & Chalcanthi facultatibus. 2. Metallorù transformationem impossibilem. 3. Purgatricem medicamentorum facultatem ad materiæ qualitates, non ad formam pertinere. 4. De morbis totius substantiæ. 5. Quomodo inter sanitatem & morbum statuatur mediù: & quæ *ἀνισα* & *ἰμυσα*. 6. b
- V. Disputatur vterius de iisdem, de quibus in præcedenti. 11. b
- VI. De iisdem quæstionibus, de quibus in prioribus, differit. 14.
- VII. Qui nam morbi cõmunes sint & dicantur. 2. An pestis in priuatam & publicam aptè diuidatur. An seminaria pestis necessariò eiusdem generis animante oriantur 4. Vtrum ex febre pestilente, pestis latè fusa generetur, si contagiosa putredo insectorum in aërem disseminetur. 17
- VIII. De putredine: & quòd calor innatus in definitione putredinis Aristotelicæ, idem significet, quod in Galeni definitione tota substantia. 2. An eadem putredo sit, quæ ex occultis qualitatibus, & tota substantia oritur, cum illa, quæ à manifestis qualitatibus. 3. Totam substantiam aliud esse à forma.
- IX. Et alimenta & medicamenta occulta virtute vni parti conferentia aut nocentia, etiam alijs omnibus partibus vel nocere vel prodesse pro diuersitate singularum, magis minusue. 2. Non tolli methodum componendi pharmaca purgantia, si omnia irritando, non certum duntaxat humorem trahendo, vacuare statuatur. 22
- X. Vtrum ex febribus putridis, aliquæ contagiosæ. 2. Vtrum vires propriæ ac facultates rerum, sic imprimi alienis subiectis possint, vt re, cuius sunt proprietates, amota, tamen eis inhæreant. Pro affirmatione huius ad 4. obiectiones respondit. 3. Falsè attri-

I N D E X.

- bul verbis virtutem profigandi & infligendi morbos, & de superstitiosa gladiatorum illinitione, quibus vulnera inflicta sanari creduntur. 24
- XI. Dubitationes aliquot continet, & earundem solutiones circa morbos totius substantiæ. 29.b
- XII. Vtrum dum pauci adhuc, vti inter initia fit, peste inficiuntur, Pestis tum reuera dici possit. 2. De conuulsione & Epilepsia. 32.b
- XIII. Vtrum musculi contractio propter scirrhum aut phlegmone abortam, à voluntate, an à morbo solo dependeat. 36
- XIV. An temperamentum sit vna ex quatuor primis qualitatibus, an omnes quatuor simul, an harum mixtio & vnio, an proportio, an concentus & symmetria, an aliud quippiam tale. 38.b
- XV. De morbi vera definitione: quodq; ea cum suo definito rectè conuerti possit, quum omnis actio læsa, necessariò sequatur affectum præter naturam, qui morbus nominatur. 2. De act. omnibus corporis sanis & vitiosis, earumq; causis multa ingeniosè disputantur. 41
- XVI. De calore insito, qui triplex apud Medicos statuitur. 49.b
- XVII. Morbos quosdam sua essentia, contagiosos esse. 2. Tria tantum morborum genera esse, nec his posse addi morbos totius substantiæ. 3. Vtrum spiritus putrescere possint. 50
- XVIII. Continet defensionem suarum Thesium de contagio & contagiosis morbis. 2. Spiritus vtrum putrescere nati sint. 54.b
- XIX. Eiusdem, cum præcedenti, argumenti epistola est, & præterea, An omne pestilens morbi genus, putridum sit. 59.b
- XX. Vtrum rectius Medici de morbis ita differant, vt Logici solent, in abstracto eos considerantes, an vt Physici solent, qui non sine subiecto & causis, eos contemplantur. Respiciunt verò ferè omnia ad ea, quæ in superioribus sunt tractata, vti etiam quæ de spirituum putredine in fine dicuntur. 63
- XXI. Quòd nullus morbus, quatenus morbus, cõtagiosus dici possit. 2. Vtrum actio aliqua lædatur, instrumento non læso. 3. Galenici loci cap. 1. lib. 3. de sympt. caus. explicatio. 4. De putredine. 70
- XXII. De contagio & vera eius definitione: quomodo item contagium fiat, & qui morbi contagiosi esse dicantur. 73
- XXIII. Vtrum in Methodica doctrina statui possit morbus totius substantiæ. 2. De putredine, quid, quotuplex, & quid inter se differant. 3. De calore natiuo, & quibus modis ille extingui possit. 4. Morbum pestilentem, longè ab intemperie simplici distare. 5. De spirituum

I N D E X.

- spirituum putredine. 6. Cur venena & morbida in peste expiratione subito extinguant. 7. Ad operationes, non sufficere partibus animalium proprium siue calorem siue temperamentum, sed egere insuper influente à corde, à quo de potentia in actum quodammodo perducatur. 8. Nullo modo posse probari, contagium pestiferum tum demum esse receptum, quando efficientia sua se manifestum fecit. 9. Num actio aliqua lædi possit, instrumento eius non læso. 10. Insitum calorem ex iisdem principijs nasci, ex quibus corpus nostrum conflatum est. 11. Actionem singularem nullam ediposse, quæ non aut conuenienter naturæ aut inconuenienter edatur. 12. Leporem marinum & cantharides, quod hæc solos renes & vesicam: ille solos pulmones exulceret, alijs partibus illæsis. 77
- XXIV.** Pestem, qualis plerumq; aëris vitio accidere consuevit, non tam forma, quàm maligna putredine oscidere. 88. b
- XXV.** De Phleberomia in peste: vtrum semper, an nunquam: omnibus, an aliquibus conueniat: & si quibus, quantum, & quo tempore. 2. Quibus maculæ, aut pestichæ apparent, aut qui febre pestilenti laborant sine febre, sanguinem non mittendum. 3. De sudoris prouocatione in peste: quo tempore expediat: & vtrum sanguis prius mittendus, an exhibenda antidotus sudorem mouens. 4. Contra eos, qui iactant sua certa remedia, quibus maximè profuerint. 5. Antidota contra malignam putredinem, quo tempore exhibenda. 6. Theriacam & alia similia calida non danda, vbi febris adest notabilis. 7. Theriacæ laus in præseruatione. 8. Libros de Theriaca ad Pisonem & Pamphilianum, non videri Galeni esse. 90
- XXVII.** De Reuulsione. 106

F I N I S.

The first part of the year was spent in the
 study of the history of the country and
 the manners of the people. I was
 particularly attentive to the
 customs and laws of the
 ancient Greeks and Romans.
 I also read the works of
 the great philosophers and
 statesmen of all ages.
 In the second part of the year
 I travelled through the
 most interesting parts of
 the country. I visited
 the most famous cities and
 the most beautiful scenery.
 I was particularly struck
 by the grandeur of the
 ruins of the ancient
 temples and palaces.
 I also saw the most
 interesting remains of
 the ancient arts and
 sciences.

THOMAE ERASTI MEDICI ET PHILOSOPHI

CELEBERRIMI DISPUTATIONVM
MEDICARVM LIBER.

DISPUTATIO PRIMA: RESPONDENTE

Henrico Smerio Alostense.

De Constitutione hyemis præteritæ anni 1559.

INTEMPERIES præsertim vehementiores, ac diuturniores anni temporum, morbos vulgares aliquando parere, aliquando non, certum est.

2. Vtrum autem futurum sit, non ex arte aliqua diuinatorice, sed ex sola Medica, præcognoscere boni Medici poterunt atque studebunt.

3. Cognoscunt autem, cum ex alijs circumstantijs, cum verò maxime ex consideratione naturæ temporum (vt enim omnium non est natura eadem, ita corpora nostra afficere eodem modo nequeunt) & ex eorundem inter se permutatione.

4. Fieri namq; potest, vt quæ præsens est æris intemperies, non modo nihil obsit, sed maxime quoq; prosit, dum corpora à superiorum temporum constitutione immutata, ad naturalem temperiem reuocat.

5. Vnde rectè prudenterq; Hipp. non præsentem tantum constitutionem inspiciendam, sed etiam ex quibus, & in quas permutatio facta sit, considerandum monuit.

6. Hæc tamen si vera esse scimus, non temerè tamen metuere videmur, ne austriua hæc, pluuiosa, & tepida (hoc enim in aphor. nomen iudicatur significat) totius hyemis constitutio morbos eos, quos Hipp. 3. aphor. 16. connumerat, illiq; similes alios generet.

7. Maior namq; est, quam vt præcedentis æstatis, simul & autumnum siccitatem correxisse tantum, credi debeat.

8. Quare si verè constitutio, hyemis intemperie non corrigat, corpora humiditate cõsumat, multos grauesq; morbos expectare oportebit.

9. Si præterea verè humiditas augeat, æstasq; naturam suam seruet, malignæ putredines, et febres putilentes multis in locis nascetur.

10. *Quae ubi Medicus fore praeviderit, eorum, quos à periculo praeservare volet, corpora siccare, perspirabilia reddere, excrementis, quae per hyemis intemperiem collecta sunt, omni studio, atq; industria liberare debbit.* 1560. in Scholis Medicis.

DISPUTATIO II. RESPONDENTE

Sigismundo Melanchthone.

De Tumoribus praeter naturam.

Tumor, ait Galenus, *ἄσπετος*, spacium siue intervallum est secundum longitudinem, latitudinem & profunditatem.

2. Alij corporibus secundum naturam, alij supra naturam, alij praeter naturam insunt.

3. Distinguuntur autem qui praeter & supra naturam fiunt, cum materia à qua excitantur, tum multò magis naturae intentione, ut vocant, siue proposito & fine.

4. Qui praeter naturam oriuntur, nec actionem aliquam sensibilibiter laedunt, symptomata dicuntur.

5. Qui verò iam actionibus incommodant, & praeter naturam sunt, (nam & qui supra naturam sunt, actiones quasdam impedire interdum videntur) morbi rectè nominantur.

6. Definitio tumoris praeter naturam, qua dicitur esse affectus, ex triplici morborum genere conflatus siue concretus, ex intemperie, ex vitiosa compositione, & continui solutione, minimè bona est, ac vera.

7. At quae grossitiem siue inflationem praeter naturam actiones laedentè definit, ut parè sit Latina, damnari tamen sententia nò debet.

8. Nam & naturam rei exponit, & à Galeni sententia, quam initio libri XIII. Meth. expressit, non dissentit. Etenim *ἄσπετος* membrorum esse, quae in magnitudine siue dimensione praeter naturam aucta cernatur, affirmat.

9. Ergo si rationè sequi, tumorumq; essentiã per sese, & in abstracto, ut vocant, contemplari volemus, simplices, hoc est, unius generis morbos, scilicet instrumentales, (nam instrumentorum non similiarium partium, quatenus similiares sunt, functiones impediunt) esse fatemur.

10. Hoc cum dicimus, non negamus in plerisque, praeter naturam tumoribus, unã cum magnitudine membri aucta, vel situm, vel figura

nam, vel tale quippiam corrumpi: sed intemperiem eos habere suae
essentiae partem negamus.

11. De continui solutione quid statuendum sit, praesertim cum non
sensu, sed ratione aestimanda fuerit, etsi minus liquet, idem nihilomi-
nus, quod de intemperie iam dictum est, statuimus.

12. Cum verò de tumoribus, quatenus in subiecto corpore à certa
aliqua substantia, sine qua nec intelligi rectè, nec defini aptè possunt,
loquimur, aliter paulò rem habere dicimus.

13. Etenim cum ab humoribus (quos non quantitate solum, verum
etiam qualitate subiectorum membrorum dispositiones permutare no-
tum est) excitantur, tunc membrum tali tumore affectum, morbo ex
intemperie & tumore composito, laborare non nescimus.

14. Cum autem vel à natura in prima formatione errante generan-
tur, vel ab ossa efficiuntur substantia, vel à flatuoso spiritu in corpo-
re collecto (qui nec frigidus nec calidus valdè sit) producuntur, sine
intemperie saepenumero cernuntur.

15. Quaecumq; autem substantia tumorem praeter naturam fecerit,
eam tumoris causam continentem rectè appellari posse censemus.

16. Nam ea praesente, praesens est, eademq; absente abest etiam
tumor, qui ab ea efficiebatur, nisi in eius abeuntis locum aliud quid-
dam succedat, quod similiter distendere, aut iam antè factam disten-
sionem conservare queat.

DISPUTATIO III. RESPONDENTE

Sigismundo Melanchthone.

De Humoribus.

Humores omnes in humano corpore geniti inter se precipuè
differunt materia ex qua fiunt, forma, efficiente, & sine.

2. Materiae varietas vel in tota substantia, vel in qua-
litatibus consideratur.

3. formarum discrimina, tametsi à priori, ut vocant, cognosci
nequeunt, à posteriori tamen percipi à nobis possunt.

4. Efficientis diversitas in tribus coctionum distinctis sedibus, ven-
triculo, epate, & cæteris partibus, manifestè conspicitur.

5. Fine differunt humores, quòd alij vtilis sunt, alij non: quorum
utrunq; aut à tota humorum substantia, aut à solis qualitatibus, idq;
vel mediatè vel immediatè, proficiscitur.

6. In ventriculo, ut humorum secundum naturam exemplo statimur, generantur chyli & ἴδιου, fæces inuiles, & viscidus quidam humor ventriculo & intestinis oblinendis conueniens.

7. In epate sanguinis chymus, tota substantia ad corporis & spirituum restaurationem utilis: præterea tres excrementorum species, quæ tamē et ipsæ quæ suis qualitatibus quasdam corpori commoditates adferunt.

8. Bilis enim ad irritandam vim expultricem intestinorum, eorumque abstersionem, amaritudine: melancholica fæx ad ventriculum roborandum & acuemdam appetentiam, acerbo sapore: serosa superfluitas ad meliorem sanguinis distributionem & meatuum ablucionem sua aquositate confert.

9. Sed massa sanguinea tota est apta nutriendo corpori, tametsi ex quatuor diuersis partibus sit constata: quarum vna sanguis, dua omniū prioribus excrementis, bilis & succus melancholicus, quarta pituita & phlegma vocatur.

10. In tertia coctione non minor est varietas. Nam præter oixēas ἴδιου singularum partium, & inutilia excrementa, gignuntur etiam superfluitates quædam utiles, non quidem ad nutritionem, sed ad alios vsus. Tale est semen, lac, &c.

DISPUTATIO IV. RESPONDENTE

M. Hieronymo Nigro.

De Saporibus.

Natura ac generationis Saporum noticia, ad cognoscendas medicamentorum facultates, multò quidem, quàm odorum, (quanquam penè similis verorumque generationis modus videatur) utilior, non tamen necessaria prorsus existit.

1. Etenim temperamenti proprietates, consequi credimus, non à forma substantiæ effectrice, absque medio temperamento, in subiectis rebus fieri opinamur.

3. Quare qui nouit cuius temperamenti soboles sit vnusquisque, sapor, is probè medicamenti alicuius sapore percepto, rectè de eiusdem temperamento, quoad eius homini licet, iudicabit.

4. Inde exorsus, facultates omnes minimo cū labore inueniet, quantum experientiam ipsius nullam fecerit, nec vires eius aliunde perdidicerit.

5. Quod

5. Quod ita verum esse intelligimus, si quod sapore certo præditum est medicamentum, non sit ex dissimilis natura partibus conflatum, nec occulta potestate agat, siue à tota Medicinæ vocata substantia vires suas obtineat.

6. Tales etenim facultates, nec per sapes, nec aliam rationem, sed solam experientiam subiectis rebus inexistere deprehenduntur.

7. Porro sapor non est aliud, quàm $\pi\alpha\iota\delta\omicron$, affectione in humiditate à siccitate per actionem caloris ea miscentis & concoquentis orta, potestatem obtinens gustatum mouendi.

8. Species eorum vsitatae septem ponimus, *Acerbum, Austeram, Acidum, Dulcem, Salsum, Amarum, Acrem*. Si quis plures bono consilio numerare, vel aliter eosdem recensere malit: huius nos factum haud temerè vituperauerimus.

9. Tres priores à calore deficiente, seu frigore vincente (pro eodem hoc in loco ista ponimus) Tres verò posteriores, à calore excedente: Medium, hoc est, dulcem à temperato calore generari asserimus.

10. Extremos cum Galeno *Acerbum & Acrem* statuimus. Quae in re Aristotelis sententia, *Dulcem & Amarum* extremos ponenti, nos minime aduersari putamus.

11. Nos etenim, quoad ex primis effectricibus qualitatibus generantur, & ad medicamentorum facultates usum præbent, consideramus. Aristoteles verò non hoc pacto, sed quoad nutriunt, considerauit, in quo Galenum quoque habet consentientem.

12. Et amarum quidem sapes à solo calore siccum terreum per arente, secus quàm Auerroës (& qui sententiam eius probant) opinatus fuerit generari, certioribus persuasi rationibus, credimus.

13. Dulcem quoque, à calore temperato semper gigni censemus; etiam si dulcia quaedam refrigerare non negemus.

DISPUTATIO V. RESPONDENTE

M. Simone Gryneo.

An occultæ medicamentorum, in quorum numero & cibos ponimus, potestates, methodo inuestigari possint, vel per solam experientiam in subiectis rebus deprehendere & obseruare

necesse habeamus.

Cultam vocamus potestatem, vim in rebus insitam, cuius effectum quidem cernimus, naturam verò, cuiusmodi ea sit, animo & intelligentia comprehendere non satis quimus.

2. De talibus rerum abditis facultatibus, doctos nondem omninò sensisse constat.

3. Sed nec eandem esse omnium talium virium in rebus naturalibus rationem, certum est.

4. Alia namq̄ totam sequuntur speciem, vnde specificæ rectè sunt appellatae. Alia verò in certis solummodo, non in omnibus speciei, indiuiduis insunt, quales ἰδιούργεσις Galenus nominat. Sanè omnis Struthio ferrum conficit, Omnis Magnes genuinus, ferrum ad se attrahit, Omnis Torpedo, se tangentibus torporem adfert. Omne per factum Rhabbarbarum, bilem purgat. Sed non sic in hominibus (loquor de notis & apertis, non obscuris & incognitis proprietatibus) res se habet. Aliqui ab optimis tum cibis tum odoribus laeduntur, à quibus ceteri omnes iucundissimè afficiuntur. Adferunt aliquibus feles animi deliquium, qui compluribus alijs gratissimi sunt. Ederunt aliqui medicamenta purgantia summa cum voluptate, & sine omni noxa, quorum vel odor solus nonnullos alios strenuè purgare solet. Et quod amplius est, in eodem indiuiduo aliquando vno tempore insunt, alio tempore non insunt. Saepè quæ adulescentes delectabant, senibus exitiosa facta sunt.

5. Discrimen etiam aliud reperitur earum, nempe quòd alia tantisper dum viuunt, vim seu efficientiam hanc solum possident, alia mortua easdem seruant. Quin imò partes harum vel per coctionem, vel per distillationem (vt vocant) secreta, vt aquæ, olea, succi &c. plerunq̄ easdem vires integras obtinent, quas in totis inesse sciebamus. Struthio viuus ferrum percoquit, mortui ventriculus tale nihil potest. Magnes in tenuissimum puluerem tritus, virtutem suam perdit. Torpedo mortua sine offensa tangitur, editur, quæ cùm viueret, sine noxa tangi nequiret. Rhabbarbarum viuum & mortuum in puluerem redactum, & quouis modo alio apparatus, potentiam suam retinet, bilemq̄ expurgat. Ratio eadem est aliorum purgantium, imò aliorum medicamentorum propè omnium.

6. Ex prædictis videmur nobis rectè conclusuri, duo esse harum poten-

DISPUTATIONES.

4

potentiarum genera diuersa, quorum alterum vel est ipsamet forma substantialis (sive anima in animatis) vel qualitas hanc ita consequens, ut humanam animam comitatur risibilitas. Alterum verò, (quod ferè solum in medicamentis consideratur. Rarò enim viuentibus rebus primur, ut medicamentis) dicitur, quaedam est in temperamenti peculiari proprietate consistens.

7. Oritur hæc temperamenti qualitas, non ex solis quatuor effectibus qualitatibus, certa inter se proportionem mixtis, sed ex multorum potius temperamentorum (Sic perspicuitatis gratia uoco) certa in rebus coitione vel mixtione. Quippe planta non ex elementis primo ad mixtionem coeuntibus, sed ex antea mixtis corporibus constatur, sicut exemplo, cum aliarum rerum plurimarum, tum verò lactis dulcentem docemur.

8. Ergo prioris generis occulta proprietates, Methodo peruestigari tam non possunt, quam non potest forma substantialis eadem inueniri, & qualis sit, plenè cognosci.

9. Posterioris autem generis potestates, videntur quidem scrutabiles rationi magis esse. At hæc tanta etiam est difficultas & obscuritas, ut non immeritò has quoque sola experientia deprehendi, affirmatum putemus.

10. Si quid hæc potest ratio, uóvov εὐδοκίας τῆς πῆθας, eamque non in omnibus, sed in quibusdam solum, locum habere, cum Galeno credimus.

11. Sic ex sapore & odore, cum de medicamentis quibusdam purgantibus, cum de nonnullis alimentis aliquid iudicare, quanquam obscure admodum, possumus.

12. Quocirca non contradicit sibi Galenus, cum saporis & odores vitales ad ciborum cognitionem asserit, & cum eosdem sola experientia cognosci contendit.

13. Concludimus ergo, perfectam harum facultatum notitiam, ratione peruestigari non posse, sed per solam experientiam, utrum insint in rebus tales virtutes, an non insint, & quid in res quaslibet agere possint, vel non possint, perdiscendum nobis esse.

DISPUTATIO VI. PRAESIDE D. D. SIGIS-
mundo Melanchthone, respondente Pet. Turnero Anglo.

De purgantibus medicamentis.

*Medicamentum purgans triplici significatione vsurpari con-
suevit.*

1. Primum, generali & lata, pro omni medicamento quod corpus nostrum ab excrementis quouis modo liberare potest. Quo significato, quaecunq; alui faeces, urinam, sudores mouere, aut per quamcunq; partem vacuare possunt, ita appellare licet.

3. Secundo, magis contracta, pro eo quod aluum duntaxat, vel vomitum ciere potest.

4. Atq; huc pertinent (praeter ea, quae tercio significato dicuntur) quaecunq;, vel comprimendo, vel laxando, molliendoue, ventris excretionem promouent.

5. Priora quidem, quae vel adstrictione contrahendo, vel mole pre-mendo, alui faeces excludunt, potest alios cibos ingesta, id potissimum praestant. Talia sunt, Coronea, Messpyla, Corna.

6. Sed quae humiditate lubricante emolliunt faeces duras, aut internam intestinorum superficiem leuigant, alijs cibis praemissa magis laxant. Ut mucago althaeae, Faenugraeci, oleum dulce, Buryrum.

7. Superest tertia significatio maxime propria, quae medicamentum purgans appellamus, quod per se vim habet aluum percurbandi. Cuiusmodi verò haec vis sit, & in quo consistat, cum diuersae sint multorum sententiae, nostram discendi causa in medium proponemus.

8. Nempe, cum oculos diligenter circumferimus per omnes euasationes, quas natura molitur in sanis & aegrotis, tam sponte, quam medicamentis adiuta, vnum in his omnibus communem reperimus modum, facultatis expulsericis irritationem.

9. Quoniam verò expulserix virtus, non nisi à molestia, ingratis & noxijs excitatur: sequitur omnia per se purgantia medicamenta molesta aliqua & aduersa qualitate pollere, quae illam suscitare, mouereq; possit,

10. Quanquam enim & quantitas immodica assumtorum, naturam offendere, & stimulare ad expulsionem queat: hoc tamen modo offendentia tantum abest, ut purgantia proprie sine, ut ne medicamenta quidem dici mereantur.

11. *Ne porro purgatricis istius virtutis natura planior sit, eres eius gradus in praesentia constituere libet.*

12. *Primum, eorum, quae minus graui & horrida qualitate nobis aduersante pollent: qualia sunt, quae vulgò benedicta appellantur, vt Manna, Cassia fistularis, Aloë, Rhabarbarum, Poliphodium, Sena, Myrobalani, Terebinthina.*

13. *Secundum, quibus magis violenta & hostilis inest qualitas: quo in ordine ponimus Colocynchidem, Scamnoneum, Euphorbium, Elleborum, Esulam, Cyclaminum, Laureolam, &c.*

14. *Tertius est, prorsus venenata & maligna qualitate nostro corpori aduersantium, veluti est vitrum antimonij, Mercurius praecipitatus, & similia.*

15. *Cum igitur dictis omnibus commune sit, vt graui ac molesta qualitate naturam nostram stimulante, purgent: non iudicamus ita latentem atq; occultam huius facultatis esse rationem, quin ex temperamentis & materia qualitatibus, naturaq; nostrae Sympatheia cognosci, & tanquam per nebulam videri possit.*

16. *Est enim non in omnibus aequè conspicua & manifesta est (sicut nec temperamentorum proprietates exactè nouimus) videtur tamen non ineptè ad vnam ex tribus referri posse, scilicet vel amaritudinem abstergentem, vel acrimoniam mordentem ac vellicantem, vel qualitatem fœdam & virosam corpus turbantem.*

17. *Et haec quidem inimica & nauseosa qualitas, tametsi nomine certo careat, rarò gustatum & olfactum nostrum laetet. Quod si potius infixum & reiecta est, quam vt confestim sese prodar, diligentiam tamen exploratione adhibita, vix in vllò deesse huius indicia & notas deprehendes. Ita enim antimonium fustum & liquatum, oua barbi piscis siccata, multa medicamenta decocta, odore terro & abominando vim suam produnt, alioquin nihil ingrati praeseferentia.*

18. *Ac amaritudinis & acrimoniae natura, quin ex temperamento proueniat, neminem dubitare censemus.*

13. *Sed & tertiam istam inimicam naturam qualitatem, soli temperamentorum, & materiae propinqua proprietati acceptam, referimus.*

THOMAE ERASTI

20. Idq̄ Galeno minimè aduersari arbitramur, toti substantia vim purgatricem adscribenti.

21. Iuuatur autem & augetur vis purgatrix, partim qualitatū predictarum intentione ac magnitudine: partim plurium ex illis concursu: partim aliarum qualitatū accessione, sicut est humiditas emolliens ac lubricans, calor liquans, fundens, aperiens.

22. Quare mirum non est, si pro istorum varietate natura, modo unum, modo alium humorem facilius ac liberius deiciat.

23. Sed quod vi attrahente medicamenta purgent, praesertim etiam & specialem humorem, multis rationibus compulsi negamus.

24. Quod cum alij statuissent, nec aliter probare sententiam potuissent, non sine errore ad occultas formae substantialis proprietates, atq; abditam cum educendo humore similitudinem, vel ad caelestem influxum, confugere coacti sunt.

25. His missis, non tamen volumus, cuius humori expurgando, quoduis medicamentum indifferenter competere: sed potius discrimen hactenus ab omnibus eruditis & probatis medicis obseruatum, tanquam experientiae & supradictis rationibus consentaneum, sanctè & diligenter imitandum consulimus. Quippe non in eo quod fit, sed in causarum assignatione ab alijs dissentimus.

DISPUTATIO VII. RESPONDENTE

M. Simone Grynaeo.

De Dentibus.

DArtes oris, quas Graeci ὀδόντες, Latini dentes (quasi edentes dicere voluerint, nominant, sunt instrumenta à natura in homine ad communem usum, nempe ciborum confectionem, praecipue facta.

2. Etenim ad concinnam sermonis prolationem & conformationem, non omnes, sed anteriores siue priores tantum conferunt, testibus Aristotele, Galeno, & alijs.

3. Porro inter ossa eos cum Galeno ponimus, licet ortu, incremento, sensu, duritie, (ut qui sint inuiciti ignibus, teste Plinio, atque alia

alia ossa frangant) plurimum ab alijs ossibus differre plerisque videntur.

4. Et de incremento quidem atque duritie non admodum inter se pugnant auctores, licet ita potius in adultis augeri videantur, quemadmodum vngues augentur, quàm vera auctione. De ortu quoque eorum aliquid est controuersia. De sensu etiam olim lis fuit, ut ex sequentibus liquebit.

5. Affectiones patiuntur dentes varias: inflammationi quid simile: maciem suæ tabem: erosionem: coloris mutationem: stuporem, quem Hamodiam Græci vocant, dentium maximè peculiare symptoma: tumores: & præterea acerbissimos dolores.

6. Ac primorum quidem affectuum ratio admodum est euidentis. Cum enim nutriri siue alii eos constet, necessariò redundantia & inopia morbis subiiciuntur. Ad hos cum inflammatio & tabes quodammodo pertineant, non est mirum tale quid sicut & coloris quoque mutationes, ipsis nonnunquam accedere.

7. Eroduntur autem tunc, cum humor acris & tenuis, siue si sua sponte talis, siue per putredinem sit redditus talis, in ipsis inhaere diutius.

8. Stuporem siue *ciuo* dicitur ab acidis rebus & acerbis prouenire? de eo qui ex stridore siue auditu oritur, hæc non loquimur) nullus ferè ex idiotis non est aliquando expertus.

9. De tumoribus siue nodis dentium haud scio, an præter Hippocratem quisquam scriptum aliquid reliquerit. Interim nõ nescimus Halby atq; alios quosdam aliter Hippocratis verba exponere.

10. De sensu siue dolore dentium, longè maior inter præstantissimos viros olim quoque dissensio fuit. Quippe aliqui opinati sunt, ipsos sensu prorsus destitui, quòd ossa sint: quòd duriore & crassiore substantia constent, quàm ossa alia: quòd rumpantur absque sensu: quòd citra dolorem notari dignam lima atterantur: terebro perforentur: igne urantur. His videtur Hippocrates etiam subscribere, qui dentes cum dicit dolere, cum pituita sub radices eorum subierit.

11. Alij verò, inter quos est Galenus noster, eos exactè admodum sentire, adeoque non tactiles solum qualitates, verum etiam sa-

porum discrimina percipere asserunt, nimirum propter molles nervos à tertia cerebri neruorum coniugatione in singulos distributos.

12. Aretæi sententiam, qui propter ingenitum calorem eos viuere ac sentire putauit, haud multi possunt probare, nisi commodè aliquis interpretetur. Non concedimus enim Aretæo, partem aliquam animalis sentire absq; facultate sentiendi, per nervos in ipsam delata. Quoniam ipsa etiam caro, sicut & cætera omnes partes, non dicuntur ita sentire, quia sine nervis sentiant, sed ob eam potius causam, quod facultate per nervos sentiendi accepta, habiles & idoneæ sunt ad sentiendum, qualis unaq; singulorum calor insitus esse putetur.

13. Qui cum Galeno sentiunt, rationes sententiæ suæ adferunt non parum probabiles, nempe dentes erosos facilius percipere sapores: attritos in senibus, si stilo in medio pungantur, dolorem percipere. Molles nervus non incassum à natura singulis datos esse, qui aliàs solis illis partibus dati cernantur, quæ exactissimo sensu eguerunt. Non minus posse animales spiritus per dentium substantiam distribui: imò longè facilius hoc fieri, quàm sanguinem à quo eos per omnem ferè ætatem nutriri & augeri constat. Exercitatos sensus, quorū sit de sensibus iudicare, docere ipsum dentis corpus aliquando doluisse, nec alio firmamento hîc opus esse.

14. Nos, ut sentire dolereq; dentis substantiam, interiorem præsertim, quam dura & lapidea pars exterior instar ferè corticis tegit, non inficiamur: ita sensum absq; adminiculo rationis certò iudicare posse non putamus, utrū membrana, an nervus, an dentis corpus præcipuè doleat. Etenim doloris imago sic confusa plerumq; est, ut dentem aliquo vno dolente, proximus dolere putetur. Non semel contigit sanè, ut bono atq; integro euulso, putris, erosus ac dolens remanserit, dolore propter euulsum remissione factò.

15. Est autem hæc ratio certissima, cum natura nihil faciat frustra, & sensus omnibus partibus per nervos infundatur, partes eas omnes sentire, in quas nervos inseruit, præsertim verò molles. Hæc enim non motus, sed solius sensus causa, partibus eam tribuere, confessum est cunctis.

16. Quod cum dicimus, non probamus illorum mox opinionem, qui sensum ita solis nervus adscribunt, ut ipsos solos sentire affirment, partes,

partes, in quas distribuuntur, sentire negent.

17. Nos enim partes ita à natura temperatas esse dicimus, ut sentiens facultatis per nervos communicatae participes factae, pro sua natura singulae sentiant. Hinc evenire arbitramur, ut non similiter omnes partes sentiant: quo etiam factum est, ut aiuódiar soli dentes patiantur.

18. Verum autem in radices dentium singulorum singuli inserantur nervi, ex corporis sectione perspicuum fieri potest.

19. Quocirca inefficax est ea ratio, qua dicuntur dentes non sentire: quia ossa sint. Nam si ossa caetera non sentiunt. (De qua re non sine causa multi ambigunt. Quin & Galenus in libro de multitudine cap. 4. concedere videtur, aliqua ex ossibus sentire dolere) ideo non sentiunt: quia nervus, praesertim molles, nullos in suam substantiam dispersos habent.

20. Rationes aliae non minus diluuntur facile. Etenim pars, quae nuda extra gingivas egressa cernitur, in adultis durior facta est quam ut multum sentiat: siquidem nulla adsit erosio, & pars humilior, quae membranulis & gingivarum carne cingitur, non ledatur, & denique intra dentis cavitatem, quae in adultis non perinde ut in pueris conspicua est, nihil noxij penetraverit.

21. De pulsui in dentium inflammatione, aut affectu huic analogo, difficultas quoque aliqua esse videtur, quemadmodum & de doloris eorum causa. At ea tantae non sunt, ut propterea vera de sensu dentium sententia abijci debeat. Etenim explicari probabiliter saltem, haec quoque possunt.

DISPUTATIO IIX. RESPONDENTE

M. Petro Turnero Anglo.

De Renum calculis.

 Vanquam in omnibus humani corporis partibus, earundemque particulis, in quibus humor crassus & lentus colligi assarique potest, lapides seu calculi generari etiam possunt: frequentissime tamen in renibus & vesica eos concreescere videmus.

propterea quòd in parte alia nulla tam sepe & tam facile causa generationis eorum concurrunt.

2. Nam aut materia non suppetit idonea, aut nò retinetur satis longo tempore, aut non sic coquitur à calore, vt tenuioribus partibus solutis cogat & induret ceteras: quorum si aliquid desit, calculus generari nullus vel in his vel in alijs partibus corporis nostri poterit.

3. Etsi verò lapides non à calore solùm, sed etiam à frigore conerescere non nescimus, in homine tamen viuo frigus tantum esse non credimus, vt ab eo crassus succus in lapidem indurari queat.

4. Efficientem verò calculorù in corporibus nostris naturò causam statuimus calorem, manifestum quidem, nò tamen dicimus hunc semper & necessario vehementè & intensum requiri. Etenim à moderate etià calore apta materia, siquidè vel propter lentorem tenacius adhaereat, vel propter loci angustiam exitum non facile inueniat percoqui, inq; calculum verò certum est.

5. Porro materia calculorù apta, est omnis humor crassus et lèuis, qualis cum plerùq; sit humor pituitosus, vt plurimùm ex hoc calculi generantur. Etenim qui omni lentore caret, in spiritù potè soluitur à calore, aut certè in sabulum siue arenam vertitur, vt cuius partes nullo glutine cohaereant.

6. Quamobrè nò dissentiunt à nobis illi, qui ex arenulis coactis calculù còcrescere existimant. Etenim præter arenulas ponere ipsi quoq; humorem aliquè coguntur, qui instar visci cuiusdã arenas illas còglutinet.

7. Idem quoq; Hippocrates docuit in lib. 4. de morbis circa finem. Nec aliud sentit in lib. de aère, aquis & locis, cum de aqua ex niue & glacie solutis nata differuit.

8. Ex dictis poterit intelligi, primùm quidè, cur nò omnes calculo affligantur, qui arenã in matula subsidentè aliquando habet satis multã, cù nònulli alijs, in quorù vrinis (illis p̄sertim temporib; quib; actu nò laborat) pauciores arenae tales apparèt, grauissimè hoc morbo cruciuntur.

9. Secundo qua ratione non modo prohiberi generatio eorum, vt rumeatiam quomodo iam generati c. minui & frangi debeant.

10. Etenim cum præseruare nihil aliud sit, quàm generationis causas fugere, danda erit opera, vt humor crassus & tenax in venis, nullus colligatur: vel si hoc fieri nequeat, ne ad renes perueniat, inq; illis hæreat longius, elaborandum.

11. Prius ita fiet, si post corporis exquisitam purgationem, ratio victus instituat talis, è qua neq; multi nimis, neq; crudi lenticq; succi in venis acerventur,
12. At verò quoniam fieri vix potest, ut non aliquando in victu aegri delinquant, atq; aliquid talium humorum circa ventericulum & primas venas colligant, proximum est, ut hi aluum leuiter subducen-
tibus medicamentis educantur, priusquam in venas rapiantur: illi autem, qui iam rapti in venas sunt, in renibus haerere diutius nõ sinantur.
13. Sumenda ergo per intervalla sunt, quibus aluus lubricetur, & que pituitam in ventericulo, intestinis, & primis venis contentam detergant, à validioribus abstinendum.
14. Talia sunt medulla castia, Mel acërium, quod Mannã hodie nominamus, Syrupus violaceus & rosaceus, quibus aliquid Agarici infusum fuerit, Terebinthina & huius generis alia plurima.
15. Vsurpanda similiter sunt, quæ crassos humores incidere, meatuum renum leuiter expurgare, ipsisq; inhaerentes humores citra violentiam extergere possunt, ne diutius adhaerescendo tandem assentur & in calculum cogantur.
16. Huius generis illa sunt, quæ abstergunt & incidunt citra manifestam caliditatem & siccitatem, ut sunt semen Urticæ, Nuclei cerasorũ, Persicorũ, Semina melonũ, Acetosæ, Asparagi: Decoctum Cicerum, Capillarium herbarum, Pentaphylli radicem, Oculi cancerorum, quibus Feniculi & Anisi seminum aliquid adijcere licebit.
17. Quod si præter modum calidi sint renes, poterit eorum caliditas & sumptis & admotis temperari. Inter admotæ plurimum prodesse re-
stantur aliqui, si aeger tenuem plumbi laminam lumbis atq; renibus impositam gestet.
18. Cum aut factus iam siue cõcretus in renibus siue vesica lapis est, nec remedijs expelli propter magnitudinẽ potest non cõminutus prius seu fractus, tunc exhibenda erunt, quæ frangere eum possunt.
19. Et quoniam cum auctore de dignoscendis & curandis renum affectibus, parum illis confidimus, quæ ab occulta proprietate ab ali-
quibus iurare creduntur, eiusmodi eligamus, quæ vim habent manifestam incidendi & extergendi.
20. Præstantissima aut sunt, quæ hoc præstare possunt absq; excel-

lente caliditate, ut in lib. 5. de simp. med. fac. cap. 13. Galenus affirmat. Quanquam non parum profinc etiam manifestè calida, modo non sint summè cum calida tum sicca, ut non modo omnium seculorum docuit experientia, sed ipse quoq̄ Galenus asseruit, in lib. de comp. med. κατὰ τὸ πῦρ 10. sic scribens, τὰ δὲ λιθιῶσιν ἀρῆζοντα, Μιάς Δείται δυνάμει, ἢ τέμνει καὶ διαρρῦπειν παφυκνίας, μετὰ θερμότητος ἐπιφανῆς.

21. Ratio huius rei non videtur ista esse, quæ ab aliquibus profertur, quod non possit calculus, qui à calore excoctus & compactus sit, à calidius solui, idcirco temperatis hoc esse perficiendum, quæ, comparatione ad calorem cogentem facta, frigida videri valeant: sed hac potius, quam Galenus attulit dicens, τυνίσησι γὰρ ποτηραίνουσα τὸν πῦρ ἐν ἡ θερμότης, ἢ τέμνει καὶ διαρρῦει.

22. Quippe neq̄ à valido calore semper concrescunt calculi, ut supra diximus, & experientia liquidè probat: neq̄ rectè adducitur ista propositio, quæ à calore indurata seu concreta sint, à frigore solummodo emolliiri & liquefieri posse.

23. Ve enim cætera nunc omittamus, hoc solum considerari hinc volumus, non esse nobis propositum, concretum calculum vel fundere vel mollem reddere, sed in cinerem seu puluerem atq̄, arenulas comminere. Hoc autem qui ignem facere posse negat in illis, quæ ab eo indurata prius fuerunt, haud satis notas habet ignis vires.

24. Quæ non sic accipi debent, quasi putesmus tantum calorem in corporibus humanis aliquando inueniri, qui concretos à calore in renibus calculos in sabulum vertere possit, sed hoc solum indicare volumus, non ideo à pharmacis calculos rumpi & atteri, quia frigida sint, sed quia propter partium tenuitatem per angustos meatus in profundum subeant, perq̄ omnes partes penetrando continuitatem soluant.

1567.

DISPUTATIO IX. RESPONDENTE
Sebastiano Casare Themarensi.

De Febrium definitione.

Febrem

DISPUTATIONES

Ebrem diuersi diuerse cum definiuerint, nec inutile videatur veram ipsius definitionem tenere, qua cognita, facile sit longas & intricatas de hac re quorundam medicorum disputationes explicare, operam nos minime malam sumtuos existimauimus, si eam inuenire tentaremus.

2. Ergo febrem esse morbum constat: morbum autem esse dispositionem vel constitutionem. (Nam Galenus nominibus ἄρθρως & καλασθῶνς , in definitione morbi, pro eadem re significanda utitur) corporis contra naturam, actiones ipsius laedentem, similiter confessum est omnibus.

3. Porro dispositio, definiente Aristotele, ordo est siue τῶνς rei partes habentis, aut secundum locum, aut secundum potentiam, aut secundum speciem.

4. Talium dispositionum siue morborum prima genera cum sunt duntaxat tria, morbus partium similarium siue intemperies, morbus partium instrumentalium, & communis ambarum, patet febrem sub vno ex his tribus comprahensam esse, nempe sub intemperie.

5. Intemperiem vocamus, neq; vnam, neq; duas, neq; plures, neq; omnes illas qualitates, à quibus fit mixtio, sed mixtionis harum terminum seu habitum, quem Galenus subinde ἄρθρως , Aristoteles λόγος & ἰσῆως nominare solet.

6. Quocirca populariter magis quam proprie appellauit Hippocrates febrem, praesertim vehementiorem, ignem. Licenter illi quoque locuti sunt, qui calore igneo ipsam definiunt. Etenim calor igneus est paribilis & sensilis qualitas, ad tertiam qualitatis speciem pertinet: febris autem adeoque intemperies omnis in prima qualitatis specie reposita est.

7. Ratione tum hac, tum alijs refelli possunt illi etiam, qui asserunt, febrem recte et proprie per calorem natium, qui sit in naturam igneam mutatus, definiiri. Etenim cum duo quaedam significet medicis natium caloris nomen, videlicet qualitatem sensilem, & veluti formam seu preparationem quandam, cuius ratione corpus est habile, ut ab anima informetur, neutra febrim congruit.

8. De prima paulo ante dictum est. De altera, qua late admodum patet, nunc est dicendum. In hac significatione sumtus naturalis ca-

lor, vnus idemq; numero permanens, modò secundum, modò contraria naturam afficitur, siue contrariarum qualitatum vel habituum esse receptor. Genus autem, quatenus in definitione speciei pars est Essentiae definiti, atq; cum differentia indiuiduam speciei essentiam constituit, tantum abesse, vt oppositam possit recipere differentiam, vt absq; Speciei differentia, cuius definitionis pars est, nec esse, nec intelligi possit.

9. Deinde non distinguitur naturalis calor temperato & intemperato, vt oppositis differentijs: sicut animal diuiditur rationali & irrationali. Quippe non posset calor insitus, qui intemperatus aut igneus esset, ad conuenientem corpori temperiem permutari: quemadmodum non potest animal expertis rationis eiusdem particeps fieri. Quo posito, tenendum nobis foret, aliquos semper febricitare, aliquos autem sic perpetua frui valetudine bona, vt in aduersam incidere non possent.

10. Præterea consentiunt in hoc omnes Medici, Intemperiem calidam de febre sic enunciari, vt Genus de Specie. Proinde cum etiam natiuus calor ponatur Genus esse febris: nec possint vnus speciei duo esse Genera æquè propinqua: necesse est, vt vel idem sint, vel saltem vnum in se contineat alterum, vt inferius continetur à superiore. At verò neq; idem sunt calor insitus & intemperies: neq; vnum de altero, vt superius de inferiore, prædicatur. Nullus enim dixerit, vel intemperiem esse calorem congenitum: vel hunc esse intemperiem. Vt enim Homo non dicitur albedo, sed albus: ita natiuus calor non dicitur esse vel temperies vel intemperies, sed temperatus vel intemperatus.

11. Neq; interest aliquid, de vtro calore intelligatur, de influente, an de fixo. Idcirco liquet falsum esse, quod à nonnullis scribitur, influentem ex corde calorem Generis & materiae vel subiecti rationem habere: Generis quidem, quoad temperato & intemperato diuidatur: Materiae verò, quoad idem qualitas sit interminata, quæ certo gradu terminari, desiniri, & velut informari apta sit.

12. Non inficiamur quidem res aliquas esse, quæ Generis vicem atq; subiecti quoq; sub diuersa tamen ratione, subeant: Verùm non liquere asserimus, an hoc in calore natiuo accidat. Nam supra ostendimus, in-

mus, in sicum calorem subiectum esse temperiei & intemperiei, non hinc, ut differentiis oppositis, instar Generis diuidi.

13. Itaq; cum sit monstratum, calorem naturalem non rectè poni pro Genere in definitione febris, sed calidam intemperiem, qua naturali calori accidit: considerandum nunc est, quod sit proprium febris subiectum. Accidentia namq; Physica & propria causis & subiectis suis, quibus primò insunt, omnino sunt definienda.

14. At verò constat apud Medicos, non cuiuslibet partis calidam intemperiem, sed eam solum, quæ cor occupauit, ac tanta est, ut eius actiones manifestè lædat, pro febre haberi.

15. Quæ cum aliquando in cordis substantia in hæreat, nonnunquam in humoribus impressa sit, sepe in solis spiritibus inesse notatur, quas partes inter se plurimum differre certum est, consequens est eorundem esse febrium species, quot sunt cordis partes enumeratæ.

16. Ratio namq; docet accidentia Physica specie discrepare, quæ in diuersis primis subiectis insunt. Ex quo illius potest sententiæ perspicui absurditas, quæ nullam cordis intemperiem patitur esse febrem, nisi quam influens in omnia membra calor susceperit, susceptamq; vniuersi corporis partibus communicauerit.

17. Equidem ille calor, qui extra cor est, & è corde, ut ex quodam fonte promanans, in corporis membra deriuatur, non magis est febris, quam sensus motusq; in membris apoplecticorum priuatio, apoplexia est. Nam ut apoplexia sic est cerebri morbus, ut extra ipsum fingi non possit, cuius tamen symptoma, nempe amissio sensus ac motus in toto corpore, sensu percipitur: sic dispositio, quæ febris est ac dicitur, minime potest intelligi alibi esse, quam in corde, cuius interim symptoma, videlicet molesta caliditas, in toto corpore deprehenditur ac sentitur.

18. Febris ergo vniuersè generatimq; definita, nil est aliud, quàm calida cordis intemperies, actiones ipsius lædens, qua totum corpus præter naturam calet.

19. Porrò non est totum cor huius intemperiei primum subiectum sed aliquando in spiritibus, aliquando in humoribus, aliquando in ipsa cordis substantia primò in hæret.

16. Ex praedictis utiliter haec possumus discere. Primum Hippocratem atq; Galenum, quotiens febrem definiunt per calorem acrem, mordentem, igneum, per symptoma definiisse, aut certe intemperiam intellexisse.

21. Deinde non habere febres Ephemeras, Hecticas, & Putridas, Genus item Physicum, sed tantum Logicum, ut quarum non sit idem subiectum primum. Proinde singulae sunt species proprio suo, cui primum insunt, subiecto definiendae. Praeterea tot esse putridarum febrium species, quot sunt species humorum, qui putrescunt, suaeque putredine cordis temperiem labefactare possunt. Horum quinque cum sint, pituita, bilis flava, bilis atra seu melancholicus succus, sanguis ex his omnibus constans, (Nam sanguis absque permixtione aliorum humorum in corporibus nostris intelligitur, ac non actu seorsum existit) & praeterea serum, efficitur quinque putridarum febrium esse species.

22. Postremo & illud intelligimus, quomodo scilicet verum sit, quod Galenus in tertio libro de praesagio ex pulsibus scripsit, febrem aliquando ex putrescentibus humoribus nasci, corpore cordis frigidiore quam secundum naturam permanente.

DISPUTATIO X. RESPONDENTE
M. Matthaeo Madero Heluetio.

De Reuulsione.

Mnes Medici in hoc conveniunt, quod videlicet vacuare idem significet, quod inanire: Reuellere idem, quod reuocare seu retrorsum trahere: Deriuare idem, quod ad latus aut vicinas partes transferre.

2. Vacuantur autem, Reuelluntur, & Deriuantur humores & vapores toti corpori, aut parti alicui, molestiam vel qualitate vel quantitate adferentes.

3. Refelluntur porro & deriuantur vacuatione vel sensibili, scilicet scarificatione, prouocatione mensiam, haemorrhoidarum, vrinarum, sudoris, purgatione, vomitu, vena sectione, &c. vel insensibili, nempe cucurbi-

cucurbitulis sine scarificatione, ligaturis, frictionibus, medicamentis calidis, dolorem excitantibus, alijsq; talibus.

4. Cum verò auxilia hæc inter se differant, & proinde indicantia diuersa esse oporteat, ac nihilominus omnia interdum ab vno humore indicentur, necessarium prorsus est, vt à diuersis affectionibus in eodem humore nonnunquam inhaerentibus, diuersa hæc auxilia postulentur. Nam vnum quo ad vnum est, non nisi vnum per se & primò indicat.

5. Cæterum duplex est humorum aut vaporum in corpore præter naturam existentium affectio, quod ad nostrum institutum attinet. Etenim vel quiescunt, solaq; præsentia sua molesti sunt, vel mouentur de parte vna ad aliam, morbumq; sic faciunt.

6. Ac quiescentes, si quidem prohi sunt, & quantitate tantum peccant, siue in totum corpus diffusi fuerint, siue in parte vna sola vel paucis quibusdam intra vasa comprehendantur, sui vacatione tantum indicant.

7. Qui autem in partem quampiam ex alia confluxerunt, ij vel ex venis egressi per substantiam partis sparsi, & ad eò impacti sunt, vt transferri aliò commodè nequeant, & vacationem sui per ipsam eæ affectam partem indicant: vel intra venas affectæ partis retinentur, atque ad alias partes traduci possunt, & deriuatione seu ad vicinas translatione, si tolli commodius non possint, ex loco patiente vacuari postulant.

8. At qui in partem aliquam adhuc confluunt, ij quatenus ad locum feruntur, ad quem ferri non debent, reuulsione, id est reuocatione opus habent: præsertim si cum impetu & violentia ferantur. Etenim si leniter & tardè moueantur, ac pauci sint, quod plerumq; in leui motu contingere solet, etiam deriuatione corrigi motus eorum viuosus poterit.

9. Quocirca non à copia humorum aut vaporum, siue in toto corpore, siue in parte aliqua vna pluribusue inueniantur, indicatur reuulsio, sed ab horum motu vehemientiore.

10. Hinc est, quòd omnes medici reuulsioni locum esse tantum vobuerunt in morborum principijs: in factis et confirmatis nunquam adhibendam censuerunt.

11. Quamquam verò nonnunquam humores, qui nuper fluxerunt, & nec dum impacti sunt, Reuelli dicantur, tamen accidere hoc Reuulsioni putandum est. Cum enim Medicus fluxionem cessasse, periculumq; in hac parte nullum superesse compertum habet, quous alio modo potius vacuat, quàm Reuulsionem: cum longè sit facilius per ipsammet affectam partem aut ei vicinam, quod influxit, vacuare, quàm ad remotam retrahere.

12. Est igitur Reuulsio, humorum aut vaporum ad partem aliam quam corporis præter naturam confluentium retractio in contrarium. Quam & sine & cum vacuatione sensibili fieri, supra monui.

13. Ex prædictis rectè concludimus, primum quidem, Reuulsionem non rectè vocari vacuationem humoris, qui nondum fluere cæpit, ac ne fluere incipiat, educitur. Quantum enim à præseruatione differt curatio, tantum differt hæc euacuatio à Reuulsionem proprie dicta: cum à Reuulsionis necessitate corpus præseruet.

14. Ideò autem nos iubet Galenus ex eadem vena vacuationem banc, & veram Reuulsionem facere, quia ex illa parte vacuandum iudicat, à qua fluxionem nascituram coniectura est.

15. Deinde ex eisdem illud argumentamur, Reuulsionem ideo institui, vt fluens humor ab affecta parte ad eum locum, à quo abiit, quo ad fieri potest, proximè retrahatur.

16. Quare si supernè deorsum fluat, sursum retrahendus, si infernè sursum tendat, deorsum reuellendus, si ab externis ad interiora feratur, foras reuocandus, si à dextris ad sinistras inclinet, ad dexteram reuocandus erit.

17. At verò naturam plerunq; ne dicam semper, corporis seruare rectitudinem, rarò ab vno latere impellere fluentes humores ad oppositum latus, ex illis, quæ in ægris quotidie cernimus, manifestissimè perspicitur.

18. Quæ res præstantissimos Medicos, Hippocratem, Galenum, & alios, præcipuè mouit, vt ab hac rectitudine, quam Naturam in morborum generationibus, permutationibus, & crisibus seruare animaduertent, Medicis, vt Natura Imitatoribus & Ministris, neutiquam discedendum censuerint: nisi si forè fluxionem à latere opposito incepisse deprehendissent.

19. *Causa huius motus Naturæ obscura est, & fortassis nulli adhuc plene cognita. Propius ad rei veritatem accedere illa videtur, quam Stephanus Atheniensis in expositione decimi quarti capituli, lib. 1. Gal. ad Glauconem, primus, quod sciam, attulit.*

20. *In alijs reuulsionis modis difficultas vel nulla vel exigua esse hac in parte videtur: in ea, quæ per venæ sectionem fit, prorsus maxima: quod concertationes medicorum, & libri de hac re editi abundè probant.*

21. *In causa hoc est præcipuè, quòd in hac reuulsione sanguis necessario secundum venarum ductum mouetur, semperq; in vacuati locum proximus subit. Quocirca vix apparet, quomodo refelli possit fluens sanguis, quando nec illa vena, ex qua cæpit fluere, nec vicina aliqua recto tractu ex eadem orca, (quæ sanè ambo non rarò in agris quibusdam difficiliorem reddunt curationem) secari potest.*

22. *Veruntamen quia omnium seculorum experientia medicos experientissimos & diligentissimos docuit, naturam ibi etiam viam inuenire, ubi videre nos eam non possumus, in refellendo sic venarum seruanda erit rectitudo, vt ab vno latere ad alterum temerè non fiat transitus.*

23. *Ex ante dictis tertio colligimus, vacuationem, qua fluentes quidem succi vacuantur, sed versus affectam partem attrahuntur, quantumuis vltra eam secundum latus longius abducantur, reuulsionem minime nominari debere. Quare sanguinis ab hepate ad renes fluentis ad venas poplitum aut malleolorum attractio, non est reuulsio, licet à renibus versus pedes procul auocetur. Tunc enim defluens sanguis non retrahitur sursum, id est, versus fluxionis principium. Ratio eadem est sanguinis ab hepate sursum delati, & per venam sine coniuge in pleuram effusi. Quippe si in hoc casu vena cubiti secetur, nequaquam reuulsio nuncupari propriè poterit eiusmodi vacuatio, tametsi longius abstrahat sanguinem, quàm ad prædictam vsque venam pari carentem.*

24. *Sequitur quartò, Vacuationem & Reuulsionem, præterea vacuationem & deriuationem simul fieri posse: At Reuulsionem & Deriuationem ab vnicâ venæ sectione fieri non posse: nisi Deriuationem nominare velimus fluentium humorum, priusquam ad affectum lo-*

locum vsq; peruenierint, retractionem ad latus nonnihil declinancem.
 25. Sane duobus tantum modis vsurpatur nomen Deriuationis a-
 pud Medicos. Vnus est, cum humores in affecta parte iam contentos,
 non quidem reuocamus ad locum, à quo fluxerunt, sed ad latus aut
 vicinam partem affecti loci traducimus. Alter est, cum fluentes ad-
 huc non quidem retrahimus, sed ex fluxionis itinere ab affecta parte
 ad vicinam auertimus: quod proprie est Deriuare. Nam quiescen-
 tes iam in parte, qui ex eadem transfert in vicinam, vacuare ex ea
 videtur potius, præcipuè cum in parte, ad quam transferuntur, non
 relinquuntur, sed per eam extra corpus educuntur.

26. Cum igitur neutra significatio videatur conuenire posse humo-
 ri, qui, dum mouetur, reuocatur versus principium fluxionis, tamen si
 non recta retrahatur, sed ad latus impellatur, liquet per eandem ve-
 nam eodem tempore, non posse humores reuelli & deriuari.

27. Sequitur deniq; Galenum Reuulsionis nomine improprie vsus,
 quando vacuationem sanguinis ex incisa vena frontis in inueteratis
 occipitij morbis, sanguine iam quiescente, nec amplius influente, Re-
 uulsionem localem appellauit: nisi fortè localem nominando innuere
 voluit, aliam esse capitis, quam subiectarum ei partium rationem.
 Equidem venæ ab utroq; latere infernè ascendentes, in summa par-
 te capitis & cerebri vndiq; sibi appropinquant, & occursum mutuo eò
 vsq; inter se iunguntur, vt sanguinis ex vnus in alteras transfusio pau-
 lò (ne nullo dicam modo) videatur esse difficilior, quàm humorum in
 iocinore ex venis portæ in ramulos cauæ, aut ex his in illas trans-
 missio. Quod haud difficulter ab eo intelligi poterit, qui totius capi-
 tis formationem, venarum progressiones, torcularis & aliorum durae
 membranae cerebri sinuum, formam, situm, vsus, vasorumq; in eos-
 dem insertiones accuratè contemplatus fuerit.

DISPUTATIO XI. RESPONDENTE

M. Sebastiano Casare Themarensi.

De Hydropc.

Hydropsici in genere dicuntur ij, in quibus tumor aquosus
 in partibus externis omnibus, aut ventre inferiore solum,
 etiam subiectis membris apparet. Vnde morbus quoq; vul-
 gè Aqua inter cutem appellari solet.

2. Per

2. Per tumorem aquosum intelligimus non tantum eum, qui ex aqua pura conflatur, sed in quo materia aquea, siue qua in aquo sita-tem facile mutari solet, continetur.

3. Hydrops igitur est tumor præter naturam vel totius corporis, vel ventris solum, vel subiectorum etiam membrorum, ab aqua vel aqueo humore ob virtutis Epatis Nutritiua errorem excitatus.

4. Nascitur hic error ob nimiam Epatis refrigerationem, quæ nihil aliud est, quam caloris eius innati diminutio.

5. Diminuitur autem calor insitus triplici ratione, Suffocatione, Absumione, Extinctione.

6. Suffocatur calor duobus præcipue modis: vel copia humorum, præsertim excrementitiorum, vel obstructione vasorum.

7. Absumitur autem euacuatione aliqua vel sensibili, vt hæmorrhoidum, mensiū, etc. vel insensibili, qualis per inedia, labores, morbum diuurnum, tristitiam aliasque animi affectiones, nec non per calorem nimium pabulum calidi innati paulatim absumentem contingere potest.

8. Extinguitur à contrario vel manifesto, vel occulto. Occulto quidem: vt à venenis, quæ calori naturali toto genere sunt inimica. Manifesto autem, vt à frigido, idq; vel immediatè, parte scilicet ipsa naturaliter refrigerata vel mediatè, ratione totius aut partis alicuius.

9. Ratione partis introducitur intemperies frigida in Epate per duplicem viam. Aut per venas partium Epatis gibbarum, quando affectio est in ijs partibus, quarum vena communicationem habent cum ramis caue vena: Aut Simarum: si prius afficiuntur intestina, Mesenterium, Lien, Ventriculus & alia.

10. Tres autem Hydropis species pro varietate tum materie ab Epate debilitato generatae, tum loci, in quo ea colliguntur, oriuntur.

11. Prima dicitur Ascites ab vere: quod venter aqueo & seroso humore in Epiplois peritonæi, & intestinorum spatium exundante plenus virem representat. Vnde venter cruraq; extumescunt, superiores autem partes extenuantur atq; macrescunt.

12. Altera species dicitur Tympanitis à sonitu, quem venter plurimis flatibus exiguo humore commistis distentus atq; percussus instar tympani reddit.

THOMAE ERASTI

12. Terciam speciem nominant *Anasarcam*, *Hyposarcam* & *Leucophlegmatiam* ob coloris nativi & sanguinis ad albidius seu pituitosum mutationem, propter assimilationis priuationem, qua in totum corpus distribui solet.

14. *Causa Ascitis* est materia aquosa seu serosa quae in corpore colligitur & non expellitur, vel propter obstructas vias in Epate aut renibus: vel propter materiam crudam & ineptam naturaeq; imperium & dispensationem detrectantem.

15. Desluit haec aquositas ex tunica Epatis vesiculis repleta, ex ipsa Epatis substantia, ex venis Mesaraicis vel umbilicalibus in pedes & cavitatem abdominis, aut propter harum partium qualitates, conditiones & situm, aut propter materiae proprietatem.

16. *Causa Tympanitidis* est flatus, siue spiritus flatulentus & crassus ab Epatis imminuto calore generatus, & in capacitatem abdominis collectus.

17. *Loci commoditas* & propinquitas praecipua causa est, cum Spiritus ex Epatis corpore undique erumpens hic potius quam alibi aceruetur.

18. *Anasarca causa* est humor liquofactus & crudus vel pituitosus, tum a cibis pituitosis, tum a refrigeratione primarum partium, ut epatis, ventriculi, intestinorum, &c. generatus.

19. Desertur autem humor hic in totum corporis habitum, quia intra venas continetur, & cum paucillo bono illo, qui superest sanguine, per easdem digeritur, atque a membris ob eandem causam attrahitur.

20. *Signa hydropis in genere* sunt: Tumor & inflatio ventris inferioris, dolor in latere dextro vel sinistro, diminutio sudoris ac urinae, feditas coloris, qui iuxta intemperiem Epatis variatur, sitis assidua cum appetitus prostratione, quae vel ratione facultatis extinctae vel frigiditatis euenire solet.

21. *Signa propria Ascitidis* sunt: inflatio pedum & grauitas ventris plurima, qui, dum percutitur, aut ager se de latere vno in alterum voluit, sonitum instar vasis aqua semipleni efficit: parrium supra iecur sitarum alimentumq; non sentientium consumptio. Urinae plurimum est tincta: saepe icteritia, citrina vel nigra praecedit. Si-

tis quoque

in quoque in hac, quàm in alijs speciebus maior adesse solet.

22. Tympanitidis signa talia habentur: Egressio umbilici plurima, tensio abdominis in modum tympani, arefactio reliquorum membrorum cum ariditate & siccitate. Percussio ventre sentitur sonus vris flatu pleni. Tumor tactui non cedit. Fiunt eructationes cum quadam alleviatione. Non semper adest sub initium inflatio pedum. Pulsus velox & frequens.

23. Signa Hyposarcæ sunt hæc: corpus fit quasi Oedema unum, digiti & brachia post compressionem foueam relinquunt. Estq; cum ea ut plurimum fluxus ventris Chylosus, interdum sanguinolentus. Pulsus vndosus, latus, lenis: Urina ut plurimum charopa, vel alba, lactea & crassa apparet.

24. Ratio prognosticandi sumi poterit ex causarum præcedentium quantitate & qualitate: Ex morbi magnitudine & duratione, Ex symptomatibus consequentibus. Ex morbi specie seu differentijs. (Nam curationis facilitate ac difficultate inter se non parum differunt.) Deniq; ex coniunctis & superuenientibus.

25. Indicationes porrò sumuntur, Primum à Natura morbi vel propria, vel communi: (quibus adiungi possunt ea, quæ morbum fouent eiq; sunt annexa:) Secundò à natura ægrotantis: Tertiò à qualitate aëris.

26. Communis natura hydropis, quæ est intemperies frigida cum materia, indicat materia euacuationem cum intemperiei correctione. Fomenta diuersa diuersis etiam modis auferri debent. Inter annexa illi, in primis insistendum, quod magis urget: reliquis tamen minimè neglectis.

27. Indicatio à natura ægrotantis sumpta, quousq; alterandum & euacuandum sit, quibusq; remedijs præstandum sit vtrumq; docet. At aër vel aduersatur morbo & auxiliij peces subit, vel eundem auget, ac sui correctionem postulat.

28. Propria natura cuiuscunq; speciei Hydropis materia presentis euacuationem, cause eam fouentis sublationem, caloris naturalis, qui talem materiam vincere possit, instaurationem & confirmationem nobis indicat.

29. Hisce indicationibus satisficit tribus instrumentis, Dieta, Medicamentis & Chirurgia.

30. *Dieta, quæ in sex rebus non naturalibus consistit, communiter ad caliditatem & siccitatem vergere debet: pro varietate tamen cause hydropem fouentis & pro diuersa natura ægrotantis & aëris aliorumq; annexorum eandem interdum variare licebit.*

31. *Eger in cibo sit parcus: Sitq; panis ex aniso & fœniculo paratus, aliquantulum fursuraceus: carnes sint siccæ, non tamen difficili digestionis: Olera vitentur: Fructus exsiccantes, præsertim passula concedi possunt: Potus sit vinum album, subtile, antiquum, sed modicum. Aquam non videat, inquit Auicenna, nedum vt bibat: Vigilia somno, exercitium quieti præferendū. Euacuaciones naturales, quantum possibile est per ventrem, vesicam, &c. fiant. Affectionibus animi, quæ calorem insitum refrigerant ac debilitant, vt est timor, tristitia, omnino resistat. Venus licet exsiccet, plus tamen nocet debilitando calorem natium, quàm exsiccando possit.*

32. *Pro euacuatione materiæ considerandum, quid, in quo loco, & quantum sit euacuandum. Deinde causa illius materiæ euacuandæ, natura ægrotantis, annexa hydropis, & externa exploranda erunt.*

33. *Materia euacuanda aut est fomentum morbi, quæ vel in primis vijs vel in venis continetur: Aut materia actu iam morbum faciens, quæ potest esse flutuosa, pituitosa, aquosa & mista: Biliofa quoq; interdum solet esse, præsertim post morbum acutum.*

34. *Fomentum in primis vijs existens pro diuersa hydropis causa, eiusq; annexis & natura ægrotantis tribus modis auferri poterit, nempe Vomitu, Enematis & Lenientibus vulgò dictis.*

35. *Sanguis hydropem fouens in sola Anasarca, quæ ex retentione sanguinis menstrui aut hamorrhoidarum, &c. nata est, mittendus erit per venas inferiores. Quod si is alium morbum cum hydrope coniunctum foueat, etiam in alijs speciebus venæ parti affectæ vicinæ competit.*

36. *Quantitas sanguinis mittendi sumenda est partim ex ijs, quæ sanguinis missionem præcedunt, vt ex copia suppressi sanguinis, quam ex consueta euacuatione & ex venis repletis, nec non ex viribus ægrotantis æstimare licet, partim ex ijs, quæ sectionem consequuntur, vt ex natura sanguinis crassi & cum impetu exeuntis.*

37. *Venæ sectio partienda erit, siquidem vires adsint languidæ cum morbi*

morbi diuturnitate. Si recens suppressa sit euacuatio, & anasarca nondum sit facta, plurimus sanguis vnica etiam vice, dummodo reliqua coincidentia respondeant, tuto educi poterit.

38. Humores verò pituitosi & melancholici hydropem fouentes, medicamentis tum leuioribus, vt agarico, sena, polypodio: tum fortioribus, vt Turpeto, Colocynthide, Elleboro nigro & alijs, euacuandi sunt,

39. Bilis quoq, si in Epate adeò copiose aggregetur, vt eius gratia calor naturalis extingatur, per medicamenta facilia naturæq, amica, euacuari poterit: quale est Rhabarbarum, &c. Cui alia quoq, quæ humores bili admistos educere, ac Epar aliasq, partes ipsi consentientes roborare queant, admisceri poterunt.

40. Abstinentum est à pilulis vehementioribus: quales sunt de Euphorbio, de Serapino, &c. in ijs præsertim corporibus, quæ vel natura vel morbo aliquo præcedente labefactata et debilia reddita sunt. In alijs autem corporibus, in quibus virtus tam in ascite quàm in anasarca ex frigida causa proveniente, valida adhuc fuerit, eisdem tuto vri licebit.

41. Flatus, qui actu iam tympanitidem faciunt, triplici modo discutii possunt: medicamentis per os datis, externis adhibitis & Enematis.

42. Medicamenta per os exhibenda sunt moderatè calida: potissimumq, cibarijs misceantur. Probatum Mitridatica confectio & Theriaca, nec non & illa, quæ Cyphoides dicitur, quam ad omnem hydropis speciem commendant. Hisce nostra olea distillata ex Garryophyllis, ex nucemuscata, cinnamomo, &c. conuenientissimè annumerabuntur.

43. Externè fiant suffumigia ex decocto eorum, quæ & partem roborant, ac flatus discutunt, si lapis molaris ignitus in eo extingatur, atq, æger in partem affectam vaporem hunc recipiat. Ex iisdem in oleo decoctis post asperas totius corporis frictiones, possunt fieri inunctiones, fomenta, euaporationes. Præter hæc dissipant flatus hydropicorum cucurbitule magnæ & ignitæ, stillicidia thermarum & oleum, & his similia.

44. Ex eorundem decocto, scilicet rutæ tum syluestris tum dome-

stica, baccarum lauri, anisi, fœniculi, &c. possunt parari Ene-
mata.

45. In Anasarca pro materia pituitosa euacuanda probantur
frictiones omnes asperiores partium corporis œdematosarum, mani-
bus prius inunctis oleo ex scylla parato, vel oleo quod salicum vo-
cant. Item conueniunt balnea sicca: Emplastra confecta ex ster-
core bouis, caprarum, &c. cui pulueres Cucumeris *Syluestris*, Iri-
dis *Illyrica*, Soldanella & aliorum, cum aliqua portione Colocynthi-
dis, aut Ellebori, vel similibus sint admisti. Fiunt etiam picationes
& obliuiones cum luto aquæ sulphureæ.

46. Materia aquosa, quæ iam Ascitem actu facit, educenda
est vel sensibiliter, vt pharmacis hydragogis, urinam & sudorem
prolicientibus: vel insensibiliter, vt Fomentis, Emplastris, Sacculis,
Cerotis, &c.

47. Medicamenta aquam ducentia alia sunt moderata, vt est
pulis seu succus radicis Iridis *Illyricæ*, Soldanella, medij corticis
Sambuci & Ebuli, cum modico vini Maluatici, vel cum aqua
Cinnamomi, aut alio quodam, quod ventriculum & Epar robo-
ret, exhibitus. Alia sunt vehementiora: vt est Elaterium, id-
que singulis octo vel decem diebus pondere quinq; grana non exceden-
te, exhibeatur. Intermedijs vero temporibus alia leuiora alternis die-
bus administrantur. Metallica, vt squama aris, es ystum, limatura
chalybis, antimonium, & his similia, non nisi robustis corporibus
tuto proponi censemus.

48. Sudorem & urinam prolicientia possunt esse Syrupi, qui ta-
men potius sint crassiusculi, quàm diluti.

49. Quod si his tumor aquosus non cedit, ad vesicatoria circa
crura, abdomen, regionem ventriculi, umbilici, iecinoris & lienis,
denique ad caustica, scarificationes, talorum deueniendum erit. Ho-
rum tamen remediorum maior in præseruatione, quàm in curatione
usus esse solet.

50. Perforatio abdominis, quam Paracentesis vocant, conue-
nit tantum in ea Ascite, quæ lethalis non est, & in qua tanta aqua
portio superest, quanta alijs remedijs euacuari non potuit: dummo-
do virtus ægotantis & res non naturales dictæ consentiant. Ex eis-
dem etiam

dem etiam quantitas aquae educendae cognosci debet.

51. Tandem transeundum ad Epatis, & reliquarum partium intemperiem corrigendam, quae apte debebitur medicamentis tum manifesta, tum occulta qualitate agentibus. Manifesta, ut sunt Cichoracia, praesertim si calida Epatis intemperies praecesserit, aromata, herbae calefacientes, olea distillata, Theriaca, &c. Occulta, ut sunt passula, cochleae, Epar lupi, &c. quibus moderatè astringentia admisceri debent: saepe intermedijs temporibus, quibus à purgantibus abstinemus, commodius exhibebuntur.

52. His si adiunxerimus vietus rationem reliquam, quae collectam materiam viciosam digerere paulatimque euacuare, & ne iterum colligatur, prohibere queat, hominem etiam à recidiva vindicauerimus. Anno 1572.

DISPUTATIO XII. RESPONDENTE

M. Iacobo Seidelio.

Denatura & causis Epilepsiae.

Nomen Epilepsiae aliquando pro Symptomate ponitur, aliàs pro morbo sumitur. Cum Symptomatis nomen est, interrupta conuulsione totius corporis, cum mentis ac sensuum oblatione definitur.

2. Cum verò morbum denotat, affectum cerebri significat, quo sic mouetur, ut cum mentis ac sensuum offensa corporis vniuersi membra per intervalla inaequaliter concutiantur.

3. Ceterum quia omnes simul sensus cum mente semel laedi non possunt, illo permanente cerebro, manifestum est, Epilepsiam cerebri morbum existere.

4. Cerebri porrò partes cum sint plures, (quippe Venas, Arterias, Membranas, Nervos, Cerebri corpus, Ventriculos, Spiritus, in se continet) videndum est primo loco, quod sit actionis primariarum, motus ac sensus communis, principium siue instrumentum primum, ut ni-

mirū liqueat, qua pars Cerebri in Epilepsia præcipuè afficiatur. Deinde considerandum, quæ in illa parte affectio consistens prædictorum symptomatum causa sit effectrix.

5. Quòd neq; Vena neq; Arteria nuper dictarum actionum propria sint instrumenta, liquidò ex eo patet, quòd alium in cerebro vsum non habent, quàm in partibus corporis omnibus obtinent. Substantiarum proprietates sibi proprias facultates ubiq; cõiunctas possident, inquit Galenus. Quare si alibi tale nihil præstare possunt, ne hìc quidem præstare censenda sunt,

6. Ratio par est membranarum. Etenim extra Cerebrum muniti gratia cum sint nervis data (quod Gal. in 7. de Plac. Hippoc. & Plat. luculentè demonstrat) intra calvariam quoq; aliū vsum Cerebro non præbent. Quòd si vasorum explantationi etiam servire dicantur, nihil hoc attinere ad præsentem causam respondebimus.

7. Quòd nec Cerebri substantia, quoad pars similis est, princeps & proxima causa sit prædictarum actionum, eodem in loco Galenus præclarissimè probat. Confirmant idem experientia vulneratorum in capite: itemq; sectiones animalium viuorum.

8. Manifestissimè autem demonstrat, quòd operationes illæ principales non sunt actiones similes, sed instrumentales: id quod multis comprobari argumentis potest.

9. Actio namq; purè similis à temperamento partis, cuius actio est, non tantum inchoatur, verum etiam absolvitur: atq; à qualibet eiusdem particula perficitur. Actio autem nudè instrumentalis, à temperie partis nec inchoatur nec absolvitur: & à toto duntaxat instrumento perficitur. Media, quæ partim similes sunt, partim instrumentales, à temperamento inchoantur quidem, sed ab eodem absque fabrica eiusdem non absoluuntur: & proinde non à quavis instrumenti particula separatim peraguntur.

10. Et alijs argumentis si destitueremur, Epilepsia nos abundè, quid sentiendum sit, docere posset. Etenim morbum instrumentalem eam esse, & sine Cerebri intemperie nonnunquam repentiè inuadere, nullus est qui nesciat. Adhæc toties nominatas actiones Cerebri omnes grauissimè lædit, temperie eiusdem illæsa permanente. Quò fit, ut instrumentales potius iudicanda sint quàm similes.

11. Nec impedit nos, quòd temperamento vitiatò eadè actiones vitiantur. Nam rectè illo habente, hæ nihilominus vitari possunt. E- quidem cum causæ plures ordine quodam ad certi effectus productio- nem concurrunt, minimè necessum est, vt natura posterioribus læsis, ledantur antecedentes, quomodo prioribus læsis necessario lædi oportet consequentes vnà cum effectù.

12. Iam quòd nerui quoq; non sint vera & proxima causa princi- pum actionum, certum est. Etenim extra cerebrum cum non sint, quomodo in ipso fuerint?

13. Reliquum est, vt in cerebri ventriculis opera & ministerio spi- rituum in eis existentium ratiocinationem, imaginationem ac sensum communem &c. fieri dicamus. Cui sententiæ consentiunt omnia: re- pugnat nihil.

14. Quocirca rectè firmèq; concludemus, Epilepsiam morbum esse ventriculorum cerebri; non autem reliqui corporis ipsius.

15. Subiecto inuento, indaganda est dispositio. At absq; causæ pro- pinquissimæ seu immediatæ cognitione haud facile poterit inueniri. Etenim proprietates, quæ definitis subiectis nõ semper insunt, sed pro- pter determinatam causam accidunt, sine suis causis obscure imper- fectèq; noscuntur.

16. Epilepsiam efficiunt res multæ ac variæ: vapor, & aliquando humor acris et mordax, exhalatio putrida, sanies fætida, halitus gra- uolens & virulentus à vermibus, vtero, vasis seminarijs, sanguine corrupto, bitumine & cornibus caprarum, hircorum vstis, sublatus) aura venenata seu inimica neruis & cerebro, fumus, ira, fames, vigi- lia, consternatio subita, frigus & aliæ complures.

17. Has omnes oportet vnum aliquid idemq; agere, quò vnã aliquam & eandem gignant dispositionem in cerebri ventribus: quæ Epilepticorum Symptomatum causa prima & immediata statuitur. Quid autem commune esse omnium possit, præter mordicationem seu vellicationem cerebri, (omnes vel nota qualitate, vel abdita & ma- ligna potestate, neruos ac cerebrum offendere irritareq; solere ac pos- se, citra dubitationem notum est) imaginari difficile, imò impossibi- le est.

18. Quod enim obstructionè efficere aliqui fingunt, absurdum, &

& ab omni ratione alienum est figmentum: ut cum ex alijs plurimis cum ex dicendis patescet.

19. Primum est, quod omnium aetatum Medici Epilepsiae species quasdam absq; obstruente humore accidere concesserunt. At vnā esse proximam omnium specierum causam oportet: tametsi vehementia, efficacia, duratio, frequentia, non semper eadem sit.

20. Deinde, quod ex vocatis causis pauca, aut nulla potius, repenre obstruere adeo capaces cerebri sinus possunt: Quoniam humor crispus, cum copia magis, quam qualitate offendit, Apoplexiam parit, non Epilepsiam.

21. Tertio, quod nullo exemplo doceri potest, partem corporis notabili cavitatae praeditam propter morsum hactenus contrahi, & spiritibus per eam transeuntibus iter intercludatur.

22. Quarto, quod animal confestim sensu ac motu priuari oportet: Quia vi nulla fieri potest, quin cerebri ventriculis oclusis eodem fere momento sensus ac motus in toto corpore deficiat. Sed in Epilepticis motus, quam in sanis, plerumq; validior atq; auctior cernitur. Neq; Apoplecticorum instar omni sensu orbantur aegri: cum aliquot ligaturis, vociferationibus, vellicatione aurium, vitione quoq; excitari certum sit.

23. Denique nulla foret inter Apoplexiam & Epilepsiam alia differentia, quam maioris ac minoris, quod absolute falsum est. Equidem locus affectus vtriusque, cum absque controuersia vnus idemque sit (discrimen de corpore & ventribus cerebri neque verum est, neque ad rem pertinet) nisi causa discrepent, re alia nulla verè distinguere poterunt.

24. Verisimilius & natura magis consentaneum est, simili quadam ratione Epilepticorum paroxysmos fieri, qua sternutationes, vertigines, corporis ille totius concussionis, quae sub ingressum somni omnibus ferme aliquando accidunt, concitari videmus.

25. Ergo nihil aliud fuerit Epilepsia, (quoad pro morbo nomen hoc usurpatur) quam instrumentalis cerebri ventriculorum morbus à substantia mordaci aliterue inimica cerebro excitatus, in quo propter impetum ac concitatiorem motum cerebri, noxia volentis excutere, mens cum sensibus laeditur, & totum corpus inaequaliter quatitur.

DISPUTATIONES
DISPUTATIO XIII. RESPONDENTE
M. Timotheo Madero Helustio.

De Contagio.

PRAEFATIO IN THESES
de Contagio.

MULTI non sine causa mirantur, cur Veteres disputationem de Contagio non minus vtilem quàm difficilem omninò intactam reliquerint: cùm indigna censerent, in qua declaranda operæ aliquid ponerent, minimè potuerit. Nullus, Aristotele demto, de natura eius quicquam in illis libris, qui ad nos extant, prodidit. Is tamen præter pauca illa verba, quibus in Problem. dum causam inuestigaret, cur Phthisis contagio in alios diffusa datur, non hydrops, &c. perobscurè naturam eius adumbravit vobis, quàm enodauit, nihil de ea tradidisse inuenitur. Ex recentioribus primus, quòd sciam, glaciem hanc perfregit Hieronymus Fracastorius, vir magno iudicio & præstante doctrina clarissimus. Huius sententiam confutare voluit magis, quàm potuit, Ioannes Baptista Montanus: veriora certè non attulit. Tentauit idem post Montanum pari fortuna, ne amplius aliquid dicam, Franciscus Valleriola. Præter hos nullus mihi visus est, qui vel meliora adducere, vel prius inuentis lucem adferre cõnatus fuerit. Hac de causa totam hanc tractationem propositionibus aliquot comprehensam publicè disceptandam proponere visum est. Quippe vt ex attritu mutuo lapidum emicat ignis, ita ex variorum argumentorum & sententiarum collisione veritas effulgere solet. Omnes igitur rogamus, qui fortè has Theses lecturi sunt, vt liberè & candidè nobis indicent, quicquid in eis aut falsè affirmatum, aut obscuriùs propositum, aut denique perperam omissum iudicabunt. Nobis enim vnum hoc propositum fuit, huius rei veritatem cognoscere. Quamobrem gratius nobis accidere nihil poterit, quàm si opera aliorum doctior eundè contingat.

Quod ex disputatione de contagio se euoluere, quaeque ad eam pertinent, rectè ac discretè intelligere cupit, eum nominis significata accuratè distinguere, & quo sensu quouis loco positum sit, non oscitanter obseruare oportet.

2. Quatuor autem modis (cùm de morbis sermo est) usurpari notauimus. Nam aliquando pro morbo per contagium contracto ponitur. Usitatus seminarium, quod vel in aëre sparsum volitat, vel vestibus alijsq; rebus affixum haeret, significat. Non rarius pro ipsa morbi ab vno ad alium transitione, siue pro ipsamet iniquatione accipitur. Propriè sumitur, cùm de qualitate morborum effertur, qua commorantes contaminant.

3. Prima significatio cùm sit maximè impropria, meritò à nobis hoc loco reijcitur. Quippe morbus, qui seipsum veluti multiplicans in vicina corpora profert, à contagio contagiosus denominatur: contagium non rectè vocatur. Sic qui contagione acquiritur, ex contagio natus dicitur: ipsum contagium esse perperam creditur. Idem tamen contagiosus etiam est, quatenus vi seipsum propagandi praeditus, non quatenus ab alio suscitatus est.

4. In secundo sensu substantiam significat e morbido corpore profectam, quae vim in se retinet, morbum in sano corpore, in quod se fortè insinuauerit, talem creandi, qualis ille est, à quo ipsa manauit.

5. In tertio significato nil aliud est, quàm ipsa morbi communicatio, seu transfusio, seu motio, qua morbus se ex vno corpore in alia diffundit.

6. Quarto modo acceptum (quomodo nos plerunq; accipimus) proprietatis & vis est certorum morborum, per quam se extra subiectum suum effundere, inq; alia ingerere apti sunt.

7. In hac promotione minimè putandum est, eos subiectis suis desertis aliena occupare. Praeterquam enim quod accidentium de vnijs subiectis in alia transmigratio iam olim impossibilis demonstrata fuit, de morbis hoc ne imaginari quidem possumus. Etenim accidentia sunt membrorum, non humorum. Quocirca sic ad alia arrepunt, vt interim de suis non recedant.

8. Quare si neque derelinquunt subiecta priora, neque sine subiecto tamen de corpore vno ad aliud traducuntur, rectè nuper diximus, contagionis seminarium substantiam esse.

9. Et si verò contagium ab antiquo verbo contagio deductum contactum includere videtur, multò tamen est contactus significatio angustior, quàm vt de omni contagione pronuntiari debeat: nisi nimis licenter eo abuti velimus. Hac de causa mentionem contactus in definitione contagij requiri non credimus.

10. Vt enim seminarium absq; contactu corpus nullum labefaciat, atq; ob id in seminarij definitione contactus rectè collocetur, in cæteris tamen contagij significatis locum habere non poterit.

11. Etenim tangere se propriè dicuntur, quorum extremitates seu fines simul sunt. 5. Phys. 3. At sola corpora superficies obtinent. Quare inter sola corpora naturalis contactus (de Mathematico aut Metaphorico non loquimur) inuenitur: vt scitè Lucretius cecinerit:

Tangere enim & tangi, nisi corpora, nulla potest res.

Quare cum contagium prima, tertia, & quarta significatione corpus non significet, per contactum haud rectè definietur.

12. Adde quòd contagiosis morbis affectos sæpius, quàm vellemus, experimur plurimos contaminare, qui ad eos propius non accesserunt, nedum eos attigerunt.

13. Nec satis scitè excusaueris distinctione contactus per medium, & sine medio. Etenim homines, inter quos spaciū quoduis intercedit, se nequaquam tangere, sed deinceps seu ἰφ' ἑἷς habere dicuntur. At inter ἀπ' ἑσθαι, & ἰφ' ἑἷς ἔχειν, discrimen prorsus maximum esse is tantum nescit, qui omnia nescit.

14. Quod si evaporationes contagium transportantes ab inquinante corpore ad inquinatum vsq; continuatæ semper forent, speciem aliquam haberet excusatio. Iam quia sæpè non continuantur, sed interrumpuntur (vt cum in vestibus, aut rebus alijs talibus receptæ sunt) quomodo poterit contactus defendi?

15. Quæ de spiritali qualitate comminiscuntur aliqui, propositum non explicant. Vt enim contagium fiat, qualitatem realem à contaminante ad contaminatum transmitti oportet: quæ eundem illum speciem morbum in corpore sano, id quod exporrigitur, generare valeat,

qui in agro, à quo translata fuit, prius inhaerebat: quiq; inficiente se-
moto nihilominus in infecto permanere possit. At qualitas spiritalis
seu intentionalis. (Hoc nomine crebrius nominatur) neq; amota res,
cuius est qualitas, rebus, ad quas extenditur, adhærescere, neq; subia-
cti vires alijs imprimere, neq; medium alterare, aut in eo persistere va-
let. Quis rerum simulachra in speculis post res ablatas restare putet?
Quis Magnetis virtutem in ferro relictam post eius amotionem no-
tauit? Quis corporis nostri partes virtute sentiendi per nervos à ce-
rebro communicata præditas nervis obstructis, quovis momento insen-
sibiles effici nescit? Quis non in aëre, vestibus, rebus alijs, contagio-
nis seminaria persistere expertus est? At hoc non spiritalium, sed
realium qualitarum proprium est.

16. Evidentiæ consentit ratio. Fieri enim nulla vi creata potest,
ut rerum qualitates ac vires propria in alieno subiecto, amotis rebus,
quarum proprietates sunt, firmiter inhaereant. Nam proprium esse
non proprium: quod etiam fingere absurdum fuerit. An in ferro vi
Magnetis, ablata omni eius substantia, unquam derelicta fuit? Non
arbitror. Nulla certè qualitas in passio permanens, post agentis re-
cessum à spiritali qualitate producitur. Tales enim à qualitatibus
subiectum per se alterantibus nascuntur. Spirituales autem qualita-
tes nec medium, nec aliena corpora, per se alterant. Hac de causa
neq; novam missionem inducunt, neq; priorem mutant. In contagio au-
tem prius temperamentum corrumpitur, ac novum invehitur. Quo-
niam in omni contagio est corruptio, quam alterationem realem non
precedere impossibile est. Quocirca morbos per contagium natos à
spiritali qualitate ortos nullus affirmabit, quisquis eos post abitum
agentis cause perseverare intelligit.

17. Cæterum ex tribus morbi generibus nec qui in continui soluta-
tione consistunt, nec qui instrumentales appellantur, contagiosi per se
& primò censerì debent.

18. Intelligitur id ex hoc primum, quod nullus morbus de suo sub-
iecto in aliud transire potest. Alienum ergo subiectum substantiæ dum
taxat transmissione, quæ in se naturam & potentiam eandem retinet,
commaculat. Sed ne quidem fingere licet, quomodo in halitu aut va-
pore tota instrumentalis morbi essentia comprehendatur. Causa etiam
horum

magnas possident: & leui negotio ex alieno subiecto, antequam id sibi penitissimè aptauerint, delentur. Quàm faciliè, quæ alieno calore, scilicet ignis, solis, rerum aliarũ, calefunt, iterum frigesant, nemo ignorat. Secundæ qualitates difficilius expunguntur: imò subiecto non transmutato nunquam extinguuntur: nisi fortè non totius subiecti qualitates sint, sed in parte aliqua faciliè separabili inhereant.

24. Præclarè hanc rem exposuit Hipp. libro de Veteri Medicina: in quo, cum multis ostendisset quàm faciliè acquisitiuus calor simplex ex re qualibet profligetur, hæc tandem addit. ὡς ἐν διαταχίως οὕτω παθαίνεται τὸ ἐναπόστατον τὸ ἀφελόμερον τῶν δ' ὡσπερ μιν δὴ τὸ ἄνωματτα, ἢ αὐτὸ τὸ τέττα μέγα ἢ δεινὸν γίνοιτο; ἢ πινὸς δ' εἰ πολλῆς ὅπῃ τετῆω βοηθείας; εἰποιεν αὐτὸς, ἀλλ' οἱ πυρεταίνοντες τοῖσι καύσοισι τε καὶ πεπλομόνοισι, καὶ ἄλλοισιν ἰσχυροῖσι νοσήμασιν ἔτα χέως ἐκτῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται: ἐδὲ πάρεςιν ἐν ταῦτα ὅπῃ τὸ θερμὸν τὸ ψυχρὸν. ἐγὼ δ' ἔτετο μοι μέγιστον πεμπίειον ἢ ἔμαϊ (εἶ), ὅπῃ ἐδὲ τὸ θερμὸν ἀπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἀθρώποι, ἐδὲ τῆτο εἶν τὸ αἶπιον τῆς κακώσιθ μῆνον: ἀλλ' ὅστῃ καὶ πικρὸν καὶ θερμὸν τὸ αὐτὸ: καὶ θερμὸν καὶ ὄξύ: καὶ ἀλμυρὸν καὶ θερμὸν: καὶ ἀλλὰ μυσία, καὶ πάλιν γε ψυχρὸν μετὰ δυνάμιων ἐτέρων. ταῦτα μὲν ἐν λυμαινόμωρα ταῦτα ὅστῃ. συμπαρεςί δ' ἐκ τὸ θερμὸν, ῥώμης μετῆχον ὡς αὐτὸ ἠγρόμωρον καὶ παροξυμόμωρον καὶ ἀξανάμωρον ἀματῆκείνω: δ' ὡσπερ μιν ἢ ἐδὲ μίτω πλείω τ' ὁροσηπέσης δηλαδὴ.

25. In his verbis duo nos perspicuè docet Hipp. quæ ipsæ quoq; res vera esse comprobant. Vnum est, primas qualitates in subiectis alienis non diu inhaerere, sed citò promteq; pelli. Ex quo nemo non perspicit, quam ob causam contagio ipsis attribui non debeat. Alterum est, secundas qualitates (inter quas putredinè in præsentia numeramus) diutius permanere, efficaciusq; agere primis qualitativis: si præsertim calorem actionis suæ socium adeptæ fuerint. Hinc Aristoteles quoq; in valdè contagiosis ὑπέκκαυμα requirit.

26. Ergò contagiosi morbi sunt, non qui vapores ex se emittunt sola calefaciendi, frigefaciendi, &c. potestate præditos, sed qui halitus diffundunt virtute corpora, quibus adhaerescunt, corrumpendi insignitos, hoc est, qui præter qualitates primas, quæ perfaciliè abolentur ac hebetantur, vires alias pertinaciores nacti sunt: quibus non alterare solùm vicina corpora, verum etiã perdere queant.

27. Hanc siue qualitatem siue potentiam putredinem esse dicimus, his rationibus persuasi. Prima est quod in externis sola putrescentia videmus vicina corrumpere putredinis communicatione: sicut in fructibus alijsq; rebus apparet. Secunda, quod in omni contagione putredo cernitur: sicut in inductione ostendi facile potest. Tertia, quod nullus quantumuis perniciosus morbus, dummodo expers sit putredinis, contagione in alios proserpit: quod similiter inductio probat. Quarta, quod in omni contagio fit corruptio substantiæ, non secundum totum, sed secundum partem siue particulam: idq; sensim. At talis corruptio est putredo: Sic enim Aristoteles scribit: ἐ μὴν ἀλλὰ ἰδίως γὰρ λέγεται σήψις ἐπὶ τῆς κατὰ μέρος θειροπόρου, ὅταν χωρεῖ ἢ φύσσει. Quare cum per putredinem duntaxat particulatim sic dissoluantur substantiæ (calore nativo, qui tanquam vinculum continebat dissipato) vt ex eis vapores putridi caloris transuectores tolli, & ad propinqua deferri cum contagio queant, perspicuum est putredinis opera morbos contagiosos fieri.

28. Calor sanè putridus non est simplex & pura caliditas, sed in certa missione consistens qualitas: sicut rubedo, salsedo, odor, &c. Quo fit, vt sine putri halitu, vel corpusculo de tota per putrefactionem dissoluta substantia eleuato, ad alia corpora transmeare nõ possit. Non enim extra proprium subiectum instar primarum qualitatum (quas in subiecto quomodelibet temperato missione inherere posse supra monuimus: & in Antiparacelsicis demonstrauius) fingi debet. Aliæ corruptionis species, vel totum simul perdunt, vel effluuia contagium ad alia transportantia non progenerant. Nam siue igne crementur animalia, siue iugulentur, siue suffocentur, aut strangulentur, siue veneno tollantur, siue alia ratione perdantur, nunquam exspirans halitus qualitatem occisionis causam efficaciter, propter tum antedictas tum adhuc dicendas causas transfert ad alia.

29. His addi hoc etiam potest, quod Aristotelem idem sensisse videretur. Nam cum in Problem. querit, cur Phthisici cōtagio inficiantur alios: non hydropici, aut epileptici, &c. idè fieri ait, quia exspirent πνεύμα φθλόνος καὶ βαρὺ. Quibus mox hæc verba subiicit, τὰ χύματα δὲ τὰ νοσήματα τὰ ἅπαντα πάντων, ὅσα τοῦτου (πνεύματος) θειροπόρου γίνεται. Quid aliud quàm putredinem intelligere potuit

per τὸ σαύλον & τὸ βαρὺ? Equidem spiritus pleuriticorum à spiritibus Pleuriticorum, Asthmaticorum, &c. nulla re alia differt. Clarius se explicat, cum spiritum corruptum habere illos dicit, qui celeriter commorantes inficiunt. De qua enim corruptionis specie alia loqui poterit, quam de putredine proprie dicta. Quae improprie sic vocatur, & naturali generationi opposita est, non corruptio, sed naturalis corruptionis finis existit. Naturalem corruptionem, quae sensim fit ab internis seu naturalibus causis toto atatis decursu, certum est, eum non intellexisse. De violenta non magis accipere possumus, cum in hac contagium nullus unquam inesse iudicaverit: sicut iam monui. Qui enim sumi ex corpore violenter occiso (vel pereunte) profluentes, in alijs corporibus ignes, gladios, laqueos, venena, &c. vel horum vires qualitatesque generent? Quis nescit suffocati evaporationes suffocationem aut suffocandi potestatem transportare ad alios non posse? Quocirca proprie appellata putredine, (quae corruptio est secundum partem facta) spiritus contagiosorum corruptos esse existimavit.

30. Ad extremum confirmat illud quoque nostram sententiam, quod contrariae opinionis defensores, aut nullis aut valde lenibus argumentis nostram oppugnant, suam verò frigide nimis probant. Tam non pugnant putredinem esse, & vicina putrefacere, quam non pugnant caliditatem esse, & proxima calefacere. Pannos non oportet putridos esse, sed sufficit, si seminarium putredinis aliunde receptum in se claudant. ἀπόξεστιν νοσεῖν require fatemur, sed οὐκ ἀπόξεστιν εἶναι esse dicimus. Sine obstructione putredinem generari fructus computrescentes, aliaque infinita probant. Rabidi canis venenum putredinis expers esse nequaquam concedimus. Nec defendi posse putredinem, calorem eius nativum ab alieno corruptum non esse: cum ferme rabiei causa sit astus. Aequè verum est, contagium remedijs putredinem curantibus non tolli aut impediri.

31. Plus difficultatis in eo non est, quod quidam repente mortui feruntur in contagione pestilente, cum se sanos esse putarent. Nam hic etiam putredinem in spiritibus, vel cordis humoribus, (qui nutritionis causa per substantiam eius diffusi erant) adfuisse probant, quae diximus. Nec mirantur docti, quod nihil aegri praecipui mali senserunt. Nam

ferunt. Nam in *Ephmera & Hectica* (vel simili dispositione) sensus mali propè nullus inest.

32. Cùm spiritus putrescere negant, longius à vero discedunt. Etenim corpora sunt mista: ex sanguine genita: & modò tenuiores ac puriores, modò turbidiores ac crassiores existant. Quì autem dubitari potest, an putrescant spiritus, cùm aërem putrescere certum sit? *Aristoteles cap. 4. libri quinti, De generatione animalium* luculentè docet, vaporem putrescentem situm nuncupatum efficere: & eundem in capillis putrefactum caniciei authorem fieri. Supra eum celeris contagionis causam in spiritus putredine statuere audiuimus. Illud ne mentione quidem dignum est, quòd sola viuientia putrescere arbitrantur.

33. Difficilius explicatu illud est, quòd non omnes è putredine ori morbi contagione in alios disperguntur. Causa huius euentus non est semper vna: sed frequenter (imò plerumq;) plures vel omnes concurrunt. Equidem vel natura vel qualitas rerum putrescentium, vel ipse putredinis modus, vel eiusdem gradus, vel aliud simile, putredinem in alios inuadere prohibet,

34. Si res putrescens vel sicca nimis sit ac lentoris expertis, vel humidior quàm vt partes eius coherere facile possint, vapores emittit innoxios. Tales enim facillimè alterantur à re qualibet. Quod si res, ex quibus exhalant, calorem vel nullum vel non magnum & durabilem recipere nata sint, minus adhuc detrimenti adferunt. Cùm ossa putrescunt, cartilaginee, ligamenta, non valde contagium cõmunicant alijs, propterea quòd vapores ex eis pauci excitantur: & neq; longius feruntur, neq; putredinem pertinaciter retinent.

35. Modos putredinis multos esse, nullus, puto, nescit. Significauit hoc nobis *Hippocrates* cùm in 3. *Epid.* sic scripsit: ἢ ἢ τὸ πρῶτον οὐκ ἔστιν ἡ πύσις, ἀλλὰ σπυρδὶς ὡς ἄλλη. Intelligimus idem ex *Aristotelis* scriptis, atq; ex nuper citato loco. Non minus perspiciamus ex quotidianis euentibus. An nõ subinde quædam ita putrescunt, vt ex ipsis nihil generetur? Quis neget aliam esse sanguinis putredinem, cùm in pus mutatur, quàm cùm in grumum corrumpitur? An non est alia putredo vini, qua in acetum permutatur, ab ea, qua in *vappam* inxtilem conuertitur? Sic aliter putrescunt carnes, cùm à

causticis & venenatis corrumpuntur, quàm cum alia ratione naturam suam perdunt. Equidem res pleraq; aliquando cum magno calore, aliquando sine euidente ac valdè sensibili caliditate putrescere cernimus, quod in hoc negotio præcipuè notandum est. In qua enim putredine pusillus calor est, vapores generans, ea minus quoq; diffunditur.

36. Gradus in putredine qui negat esse, ignarus est rerum omnium. Quædam leuiter solum putrescunt: quædam longius progrediuntur: quod non solum in humoribus nostris obseruamus, verum etiam in pyris quibusdam, mespilis, cornis, sorbis alijsq; compluribus deprehendimus. Nam ex his aliqua vix sunt edendo antequam putredinis gradum aliquem consecuta sint: quæ si putrescunt vltterius, ingrata, inutilia, pernitiiosa euadunt.

37. Etsi ergo tantum putridi morbi contagiosi sunt, tamen & sub certo gradu, & certo modo putridos esse, ac in materia etiam inesse oportet, quæ in halitus soluat, neq; nimis siccus, neq; nimis humidus & aquosus, sed viscosus & putridam caliditatem constanter conseruare potentes. Consuetarum febrium putridarum sumi vel propter omnes, vel aliquas ex his causis tantum calefacere, ac proinde contagionis expertes esse videntur.

38. Est ergo contagium putrida caliditas subiectum in vapores dissoluens ægrè mutabiles siue alterabiles, eandem ad vicina corpora qualitatem transportantes. Morbi autem contagiosi sunt, quicumq; insignem habent putredinem: atq; ex substantia putrefacta, cui inhaerent, vi caloris sui flatibus calidos multos, putredinem diu seruare aptos, diffundere possunt.

39. Sic igitur fit contagij propagatio. Alienus calor in hominis certi sanguine, exempli gratia, per occasionem aliquam receptus, eundem, (calore ingenito profligato) putrefacit, ac substantiam eius dissoluit. In hac dispositione partes eius aliqua euaporant eiusdem caloris participes: quæ ad sanguinem consimilis temperamenti perlatae, (quacumq; id ratione factum putetur) eum sic inficiunt, quomodo primum corrupisse diximus: id est, similem siue eandem specie putredinem inducunt. Vbi enim efficiens & materia non discrepant, idem se re consequitur effectus.

40. *Causa ex his elucet, cur alij alijs facilius ab aegrotantibus contaminentur: cur à certo morbo certæ solummodo partes præcipuè inquinentur: cur eadem contagio non in quæuis animalia grassetur. Sicut enim vapor ex putrido pomo elatus, non ligna, non pannos, non homines, nõ fructus quoslibet, sed temperatura similes: præsertim eiusdem speciei, promptè corrumpit, ita ex putrefactis pulmonibus exspirans halitus ferè solos pulmones putrefacit. Sic flatus ex corrupto sanguine exhalans sanguinem celerius perdit. Sic sanies ex putridis cutis humoribus exsudans, cutaneos humores contactu suo præcipuè commaculat. Idem de cæteris quoq, esse iudicium.*

41. *Quod ex contagiosis morbis alij exitiosi sunt, alij periculo carent, tum putredinis qualitas & modus, tum rei putrescentis natura efficiunt. Morbus gallicus magis nocere videtur putredinis qualitate quàm partium, quas primò corripere solet, præstantia. Phthisis non tam propter ipsam putredinis qualitatem quàm propter pulmones, quos vitare consuevit, obest. Scabies neutro modo metuenda est. Febris pestilens utroq, noxiam adfert. Nam spiritum, sanguinem, cor præcipuè contaminat, & putredinem habet vitæ nostræ summè repugnantem.*

42. *Morbos hæreditarios non rectè in contagiosorum censu poni facile ex dictis perspicitur. Etenim per contagionem non ipsum Esse, siue generationem, sed potius Non esse, siue corruptionem acquirimus. Præterea qui generat, cum semine aptitudinem solam ad certos morbos transfundit ingentum: at qui contagio afficitur, habilis prius fuit. Ideo enim contagio non quaslibet partes aut quosuis obuios vincit: quia non sunt ad patiendum similiter omnes apti.*

43. *Nec minus ille quoq, morbus per contagium factus perperam dicitur, qui ex aëris praua qualitate primùm genitus fuit: dum nulla in eo exspiratio putrida è morbido corpore profecta inesset. Quippe aëris corruptio qualis qualis ea sit, morbus non est: nec aegrotare aër dicitur, cum propriè loquimur. Principium & causa contagiosi morbi rectè vocabitur aëris vitium: contagiū non rectè nominabitur. Tūc enim contagium factum rectè dicimus, cum inquinans et inquinatum simili morbo laborant. Aërem autem quis febrile præter Paracelsicos opinetur.*

44. Impropiè etiã laborare per contagium cor, exempli causã, dicitur, quando putredo ex alijs partibus, in quibus forẽ incepit, ad ipsum arripit. Nam contagium inter duo animalia, non inter animalis eiusdem partes, aprè solum conceditur ab ijs, qui hanc rem accuratè examinarunt.

45. Non impropiè solum, verum etiã absurdè loquuntur, qui cerebrũ per contagium vexari aiunt, quoties aura frigida ex pedibus ascendens in cerebrũ, Epilepsiam efficit. Quis enim pedes Epilepsia laboravisse putet, antequam ad cerebrũ aura illa pervenisset? At oportet eundem specie morbum in contaminante & contaminato esse. Adde, quod sine putredine contagium non est. Quare cum hic vapor non sit necessario putridus, ne Epilepsia quidem talis necessariò à putredine orta putabitur.

46. Restat adhuc vnum explicandum, quod iam olim doctos excruciat, cur, si putridus vapor ab agris ad sanos putredinem efficacem transportat, non etiam salubris halitus sanitatè infectis restituat? Nò minus enim pertinaciter hic quã ille sapius inhaeret, quod odorati fumi firmè ac dilucidè probãt. Responsio dialectica fuerit, plura requiri ad constructionem quã ad destructionem: et in plerisq; rebus citius bona malis cedere quã bonis mala. Propius ad quaesitæ rei naturam accedit, si nò mediocritatè excessũ, sed huc illã vincere, dicatur. Morbos autè excessũ esse, ac sanitatè in mediocritatè consistere certũ est. Quo circa poterunt morbida excretiones excedentè in se qualitãtè habentes mediocritatè corrumpere, salubres exspirationes, quarũ potentia remissior est, morbos tollere nò poterunt. Quare non mediocria extremis, sed extrema extremis in curationibus rectè solemus opponere.

47. Quod si tota totius corporis virtus & potentia morbi generationem non potuit prohibere, quo pacto exhalatio minus, aut non amplius, viriũ habens genitũ profligaverit? Adde quod natura morbos, maximè verò factos, curant, non remedia; nisi quatenus instrumenta sunt naturæ operantis, sed halitus è sanis effluentes natura facultates robustiores aut potentiores quã ante morbũ fuissent, reddere nulla ratione valent, quod perfacile ij intelligunt, qui, quomodo & à quibus natura vires collapsæ aut oppressæ instaurentur, non nesciunt.

48. Verissima solutio hæc est, quod in quavis cõtagione substantia alicuius

alicuius corruptio fit, quæ nec à natura, nec à remedijs corrigi (in mistus enim frustra expectatur regressus à priuatione ad habitum) sed sola corruptæ substantiæ ablatione emendari potest. Ceterum vapores salubres non exturbare posse corrupta, controuersia, puto, caret. Hoc enim natura solius est munus & officium. Tantum porro abest, ut pauci halitus naturam à morbo oppressam erigant, ut citius ipsi quoque inficiantur, vel certè dissoluantur, quod facillimè & citissimè fieri solet.

49. Adde quod ex Janis corporibus emanantes ἀπόποαι, non sic omnem corporum, quorum sunt effluvia, possident facultatem, quomodo putrida ἀποξεῖται, totam putrefactæ substantiæ potentiâ & proprietatem continent. Quippe seminis rationem habent hæ: quod de illis iudicari non potest. Nihil enim possunt aliud, quàm tepidè calefacere.

50. De odoratorum exhalationibus idè fermè statuendū est. Etenim odor cum sit qualitas in certa mistionis proprietate subsistens, extrinsecus propriū suum subiectū fingi nec debet nec potest. Quocirca non poterit odorata res per effluuiū suū odorem eundem in aliter misto corpore in generare, nisi eadè illam mistionis speciè in ipso gignat, quam ipsa sortita prius fuit. Iam verò quæ mista sunt eodè modo, speciè nō differunt, sed conueniunt. Fieri enim non potest, ut materiæ duæ similiter temperata discrepantes formas participant. Quare ut odor idè in alieno corpore nascatur, generationē præcedere oportet. Ut autè generatio fiat, loco certo, materia determinata, & effectore definito opus est. Odor igitur rosæ (exèpli gratia) produci in re alia nulla potest quàm in rosâ & à planta rosas ferente. Spiritus odoratus ex rosâ expirās plurimū quoque differt à calore illo, qui rosâ authar & effector est. Sane odorè rosæ, nō cū nascitur, sed circa maturitatis tempus primum acquirit. Omnia igitur cum desint vestibus, (has enim pro exemplo nunc ponamus) quæ ad rosæ generationem necessaria sunt, rosæ odor ab odorato rosarum halitu procreari in vestibus nullo vnquam tempore poterit. Hic ergo odor rosæ in vestibus solum reperitur, quem halitus ex rosis profecti in se retinent. Ratio alia est corruptionis: quæ quouis loco à plurimis & diuersissimis causis efficientibus susciari in re qualibet ferè potest.

THOMAE ERASTI
DISPVATIO XIV. RESPONDENTE
Jeremia Eysenmengero Brettano.

De Singultu.

Singultus est motus Stomachi violentus, (ac quaedam veluti conuulsio) ab expultrice facultate noxia violente extrudere, excitatus.

2. Hinc motus licet eiusdem generis sit cum vomitionibus, fortior tamen illis ac vehementior est: ut per quem ventriculus conetur noxia expellere, quæ in corpore & ore eius infarctæ sunt: sicut Galenus docuit.

3. Additum est in descriptione similem esse motum conuulsioni: quia vera conuulsio non est. Hæc enim solummodo in musculis aut nervis fit. At ventriculus aut stomachus nec musculus est, nec nervus.

4. Adde quod in singultu ventriculus primùm dilatatur, ac deinde constringitur: itaque noxia, quæ in se continet, motu violento expellere tentat: quæ in conuulsione vera non semper cernuntur.

5. Conuulsio quoque omnibus in partibus, in quibus motus voluntarius est, fieri solet: singultus solius ventriculi & oris eius passio est.

6. Hippocrates insuper & Galenus cum his tum alijs rationibus moti, à conuulsione singultum, velut diuersum affectum distinguunt.

7. Etsi verò cum Galeno fatemur non vnius facultatis Expultricis motum violentum esse, sed & Retentricis: primò tamen Expultricis, & secundò Retentricis esse dicimus.

CAUSAE. 8. Accidit hoc symptoma multis de causis: Ob Repletionem scilicet, Inanitionem, Qualitatem frigidam, Humorem aut Vaporem mordicantem, ex cibo, semine, aliòve succo corrupto, natum, Cibos deniq; pungente qualitate præditos.

9. Et aliquando quidem ventriculi proprius & primarius affectus est: nonnunquam per consensum aliarum partium, videlicet Hepaticis, Cerebri, Vteri, Mesenterij, &c. gignitur.

SIGNA

SIGNA. 10. *Signa causarum omnium, quia plerunq; & plerisq; Medicis, imò etiam Idiotis, manifesta sunt, studiose hìc omisimus.*

PROGNOSTICA. 11. *Si singultus vomitu non finitur aut desiccatur, ac erubescant oculi, cerebri (interdum & stomachi) inflammationem significat.*

12. *Singultus ex Inanitione, aut morbo acuto, malum.*

CVRATIO. 13. *Quamuis remedia quadam singultus vniuersalia omnibusq; speciebus conuenientia enumerentur & laudentur à Platone, atq; alijs quibusdam, non tamen ea semper iuuant. Etenim tunc solum profunt, cum mali causa breuis est, ac imbecillis: & ab ore ventriculi facile depellitur.*

14. *Sunt autem hæc: Retentio spiritus, Collusio faucium aqua frigida, Sternutatio. His addunt alij compressionem pollicis medico digito, Subitum pauorem: & huius generis alia.*

15. *Certius iuuant in perseverante malo particularia auxilia, eamq; mali opposita. Quanquam non inficiamur, quadam esse, que vtiliter in omni causa adhiberi possunt: vt clysmata, ligaturæ, & ventriculi lata fascia, compressio. Sic in omnibus propè ventriculi affectibus (nisi ex toto corpore humor aliquis in eundem subinde confluat) confert leuis purgatio.*

16. *Ad particularia quod attinet, variant ea pro varietate causarum. Et à plenitudine quidem orti singultus optimum est remedium vomitus. Crassi autem humores, oxymelite scillitico, decocto calaminthes, merrubij, ac similium, extenuandi, incidendi, calfaciendi, & extergendi erunt.*

17. *Postea que alio humorem abducunt, aut euacuant, administranda sunt: vt sunt purgantia, clysteres, frictiones externarum partium, cucurbitula, cum magna flamma thoraci, ventriculo, & dorso, affixa.*

18. *Conuenit etiam deambulatio longa & concitata, gestatio, atque adhuc magis equitatio. Præterea sternutatio eis conuenienter excitatur. Sic quoq; vociferatio & detentio spiritus illis conferunt.*

19. *Ventriculus denique intrinsecus & extrinsecus medicamentis roborandus est. Intrinsecus per antidota corroborantia. Extrinsecus vnguentis, emplastris, & ceratis.*

20. In calidis & erodentibus conferunt detergentia, vomitus, purgatio. Post hæc etiam stupefacientibus aliquando locus est: quibus in affectu non pessimo & tunc etiam sunt preferenda.

21. Stupefaciunt autem refrigerantia: in quem usum philonium, aut pilula de cynoglossa exhiberi possunt: qua hoc in vitio mirifice conducunt.

22. Obtundunt mordacitatem succus intybi sativi potatus: semen cucumeris excorticatum tritum ac bibitum: semen lactucæ eodem modo sumptum. Maximè tamen omnium præstat lac asininum recens multum & potum, Actio teste.

23. Eadem hæc profunt, si ex cibis in mordacem qualitatem corruptis aliquis singultiat: vomitu tamen præcedente.

24. Par ratio est singultus, qui à serosis quibuscumq; & medicatis humoribus Stomachum mordentibus, nec non cibis facultate simili donatis, fortè suscitatus fuerit.

25. Porro singultus ab Inanitione generatus per alimenti convenientis assumptionem sanatur.

26. Si perseveraret alui profluuium, vel sanguinis fluor, &c. eisdem prospiciendum foret, oleo amygdal. dulci per se dato, vel cum aqua tepida: prissana eiusq; cremore: confusa pullorum carne: deniq; his, quæ facile tum coquuntur tum distribuuntur: ac probè nutriunt. In his quoq; danda est opera, ut cause Inanitionis alimenta sint opposita, quoad fieri potest.

27. Cæterum mordacibus rebus singultum excitantibus, primum sufficiens ipsum vomitum remedium reperimus: deinde sensus stupefactionem: & morsus inferentium alterationem.

28. Verum si fiat ob ipsius ventriculi aut alterius visceris inflammationem, ex eiusdem inflammationis curatione sedabitur. Intelligendum est hoc de alijs quoq; affectionibus, quibus ventriculus consensiens laborat. Anno 1574.

DISPUTATIO XV. RESPONDENTE

M. Theophilo Madero. 1575.

De Morbis totius substantiæ.

EXCEL-

EXCELLENTE DOCTRINA ET VIR-
tute viro, D. Iohanni Euichio, Medico exercita-
rissimo, Thomas Erastus.

DISQUISITIO de totius substantiæ morbis, prima specie non magni videtur esse momenti, Euichi doctissime: quæ res effecit, ut non valde sollicitus in hac parte fuerim, tamen vehementer iam olim optarim à viris doctis expendi & ventilari. Postquam obseruavi quantam secum ruinam traxerit, nec quenquam prodire animaduerti, qui onus hoc in se reciperet, facere non potui, quin boni publici causa eam Doctis omnibus publicè disceptandam proponerem: & ita quidem proponerem, ut amplissimam cogitandi materiam simul exhiberem. Hanc ob rem, quæ concisè & breuiter comprehendere poterant, fufius persecutus sum: nihil omittens eorum, quæ ad præsentis disputationis illustrationem conducere visa sunt. Etsi verò non puto, Paracelsum, aut æquè rudes eius Discipulos, huius quæstionis occasione insanire cœpisse, tamen certò scio, semidoctis quibusdam à vera Medicina turpissimæ defectionis causam hinc esse ortam. Hi eum totius substantiæ morbos existare veteribus incognitos audiissent, ac eosdem non alijs quàm occultis quibusdam remedijs expugnari legissent, nimis leuiter Paracelso crediderunt, Tincturas, Quintas essentias, Arcana, Magisteria, &c. illa remedia esse, quibus solis cum alijs omnibus substantiæ morbi profligari valeant. Viden, quòd non modò vtilis, verum etiam necessaria sit huius rei explicatio? quodq; operæpretium faciat, quisquis huc aliquid contulerit? Confido itaque non te solùm, quàm mihi in excutiendis Thesibus de contagio operam & beneuolentiam nauasti, in his etiam censendis & iudicandis nauaturum. (Noni egregiam doctrinam tuam, præclarum ingenium, firmiter iudicium, incredibile veritatis studium) sed & alios omnes veritatis amatores, publicæ quæ salutis studiosos idem facturos: præsertim cum summi quidam viri nuper tam beneuolè ac liberaliter suas de contagio cogitationes grauissimas & eruditissimas nobis exposuerint. Causam agimus, non priuatam nostram, sed publicam.

In qua qui nos iuuabunt, non nos tantùm immortali beneficio sibi obstringent, verum etiam de arte

Medica, adeo quæ de toto humano genere benè merebun-

tur. Vale.

Morbi omnes in corporis nostri partibus, ut in proprio suo subiecto inhaerent. Partium autem duo sunt genera summae similares videlicet atque instrumentales. Totidem quoque morborum genera esse oportet: si pro varietate subiectorum recte distinguuntur propria eorum accidentia. Morbi igitur omnes sunt aut similes aut instrumentales: praeter continuitatis solutionem. Quia utrisque accidere potest, communis est ambarum morbus.

2. Quod si morbi aliqui vel materiae, vel totius substantiae existant, necessarium est, ut vel ad similes, vel ad instrumentales, vel ad communes referantur.

3. Ceterum non censeo totius substantiae morbos inter instrumentorum vitia, ex eo liquet, quod ad instrumenti integritatem & perfectionem (que in iusta partium conformatione, magnitudine, situ et numero consistit) tota substantia nequaquam pertinet.

4. Eadem ratio in continuitatis solutione locum habet. In hac enim qui totius substantiae morbos quaeret, totam partium substantiam nihil esse aliud statuere oportet quam earundem continuitatem. Quamquam ne sic quidem usum aliquem haberet ista morborum multiplicatio. Quippe unitas partium aliter laedinequit quam divisionis modis illis, qui a veteribus enumerati sunt.

5. Quare sequitur, totius substantiae ac materiae morbos (si qui tales existunt) inter similiarium partium morbos collocari debere, quod & horum inventores nobiscum profitentur. Quod autem similes partes, quoad similes sunt, non sola intemperie unitatisque solutione laborent, sed et alios insuper morbos ratione materiae, ac totius substantiae, patiantur, his ferme rationibus demonstrare aliqui conantur.

6. In quibus sanitas partium consistit, aveniunt, in eisdem morbus quoque reperitur. At similiarium sanitas consistit in partium singularium materia, temperamento & forma seu specie. Quamobrem tria statui oportet similiarium morborum genera: unum materiae, alterum temperamenti, tertium formae seu totius substantiae.

7. Ad materiam pertinent nimia durities aut mollities: crassities aut tenuitas: densitas aut raritas: adstrictio seu tensio aut laxitas. (His aliqui perperam addunt sensus acutiem atque dolorem.) Quod enim

enim propter hæc, temperamento non mutato, partium actiones la-
dantur, multa ostendunt: ut, quod ventriculus aliquorum nec acetum,
nec sinapi fert: quod odoribus certis aliqui mirifice vel iuuantur, vel
offenduntur, quod morbi ventriculi, iecinoris, &c. adstringentia per-
petuo postulant: quod vires Galenus asserit in spiritus, carnis & soli
darum partium iusta quantitate & qualitate consistere: quod immo-
deratè laxantia vires idem dissoluere ait: quod tenuitatem cerebri
ingenij felicioris causam constituit.

8. Iam quod totius quoq; substantiæ morbi dantur, illud primùm
probat, quod verisimile prorsus est, sic partes agere, quomodo Seru-
thij venter. Hic autem ferrum coquit, non calor elementalis aut in
sui temperamenti ratione, sed totius essentiæ natura. Deinde quod
Galenus etiam subtilius philosophatus temperationem à tota substan-
tia diuersam ponit. Item, quod libro 2. ad Glauc. immoderatè laxan-
tia robur soluere, refrigerantia calorem extinguere, qualitates extra-
neas vim & facultatem debilitare scribit: quo in loco tria morbo-
rum genera in similaribus manifestè sedibus discludit. Item quod i-
dem ^{in 1. de diff. mater. & 1. de diff. mater.} affirmat magis totius substantiæ proprietate,
quàm nota qualitate nocere. Denique quod medicamenta totius
substantiæ morbos similarium partium pellentia inueniri asseuerat.
Cum itaque omnis actio sit ex contrarijs sub vno eodemque gene-
re comprehensis (ac fieri non possit, ut aut qualitas in substan-
tiam aut substantia in qualitatem primùm & per se agat) ne-
cessum est, ut qualitatibus suis qualitates nostri corporis, &
tota substantia totam partium substantiam primò afficiant. Hoc
autem què posset contingere, si nullus totius substantiæ morbus ex-
sisteret?

9. Alij quidam sic idem probant. Similaris pars viuens & agens,
præter materiæ & temperamenti similem substantiam, formam in se
habet occultiore, qua est os, caro, neruus: quaq; viuunt. Patiuntur i-
gitur duplices morbos, quoad sunt similares, & quoad inter se disse-
runt ac viuunt. Hos vel morbos totius substantiæ, vel formæ, vel a-
lio modo nomines licet: modò non ignores, singularum partium for-
mam actionum earundem (magis quàm temperiem) causam existere:
& quemadmodum virtus & robur eis feruntur accepta, sic vitia que-
dam in eis statuenda esse.

10. Huius proinde generis morbi sunt, quicunq; nec materia nec temperamento aptè attribui possunt: quales sunt febres putrida: & pestilentes: morbus Gallicus: contagiosi: venenati: & maligni alij.

11. Ut quàm vera sint iam dicta perspiciatur, scire primum oportet, quid sit tota substantia. Horum morborum inventores, hac in re, ut in plerisq; alijs, quas novare voluerunt, non sibi constant. Primum dicunt esse perfectionem & integritatem, qua res unaquaq; consistit. At consistunt res suis formis in materia rite concinneq; præparata: nec alia re ulla opus habent ad essentia suæ constitutionem. Nihil ergo aliud fuerit istis tota substantia, quàm compositum ex materia & forma.

12. Deinde cum spiritus & innati caloris dissolutionem à vigilijs laboribus, inedia, strangulatu, extremo et penetrabili frigore factam, totius substantia morbum nuncupant, spiritum & calorem insitum nomine totius substantia intelligere videntur. Quò illa verba etiam spectant: Necessè est alias haberi causas, quæ dissoluto temperamento putredinem inuehunt, alias esse, quæ innatum calidum extinguunt atq; diripiunt. Hac autem dissolutio, est totius substantia corruptio. Item, venenorum ferocia, in nativum nostrum divinumq; calorem, insumq; vitæ principium maxime ac primum sevit.

13. Ideò autem videntur spiritum atque calorem totam vocare substantiam, quia sibi (verbis quibusdam Aristotelis pessimè intellectis decepti) persuaserunt, originem eorum caelestem esse, non Elementarem: atq; animam & facultatem eius in uniuscuiusq; partis innato spiritu & calore insitas principales actionum omnium causas existere. Quoniam igitur spiritus cum ingenito calore ledi adeoq; dissipari (temperamento vel nullo modo, vel leuiter offenso) atq; eo modo actiones ac vitam ipsam tolli iudicant, horum extinctionem totius substantia morbum nominant.

14. Aliter rursus loquuntur, quando cum congenito calore formam & facultates coniungunt: & compositum ex spiritu, calore, forma & facultatibus, totam substantiam appellant. Totius verò substantia nomine, inquirunt, & insitum calorem, & facultates, ipsamq; formam complectimur. Huc & illa referri ex parte aliqua possunt: Partis autem tota substantia est, quam & speciem, & interdum facultatem appellamus.

appellamus. Item, quando spirituosam in nobis substantiam ad formam, carnosam & solidam ad materiam referunt.

15. Eodem non rarius totam substantiam dicunt esse formam, siue speciem: ut ex antè citatis patet. Nec aliud sensere, cum in similari parte morbos quosdam materiae, nonnullos temperamenti, deniq; aliquos totius substantiae statuerunt: quia in ea insunt Materia, Temperatio, & Forma. Item quando sic scribunt: Causae totam rei substantiam primum & per se inuadentes, totius speciem exterminant, parum admodum lesa temperamento. Deniq; cum toties nobis inculcant, nihil interesse, siue tales affectus totius substantiae, siue formae aut speciei morbos vocemus, &c.

16. Rursus cum putredinem asserunt morbum esse totius substantiae, aliud à forma videntur per totam substantiam intelligere. Etenim putredo est affectus corporis misti, quoad mistum est: non aut formae, aut misti, quoad formae particeps est. Quamobrem nihil aliud hoc pacto accepta tota substantia fuerit, quam proprietatem misti.

17. In hac significatione vtiur passim Galenus nomine totius substantiae: quod in eius lectione cum iudicio aliquo versatis notissimum est. In praesentia sufficiat vnum illum locum citasse, qui in 4. de simplic. pharmac. par. cap. 15. legitur, vbi tam clare docet, quid per totam substantiam intellexerit, vbi clarius docere vix alius possit, &c.

18. Quod totius substantiae nomine Galenus expressit, hoc Auenennas initio lib. 2. Canon. complexionē secundā nominauit: Aristot. principio lib. 2. de part. animal. secundam compositionem, (διωτέραν οὐδεσιν, ἢ οὐστῶν) vocauit. Alij vel substantiae, vel materiae ac temperamenti cuiusq; rei proprietatem nuncupare soliti sunt.

19. Errant ob id plurimum, qui morbos totius substantiae ex Galeno volunt probare, atq; aliud per totam substantiam intelligunt ab eo, quod Galenum sic nominare diximus. Nec speciem seu formam sic vocauit Gal. nec ex materia & forma substantiae effestrice (quam in plerisq; rebus ne esse quidem putauit) compositum: multò minus spiritum & congenitum nobis calorem ita nominauit: sed cuiusq; rei materiam propriam aptè temperatam isto nomine extulit.

20. Scire possē hac convenit, quid propriē sit pars similari, & quid instrumentalis: item quae sit actio similari, & quid instrumentalis: & quod earum sit discrimen. Equidem non quicquid in similari parte inest, ipsi tanquam similari inest: siue ad naturam similitudinis (licet mihi sic loqui) spectat. Etenim magnitudinem, figuram, &c. habent etiam similes partes: quae tamen ad earum naturam, quoad similes sunt & dicuntur, non pertinent. Eodem modo non quoduis in similari parte vitium inherens, actionemq̄ impediens, pro morbo similari habendum est: sed illud solum, quod actioni eius, quoad simi-
laris est, impedimentum adfert.

21. Ceterum partium viuentium (de his enim agimus) aliae vocantur similes, aliae instrumentales: propterea quod actionem edere possunt vel similem vel instrumentalem. Quae neutrius est instrumentum, homonymas sic nominatur: ut scitē docuit Aristoteles. Hac de causa illis describendae sunt rebus, quae ad actionem earum conferunt. Videndum proinde initio est, quae & qualis actio sit similari, aut instrumentalis.

22. Actio purē similari tres in se condiciones habet. Vna, quod à partē suae temperie inchoatur. Altera, quod ab eadem etiam absoluitur. (Multa namq̄ actiones à temperatione quidem principium ducunt, quae ab eadem sola non perficiuntur.) Tertia, quod abs qualibet similari partē particula integra & perfecta editur. Actio enim similari, sicut aliae substantiarum proprietates, cum corpore suo diuidua est: atq̄ in omnibus particulis ex aquo insidet. Colligitur hinc, illud, quod actionis similari causa est, aequaliter per omnes eius particulas extensum esse: non in vna magis, quàm in alia, inherere.

23. Purē instrumentalis (sunt enim ex similibus & instrumentalibus mista, ut sic dicam, actiones plurimae) ea est, quae à temperie sola nec inchoatur: nec absoluitur: nec nisi à toto instrumento perfecta editur. Etenim instrumentalis actio à certa totius instrumenti magnitudine, figura, numero, situ, & connexionē cum alijs, (quae extra totum instrumentum inuenire aut fingere nullus potest) duntaxat perficitur. Quo etiam fit, ut totius instrumenti & partium eius nec nomen nec ratio sit eadem.

24. Quare pars similari ea fuerit (cūm propriē loquimur)
cuius

cuius particula omnes eandem habent cum tota naturam, definitionem, & nomen: siue qua non in alias, quàm eiusdem nature ac nominis partes, diuidi potest. Nam qua in partes specie differentes (aut non eandem vim & potentiam seruantes) distrahi potest, actionem similem non edit. Quamobrem nec similis dici debet.

25. Instrumentalis econtra dicitur, qua tota solùm, partibus suis omnibus iunctis, inq̄, vnam eandemq̄ actionem conspirantibus, actionem perfectam edit. Huius particula & partes, quia eandem cum tota actionem edere nequeunt, nec nomen & essentiam, nec potestatem totius obtinuerunt: cuius rei gratia specie à tota manifestè differunt.

26. Illud præterea nouisse expedit, quòdnam illud sit, à quo actiones proximè manant. Quippe necessarium est, si morbus sit affectus primò ledens operationes, vt eius rei sit vitium, qua proxima est actionum causa. Quamobrem si compertum habebimus, quot & quæ sint actionum proximæ causæ in similaribus, illud etiam intelligemus, in quot & quibus rebus similis morbus sit quarendus. Actio porro vno modo considerari potest, vt simpliciter est actio: non hæc vel illa actio. Altero, vt est certa & definita aliqua species: vt visio, auditio, ambulatio, ciborum concoctio. Tertio, vt est laudabilis vel illaudabilis actio. Differunt enim tria hæc, Actio simpliciter seu generaliter accepta: Actio specialis siue determinata: & actio bona vel mala.

27. Animam principium & causam actionum omnium esse, confessum est cunctis. At per se considerata, causa dici potest actionis generaliter intellectæ: quod fermè tantundem est, ac si nullius dicas. Nam sicut genera scorsum non extant (nisi quatenus vniuersa intellectus nostri sunt) sed in speciebus solummodo subsistunt, sic actio simpliciter accepta nulla est: nisi qua in definitis siue specialibus actionibus inest. Actionis porro certæ author est Anima: sed non sine instrumento actioni edendæ destinato: sicut Aristoteles libro primo de Anima capite tertio demonstrauit. Vt sine instrumentis nullius ipsa determinatæ actionis causa est, ita cum diuersis diuersarum, cum omnibus omnium (vna secundum essentiam existens) principium

est ac dicitur. Actiones enim sunt compositorum, nō componentium, sicut omnibus omnium seculorum intelligentibus rectè visum est.

28. Quia verò impossibile est vel fingere aliquod instrumentum, quod neq, conuenienter naturæ, neq, inconuenienter affectum siue dispositum: siue quod neq, sanum neq, agrum sit, (contrariorum enim medio carentium alterū inesse in subiecto, circa quod versantur, prorsus est necessarium) impossibile quoq, est, actionem aliquam fingere, quæ neq, congruens neq, incongruens, id est, quæ nec bona nec mala sit. Sanitas igitur atq, morbus causæ proximæ sunt omnium actionum.

29. Quocirca non potest fieri, ut pars viuens seu animata, secundum naturam affecta sit, atq, actionem edat malam: sicut è contra fieri nequit, ut actio aliqua sit vitiosa, quandiu eius instrumentum aptè congruenterq, dispositum est. Quippe vel non rectè definiuerunt morbum veteres, (quando affectum esse dixerunt actiones primò laudentem) vel necessitatem habent, quæ diximus. Etenim effectus cuiuslibet vnus, causa propinquissima non est nisi vnica: licet antecedentes possint esse plures. Iam quia morbi definitio rectè tradita est, consecrarium est, ut partium dispositione vitiosa, necessitè pro vitij qualitate & quantitate oblectantur earundem actiones: & actio partis alicuius oblesæ, vitium insit in instrumento eius. Nec minus necessarium est, ut dispositione cuiuslibet partis illæsa permanente morbus in ea nullus insit. Quare nec sine morbo actio talium partium impediri, nec actio impedita, morbo vacare poterunt.

30. Postremò videndū est, quæ nam dispositio similarium partium proprias functiones primò offendat. Hoc intelligi nequit, priusquàm constet, quæ sit partis similis, quoad est similis, propria operatio. At hæc alia esse non potest quam naturalis cuiusq, partis appetitio, attractio, retentio, assimilatio seu alteratio & concoctio, appositio, vitio, expulsio. Quippe nullæ aliæ in omnibus partium similarium particulis quantumuis pusillis, insunt, At inesse in omnibus æqualiter totam actionem oportere, in 22. ostensum fuit. Hoc dato, necessarium est alterum illud dari: nempe dispositionem similis actionis causam similiter in omnibus particulis inesse. Quare temperamentum cogimur statuere similarium actionum causam. Etenim præ-

ter temperamentum, & formam, & materiam, nihil in omnibus similarium partium particulis huc pertinens reperitur. (Quæ præter iam dicta insunt, ad institutum præsens nihil faciunt: testibus illis ipsis, quibus cum agimus.) Quo fit, ut vel temperamentum, vel forma, vel materia, iudicanda sit causa actionis similarium partium.

31. Sed formam absque instrumento corporeo nihil agere, iam declaratum fuit. (Docuit idem Aristoteles multis in locis, & in 1. de Anima cap. 3. ex professo repetiuit: tam non posse Animam sine corporeis organis agere docens, quàm non potest Artifex instrumentis carens artis sue opera exercere.) Si absq; membrorum dispositionibus agere possent formæ, perpetua definita fuisset saxitas, quod sit dispositio corporis, à qua primò actio editur. Quippe non corporis dispositio proxima esset actionis causa: sed forma siue anima. Ceterum quod absq; membris potest tum bene, tum malè agere, idem absq; lesione membrorum pati & obledi etiam potest. Iam si per se primò pati possunt formæ, etiam generari & corrumpi absq; subiecti offensa possunt. At cum nec habitus, nec dispositiones per se primò pati queant, & ad substantiam quoq; non sit motus (ut Aristoteles demonstrauit) qui paterentur hoc pacto formæ, res planè diuina existentes? Taceo quod actio (præsertim verò corrumpens) tantum inter contraria videtur. At formis nihil est primò contrariū. Itē si per se actionū causa foret anima, eodem semper modo ageret: nec defatigaretur unquam: idē agendo non pateretur. Hoc enim solis formis usu venit, quæ qualitatibus aut partibus organicis agunt. Item, non omnis morbus esset affectus corporis: nec usum haberent necessarium ad actiones omnes instrumenta, siue membra: Deniq; non essent actiones compositorum, sed componentium.

32. Quòd si maximè aliquis hęc hæret, saltem de anima nostra certus esse potest, quòd immortalis & spiritalis sit substantia: quæ ab his rebus fluxis & corporeis pati per se primò nihil possit. Si enim calefieri aut frigesieri per se posset, calida aut frigida esset: atq; instar aliarum rerum interimi etiam posset: quod veritati cælitus nobis patefactæ repugnat. Quin etiã Aristoteles loco citato idem nobis oculorum exemplo exposuit: cum in senibus obtusiores fieri proprio vitio non anima defectione, assenerauit.

33. Sed frustra studemus hæc probare, cum illi, contra quos præcipue disputamus, eadem asserant his verbis: Quum corporis pars sola primum & per se functionum sit opifex, eius duntaxat integritas & firma constitutio functiones perficit, & sanitas est. Infirma verò atque vitiosa primum & per se functiones evertit: hæcque sola morbus censetur. Item, Forma ope materiae & temperamenti constituta, nihil efficit. Iam quod anima mutari nequeat: non minus disertè affirmant his verbis: Nihilominus partes ipsas hæc statuimus principales, proximasque functionum causas: siue quod recon dita penitusque abstrusa sit animæ facultatumque substantia: siue quod ad agendum imprimis necessaria sit instrumentorum vis: siue quod fortasse, (ut præstantissimis Philosophis visum est) animæ facultatumque substantia immutabilis nulla vi, nulloque morbo labefactari atterive possit. Nihil in his verbis displicet, (vera enim sunt omnia) nisi quod animæ nostræ substantiã fortasse immutabilem ait, (Rectius Plato θεὸν ἔμμενίστατον, non se dubitaturum ostendit) & quod ob eam causam suspicatur partes principales functionum causas: quia animæ substantia abstrusa sit.

34. Aliud igitur à forma si est id, quod similariis actionis est causa, restat ut vel materiae assignetur, vel temperamento adscribat. Materia pro causa poni non debet: ut quæ neque subsistere, neque principium & causa ullius actionis absq; suo temperamento censi possit. Nam ut res naturales omnes propter quantitatem diuiduæ sunt, ita propter materiam patibiles duntaxat, sed propter qualitates in ea inherentes agendi vi præditæ sunt. A temperamento igitur manant actiones similes supra dictæ, scilicet, Attractio, Retentio, Alteratio, Expulsio, &c. Quæ cum à partium raritate, densitate, laxitate, adstrictione, crassitudine, tenuitate, (mollities & durities pro causarum diuersitate modo inter similes, modo inter instrumentales collocantur) non debilitentur, si mutatio imprimis qualitibus nulla sit facta, manifestum est, ad similes morbos hæc vitia non attinere.

35. Ex prædictis nullo colligitur labore, morbos totius substantiæ nullos dari. Quod enim nec inter continui solutiones, nec inter instrumentorum affectus, reponi debeant, manifestum, & ab omni horum
mor-

morbis inuentoribus concessum est. Quod nec inter similes cen-
seri valeant, ex supradictis euidenter demonstrari potest. Si enim
morbi essent similes, actionem partium similarium primò & per se
laderent. At hæc cum in proprio partium singularum temperamento
consistant, ladi non possunt, temperamento non mutato. Aut ergo
idem sunt temperamentum & tota substantia: aut non æquè primò a-
ctiones laderent.

36. Si respondeat aliquis, totius substantiæ morbos, non primò
semper ledere paulò ante dictas similarium actiones, frustra effugi-
um queri respondebo. Etenim actio similis, quæ verè modò ac pro-
prie talis sit, nulla excogitari alia potest: vt clarè ac firmè satis
probatum videbit, qui superiora attentè examinauerit. Quæ præter
ante dictas operationes in quauis similari parte insunt, ea ad partem
similarem, quoad similis est, (hoc est, quoad similem edit actio-
nem) minime spectant: sed ad eandem, quatenus pars instrumenti a-
liqua est, pertinent. Talis est, exempli gratia, musculi actio, quæ tum
contrahitur, tum laxatur.

37. Præterea nihil est in parte similari actionibus deseruiens, præ-
ter temperamentum & formam, siue animam. At formam partium,
id est, Animam, (Materia qualitates aliæ nulli actioni, quàm in-
strumentali, vtilis esse possunt: cum nullius ipsa sit principium effi-
cientiæ) ægrotationi obnoxiam non esse certum est. Cuius ergo rei
vicia dicentur totius substantiæ morbi, si temperamenti non erunt?

38. Et cum ægrotare illa tantum possint, quæ actionis causæ pro-
pinquissimæ existunt, videndum est, num tota substantia per se vl-
lius actionis causa existat? Si nullius sit, frustra de morbis ipsius
soliciti sumus. Si esse alicuius causa dicatur, demonstrari eam oportet.
At demonstrari nulla poterit. Etenim operationes partium vniuersæ,
aut sunt similes, aut instrumentales, aut mixtæ: quæ scilicet
amborum naturam participauerunt. Generatio sanguinis, exempli
causa, est actio similis hepatis. Quod multus vno tempore gene-
ratur sanguis, vasorum multitudo & capacitas efficit: atq; ob id in-
strumentali accensetur functioni. (Actio instrumentalis multò patet
latius, quàm actio voluntaria.) Sicut in hepate supra similes, in-
strumentales, & ex his compositas actiones, nulla alia ostendi po-

est, ita in alijs quoque partibus nulla inesse monstrabitur.

39. Quæri deinde potest, utrum tota substantia morbum pati queat, temperamento illeso permanente? Si affirmetur, (quod non-nullos facere ex supradictis liquet) & ab eo morbo actio aliqua lædi statuatur, incredibile est, quàm absurda consequi sit necesse. Primum actio lædetur, partium dispositione nulla mutata: (Quippe nec unitas, nec instrumentale aliquid, nec temperamentum:) quod fieri non posse abundè iam ante demonstrauius. Etenim nulla est in tota hæc rerum vniuersitate actio, quæ non simul sit vel bona vel mala actio. At bonitas & malitia actionis cuiuslibet talis est, propter dispositionem partis, à qua editur, congruam vel incongruam. Iam extra continui solutiones, instrumentales dispositiones, & intemperiem, nulla reperitur in corporibus nostris dispositio præter naturam: quæ actionis cuiuspiam causa existimari debeat. (nam raritas, laxitas, tenuitas, & c. ad instrumenta referuntur.) Quæ igitur erit dispositio totius substantiæ, propter quam actio eius fiat bona vel mala?

40. Deinde actiones hæc neq; aptæ, neq; ineptæ dici poterunt: cum absq; dispositione vlla edantur. Instrumento enim actionis speciem: Instrumenti dispositioni aptæ vel ineptæ, bonitatem vel vitium actionis acceptum ferri debere monstratum fuit.

41. Præterea actio aliqua partis similis (totius videlicet substantiæ) integra remanebit, licet naturale ipsius temperamentū corruptum sit: quòd non modò seculorū omnium iudicijs contradicit: verum etiam ipsis inexplicabile manet. Quomodo enim tota substantia seu forma (frequenter pro vna eademq; re ponunt duo hæc) inoffensè agit temperatione corrupta, si quemadmodum alibi asseuerant, temperamenti ope destituta nil efficit? Quòd porrò iuxta eorum placita tota substantia possit integra & inoffensa permanere, temperamento deprauato, vel ex eo intelligatur, quòd dicunt, sic totam substantiam à temperatione distare, quomodo putredo ab intemperie differt. At secundum istos putredo gignitur sine intemperie: & rursus intemperies sine putredine oritur. Quare & totam substantiã oportet cum & sine intemperie inueniri illasam. Nos contra scimus fieri nulla vi posse, vt, quòd putrescit, intemperatum non sit: cum natui caloris extinctione definiatur putredo: nisi si fortè temperationem inculpatam esse iudicant, cuius principalis qualitas calor periit.

42. Postremò secum ipsi pugnant alia quoq; ratione: dum in similiari parte tria solum statuunt actionibus commodantia vel incommodantia: Materiam, Temperiem, Formam. Formam per se primò ledi non posse (per eccidens duntaxat patiuntur formæ, subiecto scilicet alterato) certum est. Materia sine sua temperie nec subsistere, nec animo comprehendi rectè valet: vt quæ secundum analogiam solum Aristot. vel spuria ratione Platoni duntaxat percipiatur. Quippe temperamentum id est, per quod materia vna ab alia differt: siue per quod mistum quoad mistum est, subsistit. Per hoc cum materia quelibet talis sit, qui fingetur offendi offensione ad ipsum non pertingente?

43. Quin etiam sentiendæ actum ladi cernimus, quoties particule temperatio vitata est. Etenim frigus, siccitas, humiditas, &c. manifestè impediunt et obtundunt sensum. Clarins ex eo perspicitur, quòd non omnes illæ partes, ad quas per nervos sensus deriuatur, statim sentiunt. Vt enim sensus capaces sint, certo modo temperatas esse oportet. (Aristot. lib. 1. & 3. de Anima, ob id ossa, pilos, plantas, &c. sensu carere asseuerat, quia nimis terrea sint.) Cur enim alij alijs acutius aut obtusius parte aliqua vna vel pluribus sentiunt? In causa non sunt spiritus & facultas, dum in membra conuenienter influunt: quod positum volumus. Causa igitur in ipsa membri dispositione querenda est. Quòd si facultates aliunde membris communicata nihil agere in eis possunt absq; beneficio insiti temperamenti, quomodo eorum propria substantia aliquid efficiet, quoties propria temperies vitata est?

44. His adde quod fieri nullo pacto potest, vt tota substantia, quicquid ea tandè putetur esse, morbum acquirat sine motu. Nam cum morbus sit *ἄσθενος* quædam præter naturam, sine motu non inducitur. Etenim corpora habitus & dispositionis ratione non moventur, sed quiescunt. At alio quodam moto dispositiones sunt, vel non sunt. Ergo vel alteratio, vel loci mutatio præcedit morbi totius substantie generationem. Si solus motus localis antecedit, instrumentalis gignitur morbus. Si alteratio præeat, temperamenti vitium succedet. Nam primarum duntaxat qualitatum alteratio morbum inducere similem potest. Sanè non datur motus siue alteratio, vel in prima, vel in secunda, vel in quarta specie qualitatis: sed tantum in tertia. Mutantur ergo patibiles qualitates priusquàm tota agrotet substantia.

At illis mutatis siue tota aegrotet substantia, siue integra persistat, laeduntur partis actiones: nec nisi temperamento restituito restituntur.

45. Denique certum est, totam substantiam corpus esse: siquidem morbis obnoxia statuatur. Nam morbus est affectus corporis: non aut formae, aut rei alius incorporeae. Quocirca suis dispositionibus non caret, quarum ratione agat & patiatur: cum fieri nulla ratione posse ostensum sit, ut actio edatur à re naturali, quae nec laudabilis sit, nec illaudabilis. At bona quae reddatur mala, dispositione non mutata? Obladi igitur dispositionem totius substantiae oportet, priusquam actio eius bona, efficiatur mala. Ceterum corporum dispositiones mutari aut corrumpi nequeunt, nisi subiectum vel distrahatur, vel secundum qualitates patibiles alteretur. Illa mutatio instrumentalem morbum aut continui solutionem parit, alteratio qualitatum primarum effectricium (reliquae ad actionem similem per se non conferunt) intemperiem creat. Rursus ergo temperamentum necessario mutabitur, antequam noxia ad totius substantiae dispositionem pertingat. Equidem corpora secundum sanitatem & morbum non mouentur, sed quiescunt: cum sint motionum termini. Vt igitur in corpore cum sanitas cum morbus sit, materialia (sic vocant Recentiores) sanitatis & morborum moueri oportet.

46. Ad argumenta facile ex declaratis respondebitur. Negamus tria in similaribus morborum genera statui debere: quia ex tribus, scilicet Materia, Temperamento, & Forma composita sunt. Morbus enim cum sit eius rei vitium, quae actionis propinquissima est causa, neque Materiae, neque Formae, sed composito (propter eius temperationem, unitatem & organicas partes) per se & proprie accidit: ut propinquiori actionum causa. In simili igitur parte nulli alij morbi insunt, quam unitatis & temperationis. Materia sine temperamento considerata qualitates ad instrumentalium morborum constitutionem concurrere: Formam immutabilem esse, firmè ostensum est.

47. Accidentium in VII. thesi comprehensorum, quaedam propter materiae qualitates iam dictas contingunt. Ventriculo & hepati, &c. adstringentia conueniunt, non quatenus similes sunt partes: sed quatenus actionem edunt vel instrumentalem, vel mistam. Quaedam propter

per sensus acrimoniam accidunt: quem constat partes quaslibet exquisitum magis minusq; habere, non propter raritatem vel densitatem materia, sed temperamentis proprietatem. Hanc ob causam certorum hominum ventriculos acria non tolerare, scitè à Galeno affirmatum est.

48. Sunt qui propter Idiosyncrasias certos odores aut sapes ferre nequeunt: quod tamen non toti speciei, sed paucis in ea indiuiduis, vsuuenit. Et quibus accidit, non horrent ab acribus omnibus, vel graueolentibus cunctis, sed certos quosdam solum vel sapes vel odores abominantur. Si propter materia raritatem (exempli gratia) fugerent acetum, acria omnia eandem ob causam vitarent. Sed acribus alijs sepe delectantur. Quocirca neq; Materia, neq; Forma, sed temperamentis proprietati ascribenda est huius accidentis causa.

49. Frigoris, caloris, laborum, &c. alijs alijs patientiores sunt, non propter praedictas materia qualitates tantum, sed multò magis propter eiusdem temperationem, consuetudinem, calorem è corde ampliorum aut parciorum influentem. Sic dolores alijs alijs ferunt moderatius tum ob dictas ac similes alias causas, tum ob qualitatem à cerebro magis minusq; communicatam.

50. Ingenij & cogitationum celeritas organica magis quàm similis actio est: ut ex praedictis perspicue liquet. Equidem spirituum naturam, cerebriq; ac capitis tum temperationem, tum conformationem magis ac proprius sequitur, quàm materia condiciones.

51. Admirabilius est, quod ex eo novos morbos cudunt, quod virum essentiam Galenus dixit consistere in spiritibus, carnis, & solidorum partium, iusta qualitate & quantitate. Nam ipsemet hæc in Meth. 1. & 2. item 12. Meth. 5. ita dilucide exposuit, ut quomodo novis morbis fabricandis seruiant, ego non videam. Tantundem eos iuuat, quod ad Glauco. scribit, immoderate laxantia, itemq; calefactione, & frigescentia, denique qualitates quasdam extraneas virtutem dissoluere. Dubium non est, quin pluribus modis vires debilitari ac solui queant. An ob id Galenus tribus ijs modis, quos hoc loco enumerauit, tres morbos sedibus disclusit?

52. Nihilò firmiora sunt, quæ in 8. recitantur. Partes corporis nostri vixò concedimus agere totius essentiae naturam: nõ solum caloris et

temperamenti insiti ratione. De Struthione utrum is absq; ingeniti caloris & temperamenti opera ferrum conficiat, sicut isti asserunt, asserit mare nil aliud volo, quam non esse ei frustra datam suam temperationem. Vidi quidem Struthionem auidè arripere & deglutire ferrum: at utrum concoxerit, & quomodo concoxerit, calor sine sui beneficio, an sine eo, non vidi. Puto autem coctionis modum eundem esse in Struthione, qui in alijs cernitur animalibus, quæ cuncta caloris & temperamenti sui auxilio ingesta conficiunt. Sed de homine sermo nobis est. Eum qui assumpta coquere sine opera caloris & temperamenti demonstrabit, rem miram præstabit.

53. Galenum aliquando temperamentum à tota substantia distinguere fatemur: at temperamenti nomine idem semper intelligere negamus. Sæpe ei qualitatem manifestam ex simplici primarum qualitatum confusione ortâ significat: cui vires alias nullas adscribit, quàm calefaciendi, frigesaciendi, &c. pro vincentis in mistione qualitatis vnius aut duarum potestate. Non raro qualitatem occultiore ex diuersis diuersarum misti partium temperationibus ortam, sic vocat. Illa sine subiecto intelligitur: hæc absq; peculiari & propria materia animo non concipitur. In illa vis superantium qualitatum duntaxat æstimatur: in hac quid omnes simul iunctim vnâ cum subiecto possint, expenditur. Illa nota & sensibilis qualitas est: hæc sensibus non percipitur.

54. Isto modo vsus est nomine temperamenti, cum virium dissimilitudinem, quam in rebus deprehendimus maximâ, à temperationis earû dissimilitudine proficisci ait: cum ἰδιουγενεσία, hoc est, temperamenti proprietate res distingui asserit: cum propter eandem admirabiles in rebus vires quibusuis inesse contendit: quibus hæc alimenta nobis sint, illa venena, &c.

55. Et si igitur temperamentum à tota substantia differat, cum pro nuda qualitate ponitur, non tamen ab eadè distinguitur, cum pro qualitate ex disparibus dissimilium subiecti partium temperationibus conflata (quæ sine subiecto suo nec subsistere, nec definiri, nec intelligentia percipi valet) sumitur. Eadem hæc (certam videlicet materiam suam certa temperatione insignitam) totius substantie nomine completi voluisse Galenum nullus dubitat, qui cum in plerisq; rebus nihil aliud agnouisse apud se cogitat.

56. Quocirca non rectè aliqui totius substantiæ morbos à temperamenti morbis seiunxerunt. Quippe totius substantiæ partes secundum Galenum sunt, Materia, & eiusdem Temperatio. At Materia apud eum nullius actionis causa proxima est: sed Temperamentum. Hoc ergo solum lædi oportet, quoties actio ponitur læsa. Idem ergo sunt totius substantiæ & temperamenti morbi. Eadem ratio locum habet, si (quod cum Aristotele & rectè philosophantibus omnibus faciendum esse censemus.) Formam illis, tanquam tertium addas. Nam hæc etiam tamen si prima & princeps causa est actionum, non tamen est proxima. Morbus autem proxima cause vitium est: non remotioris.

57. Ne hoc quidem aliquid probat, quod quedam totius substantiæ nobis magis aduersari aiunt, quàm qualitatibus. Non enim rectè concluseris, tota substantia inimicum est nobis: Ergo morbum totius substantiæ in nobis generat. Nam & effluuia pestifera, & medicamenta septica, tota substantia nobis contraria sunt: quæ tamen calefaciendo, putrefaciendo, erodendo, nos offendere nullus nescit. Sic nominantur quæ non propter copiam, sed propter ingenitam malitiam inimica nobis sunt: & amici in se nihil omnino continent: atq; ob id à nobis vinci nunquam sic possunt, vt vsum aliquem ex eis percipiamus: vt multis Gal. in 3. de Temper. 4. & 3. de simpl. pharm. potest. 22. exposuit, &c.

58. Non firmitus est argumentum à medicamentis tota substantia sua vel iuuantibus vel nocentibus sumtum. Quippe nihilominus suis in nos qualitatibus agunt. An non alimenta propter totam substantiam alimenta existunt? An in ea non agit ventriculus noster calore temperamenti sui? Omnino. Quid igitur prohibet, quominus pharmaca totius substantiæ nobis aduersa, suis qualitatibus in calorem & temperamentum spiritus & partium solidiorum agant? Quid aliud est tota medicaminum substantia, quàm talis materia tali temperie prædita? Equidem nulli formæ vel speciei ascribi eorum actio potest: (quam, priusquam agant, amiserunt) sed soli cadaveri, vt sic vocem, accepta ferenda est. Num ergo materia sine qualitatibus agit? Minimè gentium. Incunctanter dico, nullam substantiam corpoream passionem realem & permanentem corpori

alieno imprimere, absq; opera primarum qualitarum: nisi laceres, dissecet, contundat, &c.

59. Rectè ob id asserunt, nec qualitatem in substantiâ, nec substantiam in qualitatem primò agere. Quippe actio inter contraria est. At nec qualitas substantiâ, nec substantia qualitati per se contraria est: cum generibus differant. Ex hoc autem non sequitur, medicamenta totis substantijs inimica, non agere suis qualitatibus: aut non agere in corporis nostri qualitates. Si enim tota substantia partium corporis nostri calore suo agit in alimenta, cur non tota substantia nobis aduersantia suis etiam qualitatibus in nos agere putentur? Sicut enim alimenta à nobis, ita nos à pharmacis vincimur. Quae tota substantia secundum Galenum agunt, ea qualitatibus totius temperamentis agunt: non una vel duabus duntaxat qualitatibus.

60. In IX. thesi multa examinatu digna habentur. Primum non loquimur nos de parte similari mortua. Deinde formam substantia nullam in partibus similaribus corporis nostri aliâ agnoscimus, quàm animam: quae partes omnes æque informat, ac vita donat. Tertio negamus morbos in similaribus inueniri, qui formæ meri censerî possint. Etenim formam ægrotare non posse satis didum est. Quocirca nulli sunt in similaribus, & quoad similares & viuentes sunt, morbi alij, quàm qui temperamento accidunt. Quos alij materiae morbos nominant, hos ad instrumentales rectius referri posse, præclare viderunt etiam ex ipsis aliqui.

61. Illud quomodo excusè, non inuenio, quod omnes aiunt, partem referre, quo quis modo morbos, de quibus agitur, appeller, totius substantiæ an formæ. Constat enim morbos affectus esse corporis, non formæ. Quomodo igitur non sit reprehendendus, qui morbum aliquem formæ morbum, non corporis, nominet?

62. Non improbo, quòd formam magis dicunt causam actionem ipsa temperatione: si rectè accipiatur. Etenim forma est princeps causa actionum: sed per se & sine temperie atq; instrumentorum congrua dispositione agere nil potest: vti iam antè diximus. Hac eadem & indiuidua secundum essentiam propriam existens, partes diuersissimas informat: & pro earum diuersitate facultatibus diuidua quodammodo efficitur.

63. Grauisissimus igitur error est, putare, singulas corporis partes similes peculiari forma viuere. Ex quot formis substantialibus constaret homo, si vera esset opinio? aut quid Aristoteli hanc opinionem in primo libro de anima capite quarto, verè & solidè refellenti respondebimus? Et si qualibet pars virtute propria forma ageret aut viueret, quod esset animæ munus, nisi quod velut otiosa spectatrix (aut imperatrix tantum) asideret? Agunt partes omnes virtute sui temperamenti, quibus anima vt instrumentis vtens, tam discrepantes actiones (vna cum sit tota in toto corpore, & tota pariter in singulis eius partibus) exercet. Cum sine anima considerantur, præter substantia proprietatem, id est materiam talem hoc certo modo temperatam, nihil reperies. Quoniam ergo forma substantialis omnium est vna, actiones autem diuersæ, non à forma, sed à temperamentorum proprietate diuersitas illa omnis oritur.

64. Si corporis nostri partes prius formarentur, ac deinde animæ eis infunderetur, propriam in singulis formam fingere possemus. Iam dum ab anima informante omnes effingi constat, frustra plures formas comminiscimur. Hoc voluit Aristoteles (non id quod illi dicunt) monere, cum os, carnem, neruum, &c. non à calido, frigido, &c. sed ab eo, quod actus est, siue ab ipsa forma, figurari scripsit.

65. Virtus & robur accepta feruntur partibus similibus, non quoad suam formam præditam seu animatam: sed quatenus aptè sunt temperata. Etenim sæpe vsuuenit, vt partes viuentes magnam viriū suarum partem amittant. Quare vt robur earum in conueniente temperie consistit, ita eiusdem quoque debilitatio in intemperie causam obtinet. De proprijs viribus, quas vt similes possident, loquimur.

66. Cum putredinem morbum faciunt totius substantiæ, per totam substantiam se nil aliud quam mistum intelligere nobis probant: quod supra etiam diximus. Est enim putredo affectio, non forma, non rei alijs quam mista, quoad mista est. Fædè igitur semetipsos oppugnat. Et cum impossibile sit, rem aliquam putrescere, temperamento eius non corrupto, cur totius substantiæ potius, quam temperamenti morbum vocant? præsertim cum nemo nesciat temperamento corrupto, quomodo per putredinem corrumpitur, (alia est ratio, cum qualitas aliqua præter modum augetur solum: & non profusus extinguitur) sub-

substantiam necessario interire.

67. Attamen curatio, inquit, diuersitatem monstrat. Etenim intemperiem curamus qualitatibus contrarijs: putredinem & venenositatem funditus extirpare conamur. Aliud ergo est à putredine intemperies. Differunt ista, fateor, (sed non sic, ut à specie temperies: quod ab his inscite affirmatum legimus) attamen nihil probant: quia posterius sine priore cogitabile non est. Ergo nec putredo sine intemperie. Ideo non eadem est curatio, quia intemperies est veluti fiens aut inchoatum quid, putredo tanquam perfectum. In illa fit corruptio, in hac facta est. Nam est corruptionis species putredo. Cum ergo corrupta restitui nequeant, recte iubemur radicem tollere. Quae adhuc putrescunt, nec dum putruerunt, ea corrigat alteratio per contrarias qualitates inducta: ex quo facile discrimen intelligitur. Quae subito interimunt, nec spiritus vitales dissipant, ea vel extinguunt vel putrefaciunt eosdem. Totam ob id eorum substantiam primo (illiso temperamento) offensam fuisse quis opinetur intelligens?

68. Ergo morbi totius substantiae nulli sunt: & qui pro talibus habentur ac morbi sunt, recte sub intemperie veteres complexi fuerunt. Quos materia morbos vocant, sub instrumentalibus continentur. Sine fructu etiam distinxeris à ceteris tum hos tum illos praeter & contra morem veterum: propterea quod nec recta curationis ratio in illo variat, nec dignotio facilius redditur, Quinimo ex antiquorum principijs rectius cognoscuntur, & feliciter ac certius percurantur.

69. Falsitas opinionis ex authorum insuper inconstantia deprehenditur: dum totam substantiam modo formam, modo eiusdem facultates, saepe spiritum & calorem ingenitum, aliquando ex his compositum, denique materiae proprietatem esse dicitant. (Quasi verò non plurimum ista inter se omnia differant.) Quae in re dum quid potissimum sequantur, nesciunt, mirum non est, eos non eosdem semper morbos pro totius substantiae morbis ponere. Quis ignorat frigus & calorem, labores, vigilias, &c. intemperatos reddere spiritus?

70. Admirabilissimum est, quod cum animam & facultates eius

in spiritu & calore innato collocent, atque ob id spirituum dissolutionem à quacunque causa profectam aliquoties totius substantiæ morbum clamitent, spirituum affectus nihilominus morbos esse negant: & nec per se nec proximè absque interuentu morbi functionibus incommodare asseuerant, atque duntaxat morborum causas existere contendunt. Nos spiritus, præsertim vitales, generalissimum & communissimum animæ instrumentum (& causam, sine qua agere partes nulle queant) esse dicimus. Equidem nec vitam nec temperamentum suum tueri, vel breuissimo tempore possunt, absq; spiritus & caloris à corde perpetuo influxu: quod tum abscissio membrorum, tum arteriarum interceptio, tum morbi quidam clarè demonstrant. Ergo siue ad perfectionem & complementum substantiæ partium similarium viuentium pertinere asseras siue neges, nostra nunc nihil refert: dummodo illud nobis detur, quod res ipsa fateri cogit, similarium partium actiones integras esse non posse, quotiens vel non rectè temporati sunt spiritus influentes, vel non iusta quantitate adsunt.

71. Quæ de origine innati caloris disputant, alibi confutatimus: ubi genuinam verborum Aristot. mentem copiosè declarauimus. Nihil magis & euidentius cum omni philosophia pugnat, hac caloris de celo deductione: quomodo ipsi eum de sideribus deuocant. Vnum hoc in præsentia dicam: imaginabile non esse, quomodo proprius alicuius rei calor extra suum subiectum existat & conseruetur. Facilius calor ex corde in membra influens, in eisdem absq; noui spiritus affectione conseruetur quàm in sublunaribus & mutabilibus hisce rebus calor de celo & sideribus veniens permaneat. Ille namq; cum suo subiecto ex corde ad membra vsq; exporrigitur: hunc cum substantia ex sideribus defluente similiter ad nos descendere quis opinetur? At illam extra cor non generari, ac sine continuato affluxu nullo ferè tempore in membris conseruari nimis nocum est. 29. Martij. Anno 1575.

DISPUTATIO XVI. RESPONDENTE

Leone Vuolphardo Memmingense.

De Putredine.

THOMAE ERASTI
CANDIDO LECTORI.

Cognitionem putredinis nō Medicis tantū, verum etiam
aliarum artium, & imprimis Philosophiæ studiosis vtilem
ac necessariam esse, nullus est qui negare audeat. Quocirca
non videmur temerè Naturam eius, Ortum, Differen-
tias & Causas inuestigare: atq; alios, vt idem nobiscum facere ten-
tent prouocare. Nihil est nomine magis tritum: at res ipsa sic est
ignota, vt vix vllum reperiās, qui non dissentientia scribat & dicat.
Plurimi disputant, vtrum eadem sit Aristot. & Medicorum de putre-
dine sententia. Sic quoq; dissident, qui in 4. Meteorolog. Commen-
tarios conscripserunt, vt quid sequi debeas, & quid verum sit, non fa-
cilè inuenias. Nostras hac de re cogitationes, quas iam olim versa-
re cœpimus, publico examini ob id subicere voluimus, vt vel melio-
ra edocti, falsum verò permutemus, vel in sententia certius confir-
memur. Speramus etiam conatum nostrum cunctis bonis ac verita-
tis amantibus probatum iri, etiamsi videant nos scopum perfe-
ctè attingere non potuisse. Si aliud nihil præstitimus, viam certè ali-
vterius sine errore procedendi aperuimus, Vale.

Aristot. lib. 4. ca. 1. Meteor. putredinem definit his verbis:
την ἰσχυρὰν φθορὰν τῆς ἐν ἑαυτῷ ὑγρῶν οὐκ ἐστὶν κατὰ τὸ
τὴν θερμότητος, ὡς π' ἀλλοθίας θερμότητος. ἢ ἢ
ἔστιν ἢ τὸ ἐξέχειν. Putredo est, inquit, interitus proprii & na-
turalis in quouis humido caloris, ab aduentitio calore profectus: sci-
licet adiuuentis.

2. Hanc definitionem omnes eruditi, qui post Aristotelem vix-
erunt, Medici pariter & Philosophi, summo consensu meo id proba-
runt. Etenim quæ in iusta & bona proprietatis cuiuslibet fixatione
inesse oportet, in hac reperiuntur omnia. Nominis concessa omnibus
notio: subiectum proprium & causa. Et λόγος ὁ οὐκ ἐστὶν τὸ
τὰ φύσιν θερμότητος: subiectum, quod cum causa differentia vni-
locūq; tenet, expressit, cum dixit, ἢ ἢ ἐν ἑαυτῷ ὑγρῶν. Causam exposuit
verbis reliquis, ὡς π' ἀλλοθίας θερμότητος.

3. Nec putandum est aliud vel aliter Galenum sensisse, quan-
do

do putredinem scripsit esse, μεταβολὴν τῆ ὅλης τῆ σώματος σηπο-
 ῦσιν, οὐσίας ἐπὶ φθορῆν, ὑπὸ τῆ ἔξωθεν θερμότητος. Quod Galeno si-
 gnificat tota substantia, hoc Aristoteli significat naturalis & pro-
 prius calor in suo humido: id est, in sua materia. Non potest enim
 res ulla perire, incolumi natiuo calore permanente (testo Ari-
 stotele de iuuent. & senect. 4. de respirat. 8. de breui & longa vita cap.
 5.) quem Galenus frequenter naturam & totam substantiam no-
 minat.

4. Si qua est differentia, hæc fuerit, quod Galenus de mutatio-
 ne ad corruptionem, quæ adhuc fit, potius videtur loqui, quàm de cor-
 ruptione facta. Quanquam nihil vetat, tum huius verba etiam de fa-
 cta, tum Aristotelis de ea quoq, quæ etiamnum fit, accipere.

5. Cæterum ut natura & definitio putredinis exactius intelliga-
 tur, modi, quibus calor naturalis cuiusque rei interire potest, decla-
 randi sunt. Quos quia ignis corruptioni respondere censuit cum
 Aristotele Galenus, quot modis perimatur ignis considerare o-
 portet.

6. Perit ignis ex sententia Aristotelis tribus modis, scilicet σβί-
 σει & μαρανθει, deniq, ἐν δὲ εἰς φθορῆν. Et si autem Aristoteles in li-
 bro de iuuentute & senectute cap. 4. duos priores modos, sub tertio con-
 tineri ostendit, tamen quia is in illis etiam comprehenditur, & bipar-
 titi in σβίσει & μαρανθει tributio propositam disputationem magis
 illustrat, hanc retinebimus: præsertim cum ipsi quoq, Aristoteli cre-
 brius usurpata fuerit.

7. Ignis igitur occidit vel σβίσει, quem interitus modum Exstin-
 tionem vocabimus, vel μαρανθει, quem modum posthac Marcorem
 aut Taborem nominabimus. Et exstingui dicitur, quoties à contrario
 seu frigore perimitur: Marcescere, quando seipsum atterit.

8. Hoc discrimen expressit Aristoteles libro de iuuentute & se-
 nectute, cap. 4. his verbis: καλοῦμεν δὲ τὸ αὐτὸ ἑαυτῶν, (φθορῆν)
 μαρανθει: τὸ δὲ ὑπὸ τῆς ἐναντίων, σβίσει. Sensus est, ignem duo-
 bus modis perire, videlicet à calore & frigore. Nam μαρανθει
 (marcescere) tunc etiam dicitur, cum à vehementiore igne dissi-
 patur.

9. Sic & congenitus cuiusq, rei calor occumbere solet, vel exstin-

Etione, vel Marcore seu Tab. Exstinctione quidem, quando à re frigidâ suae externa (sive interna) corrumpitur. Marcore, quando à calore calor sine frigoris accessione perditur.

10. Toti vero sunt differentiae utriusque speciei, quot modis calor vel à contrario frigesieri, vel à calore tabefieri quomodolibet potest. Haud aliter enim modi seu species corruptionis caloris in suo subiecto distingui possunt, quàm pro causarum corrumpentium varietate agendi, modo.

11. Totidem ergo modis interit natiuus calor, quot ignis perire modis potest. Etenim extinguitur, & à frigido cibo, potu, aqua, aëre, pharmacis: & à diuisione subiecti, ut iugulatione, dissectione, sanguinis profusione, aut alia quauis immodica vacuatione. Duobus huiusmodi modis extingui ignem aperte docet Aristoteles lib. de Respir. cap. 8. Omnia enim hæc frigefaciendo calorem perdunt. Tabescit quoque tum natura, tum vi seu morbo. Naturaliter marcescit, cum seipsum extrinsecus temporis (citra violentiam aut morbum) conficit. Violenter tabescit, cum alimentum iusto celerius depascitur: quod duobus itidem modis contingit. Aliquando enim propter negatam respirationem per strangulationes, suffocationes, obstructions suffocatur: sæpe ob alium caloris accessionem auctus dissipatur aut corrumpitur.

12. Patet ex dictis, non sic σέλιον aliquam naturalem inueniri, sicut μαέγνσις aliqua naturalis existit. Non enim illa, sicut hæc corruptionis species, in violentam & naturalem distribuitur: propterea quod non sic potest naturaliter à contrario calor extingui, sicut à se ipso paulatim potest naturaliter absumi: Ergo ut duplex est caloris à calore profecta corruptio, ita duplex quoque statuitur ab Aristotele μάρανσις.

13. Pro cuius rei declaratione sciendum est, caloris in uiuentibus interitum, mortem vocari ab Aristotele: quod ex his verbis patet, ἀνάκη τοίνυν ἀμα τὸ, τὸ ζῆν ὑπάρχειν, καὶ τὴν τὸ θερμὸν τοῦτου (συνφύτου) σωθῆναι, καὶ τὸν καλούμενον θάνατον εἶναι τὴν τοῦτου φθοράν.

14. Quo posito, sequitur necessarium, Marcorem aliquem esse naturalem, & aliquem violentum seu morbidum: quod itidem affirmat Aristoteles his verbis: τελευτὴ δὲ καὶ φθορά, βίαια & μὴ ἢ τὸ θερμὸν σβέσσει.

σβέσις, καὶ μάρανσις (φθαρεῖν γὰρ αὐτὸ δι' ἀμφοτέρων τούτων τὰς αἰτίας) ἢ δὲ κατὰ φύσιν τῆ ἀπὸ τούτου μάρανσις ὡς χρόνι μὴ καὶ γινομένη καὶ πλειότιτα. Mors & corruptio insiti caloris violenta & per σβέσιν & per μάρανσιν contingit. Eiusdem verò naturalis marcor accidit temporis tractu & perfectione.

15. Clare ostendit Aristoteles in his verbis, nativum calorem marcescere tum naturaliter, tum violenter. Simul etiam differentiam inter duas istas & μάρανσις & species seu modos indicat: dum naturalem ab insito calore sensim longo perfectioῦ temporis spacio, absq; ullius acquisitiij affectus interuentu gigni ait. Ex quo sequitur, violentam ab externa causa interdum brevissimo tempore inuehi. Quæ omnia disertis verbis Aristoteles paulò ante proximè adducta verba exposuit. Nullus nescit, senectutem nonnunquam à morbis maturari, ideoque cum properatione quadam induci.

16. Calor igitur vel natura occidit (& vocatur hæc interitus species μάρανσις κατὰ φύσιν, Marcor naturalis) vel vi sive morbo, & Aristoteles loquitur. Ceterum violenta caloris restinctio est duplex. Nam vel seipsum violenter conficit (Quæ corruptionis species μάρανσις βίαια & Marcor violentus, nominatur) vel à contrario disperditur & σβέσις dicitur. Pluribus modis calor non interit. Qui enim propter alimenti inopiam accidit, in iam enumeratis modis comprehensus est.

17. Manifestum nunc est, caloris corruptionem, quæ per putredinem accidit, Marcoris speciem quandam existere. Inter extinctionis certè modos collocari nequit. Non enim à contrario seu frigore externo rerum putrescentium nativus calor perimitur, sed à calore aduenticio corrumpitur: ut positum nobis fuit.

18. At calor, inquit fortè aliquis, non è solo frigore extinguitur: sed ab immodico etiã calore celerrimè disperditur. Nam & parvus ignis à magno dissipatur: & imbecillis eltychnij flamma in feruentissimo solis aestu restinguitur. Hic caloris interitus ad Tabē, seu Marcorem, referri non potest: si modo rectè μάρανσιν Aristoteles posuit corruptionē caloris esse, in qua calor seipsum conficit. Satis notū est, ignem paruum, quoties à maiore extinguitur, se ipsum non consumere sed à potentiore statim ab initio tantum non subito disperdi. Quare

non quilibet caloris violentus interitus à calore quouis modo effectus, sub tabe comprehenditur: aut non in omni marcore calor seipsum consumit. Hac de causa videtur Aristoteles hanc modum à Tabe distinguere in 3. sect. probl. 5.

19. Respondeo, Aristotelem omnem caloris aut ignis interitum à calore perfectum inter Marcoris species numerare: vt ex libro de inuentute & senectute, lib. de Respirat. cap. 8. & 3. sect. prob. 27. (iuxta diuisionem Graecorum) perspicere cuiq; licet. Deinde si maximè daremus, eiusmodi caloris corruptionem rectius inter species ἀσβεστοῦ, quàm ἀσπείροιο & poni, non posset tamen putredo inter Exinctionis modos recenseri. Non enim sic prorsus corrumpitur calor inscius per putredinem violentam, quomodo ignis ab igne extinguitur. Diuersitatis ratio est, quòd ignis in aliena materiae superficie, aut certis solum partibus, inhaeret, natiuus autem calor, qui in putredine corrumpitur, per omnes subiecti proprij partes diffusus, in omnibus aequè insidet, omnesq; aequaliter regit ac temperat. His adde, quòd calor ignis extincto, non est necesse, vt materia vel subiectum, in quo inerat, simul pereat: cum natiuo calore perditò necessario subiectum, corruptum sit. Differentiam Aristoteles tacitè significauit, cum libro de Respirat. cap. 36. interitum animalium perfectorum & imperfectorum eundem dixit esse, quatenus in utrisque calor deficiens causa est corruptionis: non eundem esse, quatenus in animalibus exinctione caloris cordis mortem adfert: licet implantatus aliarum partium calor non subito simul pereat. Sed & ignis parui exinctionem à maiore flammam, nulli, quod sciam, putredinem putarunt: combustionem quandam potius cum Aristotele iudicarunt. Deniq; falsum illud Aristotelis dictum foret, ignem non putrescere.

20. In Problem. populariter magis loqui Philosophum, accurtionem Physicam non vbique seruare, notum est. Quanquam in hac causa hic etiam à nobis ster: vt ex loco citato patet. Cum priore loco modos seorsum numerat, secum non pugnat. Qui non concedit rationem eadem coactus dabit, Corruptionem caloris ex alimenti defectu naturam, nec sub exinctione nec sub Marcore comprehendi: quod manifestè falsum est.

21. Si qua reperitur in mistis (præter combustionem) corruptio caloris nu-

loris nuper dictæ ignis corruptioni similis, in solis animalibus influente ex corde calore viventibus inuenitur. Hic enim calor brevissimo tempore per suffocationem aut negatam respirationem dissipatur: nec ob id statim cordis aliarumq; partium corporis solidiorum temperationes simul corruptæ sunt. Si enim cum Gal. lib. de Respir. cor ponamus funiculo in lychno respondere, vitalem spiritum, eiusq; caliditatem flamma, putare licebit, ita ferè interire cordis flammam, substantia eius solida illesa manente, quomodo ellychnij flamma raptim à maiore flamma dissipatur, absq; ellychnij corruptione. Tale quippiam solet in summo aestu accidere messoribus: ut dissipatis ab aëris immodico calore spiritibus, subito moriantur.

22. Notandum insuper est, quòd calorem putrescentium dicit ab alieno calore corrumpi in humido. Si enim humidum absumatur à calore peregrino, ante nativi interitum, non putrefaciet, sed à putredine præseruabit. Hac de causa fructus, quos impures seruare cupimus, calore ignis vel solis exsiccare iubemur. Scitè ob id dictum est à quibusdam, non calorem siccum, sed humidum putredinis parentem auctoremq; esse. Nam calor absq; humiditate non putrefacit teste Galeo lib. 3. de compos. pharm. κατὰ γένν cap. 2. potest tamen in re putrescente tanta inesse humoris copia, ut à siccò etiam calore prius corrumpatur insitus calor, quàm humiditas eius dissipari potuerit.

23. Postremò obseruandum est, quòd calorem putrescentem esse calorem ambientis: non solius aëris. Etenim putrescunt res plurima in aqua & in terra. Ideo Aristoteles, cum reddere vellet causam, cur hyeme res minùs putrescant, quàm aestate, vel per aestam, hæc scribit: ἐν πᾶσι τὰ κατὰ χειμῶνι, ὀλιγὸν ἐν τῷ αἰθέρι καὶ ὀλιγὸν ἐν τῷ ὑδατί. Palàm hic ostendit, se per ambiens non solum aërem intelligere. Si cui placet, omnia ab aëris in aqua & terra contenti calore putrescere, non dubitabit asserere, putredinem in corporibus nostris genitam, ab eiusdem calore suscitaram. Sic enim per intimas omnes partes animalium diffusus est aër & flatus, ut vetustus ille auctor libri de flatibus omnes propè morbos à spiritu seu aëre produci crediderit. Qua ratione verò aër intra corpora contentos humores ac spiritus putrefacere possit ac soleat, declarat Aristoteles sect. 3. problem. 7.

24. Quanquam, si verum dicere oportet, videre non possum, cur eum à vapore ac fuligine intra corpus retenta, putredo suscitatur, ab aere potius, quam ab ipsa hac fuligine procreatam affirmare oporteat? Aristoteles certe calorem alienum dixit esse τὸ ἐξέχοντ' & id est continentis: Non solius aeris. Paulo post & aquam hoc nomine appellat. Quid ergo vetat & terram, & fuligines istas eodem nomine comprehendere? Vbi cumq; putredinis mentionem aliàs facit, ab alio calore effici ait: nec contrahit ad rei certam calorem. Non ergo tam angustam putavit τὸ ἐξέχοντ' significationem, quam aliqui putant. An putrefactio per contactum putridi corporis orta negabitur à continentis calore suscitata? Non arbitror, Rectius ergo Galenus Aristotelis mentem intellexit, 2. de feb. diff. cap. 9. sic scribens: Νοκεί τὸ μὴ ὀρθῶς Αεριστέλης εἰρηνεύει, τὴν τῆς αἵματος ἀπορροῆς ἀλλοθίας γίνεσθαι. λέγει δὲ ἀλλοθίαν, τὴν ἐξ αἵματος, οὐκ ἐκ πυρός, ἢ δὲ οὐκ ἐκ αἵματος τῆς ὀρθῆς.

25. Excrementa, fuliginosa, corruptionis naturam causas aliquando esse: vel ex 3. de long. & brevit. vitæ (vt experientiam taceamus) constat. Quare igitur, quam corruptionis speciem inuehant, quoties plus iusto calefacta morbos mortemq; inferunt? Non σβίσις. Quoniam calefacta (teste Aristotele cap. 8. de Respir.) corrumpuntur ἢ ψυχρόμενα, ἢ καὶ μαραιόμενα Ergo μαραιώσις efficiunt: non quidem naturalem: vt quæ solummodo aetatis decursu eueniat. Ergo morbidam & violentam. Quocirca eum non fiat combustionis causa, quæ alia ratione, quam putrefaciendo interficiunt? Quod putredines inducant humoribus, quotidiana demonstrat experientia: nec in Probh. tacuit Aristoteles. Quare si nomine continentis non sunt comprehensa, manca est Aristotelis definitio: nec καθόλου causam putredinis adfert: quod & falsum est, & absurde cogitetur.

26. Partibus definitionis declaratis, species putredinis considerare conuenit. Duas ponit Aristoteles lib. 4. Meteor. 1. cap. Naturalem & Morbidam. Illam καθόλου seu generalem, simplicis ortus contrarium communissimum, naturalis cunctarum rerum interitus finem ac terminum vocat: Hanc & μέρ' seu particularem, violentamq; corruptionem, & putredinem proprie nominari asserit.

27. Naturalis ob id prior illa dicitur, quia rebus non ante acci-
dit quàm natiuus calor (nullo morbo nullaq; vi aut causa præter na-
turam coactus) ita seipsum longo atatis tractu debilitauit ac fregit,
vt à leuissimo ambientis calore disperdi citra violentiam possit. Vni-
uersalis & ἁπόλοιον vocatur: quia & cunctis rebus naturaliter occi-
dentibus tandem superuenit, & totum æqualiter subiectum (partium
proportione seruata) corrumpit. Generationis simplicis contrarium
maximè cōmune nominatur: quia sicut per generationem simplicem,
ex simpliciter non misto fit mistum simpliciter, ita per hanc ex misto
fit non mistum simpliciter: hoc est, quia per eam mistum ita soluitur
in Elementa, sicut ex Elementis per simplicem ortum generatū fue-
rat mistum. Hinc & finis naturalis corruptionis appellatur: quia mi-
sta vltterius non possunt corrumpi, cū in Elementa soluta sunt. Nun-
cupauit autem Aristoteles putredinem: quia & nomine proprio apud
veteres carebat, et eodem ferè modo contingit, quo proprie vocata pu-
tredo rebus accidit.

28. Species altera, Violenta seu Morbida (atq; idè naturali, con-
tra posita) vocatur: quia in ea calor insitus præter naturam, ante legi-
timum tempus, à natura præfinitum, dissoluitur. Accidit enim hæc
rebus quibusuis tempore & loco quolibet: tunc etiam cū maximè vi-
gent. Particularis dicitur, tum, quia totum non simul & semel com-
prehendit. (Non enim necessarium est, parte sanguinis vel carnis
&c. putrefacta, totū sanguinem, totamue carnem statim computres-
cere) tum quia tot sunt fermè huius species seu modi, quot sunt res pu-
trescentes, cū sua quædam cuius, sit propria qualitas. Hinc est, quod
ex re tali putrefacta tale quid generatur, quale ex nulla alia genera-
ri possit: Hinc diuersitas consistentiæ, odorum, saporum, colorum, &c.
in rebus putridis oritur. Meritò igitur hæc particularis vocatur illa
verò vniuersalis & communis dicitur, cū per ipsam omnia similiter
in Elementa soluantur. Quoniam igitur sola particularis putredo
veteribus nota fuit, rectè Aristoteles monuit, eam proprie vſitareq;
putredinem appellari.

29. Hinc facile differentia harum duarum specierum putredinis
perspicitur. Naturalis tantum in fine durationis naturalis accidit:
& quidem necessariò euenit. Particularis omni tempore & loco

superuenire potest: nec tamen necessario vlli rei accidit. Illa est naturalis corruptionis naturalis terminus: hæc violenta et morbida passio existens, non finit res, quas occupauit, naturaliter interire. Illa totum dissoluit: hæc partem vnã duntaxat ab initio corripit. A qua deinde, nisi prohibeatur, in partes alias serpit. Illa est mistorum, quatenus mista sunt, solutio in Elementa. Hæc talis misti est corruptio in tale mistum: vt vini, in acetum: corporis viui, in cadauer, &c. Non enim statim in Elementa dissoluitur, quod proprie vocata putredine corrumpitur. Illa opponitur generationi simplici, vt naturalis corruptio. Hæc aduersatur generationi tali, vt morbida & violenta corruptio. Illi sola natura aditum parat. Hanc ars etiam inducere potest. Illi Elementa non sunt obnoxia. Huic etiam Elementa (igne excepto) non prorsus pura & sincera subiiciuntur. Ex illa nullum generatur mistum aliud. In hac generantur tum animalia tum res aliæ.

30. Definitionem si recte posuimus, probeq; declarauimus, nullo negotio ad ea, quæ obijci poterunt, ex prædictis respondebimus. Primum igitur querenti, qua re differat putredo à combustione, cum vtrobiq; calor insitus ab alieno perdatur? Respondebimus, non quamuis caloris congeniti abs peregrino profecta corruptione putredinem esse. Etenim per putredinem corrumpitur calor manente multa humiditate. In combustione cum calore humiditas absumitur. Idcirco de putridis multa recte dicuntur, quæ de combustis nulla ratione efferri possunt. Nam & humidiora fieri dicimus putrefacta: & humorem à calore non amplius regi: & calidiora fieri propter accensum humorem.

31. Si euaporare cum calore humidum contendas, non inficiabor. (Idem enim Aristoteles quoq; affirmauit) sed totum exspirare constanter negabo. Remanet enim in naturali putredine aquei aliquid: licet humidum, quo calor alebatur, & in quo præcipue insidebat, longo temporis spatio maxima ex parte vnã cum calore exhalauerit. Dissipatur ergo in putredine calor, quoties ab externo auctus, alimentum præparatum absumit, priusquam nouum comparauerit. At totum humidum, quod velut alimentum erat, non educit: quod vel ex eo quoq; perspicuum fiat, quod ex putrefactis rebus compluribus certa animalia nascuntur. In putredine igitur perit calor in humido, sed in combustione, vnã cum humido.

32. In suffocatione longè maior est difficultas. Non facile dictu est, quomodo à putredine propriè nominata differat: cum hic etiam insitus cordis calor in animalibus à circumstante calore, accensaq; fuligine, propter negatam respirationem, perimatur. At nullus hunc interitus modum, appellauit putredinem, vt arbitror: licet τῆς μαερίως & speciem cum Aristotele (de iuuent. & senect. cap. 5. atq; alibi) omnes concesserint. Constat etiam contrarium, suffocari scilicet, idem esse ac putrescere. Quid enim aliud patitur calor partium obstructo, ne laborantium, quando propter obstructionem ventilatio eius impedita est?

33. Verumq; verum videtur. Nam & suffocata animalia non dicimus putrefacta: & per obstructionem simili modo calorem strangulati, quo per suffocationem prohibita respiratione strangulatur, omnes asserunt. An in nominibus magis, quam in rebus, discrimen heret? In causa est, quòd in animalibus duplex calor inuenitur, videlicet influens ex corde, & in singulis partibus insitus. Influentis igitur & communis partium omnium caloris interitum ab intercepta respiratione ortum, suffocationem potius nuncupare placuit, quam putredinem. Contra verò insitum partibus ab eisdem causis corruptum, putredinem magis libuit appellare, quam suffocationem. Quanquam ad hunc modum putrefacta frumenta, fructus, res alias (cum propter copiam arte nimis densantur & compinguntur) vulgò etiam dicere solemus suffocata.

34. Causam diuersæ appellationi præbuisse videtur, quod post influentis caloris corruptionem, nullum relinquitur putridum cadauer, (vt sic vocem) quemadmodum in putrefactione aliorum corporum. Etenim animali suffocato aut iugulato, non continuò amittunt tum carnes tum aliæ partes naturam, insitamq; temperationem suam: quamuis absq; influente conseruare non diu possint. Igitur cum in putredine res oporteat ita corrumpi, ὡς χρωροδῖναι & φύστωε, in caloris verò influentis extinctione tale nihil statim appareat, suffocationem vocare maluerunt.

35. Quæri præterea potest, quomodo à coctione differat putrefactio. Equidem in generatione sanguinis ex chylo (exempli gratia) agit iecinoris calor in chyli calorem, eoq; soluto & corrupto nouam in-

roducit temperationem & formam. Quae caloris corruptio tam fiat ab alieno, scilicet hepatis calore, putrefactus videtur chylus, non autem concoctus: nisi & res alias putrefactas, quoties vel animal vel aliud quippiam ex ijs nascitur, concoctas existimare nos oporteat. Par ratio est generationis chyli ex ingestis alimentis, aliorumque humorum, adeoque ipsius nutritionis. Et, si cocta nulla sint putrida, ne in putre quidem laudabili putridi aliquid inesse dabimus.

36. Dicimus neque chylum neque aliam rem ullam putrescere, cum ex ea transmutata generatur aliquid praestantius. Mutatio enim nomen sortitur a fine & termino, ad quem a natura dirigitur, non ab eo, a quo progreditur: si, inquam, ad digniorem formam naturaliter adipiscendam destinata sit. Hinc scire negat Aristoteles 3. de generat. animal. cap. 11. sponte orientia ex putredine oriri: licet sine putredine alium nihil fiat. Nihil, inquit, gignitur τὸ πῶρον, ἀλλὰ πρὸς τὸ γεννῆσαι. Rationem adijcit, quia putredo & putrefactum, excrementum est rei coctae.

37. Ergo generationem fieri dicimus, quando ex substantiali mutatione rei alicuius oritur res nobilior, & ad huius ortum illa a natura suis ordinata: maximaque sui parte in perfectius permutatur. Putrescere autem putamus, quando res aliqua forma & temperatione perfectiore amissa deteriorem acquirit, maximaque sui parte inutilis redditur: licet ex aliqua particula nonnunquam boni aliquid oriatur. Etenim in putrefactis quibusdam partes aliquas dulces ad principium animalis constituendum secerni docet in proximè citato loco Aristoteles. Nihil interim vetat, quin excrementum, quod in coctione secretum est, putrefactum concedamus: dum pars maxima rei coctae perfectiorem formam induit. De coctione proprie dicta (in qua non mutatur substantia) disputare, non est huius loci. Pus quoque, licet non sit absolute putridum, tamen putredinis expertis nullis argumentis ostenditur.

38. Dubitari insuper potest, quae ab alieno calore dicatur omnis putredo fieri? Cum saepe nativus calor auctus seipsum perdat. Naturalis calor seipsum non sic auget, ut proportionem subiecto congruentem amittat, sed ab alieno semper eiusmodi incrementum provenit: quod duobus modis contingit. Nam vel propter caloris externi accessum

tionem maior euadit, vel propter retentos inflammatosq; vapores, qui subinde vacuari solebant, copiosior acutioreq; efficitur. Hi enim in corpore propter obstructionem inclusi, plus solito incallescunt, & vicinas partes simul accendunt. Vtro modo auctus ponatur congenitus calor, ab alieno circumstante q; dicitur corruptus, id est, ineptus ad hoc factus, vt temperamentum suum seruet. Quocirca Elementis aliter temperatis nouæ missionis aut temperationis author sit ac princeps. Noster igitur est, ac non noster: Naturalis, & alienus: idem atq; alius: vt sect. 4. probl. 14. declaratum reperimus. Quo autem modo calor naturalis cum peregrino iunctus semetipsum perdat, sect. 3. prob. 5. alijsquo in locis pluribus dilucidè satis expositum legimus.

39. At nondum patet, inquiet aliquis, quomodo putredo naturalis à calore ambientis inducatur? Contradicentes videntur orationes, putredinem omnem à peregrino calore effici: & putredinem quandam naturaliter euenire. Nam vt naturalis generatio est, qua ab internis causis nascitur, ita oppositam ei corruptionem conuenit ab internis causis, nulla vi externa interueniente, proficisci. Aut igitur non competit omni putredini tradita retrò definitio, aut putredo naturalis nulla inuenitur.

40. Nos verò nihil dubitamus ex Aristotele affirmare, omnem putredinem ab alieno calore ortum habere: quod definitio clarè probat. Idem libro 5. de genat. anima. cap. 4. reperit hinc verbis: ἡ ἕντα δ' ἢ σὺν τῷ ἀπὸ θερμότητος ἢ ἀπὸ πάσης, ἢ τὸ συνύπτου λέγειται ἐπιπέπταται ἐν τῷ ἕντι. In 2. sect. problem. 33. idem docetur, σὴν πᾶσαι γὰρ πᾶσι, τὸ σὸν πᾶσι, ἀπὸ ἀλλοθῆς θερμότητος, ἀπὸ δ' ἢ τῶν οἰκείων πᾶσι λέγεται. Idem Galenus atq; alij omnes & senserunt & dixerunt.

41. Definitionem quoq; ab Aristotele propositam violentæ putredini propius conuenire omnino credimus: his persuasi rationibus. Primum, quod, que possunt hæc verba, ἢ ἀπὸ ἀλλοθῆς ἢ ἀπὸ τῶν οἰκείων, &c. de putredine legimus, de violenta videntur magis esse dicta (licet etiam naturali possint aptari) quod tum alia tum postrema hæc verba, καὶ ζῶα ἐπιπέπταται τοῖς σὸν πᾶσι, aperte satis probant. Quæ enim naturaliter putrefactis, hoc est, ex rebus in elementa dissolutis, animalia nasci putemus? Deinde quod in omnibus suis scriptis nullo in loco,

causa interire air, & τὸ ὀλίγον εἶναι τὸ θερμὸν, ἄτε τῆ πλείου δια-
πεπνυκότος & ἐν τῆ πλείου τῆς ζωῆς. Contrà euenit, cùm calor ve-
getus est ac robustus. Non enim sine violento calore externo tunc op-
primi potest inscius.

44. Video etiam à nonnullis ambigi, num spiritus putrescere pos-
sint? Tenuiores & molliores esse aiunt, quàm vt ab alieno calore pro-
pius dissoluatur. Dissipari enim priusquam tale quid perperiantur.
Hac de causa febrem in spiritibus accensam inter putridas non nume-
rari idem affirmant. Quibus accedit, quod in perpetuo quodam motu
existentes, putrescere nullo pacto valeant: cum hoc accidat rebus hu-
midis potius, & propter impeditum motum respirare non potentibus.

45. Sed horum opinionem, ratio, experientia, & authoritas Aristo-
telis refellit. Quippe certum est, mista omnia etiam imperfecta putre-
scere posse: & ne Elementa quidem impuriora (igne excepto) hac in
parte tuta esse: Spiritus autem nostros mistos esse, adeoq; ex rebus sapè
multumq; mistis gigni, controuersia caret. Deinde cum & caleferi &
frigefieri vicissim possint spiritus, qui putabimus putrescere nunquã
posse? Aristoteles certè talia cuncta putredini obnoxia putauit, Se-
ct. 10. probl. 19. Deniq; cum, quæ sua natura non fatent, si fetidi ni-
hil eis permisceatur, fetere absq; putredine non possint, spiritus non
nunquam putrescere certissimum est. Nam grauissimè aliquando o-
lent: quamuis nihil eis fetidi admistum sit. Docet item experientia,
exhalationes à rebus quibuslibet (aqua etiam) expirantes, inter-
dum putrescere: quod situs & canitie exemplis Aristoteles probat
lib. 5. de generat. animal. cap. 4. & 5. Simile quippiam in 10. quoque
sect. 17. probl. legimus. Quam eandem sententiam in multis alijs præ-
terea locis comprobauit. sect. 3. probl. 7. & 10. Item sect. 7. probl. 4. quo
in loco & Tabidos, & pestilente morbo affectos putridum exhalare
spiritum scribit. Assentitur Alexander (quisquis tandem fuerit au-
thor) lib. 2. probl. 43. Mirum certè sit, ex aqua exhalantes vapores
putredini obnoxios esse, ac spiritus nostros, qui sinceri nusquam & nun-
quam reperiuntur, à putredine immunes existere.

46. Quid clariss eo dici potest, quod sect. 13. probl. 7. dicit? Aërem
videlicet in ventriculo contentum per ieiunia calefactum putreface-
re spiritus & pituitam? Nec aliud voluit, cum eadem sect. probl.

10. sic scripsit, ἀλλὰ σίπτεται ἢ ἰκμῆ καὶ τὸ πνεῦμα εἶσαι μᾶλλον ἢ
καταλευθῆναι. Sic cum sect. 10. prob. 41. dicit, omnia μὴ κινεῖσθαι
καὶ ἀπαμῖξιν ἵνα celeriter putrescere, vapores & exhalationes faci-
lè putredine affici ostendit.

47. Patez ex prædictis omnibus, non aliud, vel aliter Aristotelem
de putredine propriè nominata proculfisse ac sensisse, quàm Medici &
Galenus de hac re statuerunt. Facile quoq; ex ijsdem relique difficul-
tates, quas tum Argenterius tum alij de hac re proposuerunt, dissol-
vuntur: ut pluribus hic iam non sis opus. Anno 1577.

DISPUTATIO XVII. RESPONDENTE
Leone Vuolffhardo Memmingense.

De Melancholia.

Melancholiam desipientiam quandam esse, controuersia ca-
ret. Sed cum species multæ sint, videndum est, de qua nam
hoc nomen propriè efferatur.

2. Modus delirantium non est vnus. Aliqui enim sola cogitatio-
ne aberrant. Alij insuper verbis se non sapere declarant. Plurimi o-
pere aliquo idem hoc demonstrant. Potest enim, qui verbis desipit, o-
pere non errare. Potest etiam aliquis insipienter agere, ut interim
stulti nihil diuat. At neutri sine vel imaginationis vel ratiocinatio-
nis oblesione delirant.

3. Quocumq; autem modo aliquis aberret, necessarium est, ut vel
absque febre insanias, vel cum febre ineptiat. Sed de illis, qui propter
febrem delirant, in præsentia non agemus. Desipientia ergo sine febre
consistens, vel est simplex ac breue delirium, vel longa & durabilis
insania. Illud vel dormientibus, & ex somno nuper excitatis accidit,
(atq; insomnium aut error à somno factus vocatur) vel vigilantibus
superuenit, percussus aut subito pauore consternatus, aut ebrijs, aut si-
milibus fumis (ut luporum odore) caput repletum habentibus. Ac-
cidit hæc delirij species imbecillam imaginationem aut ratiocinandi
virtutem possidentibus: sed non perseverat.

4. Durabilis & vehementior desipientia (si absq; febre consistat, nec
conge-

congenita, sed morbi alicuius soboles existat) vel furibunda est, vel mitis ac sine saevitia. Furibundam vocant Græci maniam: Mitio rem si absoluta sit memoria & ratiocinationis amissio, tum avoias tum uo^o eor^o (id est, amentiam & stultitiam) ijdem nominant: si imperfecta sit vel ratiocinationis vel imaginationis perditio, sed imminuta, vel ex parte aliqua deprauata, Melancholiam nuncupant: maxime si timorem & tristitiam habeat comites.

5. Ex his integram habemus nominis, quo ad symptoma significat (Nam & dispositionem symptomatis causam idem denotat) definitionem: quod nimirum Melancholia sit desipientia sine febre mitis cum perseverante metu & tristitia. Consequens igitur est, ut cum propriū subiectum, cum dispositionis genus quale sit, inquiramus.

6. Subiectum proprium Melancholia cerebrum esse, nullus, puto, audebit dubitare, qui ratiocinationem cerebri operationem esse propriam concedit: et ametsi, que pars cerebri potissimum afficiatur ab hoc morbo non perinde sit manifestum.

7. Ut hanc inueniamus, sciendum est, ratiocinationem, imaginationem & memoriam, instrumentales esse actiones, nō similes. Quare morbos, qui hasce per se primò lædunt, necessarium est, inter instrumentales dispositiones censerī, non inter similes collocari.

8. Qui de hoc dubitat, in Antiparacelsi. disputationib^{us}. ubi differentiam inter similes & instrumentales actiones maiore accuratione excusimus, demonstratum reperiet. Sed & nunc aliquid huc pertinens repetere cogimur.

9. Inter partes cerebri numerantur membrana, nervi, ipsa cerebri substantia, & in eo contenti generatiq^{ue} spiritus. Arteriae & venae ad obeundas actiones Principes hic non maiorem usum habent quam alibi: sed alimentum, calorem vitalem ac materiam, nutritioni tantummodo suppeditant.

10. Membrana in cerebro, ut etiam extra cerebrum, defensionis, munimenti & operimenti gratia duntaxat data ei sunt, quod Gal. lib. 7. cap. 3. de Plat. Hipp. & Plat. non ratione solum demonstrat, verum etiam experientia manifesta comprobatur.

11 Sed nec nervi actiones prædictas iuvant aut promouēt. Etenim natura sic est comparatū, (quod verissimè Gal. scribit) ut substantiarū

proprietates secum habeant facultatum sibi convenientium proprietates. Si ergo non sunt instrumenta ratiocinationis & imaginationis extra caput, quomodo in cerebro fuerint?

12. Iam quod ipsa etiam cerebri substantia, figurazione instrumenta li exclusa, causa princeps & proxima praedictarum operationum non sit, argumentis firmis ostenditur: inter quae primum hoc est. Ratiocinatio non est purè similis actio. Quare à simili cerebri substantia primò non editur. Non enim qualibet cerebri particula ratiocinationem inchoat ac perficit: quae similarium partium omnium est proprietas communis & inseparabilis.

13. Deinde certum est, ratiocinationem nec attractionem quandam esse, nec retentionem, nec coctionem seu assimilationem, nec aliam talem actionem, quae sola sunt purè similes. Etsi enim pars qualibet sibi convenientia ad se trahit, & in propriam substantiam vertit, omnes tamen hoc vel illud trahunt, & hoc vel illo modo transmutant, solius temperamenti opera: nihil ad id conferente partium figurazione. Quare cum extra complexum generis similarium actionum posita sit ratiocinatio, à sola cerebri substantia & temperatione non producit.

14. Differt quidem assimilatio, quae in cerebro & à cerebro fit, ab ea, quae in ossib. carnib. alijsq. partib. perficitur. At assimilationes tamen sunt omnes, non genere, sed specie solum discrepantes. Ratiocinatio autem & imaginatio toto genere ab assimilatione omni distant. Ratio par est aliarum verè similarium actionum.

15. Adde quod Ratiocinationes tot oporteret specie differentes in unoquoque homine inueniri, quot similarium partium differentias reperimus. (Etenim tot sunt attractiones, retentiones, assimilationes seu coctiones, & expulsioniones, & si qua est alia simpliciter similis actio.) Quod quia longè falsissimum est, falsum quoque est, praedictas cerebri actiones à cerebri substantia, quatenus est pars similis, produci.

16. Videtur etiam momentanea lesio primarium actionum abundè probare ipsas exactè similes non esse. Etenim aliqui subito delirare incipiunt, priusquam vlla omninò intemperies cerebri substantiae aspergi tanta potuerit, quae has actiones manifestè ac sensibiliter laedat. Nam temperationes partium sensim labefiunt: non subito exsamaratis latitudine exeunt.

17. Nec valet obiectio de febribus putridis. Etenim putrida non inuadunt repente, sed præcedit eas molestus sensus, inæqualitas corporis, pandiculatio, oscitatio: His succedit frigus, aut horror, aut rigor. Diu enim cor resistit putrido vaporibus: nec subito vincitur. In Ephemericis maior est similitudo: cum in principum actionum offensis spiritus animales, ut in Ephemera vitales, præcipue afficiantur.

18. His addatur, quod structura seu conformatione cerebri oblesata, temperatura substantiæ non mutata, statim pereunt sensus & ratio: sicut in ventriculorum compressionibus contingere videmus. Quis nescit, actiones principes in Epilepsia subito hominem corripientes (ut cum ab ascensu aura venenata oritur) vehementer lædi, temperatione eius illæsa permanente? Fingere non possumus, cerebri temperaturam in momento temporis tam procul extra sanitatis fines exsiluisse. Ut. n. alteratio tanta fiat, opus est longiore tempore: sicut nuper diximus.

19. Scribit Galenus substantiam cerebri lædi, vulnerari, partem eius eximi, nec tamen vel sensum, vel motum, vel alias operationes principes euidenter offendi. Idem hoc chirurgi ætatis nostræ multis exemplis edocti constanter asseuerant: ut in hac parte nulla relinquatur dubitatio. At figura ventriculorum per compressionem mutata perit.

20. Quæ, oro, reddemus rationem admirabilis structurae cerebri, totæque ætatis, ductuum, magnitudinis, situs, figure, &c. singulorum, si principum actionum causa sic conformatum non est? Propter solam spirituum generationem, conseruationem & comæatum haud rectè fortasse dixerimus omnia hæc sic facta. Neque enim tanto apparatu in corde opus fuit: ubi longè plures generari spiritus oportuit.

21. At spiritus cordis inquires, nec tam puros, subtiles, lucidos, mobiles, nec seorsum à sanguine extare oportebat, sed cum solius caloris vehicula sint, & cum sanguine arteriarum in membra deriuari aptissime valeant, apparatu tam exquisito non egruerunt. Sanè spiritus, qui in semine corporis contenti generationis sunt authores, minore ad hæc instrumentorum varietate opus habuere: quia cum seminis corpore magis mistos esse expediebat. Par est ratio spiritus naturalis, siquidem datur, ut præclari tum Philosophi tum medici arbitrati sunt.

22. Haud nego, spiritus animales à sanguine & humoribus secretos prædictis qualitatibus præditos, magisq; elaboratos intra cerebri

cauitates consistere debuisse: & ob id instructiore magisq̄ varia officina indiguisse: (praesertim cum calor in eo non sit, ut in corde, validus) ac ex eo non effici aig, nihil admirabilem illam fabricam ad functiones animales conferre,

23. Addamus hoc quoq̄, si libet, quod Philosophi ac Medici primum animae instrumentum statuunt, non ipsam cerebri substantiam, sed in ea contentos spiritus: quibus elisis, suffocatis, dissipatis, immobilibus factis, continuo actiones principes impediri videmus. Constat vero, multo copiosiores eos in ventriculis, quam in corpore cerebri, contineri. Equidem qui per substantiam dispersi ponuntur, per vulnera exeuntes nihil incommodi adferunt animali.

24. Deniq̄, certum est, ratiocinationem & imaginationem esse actiones arbitrarias potius, quam naturales: aut saltem non esse pure naturales. Etenim ratiocinamur & imaginamur hoc vel illud, cum volumus & quamdiu volumus: quando scilicet sani sumus. Quando enim cerebrum praeter naturam dispositum est, ut in hoc ipso, de quo disputamus, affectu, non possunt non actiones dispositioni respondere. Quod vero naturales operationes, quae omnes similes sunt ex arbitrio nostro non obeantur (Non enim ventriculus, exempli gratia, bene vel male, citò vel tardè, concoquit, nobis ita volentibus: sicut nec ignis, vris aut non vrit nobis iubentibus) per se notum & confessum est.

25. His omnibus firmè probatum est, cerebri substantiam primum & proprium instrumentum actionum principalium nullo modo esse. Super sunt spiritus, quibus hoc munus adscribere bonis rationibus impulsu cogimur.

26. Primū enim praeter spiritus nihil reliquum est, cui aptè attribui possint. Deinde certum est, velocissimas actiones obiri non posse ab instrumento alio, quam in omnes partes mobilissimo. Quid vero celerius in nobis sit cogitatione, imaginatione, &c? Nihil. Etenim ita sunt subita, ut inter eas temporis momentum animo comprehendivix queat: & omnem linguae volubilitatem longè antevortant. Nihil etiam animalibus spiritibus mobilibus vel fingere licet.

27. Comprobat sententiam, quod nulla actiones aliae celerius & leduuntur, & ad naturalem statum redeunt. Etenim ex subito & inopinato pauore delirantes, ut subito desipiunt, ita statim ad se reuertuntur.

ur. Idem Melancholia Hypochondriaca laborantibus, & febre desipientibus, dormientibus item nonnunquam contingit. Fieri hac non possent, si talium actionum instrumentum non esset maximè mutabile seu mobile.

28. Huc accedit omnium ferè Medicorum & Philosophorum consensus, qui spiritus animalis facultatis eiusque operationum, primum & immediatam instrumentum esse confitentur.

29. Ita tamen spiritus animalium instrumenta facimus, & fabricam cerebri non excludamus. Sed omninò necessariam statuamus. Etenim à cerebri structura, utpote parte animata primò producuntur operationes principes & animales, at non sine spiritibus. Quippe non agere nec vivere absque spiritibus potest, & pro eorum apta & voluta constitucione naturaliter, aut præter naturam disponitur, sine sanum agrimus existit. Hinc spiritibus in agendo primas tribuere partes solemus, quia prima cerebri atque anima instrumenta esse nouimus.

30. Liquidè, quod dicimus, illud demonstrat, quod nullo alio vitio in ventriculorum figuracione apparente, quàm quod ob spiritus male affectos evenit, desipere multos videmus. Etenim per simplex delirium, per somnum, per consternationes repentinas, ex solo inordinato & perturbato seu turbido spirituum motu errant aliqui. Ab eadem causa vertigo etiam aliquando oboritur.

31. Loco affecto seu proprio subiecto (quod $\alpha\pi\omega\tau\omega\nu$ $\delta\iota\epsilon\tau\iota\chi\omega\nu$ vocariscimus) cognito, postulat Methodi ratio, ut, qualisnam ea sit in spiritibus affectio, inquiramus. Certum verò est, ex antè dictis, causam esse spiritus, non tam quoad sunt partes similes, seu certa temperie insigniti, quàm quoad instrumenti fabrica seruiunt: hoc est, quoad sunt lucidi, tenues, subtilis, puri, mobiles. Si enim horum aliquid mutetur, temperatione perdurante, mox principes actiones leduntur.

32. Nec obstat, quod temperamento spirituum viciato, actiones prædictæ pariter leduntur. Non enim hoc fit semper, sed tunc solum, quando intemperies prædictas spirituum qualitates instrumentales corrumpit. Argumento est, quod temperatione illa sa permanentia, si prædictorum aliquid mutetur, actiones secundum analogiam mutari experimur: at temperatura mutata, nihilominus actiones integræ tan si permanent, dum eæ prædictis qualitatibus aliqua immutata fuerit.

33. Hoc multos fortasse fefellit, (& nunc etiam fallere aliquos possit) quod longè citius ab intemperie spirituum instrumentales dispositiones offenduntur, quàm partium solidarum. At ob id non est censendum, eandem illius & harum esse conditionem.

34. Cogimur hoc loco obiectionibus quibusdam respondere. Etenim Gal. (obijciat aliquis) de diff. morb. cap. 6. de loc. aff. 3. cap. 5. Therap. Mech. 1. cap. 6. de rat. car. per sangu. miss. cap. 4. in quolibet instrumento particulam vnam esse asserit, quæ propter suam temperationem sit principale instrumentum actionis ab instrumento toto edita. Videtur experientia quoq; idem commonstrare. Etenim resiccato humore crystallino, perit visio, Perfrigerato neruo, impeditur motus. Cerebro nimium excalfacto, nascitur delirium.

35. Alij aliter sententiam nostram impugnant, dum ibi ratiocinationem, memoriã, imaginationem fieri contendunt, vbi sistuntur idola seu phantasmata per sensus recepta. Hæc autem figi videntur in solido cerebri corpore: non in spiritibus adeò mobilibus corporibus, vt per momenta sermè generari & corrumpi videantur.

36. Perfacilis est ad omnia responsio. Etenim Gal. hoc minime sensit, particulam, quæ in quouis instrumento primaria est actionis instrumentalis causa, ratione seu temperamenti actionis eiusdem causam esse primam. Quoniam morbus nullus daretur purè instrumentalis: quòd cum principijs eius ex diametro, vt dicitur, pugnat. Si enim temperamentum principalis particule semper, vt vera & proxima causa, concurrat ad instrumenti cuiuslibet actionem, non iam à sola instrumenti dispositione editur illa actio. Quare nec à solo eiusdem dispositionis vitio impeditur.

37. Quare Gal. mens & sententia non fuit, similem in quolibet instrumento (quod ex pluribus partib. conformatum est) particulam, ratione temperationis suæ primam causam esse instrumentalis actionis, sed per interuentum dispositionis instrumentalis: vt ex cap. 6. li. 1. Meth. perspicue patet. Ibi enim solum crystallinum humorem à receptis colorum simulachris sic alterari, vt visio fiat, partes verò alias huic inservire, et ad rectè agendum adiumento duntaxat esse ostendit: temperamentum primam receptionis atq; alterationis illius causam esse nõ dixit.

38. Manifestè probant, quæ diximus, primùm Galeni verba, deinde ratio. Etenim Galen. humoris Crystallini leuitatè, puritatè, et splen-

dorem ponit causam proximam receptionis & alterationis à coloribus facta: temperamentum remotiorem causam facit, quatenus scilicet puritatis eausa existit. Docet ratio, alterationem fieri inter contraria & à contrarijs. Certum verò est, nec colorem contrarium primo esse temperamento, nec temperiem coloribus. Quare non est propinquissimà huius alterationis causa temperatio, sed antè dicta instrumentalis dispositio.

39. Clarius idem demonstrat altera hæc ratio. Visio læditur, quoties instrumentalis dispositio humoris Crystallini læsa est, nulla prorsus in eius temperatione mutatione facta. Si enim situs mutetur, aut à principio natiuitatis locum occuparit profundiorē aut elatiorem, mutatur iuxta proportionem visio, teste Gal. in arte Med. cap. 27. At læso temperamento (si modo qualitas instrumentalis nulla lædatur) non impeditur. Quamobrem proprior ac verior causa visionis læse est morbus instrumentalis, morbo similari, seu intemperie, cum hic per aliud, ille primò actionem oculi impediat.

40. Experientia nobis, non aduersarijs patrocinator. Quippe non qualibet Crystallini siccitas, sed instrumentalem eius dispositionem, scilicet leuitatem, æqualitatem, puritatem & splendorem lædens, visionem impedit. Quocirca non per se primò, quod morbi proprium est, offendit, sed per corruptionem qualitatis ad instrumenti formationem pertinentis officit. Sic & visorius neruus à frigore compactus, non suscipit aut non defert animalem virtutem, quemadmodum nubes condensata non transmittit Solis radios propter crassitudinem. Sic & cerebri calida intemperies spiritus agicans vehementius, deliria inducit, spiritibus non perturbatis mentem aut phantasiam non lædit, quod in cerebri calidis morbis multis experimur.

41. Si ob id velis temperamentum facere proximum actionis instrumentum: quia eo corrupto actio nonnunquam læditur, vehementer falleris. Etenim ad constructionem multis egemus: quorum si vnum lædatur, impeditur actio. Quoties enim plures causæ sic ad effectus vnius productionem concurrunt, vt prior virtute posterioris agat, prior læsa, posteriores quoq; sunt læsæ. At non retrò res comeat. Non enim posteriore læsa, antecedentes eam lædi oportet.

42. Cæterum constat actiones cerebri principes sæpè numero impe-

diri, nulla in temperatione mutatione facta: & temperamento laeso, eas actiones non impediri, nisi aliquam intemperies instrumenti qualitate actioni necessariam corruerit. Quare cogimur confiteri velimus nolimus, non à temperie, sed ab instrumentali spirituum qualitate actiones tales primo produci.

43. De idolorum receptione cum nihil certi possit dici, nihil eo monstratur argumento. Nec probat mobilitas eos non suscipere, cum nec aer motus, nec aqua leniter fluens rerum simulachra amittant. Deis de non sic recipiuntur in spiritibus phantasmata, sicut in oculo & speculis recipi videmus: quod vel vertigo quaedam doceat sola. Non enim in omni vertigine vel res vel speculum seu crystallinus humor rotantur, sed id solum, quod in se rerum imagines habet. At non solidum cerebri corpus in gyrum verti potest: sed solis spiritibus datum hoc est.

44. Quod si ergo ratiocinationis, imaginationis, &c. causam reatè demonstravimus esse cerebri ac spirituum animalium naturalem dispositionem suae sanitatem, prorsus necessarium est, vitiata tum ratiocinationis, tum imaginationis, causam proximam esse dispositionem eorundem spirituum inconuenientem. At Melancholia est affectio quaedam cerebri rationem aut phantasiam primo laedens. Quare dispositio est prava cerebri propter spiritus male affectos eueniens.

45. Equidem quod nos per somnum, per subitum timorem, per ebrietatem, &c. falsa imaginari cogit, idem quoque, ut per Melancholiam aliasque desipientiae species imaginando erremus, efficit. At in praedictis causa est vel spiritus inordinatè motus, vel vapor alienus cum eo mixtus, dispositionem cerebri naturalem contaminans. Hinc scitè dictum est, talia esse delirantium phantasmata, qualia sunt dormientium somnia.

46. Non obest sententia, quod illae desipientiae sunt breues, melancholica autem deliria plerumque longa existunt. Hoc enim non modum generationis alium esse probat, sed perseverantium causae eandem utrobique non esse, clarè ostendit. Hinc ex hypochondriaca melancholia desipientes: quia malum in cerebro pertinaciter non haeret, saepe ad se subito redeunt, ac purissima intervalla habent.

47. Quocirca nihil est aliud Melancholia morbus quam prava quaedam spirituum cerebri dispositio à melancholicis fumis profecta, mixtam cum perseverante timore & tristitia desipientiam inducens.

48. Duplex porro est huius morbi species. Nam una perpetua est, altera ex interuallis affligit. Illius causa est in ipso cerebro, huius extra ipsum subsistit, ac hypochondriaca à Medicis nominatur. Illam rursus bipertitam faciunt. Nam aut in solo cerebro humor ac vapor calis continetur, aut in toto corpore. (vel pluribus saltem alijs partibus) collectus est.

49. Si probè definitionem posuimus, ex positis ad problemata & obiectiones apud quoque respondere poterimus. Queritur primò, cur aedò sint meticulosi, qui Melancholia laborant? Galenus lib. 1. de Symptom. caus. in fine: & lib. 3. de locis aff. cap. 7. ob id euenire scribit, quia calor atræ bilis mentis sedi tenebras inducat, propter quas sic metuat ager, ut imperiti meticulosi & pueri in tenebris spectra formidare solent.

50. Sed hæc responsio Auerrhoi non probatur 3. collig. 40. cap. ubi eam his argumentis impugnat. Color, inquit, per se nullam actionem talem corrumpit aut impedit: cum solum visum mouere possit. Actionum prima causa est temperamentum. Quare ab intemperie sola impediuntur actiones à temperatione profectæ. Nam ut temperatio bona, bonas, ita mala, malas actiones per se efficit. Deinde sequuntur animi mores corporis temperamentum, non autem colores. At timere ad mores pertinet. Tertio, sicut lætitiâ parit sanguis temperamenti sui ratione, non quia rubedine sua cerebrum illuminet, ita succum Melancholicum credere debemus naturæ suæ proprietate formidinem generare, non quia cerebrum tenebrosum efficiat. Denique fabula simile videtur, dicere, nigredinem perinde obscurare cerebrum, atque tenebra aërem, & per eum modum terrere, ut pueri in tenebris terrentur. Anima certè nostra absque oculis non videt. Quare nigrorem in cerebro, non in oculis existentem, minimè perspicit.

51. Non sunt contemnendæ Auerrhois istæ rationes, licet non omnes directè Galeni opinionem oppugnent. Nec eas resellant, qui aduersus ultimam arguuntur, In verumque representari nobis res, ac

si in gyrum mouerentur, quamuis neq; intra neq; extra oculum sic moueantur: In suffusionibus simile quiddam vsu venire: In crisiibus etiam futuris splendores oculis obuersari. Etenim quia in cerebro spiritus in orbem torquentur, etiam in oculis circumforuntur: & sic res videntur circumuolui, spiritu oculorum volutato. Videntur ergo res, volui, quia in oculo prius voluuntur imagines earum. Deinde non formantur hæ ab oculis volubiles imagines: sed ab externis obiectis fluentes propter motum spirituum; in quibus recipiuntur, eodem moueri modo videntur: cum tenebræ illæ Melancholicorum succorum in oculis nunquam fuerint. In suffusionibus quoq; & crisiibus humores aut vapores inter corneam & crystalloidem humorem contenti phantasmam hanc efficiunt.

52. Sed & alijs argumentis defendi Auerrhois, & refelli Galeni sententia poterit. Si enim Melancholicus succus nigredinis causa teneret, pituitosus albedinis gratia alacres & animosos redderet: quem tamen Galenus humorem ad morum conformationem nil conferre affirmat. Sic enim in expositione lib. Hipp. de humoribus com. 2. text. 30. scribit: Acies animi & intelligentia, inquit, à bilioso humore: constantia & firmitas à melancholico: simplicitas & stoliditas à sanguine gignitur. Pituita autem natura, quam in prima ciborum mutatione gigni necessario apparet, est ad mores conformandos inutilis. Ergo sicut nec bilis propter colorem audaces & ingeniosos, nec sanguis propter ruborem humanos, faciles, simplices facit: ita nec melancholicus succus propter nigrorem terrores incurrit. Constat pituitosos ferme ignauos, tardos, & pigros esse. At nullus propter pituita splendore tales ipsos esse iudicat. Cur ergo propter nigredinem timere aliquos putamus? Quid, quod Maniaci humorem aut fumum atrorem in cerebro habent, quam Melancholici: qui tamen non tantum non sunt meticolosi, verum etiam audacissimis audaciores? Tenebræ quoq; si ex natura sua, quæ est priuatio, metum inferrent, semper hoc facerent. Sed nec semper, nec omnibus timorem pariunt.

53. Qui Galenum tueri volunt, duplicem adferunt ad prædicta responsionem. Aliqui tenebras imaginationem corrumpere aiunt, quatenus spiritus visionis instrumentum exiens cum tenebris mistus præsentatasmata pariat horrida. Propter nigros enim spiritus non apparere simulachra

simulachra in eis recepta, uti sunt: sed horridiora videri. Alij temperamenta non primis solum qualitatibus, verum etiam secundis, splendore, leuitate, obscuritate, &c. functionibus prodesse aut obesse aiunt. Hoc inde fieri dicunt, (non quia color sit qualitas agens, aut quia temperamentum mutet, &c.) quia temperamentum consequatur.

54. Verum probabilior, & si non fallit animus, verior est Auerr-
bois sententia. Firma enim manent predicta argumenta: & facile
confutari possunt nuper dicta. Etenim falsum est, spiritus exire, &
cum tenebris misceri. Fit enim visio recipiendo: nec exeunt spiritus
extra oculos, quin momento dissipentur. Sed nec misceri cum eis tene-
bræ possunt: cum sint nihil aliud quam priuatio. Hanc ob causam ne
penetrare quidem intra cerebrum valent. Quæ enim moueretur priua-
tio, aut à spiritibus intro deferretur? Si lumen ex felium (& simili-
um quorundam animalium) oculis effluere, ac proximum aërem il-
lustrare obijcias, tam non redire ad oculi interiora vel spiritus vel lu-
men, quam non regreditur lumen ab igne emissum ad ignem, respon-
debo. Deinde multa imaginantur Melancholici, quæ extra ipsos nun-
quam reipsa fuerunt: sicut omnes aliquando somniant, quæ extra se
viderunt nunquam.

55. An etiam oculorum spectra de die recepta cum spiritibus intra
cerebrum misceri, & sic territare dicemus? At formæ sunt non rea-
les, ut loquuntur in scholis, sed intentionales: & ob id misceri cum re
nulla possunt. Quid, verò de sonis, quos auribus hauriunt, commini-
scemur? An & hos propter nigredinem horridè recipi affirmabimus?
Certum enim est ab his non minus, quam si à simulachris, quæ per o-
culos transmittuntur, spiritus turbari metumq; injici. Quòd si propter
colorem hunc tam terribiles efficiuntur rerum imagines, cur vnius
aut alterius rei duntaxat species ita deformatur? & non omnes hor-
rificæ reddantur? Certè ab eisdem omnes spiritibus recipiun-
tur.

56. Splendorem, puritatem, leuitatem, &c. in certis partibus, ut hæ-
moribus oculorum, & cerebri spiritibus requiri fateor: si de instru-
mentali operatione sermo sit. At functiones purè similes, quæ à tem-
perie primò efficiuntur, tam non promouent aut impediunt, quam non
efficit color flauus in bile, ut magis minusq; mordeat. Non enim quia

flava est, mordet, sed quia calida. Non inficiamur itaq; simulachra à sensibus transmissa minus probè ab opacis & crassis, quàm lucidis & tenuibus recipi spiritibus: at hanc timoris melancholici veram & per se causam esse non concedimus. Aliud enim longissimè est, rerum imagines vel obscure vel clarè recipere, & res metuere quæ metui non debent, quæue nec fuerunt, nec sunt, nec futura videntur. Talia enim sæpè timent Melancholia laborantes.

57. Sed quid verbis est Opus in re manifesta? Si enim ater humor, status, aut spiritus, pavorem per se ciceret, nunquam audaciores fierent Maniaci. Nam instar liquida picis ater est humor furoris causa. Cur igitur hîc audaciam color iste, in melancholico autem succo timiditatem parit? Quicquid fingatur, verum nihilominus hoc erit, in Maniacis furorem ab acrimonia & caliditate mordente & vellicante suscitari. Quare necessarium est, ut timorem procreet succus melancholicus, non quia niger existit, sed quia frigidus est. Nonrunt etiam idiotæ, tantum habere unumquemq; animi & audaciæ, quantum habet caloris. Ob hanc causam mulieres viris, pueruli adultis, senes iuuenibus, timidiores sunt ac fiunt.

58. Idem censuit Aristoteles. 30. sect. Probl. 1. ψυχωτέρα μὲν ἐν γυναικῶν ἢ κατὰ τὴν μελαίνην χολῆν ὡσπερ εἰρηται, ποιεῖ ἀθυμίας παντοῦ ἀπᾶς: θερμωτέρα δ' ἐστὶ ἐν θυμῷ. διὸ καὶ οἱ μὲν παῖδες ἐν θυμῷ πᾶσι, οἱ δ' ἐν γέροντες ἀδύθυμότεροι. οἱ μὲν γὰρ θερμῶς οἱ δὲ ψυχῶς. τὸ γὰρ γῆρας κατὰ ψυχῆς πᾶσι. In hoc toto problemate unum hoc agit, ut melancholicum succum, prout calidus est aut frigidus, multus aut paucus &c. ostendat planè contrarios mores ac morbos inuehere: hoc est, alios efficere θαρραλέους καὶ ἰταμούς: alios verò ἀθύμους, φοβητικούς, δειλούς. Sic & morbos ab eo creati alijs alios monet, ἄλλοις δ' ἐν θυμῷ ἰσχυραὶ ἢ εὐβοίαι, τοῖς δὲ θαρραλῶς, &c.

59. Quid aliud etiam Galenus voluit, quando Melancholicos calefacientibus ac humectantibus curandos statuit? Certum est, his remedijs non colorem tolli, sed intemperiem frigidam & siccam corrigi. Eadem est aliorum omnium Medicorum doctrina. Argumento est vinum. Hoc enim calidum & humidum existens, cristiciam omnem admittit ac leticiam inuehit, ipso etiam Galeno, præter experientiam, teste in lib. Quod animi mores temperam. corp. sequantur, cap. 3. Contrarium

erarium facit, non propter colores, sed propter qualitates conerarias.

60. Ergo metus causa in Melancholicis non est tenebricosus color: cum neque tenebrae per se timorem efficiant. Ideo enim in tenebris metuumus, quia pericula cauere non possumus (pueri & alij quidam ob eam quoque causam meticolosi sunt de nocte, quia spectra magis vagari tunc sciunt.) Hinc bruta, quia pericula, in qua in tenebris incidere possunt, non prauident aut intelligunt, noctu non timent.

61. Causa est humoris natura frigida & sicca. Cum primum ab his qualitatibus cerebri & spirituum temperatio ad frigidius & siccius permutata est, deprauatur mox imaginatio, ut fugienda & timenda putet, quae formidolosa non sunt. Hinc falsus metus oritur, & alacritas animi exstinguitur: in cuius locum ignauia & tristitia succedunt. Hinc necessarium est, ut minus sperent, maloq; aucto desererent tandem, & vim sibi inferant. Ut enim spes laetos & confidentes reddit, ita desperatio metum & tristitiam efficit. Sanè pituita, quia frigida est, segnes quoq; facit: at humida cum simul sit, somnolentos & stupidos potius, quam cogitabundos repraesentat. Sciendum interim est, succum melancholicum sibi quadam propria & peculiari qualitate frigida & sicca magis quam simplici & absoluta frigiditate ac siccitate praedita symptomata producere.

62. Cur verò tristes sunt melancholici? Respondemus ideò fieri, quia metuunt magis, quam sperant. Metuunt autem, quia spiritus habent secos & frigidos instar senum: sicut expositum nunc fais. Videntur certè melancholici & senes propter eandem aut similem causam meticolosi esse. At hoc constat propter frigiditatem & siccitatem tales existere. (In melancholicis accedit praeterea spirituum singularis quedam temperatio sicca & terrea) cum laetos & spei plenos efficiat spiritus calidiores: quod in citato problem. Arist. quoq; docuit.

63. Cur verò solitudinem & tenebras tantoperè amant? An suis interui imaginationibus impediri se praesentia aliorum experientur? Omnes certè tristes propter hanc causam videntur consuetudinem aliorum fugere. Forè id habet proprium temperies melancholica spirituum, ut solitudinis & tenebrarum amorem ingeneret.

64. Si cur ita fixè intenteq; cogitent queras? in promptu causa est: Spiritus habent magis crassos ac terreos, minusq; mobiles, propter

quas causas recepta & impressa simulachra tardè amittunt, nec facile alia recipiunt. Quæ res in causa est etiam, ut præter conceptas in animo cogitationes nihil ferè curent.

65. Cur verò tam est diuturnum hoc malum? Qui a Melancholicum. Sunt enim propter humoris Melancholici crassitudinem, immobilitatem & contumaciam, omnes morbi ab eo suscitati super aru difficiles: & ob id longi & durabiles. Hypochondriaca tamen seu flatulenta melancholia breues interdum habet accessiones: cuius rei causa minimè est obscura.

66. Cur subinde vigilant ac dormire nesciunt, si à frigore spiritus sistuntur immobiles, efficiuntur & ignavi? Ad hoc etiam ex antedictis, quid respondendum sit, patet. Non frigidi solummodo sunt, verum etiam sicci. Propter frigiditatem ignaviores sunt: at propter siccitatem & fixam intentamq; imaginationem vigilant. Qui enim dormire volunt, laxare animum, ac remittere cogitationes coguntur: quod illi facere non possunt.

67. Quæri insuper potest, quæ sit ratio, quòd Melancholici sæpè nemerò in paucis delirant, in cæteris sic satis sapiunt? Aretæus ob hanc causam sic describit, ἐστὶν δὲ ἀδυνάμωτον μὴ φαντασίῳ ἀλλὰ πρῶτον. Ne hic quidem difficilis est responsio. In hoc morbo præcipuè laborat plerumq; phantasia: quæ sic ferè vigilantibus afficitur, quomodo aliàs dormientibus affici solet. Quoniam igitur circa simulachrum, quod in principio morbi fortè incidit, maximè versatur, reliqua verò vel rejicit vel non equali contentione versat, minus in eis errat. Inhabere autem pertinaciter nonnunquam spiritibus impressum vel insculptum simulachrum, somnia quædam probant. Ita namq; clare aliqui somniant, ut aliquot postea septimanis putauerint, quæ per somnum duntaxat viderant, verè & reipsa sic euenisse. Contigit hoc non ægris tantum, verum etiam sanis quibusdam.

68. Quæri denique hoc etiam solet, quam ob causam adeò mirabilia, absurda, incredibilia, & prorsus interdum impossibilia imaginentur? Etenim neque dici, neque credi possunt, quæ imaginati sunt omnibus locis & temporibus hoc morbo affecti. An huius etiam rei explicatio ex nuper dictis pendet? Equidem, qui, quod somniantibus visum venit, apud se cogitat, facile hinc sese expediet. Tam enim diximus,
Melancho-

Melancholicorum phantasmata esse somniantium deliria. Quis non per somnum sæpè vider, qualia Melancholici imaginantur per vigili-
 as? Discrimen in hoc est situm, quod illa spectra mox evanescent,
 hæc peremaciter hærent, quia penitus impressa sunt: cuius euentus
 causa paulò ante dilucidè satis est exposita.

69. Cur sine febre delirant Melancholici? Respondere possemus
 ita hos desipere vt somniantes. Addi nihilominus verè hoc potest, idè
 fieri, quia succus melancholicus frigidus est. Quod si in Mania cali-
 dum esse responses: calidum dicemus, vt acetum & cineres. Quamuis
 enim $\epsilon\upsilon\pi\upsilon\sigma\theta\upsilon\mu\alpha$ habeat ab adustione, ac terrã quoq; fermentet, cum
 exquisitè in atram bilem mutatus est, plurimas tamen tunc quoq; re-
 tinet partes frigidas: nec ad cor transmittit exhalationes calidas ea
 copia, quæ febrem accendere possit. Quanquam cum vehemente rabie
 febris etiam nonnunquam visa sit.

70. Si queratur cur Melancholici ingeniosi pariter sint ac sala-
 ces? Respondebimus nos hîc de morbo Melancholiciæ loqui, vbi qua-
 stio hæc locum non habet. Etenim de ijs duntaxat rectè hoc queritur,
 qui natura sunt tales, id est, qui temperamentum tale nacti sunt. Si er-
 go hic de sanis extra institutum queratur, dicimus veriusque euentus
 causam ab Aristot. Probl. paulò ante citato fusè ac diligenter expo-
 sitam esse. Nec dissentit Gal. cum alibi, tum in 2. comment. lib. Hipp.
 de humorib. exposis. sentent. 30. si enim constantia & firmitas cogita-
 tionum ab hoc succo prouenit, satis patet, cur in illis rebus ad quas ani-
 mum applicant Melancholici, alios superent. Etsi enim qui spiritus
 habent puriores & mobiliores celerius apprehendunt quiduis, quia ta-
 men constantia cogitationum abest, atque nulla in re diutius persi-
 stunt, sed celeriter se ad alia conuertunt, in re nulla excellunt: licet
 in omnibus aliquid norint. Salacitatis causam flatus esse nullus igno-
 rat. Idem Arist. & loco iam nominato, et sect. 4. Probl. 31. asserit: quod
 à Galen. in 6. Epid. comment. 3. text. 12. affirmatum pariter memini.
 1577.

DISPV TATIO XVII. RESPONDENTE

M. Ioan. Beato Hummelio Basiliensi.

De Somno.

DE Natura & causis somni, generationisq; modo, diuersas fuisse apud veteres opiniones, hodieq; non idem omnes sentire, manifestum est. Galenus certe in lib. de instrumento odor. non putauit arbitrari facile, verum somnus naturae sit opus, an affectus praeter Naturam, & de ἰδὲ διακρίσιν ὄσων (ait) ἐστὶ ἐργον ὡς οὐκ ἔστιν, εἴ τι κἀὸ ὁ ὕπνῳ.

2. Et vetustioribus Alcmaeon, sanguinis in venas reditu: Empedocles insiti in sanguine caloris refrigeratione definiisse somnum scribuntur. Diogenes aërem in venis contentum à sanguine in thoracis ac ventris cauitates cogi, earumque calefactione somnum generari opinatus fertur.

3. Plato, quem Stoici sunt secuti, censuit, nil aliud esse, quam spirituum sensui ministrantium, cum ad partem capitis anteriorem delati fuerint, remissionem ac laxationem.

4. Aristoteles propter repulsionem caloris (è corde per vasa in cerebri subeuntis) à vaporibus ex alimento sublatis natam, gigni arbitratus est. Etsi enim aliter nonnunquam videtur loqui, hanc tamen, quae modo dicta est, sententiam constantius tenuit, ut ex lib. de somno & vigilia, ex 2. de partibus animal. 7. Ex 1. de Plant. 1. Ex 33. sect. 15. perspicuum est.

5. Idem Auerrhoës & 3. Coll. ult. & 1. Collect. 11. cum recentioribus quibusdam statuisse videtur: quando retractione caloris & spirituum cordis (de huius enim visceris calore ac spiritu eos loqui patet) provenire asseuerauit.

6. Galenus à blandis & humidis exhalationibus neruorum meatibus obstruentibus, atq; ingressum in eosdem animalibus spiritibus intercludentibus, induci putauit. Quo posito, nil aliud ex eius sententia somnus fuerit, quam in neruorum principijs ac meatibus orta obstructio. Quanquam cum alibi, cum in 3. de caus. puls. cap. 10. scribat, somnum accidere, cum natiuus calor aut ex fatigatione ac nimia siccitate ad alimentum se conuertit, aut propter immodicam humiditatem non potest foras progredi.

7. In tanta opinionum varietate & discrepancia, & excellentissimorum virorum pugna, si veritatem inuenire volumus, auctoritate hominum seposita, Methodo rem ipsam examinare cogimur.

8. Primum igitur scire oportet, nomen somni bifariam usurpari. Nam plerumq; pro naturali priuatione sensus ac motus sumitur, propter quam somnus imago & frater mortis, & ab Arist. 5. de Gener. animal. 1. μαθόριον τῆς ζῆν καὶ τῆς μὴ ζῆν, vita mortisq; interstitium quoddam dicitur. Aliquando pro huius affectus causa, quam in praesentia inuestigamus, ponitur.
9. Ponimus autem pro confesso, hanc dispositionem, quae sensum ac motum animalium interpellat, ac mortuis ferè similia reddit, non esse cuiuslibet. partis nobis, sed proprium & definitum subiectum, quod τὸ ὁριστὸν δὲ τὸ ἰδιό, nominant Graeci.
10. Quare necessum est, ut, in quam parte corporis primò insit, peruestigemus, (tales enim qualitates sine subiectis suis intelligi & declarari non possunt) si modo causam supra dicti effectus ex arte cognoscere volumus.
11. Esse enim in nobis partes, quibus perpeffis totum corpus certo modo afficiatur, manifestè probant cum Epilepsia & Apoplexia, cum Febres. In illis enim solo cerebro, in his corde laborante, compatitur corpus reliquum totum.
12. Subiecto proprio inuento, quae & qualis nam ea sit dispositio, scrutari oportet. Via inuentionis aptissima erit, si, quid dormientibus cunctis accidat, attentè considerauerimus.
13. Ordendum vero est à certo & confesso omnibus principio (ut errorem caueamus) nempe à nominis notione siue interpretatione omnibus concessa, sicut Aristoteles atq; Galenus praeceperunt.
14. Caterum duobus modis cum Somni nomen usurpari ab autoribus ex supra dictis pateat, hinc quoad effectum significat, interpretabimur, ut ab effectu paulatim ad causae inuentionem ascendamus.
15. Est igitur somnus ἀδυναμία, quaedam, siue cessatio, siue intermissio, siue quies, sensuum externorum, itemq; motus (ut enim Arist. scribit, δὲ ἀντὶ τῶ τῶ ἀλθῆαιαν ἀεσάπῃσιον τῶ μετὰ φρεῖν ταύτῳ, ὡς ἀπαύσει ὄντι) quae sanis pariter atq; aegris accidit, sicut omnibus, tam doctis, quam indoctis semper visum est.
16. At fieri non potest, ut sensus pariter omnes simul cessent, nisi principalis seu communis sensus affectus sit: hoc est, nisi principium sensus ac motus alterationem perpeffum fuerit.

17. Sed ne princeps sensus ligari aut impediri potest, dum locus vel sedes, in qua primò exercetur, mutationem nullam sensisse possit.

18. Locus porro, tum communis sensus, tum motus & facultatum animalium aliarum principum, est cerebrum.

19. Ex his necessariò concluditur, locum siue sedem dispositionis, propter quam animal dormire dicitur, siue motu ac sensu membrorum citra morbum priuatur, cerebrum esse.

20. Vtrum autem totum cerebrum, an pars eius aliqua totò *τοῦ δεικνύου* somni sit, hoc est, vtrum communis sensus, cuius passionem ostendimus somnum esse, in totò cerebro, an in parte aliqua sedem fixerit, ex prædictis nondum patuit.

21. Probamus hac in parte magis illorum sententiam, qui in ventriculis cerebri anterioribus communem seu principalem sensum collocant, quàm qui in ipsa eum cerebri substantia inherere contendunt.

22. Etenim ventriculis clausis aut compressis repente sopitur animal, licet substantia cerebri nulla in re mutata sit. Partes quoque extremae cerebri sæpè ab intemperie alijsque modis leduntur, nec ob id somno premitur animal. Quin & substantia cerebri pars nonnunquam eximitur absque læsione summi. Epota quoque & naribus admodum somnum inducunt, priusquam temperationem substantiæ cerebri vitare potuerint. Certissimum argumentum est, quod somnus & vigilia, (quoad sunt effectiones) non sunt actiones purè similes, sed potius instrumentales. Quare magis à conformatione ventriculorum, & in eisdem contentis spiritibus fit somnus, quàm à substantia & temperatione cerebri: nisi hæc aliquid ad instrumentalem ventriculorum dispositionem pertiñens labefaciat ac mutet.

23. Quòd etiam ventriculi priores potissimùm afficiantur, multa ostendunt: sensus enim qui circa partem capitìs anteriorem sunt, magis occupantur. (Tactus leuius leditur, quia per nervos motui seruientes distribuitur: qui in posteriore parte capitìs magis oriuntur.) In soporosis etiam affectibus, tum Galen. 4. de loc. affect. 2. tum alij Medici omnes, sicut magis ledi assueverant. Pharmaca ei parti tunc maximè admouemus. Idem facimus, cum prouocare somnum cupimus. Grauius quoque caput hac parte videtur per somnum: & in pe-

Plus magis quam in dorsum cadunt dormientes. Multi inter dormiendum surgunt & ambulant, cum interim sensuum quatuor instrumenta permaneant impedita. Soporosi denique rarius quam apoplectici, fiunt paralytici: quod in his posterior, in illis anterior pars magis offendatur.

24. Aliter sensit Aristoteles, qui somnum statuit passionem esse cordis non cerebri. Idem 6. Topic. Somnus inest in toto animali. Ergo non solum cerebri est dispositio. Item, si somnus est in cerebro, non animal, sed cerebrum dicitur dormire, quod longè absurdissimum est dictu.

25. Alij quidam affectum sensus esse ideo negant, quia in sensatione non insit. Absurdum insuper putant eo in loco sensuum cessationem ponere, quò vis agentis, hoc est extensio caloris è corde promanantis non exporrigitur. Hunc calorem per somnum infra cerebrum sisti opinantur: & ob id cordis potius (quod calorem non ulterius protendat) quam cerebri affectum esse arbitrantur.

26. Sed Aristotelis opinio falsa est: quia falsa innititur hypothesis. Etenim actionum principalium, sensus quoque ac motus, principium, formam ac instrumentum iudicavit cor esse, non cerebrum: quæ cum omnibus vehementer suspecta sit, hinc refutari non debet.

27. Ad alterum responsio ex 8. & 9. thesi periri potest. Privatio illa sensus ac motus in toto corpore accidens & effectus est somni, non ipsimet somnus, qui huius accidentis causa est. Sic tenebræ apud nos in deliquio Solis & Lunæ non sunt ipsimet deliquium, sed effectus. Sic privatio sensus ac motus in apoplexia: membrorum item concussio & distortio in Epilepsia, symptomata sunt morborum, non ipsimet morbi.

28. Ad tertium similiter patet responsio. Non enim cerebrum vel sentit vel mouetur eo modo quo membra, quibus vim & facultatem sentiendi ac mouendi subministrat. Nec enim Solem ob id calidum concedet Aristoteles, quia terram calefacit. Quinimò nec Epilepsia cerebrum laborare propriè dicitur, sed animal propter affectum cerebri sic egrotare dicitur. Ita neque ebrium dicimus esse cerebrum, quando vino irrigatum est nimio, sed hominem ebrium esse affirmamus.

29. Quod alij adferunt ineptum est. Non enim sensationis, quæ in

membris exercetur, sed communis sensus affectum esse dicimus, ut ex
 super dictis liquido patet. Nec facultatis, sed instrumenti affectum
 ponimus: partis videlicet cerebri, per quam, ut per instrumentum, pri-
 mò hanc *επιπρετα* exercet, somni videlicet ac vigiliarum. Sensum
 communem somni tempore impeditum esse, non ablatum, quis neget?
 Ad particulares quod attinet, an cæcitas seu visionis ablatio, non est
 symptoma visionis, quia nulla adest sensio? Operatio quævis non tunc
 solum dicitur lædi, cum vel deprauatur vel imminuitur, verum etiam
 quando prorsus tollitur.

30. Postremum æquè est absurdum, Somnus enim non ideo fit,
 quia vitalis spiritus infra cerebrum sistitur, & ad ipsum usq; non
 extenditur. Deinde falsum est, calorem cordis inter dormiendum
 non exporrigi ad cerebri intimas quoq; partes omnes. Què enim vive-
 ret calore vitali destitutum? aut qua ratione dormientes tum imagi-
 narentur tum mouerentur?

31. Quis præterea nescit, partem, cui nihil eorum deest, quibus ad
 operandum eger, aliter affectam esse, quàm tunc est disposita, cum ta-
 lium aliquo eger? Sed de hac re fuse differit Galenus in lib. 1. & 2. de
 loc. aff. Quòd si ergo rectè dicimus, passionem in loco patiente esse, in
 decunq; agens adueniat, verè quoq; affirmamus, dispositionem, qua so-
 mnus appellatur, siue quæ sensum ac motum membri magna ex par-
 te adimit, in cerebro constituisse. Hic enim, non alibi, sensus communis
 habitat: cuius affectio quædam somnus est.

32. Constat ex prædictis, somnum (quatenus causam significat)
 in cerebri ventriculis prioribus domicilium suum habere, ac spiritum
 in his existentium dispositionem esse contrariam ei, quæ in vigilan-
 tibus reperitur.

33. Qualis verò sit *δυσθετικ*, nondum liquet, tametsi certum est, ali-
 liter (imò contrario modo) per somnum eos affici, quàm per vigiliat.
 Patescet autem magis, si, quid omnes dormientes commune habeant,
 accuratè considerauerimus: hoc est, si causas somnum inducentes om-
 nes examinauerimus.

34. Somnum efficiunt plurimæ maximæq; differentes causæ, scili-
 cet longæ vigilia, labor, defatigatio, immodicus tum calor, tum fri-
 gus, nimia euacuatio, mollis frictio, motus cunarum suavis, titillatio
 leuiss,

leuis, murmura & strepitus aquarum, cantus, tenebrae, silentium, gaudium, cura mediocres, cogitationum suspensio, solitudo, lectio, capitis seu cerebri à cibis seu potibus, aut medicamentis profecta tum refrigeratio tum humectatio, voluntas nostra, ventriculorum cerebri, aut carotidum vasorum compressio, &c.

35. At verò cum fieri nulla ratione possit, ut tam dispares, imò contrariae causae, vnum eundemq; affectum (cessationem scilicet sensus ac motus eam, quae in toto dormientium corpore cernitur) per se primò generent, videndum est, quid agendo singulae somnum concilient.

36. Constat autem animalem spiritum absumi à vigilijs, laboribus, fatigatione, vel immodicis curis, aestu, balneis, &c. Idem dispergitur à vehementi gaudio. Vacuatur à ventriculorum cerebri compressione, ac nimia qualibet vacuatione. Obtundunt & veluti ignauum reddunt balnea humida, vaporosi odores & hamectantia omnia. Carotidum compressio & refrigerantia omnia eundem cogunt & compingunt.

37. Reliquae causae, molles videlicet strepitus, cantus, murmura, tranquillatio suavis, abductio animi à cogitationibus, lectio parum attentata, motus cunaram, silentium, tenebrae, voluntas, &c. saepe nominatos cerebri spiritus, placidè sistunt, & à motu suo ad quietem inuitant: ac ne diffluant, prohibent.

38. Omnes igitur remissionem illam sensus ac motus, quae in dormientibus apparet, communi hac ratione inducunt, quòd nimirum spiritus animales intra ventriculos cerebri quietos detinent: nec moueri, sicut prius movebantur, sinunt.

39. Nam & imminencia & dissoluentia, & vacuantia, & exprimentia, & densantia, & humectantia, eos minus mobiles efficiunt, sicut vnusquisq; videre per seipsum potest. Quare cum nihil aliud excogitare valeat vnum, quod ab omnibus effici queat, non dubitabimus, quin iam dicta spirituum vel quies vel immobilitas, vel quomodocumq; libet appellare, causa sit illius priuationis sensus ac motus in membris dormientium.

40. Quare nil aliud est somnus, cum pro dispositione & causa cessationis motus ac sensus in exterioribus membris sumitur, quam spirituum in ventriculis cerebri, praesertim anterioribus contentorum de-

THOMAE ERASTI

rentio, cessatio, contractio, feriatio. (Quocunq, enim nomine appellare velis, licet, modo simul cessationem seu quietem ab opere intelligas) sensum ac motum in sanis pariter atq, agris impediens.

41. Etenim duplex est somnus, Naturalis & Morbidus. Ac naturalis is dicitur, qui à causis naturalibus & moderatis (debito tempore ac modo) inducitur, animaliq, confert. Morbidus contra censetur, qui tempore ac modo non congruente (à causis etiam morbidis & immoderatis) suscitatur, & animali vel obesè vel non prodest.

42. Subiectum, Formam, instrumentales somni causas exposuimus. Primum efficiens Animam esse Naturalis somni, (Quitalis non est, ab anima non benè dicitur effectus) nullus dubitat. Finis est, Animalis spiritus ac virium instauratio, coctionisque incrementum seu perfectio.

43. Facillimum nunc erit videre, quæ sit inter varias authorum de natura somni sententias differentia, quiq, propius ad scopum accesserint, qui longius substiterint, qui prorsus aberrarint. Quàm deinde consentanea sint Naturæ, quæ diximus, ex eo perspicuum est, quòd ad omnia, quæ sententiæ nostræ videntur aduersari, nullo negotio ac labore aptius alijs responsuri videmur.

44. Errauit primum Alcmaeon. Nam reditus sanguinis (siue ex cerebro, siue ex alijs partibus redire statuas) in venas, somnum non procreat, nisi vnà cù sanguine spiritus animales, relictis cerebri ventriculis, commigrare inscitè putes.

45. Errauit Empedocles: non enim sanguinis, sed spirituum animalium, refrigeratio, somnum parit. Quid, quòd per somnum sanguis incalescit potius quàm refrigescit?

46. Nec Diogenes affectus est scopum, nisi per aërem, in nescio quibus cavitatibus contentum, animale spiritum in cerebri ventriculis coactum compactumue intelligere nos voluit. Sed compactio hæc à sanguine fieri nulla ratione potest.

47. Propius accesserunt Plato & Stoici. Est enim somnus spirituum cerebri affectio. Quòd si ergo per laxationem seu remissionem, horum spirituum intellexerunt eorù quietem, & à motu cessationem, reiici sententia non debet.

48. Caterum non ob eam causam somnum fieri, quia calor à corde non extendatur ad cerebrum, aut quia inde vel repellatur clausis vijs, per quas penetrare solet, vel retrahatur, multis ostendi argumētis potest.

49. Probant hoc primùm, quæ in 30. thesi diximus. Ratiocinamur aliquando inter dormiendum, recordamur, & imaginamur sæpè vehementiùs quàm inter vigilandum. Hæc qui putat sine calore cordis multo fieri posse, corporum dispensationis ignatus est.

50. Certum & hoc est, cerebrum per somnum longè feliciùs conquire, quàm per vigiliis, quod sine influente ex corde per arterias calore facere nequaquam posset. Indicant hoc excrementa, & spirituum instauratio. Quis enim inficietur, à somno actiones cerebri vniuersas, sensus, imaginationem, memoriam, ratiocinationem, iudicium, integriora esse?

51. Dolores in super capitis, in Cephalæa, Hamicrania, & alijs talibus morbis, grauitates item capitis per somnum vel tolluntur, vel minuuntur. An est remedium ebrietatis vllum præstantius somno inuentum? Excrementa præterea omnia minus acria & molesta post somnum sentiuntur. At hæc sine valido calore perfici nequeunt. Quæ enim alia re discutiantur humores in eo collecti?

52. Accidit etiam frequenter, vt per somnum caput sensibilibus calidiùs percipiatur tactu, sudoremq; calidum fundat. An citra cordis calorem aliquis ista vsu venire opinabitur?

53. Multi, quamuis initio somni, aut cum ad capiendum somnum se componunt, vix satis contegi possunt: tamen, cum aliquandiu dormierunt, propter æstum tegumenta corporis & capitis iteram abijcere coguntur.

54. Pulsus sub initium somni paruus, nonnunquam & languidus, eo procedente, maior & vehementior fit, non in reliquis tantum partibus extimis, sed in ipso etiam capite. Quod nonnunquam fieret, si intra cor conclusi, decinerentur calor & spiritus vitalis toto somni tempore.

55. Sed & facies rubicunda magis per somnum aliquando apparens, ac sudorem effundens, cerebrum calore vitali orbatum non esse, docet.

THOMAE ERASTI

56. An non in Syncope, in animi deliquijs, in febrium accessionibus, in frigore magno, maxima sæpè fit calor in interna reuocatio absq; somno?

57. An in Lethargo non euocatur calor cordis in cerebrum? An cum æstatis tempore in meridie animalia dormiunt sub Solis radijs, non euocari cordis calorem putabimus?

58. Hoc saltem veniat nobis in mentem, quod multarum partium, neruos ex ipso cerebro accipientium, motus, in somno non deperditur. Nam aliqui loquuntur, rident, brachia & pedes huc illuc iactitant, se totos vertunt, surgunt, ambulant. Vecors est, qui hæc sine calore ex corde effuso euenire putat.

59. Actamen argumentis, inquit aliquis, opinionem suam firmant. Nam dormientes interius calent, exterius frigent, Epid. 6. Com. 4. tex. 13. & 16, Facies item eorum pallet. thes. 62. Arist. & Auerroes summi Philosophi idem affirmant. Probant idem phar-maca frigida, quæ ad reprimendum calorem adhibentur. Sed & cordi in certis affectibus admodum remedia somnum producant.

60. Pro argumento maximo illud ponunt, quod somnus citissime oboritur. Quæ autem celerem habent generationem, à vitali calore ortum habent, vt Gaudium, Verecundia, Timor, &c. Nihil etiam inuenitur commune omnium sensuum, præter vitalem calorem, quod æquè citò accedat ac recedat. Deniq; cum per somnum instrumenta sensuum virtute sentiendi priuentur, nullo in ipsis vitio inherente, facultate non impedita, præsentè obiecto, vijs apertis, necessarium est, vt commune omnium instrumentum (spiritus nimirum vitalis) ponatur affectum.

61. Sed in medio posita est ad hæc omnia responsio. Calor ab exterioris parte sui aliqua se ad interna recipit, sed non ad solum cor trahitur, verum ad alia etiam viscera, & ipsum cerebri profundum colligitur, quod cõtiones docent. In febrium initijs, & animi deliquio magis in profundo corporis, et circa viscera vnitur, nec spoliatur tamen partes, internæ præsertim, sensu. Manent etiam artus in somno plerumq; naturaliter calidi, ac sæpè calidiores fiunt.

62. Facies sanguine ad interiora capitis parte sua aliqua recedente, pallere nonnunquam non nego, sed interiora cerebri ob id ma-

gis frigere, nego. Etenim calor tunc est tibi abundantior. Adde, quod perpetuum hoc non est: cum saepe rubeat magis. Nec sequitur, si calor à cute recedat, eum etiam interiora capitis deserere.

63. Aristotelem & Auerrhoem aliter sensisse, nullus mirabitur, qui eos sibi ipsis contradicere non voluisse cogitat. Quid enim aliud dicat, qui cor, sensus ac motus instrumentum atq; sedem propriam supponit?

64. Pharmaca frigida somnum prouocant, non calorem cordis arcendo, sed spiritus animales sistendo: sicut exposuimus. Nec adhibita cordi remedia somnum pariunt, nisi cum propter acrimoniam vaporum & spirituum ex eo in cerebrum ascendentium animales spiritus nimium exagitantur ac mouentur. Quid miri accidit, cum affectus propter consensum alius partis natus, per remedia parti primario affectu admodum tollitur?

65. Gaudium, Timor, Verecundia, sunt cordis affectiones: non cerebri. Falsum quoque est, celerem ortum interitumque habentia à vitali calore, ut à causa propinquissima & propria effici vniuersa. Quid in nobis celerius fit rationatione, memoria, imaginatione, sensione? An hec omnia nulla causa vel re alia interueniente, è spiritu vitali fiunt? Non arbitror. Nec citius vitalis spiritus per arterias ad extrema corporis defertur, quam sentiendi facultas per nervos.

66. Calor seu spiritus cordis, instrumentum commune est animæ: & non est immediatum sensus ac motus instrumentum. Hoc enim spiritui animali propius comperit. Nec verum est in cerebri ventriculis nullam factam mutationem, cum à vigilijs permutatum est animal ad somnum. Spiritus enim ibi contenti, propter ante dictarum causarum aliquam, non sunt æque mobiles, ac prius.

67. Euidenter satis demonstratum est, somnum non gigni propter retractionem caloris cordis. Iam illud etiam non esse expedit, Aristotelem non attulisse κατόδου somni causam. Non enim omnis somnus à vaporibus ab alimento, aut à colligatis à labore humoribus oritur. Dormiunt enim & esurientes, & qui multò antè ederunt, & qui in tenebris degunt, & qui cantum vel susurrum audiunt suauem. Suprà multas somni causas esse vidimus, quæ absq; eo, ut vaporibus cerebrum replent, somnum generant.

68. Mirabilis alicui videbitur fortasse, sine Galenum quidem veram somni causam protulisse affirmavero. Nam neq; refrigeratio pri-
mi & d. n. me's generalis est causa, quod cum Galeno Aristoteles quo-
que videtur existimavisse, (Absq; enim hac somnum sepißimè proe-
nire ex supra dictis perspicuum est) neq; obturatio in nervorum me-
tercludat. Demonstrant, quod dicimus, subito expergefactio, & mul-
tarum partium inter dormiendum motus.

69. Quòd si Galenum hoc voluisse contendas, ab elatis vaporibus
animales spiritus crassescere, & ob id minus mobiles effici, rectè id
ab eo dictum fatebor, ac generalem causam obtusi motus ac sensus
membrorum, (seu quietis spirituum animalium) non hanc solam, sed
alias plures esse dicam.

70. Verum adhuc restare videtur, ut obiectiones quasdam dissol-
uamus. Queritur enim sect. problem. 1. & 7. quo pacto lectio & medi-
tatio modò somnum prouocent, modò vigilias inuehant? Cum atten-
tione magna quid legimus, spiritus omninò commouemus, donec re-
soluti non amplius sufficiant. Rectè igitur Aristoteles scripsit, ποδὸν
ἢ χιλιῶν τῶ νοῦν, & ὄδον καὶ ἐκλείπει καὶ κατὰ ψύχεται, si pro-
pter dissolutionem refrigerari censuit. Cum verò remissè aliquid me-
ditamur, cogitamus ac legimus, à vehementiore motu ad minorem,
& sensim ad quietem traducimus. Si, quæ legimus, tristia sint aut io-
cunda, somnus aut insomnia per accidens à lectione prouenit.

71. Cur æstate somnolentiores sumus? Galen. videtur in 1. A-
phor. 15. pro causa afferre, noctium caliditatem ac breuitatem, pro-
pter quæ minus dormire solemus, quàm alijs temporibus. Verior il-
la videtur responsio, quòd spiritus promptius dissipantur & resolu-
untur.

72. Eadem hæc ratio fortasse etiam Aethiopes, naturâ siccòs,
per æstum ostendit somnolentiores. Quanquam non inficias eo, picui-
tam in capitibus eorum à calore solutam, huius accidentis causam sta-
tui posse: quemadmodum Alexandro in Probl. visum est. Fortasse
victus ratio & ciborum, quibus tunc vescuntur idem efficit.

73. Cur de nocte, quàm de die suauius dormimus? Euentus hu-
ius cause sunt plures. Etenim & noctium frigiditates, & tenebræ ad
conci-

conciliandum somnum, hoc est ad sedandos vel sopiendos spiritus, magnam vim habent. His accedit consuetudo, quæ altera est Natura: & quod fallere tempus noctis non tam facile, tamq̃, multis modis, ac interdum, possumus. Sed & Naturæ author Deus sic disposuit, ut de die operaremur, de nocte quiesceremus.

74. Cur nocturnus somnus diurno salubrior? Quia longus & perfectus est: alimenta non tantum agitare & coquere, (in quo opere necessarium est flatus plurimos suscitari) incipit, verum etiam perficit: flatusq̃, genitos discutit: quod breues somni fieri non patiuntur. Genentur igitur somni diurni flatus, cruditates, tumores, pandiculationes, catarrhos: eneruant membra, dissoluunt corpus, grauitatem inducunt, & ut contrarijs motibus sanguis & spiritus moueantur, efficiunt. Dum enim à circumferentia ad centrum per somnum mouentur, ab aëris calore ad cutem reuocantur. Assuetis tamen non sine nocet.

75. Cur primus somnus noctis profundior? Quia vapores à cibo sumpto plures ascendunt, & spiritus animales magis circumsepunt ac cogunt. Causa altera est, quod per vigilias & diei operas spirituum pars bona dissoluta est. His ergo instauratis, & vaporibus discussis, minus profundè dormimus.

76. Cur aliqui simul dormiunt & vigilant, hoc est clausis palpebris quieti iacent, nec verè tamen dormiunt? An in causa est humor mistus, spiritus simul cogens & excitans? Inclinant verò vel in somnum, vel in vigiliam magis, pro vincens humoris ratione. Sic apertis oculis aliqui dormiunt, spiritibus in cerebro ligatis, ut sic dicam, & musculis aut nervis palpebrarum exsiccatis.

77. Cur si febris est affectio sicca, aliqui in earum accessionibus, alij in incremento aut statu dormiunt? In causa est, quod vaporum ascendentium copia & humiditate spiritus animales hebetantur magis quàm caliditate agitantur. In ardentibus febribus, nisi multitudine veluti obruantur, vigilie & deliria magis infestant agrotantes. Ergo somnus in febribus tunc maximè obrepit, cum caput vaporibus præcipuè repletur: quod alijs alio tempore accessionis vsu venit.

78. Cur somnus, si quies est, ac priuatio, collationem efficit, hoc

est, caloris opera facit? Quæri de hoc magis potest, si somnus ponatur esse frigiditas: quod sanè multis visum est. Dicerent fortasse aliqui, coctionem esse effectum temperamenti, somnum verò dispositionem esse instrumentalem, & proinde non esse magis priuatione, quam apoplexiam, aut πνεύμα. Sed quia non explet eruditorum animos responsio, aptius dicemus, somnum per accidens iuuare coctionem, quia per id temporis, quo animal dormit, spiritus intra cerebrum contenti natium eius calorem augeant & roborent.

79. Cur ab aloë, quæ admodum sicca est, purgati, magis dormiunt? An quia acres vapores & humores, à quibus spiritus lacessuntur, expurgat?

80. Cur verò & loquimur & ridemus dormientes, & vertimus nos, & surgimus, & ambulamus, non tamen sentimus? Primum, certum est, dormientes non prorsus nihil sentire (Quod Galenus quoque faceretur. 2. de caus. sympt. 8. & lib. de odor. organo cap. 5.) Nam & punctione, & tactu duriore, & clamore excitamur (propter clausos oculos difficiliter vident omnes) & saporem salivæ aliqui percipiunt. Videmur autem idèò minus sentire, quia motui inservientes spiritus, magis in posterioribus, sensui autem ministrantes, magis in prioribus cerebri ventricularis continentur.

81. Si non valere hanc rationem in tactu dicas, quories idem nervi motum ac sensum deferunt, dicam non minus facile tales sentire, (cum tanguntur) quàm moveri. Qui enim facile in somno se movent, facile quoque se tangi sciunt. (Aristoteles in 1. cap. lib. 5. de Gener. animalium tales sentire scribit, sed alio modo quàm quo vigilantes sentiunt.) Quanquam fieri posse non nego, ut nervi in cutem disseminati ineptiores aliquando sint ad deferendum sensum, quàm alij qui sub cutem in musculos inseruntur, ad deferendum motum.

82. Si ne huic quidem responsioni acquiescas, idèò euenire dicam, quia Anima rebus per imaginationem conceptis, (Nullus enim sensit, nisi ab imaginatione impellatur) intenta, alia negligat, quod in delirantibus maximè est evidens. Idem vigilantibus contingit. Dum enim intenta est in rem aliquam cogitatio, nec salutantes audimus, nec amicos transeuntes videmus, & locum, ad quem ibamus, præterimus. Sic pugnantes sæpe vulnerari se non sentiunt. Non enim po-

est Anima una existens tam differentiibus rebus uno momento attendere. In somno porro maxime vigere obiecta phantasia, ac minus obiecta sensuum posse, per se notum est.

83. In Epilepticis paroxysmis clarè videmus sensus impeditos, motum verò seruari: cuius rei causa quæ alia possit adduci, non equidem video, quàm quòd Natura, dum maxime uni huius rei intenta est, ut vaporem noxium expellat, actiones reliquas omnes negligit. Et enim tactus saltem unà cum motu restaret, si præter facultatis delationem per nervos nihil requireretur.

84. Cur senes parum, pueri multum dormiunt? Senes sicci sunt Aphor. ultimo, & cogitabundi, ac proinde spiritus quiescere non sinunt. Redundant etiam capita eorum salsa pituita quæ ipsa quoque spirituum quietem impedit. Pueri contra nihil cogitant, mordacibus & siccis vaporibus carent, sed contra humiditate capita repleta habent.

85. Cur aliqui, si diu ante auroram experges facti fuerint, ac deinde sub exortum solis rursus obdormiant, molestam totius corporis gravitatem & lassitudinè sentiunt? Si autè sine longa interruptione somnum ad idem tempus continuauerint, nihil tale percipiunt? Sanè per multos audivi hac de re conquerentes, & in me ipso idem experius sum.

86. An tunc solum hoc accidit, cum satis dormiuimus, & post vnam aut alteram horam iterum obdormiscimus? Equidem coctione peracta, spiritibus instauratis, excrementis vel discussis, vel ad sua loca propulsis, spontè expergescimus. Si deinde ad somnum nos iterum veluti cogamus, necessum est, crassos & excrementicios vapores in profundum cerebri relabi, cum spiritibus misceri, & torpidos ignavosq; eos reddere. Quia verò propter somni illius breuitatem satis purificari non possunt, lassitudinem illam membrorum tantisper sentimus, dum per motum vapor ille resolutus fuerit.

87. Eandem ferè ob causam pleriq; omnes sic afficiuntur, qui præter consuetudinem interdium seu à prandio aliquando dormiunt. Potest in utrisque os ventriculi ab inutili humore grauari, & hanc molestiam vel gignere, vel certè augere. In illis reuocantur excrementa ad centrum, in his saltem alimenta ebullientia os ventriculi grauant.

88. At Hippocrates, inquit aliquis, somnum matutinum vsque ad tertiam diei partem extractum laudat, ἡμεῖς δ' αὖ λυπεῖσθε, ἐὶ κριμῶτο τὸ ποτ' ἐς τὸ τρίτον μετ' ὧ τῆς νυκτὸς. Maximum somni incommodum esse interruptionem eiusdem, etiam Auicenna monuit. Etenim disturbantur & interrumpuntur simul naturæ actiones, & nec æquabiliter coquantur humores, nec rectè vitiosi ab vitilibus separantur, nec separati plene & commodè vacuantur. Quis nescit sudores, qui inter dormiendum emanabant, mox cohiberi atq; euigilauerimus? Quare bonum censet Hipp. somni ad prædictum tempus productionem, si de nocte aliquis non dormierit, aut, si appropinquante aurora dormire demum cœperit, ac deinde continuauerit. Talis somnus bonus est propter easdem ferè causas, propter quas nocturnum laudauimus.

89. Quare ergo Galenus vberiore somnum damnat 12. Meth. 3. cap.? Causas addit, quòd crudos succos digeri (ἔξ ὑποεῖσθαι) non sinat, & caput grauet. Responso facilis est: Nam Galenus non loquitur de alijs, quàm ex copia crudorum humorum cum oris ventriculi offensione febricitantibus: qui non minus humorum discussione, quàm per vigilias potissimè fit, quàm eorundem coctione opus habent. Non mirum igitur est, caput his repleti, si nimis diu dormiant. Quanquam & in alijs mediocritas extremis præferri debet.

90. Cur porrò dormientium alij somniant, alij somnia nulla vident? Huius quoque accidentis causa euidentis est. Qui enim profundè dormiunt, id est, spiritus valde occupatos habent, nihil admodum imaginantur. Quibus minus ligati sunt, vt leuiter interim moueantur, his nihil prohibet phantasmata apparere. 1578.

DISPUTATIO XIX. RESPONDENTE
Daniele Obrechtio Argentinenſi.

Vtrum Humores alij à sanguine, scilicet Pituita,
Bilis flaua, & succus Melancholicus, Corporis integrè sani partes aliquos nutriant?

THOMAS ERASTVS AD AEQVVM
Lectorem.

Mimini me olim à Præceptore quodam meo audire, amplio-
rem sæpe nos ex eorum librorum lectione fructum perci-
pere, in quibus apertè falsa doceri anima duertimus, quàm
eorum, in quibus rectè omnia tradi nobis persuasimus. Sic
enim nos plerunq; hos legere, vt, quia de veritate eorum, quæ in ip-
sis continentur, non ambigimus, eadem addidicisse contenti simus,
illos autem ita nos voluere, vt qui, quæ suspecta habemus, penitiùs
cognoscere, errorumq; causas intelligere cupiamus, & quibus ratio-
nibus refutari possint, sollicitè disquiramus. Simile deinde quippiam
apud Aristotelem initio 2. Metaph. obseruavi, vbi non illis solùm
gratias deberi ait, quorum placita probamus & sequimur, sed & alijs
qui hisce rectè sentiendi ansam dederunt *παρὰ μὲν γὰρ ἐνίων*, inquit,
παρὲλθέμεν πναε, λόξας, ἢ ἡ τὴ γενέσθαι τῆς αἰποὶ γιγόνασιν.
Quòd verò gratia his etiam debeatur, qui malè differendo alios ex-
citant ad veri perscrutationem, his indicat verbis, ἂ μόνον δὲ χᾶειν
ἔχειν δικαιοὺς τῆς αἰποὶ πρὸς κοινωνήσασιν ταῖς δόξαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἐν ἐπιπλασιότιον ἀποδυναμείοις. καὶ γὰρ οὗτοι συμβάλλονταί π.
Cum quæ euenerunt mihi memoria mecum repeto, negare non pos-
sum, quin ita frequenter vsuueniat. Vt alia nunc præteream, ex pelsi-
mis lib. Paracelli (de quo nō ineptè pronunciaueris hūc versiculum,
ὁ μὲν ἐπίστατο πολλὰ, κακῶς δὲ ἠπίστατο πάντα.) nata mihi est occa-
sio, non pauca rectiùs discendi, de quibus alioqui fortasse nunquam
cogitaturus fuisset. Gratiam igitur aliquam hīc meretur Paracel-
sus, qui, dum importunè ac maledicè nimis (imò perniciosè) Medi-
corum de humoribus doctrinam calumniatur, me eandem diligen-
tiùs expendere coëgit. Quæ reperimus, tibi nunc, candidè Lector,
communicamus: & ne prius damnes, quàm examinari ac iudicari,
te simul oramus. Hoc scio, discretam magis ac perfectiorem de hu-
moribus cognitionem aditum tibi patefacturam ad euoluenda & in-
telligenda alia artis nostræ capita, quæ te fortasse adhuc latent. Vale.

Qui in disquisitione, & explicatione præsentis quæstionis er-
rorem vult cauere, hunc scire primum oportet, quid sit nu-
tricio, deinde quomodo à sanguine tres reliqui humores dif-
ferant.

2. Est autem nutritio nihil aliud, quam eius quod nutrit, assimilatio ad id, quod nutritur, siue repositio vel instauratio, vel repletio eius, quod abiit, vacuatumq; est. Vtraq; haec definitio apud Gal. reperitur, dum alias ὁμοίωσιν τῆς ἐξαρτου & τῆς ἐφοιδύου, alias ἀναπλήρωσιν τῆς κενωθέντος, ἢ τῆς ἀπορρέουσης ἑτίας esse scribit.

3. Etsi verba differunt, res tamen est eadem: quoties de simplici nutritione sermo est. Quia enim quod nutritre carnem (exempli gratia) debet in locum eius quae abiit, succedere, atq; id ipsum fieri, quod illa fuerat, oportet, necessarium est, ipsum carni, quae nutritur, assimilari, hoc est, Carnem specie ac natura eandem fieri cum ea, quae nutritur: quod hoc loco ὁμοίωσιν Gal. nominat. Quod caro talis fieri non potest, nutrimentum eius esse non potest.

4. Hinc ratio intelligitur, cur alij alijs gaudeant alanturue. Cum enim quod vacuatur, suum cuiusq; proprium aliquid sit, necessarium est, ut, quod in vacuati locum per nutritionem succedit, proprium quoq; sit. Nisi enim tale sit, non restituitur idem in locum vacuati, quod in vera nutritione euenire oportet. ὅτι καὶ τὸ κινωθέν οὐκ εἶναι ἢ, καὶ τὸ ἐξαρτὸν οὐκ εἶναι ὑπάρχειν ἀπὸ ἀρχαίων ἔστι. Hinc nutrimentum dicimus familiare, simile, proprium, facultateq; idem cum eo esse, quod nutritur.

5. Hinc etiam veritas intelligitur pronunciati Physici, vnumquodq; eo nutriri, ex quo de principio constitit, cuius frequens est apud Arist. & Gal. repetitio. Sufficit nunc Galeni verba ex ult. cap. lib. 1. de sem. produxisse: ἐκαστὸν ἐξ ἧς τὸ πρῶτον οὐσίας ἐγένετο, καὶ ἐξαρταί ἀπὸ πάντων, ὅτι καὶ ἡ ἰσχυρὴ ἀναπλήρωσις ἔστι τῆς ἀπορρέουσης οὐσίας.

6. Non pugnat cum his, quod diuersis rebus vescimur, quodq; multis esculentis utimur, quibus diuersissima animalia gaudent. Nam de ultimo alimento seu sanguine, accipi debet praedicta enunciatio. Qui etsi ex varijs cibis est confectus, Natura tamen in eius coctione ex singulari tantū ὁμόφυλα partes scilicet cognatas, & οὐ γὰρ collegit, ἀλλόφυλα αὐτῆ, nostrisq; corporibus inuicem separauit, ac secreuit (vnde tot excrementorū prouentus) & sic familiare nobis effecit.

7. Idem de animalibus alijs cogitare debemus. Etsi enim sues, & canes pane nobiscum vescerentur, non tamen eundē specie sanguinem

cum

cum nostro generarent, quia non eodem modo concoquunt, nec easdem partes segregant, quas noster calor separat. Manifestum hoc est, primum ex specie excrementorum, quæ admodum sunt dissimilia qualitibus & substantia. Deinde, quod nostris delectatur, sua abominantur. At nunquam hoc facerent, si non in nostris relictæ essent partes, nobis quidē inimicæ, ipsis autem gratæ. Ideo suis proprijs non itē gaudent, sed ab eis abhorrent, quia nihil ipsis grati relictum in eis est.

8. Quare alias partes ipsarū, alias nostra natura inter coquendum seruauit ac reiecit, aliterq̄ omnes coxit ac mutauit, ut idem sanguis non sit, qui ex eadem materia genitus est. In causa est, quod non solum idem agens res diuersas diuersè alterat ac mutat, sed eadem quæ res à diuersis agentibus non eodem modo alteratur ac mutatur. Nunquam ignis calor ex pane generabit sanguinem aut chylum (sed in cineres vertet) quod ventriculi calor facit. Nunquam hepar ex pane chylum generabit, sicut nec ex chylo venter vnquam sanguinem procreabit. An nescimus eundem chylum aliter ab hepate eodem sano & agro coqui? Sanum in sanguinem bonum, agrum, ut in hydrope, in aquam permutat. Similis est ratio aliarum intemperierum.

9. Ad humores quod attinet, sciendum est, eos ab hepatis calore ex chylo necessariò quidem, attamen per accidens vnà cum sanguine generari. Dum enim chyli partes mediocres in sanguinem transmutat, calidiores & tenuiores veluti adurit, inq̄ bilem flauam vertit, crassiores autem & frigidiores imperfectè mutatas relinquit.

10. Et imperfectè alteratorum non est vna conditio. Etenim pituita, quæ semicoctus sanguis est, ab hepatis calore tempore percoqui & in sanguinem probum permutari potest. Succus autem melancholicus ita vinci ab eo non potest.

11. Constat ex his, tres modò nominatos humores, materiæ necessitate ab insito hepatis calore generari, & propriè dicti sanguinis excrementa esse, licet non eadē omnes ratione excrementa sint, & dicantur.

12. Etenim excrementum propriè id vocamus, quod eandem cum illo, cuius excrementum est, perfectionē, ornatumq̄, consequi non potest, ut in sanguine serum. Minus propriè, vsit atē tamē, ita nominamus, quod eandem dignitatē sortiri potuit & suscepit, sed eadem rursus priuari est, ut flaua bilis: quæ ex sanguino nimis calefacto orta est. Hæc

enim sanguis fuit, sed eius forma abiecta in aliam familiã transiit.
 Adhuc minus propriè appellatur excrementum, quod eandem perfe-
 ctionem & dignitatem nondum adeptum est, attamen nascisci ad-
 huc potest, quomodo pituita naturalis excrementum sanguinis ali-
 quando dicitur.

13. Succus melancholicus, qui in sanguinis generatione facis instat
 habet, medio quodammodo inter bilem & pituitam loco consistit. Qua
 senus enim in hepate maiorem perfectionem recipere ineptus est, non
 minus verè excrementum est, quàm bilis flava: quatenus idem in lie-
 ne perfectius elaborari, & maxima ex parte in sanguinem vitalem per-
 mutari potest, naturali pituita similis est.

14. Non enim trahit ad se splen hunc succum, ut eum sine coctione
 extra corpus eiciat, quemadmodum vesicæ duæ ad se trahunt bilem
 flavam pituitam, & serum sed ut mutato & confecto perfruatur.
 Hanc ob causam, & quod paucior esse solet, non formavit Natura
 lienem cauum, sicut vesicæ finxit, sed multis potius arterijs eum do-
 navit, quò maiore vi caloris vitalis præparatam ab hepate materiam
 domaret ac perficeret.

15. Hic verus cum sit lienis usus, perspicuè patet, nec Aristotelem
 prorsus errasse, qui αἰματὸς τὸν σπλῆνα ἰσχυρὸν ἄργανον ἰσχυρὸν
 instrumentum, & velut alterum si-
 ue sinistrum hepar esse scripsit, nec Galenum omnia satis dixisse, cum
 à natura ob id factum duntaxat asseruit, ut à facie sanguinem repur-
 garet. Vtrunq; enim præstat, non alterutrum tantum agit.

16. Facile iam respondebimus interroganti, cur interdum qua-
 tur in generatione sanguinis excrementa cum Galeno ponamus, bi-
 lem flavam, succum melancholicum, pituitam, & serum, aliquando
 tria, sepiusimè duo solum esse affirmemus. Galenus passim exemplo
 vini duo solummodo memorat, quorum alterũ stori respondeat flava
 bilis, alterum faci analogum sit, succus melancholicus.

17. De excrementis enim magis propriè tunc loquitur. Nam pi-
 tuita naturalis rectius semicoctus sanguis appellatur, ac in venis per-
 fici, & ob eam causam minimè excerni debet. Quæ naturalis non est
 in ventriculo gignitur, non in iecinore. Serum autem nihil est aliud,
 quàm aqueus humor ciborum & potuum, qui in ventriculo separatur
 potius, quàm generatur. Hic quia sanguini, dum in hepate est, usum
 aliquem

aliquem præstat, partes à quibus secernatur, post ipsum fitas habet. Bilis & succus melancholicus, qui inutiles sunt, citra iecur separantur.

18. Dixi quid nutritio sit: declaravi etiam quomodo & quatenus bilis, succus melancholicus, & pituita sanguinis excrementa sint ac dici possint. Quod enim priores duo eius excrementa sint, probatione opus non habet, cum ab omnibus tum Philosophis, tum Medicis creditum affirmatumque semper fuerit, & dubitanti facillimè demonstrari possit. Ad ipsam igitur questionem accedendum est.

19. Solum sanguinè, ut est à prædictis tribus succis secretus humor, corporis nostri partes alere, dum rectè valemus, aio. Nō tamen ob id affirmo, in omnium aut singularum partium nutritione æquales numero interuenire mutationes. Nam carnes statim, ossa non nisi pluribus intercedentibus alterationibus nutrit, quod in fine libri tertij de pot. nat. & 1. de Sem. cap. 11. verè à Galeno affirmatum scimus. Hoc solum assero, eum in nullum humorum prædictorum conuerti, priusquam partibus sit assimilatus. Quod dico, firmissimis argumentis probabo.

20. Primum certum est, eisdem nos nutriri, ex quibus de principio facti generatiq; fuimus, ut ex supra dictis liquet. At ex puro sanguine facti in utero fuimus. Semen enim, quod ex optimo sanguine genitum nullus dubitat, purissimo sanguine nutritur primum: quo eodem deinde de foetus ex eo formatus alitur, teste Galeno 5. Aphor. 37. De tuenda sanitate 1. cap. 9. Lib. etiam 3. Epid. ægrot. 3. & de symp. caus. 2. cap. 7. At non aluntur alio sanguine tum semen tum foetus, quàm eo, quo constant. Certissimum igitur est, nos per omnem vitam (dummodo integra sanitate fruamur) sanguine, non bile aut pituita, nutriri.

21. Sed hinc obiiciet aliquis, Galenum fateri quidem semen ex sanguine constare, factumq; ex ambobus formatum sanguine nutriri, at non de puro & solo, sed cum tribus humoribus misto eum loqui. Nomen enim sanguinis aliquando pro sincero, sæpius pro eo, qui per excellentiam ita vocatur, apud ipsum poni, ut ex infinitis locis, clarissimè autem ex lib. de multitudine, cap. 10. & 6. Epid. Com. 2. tex. 38. patet. De hoc sanguine cum loqui manifestū esse, cum lib. 1. de nat. hum. com. 27. scribat, nunquam in utero concipientium sanguinem since-

rum fuisse. Idem ex eo probari, quod lib. de multitud. cap. cicato asse-
ueret, purum sanguinem in venis nunquam reperitum.

21. Respondeo, Galenum in hac parte sibi non constare, & ob id
non quantum, quid senserit, sed quid verum sit. In locis citatis, vt 5.
Aphor. 37. factum ex eo quod in sanguine dulcissimum est, nutriti a-
parte ait. Quare neq. flauam bilem neq. succum melancholicum admis-
tum habet ferum nutriens sanguis. Illa namq. amarum, hic acidum
acerbitur, ut reddat. Cum alibi ex optimo ali afferit, ex misto ali non
concedit. Mistus enim sanguis optimus, ac rurs. aduiderat, vt ipse lo-
quitur, sanguis non est.

23. Idem docet ratio. Constat enim bilem flauam & succum me-
lancholicum neq. concrecere instar sanguinis, neq. in pus album ver-
ti posse. Carent enim fibris, quarum ratione sanguis & concrecit, &
in pus vertitur. Quod si non possunt in pus album mutari, siue secun-
dum partem & qualitates assimilari, ne in semen quidem possunt mu-
tari, quod puris instar album est. Discrimen est, quod puris materia
putredinis particeps est, & ab omnibus partibus gignitur, cum se-
minis materia secundum naturam habeat, atq. à solis testibus gene-
retur, Recte igitur nos ex contrariorum affirmatione partem eam pro-
bamus, quæ rei nature magis est consentanea. Immotum igitur per-
stat argumentum primum.

24. Excrementum & id cuius excrementum est, vt bilis (exem-
pli gratia) & sanguis disparata sunt. (Nam auctore Cicerone dispa-
ratum est id, quod ab aliqua re per appositionem negationis separatur)
& proinde vsum eundem exhibere corpori non possunt. At bilis est
sanguinis excrementum, de quo nullus vnquam sanus & intelligens
dubitauit. Est ergo à sanguine aliud siue non sanguis. Virtus porro
& perfectio sanguinis est alere posse. Quid hinc aliud sequitur quam
bilem alere non posse? Niuem atram, vel atramentum album dicit,
qui alimenti excrementum alimentum esse asserit. Alimentum reti-
neri excrementum separari & excerni debet: in quo ipsa eius ratio &
definitio consistit.

25. At pituita inquit aliquis, nutrit, licet excrementum sit. Vt
detur etiam natura ob id nullum instrumentum fabricauisse, quo eam
à sanguine secerneret. Respondeo, Pituitam naturalem valde impro-
prio

præ excrementū nominari, quod supra declaratum fuit. Deinde tunc primum nutrit, cum in sanguine coctione transijt: quod cum dictis non pugnat. Quæ naturalis non est, sed excrementicia, instrumento peculiari instar bilis, succi melancholici, & seri, non indiguit. Nam crassiorem hepar non facile ex ventriculo, ubi gignitur ad se pertracturū erat: & commodius per vomitum vacuari, aut aluum deijci poterat. Tenuiorem ac serosam renes cum sero ad se pellicere debebant.

26. Alimenta per vasa in totum corpus distribui oportere, & ad omnes partes accedere, confessum est. At prædicti tres humores non deducuntur cum sanguine in corpus, quoties rectè valemus. (De sanitate autem & naturaliter habentibus solis in tota hac disceptatione loquimur) Quare pro alimentis haberi non possunt. Quod porro non diffundantur per corpus, ratione & sensu manifestè probabitur.

27. Natura ut scitissimè scripsit Arist. nihil frustra facit, sed frustra separaret à sanguine flauā bilē simul in hepate genitā & mistam, priusquā in venas penetraret, si cum eo in corpus dispergi voluisset. Quid enim? an non frustra separatur, quod mox iterum est permiscendum? Quare cum nullo errore (nam ita in omnibus & semper fit) natura vesicam pro expurganda bile citra recur collocarit, ne cum sanguine in venas peruaderet, in corpus eam naturaliter differtire non voluit. Quod huius tractionem effugit, mox cum sero per vesicam fecernerentibus imperavit. Ad hoc quid respondebitur?

28. Alterutrū fateatur oportet, qui veritati locū nō dare constituit, aut non eandē specie bilem vacuari & retineri, aut non totā, quæ in hepate generatur, à fellis vesica (renum exemplo) expurgari, sed partem aliquam pro nutritione aliquarum partium relinquere. Renes enim non omne serum, è sanguine extrahunt, sed quantum sanguini in totum corpus facilius deducendo necessarium est, relinquunt: cuius officij ratione serum ὀξύμα & ἑοπις, ab Arist. & Hippocr. nominatur.

29. Qui non eandem vacuari & manere putant, in errore aperto versantur. Etenim Galenus cum omnibus Philosophis & Medicis apertè ubique affirmat, in hepate cum sanguine duo solummodo excrementa generari, tenue & crassum: quorum illud floræ vini, hoc faci analogum sit. Quod si duo generantur ibi species bilis, cur non & duas succi melancholici species similiter generari dicemus? Si contra

omnium doctorum sententiam, ipsamq; ad eò veritatem, quing succos, excepta pituita & sero, continuè ex chylo generari in optime sanis fabricemur.

30. Non conuenit hęc exemplum pituitae cuius vna species, quae naturalis dicitur, nec aliud est quàm sanguis imperfectè coctus, nutrire potest, altera, quae excrementitia est, alere non potest. Non enim ambae in hepate generantur. Deinde quae semicoctus sanguis est, excrementum (vt ex ijs quae retrò diximus, patet.) non est, cum à calore venarum facile perfici, & in sanguinem permutari soleat. Quaestio autem de excrementitijs humoribus querit.

31. Qui partem aliquam duntaxat à vesica expurgari arbitrantur, & reliquam in venas penetrare opinantur, non minus errant. Non enim debet excrementum, quod natura sollicitè non sine labore seiunxit, cum eo, cuius excrementum est, remanere, sed abijci & excerni. Vnde Gal. lib. 2. de fac. nat. affirmat, bilem à sanguine exactè secerni. Si dispensari simul deberet, facilius coniunctam quàm separatam distribueret. Perperam igitur natura in hepate secreuisset, quod deinceps vsus praestare oportebat.

32. Nec rectè producit exemplum renum, quibus hoc à natura praescriptum est, vt non omne serum ad se alliciant, quia vsus sanguini necessarium, de quo iam dictum est, exhibet. Bilis autem flaua non modò non commodat sanguini, verum etiam vitiosum reddit. Sanguis enim laudabilis est dulcis. At qui bilem participauit, amarus est ac morbidus, quod Gal. palam asserit lib. 4. de Simpl. phar. pot. cap. 16. & libro eiusdem operis 10. cap. de Sanguine.

33. Quid quod sensus euidenter probant nihil flauae bilis in sanguine sanorum inesse? Etenim talis sanguis gustatu est dulcissimus: qualis esse nequaquam posset, si vel minimum bilis amarissimi humoris admistum haberet. Quis enim nescit, quantulum bilis, quantam dulcis succi copiam vitiet? Deinde fieri non potest, vt pars tam amaro succo nutrita non sit amarissima. Quam vim habeant cibi ad sapores generandos, nullus idiotarum ignorat, ac nos in Disputat. de auro poculento abundè ostendimus. Qui nobis fidem non habet, nec experientiae omnium hominum credit, legat Gal. 3. de Sympt. caus. 2. vbi Arist. etiam testem citat.

34. Frustra obiecerit aliquis, incerta nos adferre, cum humanas carnes non degustemus. Nam in aliorum animalium, quæ bilis eiusq; amarissima plurimum colligunt, periculum facere omnibus horis possumus. Et cum pleriq; pulmones præcipuè bile nutriri arbitrentur, qui gustare volet, libenter fatebitur, nulla eos bile nutritos fuisse.

35. Si ob eam causam non amarescere excipias, quia non à sincera bile nutriatur, sed à sanguine, qui eam admistam habeat, non elaberris. Valde namq; absurdum est, partem aliquam vnam à contrarijs & specie discrepantibus alimentis nutriri, excremento, & eo cuius excrementum est. Etenim partis cuiuslibet alimentum vltimum est vnum. At ex bile & sanguine fieri vnum non potest, nisi vel sanguis fiat bilis, vel bilis fiat sanguis, vel ex ambobus fiat quiddam tertium, quod nec sanguis actu fit, nec bilis.

36. Quod si sanguinem permutari putes in bilem tuam, ipsius Hypothesin euertes. Nutrietur enim pars à sincera bile, & amarissima sentietur. Sed nec bilis in sanguinem reuerti potest. Non enim datur à priuatione reditus ad formam, propterea quod generatio mistorum prorsum semper it, non retrorsum. Semper ex priore fit posterius nunquam ex posteriore prius: nec mistum vllum perfectum in id, ex quo proximè factum est, corrumpitur. Non dissoluitur avis vlla in ouum, ex quo transmutato genita est: nec acetum in vinum, ex quo putrefactum est, redit. Sequitur igitur necessariò, vt ex ambobus vna quedam tertia oriatur substantia.

37. Quod hoc etiam fieri non possit, facile perspicies, si naturam cogites non posse aut velle vnire rursus, quæ paulò antè secreuerat. Sanguinem ex Chylo generare perfectum non poterat, nisi bilem separaret. Quod ergo ad excretionem generauit, nunquam coniungere iterum tentabit. Summa est, Natura nunquam & nusquam excrementum, quod ab eo, cuius excrementum est, disiunxit ac diuisit, mox vnire iterum conata fuit: Differunt enim specie, disparata sunt, & ἀλόφουλα, ideoq; in societatem rursus coire non possunt.

38. Iam, vt maximè fieri vnum possent, non tamen amaritudinem per eam coniunctionem deponeret. Amaresceret igitur pars nutrita pro copia permistæ bilis nihilominus. At dulces sunt, & amaroris prorsus expertes omnes sani animalis partes. Quare inanis est hic

omnis effugiendi labor. Quod autem amarum ex dulci genitum non permutetur in dulce, nisi omnino maxima & plurima interueniant mutationes, non minus certum est, quam bilem non recipere formam sanguinis, quam perdidit.

39. Ad iudicium sensus illud etiam pertinet, quod solus sanguis propter fibras concrescit, bilis nunquam. Itaque facile aliquando fieret, si cum sanguine mista esset, ut vel casu, vel arte ab eo secreta & non concreta seorsim appareret, quemadmodum serosa pars separatim confici frequenter solet. Sed nihil tale unquam factum visumque, comperimus in bene sanis, licet visu facile discerni à sanguine possit.

40. His adde, quae Galen. lib. 5. de usu part. cap. 4. attulit. Quod non distribuatur bilis, inquit, in corpus, argumento est excretorum varietas. In ictericis bile sursum in corpus perlata comestorum colorem referunt, in sanis flauo colore tincta sunt. Si in vtramque partem ferretur, non excreta tantum, sed totum etiam corpus colore ictericorum tingeretur.

41. Perspicue non rationibus solum, verum etiam sensu demonstratum, bilem cum sanguine per corpus neuiquam vagari, dum recte valeamus. Si testimonium Galeni aliud praeter id, quod iam adduxi, requiraris, inuenies in libro 2. de nat. fac. cap. 2. haec verba. Nam quomodo quiesco, videatur (Natura) prospicere animali, si iam noxium succum una cum sanguine ascendere in corpus permittat? Improvidam appellare Naturam ibidem non veretur, si cum sanguine bilem per venas ire sinat.

42. Arist. etiam 4. de part. animal. 2. bilem dicit inutilem esse, vitæ breuioris causam, et uero in eam, & sanguini contrariam, tum quia excrementum, tum quia amara sit, eam per venas ferri his verbis negat: τὴν μὲν ἰδὲ καρδίαν τοῖς ἰσθμοῖς ἐκείνων ἀποιδέειν οὐδὲν χυμῶν. ἐδὲ ἰδὲ δόξαται βίαιον πρὸς τὸν σπλῆνα. Si ad cor propinquare non potest, quomodo pulmones nutriet? At hos praecipue nutrire putatur. Si in venas transiret ex hepate, quin ad cor perueniret, nulla ratione caueri posset. Notandum hic est, quod vim inferre cordi & partibus alijs, ad quas accedit, affirmat.

43. Ceterum succi melancholici conditio alia non est. Nam & excrementum est paulo minus noxium bile, is praesertim, qui in liena per-

percoqui non potuit. Quare non miscetur cum sanguine sanorū. Quod
videm Gal. loco citato 5, de vsu partium, & lib. 2. ad Glauc. cap. 10.
explicatis verbis affirmat, nullum huiusmodi excrementum, inquit,
in venis colligitur, cum splen officium facit, & victus ratio conueniens
seruatur, hoc est in recte valentibus.

44. Ad extremum auctarij vice illud etiam adijciam, quod na-
tura alimenti est, ut pariatur, non ut agat: quodq; alium in corpore
vsu non habet quā ut nutriat: bilis autem & succus melancholi-
cus humores sunt maxime actiui: eisdem ad certos vsus alios natura
abicitur. Etenim bilis (teste Galeno, pituitam aliasq; sordes de ven-
triculo & intestinis deradit, excrementorumq; in ipsis hærentium de-
iectionem maturat ac vrget. Succus melancholicus appetitum ven-
triculi acuit, eundemq; corroborat: pituita intestina oblinat, & ne sub-
inde ab acribus excrementis, que continuè per ea transeunt, offendan-
tur aut vlcerentur, armatura instar tuerur.

45. Qui simul nutrire, & per venas partem eorum dispergi con-
sunt, non animaduertunt, se dignitatem eis maiorem quā san-
guini, cuius excrementa sunt, cribuere Sanguis enim ea sola ratione
prodes, quia nutrit: hi & hoc modo, & nuper dictis officijs commo-
dant. Adde quod eiusdem prorsus excrementi pars vna agit, altera
paritur: pars vna separatur & excernitur (in quo consistit excremen-
ti ratio) altera non secernit, sed cum sanguine dispensatur, ut excre-
mentum sit & non sit.

46. Quæ cū sint omnia nimis absurda & planè à sōis & a, iurè hac in
re Aristoteli potius, quem Auerrhoës aliq; præstantes Philosophi se-
cuti sunt, adheremus quā Galeno, qui quoties rationem ducem sequi-
tur, cum Aristot. sentit: sed Hipp. auctoritate mox à recta via ite-
rum se abripi patitur. Quod planius perspicitur, postquam aduersæ
partis argumenta examinauerimus.

47. Quoniam membrorum, inquit, magna est dissimilitudo in
calore, frigore, humiditate, siccitate, duritie, mollitie, crassitudine, sub-
stantia, non possunt vno omnes sanguine nutrir. Et cum homo ut
ἀπόστυ & sic ac dicatur, hæud malè quatuor humores quatuor mun-
di elementis respondent. Sicut igitur ex his res mixtæ omnes fiunt, ita
ex omnibus humoribus nos fingi par est: ac promde omnibus etiam
nutrir nos consentaneum est.

48. Deinde certum est, plantas non omnes vno succo ali, sed singulas suo ferè proprio, quem ad se qualibet attrahit nutriri. Eodem modo dispartes corporis partes probabile est disparibus succis gaudere.

49. Tertio sanguis calidior est ossibus. Quare non poterit ab invito in ossibus calore vinci & concoqui. Quò enim frigidius coqueret calidius, cum, quod coquit, vincere, quod coquitur, vinci oporteat? Iam coctio calore perficitur. Calidius igitur coquens seu assimilans alimento, quod coquitur & assimilatur esse necesse est. Quocirca alio à sanguine humore, scilicet frigidiore, nutriuntur ossa.

50. Quarto Sanguis è vena profluens nunquam purus & simplex apparet, sed modò crassior, modò tenuior, aliàs ruber, aliàs niger, sæpè flavesceus aut nigricans (& in hisce nostris regionibus plurimum canalicans) videtur. Quæ partium varietas & discrepantia vnde ortum habet, nisi ab aliorum humorum permistione aut potius confusione?

51. Quinto Purgans pharmacum quouis tempore humorem ex vasibus euocat, quem ducere quoduis natum est. Semper igitur in vasibus quatuor humores actu continentur. Cur porrò aut in quem finem perpetuò cum sanguine confusi manerent in vasibus, si non nutrentur?

52. Sexto, Negat expressè Hipp. in lib. 1. de natura hum. hominem solum esse sanguinem: nec negat tantum, sed argumentis aduersus sic sentientes validis, ut videtur, pugnat, Quod si solo sanguine nutrireretur, ex eodem quoq; solo factus fuisset & è contra.

53. Postremò ventriculus, ex omnium ferè Medicorum sententia nutritur chylo, non sanguine. Quo circa non omnes partes sanguine aluntur. Quòd si hoc ventriculo concessum est, cur non & alias quasdam putemus alijs succis naturæ suæ amioribus magisq; similibus nutriri?

54. Facilis est ad primum responsio. Sanguis non est simplex quiddam testibus Aristotele & Galeno cum ipsis nostris sensibus. Constat enim ex partibus admodum differentibus, crassioribus, tenuioribus, frigidioribus, calidioribus, &c. De partibus loquor, quæ sic ad sanguinis substantiam pertinent, ut caseus & serum ad substantiam lactis pertinent, sine quibus scilicet definitur aut intelligi non potest, ne aliquis putet me de humoribus ei permistis ac specie distinctis loqui. Quare nihil obstat, quò minus diuersissimæ partes vno sanguine nutriantur, dum

dum singula ex eo trahunt, quod sibi conuenit amicūq̄, est: vt in 6. 7. & 8. thes. declaratum supra fuit.

55. Consideret vinas, qui de hac re ambigit. Quanta in his partium diuersitas lateat manifestè apparet, quando turbantur. Idem est de vinis & succis quibuslibet iudicium. Si in tam claris, pellucidis ac tenuibus succis tanta est partium discrepantia, quis credat sanguinem quantumuis probum nihil in se dissimile continere? Lactis inspectio (quod nihil ferè aliud est, quàm sanguis dealbatus) tenebras omnes facillè discutiet apud eos presertim, qui, quàm multis & differentibus cibis vtamur, obseruauit. Quid quòd Galeno auctore vix vllum reperitur mistum sine hac partium diuersitate?

56. Quæ de $\mu\epsilon\chi\alpha\sigma\tau\omicron\sigma\mu\omega$ adferuntur, Paracelsi delirium sapiunt. Non enim ob id dicitur homo paruus mundus, quia omnes maioris mundi partes & mutationes in se actu habeat: sed quia similitudo quædam in eo vniuersitatis huius elucet. Nam corpus habet palpabile ex elementis conflatum, & ob id corruptibile. Anima, quæ in sensus non cadit, cælestis est & immortalis. Per nutriendi vim plantis, per sensus, brutis est similis. Mente ad naturam beatorum spirituum accedit, & Dei Opt. Max. imaginem quandam in ea adumbratam gerit. Quid hæc ad propositam questionem faciunt?

57. Ex elementis actu id permanentibus, quod sunt, nec generantur mista nec nutriuntur, vt ex ijs fiat aliquid, misceri ea inter se oportet ac mutari, non solum confundi. Quod si ad eum modum permisceri humores quatuor oportet, priusquam nutriant, tam dicentur inscitè nutriri membra his humoribus, quàm ineptè aiceres hominem, qui carnibus nutritur, elementis nutriri. Quin imò rudior adhuc foret enunciatio hæc, cum non sic inter se misceantur quatuor humores pro generatione rei alius distinctæ ab ipsis, quomodo ex elementorum mixtione aliud ab ipsis generatur.

58. Ad alterum respondeo, non congruere exemplum de plantis. Non enim specie ac genere sic differunt vnius corporis partes, vt planta differat a planta: sicut lactuca ab absinthio. Si comparatio sit instituenda inter diuersas vnius plantæ partes, & hominis partes institui debet. Constat autem certarum partes plantarum maximè discrepare, vt radix ignea sit, folia & caules frigefaciant: aut fructus acer-

rimus sit, folia autē acrimoniae omnis expertes existant. Tales plantae prius demonstrare oportet non vno succo, sed specie diuersis nutrirī (sicut bilis & sanguis specie differunt) quā eis vt exemplis contra nos vtare. Et vt probatum hoc esset, nondum tamen ex eo concludi posset, corporis nostri partes diuersis eodem modo succis ali.

59. Tantundem valet 3. ratio. An non nutrimur calidiorē cibo et potu quā nos sumus? Cum frigidam intemperiem mutare studemus, cibos & potus offerimus, qui simul nutrire & calefacere partes omnes possint. At non omnes, respondebis, talium ciborum partes nos nutriunt. Rectē. Sed nec omnes sanguinis partes ab osse transmutantur, verum terrena solū & ossibus familiares id ab eis patiuntur.

60. Meminisse hic oportet primum quidem, nutritionem non fieri similis accessione ad simile, sed per alterationem alimentum a simili ei, quod nutritur. Secundo, duplex esse conueniens in alimentis. Quaedam enim qualitatibus similia sunt, quaedam tota substantias (vt loquitur Galen. 6. de tuend. sanitat. Cap. 3.) familiaria existunt. Tertio sanguinem (seu plerasq; eius partes) non proprio sed participato calore calidum esse, testib. Hipp. in fin. lib. de Corde & Aristot. lib. 2. de part. animal. Cap. 3. & alibi. Hic positae clara est responsio.

61. Vt sanguis totus maximē sit osse calidior, facile tamen mutatur ab ossis calore, non caliditas, sed substantia. Deinde trahit (vt dictum est) os ex toto sanguine, quod sibi obediens est ac simile. Denique facile amittit calorem participatum, & transmutantis calorem recipit, cum partium facta est disunctio.

62. Sanguinis varietatem in sanis (vt ad quartum respondeam) non à permistis seu confusis humoribus prouenire, sed à propria eius natura proficisci dicimus. Nam vt non potest lac bubulum intelligi sanum & perfectum sine tribus suis partibus, sero, caseo, & butyro, ita non potest sanguis probus animo concipi & definiiri absque partium illa varietate.

63. Ad quintum respondet Fernelius, semper pharmaco dato vacuari humorem, quem ingestum pharmacum trahere solet, sed non ex vasis necessario trahere, verum ex corpore. Semper autem excrementa haec suis in locis acervari & inueniri. Ceterum repugnat Hipp. iniquienti cum iugulatus interit, primum ruberrimus & calidissimus,
deinde

deinde picuicofior & biliofior profluat. Iugulatorum fanguinem ex vafis effluere nullus nescit. Respondent alij de agris accipienda Hipp. verba esse, non de benè valentibus. Optima sanè responsio si aptari verbis ita possit, vt menti Hipp. congruat. Qui attentè perleget verba senis, aliter eum sensisse suspicabitur.

64. Possem Galeni verbis respondere, falsum esse Hipp. cum in sanorum vasis perpetuò quatuor illos humores inueniri scripsit. Negat enim aperte in lib. Quos, quando, quibus purgare oportet, ac 2. Aphor. 3. 6. & 37. Quibus locis ideò grauitè affici affirmat sanos à purgantibus pharmacis, quia carnes & sanguinè liquent, vt succū trahendum inueniant. Id si est verum, non in sunt actu in vasis aut carnibus.

65. Quod in vasis eorum, qui integra fruuntur sanitate, purum sanguinem contineri Galen. ait, probo. Rationem, quam affert, cur à purgantibus idem adeò malè afficiantur, falsam esse certissimè scio. Qui enim ex liquefacto & corrupto sanguine prodiret bilis, cum ex bile genitus prius non fuerit? Qui etiam carnes & sanguis in bilem colligati soluerentur, cum eiusmodi mistum nullum in id dissolui queat, ex quo proximè ortum est? Generatio, vt supra ex Aristot. dixi, non datur reciproca in talibus, nec magis ex posteriore fit prius, quàm ex viro fit puer.

66. Quid igitur dicemus? quid aliud rectè dici possit, equidem non video, quàm aut falsum hinc esse Hipp. aut de agris accipienda esse quæ in eo libro scripsit. Verisimilem reddit coniecturam nostram, quod nullus validissima illa pharmaca, quibus ætate illa purgabatur homines, optimè sano propinauiffe videtur. Nec mirum videri potest in arte nostra exercitato, quod in iugulatis tandem excrementa quoque sanguinis in vasa penetrant, & per vulnus cum sanguine promanant. Verum autem purgantia trahendo, an pellendo, vel aliud agendo vacuent, de eo alibi disputatum à nobis fuit.

67. Ad sextum eodem ferè modo respondemus, aut non benè sensisse Hippocritem in hac etiam parte, aut aliud eum oppugnare, quam pleriq; existimant. Quod enim rectè valentes ex sanguine solo facti sint, eorū solo nutriantur, id ita probauimus, vt ulteriore probatione non sit opus. Contra euidentem rationem Hippocrati absque argumentis loquenti adharere non possum. Quæ contra veteres illos addu-

cit nobis non efficiunt, qui talibus argumentis nunq̄ vel dormientes pugnavimus.

68. Si de antiquorum sententia ex Hippocratis verbis statuen-
dum est, videntur illi (de Medicis loquor) dixisse hominem san-
guinem solum esse quatenus videlicet sanus est ac aeger, vivit ac mo-
ritur. Nam causam deceptionis eorum exponens, singulos id hominem
vocavisse ait ex cuius vacuatione interijisse aliquē conspexerant. Qua
re de ijs qui sanguinem esse statuebant sic scribit: ὁρεόντες διποσφα-
ζομένης τῆς ἀνθρώπου, καὶ τὸ αἷμα ῥέον ἐν τῷ σώματι, τὸ νομι-
ζοῦσιν εἶναι τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ μαρτυροῦσι τὰ τέλεισι πά-
νης χέρονται ἐν τοῖσι λόγοισι.

69. Sic ergo ratiocinati videntur. Id est homo, quo presente &
naturaliter habente homo vivit & sanus est, quoq; absente aut laeso
idem moritur aut aegrotat. Sed sanguine (exempli gratia) recte ha-
bente, recte habet homo: eodemq; laeso aut effuso, aegrotat aut moritur
homo. Quare sanguis id est, quod homo nominatur. At homo per A-
nimam est, quod est. Sanguis igitur Anima est. Propius alijs hi ad
veritatem acceperunt, cum ex inspiratione divina Moses quoq; affir-
met, sanguinem esse Animam. Levit. 17. quis verò non videt hac ad
nostram causam infirmam nihil facere?

70. Nos enim non affirmamus hominem & in homine nihil esse
præter sanguinem, neq; unum sanguinem ponimus tum sanitatis &
vitæ, tum morborum & mortis causam (multò minus statuimus san-
guinem Animam existere) sed hominis materiam tantum esse dici-
mus, ex qua constatus sit ac nutriatur, cum naturaliter habet, Sed de
hac re in exposit. huius libri Hipp. plura.

71. Ad postremū dicimus, plerisq; omnibus Medicis placuisse, ven-
triculum (de vera nutritione loquor) sanguine ali. Etenim ex semi-
ne formatus cum sit, non alio nutriri succo potest, quàm eo, ex quo se-
men genitum fuit. At in semine aut sanguine, ex quo in testibus con-
cocto semen est procreatum, chyli pars nulla fuit: quod citra contro-
versia ab omnibus doctis creditur. Absurdum etiam fuerit putare, alio
succo internam ventriculi tunicam ali, & alio rursus internam sto-
machi, oris, lakiorum, intestinorum, cum omnes hæ sint una continua,
& ob id eadē tunica uno igitur nutritur omnibus in locis succo. At in
ort.

ore, gula, intestinis, sanguine alitur. Eodem igitur in ventriculo quoque nutritur. Idem vena, & arteria sanguine plenæ per omnem ventriculi substantiam, ipsam etiam internam tunicam dispersæ ostendunt. Taceo quòd in ventriculo infantis quandiu is in utero heret, chylus ex nuper ingestis alimentis nullus reperitur. Idem Galenus (qui alibi frequenter contrarium asseruisse videtur) 3. de temperam. cap. 2. exemplo vini asseruit his verbis: πάντως μὲν οὖν καὶ τοῦτον ὁμιλήσῃ καὶ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις γαστρί τε καὶ ἥπατι καὶ φλεβῶν, ἐν οἷς περισσότερα δεῖ εἶσθαι ἢ δύναται τὸ σῶμα. ὅτιν δ' ἐκ τούτων μετὰ βολῆς ἐπιτυχεῖν, οὐχ οἶον τ' αὐτὸν ἔσοπιν ζῶν γενέσθαι. Si non potest vinum nutrimentum fieri, priusquam in hepate & venis sit coctum & elaboratum, confecta res est de alijs omnibus cibis. Anno 1579.

DISPUTATIO XX. RESPONDENTE
M. Michaële. Schenckio Heydelbergenfi.

De Pinguedinis in animalibus generatione
& concretionē.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI, DOMINO
Carolo, Comiti Palatino Rheni, Duci Bavaria, Comiti
Veldentia & Spanhemij, &c. Academie Hey-
delbergensis Rectori, &c. Domino suo
Clementissimo.

GVM nuper Illustrissime Princeps & Magnifice Domine Rector, auditoribus meis caput quinquagesimum tertium libri Galeni, quem τέχνη τῆς ἰατρικῆς inscripsit, exponerem, eumq; à Iohanne Argenterio, Italò, viro, præclare quidem docto, sed ad mordendum alios nimis prompto, iniuste hoc nomine reprehendi animaduerterem, quasi non satis consentaneè naturæ de pinguedinis in animalibus concretionē differuisset, non debui eum aduersus iniustam accusationem non defendere. In huius rei examine versanti non obscure patuit, quàm hæc disputatio latè pateat, quamq; vtilis futura sit accuratior eius explicatio, non solum Medi-

T H O M A E E R A S T I

cinæ candidatis, verum etiam totius Physiologiæ studiosis. Hac de causa dignam esse iudicavi, quæ publicè disceptetur: cùm præsertim tempus, quo nos leges iuuentutem in ijs rebus exercere disputando iubent, quas quouis tempore profitemur iam appropinquaret. In sententia me cõfirmabat, quod eandem Camerinam, à Domino Laurentio Iouberto Gallo, excellenti doctrina clarissimo medico (quem magis vt ingenium exerceret quàm quod serio ita sentiret, contra veterè sententiam disputauisse reor) pluribus motâ recordarer. Dum igitur totam hanc tractationem Thesis complecti conor, ecce singulari Dei Opt. Max. prouidentia votis omnium, Rector, id est, summus Reipub. nostræ Magistratus & Gubernator auspiciò designaris. Quantum ex eo dignitatis bonis artibus accesserit, nihil attinet hic dicere.

Quantùm ad Academiam emolumenti rediturum sit, prudentes iam prospiciunt, reliqui suo tempore cognituri sunt. Nisi me vehementer spes ac vota mea omnia fallunt, erit hic Magistratus non solum tuæ Celsi, gloriosus, verum etiam Academiæ fructuosus. Quare cùm & Celsi, tuæ hanc dignitatem (quid enim bonarum artium studio magis ornat Principes bonos & pijs?) & Academiæ suam felicitatem gratularer, nec alia se nunc ratio offerret, animum meum declarandi, hæc pagellas sub Celsi, tuæ nomine publicare volui. Eas tu Princeps Illustriss. Rectorq; Magnifice, qua es prudentia humanitateq; præditus, non aspernaberis, scio: si non tam ad earum molem, quàm officium respexeris. Nam vt summum tibi in Academia honorem gratulentur, & vice strenge annum faustissimum precentur: denique animi mei erga tuam Celsi, obseruantiam testificentur, ad te veniunt. Quanquam si tibi res, quæ in eis continentur & explicantur, expendere libeat, non in medicina solum, verum etiam in totius naturæ cognitione maximum habere vsum perspicias. Aeternum æterni Dei Patris Filium, Dominum nostrum Iesum Christum ardentibus votis precor, vt hic annus pariter & Magistratus tum Celsi, tum Academiæ felicissimè eueniat. Die 5. Ianuarij 80.

T. C. Obseruantissimus
Thomas Erastus.

*V*oniam in dubium hodie vocatur, vtrum à calore, an à frigore pinguedo in animalibus concreseat, (veteres enim à frigore condensari statuerunt. Recentiores quidam à calore cogi contendunt) nec vtilitate caret huiusce rei explicatio, publicè dis-

disceptandam proponimus.

2. Pinguedinem appellamus cum Galeno rem seu partem illam humidam, quæ in corporibus animalium oleo longa vetustate condensato similis ad membranas ferè adnascitur. Eam licet cum Græci tum Latini varijs nominibus expresserint, (Græci enim *πικρὴν*, *λίπα* & *ἴμα*, *λίπῃ*, *Ἰμὸν*, *πομπία*, & *εἶα* vocant: Latini pinguedinem, pinguetudinem, adipem, suum nuncupant) binis tamen nominibus vtrinq; sapius vtuntur Medici. Etenim Græci *πικρὴν* & *εἶα* (quorum illud pinguedinem, hoc adipem Latini interpretantur) frequentissimè nominant.

3. Esse porrò discrimen inter vtrumq; præclarè nos docuerunt inter Græcos Arist. 3. de hist. animal. 17. & 2. de partibus eorundem cap. 5. & Galenus cum 3. de fac. alim. cap. 11. tum lib. de simpl. med. fac. 11. cap. proprio. Inter Latinos Plinius lib. 11. cap. 37. Cæterum quia nihil refert, pinguedinis ne an adipis seu seui exemplo ad præsentem disquisitionem vtamur, nullo discrimine prædictas vsurpabimus voces: cum præsertim Galenus affirmet, Græcos Medicos vtroq; nomine in differenter vsos fuisse.

4. Ad rem quod attinet (de nominibus enim satis dictum) quia aliud est pinguedinis generatio, & aliud rursus eiusdem concretio, discretè de his agendum est, ne, quæ distincta sunt, in se confundantur. Primum igitur declarabimus causas modumq; generationis pinguedinis. Postea concretionis causam inuestigabimus.

5. Materiam ex qua adeps generatur, sanguinem esse, Medicis ac Philosophis confessum est. Quæ possit alia esse, quàm ea, ex qua constant ac nutriuntur partes vniuersæ? De Medicis res certa est. Idem sensit Aristoteles, vt ex plurimis locis probatur. Etenim lib. 2. de part. animal. 5. adipem in sanguine carentibus nasci negat. Lib. 3. de hist. animal. 19. tantum minus sanguinem ait, quantum augeatur pinguedo. Eodem loco hæc legimus: *γίνεται δὲ πικρὸν ἴμα ἐκ ἰχώρων μὲν αἵμα, ἐκ αἵματ' δὲ πικρὸν*. Et cap. 16. eiusdem libri: *ἰσοσμία δὲ πλεονί χρωμάτων, πικρὸν αἷμα ἢ σαρκὸς ἢ ἰχώρα*. Huc etiam pertinet, quod 1. de gen. animal. 18. & 19. asseuerat, eandem spermatis & pinguedinis materiam. Spermatis verò materia quin sanguis sit, nullus dubitat.

6. Modus generationis est coctio, quæ in venis obitur: in quo similiter Medici cum philosophis pulchrè consentiunt. Iam enim ex Aristotele audiimus, ex pituita cocta sanguinem, ex sanguine concocto pinguedinem fieri. Lib. 2. de part. animal. 5, de ea loquens, ait: αἷμα γὰρ πικρῶν ἔστιν. Item περὶ τὸν ἄνθρωπον γὰρ τὸ αἷμα γίνεται τῶν ὑγίων, scilicet pinguedo & seuum. Et cap. 6. ἢ δὲ καὶ αὐτὸ πικρῶν αἰμάτων. 5. cap. καὶ πικρῶν ἔστι. Quin imò lib. 3. eiusdem operis cap. 9. pinguedinem nominat finem probæ coctionis sanguinea: quod alijs verbis lib. 4. cap. 3. deinde repetit.

7. Ita verò accipienda non sunt, quæ diximus, ac si totam sanguinis massam in pinguedinem permutari coctione putemus. Nam id solum, quod in eo est dulcissimum, elaboratissimum, maximeq; ærium pinguedo fit, in quo rursus cum Medicis consonat Aristoteles. Galenus cum alibi, tum lib. 2. de temp. cap. 4. ex tali eam substantia nasci ostendit. Idem Aristot. lib. 2. de part. animal. 5. his verbis affirmat: τὸ γὰρ ὑγρῶν τὸ λιπαρὸν κοινὸν ἀέρος καὶ πυρρῶς ἔστι. Et mox: (ἢ πικρῶν) ἐπὶ γὰρ γίνεται ἐδὲ θέρμῃ γίνεται ξηραίνονται, δὲ τὸ μὴ εἶναι γινώσκοντες τὸ φύσιν αὐτῶν. Quod hic argumento concretionis difficilis probat, leuitatis argumento lib. 2. de gen. animal. cap. 2, ostendit. Pingue, inquit, nec terræ est, nec aquæ, sed æris. Hinc aquæ supernat at. Nam inclusus in eo ær velut in vase, ad superficiem tollit, leuitatisq; causa existit.

8. Non pugnat cum his, quod libro 2. de part. animal. 5. idem his verbis asserit. τὸ γὰρ σίκαρ γινώσκοντες, καὶ αὐτὸ καὶ οἱ ζῶοντες οἱ τοῖστοι. ὀλίγον γὰρ ἔχει ὑδατός, πολὺ δὲ γῆς. Rationem hanc adfert, quod in cornigeris, quæ utringq; dentata non sunt, generetur: quorum naturam animalium siccam & terrenam esse, vel hinc manifestum censer, quod cornua ferunt, & talos habent. Comparat hoc loco seuum seu adipem cum pinguedine priuatim dicta: paulò prius generatim de vtraq; pinguedine loquens dixerat, pingue humidum omne plus in se æris & ignis habere.

9. Si, quomodo vltiore sanguinis coctione pinguedo generetur in venis, clarius aliquanto intelligere cupis, exempla tibi lactis & seminis proponito. Nam tria hæc ex sanguine, velut excrementa quadam vitia, ærisq; plena, generantur. Quod enim in lacte ærij calidi plus

plus insit, quàm in sanguine, hinc patet, quòd & pinguedinis est par-
ticeps, & tardius à frigore concrescit, quàm sanguis. Adipem & se-
men plurimo aëre seu spiritu participare, etiam cæci videant.

10. Differunt nihilominus tria prædicta plurimum. Quippe lac pin-
guedinem quidem participat, verùm totum adipis instar pingue non
est: semen pinguedine caret. Causæ diuersitatis sunt, cum materia,
cum caloribus earum partium, in quibus concoctio fit, proprietas. Lac e-
nim ex toto sanguine in glandulis vberum coctio & transmutato con-
stat. Adeps ex tenuiore eius portione ad membranas gignitur. In se-
mine, quod in venis ad testes nascitur, plus aquæ inest, teste Arist. 2.
de gen. animal. cap. 2.

11. Sequitur ex dictis causam pinguedinis effectricem, esse calorem
natiuum, qui concoctionis author est. At non quilibet calor, sed mo-
deratus & humidus sanguinis partes tenuiores in pinguedinem trans-
mutat. Quod itidè cum Galeno Aristoteles docet. Sic enim Galenus:
τὸ γὰρ εὐφορῶντα πάντα πικρῶν καὶ σίτερ ἴχει. Atq; εὐφορῶντα in
primis esse temperata, quæq; ab his non procul abeunt, per se notū est.
Arist. 3. de hist. animal. cap. 19. hæc habet: τὰ γὰρ πύονα καθαρόν μὲν
ἴχει, ὀλίγον δὲ τὸ αἷμα. Clarius idem reperies 2. de part. animal. 5.
ubi de pinguedine & seuo loquens ait: ἔστι γὰρ ἐκ τῶν ἀντὶ αἷμα πικ-
ρῶν δι' εὐφορίαν, καὶ τὸ μὴ καταναλισκόμενον εἰς τὸ σαρκώδες
μῦρον τῶν ζώων. εὐπεπτον γὰρ καὶ εὐφορῶδες.

12. Quæ porro natura & temperies sit pinguedinis, facile potest ex
dictis colligi. Si enim aëris & ignis (præcipuè verò aëris) plus in se
habet, quàm terra, omninò calidam humidamq; esse, cum Galeno af-
firmabimus. ἀπίονος μὲν οὖν, inquit, πικρῶν δυνάμεις ἔστιν ὑγραπι-
κὴ τε καὶ ξηραπικὴ τῶν ἀνθεσπιων σωματίων. Aristoteles etiam 2. de
part. animal. 9. Idem lib. 4. cap. 3. & aliàs sæpè calidam esse pinguedi-
nem, atq; ἀπύρρον retinere scribit.

13. Nsum deniq; corpori præbet non contemnendum. Quippe calefa-
ciendo concoctionem promouet: qua in re maximè excellere putant
Medici ac Philosophi omentum pinguius effectum. Galenus id
passim affirmat. Aristoteles locis proximè citatis comprobatur. Addit
etiam vtilitatem Galenus lib. 16. de vs. part. 2. quo in loco putat na-
turalem partium humiditatem per inediam, labores seu exercitia &

THOMAE ERASTI

febres promptè exsiccatum iri, si non à pinguedine ex venis in partes laborantes effusa conseruaretur.

14. De pinguedinis natura ac generationis modo, de quibus inter aucthores pulchrè conuenit, satis dictum. De eiusdem concrectione, de qua sola hodie litigatur, dicendum restat. Vt hîc etiam confusio & obscuritas vitetur, declarare breuibus volo, quid hîs concrectionem uocemus, quot modis fiat, quoq; ab exsiccatione & incrassatione cognatis ipsi affectionibus differat.

15. Principio sciendum est, concrectionem & liquationem seu fusionem contrarias esse passiones. Quare altero explicato, alterum pariter notum erit. Idem de alijs contrarijs πῶθισι statuere oportet. Concretio itaq; (Græcè πῆξις) exsiccatio quædam est: Sic enim Aristoteles 4. Meteor. cap. 7 ait, ἡ δὲ πῆξις ἐκπύου ἐξεργασίας τῆς ὕδατος. Dixerat autem hoc cap. 5. præcedente hîs uerbis: ἐπεὶ δὲ τὸ πῆξις ὁ ἐκπύου ἐκπύου ἐκπύου. Quia igitur exsiccatione describitur concretio, prius quid exsiccatio sit uidendum. Id nos docebit consideratio eorum, quæ siccati dicuntur.

16. Dicimus autem exsiccati aquam, aquæ genera (ut uinum, lactium, serum, & omnia absque lentore aquea, in quibus parum, aut nihil subsidit) aquam deniq; uel natiuam uel aduentitiam habentia. Et priora duo tantum ferè exsiccantur, ut nihil interim aliud pariantur: quod illis quoq; accidit, quæ aquam aduentitiam habent, ut lana. Quæ natiuam aquam habent, ut lac, simul ferè dum exsiccantur, spissescunt. Est ergo exsiccatio humiditatis absq; alia perpressionem absumtio.

17. At concrescunt seu coagulantur, quæ ad aquam pertinent, quæque ex aqua & terra conflata sunt. Modus porro seu species concrectionis cum una non sit, sed pro diuersitate causarum variet, dispar est concrectorum ratio. Nam aliqua propter resolutionem humiditatis durantur, aliqua caloris expressione absque notabili humiditatis consumptione constringuntur, quæcunque scilicet à ualido frigore congelantur.

18. Concrescunt autem omnia, quæ concrescere apta sunt, uel à frigore, ut aqua: uel à calore exsiccante, ut sal, alumen, saccharum: uel ab utrisq; ut fictilia. Et à frigore quidè duobus modis fit cōcretio, uideli-

et caloris pulsione, seu sola humidi coactione, & humidi expressione: ut aliud sit à frigore densari, & aliud rursus à frigore exsiccante compingi. Calor non aliter quàm exsiccando concretionem efficit.

19. Hinc discrimen exsiccationis & concretionis elucescit. Quippe in omni exsiccatione humor deperditur, at in concretione, à simplici frigore profecta, humoris nulla notabilis resolutio observatur. Deinde concreta omnia duriora & compactiora fiunt quàm ante concretionem fuerunt: at multa exsiccantur, quæ nihil tale patiuntur. Aqua enim & aqua genera prorsus dissipantur, & quæ aquam adventitiam habent, ea naturam suam humore illo peregrino dissipato non mutant. Quocirca exsiccantur quidem talia, non tamen concretescunt.

20. Quare ex illis quæ siccantur, aliqua nil aliud patiuntur, & hæc propriè dicuntur exsiccati. Quædam interim, dum siccantur, simul etiam vel spissescunt, vel concreta & dura efficiuntur, quæ relictis incrassata vel concreta vocaueris quàm siccata. Rectè ob id Concretio dicitur exsiccatio quædam esse, non simpliciter exsiccatio. Latius enim patet exsiccatio quàm concretio.

21. Sed reprehendet hic nos aliquis fortasse, quasi pugnantiã afferamus. Si enim omnis concretio sit exsiccatio, falsum esse, quod supra fuit dictum, congelata circa humoris dissipationem concreta et dura fieri. Respondeo, humiditatis aquæ nihil aut minimum absumi, sed aeris duntaxat humidi aliquid cum calore exhalare in ijs, quæ sic concretescunt. Quod ex eo liquido patet, quod cum à calore circa humoris illius accessionem iterum solvantur, nec crassior nec manifestè paucior inuenitur humor quàm ante concretionem fuit.

22. Ergo in omni concretione est humoris aliqua resolutio, & ob id omnis concretio quædam est exsiccatio. Sed quia exsiccatio, quæ in concretione, quam frigus simplex efficit, contingit, vel non est sensibilis admodum, vel cum alia passione coniungitur: cuius causa nomen amittit, non definitur absolute ab Arist. exsiccatione, sed quædam exsiccatione.

23. His ita declaratis, per se liquet, concretionẽ siue πᾶσι esse rei

vel mollis vel liquida indurationem aut compactionem ab humidi vel manifesta vel occulta dissipatione profectam. Quare cum concretum omne durius sit se ipso liquido, & durum in ουσοιχηα positum sit siccis, lib. 2. de ortu & inter. cap. 2. patet, concreta omnia eatenus sicciora etiam esse.

24. Concretioni simile inuenitur aliud παθθ, quod Graecis παχυνσι, Latinis Incrassatio nominatur. Dicimus autem παχυνειν, hoc est, Incrassari, seu spissescere liquida ex aqua & terra: aere item & aqua vel terra constantia, quaecumq; vel abeunte vel permutato humido tenuiore magis coeunt, & condensantur. Quae ex aqua & terra coaauerunt consumptione humidi aquei spissescunt. Quae multo aere participant, vt oleum, aeris in aquam densatione crassescunt.

25. Similes igitur sunt ac dissimiles affectiones concretio & incrassatio. Conueniunt in hoc, quod vtraq; oritur per humidi resolutionem. Concreta sicciora esse liquidis, etiam idiotis iam noscitur. Hinc Aristoteles lib. 4. Meteor. cap. 7. de sanguine fibris carente loquens, ait, ε πιχυται, οτι ε εηραιεται. Sic & spissiora facta, quia eorum quantitas minor apparet, humiditatis aliquid amisisse videntur. Equidem oleum aere in aquam densato quantitatis tantum amittit, quantum aeris in aquam mutatur.

26. Quod differant, hinc aperte perspicitur, quod multa concresecunt, nec tamen spissescunt, vt lac. Etenim frigore duratur, ac crassius ob id non efficitur. Sic fictilia a calore simul & frigore compacta & durata spissiora non fiunt. Deinde multa etiam sunt quae crassescunt quidem, non tamen ita constringuntur, vt durecant, in quorum censu est oleum: quod a frigore pariter & calore (Modum declarat Aristoteles 4. Meteor. cap. 7) spissius efficitur, licet neutro con-
crescat.

27. Itaq; incrassationem seu παχυνσι describere possumus, vt per mutationem esse dicamus rerum partes tenuiores habentium ad crassitudinem perhumidi aquei resolutionem aut aerij permutationem, absq; tamen duritiae: quatenus scilicet humidum tenue, siccum vero crassum ab Arist. lib. 2. de Ort. & Int. cap. 2. dicitur.

28. At nondum video, inquires, quomodo interstinguam duas hasce affectiones, cum ambae propter humidi resolutionem contingant. Respondeo,

pondeo, duo esse illorum, quæ spissescere apta sunt, genera, ut ex illis, quæ huc usq; diximus perspicere potest. *Incrassatio* eorum, quæ ex copiosiore aqua & terra constant, nihil ferè aliud est, quàm *inchoata* vel *dimidiata concretio* à calore exsiccante profecta. (Nam *concretionis* eius, quæ authorem habet frigus, & in qua sensibilis nulla sit *humidi resolutio*, alia est ratio) Interim non inficiari volo, in *incrassatione* sapius *excrementitium*, in *concretione* tum hunc, tum *natiuum humorem* absorberi.

29. In altero genere, scilicet eorum, quæ multum aëris continent, multum à *concretione* differt *incrassatio*. Hæc enim spissescere tantum possunt, *concrelescere* non possunt, propterea quòd humore suo spoliari nequeunt. Interim scire oportet, omnes ferè authores, tum hîc tum in prius dicta specie nominibus promiscuè uti, alterumq; pro altero indifferenter sæpè ponere.

30. Si cur nomina rerum distinctarum sic confundantur, queras? Ideo fieri respondebo, quia, quæ in prima specie spissescunt, præsertim si à calore densentur, ratione maioris & minoris exsiccationis ferè solum à *concretione* distinguuntur. Si enim pergas eorum humiditatem dissipare, ex crassis concreta, siue ex non duris dura efficiet. Quæ in altera specie continentur, ijs hoc est *Incrassatio*, quod illis est *Concretio*. Cuius analogiæ causa *concrelescere* dicuntur, dum spissescunt solum.

31. Quòd porrò *pinguedo* ad secundum hoc genus spissescentium pertineat, nullus ambigit. Etenim ex aqua cum pauca terra & aëre plurimo composita est, ut supra ostensum fuit. Quare idem nobis in præsentia significat *Concretio*, quod *incrassatio*, (Sic *liquefactio* seu *fusio* pro eo nomine ponitur, quo *incrassationi* opposita affectio effertur) cuius in hac disputatione obliuisci non oportet.

32. His declaratis, cum Arist. Gale. veteribusq; omnibus dicimus, *pinguedinem* frigore *concrelescere* seu *crassescere* in animalibus, non calore, ut ex recentioribus nonnulli disputant. Ad demonstrandum hoc, ponere primum oportet, *Concretionem* seu *Incrassationem*, & *liquefactionem* seu *fusionem* verè contrarias esse affectiones.

33. Secundo, *Contrariorum affectuum* contrarias per se esse causas: quod Aristot. principium lib. 4. Meteor. cap. 6. & rursum 7. po-

fuit his verbis: τὰ ἐναντία τῷ ἐναντίῳ ἀπὸ τῆς αἰτίας.

34. Si contrarias qualitates, calorem scilicet ac frigus, idem modo in oleo producere obijcias, videlicet incrassationem, respondebo, non effici utrumque affectum per se ab utraque qualitate. Causa propinquissima inspissationis est frigiditas, quæ per se oleum crassius efficit. Remotior causa & per accidens aliquando ipsum conspissans est calor, quatenus insitum eius calorem dissolvit, ut ex 7. cap. lib. 4. Meteor. discere licet.

35. Tertio, Idem non esse causam contrariorum affectuum in re vana euenientium, secundum eandem rationem, quod idem Aristoteles cap. 6. citari operis ponit hoc modo: τὸ αὐτὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὰ αὐτὰ ἐκ τῆς αἰτίας τῶν ἐναντίων.

36. Putet hic fortè aliquis, contrarium in lacte alijsq; pluribus euenire. Lac frigore concretum, igniq; admotum funditur: qui, si calefacere pergat, tandem consumto sero ipsum indurat. Respondeo, licet τὸ αὐτὸ, idem scilicet calor, τῶν αὐτῶν lacti nimirum, auctor sit τῶν ἐναντίων, videlicet solutionis & concretionis, non tamen etiam τῶν αὐτῶν, siue eadem ratione utrumq; affectum induci. Quippe calefaciendo dum taxat liquationem facit, at concretionem humidi absorptione inuehit. Quis verò non videt, aliud esse calefacere, & aliud calefaciendo exsiccare?

37. Ergo siue modum diuersum esse dicamus, siue calorem eundem non esse, qui utrumq; affectum parit (distingui enim calor simplex ab exsiccante calore potest) affirmemus, certum est, non debilitari propositionem illam. Dicit enim posset, liquationem à calore profectam non esse verè contrariam concretoni, quæ propter dissipationem humidi rebus accidit, sed eam quæ humidi repositione contingit. Quiduis horum affirmetur, verum semper manebit pronuntiatum ab Aristotele positum.

39. His positis, ita propositum demonstro. Contraria efficiuntur à contrarijs causis. Concretio & liquatio sunt ἀντιθέτα contraria. Quare non ab vna causa per se efficiuntur, sed à contrarijs. At pinguedo calore per se liquefcit. Ergo frigore per se compingitur. Si calore constringi etiam ponatur, per accidens id euenire necessarium est, quatenus videlicet calor frigus inuehat.

39. Secundo, caliditas per se non efficit in vna eademq; re contrarias affectiones. At concretio & liquatio contrariae sunt pinguedinis affectiones. Quare à caliditate ambæ per se nunquam in ea producuntur. Constat autem à calore eam liquefieri. A frigore igitur eandem prius concretam fuisse necessarium est.

40. Tertio, Arist. simili (aut potius eodẽ) argumento demonstrat, ad aquam pertinentia ab igne non concrefcere, quia ab eo soluantur, & πήγνυται, inquit, τὸ πνεῦμα, λυέται δὲ τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα αὐτὸ καὶ ταῦτ' ἐκείνου τὸ ἐναντίον. Ratiocinatio talis est: Quæ ignis soluit aut fundit, ea non compingit aut indurat. Sed aquea soluit. Ergo non cogit. Si pro aqueis ponas pinguedinem, eadem necessitate concludes, eam à calore non fuisse concretam.

41. Quarto, quod abitu caloris concrefcit, & ingressu eiusdem liquefcit, id frigore constringitur, condensaturus: vt Arist. ibidem ratiocinatur: ἐν τῷ ἀπίεμαί τὸ θερμὸν πήγνυται, ὡς δὲ ἕλον, ὅτι τὰς εἰσέναι λυθίσεται, ὡς ποιῶντ' & τὰ ψυχρὰ πήγνυται. Certum porro est, pinguedinem ab itione seu remotione caloris concrefcere, & eiusdem accessu iterum fundi. Quocirca operatione frigoris densari eam necessum est.

42. Quintò intelligitur idem ex modo, quo Concretio & fusio fiūt. Omnis enim Concretio vel Calorem habet authorem vel frigus vel vtrumq;. Et frigus quidem dupliciter compingit liquida, vt in thesi 18. dictum est, frigefaciendo tantum, & frigefaciendo pariter & sic eando. Calor autem vno duntaxat modo (vt qui absq; exsiccatione rem nullam coagulet) indurat. Soluuntur autem, quæ solui possunt. (Non enim nulla reperiuntur, quæ solui non possunt amplius) vel humoris perfusione, vel simplicis Caloris accessione. Nam exsiccans Calor, quatenus siccatur, cogit, non fundit. Cæterum humoris permistione liquantur, quæ eiusdem resolutione concreuerunt. Calore autem disfluunt, quæ frigore citra humoris priuationem densata sunt.

43. Sequitur hinc, pinguedinem Calore non concreuisse: quippe per resolutionem humidi conisset. Quare eiusdem repositione iterum liquefceret. At non liquefcit humore sed calore. Nam in Calida soluitur non ratione humiditatis sed Caliditatis. Funditur enim à calore

sine humore, at non funditur ab humore absq̄ calore. Quocirca non concreuit propter humoris dissipationem. A frigore igitur simplici non exsiccante coaluit, cum simplici calore diffluat.

44. Sexta & postrema ratio hæc esto: Ex quibus rebus calor vaporem elicere non potest, eæ actione caloris ex liquidis coactæ nunquam fient, si omnis à calore profecta concretio ab humidi in vaporem conuersi resolutione oritur. At certum est, aëria & pinguis: quælia sunt oleum et adeps, (qui oleo paulò minus tum pinguis est tum aërius) in vaporem dissolui à calore non posse. Quid ergo restat aliud, quam vt frigore coactum esse dicamus? Quin liquefactus concreseat, cum ab eo calor remouetur, nulli dubitant.

45. Qui igitur inquiet aliquis, oleum & pinguedo ab igne tandem consumuntur, si in vaporem verti non possunt? Respondeo, non quicquid ab igne absumitur, in vaporem verti. Vt enim ligna taceam, an non mastiche, thus, myrrha & similia, ab igne, licet vaporem nullum emittant, absumentur? Aliud omnino est in fumum verti, & aliud rursus in vaporem dissolui.

46. Ex prædictis omnibus liquido patet, pinguedinem, quæ caloris præsentia funditur, eiusdemq̄ absentia iterum coit, à frigore in animalibus concreescere: semperq̄, verum manere axioma Aristotelicum. A frigore concrecionem illa obrinuisse, quæcunq̄ calor fundit ac soluit: quatenus scilicet Concretum aliquod soluit. Nam quod alio modo soluere quædam, & alio rursus eadem coagulare idem calor possit, nuper dictum est thesi 36.

47. Et si verò quæ huc vsq̄ diximus, verissima sunt, & refelli nullis veris rationibus possunt, tamen inuenti sunt viri præclare docti, qui, nescio quo consilio ducti, aut quo affectu moti (quiduis potius eos impulsisse arbitrer quam inscitia inductos credam) contra sentire ac disputare sunt ausi: quorum rationes, ne quid ambiguitatis relinquatur, ordine recensere & examinare decreui.

48. Quod ex materia, inquit, calida fit, & à calore eandem magis concoquente, quodq̄ postquam generatum est, calefacit, à calore omnino generatum est. Sed pinguedo ex tenuissima & calidissima sanguinis parte (ex qua bilis flaua, semen & lac iidem fiunt) nascitur per vltiorem eius coctionem (quod ex Aristotele & Galeno sa-

vis super^h supra nos quoq; probauimus.) Pinguedo igitur à caliditate consistentiam suam accipit.

49. Secundo: In cuiuslibet rei naturalis generatione conatur sibi efficiens assimilare effectum quantum potest. At pinguedinis effector est Calor concoquens: quare calida est. Sed Calidum à frigido per se non fit. Quocirca non à frigore, sed à Calore producitur.

50. Tercio, Certum est à frigore nil nisi cruditatem provenire. Sed pinguedo tunc solum nascitur, cum concoctio optima est. Etenim perfecta coctionis sanguinea finis est adipis & pinguedinis generatio (quod etiam nobis in superioribus demonstratū fuit.) Idcirco pinguedo Caloris soboles est non frigoris.

51. Quarto, si à frigiditate proveniret ortus pinguedinis, ad partes frigidissimas et siccissimas (ut ossa, meningas cerebri, nervos, ventriculum, vesicam, &c.) plurima nasceretur. At contra venit. His enim nulla vel pauca adnascitur. Calidissimis autem locis & partibus (ut omento, epigastrio, renibus, iecori, cordi, &c.) plurima perpetuo affunditur. Ex quo clarè cernitur, non frigus, sed Calorem in animalibus eam efficere.

52. Quinto, huc pertinet, quod doctissimis visum est medicis, adipem animatum esse, quod & Gal. lib. art. med. cap. 9. affirmavit. A qua sententia ne Arist. quidem abhorruisse videtur, dum inter partes similes corporis eundem numerat. Iam animata, ut pote calida, quis à frigore congelari concedat?

53. Sexto, tanta in viuente frigiditas non reperitur, qua materiam calidam congelare possit. Quippe ossa, quibus frigidius in nobis nihil inest, tepida sunt, non frigida Calore ex corde in totum corpus effuso omnia calefaciente. Quis ergo concreescere à frigore pinguedo possit?

54. Septimo, Aristoteles 4. de part. animal. 3. aperte affirmat, pinguedinem Omenti à Calore concoquente propter eius membranae densitatem gigni. Quod & veteribus nonnullis placuisse perspicitur ex illis, quae Gal. 2. de simpl. med. facult. cap. 20. disputat.

55. Ut leuibus hisce ratiunculis nobis facilius persuadeant, axioma illud Physicum (quo stante, suam opinionem cadere oportere, facile vident.) Quae Calore soluantur, frigore concreuerunt, variè conantur eludere. Multa, inquit, soluit Calor, quae frigus

minimè coagulauit. Non enim quæ concreuerunt, à frigore omnia compacta induratae sunt. Etenim metalla à calore subterraneo moderato coacta, à vehentiore iterum funduntur. Butyrum quoque non nisi Calore, qui ab agitatione oritur, concrefcit, quod tamen à maiore Caliditate mox iterum liquatur.

56. Hac cum euadere se non posse animaduertunt. Axioma ut verum se recipere aiunt, si de solis illis ponatur dictum, quæ vel natura vel arte fusa fuerunt, ac deinde fluere desierunt. Pinguedinem autem ante primam concretionem negant liquidam seu fusam fuisse. Quippe materiam eius proximam, ex qua per coctionem concreta seu constipata adipem generatum opinantur, tenuem & oleosum vaporem existuisse contendunt, liquorem fuisse non concedunt.

57. Tertium effugium est, non inficiari se, quin adeps à frigore concretus dici possit, si per frigus intelligamus minorem calorem. Quippe contrarium esse Calorem feruentem, à quo pinguedo liquatur, calori temperato, à quo eadem per coctionem generatur. At hoc Sophisticum esse, & omnino improprie calorem temperatum comparatione ignei frigus appellari aiunt. Debere nos probare, pinguedinem à naturali Calore secundum naturam affecto solutam aliquando fuisse, si aperte ac sincere agere velimus.

58. Sed facilis est ad hæc omnia responsio. Prima duo argumenta probant, pinguedinem calidam esse, & à calore per sanguinis coctionem generari: quæ vera esse scimus. Non hoc querimus, à quo genere pinguedo, sed à quo coaguletur? Generatio ad substantiam pertinet, Concretio est accidens seu ~~sub~~ naturale: quod adesse & abesse potest. Etenim pinguedo non desinit esse, quod est, siue liquida sit, siue concreta.

59. Si generationem pro concretionem positam respondeas, male id factum dicam. Quippe generatio ad substantiam pertinet, concretio ad accidens. Et quæ in argumentis proponuntur, nihil de accidente probant, sed substantiam pinguedinis ex sanguine per coctionem transmutato gigni ostendunt. Quare nullo pacto ex eis sequitur, quod inferatur, pinguedinem à calore consistentiam suam acquirere.

60. Ad tertium respondeo, frigiditatem per se nullam generare substantiam: & ob id nec pinguedinis effectricem causam esse aio. Aristote-

Stoteles etiam 4. Meteor. rectè affirmavit, frigiditatem corrumpere, non autem generare: nisi per accidens calorem aliquando augeat aut confirmet. Quare si de pinguedinis generatione quaratur, à frigore eam non generari vltro facemur: si de Concretionem eiusdem agatur, negamus eam huius affectionis causam non esse. Cruditas non concretionem, sed coctionem & generationem opponitur. Quare nihil hoc argumento probatur aliud, quàm à frigore tanquàm principali causa vel instrumento non perfici vllius rei generationem.

61. Ad quartum dico, non adnasci eam Cerebri membranis, ossibus & alijs quibusdam frigidis partibus propter duas causas. Quippe vel sunt frigidiores, quàm ut in vasis contentum sanguinem in adipem coquendo transmutare possint, vel tam parvas & raras habent venas, ut non plus capiant sanguinis quàm pro nutritione eis est opus. Itaq; cum absumentur subinde, priusquam in adipem vertatur. Equidem tempore opus est, sicut ad lactis & seminis, ita etiam ad adipis generationem.

62. In illis ergo solùm partibus plerunq; generatur, in quibus propter vasorum copiam aut capacitatem sanguis abundat, & calor ad est satis validus, & membrane inveniuntur, que ex venis elapsam pinguedinem excipiant, frigiditateq; sua densent. Quare ad generationem & consistentiam pinguedinis non locus tantùm aptus requiritur, sed concurrere oportet alia plura, scilicet, causam effectricem convenientem, materiae copiam, & tempus, quod coctioni sanguinis sufficiat.

63. Si enim Calor imbecillior sit, materiam non satis concoquet, si nimium sit acris, eandem depascetur. Idem eveniet, si non plus ad locum sanguinis confluerit, quàm pro nutritione sui opus habet. Tunc enim breviori ibi tempore sanguis herebit, quàm ut in adipem conuertere possit. Quare non vna causa est, cur in frigidioribus locis & corporibus pinguedo non consistat.

64. Ergo neq; valdè frigidis adnascitur partibus, neq; valdè calidis: præsertim verò, si membranis densioribus careant. Verè igitur Galen. circo finè lib. 1. de temp. scripsit, neq; ad hepar, neq; ad arterias & venas, neq; ad cor, neq; ad vllam aliam præcalidam partem coire adipem posse. Verba eius hæc sunt: ἰλαίω γδ τοιαυτὰ καὶ ἐν ἰσθμῷ τῆ-

το πήγνυται ψυχροῖς καὶ ἀνάμοις οὐλοῦσα μορίοις. οὕτε δὲ ἡπα-
τι περιπύουσαι πιμελῆν, οὕτε ἀρτηρίας καὶ φλεβῖν, οὕτε καρδία
διυατὸν, ἄλλα οὐδὲ ἄλλῳ πνι θερμῷ πᾶν μορίῳ. διότι δὲ πέπι-
γε πᾶν ψυχρῷ, ὅθεν τοῦτο χεῖται θερμανομένης τῆς ἄλλοις οὐσίας
πεπηγῶσιν.

65. Multa te hęc obiecturum video, quę tamen nostram (aut Ga-
leni potius) sententiam minimę infirmant. Primum inquires, negat,
circa venas concrefcere, cum Vesalius ostendat maximę ad latera
vasorum, quę in omento sunt, coire, partibus intermedijs nullam in-
ueniri. At Gal. intelligit venas maiores & calidiores, quod praclarę
ostendit verbis illis, ἔδει ἄλλῳ πνι θερμῷ πᾶν μορίῳ.

66. Sed hepatis tamen, excipies, adnascitur, quod Galenus ἄδύνα-
τον putat. Nam Aristot. lib. 3. de animal. hist. cap. 7. hęc habet, τῷ δὲ
σωλάγγων τὸ ἡπαρ ἐν ἐρίοις τῶν ζῶων γίνεται πιμελῶδες, διὸν τῶν
ἰχθύων ἐν τῆς σελαχέσι. ποιῶσι γὰρ ἔλαιον ἀπ' αὐτῶν, ὃ γίνεται τυνο-
μόρον. Satis habeo hęc respondisse, Galenum de calidioribus animalibus,
imò de homine loqui, non de piscibus. Quis neget piscium aliquo-
rum hepar aequę frigidum esse, atq; in nobis sunt membranae? Aristot.
quoq; in raris hoc animalibus contingere indicat, dum ait, ἐν ἐρίοις
τῶν ζῶων euenire.

67. Quanquam videtur Arist. nominare hepar πιμελῶδες, quod
substantiam habet oleosam seu pinguem, licet concretus in eo adeptus
nullus existat: quomodo nuces vel amygdala dicimus pinguia, ex
quibus multum olei exprimere possumus. Etenim si pinguedo concre-
ta in eo consistens cerni posset nihil opus fuisset probatione hac, oleum
ex eo eliquato fieri. Confirmat, quod dico, quod eodem loco cerebrum
in pinguioribus pingue existere ait: οἱ δὲ ἐγκέφαλοι τῶν μόνον πιμε-
λῶδων λιπυροῖ, οἷον ἰός τῶν δὲ σεπταδῶν ἀνχμηροῖ. Certum
est, cerebro nulli pinguedinem concretam adnasci, ut membranis ad-
nascitur.

68. At cordi adnascitur etiam in homine. Respondeo, non nesci-
uisse Galenum, quod circa basim cordis instar coronę solita sit nasci
aliqua pinguedo. Sed hęc & pauca est & dura, nec temerę circumscri-
ptionem suam egredi cernitur. Non enim potest frequenter alibi pro-
pter visceris caliditatę consistere. Quod cor ad basim & propter tem-
peramen-

peramentum eius partis & alias causas minus ferueat, controuersiam non habet apud peritos.

69. Confirmat sententiam, quod magis in vetulis animalibus nempe frigidioribus, quàm in iunioribus pinguedo cum alibi tum in corde consistit. Hinc Arist. non malè scripsit, ἐστὶ δὲ ἀρρώστερα τὰ πικρὰ λώδη καὶ ἄρρενα καὶ θήλεα. πικρὰ δὲ πάντα περισσότερα μάλλον, ἢ ῥώστερα ὄντα. Huius causa euentus alia non est, quàm feruoris remissio. Vnde etiam accidit, vt Arist. teste semper Ren dexter sit ἀπιμελωτερό & sinistro: nempe quia hic illo est tepidior.

70. De Renibus non est opus multa addere, quos propter continuum seri transitum tepidiores esse notum est. Nec contrarium probat calculorum in eis generatio. Nam in vesica parte longe frigidiore concretescunt multò tum maiores tum solidiores: circa quam in oberioribus animalibus pinguedo nonnunquam concreuisse perspicitur. Plus facit ad calculorum generationem temporis longi mora, quàm caloris acrimonia.

71. Ad quintum respondeo, siue ab anima regi adeps ponatur, siue inanimatus putetur, non ob id non posse frigore densari. Annon enim ossa, pili, ungues, frigido indurantur? Nempe Aristot. lib. 2. de gen. animal. cap. 7. palàm affirmat. Quo in loco etiam carnem frigore concretam scribit, quod calore liqueatur. Consentit Galenus libro 7. Therap. Meth. cap. 6. sic scribens. ἐτέρα ἰδὲ ὄντι ἔμπονος ἢ ἐν αὐτῷ ὑποπυχῆς ὁσίας σωμασὶ ὄντων, ὁπῶδιον ἐστὶ πικρὰ καὶ ἴσαρξ ἐν τῶν ἐν τῶν. Aperte hic cum Arist. adipem & carnem substantias vocat humidas frigore concretas.

72. Sextum tantundem probat, non opus enim est eadem frigiditate, ad rei cuiuslibet concretionem, vt plumbi, cere, pinguedinis. Quippe frigus, quod plumbum sistit ac indurat, non tantum ceram & pinguedinem liquefaciet, sed & cutem atq; carnes nostras ignis instar uret. Cum frigore concreta dicimus, quæ calore funduntur, intelligimus minore calore coacta fuisse: sicut partes corporis nostri inter se comparantes alias calidas, alias verò frigiditas affirmamus. Vt enim multi sunt frigore densatorum gradus, inter quos summum obtinet locum glacies, ita multi sunt etiam frigoris gradus. Et si ergo tanta non insit in viuente frigiditas, quæ materiam calidam instar glaciei du-

ram reddat, tanta tamē est, quæ liquidã & disfluentē consistere cogat.

73. His assentitur Avicenna, qui lib. 4. Canonis. F. en. 4. tract. 4. c. 1. nervos ex humiditate coagulatos frigore assertit. Sed notiora intuemur. Annon cutis etiam ab aëre frigido exasperatur? Experientia ostendit partes aliquas per morbos frigidos vehementer velut riguisse, caloreq; mox iterum laxiores effectas fuisse. Non quicquid in nobis frigore densatur, à frigore anima spoliari oportet.

74. Si Arist. 4. de part. animal. 3. (ut ad postremum respondeam) voluisset adipem coctione concrescere ac figi, non solum falsum dixisset, verum etiam toti naturæ, totiq; doctrinæ suæ contrarium tradidisset. Hoc voluit, pinguedinem in Omento propter egregiam coctionem, quæ in illius vasis obitur, generari, eamq; cum ex venis excidit, inq; omentum densum incidit, propter eiusdem teporem concrescere. Densitas ne penetret, sed ibi manens figatur, efficit: stabilitatem ei neque hæc neque calor adfert.

75. Sed quid verbis opus est? Arist. loco iam citato clarè docet, Carnem, (quam præcipuam animalis, quo ad animal est, partem censet, li. 2. de part. animal. 8.) frigore cōcrescere. *Ἐξ μὲν ἔν τῷ λεφῶν, καὶ τῷ ἐν ἰκᾶσις πόρον διαπιδίξασα ἡ φύσις καθάπερ ἐν τοῖς ἀμοῖς κτεταμοῖς τὸ ὕδωρ, γίνον) σάρκεις (ἢ τὸ τᾶνταῖς ἀδαλορον) ὑπὸ τῆς ψυχῆς σιωῖς ἀμύρα. διὸ καὶ λυόν) ὑπὸ τῆς πυρός.* An qui carnes, quatenus calore liquantur, (Non enim totæ liquantur) frigore concretas ex professo docet idemq; à se in alijs, lib. scilicet Meteor. 4. ostensum assertit, pinguedinem calore compingi aliquando scripssisse putabitur?

76. Ut summam dicam, certum est, Arist. nusquam & nunquam docuisse, quod cum Axiomate hoc physico. Quicquid à calore funditur, à frigore seu absentia caloris firmatum & coagulatum fuit, pugnet, ipsumq; euerteret. Quare incassum laborant, qui ex proprijs eius libris testimonia conquirunt, quibus aliter eum sensisse probent. Sententiam Arist. hac in parte omnes omnium seculorum eruditi, qui post ipsum vixerunt constantè probarunt; nec de veritate prædicti Axiomatis ulli veterum dubitavisse leguntur.

77. Qui illud ipsum pronunciatum non contrarijs testimonijs, sed rationibus conatur falsum probare, hunc oportet pariter reliqua duo simul

simul falsa demonstrare, videlicet contrariarum affectionum contrarias per se causas esse, & idem eidem eadem ratione non esse causam contrariorum. His enim stantibus, stabit & illud: Quare stabit etiam, quod dicimus, pinguedinem frigori suam concretionem acceptam ferre, nisi quis concretionem & fusionem contrarias passiones, negare velit.

78. Ad primum igitur effugium dico, eos principium petere, dum à calore solui aiunt, quæ à frigore concreta non fuerint. Certum quidem est, non omnia concreta frigoris vi concreta fuisse. At quæ talia sunt, Calore solui non dicimus. Equidem calor non qualibet, aut quouis modo concreta fundit, sed ea duntaxat liquefacit, quæ frigus constrinxit. Sunt concreta, quæ neq; calore, neq; humore, neq; alio modo liquida fieri possunt.

79. Sales ab exsiccante calore indurari, non à frigore, concedimus. Liquantur ob id non à calore, sed ab humore. At metalla calore coagulari, nemo vnquam vera demonstrabit ratione. Butyrum quoq; calore ex motu baculi orto nec generatur nec densatur, sed à permisso sero exactius per eum modum secernitur. Quare falsum est propositum, quod dicitur, quædam à calore moderato concretionem accipere, & à vehementiore deinde iterum fundi aut liquari.

80. Quin imò res contra habet: Quæcunq; calor moderatus indurat, eadem vehementior calor magis constringit, ac duriora efficit: nisi forte dicere velis, debilem calorem forti magis exsiccare. Equidem controuersia omni hoc caret, calorem concretionem nõ aliter efficere quàm humidi, quod in re qualibet inest, resolutione, vt in 18. thesi diximus. Quare si potentius humorem dissipat calor fortior debili, necessarium est, vt quanto vehementior est calor, tanto validius induret.

81. At calor temperatus, obijcies, sanitatis & congruentium actionum causa est, idemq; auctior factus morbi, & offensarum operationum, contrariarum scilicet affectionum & actionum author existit. Eadem est ratio rerum aliarum plurimarum: imò fermè omnium. Vt ergo non rectè concluditur, temperatus calor sanitatem efficit, ergo amplior calor magis sanat: ita nõ rectè videris ratiocinari tu, cum ais, temperatus seu modicus calor coagulat, ergo vehementior calor magis indurat.

82. Respondeo, longissimè aliam esse rationem qualitatum à certa forma definitarum, & ad edendum actionem certam destinatarum, quàm tactilium, & primarum qualitatum. Illa in certæ missionis mediocritate consistunt, & præscriptos à forma terminos habent, extra quos non amplius sunt & possunt, quod erant ac poterant. Hæ per se, quemadmodum ipsa etiam materia (Arist. tum hanc tum illas ab eadem rectè vocat) interminatæ sunt, formisq; æviæ & priores cum existant, eis abolitis non abolentur, sicut quæ à forma certa definitæ sunt, vnà cum ipsa intereunt.

83. Quocirca cum liquidum & durum seu concretum hic indefinitè considerentur, quatenus ab actione caloris & frigoris in humidum & siccum pronascuntur, non quatenus à forma substantiali aliqua circumscribuntur, & huic vel illi operationi aut vsui destinantur, rectè procedit argumentatio, Calor modicus hanc rem per consumptionem humidi coagulatur. Ergo potentior calor, dum celerius & validius humidum absumit, magis eandem compingit ac indurat.

84. Plus non valet secundum effugium. Cur enim verum sit in ijs, quæ liquida aliquando fuerunt, in alijs verum non sit? Deinde cum concretum & liquidum contraria sint eiusdem materiae affectiones, & necessarium sit, alterum ex contrarijs semper inesse, haud intelligo, quomodo mistum, quod concrescit, prius non fuerit liquidum seu concretum. Concretum esset, antequam concresceret: quod est vnum ἴδιον ἀνωτάτων. Si ergo pinguedo concreuit, ex non concreta materia concreuit. Locum ergo pronuntiatum habebit in pinguedine: quod hic solum querebamus.

85. Ex vapore, inquis, concreuit calore constipante, qui vapor seu spiritus liquor non erat. Supra dictum est, πᾶχυσις & πᾶξις in hac de pinguedine disputatione promiscuè poni. Quis verò aërem concrescere & crassescere non dicit, cum frigore coit? Quis etiam liquidum seu inconcretum esse negat aërem purum & tenuem? Annon aër aut vapor in aquam densatus concreuisse ab omnibus dicitur? At mutatio omnis inter contraria versatur. Ex non concreto igitur seu liquida concreuit.

86. Ne illud quidem verum est, pinguedinem ex solo spiritu seu vapore coacto procreatam esse. Non magis hoc ostendi potest, quàm lac &

lac & semen ex solo spiritu condensato materiam suam accepisse. Ex sanguine tenui, oleoso, fluido, omnes philosophi ac Medici nasci adipem rectè tradunt. Arist. certè sanguinem coctione simili modo in pinguedinem permutari asserit lib. 2. de part. animal. cap. 5. & lib. 3. cap. 9. & lib. 4. cap. 3. quomodo in lac & semen transmutatur.

87. Ad certium effugium quod attinet, iniuste à nobis peti respondeo, ut ostendamus, pinguedinem ab eodem calore à quo concreta fuit, ex concreta liquidam effectam fuisse. Sic enim idem eidem secundum eundem modum contrarij causam faceremus: quod cum vniuersa rerum natura pugnat. Ita enim idem calor simul esset frigus & calor ratione eiusdem materia, atq; contraria per se efficeret tantum calefaciendo: quod itidem fieri nullo modo potest.

88. Nec sophistam agit, qui Calorem Imbecilliozem frigus nominat, quoties contrarium efficit, vel euenire sinit, eius quod potentior efficiat. Liguatio & concretio sunt Contraria natura. Ergo à Contrarijs causis efficiuntur. At certus hic & validus calor hanc rem certam calefaciendo efficit ex concreta liquidam. Hanc eandem dum calor debilior liquidam non conseruat, sed concrefcere sinit, annon Contrarium euenire sinit? Quare Calor hic, dum id facit, quod frigoris est, comparatus cum calore fundente merito frigus dicitur.

89. Et quod de calore iam affirmauimus, de frigore etiam est intelligendum. Hyeme per summum frigus concreta flumina ab aere paulum tepidiorè iterum soluuntur. Quod cum fit, nemo est, qui non & dicat & sentiat glaciem à calore solutam. Ut hic calorem omnes vocamus, frigus minus asperum, cuiusq; vim sine hypocausi vsu non benè ferimus, ita calorem, qui fusum plumbum indurat, frigus appellamus. Res vel vno hoc exemplo aperte satis declaratur.

90. Summa est, Quæcumq; calor operatur, humidi resolutione coagulatur. Ergo cum plumbum liquefactum ab igne remotum, & in Solis calore positum concrefcit, quæro num à calore, an à frigore concretum dici debeat? Si à calore dicas, humiditatis absorptione factum fateberis. Quod cum affirmare non liceat, frigore concretum dices. Quare calor Solis cum ignis calore collatus ratione affectionis plumbo ab veroq; euenientium frigus vocabitur.

91. Quæ cum ita habeant omnia, concludimus cum Arist. Galen.

Veteribusq̄ omnibus contra Recentiores, pinguedinem à calore quidem moderato in corporibus humidioribus generari, at in tepidioribus locis & partibus eandem extra venas elapsam densari et concrefcere. Idem ferè discrimen hic eſt inter calorem generantem & frigus coagulans, quod eſt inter calorem ignis plumbum fundentem, & frigus aſtini aëris idem ab igne remotum iterum ſiſtens & indurans.

92. Discrimen quod ſit caloris, qui eſt in ipsis vaſis, ab eo, qui extra eadem membranarum proprius eſt, facile is perſpiciet, qui, quid ſanguini ex venis elapſo accidat, obſeruauit. Cum primum enim copioſior ex vaſis egreſſus in parte alia hæret (nec inſtar rotis mox diffunditur) frigefcit, inq̄ grumum vertitur: licet pars, in quam fortè incidit, non videatur frigidior eſſe venis. Mirum ergo non eſt, ſi a deſu vaſorum calore priuatus, tepidior membranarum calore ſtabilitatem acquirat.

93. Nemo iam non clarè videt, rectè Veteres omnes cauſam, cur pinguiora efficiantur animalia caſtrata integris, frigidiora calidioribus, ſcæmina maribus, otioſa labore detentis, in frigidioribus locis uiuentia ijs, quæ in calidioribus degunt, in frigiditatem retuliſſe. Acrior enim calor, ſiccus præſertim, & quacunq̄ calorem acuerè poſſunt, aut materiam abſumunt, aut concretionem eius impediunt.

94. Nec probat quidquã, quod de concretionem vaporis proferretur, qui operculo bullienti vaſi impoſito occurrit, vel in capite vaſis deſtillatorij colligitur, & in aquam cogitur. Nam vapor eiusmodi feruidus, cum in loco anguſtiori colligitur. (Qui libero loco continetur, ſi non tepescat, in aërem permutatur) vel exſpirat, vel tepescit, ac in aquam reſoluitur, vel vas in quo concluſus detinetur, rumpit præſertim cum alijs ſubinde accedit.

95. Qui opercula & capita vaſorum deſtillatoriorum neſcit minus calere ſeu tepidiora eſſe ipsis vaſis ignem tangentibus, iners eſt & rerum imperitus. Qui nouit non mirabitur in poſterum, ſi feruidum vaporem tepidioribus corporibus occurrentem in aquam densari audiat. Annon plumbum mox concrefcere videmus, ac paulum ab igne ipſum liquante remotum fuerit? Non egent res omnes eodem frigoris gradu ad hoc, vt fuſa iterum coagulentur: ſicut in theſi 71. oſtenſum fuit. 1580.

De Conuulsione.

Conuulsio, quam Græci *σπασμὸς* vocant, (Reperias aliquando *σπασμὸς* vocatam : sed apud Gal. est insolens) duo ferè apud Medicos significat. Nam & pro Symptomate motus arbitrarij, deprauati nimirum, sumitur, & pro morbo, qui prauis Symptomatis causa est, accipitur.

2. Pro Symptomate posuit Galenus, cum sic scribit, *ὁ δὲ σπασμὸς εἰς τὴν ἀντιθέσιν ἀγεί τὰ τε νεύρα, καὶ τὰς μὲν ἀφ' αὐτῶν, εἰς ἃν κατὰ φύσιν ἐχούτων τῆς ψυχικῆς συνδυατικῆς, ἢ γὰρ.* A Philotheo, scilicet breuiter sic definitur, *κίνησις ἀποκριπτικὸς ἐν ἀποκριπτικαῖς ὀργάνοις γενόμενῃ*, motus præter voluntatem ab instrumentis voluntarijs editus.

3. Medici enim ex motibus alios naturales faciunt, alios voluntarios. Naturales nominant, qui sine voluntatis (nomine voluntatis etiam imaginationem & appetitum animale, ac rationis expertem efferimus) iussu & consensu fiunt. Voluntarios vocant, qui ex voluntatis præscriptio fiunt ac cessant, qui que nobis volentibus maturari ac tardari, frequentius ac rarius exerceri possunt. Sunt enim motus in nobis aliqui partim naturales, partim arbitrarij : hoc est, qui non simpliciter voluntatis imperio parent.

4. Sunt porro voluntarij motus instrumenta propria (Philotheus *ὀργανὰ ἀποκριπτικὰ* vocat) musculi. Soli enim hi ad voluntatis nutum mouentur & quiescunt. Nec sine musculis motio vlla arbitraria in nobis (in animalibus imperfectioribus, in quibus anima facultates magis confusa sunt, diuersa est ratio) editur : quod posset Galen. & Medicorum omnium testimonium res ipsa probat.

5. In altero significato à Galen. atque alijs omnibus authoribus sumitur, quoties dispositionem, seu causam motus deprauati violentæ musculorum contractionis, quæ per conuulsiones vsuuenit, conuulsionem nominant.

6. Etsi verò in presentia præcipuè querimus, quæ natura seu essentia, & quod proprium sit convulsioni, quatenus morbum significat, subiectum (Philosophi τὸ ἀπὸ τῶν δυνάμεων appellant) cogimur tamen etiam symptomatis sæpè mentionem facere: & ab eò, tanquam effectu ad causæ inuentionem procedere.

7. Ergo si convulsio est motus voluntarij symptoma (est enim motus deprauatus) & arbitrarij motus proprium instrumentum est musculus, certum est per convulsiones musculos non prorsus naturaliter affectos esse. Non enim fieri potest, ut actio corporis nostri vlla sit læsa, dum instrumentum eius omnia illa possidet, quæ secundum naturam eidem adesse debent. Hoc enim principium est methodi, quæ simul cum affectu locus affectus inuestigatur & inuenitur. τὸ μὴ δὲ ποτὲ βλάπτειται μὴ δὲ μὴ ἐπιφέρειται αὐτῷ τὸ πᾶσι βλάπτει τὸ ποτὲν αὐτῷ μόριον, teste Galen. 1. de locis affectis, capite secundo.

8. Non tamen ob id necessariò ipsum musculi corpus (quod συναντικῶν ἐστίν, Galen. nominat) morbo affectum esse oportet, cum absque hoc naturalis eius διορίσις corrumpi possit, dum scilicet re aliqua priuatur, quæ ad functionem suam obeundam eget, vel eandem non sic possidet, quomodo secundum naturam possidere debet. Hanc ob causam scribit Galen. lib. nuper citato cap. vltimo, actionem animalem lædi posse, proprio instrumento nihil perpeffo. Nec pugnat secum, dum & hoc & illud asseuerat.

9. Motum porrò voluntarium, quatenus à musculo edicitur actionem purè instrumentalem esse, non similem, certum est. Quare confiteri oportet, musculi dispositionem, quæ propinquissima & immediata eius causa existit, ad structuram musculi pertinere, non ad temperiem. Etenim intemperies musculorum motum arbitarium non ante impedit, quàm structuram eorum læserit.

10. Cæterum in musculo tres duntaxat partes reperiuntur voluntarijs motibus seruietes, ipsa nimirum caro, tendo, & nervus. Nam venæ nutritioni, arteriæ tum huic, tum insiti caloris custodiæ destinatae sunt. Quare videndum est, quid prædicta tres partes actioni conferant: & quæ præcipuas in hac re partes obtineat.

11. Constat autem non omnes musculos tendines habere, talesq; sine tendine minus suum (commune scilicet omnium opus) exercere, quicung; videlicet in ossa non inferuntur. (Vide Gal. lib. 1. de motu musculorum cap. 3.) quo fit, ut principes partes tribuere aut carni, aut nervo cogamur. Tendinis enim usus est, non mouere simpliciter, sed grauiorum partium motum adiuuare: quod nec apud sine tendine ossibus implantari, nec tunc jatis mouere membra tam valide potuisset musculi caro.

12. Nervum quoq; sine carne partem nullam mouere testatur Galenus tum alibi, tum in 1. de locis affectis cap. 6. de usu part. 12. cap. 3. De placit. Hippocratis & Platonis 1. cap. ultimo. Quin etiam libro de fetu format. musculos à nervis non moueri tribus argumentis probat. Quod minutissimi in eos nervi inferantur. Quod non cernantur moueri motis musculis in viuentibus. Quod in mortuis manibus nostris tracti non sic percipiuntur ad se musculos attrahere, quomodo hos tractos, ossa videmus attrahere.

13. Potest eodem argumento ex cap. 8. lib. 6. de placitis Hippocratis & Platonis petito solidissimè demonstrari. Actio siue operatio propria partis cuiuslibet, inquit, sequitur propriam substantie speciem, nec pro diuersitate locorum mutatur, sed eadem in omnibus locis seruatur. Verba si requiris, hæc sunt: ἡ δὲ δύναμις παρὰ τὰς τόπους τῶ σώματος ὑπάρχει τῶ φλεβῶ, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νέρων τῶ ἐνέργειαν. ἀλλ' αὖτε καὶ τῶ πῆαν, αὖτε καὶ τῶ ἐγκέφαλον ἀρτηρίαν ἐννοήσεις, ἐνθὺς αὐτὴ συνεπινοήσεις τῶ κοινῶ ἀπασῶν ἀρτηριῶν ἐνέργειαν. ὁσαύτως δὲ καὶ νέρων καὶ φλεβῶ, καὶ ὀσῶν, καὶ χόνδρων, καὶ ὑμῶν, καὶ σπινθίσμων, καὶ πνευλῶ κατὰ δὲ τὸ ἴδιον εἶδος ἐκείνης ἐστὶς ἰδίαν ἀναγκαῖον εἶναι τῶ ἐνέργειαν. Rectè utrumq; affirmat, fieri non posse, ut partium operationes pro diuersitate locorum diuersa sint, (Locus enim non mutat substantiam, & proinde nec operationem eius mutat) & cuiusq; partis actionem necessariò talem esse, qualis est eius substantia. ἡ δὲ ἐνέργεια καθ' ἑκάστον ἴδιον ὅτι τῶ τῶ ἐστὶς ἰδίαν.

14. Certum porò manifestumq; est, nervos intra cerebrum siue caluariam non contrahi in seipos, ut partes aliquas moueant motu arbitrario. Quamobrè nec extra ipsam per musculos dispersiti hoc motu

vel musculos, vel partes alias vllas mouent. Non enim extra caluam
riam nouam acquirunt substantiam priore deperdita. Eadem igitur
vriobiq; potentia prædici sunt.

15. Si in prima eorum origine nudos esse, nullisq; adhuc membra-
nis vestitos, & ob id aliam eorum hic esse actionem, & aliam rursus,
postquam longius progressi membranaq; duplici induti sunt, conten-
das, frustra hoc obijci respondebo. Primum inficiari possum, eos non
statim ab exortu suo membranâ muniri. Nô longius nudi sunt, quàm
à cerebri substantia membrana distant. At tenuis non distinguitur
à cerebro, sed vbiq; ferè ipsum tangit: licet in dissectione possit mani-
bus eò vsq; diuelli, vt absq; membranâ neruorum exortus clarè con-
spiciatur.

16. Deinde contra te facit argumentum. Quippe contractionem
hanc in neruis oportet ibi initium facere, vbi ortus sui principium ca-
piunt. Omnis enim eorum virtus mouendi ἄρχη & ἰσχύς, non au-
tem ὁμοίωσις, atq; è cerebro ceu fonte emanat. Facillimè ergo con-
tracti & extenti rumpentur hoc in loco, vbi nudi adhuc sunt, & pro-
pter substantiâ mollietiem ad hos motus ineptissimi forent. Scire igitur
Gal. lib. de vsu part. 15. cap. 1. de neruis loquens hæc scripsit: ἢ
τὸ τῆς μελαγχολίας ἀντιπερισσοῦ ἐχει τὴν κρῆσιν τὴν ἐν τῷ
νεύρῳ. Si propter mollietiem non possunt diduci seu dilatari, & in se rur-
sus concidere. quòd credibile sit eos versus originem suam ita in se coi-
re, vt breuiorcs musculos violenter ad eò post se trahant.

17. Tertiò constat, non solis musculis, verum etiam alijs extra cere-
brum siue cranium partibus, quæ contrahi extendiq; possunt, neruos
tributos esse: vt ori ventriculi, intestinis, vtero, vesicâ, renibus, lienis,
hepatis, &c. At has partes, neq; contracti ipsi contrahunt, neq; laxati
laxant: quod euenire tamen oporteret, si hæc eorum esset insita vir-
tus & operatio.

18. Ratio hæc, quia vel sola falsam esse positionem de neruorum
motu demonstrat, amplius urgenda videtur. Si nerui in musculos in-
serti, quoties volumus, in se coeunt, & contracti musculos abbreviant,
necessarium est, vt qui in iam dictas partes disseminantur, eisdem ad
prescriptum voluntatis vel appetitionis moueantur & contrahan-
tur. Quippe & exortus idem, & substantia atq; temperatio eadem est
horum

horum & illorum. Quare & proprietates seu virtutes utrorumque eadem fuerit. Certum porro est, nervos, qui in paulò ante dictas partes distributi sunt, nec laxari nec tendi nobis volentibus. Quamobrem ne illi quidem, qui in musculos implantati sunt, ad voluntatis imperium mouentur, siue tenduntur & laxantur: & proinde musculos non sic mouent, quomodo Medici eos à nervis moueri ponunt. Cum enim ipsi non moueantur arbitratu nostro, quò poterunt suo motu musculos, cum libitum nobis fuerit, mouere?

19. Quarto nihil conferunt nervis ad hoc membrana ut motum præbeant musculis. Etenim ipsa rei natura docet, omnem hanc vim à cerebro communicatam per internam substantiam eorum fusam ad membra deferri. Quod Gal. lib. 7. de placit. Hippoc. & Platon. in fine cap. 3. ita asseuerat, ut functionem hanc nervorum ne tum quidem le. di affirmet, cum membranis nudantur. Quæ præterea ad probandum adfert, iam attigimus.

20. Cur igitur in fine lib. 1. eiusdem operis nervos manibus, musculos autè vecti comparauit? Sicut pondera, inquit, quæ manibus mouere non possumus, vectibus adhibitis moliri cõsueuimus, sic corporis membra, cum nervis mouere nõ valeamus, ad ea mouenda musculos sumus consecuti. Respondeo, nullo pacto naturæ consentaneã esse hanc eius orationem. Manus enim mota mouet vectem, nervus autè immotus manens mouet musculos, siue mouendi facultatem eis largitur.

21. Verisimile profecto non est, corpora tam mollia, quæ in dissectionibus vix leuiter tacta rumpuntur, in perpetuis & vehementibus motibus, violentisq; conuulsionibus non disrumpi, si contractione sua musculos sic moueant, quomodo manus vectem mouet.

22. Quò verò putabimus eos contractos contrahere totos musculos maiores, si in totos nõ disseminantur? Gal. in minutiss. fibras diuidi, et per tota musculorũ corpora dispergi opinatur lib. 1. de mot. musc. cap. 1. De vsu. part. 12. cap. 3. & loco proximè citato. Sed natura & mollietates, & ortus eorũ sic refragantur huic diuisioni, ut meritò impossibilis iudicetur. Ideo enim in ipsa eorum origine plurimos natura unxit, quia diuisionẽ instar venarũ & arteniarũ non patiebantur: quod ab ipsomet. Gal. lib. 1. de loc. aff. cap. 6. verè affirmatũ est. Etenim oculi nos veritatem huius rei in accurata dissectione tam euidenter docent, ut tergiuersari non liceat.

23. Quare nisi in prius citatis locis per diuisionem intelligat neruulorum à membranis colligatorum separationem, manifestè falsa est ea sententia. Nervi enim instar capillorum tenuium ex medulla spinosa prodeuntes (eadem ratio est ex cerebro ortorum, nisi in opticis alia sit) seorsim ex ea oriuntur, & deinde plurimi per membranas in vnum veluti fasciculum ita ferè colligantur, ac si capillos multos fasciæ inuolueres. In multos etiam musculos adeò minutiuli inseruntur, vt per totos diffindi, in quantulascunq; fibras diffindi imaginèri, non possint.

24. Propositum nostrum illud prius, hoc insuper demonstrat, quòd non semper in capita musculorum nervi inseruntur. Nam aliquando ad ventres, nonnāquam ad caudam accedunt: sunt qui obliquè ad-eant: aliquorum accessus ita est sinuosus, vt ne imaginari quidem possis, eos hactenus in se coire, vt contractiores effecti musculos quibus inserti sunt, ad se pertrahant. Si per se moti & contracti, partes, ad quas perueniunt, ad se attraherent, nihil arbitror prohiberet, quin alie quoq; partes, quæcunq; nervos recipiunt: & tendi laxariq; possunt, ex arbitrio mouerentur.

25. Certo certius igitur est, musculos non ideo contrahi, contractio neq; sua membra mouere, quia à nervis contractis versus originem suam trahantur: quod probandum hic fuerat. Quare princeps pars musculi fuerit caro musculi, non autem nervus.

26. Nec obstat, quòd absq; nervis musculi non magis ad præscriptionem voluntatis mouentur, quàm picti aut ficti musculi. Non enim ob id principale actionis instrumentum est nervus, quia in omnem musculum aliquis inseritur, eoq; vel obstructo, vel præcisa, vel aliter vitiato, statim motu priuatur. Necessarium vsus habere hinc probatur: instrumentum motus proximum esse non ostenditur.

27. Hic porrò neruorum vsus est, vt & animæ imperium ad musculos deferant, & motus principium præbeant, quòd Galenus 12. de vsu part. 3. cap. affirmat, non autem vt ipsi moti musculos ad se attrahant, & per eum modum membra transferant. Vt auditionis instrumentum proprium auris est, non auditorius nervus, licet absq; hoc auris non audiat: ita de musculo quoq; sentiendum est. Sicut enim ad sensationem duo sunt necessaria, teste Gal. 8. de vsu partium cap. 6. & 7. de pla-

de placitis Hippocratis & Platonis cap. 6. & 8. instrumenti scilicet alteratio, & huius perceptio (quam initio 13. Metho. Galenus $\sigma\omega\upsilon\alpha\iota\delta\eta\sigma\iota\nu$ nominat) ita ad motum quoque duo requiruntur, imperium voluntatis, seu appetitio, & musculi contractio, in sensu tamen prior est alteratio, posterior $\sigma\omega\upsilon\alpha\iota\delta\eta\sigma\iota\nu$: at in motu appetitio, siue animæ iussus præcedit musculi contractionem.

29. Quocirca firmum & certum hoc permanet, instrumentum motus arbitrarij primum & proximum esse musculi carnem: sicut vel auris auditionis, vel lingua gustatus, primum & proximum instrumentum est: atque ad efficientiam suam sic indigere nervis, quomodo tum auris ad auditionem, tum lingua ad gustatum eisdem eget. Tenuine opus cum solum habet, cum ossa & grauiore partes sunt mouende.

30. Non minus certum est, conuulsionem neque diminutam, neque extinctam seu ablatam esse actionem, sed deprauatam. Quamobrem non propter negatam facultatem accidit: nec ociosus est in conuulsione musculus, sed violenter contractus. Contractio igitur seu vitiosa musculi figura causa prima & proxima est deprauati motus, qui conuulsio nuncupatur. Sicut enim naturalis actionis instrumentalis causa prima & immediata est instrumenti dispositio naturæ congruens, ita necessarium est, ut deprauatæ proxima causa sit praua eiusdem dispositio.

31. Huius deinde figuræ vitiosæ plures & discrepantes existunt causæ. Nam à capitis seu cerebri ac nervorum vulnere, compressione, punctione, contusione, attritu, inflammatione, frigore oritur. Sed & ventriculi, hepatis, misenterij, & sepi, & aliarum partium inflammationes idem effecerunt. Luxationes quoque vertebrarum, immodicæque vacuationes omnes huc referri possunt. Præter hæc repletiones, crapulæ, ebrietates, ciborumque corruptiones, conuulsiones accerunt. Sed & acres, mordaces, venenati que humores & vapores, vnde cumq; ad cerebrum tollantur, conuulsiones creant. Sicut & dolores ventriculi, cordis, coli intestini. Subita item consternatio seu repentinus metus: denique imaginatio hanc musculorum contractionem pariunt.

32. Sed modo dictæ causæ remotæ sunt. Propinquoiores illa existunt, quas veteres cum Hippocrat. duobus capitibus comprehendunt.

de repleione & vacuatione. Sunt nihilominus viri doctissimi, qui tertiam addidere. Et enim humor & vapor acris, aut venaetus, inopinata consternatio, frigus validum, neq; replendo neq; vacuando conuulsionem asferre videntur. Hinc est, quod à talibus causis inuectam conuulsionem superioris ætatis medici dixerunt, non habere proportionem ad materiam.

33. Propinquissima causa iuxta medicorum sententiam est nervi breuitas seu contractio. Si enim quæras, quomodo tum repletio tum vacuatio spasmus inducant, respondent omnes, eodem, ab vtraq; causa modo suscitari, quatenus scilicet vtraq; nervos breuios efficiat. Per repletionem tantum detrabi de longitudine eorum existimant, quantum propter receptam humiditatem accedat latitudini. Per vacuationem eosdem propter siccitatē contrahi ac decurtari aiunt. Exemplo chordarum in fidibus extentarum declarant: qua nimium vel humectata vel exsiccata rumpuntur.

34. Atqui opinio hæc falsa innititur hypothesi, nempe ob id conuelli musculos (& per hos membra) quia præ siccitate aut repletionem decurtati, eos ad se (versus capita originemue suã) contrahant. Falsitatem sumptionis validissimis argumentis à natura neruorum petitis, ab exortu & distributione eorundem collectis: ab officio deniq; & ipsa sensuum euidentia sumtis, solidè satis demonstrauimus. Hoc fundamentum ruente, corrui vnà tota structura,

35. Neruorum munus publicum nullum est aliud, quàm vt instar canalium deferant vim mouendi & sentiendi à cerebro ad subiectas partes. Quod licet ex antedictis perspicuum est, alijs tamen Galenitè testimonijs ostendi potest. Lib. 1. de musc. motu cap. 1. hæc legimus: λόγον ἔν ὀφθαλμῷ ἔχοντα τὰ νῦνε καθάπερ ἐκ πινός, πηγῆς τῆ ἐγκεφάλου τοῖς μυσσὶ παρέχονται τὰς δυνάμεις. Et mox: ὅτι δὲ τὸν ἔστων ὀφθαλμῷ τὸ δρόμὸν μεγάλης ἀρχῆς, ἐφ' ὃν ἄλλ' ἂν κρείττον φυτοῦ, περὸ λαβῶν αἰσθητικῆ καὶ κίνησι, πῶ καὶ ὀφθαλμῷ, οἷς τὸ ζῶον τῆ μὴ ζῶον ἴσθαι. Quoad igitur hoc præstant, morbo instrumentali non laborant. Similares morbi huic muneri impedimentum non ante asferunt, quàm instrumentalem dispositionem corruerunt.

36. Etsi aut non videtur opus esse pluribus testimonijs, duo tamen adhuc adscribam. Vnum ex lib. de Const. art. Med. cap. 4. Alterum ex lib. de Trem. Pal. Rigore, &c. Prius ita habet: φαίνεται μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς

επαρῶς, ἵταν τῷ περιχειρῶν δέρματι γυμνωθῆ, σωμαζομένους τε
 καὶ ἀναπαύμενους ὡς ἐστὶ τῶν ἐπιτῶν κεφαλῶν. καὶ μὴ τὸ καθήκον εἰς
 αὐτὸν εἶναι αἰσθητὴν τινα κίνησιν κινέμενον, φαίνεται, ἀλλ' εἴποιεν ὅτι
 ὁ δὲ ἐστὶν τῶν ἐξ ἐγκέφαλου κατὰ τὴν δυνάμειν. *Posterius his ver-*
bis expressum est cap. eius lib. 3. ἀλλ' ἢ δὲ τῶν νεύρων τῶν μυσῶν
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιπνευμένων δυνάμει, οἷον ὄχιματι καὶ πτεροματι καὶ
νήσῳσι ἀνὰ τοῖς ὄσσι. Nihil his potest clarius, certius, efficacius ad pro-
 bandum excogitari.

37. Quid verò cum nervos efficit breviores cùm cerebri vitio oritur
 cōvulsio? An tunc etiā propter contractū cerebrū à repletionē aut va-
 cuatione nervi versus originē in tantū trahuntur, ut propter brevita-
 tem necessarium sit musculos ab ipsis contrahi? Homo nullus credit,
 qui sectionis corporum non est imperitus: & hanc ipsam rem exami-
 navit. Sed de hac re satis.

38. Nunc instituit ratio postulat, ut nervos propter siccitatē aut ina-
 nitiones cōvulsiones cedere non posse eo modo, quo medici eos conuellere
 membra seu musculos censent, ostendamus. Non enim propter siccita-
 tem contracti cōvulsionum cause fieri villo modo possunt.

39. Equidē absurdū est putare, nervos in corporibus nostris propter
 siccitatē (aut repletionē) sic tendi & contrahi, ut violenter ad se muscu-
 los ita trahat, quomodo intente in fidibus aut testudine chordæ, pro-
 pter dictas causas rumpuntur. Similitudo est dissimilima. Non enim
 sic sunt in corporibus nervi intente, ut in fidibus aliquando intendun-
 tur chordæ: nec ita sunt sicci, ut in fidibus chordæ. Et cùm in his chor-
 dæ à maxima etiam siccitate non valde contrahantur, nisi vehemen-
 ter intente sint, quā putabimus nervos tam facile, tamq̃ citò exsicca-
 ri (vel repleri) adeo, ut contractiores manifestè fiant?

40. Qui substantiā & temperationē eorū attēdit, nunquā dabit in
 corpore viuo eos hucusq̃ exsiccari posse. Senes (decrepitos saltem) o-
 mnes conuelli oportet, ut quibus etatis vitio maximè sint resiccati.
 Equidem magis exsiccat senū spermaticas partes, quàm pleriq̃ mor-
 bi tum acuti, tum diuturni aresciant. Argumento est, quod ab his ex-
 tenuati resciri possunt, à senio consumti resti tui non possunt.

41. Cùm porro ab aura in cerebrū sublata, vel à frigore, vel ab hu-
 more, aut vapore venenato, aut aliàs inimico & peregrino, vel à ve-

h ementi motu, conuulsio oritur, quid tum exsiccauiffe neruos pu-
tabimus haecenus, vt pra' siccitate contracti musculos contraxe-
runt?

42. Ratio par est, cum vel puncti, vel à vaporibus mordacibus
demorsi conuelluntur. Adde, si liber, quod saepe multi simul mu-
sculi conuelluntur, quorum nerui neq; puncti sunt, neq; morfi, neq; ex-
siccati.

43. Hecticos insuper omnes conuulsos cerneremus: cuius contra-
rium euenit. Non enim potest in viuente corpore maior ariditas
fingi ea, quae per febres hecticas & *μωροσυνώδεις* accidit. At nulli
ob causam eam conuelluntur. Quare non ab hac causa & hoc modo
oritur conuulsio.

44. Plumbea est excusatio, qua ob id non conuelli quidam affir-
mant, quia siccitas paulatim introducatur: quasi rectionis causa non
esset siccitas, sed subito introducta siccitas. Coria, pili, chordae, (quo-
rum exemplis vtuntur) subito exsiccata subito quoque contrahun-
tur, eadem sensim exsiccata paulatim rursus in se coeunt. Non enim
ob id contrahuntur, quia vel celeriter vel tarde exsiccantur: sed quia
exsiccantur. Idem hoc de neruis verum foret, si propter arefactionem
sic contraherentur.

45. Haud melior est altera excusatio, in febribus hecticis viscus
aliquod laborare aegrumq; prius mori, quam nerui satis resiccentur.
Viscus aliquod egrotare certum est. Nam cor saltem affectum esse
oportet. Hoc autem non impedit, sed auget membrorum omnium ex-
siccationem. Deinde cum decumbant plerumq; multos menses & an-
nos, totaq; cutis (absumentis carnibus & mollioribus partibus) instar
corij exsicceat & induretur, quis credit neruos ac solidas partes alias
non vehementer exsiccatas.

46. Tantundem proficiunt, qui siccitatem aequalem Hectico-
rum non facere conuulsiones aiunt. Falsum & absurdum est pror-
sus, vt doleant aut non doleant partes, vsque sanabiles magis mi-
nusque sint, interest vtrum aequali an inaequali intemperie affi-
ciantur. Vt decurrentur aut elongentur, plus facit aequalis tempe-
ries inaequali.

47. At coria (inquires) inaequaliter exsiccata incuruari cernimus, &
post

post aequalem omnium partium exsiccationem, rursus distendi ac laxari conspicamur. Frustra hoc etiam dicitur: Primum, quoniam aequaliter exsiccatum corium nunquam recipit priorem longitudinem, etsi directius fiat. Secundo, quia talis siccitas in vivo nervo & corpore non est imaginabilis. Tertio, hanc aequalem siccitatem necessario praecederet inaequalis. Falsum enim est, aequalem semper in hectica siccitatem esse. Nam in principio, quod magnam habet latitudinem, & longum admodum est, inaequaliter exsiccatus esse prorsus oportet.

48. Si in hoc principio nondum exsiccatus contendas, longè sicciores esse respondebo quam à vacuatione paucarum horarum (vel etiam si ita libet, dierum) exsiccari possint. At vacuatio copiosior qualibet ferè, quamvis nervos exsiccare non sit apta, intra non multas horas convulsionem inuehere potest. Quo rursus argumento & obiectioni respondetur, & propositum confirmatur.

49. Proponatur exempli gratia cholera morbus, aut per pharmacum facta purgatio. An pharmacum in ventriculo existens, naturam nervorum, qui in cruribus (haec enim frequentius conuellantur in hoc morbo) sunt, humiditatem exsugit tempore tam breui, ut conuelli eos oporteat propter siccitatem? Pharmaca non hos humores, sed in venis existentes attrahunt secundum medicorum doctrinam. Nec ad nervos accedunt pedum aut manuum, sed in ventriculo manentia vacuant. Et cum desinente vacuatione statim aliquando cesset convulsio, quis tam citò exsuctam reposuit humiditatem? Certè ex usu Antimonij non paucos convulsos scimus, qui mortui tamè non sunt. Ratio eadem est Cholera (quod historia probat adolescentis, cuius mentionem Gal. facit 5. Aphoris. 1.) & aliarum euacuationum.

50. At non substantialem humorem euocatum (inquit aliquis) in illis, qui celeriter conuelli ceperunt, tursusq; desierunt, sed roris insar per nervorum corpora diffusum. Inutilis fuga. Roris enim vacuatio nervos non reddit contractiores eatenus, ut musculos violenter ad se rapiant, sed rariore solummodo facit. Ingentiam humiditatem deperdi & exsugii oportet, priusquam sic tendantur, praesiccitate, ut convulsionem generent. Adde quòd in locum elicitum roris ex venis mox allici alius potest.

51. Alij à ciborum & partium humidiorum colliquefactorum hu-

indicate eos rigari opinantur, ne præter modum siccificent & contrahantur: sed quanto magis colliquantur partes, in hectica præsertim tantò facilius & celerius areferi nervos simul cum alijs partibus oportet. An non in febribus alijs colliquantibus convulsiones accidunt. Cur ergo non & in his eueniunt. Quasi verò minus possint per alios morbos à ciborum & quarumlibet rerum aliarum humiditate accidentè humectari, quam in hectica omnium siccissimo morbo.

52. Nervos propter siccitatem non in tantum contrahi, ut propter breuitatem convulsiones corporibus adferant, probavi. Consequens ergo est, ut, num propter repletionem hucusque abbreviari possint, dispiciamus. Ego enim persuasi mihi, rectè ab Hippoc. dictum, convulsiones à repletionè & vacuatione excitari: at à nervorum repletionè & siccitate per eum modum nasci convulsiones, qui vulgo Medicorum probatur, nondum persuadere mihi potui.

53. Primum videtur impossibile, tantulos nervos, quantum in singulos musculos ingrediuntur, sic propter repletionem dilatari, ut manifestè breviores fiant. Tam laxi enim, minimeq; tenci, tamque pusilli ad musculos singulos accedunt, ut imaginationi huic locus non detur.

54. Deinde vel replentur pori duntaxat, vel tota earum substantia. Si illud affirmetur, Laxiores potius instar spongiarum, coriorum, ligamentorum, efficientur. Si hoc ponatur, non conuelli, sed resolui eos oportet. Etenim nec possibile, ne imaginabile est, nervos à materia, quantumuis tenuissima sic absque obstructione dilatari, & manifestè breviores eò vsque fiant, ut musculos contractiores efficiant.

55. Quod si ab humore crasso inferiri ponas, rursus nihil effeceris. Nam crassus non facile in totam nervorum substantiam per angustos meatus subibit, in poris autem hærens remissiores, non intentiores faciet. At positum est, eos sic repleri, ut propter distentionem in latum tantum longitudinem debeat, quantum ad musculi contractionem requiritur. Quis ergo aded est vecors, ut tale quid nervis accidere posse, nulla interueniente obstructione putet? Quis etiam opinetur, crassum humorem tam cito in profundum nervorum penetrare, indeq; rursus exire, quam citò sæpè convulsiones oriuntur & desinunt?

56. Ergo nec à crasso, nec à tenui humore eò vsq; repleti possunt nerui, vt dilatati breuiores efficiantur, quin simul obstruantur. Quo facto resolutionem contrarium conuulsioni affectum consequi necessum est. Non rigari solùm ab humore oportet, sed inferciri, vt notabiliter dilatentur. Quare cum rigationem solam ab humore tenui factam comitetur perpetuo resolutio, quomodo non eadē comitetur factum? Equidem vt lumen solis per raram & tenuem nubem facilius transit, quàm per densam & crassam, ita minus obstruit humor tenuis, quàm crassus.

57. Adde quod non in vno solùm nerui loco humorem contineri infartum oportet, sed fermè in toto. Quomodo enim in vna regione sola contentas tantam distentionem efficiat?

58. Patet hinc, nulla ratione defendi posse, quod Auicenna cum pluribus alijs credidit, neruos per conuulsiones crasso humore impleri, quo plurimum dilatari possint. In paralyti tenui irrigari, & ob id eos laxari magis, quàm intendi. Tam monui, multò magis differtos, quam rigatos neruos obstrui & resolui. Non diffundi crassos humores per substantiam neruorum in conuulsionibus rectè asserit: at distendi tunc eos non rectè affirmat.

59. Si ad hunc modum conuulsiones fierent, non dubitarem affirmare, eos à tenuibus potius, quàm à crassis perfici. Etenim experientia testatur, conuulsiones plurimum euenire per acutos morbos, & crebrius corripi, acribus & biliosis succis abundantes. Vina quoque tantò generant facilius, ac promptius, quanto sunt tenuiora. Et qui humi cubant, non crassam, sed vaporosam humiditatem suscipiunt.

60. Sed nuper diximus, crassos non tam celeriter tùm ingredi tùm egredi, quàm velox est sæpè tùm aggressio, tùm abscessio. Sæpius vidi in doloribus colicis, vaporem in caput sublatum conuulsionem parere. Idem faciunt, qui ex vtero, alijsq; partibus surgunt: si mala qualitate præditi sint.

61. Probabilior foret Auerrhois opinio si omninò distensus neruus conuulsionem faceret, qui à flatu distendi censuit. Sed hanc quoque imaginationem euanescere sentiemus cum primum à distentione non fieri spasnum meminerimus. Nec tam periculosus, nec tam curatu difficilis esset, si à tali causa succresceret. Argu-

mento est is, qui sanis omnibus nobis aliquando superuenit. Hic facile soluitur, quia fit à flatu musculos distendente non nervos. A simili causa oriuntur oscitationes & pandiculationes.

62. Quantum opinioni suae Auerrhoës confisus sit, ex 3. lib. collect. liquet attentè legenti, vbi huius rei explicationem pollicetur quidem, at non præstitit. Sunt hæc quoque ipsius: *Vtinam scirem cur distendantur in latum nervi, & non in longum. Et mox: Scias Medicorum verba, in hoc symptomate vniuersè propiora esse verbis Musicorum, (seu fabellas canentium) quàm demonstratorum. Quis non hinc colligat, eum satis certum non fuisse? Quibus addi potest, quod conuulsionem præcedere oportet resolutionem, si prius humor à nervis combibitur, quàm in flatum vertitur. Si postea ingreditur, nescio qua via adeo multus irrumpat, vt differtos reddat.*

63. Sæpè quoque contingit, multas simul partes (aliquando totum corpus) conuelli: quo tempore plures eodem modo nervos impletos esse oportet. *Vnde autem larga hæc humiditas provenit? & in totius corporis nervos potius se ingerit, quàm partes alias laxiores? Equidem in morbis à multitudine ortis, in hydrope, in tumoribus & fluxionibus quasuis partes potius, quàm nervos, occupari videmus.*

64. Si cerebrum aut spinalem medullam in generali spasmo pati dicas, interrogare libet, *verum has etiam eadem illa ratione spasmus producere (quatenus videlicet propter dilatationem breuiores factæ, nervos ad se attrahant & per hos musculos) credere nos velis? Qui exortum primum nervorum ex ipso cerebro & spinali medulla, priusquam duræ membranæ involuantur diligenter intuitus est, huc dementiæ neutiquam veniet, vt credat. Taceo, quod hic etiam paralyfin, vel apoplexiam citius nasci oporteret, quàm conuulsionem.*

65. Adde quod cerebro vel spinali medulla, vel alio nervo (cuius velut rami & propagines in plures musculos, etiam oppositos disseminantur (sic distento, necessarium foret, non conuulsionem simpliciter appellatam, sed eam semper speciem existere, quæ Teranos nominatur, Quod si alia tum spinalis medulla, tum cerebrum ratione conuulsiones inferunt, cur non idem de nervis sentiamus?

66. Difficile insuper est videre, cur per hydropem & similes alios affectus

affectus, podagram, humores calidos & frigidos, non conuellatur corpus, cum nimio tum eos humore infarctos credibile sit. In tumoribus musculorum replentur quidem & ipsi, nec tamen conuelluntur, quoties hoc accidit: imò sapius stuporē aut paralyfin inuehunt quàm conuulsionem.

67. Pro conclusione illud addam, nusquam Hipp. scripsisse (quantum memini) conuulsionem à repletionē & vacuatione effici neruorū, quatenus veròq; modo contractiores facti musculos ad se per vim attrahant, attractosq; retineant. Sic dicit ab his causis prodire, quomodo ab eisdem producitur singultus. An hic etiam à neruorum, qui ori ventriculi intexuntur, breuitate, propter modò nominatas causas orta generatur? Non puto.

68. His atq; alijs similibus motus fortasse fuit rationibus Rondericius, ut spasmus censuerit potius à musculis vel cōgelatis, vel piuita & spiritu inflatis, ortum habere quàm ab affectis neruis.

69. Hucusq; duo principalia disquisitionis proposita capita demonstrauimus. Primum est, neruos voluntarijs motibus nō moueri: non enim ad hunc usum facti sunt, ut moueant musculos per sanitatem. Quare neq; prauè mouent in conuulsionibus. Etenim morbus, qui primò actionē certā laedit, nullius alterius partis affectio est quàm eius, quæ eandē sanitatis tempore integram edit. Neruorum autē munus proprium est, ut velut canalium usum præstent, per quos virtus motrix è cerebro in totum corpus deriuatur.

70. Alterum hoc est, neruos neq; ab humorum copia differere, neque à siccitate, aut euacuatione inanitos sic contrahi, ut ob eas causas musculos violenter sic attrahant, quomodo per conuulsionem contrahi versus originem suam conspiciamus. Si enim non sunt authores motus per sanitatē, qua ratione deprauati motus ponentur effectores?

71. Ex his necessariò concluditur, neruos non esse proprium subiectum (τὸ ὑποκείμενον) dispositionis seu morbi, qui conuulsio nominatur. Non puto quenquam medicina peritum opinari, conuulsionem instar vlceris in quauis parte promiscuè nasci. Est enim certæ partis affectio non cuiuslibet obuia.

72. Quæ nam igitur pars subiectum conuulsionis primum fuerit? Redundum hinc nobis est ad principium, Certum est ad motum vo-

luntarium tres partes duntaxat, quod ad praesens institutum attinet, concurrere, musculos, nervos ac cerebrum vna cum spinali medulla. Iam verò ostensum est, in nervis non consistere causam depravati musculorum motus immediatam seu primam. Ergo inerit ea vel in muscoli corpore vel cerebro.

73. Musculi sanè breviores fiunt seu contrahuntur praeter naturam eò vsque, vt extendi secundum naturam non possint, quinque ferè modis. Nam & propter repletionem siue congelationem, & dolorem & vstionem, & oppositorum musculorum resolutionem, quo dixi modo affici solent.

74. At dolores extensionem potius impediunt, quam convulsionem efficiant. Non enim non possumus extendere, cum volumus; sed ad euitandum dolorem nolumus. At convulsione tunc dicitur musculus laborare, quando ex arbitratu nostro contrahere & extendere eum non possumus: cum maximè volumus.

75. Ab vstione quoque contractos musculos, nulli, quod sciam, convulsos iudicarunt. Et vt maximè convulsos quibus contenderet, non tamen ea convulsionis specie affecti essent, quam nos quærimus. Hinc enim causa contractionis, nota foret. Par ratio est eius contractionis, qua à tumoribus praeter naturam ab humore infarcto susciatur.

76. Qui propter oppositi muscoli resolutionem contrahitur, convulsus quidem dicitur, at improprie dicitur. Facile namque manibus, citra dolorem extendi, quoties cupimus, potest, qui propter diuersam causam contractus est. Adde, quòd ne hic quidem ignota causa est.

77. Reliquum est, vt à frigore vehementiore contractos arbitremur convulsos. Sed à solorum musculorum frigore perfecta contractio talis, admodum est insolens: & facilius convulsionem pepererit frigus nervorum, quam musculorum. Promptius enim illis, quam his, comparatur cerebrum. Sed & hinc causa nota est.

78. An non etiam à flatu subito & confertim in musculos irruente convulsio oritur? Hæc species convulsionis, quam nostrates

Krampf

Kramppff appellant, tam esse frequens, ut rari inueniantur homines, qui eam experti non fuerint. Verum ne de hac quidem, qua for-
tasse minus proprie sic nuncupata est, hic agimus: cum causa eius cum
his Medicis perspecta sit. Hic enim causam quaerimus, propter
quam conuellantur muscoli, nullo in ipsorum corpore vitio exi-
stente.

79. Ergo necessario efficitur, subiectum primum atq; proprium
conuulsionis esse cerebrum. Etenim in neruis non consistere supra de-
monstrauimus. Nunc in muscoli corpore non inhaerere, nisi cum a fla-
tu distenditur, ostendimus. Quid igitur aliud dicemus, quam cerebri
morbum esse? Galenus certe ita sensit 5. Aphor. sic scribens: εἰ δὲ ἔστι
ἄλλως ἄλλως δίδόντε παραδύναμι τὸ σῶμα καὶ τὸ τῶν τῶν (scili-
cet ἀρχῶν τῶν νεύρων) παθεῖν, ἢ τοὶ πρώτοι, ἢ κατὰ συμπάθειαν, ἐτέ-
ρα δευτερονότοι μάλιστα.

80. At cerebrum affici, cum alia multa, tum hoc probat, quod per
conuulsiones cuncti nonnihil delirant, vel praeter consuetudinem ob-
mutescunt, quod ipsum delirij cuiusdam signum esse. De oculorum
quoque obscuritate, viriumq; animalium exsolutione vniuersi ferè
prius consequerentur. Pueri etiam ex terrore subito frequenter con-
uellantur. At terror fit cerebro aliquo modo affecto. Deniq; plurimi
spasmo laborantes conuelli se nesciunt in ipso paroxismo, quod affecti
cerebri euidentis signum esse.

81. Non enim vno eodemq; modo in omni conuulsione afficitur
cerebrum. Etenim quoties conuulsio oritur propter neruorum frigus,
aut vehementem eorum tensionem, aut inflammationem, aut vul-
nus, aut morsum, vel à sanie, vel ab acri & putrido humore aut va-
pore profectum, per consensum laborat. Argumento esse certo quod
vulnere vel inflammatione curata, vapore aut humore inimico sub-
lato, neruo praeciso, continuo cessat malum.

82. Compatitur praeterea cerebrum alijs quoque partibus, ut ve-
tero, ventriculo, intestinis, membranis, partibus nonnullis alijs.
Huc referuntur omnes illae, ex quibus venenata, aut inimica cerebro
aura, vel qualitas ad caput exporrigitur, conuulsionemq; vel simpli-
cem, vel Epilepticam concitat: licet neruis, quos attingit, nullam mo-
lestiam adferat.

83. *Ceterum non consentiendo solum partibus alijs conuulsiones ciet cerebrum, sed longè grauiores & periculosiores sunt, quas propria eius dispositio seu ægritudo suscitatur. Adde, quòd hæc sola propemodum species proprie, priuatimq; conuulsio nominatur: reliqua generalis nominis vsu & significato comprehenduntur.*

84. *Quare duæ sunt in vniuersum spasmi differentia primæ. Harum altera solorum musculorum vitio, nulla cerebri ægritudine concurrente nascitur. Altera propter affectum cerebrum oritur. Hæc in alias species duas distrahitur. Nam vel proprio morbo cerebrum laborat, vel partibus alijs compatitur. Consensus hic duobus rursus modis contingit. Nam vel humor, vel substantia habitiosa mordax, purula, venenata, aliterue cerebro inimica, in caput tollitur: vel qualitas duntaxat realis sic cerebrum vellicat, vt conuulsiones inde pronascantur.*

85. *Idem hoc veteres, vt ex Galeno liquet, præclare viderunt. Non enim ignorarunt nervos delatores esse tantum virtutis motricis, non autem motores musculorum. Sed & illud cognouerunt, eos per conuulsiones non priuari munere suo. Quocirca necessarium censuerunt, in neruorum morbis, vel substantiam ex ipsis aliquam ad cerebrum ascendere, vel qualitatem realem ad ipsum extendi, vt ex libro 3. de affect. locis cap. 7, & lib. 5. cap. 6. Deniq; lib. 6. cap. 5. perspicitur.*

86. *Realem qualitatem requirero (vt caliditatem, frigiditatem, &c.) quia ab occulta & spiritali, qualis est virtus Herculei lapidis, procreari conuulsiones tales nequeunt. Nulla enim qualitas spiritalis misti corporis, tam longè exporrigi, quàm procul sæpè cerebrum ab affecto nerui loco distat, poterit. Hinc pedis aut vteri morbus nõ producit cõuulsiones comitiales qualitatis spiritalis etãsmismissione, sed auram & substantiã aliquam tolli ad cerebrum oportet. Dein de nunquam posset illiusmodi dispositio per consensum facta, cerebri propria fieri. Qualitas enim spiritalis cum subiecto in quo inhaeret, instar luminis accedit & recedit, in alio subiecto & loco nunquam firmatur.*

87. *Si ipsam virtutem cerebri in affecta parte nerui affici dicas, nil dixeris. Non potest enim virtus hæc (e cerebro, velut lumen è*
Sole

Sole effusa) spiritualis alterari, ipso cerebro, cuius est virtus, non alterato. Equidem sicut lumen à Sole, vel flamma, in aërem diffusum alterari non potest, ita nec cerebri quidem virtus hæc extra cerebrum extensa, verè alterari, aut pati aliquid potest. Nam vt spirituales istæ vires non possunt in corporibus, ad quæ exporriguntur, realem qualitatem ingenerare, ita non possunt ipsæ extra proprium subiectum suum verè pati, seu alterari.

88. Si, quemadmodum lumen Solis, aut ignis, obiectione densi & opaci corporis excludi, arceriue potest, ita etiam virtutem mouendi à cerebro in pedes vsq; luminis instar exporrectam in eisdem impediri contendas, non negabo, sed nihil inde in cerebrum mali redundare affirmabo. Etenim imaginabile non est, quomodo incorporea & spiritualis potestas realem qualitatem in se suscipiat eamq; ad cerebrum vsq; deportet. Neq; solem neq; magnetem aliquid pati oportet, quoties illius hic lumen, & huius vis ferri tractrix ad ferrum vsq; extensa impeditur. Taceo quod huiusmodi vires instar corporum non retrocedunt ad suos fontes. Vt enim ab igne lumen, fluminis instar perpetuò emanat, ita hæc à suis causis continuè effluunt ac generantur.

89. Quæ sit notio conuulsionis, & quod proprium eius sit subiectum clarè satis expositum puto. Reliquum nunc est, vt quid sit propriè dicta conuulsio, declarare tentemus.

90. Vt inuestigatio sit facilior, reuocare in memoriam oportet, quod supra ostendimus, nervos per conuulsionem obstructos non esse, sed virtutem mouendi liberè deportare. Etenim contrarij omninò effectus sunt obstructionis & conuulsionis. In illa muscoli resoluuntur, & immobiles redduntur, in hac violenter aut inuitis nobis mouentur.

91. Deinde ponere oportet eadem illa vi conuulsiones fieri cerebro præter naturam affecto, qua dum naturaliter dispositum esset, voluntarij motus efficiebantur, quod, Galenus infinites aliàs, & clarè admodum lib. 2. de sympt. caus. cap. 2. his verbis affirmavit: εἴτε ἐν τεινομένηων ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, εἴτε καὶ ἐξ ἀπενεύματι & ἐπιώσει πληρημένηων τῶν μυῶν αἱ περιαιρετικαὶ κινήσεις ἐξίνοντο, καὶ τὰς ἀσθενείας τὰς αὐτὰς συμπέσειται. Sive versus principium tenderentur, sive quia ab illapsu spiritus replerentur muscoli voluntariæ motiones fiebant, eadem per conuulsiones accident.

92. Etenim sanitas & morbus, quatenus circa vnā eandemq; actionem versantur, vnum idemq; instrumentum vicissim occupant. Quare necessarium est, vt sicut manus eadem, cultro acuto bene, herbeti & obtuso male secat, ita virtus morrix, actiones edat natura conuenientes, cum naturaliter est dispositum instrumentum, & eadem actiones producat incongruentes, cum instrumentum idem male est affectum.

93. Idem argumento insolubili sic demonstro: Anima (sicut & alia materiales forma) sine instrumento corporeo, *καὶ αὐτὸ τοῦ τυχαίου*, vt loquitur Aristot. neq; mouet, neq; aliam operationem exercet. Notum est pronuntiatum physicum, actiones sunt compositorum non componentium. Conuulsio igitur, si est actio animalis deprauata, non sine efficientia animæ editur. Si animam non coagere ponas, necessario fateberis, vel conuulsionem non esse operationem animalem siue nostram, vel actionem aliquam animalem sine animæ cooperatione à solo instrumento edi. Vtrunq; ex ijs est, quæ fieri nullo pacto possunt. Quare conuulsionis effectrix causa est anima seu virtus animæ mouens, quam *ψυχή* Philosophi vocant.

94. Nec minus ex hoc intelligi potest. Causa deprauata actionis est morbus, vt omnes medici affirmant. Morbus autem est habitus, aut dispositio partis præter naturam. Constat porro propter habitum aut dispositionem res non agere, sed melius, aut deterius, facilius aut difficilius agere. Sicut enim culter, quia acutus est, non secat, si quod ipsum moueat, desit, ita musculi dispositio musculum minimè contrahet, si motor alius nullus adsit. Quare cum morbi effectrix causa absq; interuentu morbi actionem edere nequeat, certum est, actionis causam, quatenus actio est, nec morbum, nec eius causam existere. Itaq; nisi ab externa re musculus per vim contrahatur in conuulsionibus, necessario ab anima contrahuntur.

95. Argumentum hoc, quia mihi insolubile videtur, planius exponam. Differunt actio, & actionis vitium. At morbus causa est, non actionis sed actionis vitij. Quare impossibile est, vt morbus causa sit, tum actionis, siue motus, qui ab effectrice eius causa producitur, tum actionis eiusdem vitij. Vt enim sanitas absq; causa alia mouente, anima scilicet, non producit actionem laudabilem, ita neq; morbus sine causa

causa propria efficiente progenerat actionē vituperabile. Nā eodē modo ab utraq; dispositione modificatur tantū, nō autē progignitur actio.

96. Si morbi causam ledere, seu actionē depravatā producere contendas, laterē aut *Ethiopē laues*. Omnis enim causa laedit aut producit actionē nō sine morbo. Quare cū morbus modi dūtaxat, seu vitij actionis causa existat, nō poterit causa plus tribui. Deinde cū omnis causa vel instrumentale vel similem morbum suscitet, nulla autem possit musculos ad eundem modum ad sua capita retrahere, quo in convolutionibus retrahuntur, rursus patet, effugium hīc nullum patere.

97. Qui ista negat, is cogitur etiā negare motū musculorū, qui per convolutiones accidit, contrariū nō esse illi contractioni, quā per societatem in eisdē euenit. At Medici omnes magno cōsensu utrosq; contrarios esse, neg, solū differre assueverūt, quod hāc ab anima rectē agente, illa ab eadē nō rectē agente efficiatur. Causa igitur eadem est, instrumentum quoq; idem, ac sola instrumenti dispositio mutata est.

98. Actiones siue motiones illae, quas causa morbifica inuehere sole possunt, non habent sibi contrariā, a qua solo vitio distent, sed priuationem tantū seu quietē. Sic motui palpitationis non est motus aliquis contrarius vitij expers, sed quies naturalis seu motus priuatio. Non enim sic partes secundum & prāter naturam siue benē ac malē palpitant, quomodo muscoli secundum & prāter naturam siue benē siue malē ad sua capita retrahuntur. Est autem discrimen hoc motuum diligenter obseruandum.

99. Quisquis iam intelligit, quā cerebri facultas per sanitatem motus praecipiat musculis congruentes, is simul intelligit eandem hanc potestatem per morbum praecipere motus deprauatos. Quod si insuper nouit, quo instrumento actiones bonas edere solita sit, is perspicit quoq; quo vitiosas producere consueuerit. Qui prāter hāc cognitam habet dispositionem cerebri sanam, per quam rectē mouet, is fortasse inueniet, quae sit convolutionis natura & essentia.

100. Quis porro nescit ab Aristotele in 3. de anima cap. 10. & alibi demonstratum, appetitum & imaginationem principia esse motus eius de quo differimus? Disputationis conclusionem huc adscripsisse sufficit. ὅλως μὲν ἐν ὧσιν ἐπιρρηται ἡ ὀρετικὸν τὸ ζῶον, ταύτη ἑαυτῆ κινητικόν, ὀρετικὸν δὲ ἐκ ἀνόσ φαντασίας

101. *Equè certum est, phantasia (quæ cum appetitione re & subie-
cto eadem est) sedem esse cerebrum, ipsamq; parte aliqua cerebri, tan-
quam instrumento mouere. Etenim tria sunt in motu hic. Quod mo-
uet, quo mouet, quod mouetur. Ac mouens quidem est phantasia, vel
appetitus. Instrumentum autem corporeum quo mouet, sunt spiritus
certo modo affecti. Quod deniq; mouetur est musculus. Ostensum nam-
que alibi est, appetitum absq; instrumento corporeo nõ mouere, quod
etidem affirmavit loco citato Arist. his verbis: ὁ δὲ κινεῖ ὀργάνον ἢ
ὄρεξι, ἢ δὴ τὸ τὸ σωματικὸν ὄρεξι.*

102. *Non debet autem, quod dicimus sic accipi, quasi sola imagina-
tio cum appetitu rationis experire in nobis motum cieat. Nam & vo-
luntas, quæ appetitus est quidam rationalis mouet. Sapissimè autem
illa mouet, voluntate quiescente. Nunquam enim voluntas membra
conuelli imperaret. In conuulsionibus igitur appetitus irrationalis mu-
sculos contrahit. Bruta, inquit. Aristoteles lib. citato cap. 3. per imagi-
nationem agunt, quia mento carent: homines quoq; non raro, per ean-
dem operantur: ὅθεν τὸ ἄπικαλὸν πλεονάζει τὸν νῦν ἐπιόρεσιν παθεῖ, ἢ νόσους ἢ
ἄπικα.*

103. *Iterum ergo liquet, conuulsiones effici & à repletionè, & va-
cuatione, & causis alijs, non propter neruorum aut cerebri breuita-
tem, sed propter imaginationis aut appetitus lesionem. Non enim ob
id contrahuntur muscoli, quia vel nerui vel cerebrum in se coeunt,
sed quia motum talem imaginatio perperam mandat.*

104. *Ratio eadem est, cum neruos à frigore vel peregrino vapo-
re contrahi aiunt. Etenim in se cogi à talibus causis minimè inficias
eo, sed propter eam causam conuulsiones suscitari, audacter nego. Do-
lore affecti cerebrū irritant, ac sæpè materiam ei, aut qualitatem ini-
micam communicant, & sic conuulsionum causæ fiunt quidem, at non
proximæ.*

105. *Quæ hucusq; disputauimus, ita certa sunt omnia, itaq; demon-
strata, vt non immerito sperem, nullum intelligentem porro, de veri-
tate & certitudine eorum dubitaturum. Summa est, neruos nequa-
quam musculos mouere, sed imperium deferre solùm: & ob id conuul-
sionis subiectum primum eos non esse. Probavi deinde, eos neq; copia
differtos, neq; vacuatione depauperatos sic decurtari, vt musculos con-
trahere*

trahere possint. Tertio loco ostendi, musculos nullius conuulsionis auctores esse, hac vna excepta, quæ à flatibus confertim & subito irumpentibus cietur. Quare cerebrum (quod post nervos inter instrumenta motus arbitrarij solùm relictum est) subiectum huius morbi esse conclusimus. In hoc enim sedem habet principium motus arbitrarij: imaginatio scilicet sine $\phi\pi\zeta\iota\epsilon\ \alpha\iota\delta\eta\tau\iota\chi\eta$. (Nam $\phi\pi\zeta\iota\epsilon\ \lambda\omicron\gamma\iota\chi\eta$ locum in hoc morbo non habet.) Tandem huc rem deduximus, ut liquèdò pateat, conuulsionem morbum esse eius partis cerebri, quæ appetitus, ut proprio instrumento, primò musculos mouet.

106. Dubitare hîc aliquis iure optimo fortasse possit, vtrum anima sit appetitus, siue $\phi\pi\zeta\iota\epsilon\ \alpha\iota\delta\eta\tau\iota\chi\eta$, an potius naturalis facultas depravatus hosce motus imperet aut exerceat? Tria enim motus in nobis principia reperiuntur, voluntas, imaginatio seu appetitus rationis expressus, & natura. De duobus primis nullus, de tertio is tantùm dubitat, qui animum ips, quæ fiunt, non aduertit.

107. Hac enim vi distribuitur alimentum, vacuantur singularum partium excrementa, mouentur in singultu & vomitu ventriculi tunica, efficiuntur crises, diarrhææ, mensium purgationes, aliæq; similes excreciones. Nec alia est virtus, quæ per rigores corpus tanta vi quaerit, quæ sternutationes ciat, quæ distillationes & reliquas fluxiones concitat, quæ pulsus cordis & arteriarum producit. Nec dubium est, quin suos ciat motus, siue voluntas & phantasia agant siue quiescant.

108. Hac facultate cerebrum spoliare non possumus. Cur enim quod omnibus alijs partibus concessum est, cerebro parti principi negatum putemus? Magis etiam ea opus habet partibus quibusdam alijs, quæ tactus sensu noxia percipiunt. Nam cerebrum hoc sensu caerere (aut certè obscurissimam habere) docuit nos Chirurgorû & Anatomicorum summorum frequens & accurata observatio. Et quidem in vulneribus tangitur, pungitur, foratur, pars aliqua eximitur absq; omni sensu tactus, licet ratio sensusq; integri seruentur.

109. Quaritur igitur, vtrum hæc cerebri potentia conuulsiones ciat, an facultas siue appetitus sentiens? Quòd vis naturalis in causa sit, tum alia iam dicta ostendunt, tum id maximè, quòd sensus expressus cerebrû videtur esse. Quibus & hoc accidit, quòd conuulsiones E-

pileptica, sternutationes, rigores, aliq̄, tales motus plures, nihil tale appetentibus, imò inuitissimis nobis accidunt.

110. *Huc etiam Galeni testimonium pertinet, qui libro secundo de symptomatum causis capite primo, conuulsionem instar palpitationis à solo morbo fieri asserit. Si verum hoc est, non mouet musculos appetitus, sed ab hoc aliud quippiam. Quod si appetitum concurrere ponamus, solius morbi symptoma prauus ille motus nequaquam dici poterit.*

111. *His addi potest, quod sternutationes, concussiones, qua sub initium somni accidunt, queq̄ in ea Epilepsia specie visuntur, quam aura frigida ex pedibus in cerebrum sublata excitat, ab hac virtute fieri concedunt. Omnes enim motus admodum similes sunt conuulsionum motibus. Quamobrem verisimile est, hos etiam ab eadem facultate naturali commoueri: præsertim cum aliqui absq̄ imaginationis sensibili offensa conuelli videantur.*

112. *Si multos ex prædictis motibus nõ prius fieri obijcias, quàm causa laedentis molestia sensu percepta fuerit, hoc non impedire dicentibus opinionis propugnatores, quin à natura nihilominus fiat. Non enim à dolore seu molestia illa appetitũ sensibilem sic alterari, vt conuulsionem appetat, sed naturalem cerebri virtutem ab ea sic irritari & extimulari contendunt.*

113. *Nemo, puto, ignorat, naturalem vim expultricem ventriculi, intestinorum, vesicæ, venarum in Mensenterio sitarum, à mordacitate seu acrimonia humorum & pharmacorum, ad expulsionem noxiorum incitari.*

114. *Etsi probabilis admodum hæc est opinio, tamen simpliciter vera esse mihi non videtur. In cerebro quidem inesse facultatem, quarum amica amplectatur, tum inimica respuat et abijciat, non inficior. Neq̄ illud etiam nego, quosdam ex antedictis motibus ab hac facultate produci. Hoc nego, proprie dictas conuulsiones imaginationis læsione, & absq̄ iussu appetitus animalis confuso effici.*

115. *Quippe inexplicabile videtur, quomodo natura musculos ad eum modũ contrahendo moueat, quo à voluntate per sanitatem mo-*
sentur

uentur. Si namq̄ ad sternutationem, concussionem in principio somni factā, cōquassationes in certa Epilepsia specie euenientes (distinguere has oportet à conuulsionibus veris, in quibus ad principia sua musculi coguntur) depulsiōnes excrementorum in subiectas partes singulorum, rigorem (& si libet, tremorem) respicere velimus, longissimè natura & imaginationis corruptæ motiones differre perspiciemus. Sunt enim natura hi motus turbulenti, intercisi, breues, & concussionēs, seu quassationes, seu iactationes potius, quàm musculorum motiones naturalibus similes videntur.

116. Deinde si ab alia facultate actio sana vel laudabilis editur, & ab alia rursus morbida seu deprauata efficitur, conuelluntur certissima artis nostræ principia. Perinde hoc foret, ac si bonum sanguinem per sanitatem à temperamento conueniente iecoris gigni dicās, prauum autem seu vitiosum ab animali facultate procreari asseras. Morbus & sanitas circa idem præcise subiectum versantur, nec est sanitas facultatis, aut instrumenti alius affectio, quàm eius, cuius etiam morbus ei oppositus passio seu affectio existit.

117. Indubitata veritatis est hoc axioma. A qua facultate & in strumento actio secundum naturam propriè & per se editur, ab eisdem etiam, quæ præter naturam fit, editur. Quare si ab imaginatione musculi & membra secundum naturam mouentur, ab eadem quoq̄ præter naturam mouentur. Differentia in eo est posita, quod in actione naturali facultas & instrumentum naturaliter affecta sunt, ac in operatione lesa alterum eorum præter naturam dispositum est. Non enim potest fieri, vt alius partis aut facultatis sit morbus, quàm eius, cuius sanitas est.

118. Vana est obiectio de fame naturali & morbida. Nam vtriusque idem est subiectum & facultas, iudicans inter hanc & illam eadem existit, licet propter similitudinem symptomatis, quod à suctu venarum naturaliter, à frigiditate verò contra natura motum oritur, perperam ita de hoc, sicut de illo iudicet phantasia. Si altera à potentia animali, altera à facultate naturali nasceretur, speciem aliquam veritatis habere videretur.

119. Ex modo dictis, alijsq; rationibus multis perspicue ostenditur, quod cum Galeni testimonio supra comprobauimus, cum ratione firmissime demonstrauimus, ab eadem causa in conuulsionibus, musculos prauè moueri, à qua per sanitatem rectè mouebantur. Quare cum sanitatis tempore ab imaginatione seu appetitu benè affecto aptè mouentur, in conuulsionibus ab eadem malè disposita ineptè mouentur. Exemplum vertiginis pulchre negotium declarat, sicut enim eadem illa facultas, quæ dum ualemus, rectos nos seruat, vertigine autem correptos in gyrum agit ac sternit, ita potentia eadem, quæ in sanis conuenienter mouet, in conuulsis membra distorquet.

120. Nec est ob id necessarium, ut cerebrum sentiat. Quæmodum enim corrugationem tunicarum oris ventriculi à frigiditate profectam, neruorum opera percipit, ac famem iudicat, quæ fames non est, ita alias etiam molestias sentit, ac sæpè iudicat esse, quod non sunt. Quia verò prauè imaginatur, prauè quoq; mouet.

121. In Epilepticis quibusdam (non est enim vna omnium ratio, si Galeno credimus) nihil vetat vtrunq; principium, imaginationem & naturam concurrere. Naturæ videntur esse motus isti vibrantes, corpus ita ferè, sed violentius, quatientes, ut in vehementi rigore. Aliterius autem facultatis sunt membrorum distortionem. Sæpè contingit, præsertim in excrementorum vacuationibus, ut animalis motus concurrat cum naturali.

122. Cum dicitur inuitis nobis fieri, non sequitur ab imaginatione non fieri. Distinguere inter facultatem mouentem seu appetitum ratione carentem, & facultatem rectè iudicantem oportet, si explicatam volumus hanc difficultatem: cum inter se manifestò differant. Quia enim vna facit, quod alteri displicet, discrepantes esse facultates intelligimus. Ratio aliquando iubet non imaginari falsa, quæ semidelirantes aut semimelancholici imaginantur, non tamen non imaginari talia possumus. Huc Gal. locus de ægroto pertinet, qui tubicines imaginabatur, vbi nulli erant.

123. Pleriq; certo inter agendū gestui, vel inter loquendum crebra vocis alicuius ad orationem non pertinentis repetitioni sic assueuerunt, ut, quamuis moniti maxime abstinere velint, non possint
tamen.

tamen. Sicut igitur multi partim nescientes, partim inuiti, dum agunt aliquid vel loquuntur, propter solam consuetudinem, aut ringunt nasum, aut distorquent labra, aut agitant caput, aut nutitant inconcinne corpus, aut quoties aliquem vel cadere, vel mixu magno agere aliquid vident, velut opitulaturi membra musculosq; intendunt, ita ferè per morbum à phantasia egra conuelluntur partes nobis inuitis, aut non aduertentibus. Gal. lib. 2. de motu musc. plurima scribit, quibus, quod d. xi, illustratur & confirmatur.

124. Vtrum autem sine imaginationis lesione, & quando, conuulsiones fiant in sequentibus declarabitur. Nunc ad Gal. locum paulò ante citatum respondeo, nomen conuulsionis bifariam accipi, quoties pro symptomate ponitur, propriè scilicet ac impropiè vt ex antedictis patuit. Si de propria Gal. verba accipias, omnino falsum videtur, quod asserit, licet cum hypothesi de neruorum breuitate (Quam rebus consencaneam non esse demonstrauimus) pulchrè conueniat. Si de eo spasmo interpretèris, qui vitio muscutorum flatu distentorum oritur, verum est, quod scribit. Hic enim à solo morbo siue causa instar palpitacionis (quæ cū vera conuulsione nihil simile habet) nascitur.

125. Necessarium ergo est, vt in conuulsionibus morbida quedam cerebri dispositio sic ferè spiritus, & per consequentiam phantasiã, siue appetitum impellat ad malè agendum, quomodo sanitas eundem ad prosequendum bona, & fugiendum mala naturã congruenter incitat. Vt enim appetitus moueat, excitari eum à specie ab imaginatione oblata, quam vel expetendam, vel fugiendam iudicet, oportet. Semper enim apprehensio boni & mali persecutionem & fugam præcedit, etiam si hoc ad eò fiat obscure & confuse, vt à nobis non benè percipi possit: de qua re legi debent Aristot. 3. de Anim. cap. 11. & Gal. de motu musc.

126. Etsi enim propter animæ unitatem eodem propè momento illo, quo recepta aut percepta species est, appetitus vel expetat, vel auerteretur aliquid, tamen natura præcedit appetitionem & fugam perceptio. Sic eodem ferè puncto temporis, & ex punctatione dolorem percipimus, & membrum retrahimus, priusquam scilicet ratio aut imaginatio videatur decreuisse fugiendum esse. Ita vno simul tempore, & rem terribilem videmus, & concutimur. In causa est, quod eodem

modo hic afficimur, quomodo bruta res inimicas citra ratiocinationem fugere cernimus.

127. His expositis restat, ut quisnam, siue ex quo genere morborum conuulsio sit indagemus. (Etenim morborum alij similes, alij instrumentales sunt, & dicuntur) Quam sit difficile futurum, ex authorum discrepantibus opinionibus colligere licet. Idem ex eo perspicitur, quod nulli hanc rem inuestigare orsi sunt. Sed & illa, quae hucusq; diximus, idem euidenter satis probant. Gal. etiam non dissimulauit, cum sic scripsit, ἢ τις δ' ἀνεξέλεγχος ἔστιν ἢ ἀνία τῆς νοσήσας & ἴσ' ὅτι ἀπ' αὐτῶν τὰ μύρια, χαλεπὸν εἶπεῖν. Caterum ut maxime hic scopum perinde ut in supradictis non attingam, non tamen non debui alijs viam praestruere conari, & ad eius inquisitionem feliciora ingenia inuitare.

128. Principium disquisitionis hoc fuerit, ut qualesnam actiones sint imaginatio & appetitio consideremus. Si enim similes ponas, similis erit morbus, eas primò ledens. Si instrumentales statuas, ab instrumenti vitio eas impediri, statuere simul oportet. Nunquam enim vel intemperies instrumentalem actionem, vel structura viciosa similem actionem oblaedet, nisi vel illa structuram corruperit, vel hac temperiem simul immutauerit.

129. Quia verò in 4. lib. Antiparacelsi. disput. exposui, quanam actio pure similis, & quae pure instrumentalis, denique etiam quae ex his mixta sit, hic non repetam. Ibidem clarè & firmè quoque probaui, actiones cerebri animales vocatas, neutiquam esse pure similes. Quare nihil dubitandum, quin imaginatio & appetitio instrumentalium actionum naturam participarint. Si pure instrumentales non esse contendas, sed mistas esse dicas, qualis est cordis motus, non pugnabo. (parum enim hoc nobis vel commodat, vel incommodat) modo illud etiam des, nec pure similes esse. Quod enim participarint naturam instrumentalium, ex eo patet, quòd actionis instrumentalis (nempe motus secundum locum) sunt auctores.

130. Sequitur ex his, conuulsionem instrumentalem esse cerebri morbum, licet ab intemperie quoque induci possit, cum huc usque aucta, impressaq; est, ut spiritus animales, aut aliud quippiam ad cerebri structuram pertinens perturbet, ac labefaciat. Equidem spi-
rituum

Spirituum opera precipue obeuntur actiones animales vniuersae, tametsi reliquus apparatus inutilis non sit.

131. Quod si iam sciremus, quomodo motis spiritibus recte imaginetur & appetat animal, haud difficulter illud etiam perspiceremus, quomodo eisdem motis perperam has actiones exerceat. Sed quia laudabile est, quaedam nescire velle (quae scilicet captum ingenij superant) ulterius progredi ne tentare quidem ausim.

132. Hoc interim ratione vsuq; edocti asserimus, non quamlibet spirituum offensionem, à qua imaginatio turbatur, conuulsiones citere, sed illam tantum, quae ineffabili quadam molestia cerebrum vellicat. Probant hoc abundè satis conuulsiones, quae ab acri et putrida sanie, ab aura venenata, à morsu oris ventriculi, &c. oriuntur.

133. Equidem neq; vno omnes modo desipientiae sunt. Aliae propter solum spirituum inordinate motum accidunt: quod inopinato ac vehementi terrore percussis vsuuenit. Nesciunt enim tales quid agant, aut dicant. Quaedam à vaporibus cum spiritu mistis suscitantur: quod ebrijs, somniantibus, & ex profundo somno ruper experrectis euenit. Sed haec deliria breuia sunt ac tenuia: quia permixti vapores pauci sunt ac benigni.

134. Quod si & multi sint, & mala seu peregrina qualitate praediti, grauiora inferunt deliria, sicut in febricitantibus fieri videmus. Vbi quoq; sunt nonnulli delirare propter solam in spiritibus factam alterationem.

135. Quae temperationis cerebri oblesione accidunt, diuturna sunt. Alteratur haec duobus modis. Etenim vel humoris praesentia temperamentum cerebri mutatur quidem, ac mutatum nondum est, vel mutatum iam est. Priore modo Maniaci, & Melancholici insanunt, qui ad se redeunt. Posteriore modo ij laborant, qui ab insania non amplius liberantur.

136. Delirant etiam aegri in febribus propter vaporum ex inferioribus partibus sublatorum copiam & qualitatem calidam. (Hae enim mobiliores iusto spiritus reddit.) Verum non conuelluntur hi omnes, nisi vel qualitate quadam innominata, vel modo quodam nobis ignoto, cerebrum eiusq; spiritus exagitent: qualem etiam frigiditas vehementior cerebro per nervos comunicata gignere conuulsione potest.

137. Nec pugnat, quod diximus cum supradictis. Eesi enim frigida (ratio eadem est in caliditate) per se similem actionem impleat, non instrumentales (quales cerebri animales operationes esse probauimus in disput. Antiparacelsi.) nihil tamen prohibet, quin imaginationem & appetitionem ab ea laedi putemus. Primum quia mixta sunt, non pure similes. Secundo, quia spiritus animales primum animae instrumentum facile per alterationem amittunt hoc, propter quod instrumentalem naturam participarunt. Tertio, quia intemperies vitiosa cerebri, ineptos ac vitiosos spiritus generat. Postremo, quia praeterquam, quod structuram cerebri promptè corrumpunt, etiam mordicando & vellicando molestiam ei quandam creant.

138. Quid ergo fuerit aliud conuulsio, quam morbida spirituum & cerebri dispositio, à qua imaginatio appetitui iuncta sic vitiat, ut musculis violentam illam contractionem, per quam membra inuisibilibus distorquentur, imperet? Hac generali descriptione contenti erimus, dum propius animalium operationum instrumenta proxima cognoscere, intuerique non concedetur.

139. Talem ferè spasmi esse descriptionem, illa quoque ratio minime leuis probat, quod, cum tam multae ac dispaes, adeoque contrariae causae conuulsionem efficiant, nihil facile possit excogitari vnum, quod à singulis efficiatur, praeter antedictam cerebri dispositionem. At necessarium est, ut vnam eandemque singula affectionem (quae prima, proxima, & αὐτοῦ causa sit conuulsionis musculorum) suscitant: nisi tot libeat spasmi species constituere, quot sunt causae eum introducere potentes: qua opinione nulla fuerit absurdior.

140. Quid si vertiginis contemplatio nobis adicum paret ad pleniorē intelligentiam? Fortasse simili quadam ratione propter motos certo modo spiritus nascitur conuulsio, quo propter eosdem in orbem actos inordinateque motos, corpus velut circumagitur ac sterntur. Vt hic visa in orbem verti iudicat imaginatio dum ratio integra permanet, ita in conuulsione dum ratio laesa est, musculos perpetuè mouendos eadem statuit.

141. Si naturam conuulsionis veritati consentaneè declarauimus, minore negotio reliquas partes superabimus, & dubitationes, quae hic emergunt, enodabimus. Primum queri potest, cur omnes ferè ante mortem parte aliqua corporis, maxime circa faciem conuellantur.

142. *Causa huius accidentis est, quod cerebri temperies exstinguitur et emoritur, ex qua re modestia quadam singulari afficitur. Quod etiam spiritus naturæ congruenter affecti non sint, admonitione opus non habet.*

143. *Sed cur potius, hi quam illi muscoli, sæpius ac promptius conuelliuntur? Accidit hoc, quia cerebro sunt viciniore, vel quia à natura, vel à morbo facti sunt iniuriæ magis obnoxij: vel quia rei expectendæ persecutioni, aut fugiendæ fugæ præcipuè destinati sunt: vel quia per illud tempus (quacunq; id tandè occasione acciderit) cæteris sunt debiliores: vel quia propter singularem indiuidui proprietatem quamdam celerius & facilius cerebri affectionibus compatiuntur.*

144. *Idem quoq; de conuulsionibus per consensum natis sentiendum, quoties venenatus vapor imaginationem turbans cerebrum singulari quadam molestia vexat. Satis hoc probant vapores, & aura venenata ex utero, alijsq; partibus ascendentes, comitialemq; morbum inducentes.*

145. *Queritur etiam, cur absq; delirio aliqui conuelli videantur? Sic enim conuelli putantur, in quibus cerebrum alijs partibus compatiuntur. Respondeo, nunquam fieri ut aliquis citra omnem imaginationis lesionem conuellatur, nisi cum mali causa in solis musculis consistat. Nam qui propter consensum reruorum uteri, aut ventriculi conuelliuntur, si attentè obserues, prorsus videbis eos malè imaginari. Vidi nobilem mulierem tetano, & puerum opisthotono affectum (illa conualuit, hic periit) multas etiam uteri vitio, & alios ex vulneribus conuelli: at illasam prorsus imaginationem non vidi.*

146. *Nec fieri potest ut aliter habeat res. Etenim ostensum est, motus voluntarij principiu esse τὸ ὄρεξιον, quæ sine phantasia non est. Quare necessarium est, ut impediti huius motus causa, eiusdem illius facultatis, siue instrumenti per quod opus suum exsequitur, vitium existat: quoties videlicet musculus non est præter naturam affectus, & neruus imperium sine impedimento transportat.*

147. *Fieri quidem potest, ut in breui conuulsione breuis sit appetitionis & imaginationis lesio: at nulla si ponatur esse, musculos præter naturam non morietur. Percipitur ergo in ipso spasmi actu, molestia quadam, quæ appetitum ad malè mouendam cogit, li. et propter*

Brevitate temporis, aut laesionis parvitate non animadvertatur.

148. *Quaritur praeterea, quid convulsio propter affectos nervos fiat, cum nulla ex ipsis substantia, aut qualitas realis effertur, sed sola nervi alteratio, propter continuitatem percipitur? Respondeo. Si nihil iam dictorum tollatur, haud facile dictu esse, quidnam alteret cerebrum. Quomodo vero depravari dicemus actionem musculi, si nec in musculo nec in cerebro vitium ullum insit? In nervo fingere causam non possumus inesse, dum virtutem movendi à cerebro ad musculum defert. Quo pacto etiam agrotabit cerebrum, si ad ipsum ex affecto loco nihil effertur?*

149. *Ascendere aliquid satis docent convulsiones Epileptica ab aura ascendente concitata. Item, quod simul etiam delirant aegri. Item quod Galen. vulnera nervorum dilatari praecipit, ut virus exspiret: ac medicamenta adhibet, quae citra morsum exsiccare, & ex alto evocare vitiosos humores, aut vapores partium suarum tenuitate, ac discutere valeant. Interdum eandem ob causam nervum praecidit, ne quid secundum eum porro ascendere possit. Item 3. de aff. loc. cap. 7. & libro 5. cap. 6. non sine vapore, aut spiritali substantia fieri censet.*

150. *Uterius quari potest, quomodo sola tum repletio tum inanitio cause sint convulsiois? Equidem ut supra dixi, clarissimi medici, (ipse etiam Gal. aliquando) tertiam speciem addere sunt coacti. Respondeo: Omnis convulsio, quam aut humor aut vapor (quantumvis paucus) suscitatur à repletionem, id est à redundante & inutili substantia profecta dicitur. Ab inanitione oritur, quae ob defectum innati spiritus ac humoris cerebri accidit. Quare à repletionem facta est, quam proportionem non habere cum materia dicunt. Non enim requiritur ea copia, quae nervos dilatando contractiores efficiat.*

151. *Eodem modo singultus fit à repletionem, quoties aliqua substantia os ventriculi vel quantitate & copia, vel vitiosa & inimica qualitate molestat. Ab evacuationem oritur, cum propter consumptionem humiditatis insita, tristis in eo sensus nascitur, aut congenitus eius calor extinguitur.*

152. *Facile ex praedictis intelligitur cur convulsiones cerebri vitio*
exorta

exorta letales sine, cum eas, quae per consensum fiunt, non perinde exitiosas experiamur. Etenim quae cerebri temperationem non destrunt, per se non occidunt, sed quia eis accidit, ut vel respirationem, vel cibi ac potus deglutitionem impediunt, vel doloribus & vigilijs agros lacerent, mortem aliquando inferunt.

153. Patet etiam, cur ab inanitione orta conuulsio & singultus in sanabiles existant. A repletionem verò excitata, frequenter sanari solent, ut cum ex infinitis alijs locis tum ex 1. Epid. com. 2. text. 24. apparet. Quis non legit ab utero conuulsiones periculo plurimum carere? At haec à plenitudine fiunt. Quod si per siccitates, seu inanitiones non absumptum esset calidum natium, nec vires prostratae iam essent, non negaretur spes salutis.

154. Cur porro musculi tot aliquando contracti manent horis, aut etiam diebus? Conuulsio perpetua à solo morbo oritur, interrupta, & per consensum facta, plerumq; fit natura coagente, & rem noxiam pellore centante. Continuationis exemplum in Catalepsi habemus. Dum enim perseverat morbus, eiusdem quoq; manet effectus. Natura cum in partem aliquam incitata esset, non semper se, cum vult, cohibere potest. Quocirca mirandum non est, si quod male coepit, morbo agente male agere pergat.

155. Non parum hic adiuvat Naturam prave agentem; obliuio, cuius occasione ex delirantibus aliqui respirare, cibum ori insertum deglutire, postulat a matula mingere, obliuiscuntur. Sani quoque frequenter, quod agere coeperat, animo rebus alijs intento, diutius agunt, quam propositum habuerant: locumq; praeteriunt, ad quem ibant, & amicos occurrentes non agnoscunt. Sic dormientes pugnum, in quo aliquid seruare cupiunt, tota saepe nocte clausum detinent.

156. Quo pacto, inquit aliquis, imperat animus motum, quoties a gri se conuelli nesciunt, si necessarium esset, ut cognitio perpetuo praecedat appetitionem? Conuulsio non aliter fit in nobis, quam in brutis. Et fiunt multi in nobis quoq; motus, qui non semper distinctè mandantur à voluntate, seu appetitu. Sic respiramus, ac nictamus oculis nescientes. Sic aliqui tum vigilantes, tum dormientes strident dentibus; aliquibus etiam inter dormiendum manus distorquentur: alij loquuntur, ambulantiq; in somno, quod de seipso Gal. affirmat lib. 2. de mot.

muscul. cap. 4. Horrent omnes res terrificas vel per somnum videntes vel per vigiliis audientes, oscitantq; alios oscitare videntes. An in comicialibus non animaduerimus motum imperari ad excutiondum noxia, tametsi nos id ignoramus? Saltem meminimus, quomodo aliquando sub initium primum somni concutiamur, & cadere nobis videamur. Bruta hæc est appetitio, non rationalis.

157. *Cur pars vulnerata vel læsa interdum conuellitur, opposita autem resoluitur? Euentus causa non est obscura. Nam de vapore de parte offensa ad cerebrum sublato conuellitur: ex percussione (& interdum virtutis imbecillitate) moti humores in parte altera nervos subeunt, & resolutionem obstruendo efficiunt. Frequentius enim resolutio à bono sed nimio succo prouenit: conuulsio à mordace, pungente, putrido, & venenato. Fieri quoque potest, vt natura ad læsam partem conuersa oppositos nervos velut deserat & negligat.*

158. *Cur verò nullo vulnere inflicto, aliæque simili causa accedente, vtraque eodem tempore affectio accidit? Etenim frequenter conspiciamus ægrotos simul conuelli & resolui: præsertim mortuam vicinos. In causa tunc est virium cerebri extinctio, vt non sufficiat omnibus partibus. Itaque dum totis viribus partem vnã mouet, reliquas deserit. Fortè etiam propter retentricis imbecillitatem humores temerè diffluentes nervos aliquos obstruunt, dum partes aliæ quadam conuelluntur.*

159. *Obscurior est causa contrarij accidentis, cur scilicet parte læsa in capitis vulneribus non conuulsa, opposita conuellatur quod Hipp. affirmauit? In causa esse potest, musculorum partiu læsæ resolutio. Tunc enim oppositi conuelli videntur, & τὸν ἄδελφον. Potest etiam fieri, vt puris particula in oppositam partem perlata exitum non inueniens, vltèrius putrescat, inimiciorq; efficiatur. Hipp. certè esse purulento facto euenire statuit. Potest non minus virulentus vapor affectum seu agrum latus stupefacere, dum oppositum conuellit. Potest deniq; maligna substantia in opposita potius, quàm in percussa parte colligi. Sic enim ea nonnunquam conquassatur, vt vasa rumpentur, aut caluaria findatur, aut humor ibi contentus diffusus putrescat, conuulsionesq; cieat.*

160. Omnium difficillimū est videre, qua ratione motus Hippocrates scripserit Regi Demetrio, *πασμοὶ πᾶσι τοῖς μελαγχολικοῖς προσγιγνώσκονται πάντες τὰς μελαγχολίας?* Contrarium in Coac. praefat. continetur, in his verbis, *ἐν τοῖσι μενικαῖς ἐστὶ πᾶσι πᾶσι προσγιγνώσκονται πάντες τὰς μελαγχολίας.* Hic enim palam asserit, spasmum mania superuenientem ad nihilum redigere agrum, ibi Melancholiam solvere ait. Sed & Melancholicum succum, si ad mentem repat, amenitiam: si in corpus declinet, comitiam parere censet.

161. An conuulsionem solam Melancholiam propriè sic vocatam solvere putauit? non autem Maniam? Si porrò conuulsio Melancholiam soluit, propter conquassationem solvere videtur. Sic enim per rigores quartanae conuulsiones depelli putat Galenus 3. Aphor. 30. Hinc fortasse voluit, sanguinem melancholicum in vasis contentum, & exhalatione sua spiritus turbantem, ad neruorum principia vel spinalem medullam transpositum conuulsionem inuehere, soluta amenitia. Videtur huc etiam pertinere, quod in 4. de rat. vict. acur. expos. text. 27. Gal. scribit.

162. At obstat, inquit, quod structura cerebri laesa, comitiam ab eo gigni ait, non desipientiam. Ledit autem corpus, quod ventriculos infestat. Non quicquid quouis modo cerebri ventres ledit, instrumentalem eius dispositionem deprauat. Potest enim ventriculorum aut spirituum temperatio alterari mutatione in apparatu instrumentali nulla facta. Deinde non eadem prorsus est morbi comitialis & conuulsionis ratio. Nam conuelluntur multi absq. comitiali morbo.

DISPV TATIO XXII.

De Amuletis.

 Noniam hoc tempore sunt, qui remedia occulta (specifica ab ipsis nominata) effusissimè laudant, & alij reperiuntur, qui eorum in curandis morbis internis nullum, aut certè perexiguum vim esse censent, digna videtur quaestio esse, in qua explicanda studij, atq. operæ aliquid ponatur.

2. Si veteres Græcos spectemus, negligenda eiusmodi pharmaca

T H O M A E E R A S T I

arbitraberis. Etenim raro admodum eis leguntur vsi: nec solis hisce
 unquam morbum aliquem pellere tentarunt. Fecerunt eorum ali-
 quando mentionem quidem, sed parè ac sobriè (plurima quoq; mani-
 festa & nota vi agunt, quæ ipsi latentè agere iudicarunt) nec prius
 vsurparunt, quàm ratione inuentis nihil se proficere vidissent. Mo-
 nuerunt insuper, ne eis magnoperè confidamus, sed methodo inuentie
 potius utamur.

3. Equidem & vetustiores aliqui ut Aëtius ac Trallianus (ut
 ceteros præteream) interdum alijs remedijs admiscunt quorundam
 ὁρίαντα ἢ ὁρίαιμυατα, (Lucianus πᾶραπύματα vocat) ὁρίαι-
 ματα & ὁρίαιμυατα. ab ipsis appellata. Quantam verò talibus fidem
 habuerint, ex multis eorum testimonijs patet: ut ex cap. 5. Auct. lib.
 de renum affect. & cap. 15. lib. 1. Tralliani, & 2. lib. 2. Gal. de compos.
 medicamentorum κατὰ τόπον, perspicere vnusquisq; poterit.

4. Nostra ætate contra non in postores solum atq; imperiti, sed eti-
 am docti & boni viri aliqui, tantum his remedijs tribuunt virium,
 itaq; iudicant necessaria, ut nullum ferè morbum grauiorem absq; his
 percurari posse opinentur, & præ his arte ac methodo inuenta, penè
 pro nihilo ducant.

5. In hac sententiarum distractione pariter & inconstantia si veri-
 tatè assequi desideremus, videre nos oportet, PRIMO QUIDEM,
 QUID SIT OCCULTA SEV SPECIFICA VIRTUS,
 QUOTV PLEX EA SIT, ET QUAE EARVM SINT
 DIFFERENTIAE. DEINDE, QUID GAL. DE EIS
 SENSERIT. POSTMODVM, QVIBVS MORBIS
 MEDERI POSSE PVTENTVR, ET QVA RATIO-
 NE ALIQVA EX EIS CERTOS MORBOS PELLE-
 RE DICANTVR, INQVIRENDVM EST. Quippe nul-
 lum inueniri pharmacum vi cognita vel incognita, morbos omnes sa-
 nans (quod falsissimè & inscitissimè tamen Paracelsi affirmant) &
 per se notum & à Gal. sæpè affirmatum est. DENIQVE QUID
 VSVS ET EXPERIENTIA DOCVERIT, INDICA-
 BIMVS.

6. Ceterum ne qua in verbis hæreat ambiguitas, vocamus occulta
 pharmaca, quæ ignota potestate aliquid agendi donata sunt, licet oc-
 culta nobis ipsa nō sint. Sic & occultā operationē seu actionē nomina-

mus, quæ ab occulta virtute perficitur, licet ipsa nobis operatio notissima sit. Cum enim ex actionibus dignoscatur potentia, qui possemus de potentia aliqua suspicari, si non eam nobis proderet actio?

7. Sciendum insuper est, nos, qui potentias morborum curatrices indagamus, de facultatibus effectricibus precipue agere: patientium raro, & exempli tantum gratia, plerumque mentionem facere. Qui de his etiam cognoscere cupit, ex illarum tractatione, quid sentiendum sit, intelligit.

8. Occulta vulgo dicitur ea virtus, quæ certæ actionis (& quidem notæ nobis) causa est, sed ita interim abstrusa est, ut nec quæ nomine appellanda sit, sciamus, nec quæ & qualis sit nouerimus, nec quo instrumento siue modo agat, vel alij vel ipsi intelligere possimus. Quarum enim causas ab aliquibus redditas scimus, eas, ut maxime sine abditæ, inexplicabiles tamen prorsus cum non sint, improprie occultas & æpphæ nuncupari putamus.

9. Harum facultatum alie naturales sunt, alie accidentales. Naturales vocamus, quæ cum ipsis rebus nascuntur. Accidentales, quæ post ortum acquiruntur. Naturalium porro alie omnibus indiuiduis suæ speciei insunt, alie in paucis reperiuntur. Illarum quæ in omnibus insunt, duplex rursus est differentia. Quippe alie à rebus subiectis saluis manentibus separabiles sunt. (Nam & planta quædam transplantatione vim veneficam, & homines quidam vim alimenti concoquendi amiserunt) alie inseparabiles inhaerent. Et hæc rursus bipartitæ sunt. Nam alie post formæ abolitionem intereunt, alie in materia etiam tunc remanent. Illarum exemplum est virtus concoctrix ferri in Struthiocamelo: harum, virtus purgatrix in Rhab, &c.

10. Omnes iam dictæ differentie, duobus aptè videntur generibus comprehendi, si alias dicamus formales, alias materiales. Quia enim sunt naturales potentie, necessarium est, ut ab essentialibus natura cuiuslibet rei principiis manent: quæ duo sunt tantum. Forma & Materia. Illas Græci Νυδάεισσι & οὐδ' εἰς, Latini formales, essentialis, substantiales vocant: alteras scitè Materiales ob id nominant, quia materia & temperamenti sunt propriae qualitates.

11. Actionum certè in rebus naturalibus principia effectricia sunt hæc, Forma, Potentia naturales, Habitus, Qualitates primæ, Temperamentum. Ex his habitus principium est rectè agendi potius, quam

agendi simpliciter: atq; in pharmacis, quæ anima carent, cum propri-
 uaneur, locum non habet. Qualitates quoq; primæ huc non pertinent,
 ubi de occultis viribus quaeritur. Formæ etiam non edunt actionem
 definitam absq; suis potentijs. Rursus ergo patet, abstrusas faculta-
 tes vel ad formam, vel ad temperamentum reduci.

12. Quamquam non inficior quasdam inueniri, quæ ad neutrum ge-
 nus rectè videantur referri: (inter quas magnetis virtus mihi ali-
 quando visa est numeranda) docent tamen rationes modò posite, aut
 naturales non esse, aut sub his comprehendi. Omnes enim naturales
 vires necessario vel à forma, vel à materia, vel ab utrisq; pronas-
 cuntur. Quæ ab utrisq; his principijs originem ducunt ambigüe faci-
 lè videri poterunt.

13. Iam quod magnū sit inter utrunq; genus discrimen, certū est.
 Priores enim cum sint formarum veluti partes, necessario in cun-
 ctis suæ speciei individuis insunt, & cum formis adsunt pariter & ab-
 sunt. Posteriores, etsi absq; formarū efficientia non omnes oriuntur in
 subiectis suis: post formarum recessum tamen in eisdem perseveran-
 ter inherent, cum sint qualitates materiæ certo modo mixtæ. Rhabar-
 bari sanè radix, amissa vita, non segnius purgat, quàm retenta. Tri-
 ta enim vim pullulandi (non autem purgandi) manifestè perdidit.
 Ratio par est aliorum.

14. Frustra hic aliquis ad formam cadaueris (sic liceat nomina-
 re) confugerit, quasi huius sit potentia virtus illa purgatrix. Est e-
 nim prorsus idem, ut virtus, quæ in materia pluribus sibi ordi-
 ne succedentibus formis informata perseverauit, alicuius ex illis for-
 mis proprietatis fuerit. Non enim secunda, aut tertia, aut vltima at-
 tribuetur, quia ante earum aduentum inerat. Nec prima, quia ipsa
 recedente non recessit. Succus Scammonie viue & mortua in chy-
 lum mutatus, in sanguinem conuersus, in lac tandem transmutatus
 purgandi vim adhuc retinet.

15. Differunt præterea, quòd formales in cunctis speciei cuiusli-
 bet individuis necessario insunt: cum materiales in paucis duntaxat
 inesse possint. Forma nanq; vna, simplex, immutabilis, in omnibus
 eiusdem speciei individuis inest, & nec magis nec minus recipit. Ma-
 teria

teria autem mutabilis est, atq; ita varia, ut nunquam in duobus prorsus similis reperitur. (Hinc individuorum discrimina oriuntur) licet hæc eius varietas & mutabilitas certo nihilominus ambitu circumscripta teneatur.

16. Hinc fit, ut sepe numero vni alicui exitiosum sit, quod alijs omnibus vel plerisq; gratum est ac familiare: & è contra. Iacobus Forolunus insignis ætate sua medicus & Philosophus, sic ab alio affectus, si forte edisset, fuisse scribitur, ut à veneno. Ipse aliquos vidi ab ouillarum carnum esu, cum inscientes comedissent, sic purgari, ut in graue periculum vite inciderent, cum infiniti alij suauiter & probe eis alantur. Noui medicum (inquit Puteanus) insignem et egregium, qui si ventrem fluidum obdurare velit, catapotia ex aloë deplucit, à quibus ei sistitur aluus. Franc. Picus Mirand. Princeps lib. de vanit. doctrinæ gen. 2. cap. 22. sic scribit: Noui qui aloës succum exsiccatum comedant ut panem. Albertus filiolas trimulus nurricem extimulauit ad propinandum portionem Rhab. solo sensu blando ductus: quæ vermium causa primum data fuerat. Author quoq; lib. ad Pisonem cap. 4. asserit, aliquos à purgantibus non commoueri.

17. Differunt certò, quod materiales potentie tunc etiam à subiecto separari possunt, dum forma ipsum adhuc informat & possidet. Equidem inter priuationem & habitum formæ, partium materiae diminutiones, auctiones, alterationes, deprauationes plurimæ interueniunt. Esi enim temperamentum cuiuslibet rei certam habet circumscriptionem, ut nuper diximus, satis magnam tamen habet latitudinem formæ permansioni conuenientem, ut minimè necessariū sit, ipso quouis modo mutato, rem forma sua spoliari. Quare vel gradu temperamenti, vel parte materiae (in qua insidebat ea virtus) mutatis, remitti aut deperdi potest aliqua eius proprietates forma in subiecto perdurante. Hinc eadem plantæ specie, non easdem in locis omnibus vires conseruant.

18. Interest hoc etiam, quod essentielles potentie actu sunt, alienaque opera non egent, ut secundos actus promant, cum secundum naturam affecta sunt. At materiales, nisi alieno beneficio de potentia ad actum reduantur, agere nunquam possunt: licet res subiecta naturaliter sint affecta. In pharmacis manifestum hoc est, quæ ad hoc, ut vires

ad usq; suos exferant, congenito calore indigent, quia ea ad agendum
voluc excitet, habiliaq; efficiat.

19. Hanc ob causam illæ tantò agunt illustrius, quantò subiectum,
cuius sunt proprietates, est integrius & perfectius, hæ autem vix a-
gunt, nisi res, in quibus inhaerent, corruptæ prius sint, trita, cocta, ex-
succata, &c. quod iidem in phar macis quæ deuorantur, patet. Tar-
dè namq; agunt, si integra deglutiantur: nec nisi à calore nostro solu-
ta agunt.

20. Accedit aliud, quod materiales non omnes, vt substantiales
necessarium est ab ortu rebus adesse. Nam aliqua consuetudine, vi-
ctu, studiorum mutatione, vel acquiruntur, vel deponuntur. Sic Rex
Mithridates phar macorum frequente vsurpatione, corporis sui tem-
perationem eousque mutasse scribitur, vt venena amplius ei nocere
non possent. Has, nisi fallor, nullus arbitrabitur ad formam pertine-
re, cum ex materia ac temperamenti mutatione, substantiali forma
permanente, manifestè oriuntur.

21. Deniq; permagna est in eo discrepantia, quod substantiales po-
tentia non magis à nobis cognosci possunt, quàm ipsæ formæ: quarum
sunt (vt iam sapius diximus) ceu partes quædam. Materiales autem
tanto sunt nobis notiores, quanto temperamentum forma nobis est
notius. Etsi enim exactum misionis ac temperationis modum seu gra-
dum præcisè intelligentia non assequimur: tamen aliquousque hac in
parte accedimus.

22. Obseruandum hoc loco est, primi generis siue substantiales po-
tentias vnius modi non esse. Quædam enim sic agunt vt nullo pacto
videantur in agenda vti qualitate temperamenti, (sed actionem e-
dunt prorsus spiritalem & insensibilem) qualis est Magnetis. Equi-
dem neq; calefaciendo, neq; frigefaciendo, &c. ferrum trahit. Quæ se
agunt, non etiam patiuntur ab eo, in quod agunt. Aliæ non sine tem-
peramento seu calore agunt: licet præcipua causa admirabilium ope-
rum non sit temperatio, sed substantialis formæ potentia, temperamen-
to subiecti vt instrumento vtens (quod instrumentum vicissim ab eo
in quod agit, patitur) vt malleus per se nil aliud potest, quàm tunde-
re, sed artificis manu efficit poculum: ita calor hepatis per se caloris
opera

opera duntaxat peragit, sed sub refectione animæ sanguinem gignit. Huc pertinet virtus Struthiocameli, qua ferrum conficit, atq; potentia animatorum seu viuentium ferè omnes.

23. Ex quibus aperte liquet, harum potentiarum alias simpliciter & omninò imperscrutabiles esse, dum nec ipsam facultatem, nec instrumentum quale sit, animo comprehendimus: aliàs hac saltem in parte notiores esse, quod instrumenta eorum, qualia sint, nouimus, non exactè quidem, attamen ex parte aliqua. Non enim perfectè mystionis gradum seu speciem, qua ab alijs distinguitur, percipimus. De Materialibus, quatenus occultæ sint, aut non sint, postea videbitur.

24. Ad Gal. quod attinet (quæ promissi pars altera est) certum est, eum operationes occultas illas statuere causam habere totam substantiam. Quæcunq; enim agunt κατὰ τὴν δραστικὴν ἀντιπαθειαν ἀπὸ τοῦ αἵματος substantiæ familiaritate, vel similitudine, vel tota substantia agere scribit. Idem ergo dicunt alij, cum ab occulta aliqua virtute actionem aliquam edi affirmant, quod Gal. dicit, cum actionem aliquam à virtute latente manare asserit.

25. At constat, Galenum præter temperamentum, formam in rebus nullam agnouisse. Quare sequitur, eum nullas iudicauisse facultates à forma substantiæ, quæ à temperamento differret prodire. Solas igitur materiales facultates agnouit. Constat non minus, fieri non posse, vt temperamenti sint qualitates, quæ cum formis presentibus adsunt, cum accedentibus accedunt, cum recedentibus recedunt.

26. Si neges, illud saltem, velis nolis, dabis, diuersas esse eas potentias, quæ cum anima vegetatrice (exempli gratia) accedunt, adsunt, & recedunt ab illis, quæ eadem illa anima extincta (peto vt mihi nunc liceat dicere, Animam accedere, recedere, exstingui) in subiecto permanent.

27. At Galenus, dicit aliquis fortasse, etiam formales illas potentias cognouit, cum libro 2. de compos. κατὰ τόπους de palustris sanguine testudinis loquens, ita scripsit: ἔτι δὲ αὐτὸς καὶ ἡμεῖς ἀντιπαθειαν μαρτυροῦμεν, ἢ ἐπεργεῖται ἢ ἔχει καὶ ἄλλως. Videtur sanè hoc loco Galenum occultam antipatheiam à temperamento se-

iungere, dum se dicit testificaturum sanguinem testudinis dolori capitis mederi, non à temperamento, si dolorem capitis omnem & semper sanet.

28. Responsio est, Galenum temperamenti nomine bifariam vitari. Aliquando enim pro qualitate ponit manifesta ex primarum qualitatum mixtione orta, in qua una vel due qualitates ceteris superiores præcipuè agunt. Interdum ei significat qualitatem, quæ ex diuersis diuersarum partium mixti temperationibus orta agit. Primo acceptum modo temperamentum nullius occultæ operationis causa existit: At secundo significato positum, idem ei denotat, quod tota substantia. Hoc discrimen (ne à me confictum aliquis arbitretur) clarè expressit lib. 3. de Temp. in fine cap. 1.

29. Et quid aliud fingere nobis liceret, si nunquam ipse dixisset? Præter formam & temperamentum, id est, materiam mixtam, nihil concedit sub his sublunariis: nec aliam tribuit eis formam, quam temperamenti proprietatem, quam cuiusque rei censuit substantiam. De qua re, qui volet, legere poterit locum nuper citatum. Item 4. de loci affect. 15. Item 5. eiusdem operis cap. 7. Item 1. de vsu part. 9. Item 1. de præfag. ex puls. 4. & secundo eiusdem operis cap. 8. alijsque locis pluribus.

30. Cõsequens iam est, ut quæ vsus in medendo habeant, (quod tertium promissi nostri caput erat) inspiciamus. Et quia duo eorum genera constituimus, de Formalibus primum, postea de Materialibus separatim agemus. Plurimum enim interest, de veris loquere,

31. Morborum, quod ad præsens institutum attinet, alij sunt externi, alij interni. Nos hoc tempore de internis potissimum querimus. Morborum porro internorum (etiam externorum) alij facti sunt, hoc est, à causis suis non dependent: alij adhuc fiunt, non quidem simpliciter, sic enim non essent, & per consequentiam, ledere actionem nullam possent) sed quatenus ita ferè suis causis subsistunt, sicut quæ verè ac proprie fiunt.

32. Etsi autem in omnibus tribus morbi generibus summis tum facti, tum scientes reperiuntur: tamen in similaribus morbis clarioris doctrinæ gratia generatim primum, deinde speciatim quoque rem aptius declarari posse arbitramur.

33. Cum queritur, an intemperies interna corporis facta sanari possit à pharmacis occultis primæ speciei, considerandum est, quid nam indicet intemperies. Certum verò est, eam postulare, ut per alterationem à contrarijs qualitibus inductam ad temperationem pristinam reuocetur. Semper enim verum fuit, est atq; erit, contraria contrarijs curari. Ergo quod calefactum est refrigerari, quod refrigeratum ultra modum est, calefieri postulat.

34. Quæ cum à solis primis qualitibus effici possint, nulla res aut virtus naturalis, quæ neq; calefacere, neq; frigefacere aliquo modo potest, factam intemperiem curabit. Aut enim temperamentum non est ex mutua primarum qualitatum actione & passione ortum, aut necessarium est, ut, quod emendare corruptum debet, earundem opera per se, vel per accidens, corrigat. Qui secus sentit, vel rerum omnium inscientissimus, vel demens est ac fatuus.

35. Quare nulla vnquam sanabitur intemperies potentijs abditis substantialibus, siue intra corpus sumantur, siue extrinsecus admo-ueantur. Etenim quæ in hoc genere nullis vtuntur temperamenti qualitibus in agendo, nec calefacere nec frigefacere, &c. possunt, ut ex prædictis patet. Secundum locum mouere aliquid res tali potestate donata possunt, at realem alterationem inducere non possunt. Quæ temperamento in agendo vtuntur, corrupta & extincta iam sunt, cum intra corpus sumuntur. Etenim cum suis formis eas adesse & abesse positum est. Quis porrò nescit nulla nos bibere pharmaca viuua? Non ante haurimus quàm sint contusa, trita, in puluerem redacta, exsuccata, cocta, elixa, costata, vsta, variegata, mista & composita. Cadauer igitur sine abstusa illa virtute, quam vna cum forma amiserunt, sumimus. Quare solis temperamenti qualitibus tum agunt.

36. Ad externa quod attinet, alligantur varia, quæ Græci quorū *ἄμυλα*, *ἄμυλατα*, *ἀμύλατα*, Latini Amuleta vocant. Etenim & barbara & nota nomina, & characteres, & sigilla, & imagines, & laminae seu annuli ex diuersis metallis conflatæ, item ex cornu bubuli, aut vngue alci excisi, gemmae rudes & figuratae, radices, herbae, animalcula viuua, ranae, pisciculi, aranei, aliaq; vulgò appendi collo, vel partibus alijs solent: quorū aliqua formis suis nequaquam spoliata sunt.

37. Verum qui talibus nugis fidem habuerunt, pro superstitiosis & imprudentibus habiti semper fuerunt. Etenim Plutarchus in vita Periclis scribit, Theophrastum iudicauisse Periclem mente grauissimè affectum, quod tantam in se stultitiam (ἀβελμπία) admisisset, vt amuletum sibi alligari passus fuisset. Idem Theophrast. de historia plant. 10. cap. 21. multa eiusmodi recenset ἄεθρα καὶ ἀνοήτως ἀπορροιαῖα, (quæ scilicet appendebant ad auertenda mala, cum à corporibus, tum à domibus) quæ omnia deridens ἐνθέσσει καὶ τὴν νότον vocat: & tandem ab improbis ad conciliandam fidem suis artibus conficta concludit. Sed & Caracalla Imp. edicto prohibuit contra febres amuleta appendere. Indignissima certè res est homine Christiano, naturalibus remedijs spreto, contra ordinem à Deo præscriptum superstitiosa & impia conquirere. Verissimè certè scripsit Nazianzenus, ἡδὲν οὐκ εἰ σοὶ ἀεὶ ἀμύμων καὶ ἐπισηπάρτων, οὐδὲ πομπὸς σὺν εὐσχηματισμῷ.

38. Quod speciatim ad verba, characteres, &c. attinet, natum est, ea nihil posse. Gal. certè qui substantijs appensis nonnunquam aliquid tribuere videtur, prestigias, imposturas, superstitiones, incantationes, aniles fabulas vocat, præfat. in lib. 6. & 10. de simpl. facult. Itera in cap. de stercore lupi, de sero lactis, de ijs quæ in corpore proueniunt, de murium stercore & Iaspide, &c.

39. Consentit ratio. Etenim verba, figura, characteres, &c. nec sunt rerum formæ, nec formatũ potestates, nec primæ qualitates, nec temperamenta, nec omnino principia effectricia. Quid enim est aliud figura quam ordo & compositio? At hæc intemperiem non mutant. Deinde in sola superficie talia hærent: potentie autem naturales per corporis profundum diffuse sunt. Demq; impossibile est, vt forma artificialis per se pellat naturalem temperiem, vel intemperiem. Etenim genere differunt naturalia ab artificialibus. Quare contraria non sunt: ac proinde sese inuicem non oppugnant.

40. Perspicuè igitur demonstratum est, amuleta ratione rararum vires naturales, (quas vel à forma, vel à materia, vel ab vtriusq; pronasci oportet) nullas nancisci. Quare si iuuant aliquando, demonum virtute profunt. Ad Deum enim bonosq; angelos referre
vri-

utilitatem non licet. Pugnatur enim hic curandi modus cum ordinatio-
ne diuina: qua naturalibus uti pharmacis imperat. Quare non adhi-
bentur ut sanationis causa, sed ut signa. Cuius rei? Passionis diabo-
li cum certis aliquando inita: quod nimirum talibus appensis prae-
velit esse suis viribus.

41. Non me mouet, (nec mouere quenuquam alium debet) quod
Trallianus lib. 9. cap. 4. asseuerat, Galenum tandem vsu edoctum su-
spicere talia coepisse. Non enim quod Galen. citra rationem affir-
mat, mox credere nos decet. Deinde non amuleti fidem, se tandem
praestitisse scripsit, sed carminibus. Longissime aliud sentit, qui car-
minibus vel incantationibus fidem habendam arbitratur, & qui res
certas alligatas naturali ac insita sibi virtute morbos fugare censet.
Nos enim nunquam negauimus, aliquas post incantationes & a-
muletorum appensiones sanatos fuisse: sed naturali virtute verbo-
rum, aut figurarum, aut appensorum, de quibus loquimur, sanatos, con-
stanter negamus.

42. Loqui autem Galenum de carminibus seu incantationibus
perspicue probant eius verba, quae transcripsit Alexander ex tracta-
tu, quem de sententijs Medicis ex Homero collectis edidit: quae sic
sonant, ἐπιλοι γέν ὀιονται τοῖς τῶν θεῶν μύθοις εἰοικέναι τὰς ἐπιὸ δ' ἀς.
ὡσπερ καὶ γὰρ μέγιστον πολλῶν. τῶν χρόνων ἢ ὑπὸ τ' ἐναργῶς φαινομένων
ἐπειδὴ λέγει δὴ αὐταῖς. ὅτι τε γὰρ τῶν ὑπὸ σκορπιῶν πλη-
θέντων ἐπιεισθῆναι ὠφελείας. ἐδ' ἐν δ' ἤτερον, κατὰ τῶν ἐμπαγέντων
ὄσων ἐν τῇ φάρμακῃ, δι' ἐπιὸ δ' ἡς εὐθὺς ἀναπυομένων, καὶ πολλὰ
γενναῖα καθ' ἕκαστόν εἰσι καὶ ἐπιὸ δ' αὐτὴν χαλκῆται τῶ σκοπῆ.

43. Manifeste loquitur Gal. de carminum efficacia, quae constat ea
non ex se habere. Verba enim nihil aliud sunt, quae signa conceptionū:
nec aliud possunt, quae cogitationes nostras representare: ut alibi cla-
re probauimus. Quod si ergo quis velit eadem ratione amuleta efficacia
esse, is se à me nō dissentire sciat. Sed idē ille, si Christianus est ac intel-
ligens, nec alios sanare, nec seipsum sanari talibus remedijs volet. An
nō. n. extrema est insania, genuinis adulterina, falsis vera, diuinis dia-
bolica remedia magno salutis aeternae periculo anteponeat? Magnam

ceret spiritui Nequam fenestram aperit, quisquis talibus vitur.
 44. Si aliquis respondeat, se, quae iam dicto modo agunt, neuciquam probare, sed substantias insitis à Natura viribus cum Gal. commendare, ne has quidem prodesse appensas, reponam. Etenim quae spiritali qualitate agunt, nihil hic commodabunt, cum alterandi virtute, sicut declaratum supra fuit, careant. Contra haec & nuper dicta (quae scilicet figurarum aut characterum nomine efficacia putantur) valet Tariani Assyrij sententia, dicentis, Occultas vires naturalem dispositionem nullam mutare: nec iuuari morbos appensis pelliculis, aut rebus quibusuis alijs.

45. Reliquae huius generis facultates, quae scilicet non sine tempore mirificas & occultas actiones edunt, si internas intemperies mutaturae sunt, cutem prius mutant, necessarium est. Quippe fieri non potest vlla vi naturali, vt res aliqua cuti admota sensibiliter per se calefaciat, aut frigefaciat interiori, cute non prius eadem qualitate mutata. Quod cum fieri in his pharmacis nemo vnquam obseruari, certum est, notas hic qualitates occultis plus prodesse.

46. In facta intemperie interna, sine fructu vel ad moueri, vel deglutiri occulta pharmaca, quaecumque virtute primi generis agunt, firmissimè demonstrauimus. Superest nunc, vt, quantum in fiente adhuc profint, dispiciamus. Non iam disputo, vtum curet an praeseri e: an vtunque faciat, qui talem intemperiem tollit, sed curationem, vt mihi nominare liceat, peto.

47. Intemperies, quae causa sua efficiente aut conseruante adhuc nititur, cause ablatione, aut eiusdem alteratione (Aliquando enim non tam copia, quam qualitate vehementiore intemperiem humor aliquis generat) tollitur. Ergo si occultae potestates talem curant, cause vacatione sensibili vel insensibili curant: & vel assumta, vel admota id praestant.

48. De alteratione dictum est: de vacatione sensibili dicendum. Hec fit per alui deiectionem, per vomitum, per vrinas, per sudores, per sanguinis fluxum ex vtero, haemorrhoidibus, naribus, auribus, ecc. Constat verò nullum adhuc cognitum esse pharmacum occultum primi generis vno ex his modo purgans. Quae namq; illis modis vacuant, secundi generis facultatibus, (nec ignota prorsus ratione) vacuant.

Quare

Quare inter ea, quae sumuntur, nullus est usus potentiarum occultarum primi generis.

49. Quae appenduntur, vel sensibilibus vacuant, vel insensibiliter. Illud nunquam factum nouimus. Reperiuntur sanè plurima, quae ex profundo humores ad cutem trahunt, sed occulta primi generis virtute quae id faciant, nulla dum inuenta scimus. Si quae insensibiliter hoc faciunt, non nisi longo tempore quantulumcumque humorum copiam dissoluent. Quippe extenuari prius & inhalitum statusque veriti oportet. Quod an sine calore fieri possit, iudicet qui volet.

50. Sed multa sunt, inquires, quae spinas, telorum cuspides, venena, &c. extraxerunt. Esse virtutem tractoricem primi generis in Magnete, scimus. At in pharmacis tela vel alia talia ex corpore extrahentibus vim talem inueniri, nego: nec veritatis studiosus & intelligens quisquam affirmabit. De secundi generis pharmacis postea videndum erit.

51. Substantialis συμπίθεια (vel ἀντίπυθεια) nullo modo potest inter res multas natura & specie distinctas existere. Quomodo enim imaginabile fuerit, rem aliquam unam ratione substantialis formae similem (aut dissimilem) esse pluribus rebus specie differentibus, & saepe conerariis? In altero genere, quod temperamenti et materiae proprietates continet, nihil fortasse prohibet, cum remitti ac intendi possit: quod de formis vel fingere absurdum foret.

52. At quae ex corpore spicula trahere noscuntur, pari felicitate ligna, ferrum, aes, ossa, spinas piscium, & denique res prorsus diuersissimas extrahunt. (Talis est & succini tractio) Ex quo certè sequitur, pharmacam proprietate substantiali praedicta omnia non educere. Et ut maximè constaret rem aliter habere, non tamen idonea essent remedia pro extractione humorum intemperiem creantium. Talia enim (ut nuper dixi) nulla adhuc reperta sunt.

53. Perspicue ostendi, primi generis occultas potentias in curatione morborum similarium, praesertim internorum, nihil commodare posse, siue bibenda dentur, siue appendi alligariue iubeantur. Attamen ut dilucidior res fiat, pestis exemplo idè rursus speciatim monstrabo. Caterum scire oportet, nos in praesentia pestis nomine non intelligere morbum quemlibet exitiosum, sed perniciosam illam febrem putridam,

que contagione multos simul inuadit ac perimit.

54. Febris hæc quatenus est calida siccaq; intemperies, ablatio-
nem sui per qualitates contrarias, frigiditatem & humiditatem indi-
cat. Sed quoniam fit, hoc est, à sua causa integrè pendet, vel vacuan-
da erit causa faciens, nel ne porrò calefaciat, alteranda.

55. Sed enim simplex intemperies non est, verùm causæ suæ re-
spondet, qui est humor putridus. (Nunc enim de ea, quæ à putredine
humorum accenditur, loquimur..) Quare duplex oritur indicatio, vt,
quod putrefactum est, expurgetur, & quod corruptum non est, ei, ne
corrumpatur, prouideatur. Fit hoc posterius frigefacientibus & sic-
cantibus. (Putredo enim calida & humida est intemperies) deob-
struentibus, & perspirabile corpus reddentibus. Promptè namq; pu-
rescunt conclusi humores, cum non perspirant.

56. Iam quia ne putredo quidem est simplex, sed maligna & ve-
nenata, (sic vocatur, quæ à natura & medicamentis vel nullo pacto
vel difficulter superari, & quo minus vicina semper contaminet, inhi-
beri potest) celerrimè corpora vicina corrumpens, pugnandum nobis
est ijs remedijs, quæ citissimè putrefacta vacuent, ac iam contamina-
ta, vel ad putredinem inclinantia, vehementer & festinanter alte-
rent, totumq; corpus perspirabile reddant. Quod verò non omnis pu-
tredo talem malignitatem habeat coniunctam, docet scabies, lumbrici
corum in nobis ortus, vlcerum aliquorum putredines, febres quædam
intermittentes, alijsq; morbi nonnulli salubres.

57. Differentiam hanc efficiunt, cum rerum putrescentium vario
temperationes, cum putredinis modi seu gradus, cum in primis causa-
rum putrefacientiu diuersitas. Etenim si calor alienus putrefaciens,
ipse quoq; putridus sit. (Potest enim calor non putridus, vt ignis, aut
rei alterius, putrefacere) pro gradu & specie putredinis suæ alia quo-
que inficit: si agat, non vt simplex calor, sed vt putridus calor. Nam
putridus calor interdum generat & concoquit potius quàm putrefa-
ciat, cum simplici caliditate agit. Qui intelligit, quomodo ventricu-
lus cibos alterare solitus sit, tū simplici caliditate, tū tota sua substan-
tia, id est tota sua temperie, is facile intelliget, quomodo calor putri-
dus nonnunquã vt calor est, aliàs verò vt putridus calor est, agat. De
clarabo nihilominus exemplo aliquo, vt etiã rudiores assequantur.

58. Sæpenumerò accidit, vt à putrido fimi stercoreum calore, omnia

sine exclusa, non sicut ac si auri incubasset. Hic finimus egit in oia simplici caliditate, non putrida. In causa est, quod substantia nulla putrida, (nulla scilicet pars putridi vaporis) per testam penetrare ac interiora inquinare potuit. Testa igitur calefacta, cum non apta esset tam cito putrescere, internis partibus simplicem calorem duntaxat impertivit.

59. Ratio eadem est, si res putrida aut venenata vasi alicui inclusam cogites, per quod caliditate simplicem transmittere quidem possit, nullam vero substantie sue partem communicare valeat. Alterabit enim hic calor rem, quam tangit, simplici caliditate, sicut ignis, aut res alia citra putredinem calida. Et si res tacta putredini obnoxia sit, putredinem in ea generabit simplicem, non malignam.

60. Si autem substantia seu vapor putridus, rem, quae apta sit putrescere, attingat, eiq; se insinuet, non iam concoquet, aut simplicem duntaxat putredinem inducet, sed pro natura sua modo eandem, quam in se habet, putredinem, communicabit: aut si hoc perficere non possit, quantum poterit malignitatem ingenerabit. Itaque si putrida res vicinum corpus caliditate sola alteret, nota qualitate agere dicitur. Si putrida caliditate, quoad est putrida, alteret, tota substantia agere Gal. censetur: quia non caliditate sola, sed putrida seu venenata, id est, hoc certo modo mixta caliditate agit.

61. Ex dictis perspicitur, quod in peste non sit simplex putredo, qualem ferè obstructions in bene affectis humoribus parere solent, sed exitiosa, & propter quae tangis corrumpens. Est enim inducta vel ab aëris qualitate nobis inimica, vel ab exhalatione putrida hominis pestis affecti. Quocirca eget pharmacis putrefacta celeriter exigentibus, & ne reliqua putrescant, efficaciter prohibentibus: quod refrigerantia, siccantia, deobstruentia, liberamq; perspirationem procurantia praestant.

62. Optima proinde pestis remedia sunt, quae modo dicta celerius ac tutius efficiunt. In hoc enim morbo vires statim labuntur, & putredo opinione ocysus serpit. Quare si existant remedia, quae latente virtute putridos humores tutius & citius vacuare possunt, quam quae notis nobis facultatibus hoc praestant, omnino illa hisce preferenda iudicamus. Idem iudicium est alterantium & deobstruentium.

63. Quantum purgantibus efficitur, satis est notum. Res & euen-

ens docet, raro in peste propriam morbi causam hic educi. Parum quoque, tutas esse vehementiores purgationes, certum est. Quocirca neque his licet vti, neque leuibus (quæ circa ventriculum hærentia duntaxat vacuant, virtutem ad cor vsq^{ue}, vbi putrida materia præcipue latet, non extendunt) aliquid proficimus.

64. Taceo iam, quod non absurda modo, verum etiam impossibile est ea sententia, quæ purgantia ad Magnetis modum certos solum statuit humores ad se attrahendo vacuare. Quod cum alibi sit demonstratum, paucula hic adiiciemus. Non purgant hæc facultate tractrice primi generis, (cum quando exhibentur, forma substantiali orbata sint) sed proprietate temperamenti expultricem vim corporis existimando purgant. Quare id solum vacuare possunt, quod irritata virtus expultrix pellere potest. Pellit autem hæc semper primo, & cum vehementius incitata non est, sola illa, quæ in loco, vbi pharmacum consistit, continentur. Purgat etiam Scammonia (exempli gratia) non homines tantum, sed etiam canes, equos, alia bruta: quorum humores animalium, non minus specie differunt à nostris, quam ipsa à nobis differunt.

65. Quid quod cholagoga vocata (ratio eadem est aliorum) nulla existunt, quæ putridam bilem duntaxat vacuent, præterita non putrida? At id fieri oportebat, si qua reperirentur, quæ instar Magnetis possent pestis causam educere. Iam cum non tam putridam, quam non putridam vacuent, nullus ex eis fructus poterit expectari. Semper enim circa ventriculum tantum bilis inuenitur, quantum vna pharmaci vsitata dosis vix detrahat. At ex huius detractioe, dum putrida relinquitur intacta seu immota, nihil morbo decedit.

66. Si aliquid inueniretur cholagogum, quod proprietate latente non bilem incorruptam, sed putridam, imò malignè putridam, ex qua vis corporis parte ad se pertrahere & euacuare posset, nihil hoc præstabilius & diuinius Naturam fecisse affirmarem. Qui existare contendit, & veteres omnes inertia damnat, & quod factum est nunquam subinde fieri imprudenter affirmat.

67. Plus illa profuisse omnibus seculis compertum est, quæ per sudores vacuant, causa est duplex. Prima, quod hæc non solum in primis venis contenta, sed in toto corporis habitu comprehensa vacuant.

Altera

Alteram, quod vaporosam corporis nostri substantiam, quam venenū pestiferum præcipuè inuadit (plerunq; enim primò spiritus aut sanguinis vapores contaminat, aut saltem maximè corrumpit) vacuant: cum purgantia ferè humores, & crassiorem substantiam duntaxat educant.

68. Verùm hîc etiam nulla sunt reperta, quæ pestiferum potius humorem aut vaporem exigerent quàm alium quemlibet. Argumento est primum, quod eadem pharmaca, quæ pestis tempore sudores agris mouerunt temporibus quibusuis alijs exhibita, non minus eosdem prouocarunt. Deinde quod valdè multæ res specie & natura dissimillimæ, adeoq; contrariæ, peste affectos sudoribus moris liberarunt. Alij enim alijs ad hoc vtuntur, quæ similiter prosunt omnes. Quippe nulla vna plus alijs contulisse deprehensa est, nisi copiosius æger ex vna, quàm ex alia sudauisset.

69. Quare sicut hæc commodant, quia vaporosa vacuant, non autem quia solos pestiferos halitus excludunt: ita & purgantia aliquando contulisse non inficiamur, quando scilicet venenum illis in locis & in ea substantia hæsit: vnde et quam natura à pharmaco exiccata per secessum aut vomitum exturbare potuit. Sed infrequens hoc esse, ex ante dictis liquet.

70. Quod si, quæ hac ratione curant, incognita nobis vel *συμπλασμα* vel *ἀντιπυρετικά* pestiferos humores pellerent, vnam & eandem hanc proprietatem in diuersissimis rebus ponere cogeremur: quod fieri nullo modo posse certum est. Vt enim diuersorum vna non est forma & essentia, (formæ enim ceu in puncto, consistunt, & numeris similes dicuntur, quibus siue addas siue detrahas aliquid, speciem mutari oportet) ita nec vna eademq; substantialis proprietas.

71. Deniq; sicut imprudentia est, occulta pharmaca querere, quæ manifestè inuariantia adsunt: ita insignis est inscitia, latentem comminisci virtutem, vbi nota sæpè nobis conspiciendum se offert. At ipsa nos res docet, sudores in peste affectis non minore successu motos fuisse notis qualitatibus, quàm ignotis. Scultè igitur querimus occulta, inuentu difficilia & pretiosa, dum vsitata & familiaria in promptu habemus.

72. Quæ de euacuatione per sudores diximus, in alijs quoq; vacua-

tionum generibus locum habent: ut minimè opus videatur de eis sigillatim agere. Sed nec obstructionem referantia quaerenda putamus alia, quàm quae ratio inuenit aut probauit, nisi si aliqui pharmacum nobis monstret sic obstructa aperiens, quomodo fabulantur aliqui, Piccum marium, si cuneo adacto ad cavitatem arboris in qua nidificauit, impeditum ingressum reperiat, radice admoda cuneum excurrere: & hanc qui deinde inuenerit, omnia claustra eadem recludere posse.

73. De alteratione iam diximus (& probauimus) impossibile esse, ut temperamentum ullius rei alteretur & permutetur virtute alia, quàm primarum qualitatum. Nam quae neq; calefacere, neq; frigesacere possunt, contrariae temperamenti non sunt. At curatio sic à contrario. Quaecunq; igitur neq; per se frigesaciunt, neq; per accidens, (quae calidos tum spiritus, tum humores quocunq; modo vacuant & per accidens frigesaciunt) intemperiem calidam non fugant. Frustra igitur nobis specifica illa remedia in pestis curatione tantoperè commendat, cum praedictorum aliquid esse faciendum,

74. In roborando corde, (hoc enim viscus praecipue in hoc morbo laborat) (vti debemus ijs, quae praeterquam quod nutrire cor possunt, etiam refrigerandi & siccandi potentia donata sunt. Quod si experientia monstrauisset alimenta his praedita facultatibus, quae praeter alios cor nutrire possent, non dubitarem iubere talibus solis maximeq; vti. Quia nullum tale profertur, notis usitatisq; contenti esse cogimur.

75. Essentiales facultates in cassum usurpantur ad curandas intemperies clarè ac solidè probauimus. Nec est visu difficile, quod in alijs quoq; morbis valeant expositae rationes. (Si instrumentales morbos sanant, sicut figuram, magnitudinem, numerum, &c. mutant: quae omnia causarum ablationem requirunt) Quare transeundum est ad secundi generis, siue materiales potestates, vt, quis harum sit in curationibus usus cognoscamus.

76. Dari huius generis occultas potestates, confessum est. Demonstrant id clarè tum alimenta, tum nonnulla purgantia. (Non enim quae purgant, omnia latente vi purgant) Deinde venena, postmodum stuporem inducentia. Deniq; vt ne sigillatim omnia prosequar, pestiferae putredines.

77. Sciendum est interim, actus secundos harum potentiarum non esse spirituales & sensibiles, sed notos & manifestos, scilicet alterationes sensibiles, incisiones, exersiones, citæ penetrationes, erosiones, putrefactiones, purgationes, urinarum & sudorum prouocationes, &c. Quippe cum sint temperamentis & materia proprietates, non alijs, quam primis qualitatibus, & ex his ortis agunt: supra vires harum ascendere nequeunt.

78. Nec pugnat secum, qui has facultates affirmas occultas esse, & notis nihilominus qualitatibus agere contendit. Quæ pharmaca latente proprietate purgant, non sine caliditatis suæ propriæ & peculiaris opera id peragunt. Venena quoq; manifestè calefaciunt, aut refrigeraciunt. Retrò dictum est, etiam animæ potestates in agendo vti loco instrumenti temperamento. Declarat hoc scitè Gal. vt supra audiimus lib. 3. de Temp. in fine cap. 1.

79. Notandum est præterea, Materiales hæc potentias non esse instar essentialium ἀπόρρητα, aut cognitu æquè impossibiles. Sicut enim gradum temperamentis, & ex quot & qualibus materia partibus totum mistum constet, præcisè non assequimur: non tamen quid sit, & ex quibus constet, prorsus nescire dicimur: (Gradum & partium materia diuersitatem τὸ ποικίλον τιθάνη colligimus) ita materiales proprietates, si non exactè, saltem obscure certis ex signis ratiocinando accingimus: cum formarum essentiam & earum potestates nec methodo, nec artificiali coniectura vlla scrutari aut inuenire concessum sit.

80. An etiam alimenta, quæ à totis substantijs habent, vt alimenta sint, simpliciter ignota asseuerabimus? Haud puto. Vt enim experientia multum hic possit, non tamen nullum usum habet ratio ex sapore, odore, alijsq; accidentibus indicans. Vnde Galenus 2. de aliment. faculte. cap. 61. contra Menesicheum rectè scribit: ὁπισκοπεῖς τὸν αὐτὸν ἀρσενικὸν ὄντι, ἢ καὶ τὸν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων, αὐτὸ καὶ αὐτὸ γενόμερον μὲν καὶ ὡς μὲν πρότερον, εἶτα καὶ διὰ τῆς ἐδῶδης περιώμερον. ἢ μὲν γὰρ ὡς φησὶς τε καὶ ἡ γένεσις ὁποῖον πνα τὸν χυμὸν τε καὶ αὐτὸν ἔχει τὸ μόριον τὸ φυτὸν διδύσκουσαι σωμαίνονται τούτοις εὐθέως καὶ τὴν ὄλκην κερῶσιν αὐτῶν. διὰ δὲ τῆς πείρας, εἰς γὰρ τὴν αὐτὴν ποιεῖσαι μετὰ τῶν ὀρεκίων διορισμῶν, ἀπειβῆς ἢ δὲ καὶ αὐτὴ εὐρίσκειται.

81. Idem de medicamentis affirmat in fine libri 4. de locis aff. his
 verbis: ἡλλισον μὲν ὡς εἰρηταίτε καὶ λέλειπται πολλάκις, ἐκ τῆ δὲ
 εἰσόδου πείρας ἐξέρχεται τὰς δυνάμεις, ἔρδ' αὖ σφαλείης ἐδ'
 ἐν τῆ δ' ε, πρὶν μὲν τοι τῆ πείρα δ' ἐγγινῶναι τὴν δ' ὑαμῶν, ἢ γέυ-
 σις ἐκ δ' εἰκνυται τὰ πολλὰ σωματικῶν τῶν, ὡς εἰρηται, βε-
 χεία, καὶ τ' ὄσμης.

82. Qui bruta animalia obseruauit exactè alimentorum differen-
 tias solo gustu & odore interstinguere, haud ægrè nobis assentietur.
 Non enim est nostra, quàm brutorum conditio deterior. Etsi enim
 aliqua certorum sensuum ἀκεβεία nos vincunt: cumulatè tamen
 ratione hunc defectum in prudentioribus sarciri certum est. Non e-
 nim quod mihi aut tibi comprehensibile non est, mox aliorum omni-
 um captum fugit.

83. Occultæ igitur sunt Materiales, quia priusquam experientia
 monstrasset Scammoniam (exempli gratia) tali quadam potentia do-
 natam esse, methodo deprehendi fortassis certò non potuit. Prorsus
 occultæ non sunt, quia postquam vsus docuit virtute tali præditam
 esse, cœperunt homines sagaces exercitatosq; sensus habentes causam
 rimari. Quam si plene non cognouerunt, non tamen prorsus ignora-
 runt: & ex simili in alijs sapore atq; odore similem subesse vim, non
 quidem certa ratione, attamè τεχνικῶν σοχασμῶν collegērunt. Vix e-
 nim est aliquis, si modo hac in parte se exercuit, qui non cognoscat ex
 dictis qualitatribus sensibilibus, quæ abdita vi purgent.

84. Deniq; tenere oportet, non omnia pharmaca, quæ à sola expe-
 rientia inuenta & cognita sunt certis quibusdam morbis profuisse,
 occultæ virtute potius, quàm manifesta contulisse. Multa certè vsus
 docuit in aliquibus morbis auxilio fuisse, priusquam vtilitatis ratio
 intelligeretur, quia eruditi ea vel non nouerant, vel non examinaue-
 rant. Postquam vtilia esse experientia declarauit, & causa efficiencie
 inuestigata est, sine labore sæpè inuenta est.

85. In quibus nam igitur, quærat aliquis, latet ἢ περὶ βάλανσα δὲ
 ναμὸς ἐκείνῃ ἢ θαυμαστὴ ἀντιπείρα, vt Galenus loquitur? Postea
 est ferè in mirabili partium tenuitate, qua celerrimè in partes om-
 nes diffunditur medicamentum seu bonum seu malum: in vehemente
 acrimonia aut frigiditate sensus nostros propter aliarum partium
 magis

magis sensibilium mixturem fugiente: in varietate non facile explicabili partium misti. Hac tria faciunt, ut plurimarum actionum causas vel non perspicere, vel obscure tantum videre possimus, priusquam usu eas adesse cognouerimus.

86. Si æque sensibiles essent omnes misti partes, non minus dignosceremus inimica ab amicis quàm bruta, quæ odore & sapore solis cellerrimè internoscant familiaria à noxijs. Sed ut à pauci vini rubri colore multi vini albi color regitur, et paucula amaritudo alios quosdam saporos in materia maiore inherentes ita obscurat, ut vel nullo modo, vel obscure admodum gustu percipiantur: ita in pharmacis sæpe tum sapor tum odor partium misti, quæ virtute agendi & copia vincunt, à sapore vehementiore partium pauciorum, & in agendo ignaviorum absconduntur & occultantur.

87. Summatim si dicere oportet, causa princeps, cur pharmacorum potestates materiales non semper dignoscantur, in hoc sita est, quod ex partibus multis & diuersis (vti Gal. lib. de simpl. pharm. cap. 7. et lib. 1. de aliment. facul. circa finem cap. 1. atq; alibi exposuit. Ego ferè lactis exemplo aut musti declarare soleo) coauerunt: nec omnes distinctè & perspicuè sentiuntur, sed cum alijs confusè, vel nullo modo, vel adeo tenuiter & obscure à nobis percipiuntur, ut iudicium sic turbent & impediunt, ut rationi absq; experientia credere audeat nemo.

88. His declaratis, non est necesse, ut quem in medendo usum habeant, pluribus explicem. Si enim actiones edunt notas, certum est, à morbi essentia eiusq; causis, metu, vehementia, partis situ & natura omnia indicari. Itaq; vbi calidis (exempli gratia) celerrimè per totum corpus peruadentibus est opus, ijs vti licet, quæ usus talia esse docuit ac ratio comprobauit. Quæ quia cognita nunc sunt, non amplius verè occulta sunt prudentibus & intelligentibus, sed rudibus tantum & ignorantibus.

89. Foris admota si naturaliter iuuant, vel quia alterant, vel quia vacuant, conducunt. Appensa internos morbos alterando pellere, cuius se prius sensibiliter non alterata, vnum est in ἰσὺ ἀδυνάτων: nisi per accidens tale quiddam aliquando contigisse putes. At hæc rarius succiunt quàm ut regulâ constituant in plurimis obseruandâ. Quan

sed morbus erit calidior, (exempli causa) tanto evidentius curæ frigidæ fieri oportebit. Notū est medicorū præceptū, tanto efficaciora remedia esse oportere, quanto longius ab affecto loco absunt: ne viribus in itinere amissis, cum ad patientē locū peruenerūt, morbo inferiora existant.

90. Si expellere morbi causam debent, necessariū prorsus est, ut vel sensibilis ea sit excretio, vel insensibilis. Manifeste vacuancia (illis exceptis purgantibus, quæ ventri imposita vel aluū cient, vel urinas mouēt) nulla hucusq; noui, aut vidi. Quæ insensibiliter vitiosos humores vacuant, longo admodum tempore opus habent. Quā enim per insensibilem transpirationem tantus breui tempore humor discuriatur, quantus grauem morbum efficere solet? Prius ergo, si morbus sit perniciosus, ager morietur, quā morbi causa vacuetur.

91. In externis morbis, si ex his phar macis, de quibus agimus, aliqua contendas plus alijs cōferre, nihil tamē hic etiā fuerit lucri: cum semper & vbiq; ad manū sint, quæ idē nota virtute aptius efficere possunt. Nā vtraq; eisdē viribus agunt, & in hoc solo discrimē est, quod hic sunt nota, illic ignota. Taceo quodd occultata ista vel sunt *δυσωδουσα*, vel certē plus iusto *πολυπλην* & *δυσαρνεσι* quæ Gal. fugere iubet in cap. de stercore ciconiæ sic scribens, *ἀλλὰ καὶ τὸ δυσωδουσαν ἀπαθὴν ἢ τοιαύτης ἕλης φολύκτεον, ἢ ἔξ καὶ μέλλον ὀρμώμενον πρὸς ἰχθυεῖς δυνάμεις μαρτυροῦσιν ταῖς τοιαύταις ἕλαις, ὡς ἔραδρως ἰλεὺς χησόμενοι.*

92. Vanissima igitur si nō sunt omnia, quæ de his remedijs extrinsecus adhibitis nungantur recentiores quidā, inutilia saltē sunt in curationibus morborū internorū. Si enim morbus est acutus, peribit æger, priusquā vis phar maci per tot interiorēta corpora ad patientē vsq; locū perueniat. Si longus est, tantā copiā humoris crassi nunquā dissipabit.

93. Tantundē ferē iuuant, cum bibenda ppinantur quæ insensibiliter antedicta virtute ponuntur vacuare. At quæ sensibiliter vacuant, prodesse omninō possunt. Attamen in peste, in qua putredo est maligna, ocysimē per omnes partes penetrans, omniaq; cōtactu & subtilitate paruiū cōtaminans, sola illa cōmodant, quæ vsus docuit citissimē & efficacissimē vacuare putrefacta. Quia etiā hæc putredo primū partes vaporosas inuadit, & per has spiritus cordis corrūpit, apertissima sunt, quæ statim per sudores exigere corruptos vapores ac spiritus possunt. (Magis prosunt hoc etiā nomine, quia simul corpus per spira-

bile reddant) Mox deinde exhibēda sunt, quæ citra obstructionē validè sūm siccant, tūm frigefaciunt. Sed & hic eligi debent, quæ vsus præstantissimæ esse docuit, etsi causa eorū nunc nō prorsus nesciatur.

94. Si quaratur, cur talibus nihil operæ pretij pestis tempore efficiatur, in medio est certa responsio. Putredo est subtilis, profundè se in sinuans & tenuis vaporosamq; substantiā cū spiritibus præcipuè occupans. Quo fit, vt prius mortē (corruptis ac dissipatis spiritibus) inferat, quàm sisti putredo possit. Quanta difficultate, quamq; longo tempore simplex putredo febriū intermittentiū salubriū omniū remedium genere vix tandē inibeatur, quotidie cernimus. Quid igitur miri est, si priusquā cōtagiosa & maligna putredo exstinguatur, ægri occidant?

95. Cū ad experiētiā respicimus, pudæ facti sunt specificorū laudatores. Primū enim certū est, veteres magis vsos fuisse methodo inuentis: & longè feliciter omnis generis morbos curasse, quàm illi curēt, qui tantopere abdita ista iactant. Etsi, n. aliqui ex veteribus nonnulli quæ videtur occulta pbare, semp tamē pferūt & primo loco vsurpāt, quæ ratio nōstrauit. Quæ si nō profint, vt alia periclitemur, cōcedunt.

96. Si horū facultates remediōrū cognitas habuisse, ac subinde in curādo vsurpauisse cōtendas, fateri cogēris, eos artē nobis valdè mutillam & mancā tradidisse, dum frequentiorē eorū mentionē nō faciūt, atq; ad nota remedia omnē curationis methodū reuocant. At nec tam inuidi fuēre, vt nollent, nec tam obliuiosi, vt nō meminissent, nec tam inertes, vt non possent nobis hac in parte, vt in illa, prodesse.

97. Ad nostri seculi experiētiā si descendamus minus cōmodare intelligemus. Quos enim morbos eiuscemodi remedijs sanatos vidimus? Nullos. Ego sanè per annos circiter 30. diligenter obseruauī, hac in re quid fieret: ac neq; à præceptoribus meis, neq; ab alijs vllis deprehendere veri aliquid potui. Per impietātē & superstitionē, artesq; illicitas, vel casu, vel dæmonum operatione quosdam liberatos vidi, sed in finitè sæpius frustratos artifices cum ægris spe sua perspexi.

98. Non enim si pharmaco epoto æger conualuit, aut melius habuit, putandum est statim, pharmacū salutis causam attulisse. Quod enim vera & perfectæ experiētia prodesse cognitū est, sæpè accidisse oportet: cū experiētia sit obseruatio & memoria rei eiusdem eodem modo sæpius factæ: sicut testatur Gal. lib. de ijs, qui introducuntur, cap. 2. de subfig. empirica, cap. 3. de opt. secta. cap. 11. d d 2

99. *Ut hoc rectius intelligatur, sciendum est, experientiam esse κατὰ ληψιν ἢ τήρησιν, ἢ μνήμην, ut Galenus ait, τὴν πλείστακις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐωραμένον. Idem Aristoteles initio Metaphysicorum sensit, cum scripsit, αἱ πολλαὶ μνήμαι τῆς αὐτῆς πειρήματός μίαν ἐμπειρίαν διωκτικὴν ἀποτελοῦσι. Quare certum est, pro experientia haberi non debere, quod semel aut bis, aut ter duntaxat visum est: quod Gal. idem affirmat 3. aphor. 11. Hac de causa in fine 7. lib. de loc. aff. asserit, omnes illos qui experientia αἰσθητοῦ λογισμοῦ νικάνται, τὰ δὲ εὐενιόντων ἀπειρώως ἔχει.*

100. *Duplex igitur est experientia, cum minus accurate loquimur, una confusa, imperfecta, particularis, quae improprie ita vocatur. Altera perfecta, distincta & definita, quae proprie sic appellatur. Prior est fallax & lubrica (σφαλερὴ, ἢ ἀσφαλεστέρα τῇ) nec ullam meretur fidem. Posterior constans est, certa & nunquam fallit. Haec remedia sine errore aliquo inveniuntur, Gal. cum alibi, cum in fine lib. 4. de simp. facult. teste, ubi διωρισμένον πείραν vocat.*

101. *Causa erroris in priore est τὸ ἀδιόριστον, ut ex 2. cap. lib. 2. de puls. dignotione patet, κινδύνας, inquit, ἢ πᾶσι πείρα σφαλῆναι περὶ τὸ ἀδιόριστον. Διχῶς δὲ τῆς αὐτῆς ἀδιόριστον γίνεται. τὸ μὲν τὸ μὴ τεμεῖν τὸ κοινὸν εἰς τὰς ἐν αὐτῇ πᾶσας διαφοράς. τὸ δὲ τὸ μὴ σκέψασθαι τοῖς ἔπιπυον αἰτίαις, τίνα μὲν πρῶτως, τίνα δὲ καὶ συμβεβηκός ἢ κοινούθησε. Hinc libro 1. de vict. rat. in acut. text. 16. aperte ostendit, συμφωνίαν καὶ ἀσφωρίαν in artibus, quarum theorematata experientia iudicantur, euenire δεῖ τὸ διωρισμένον τε καὶ τὸ ἀδιόριστον.*

102. *Manifeste hinc patet, perperam iactare illos experientiam, qui cum duos vel tres vel quatuor aegros hausto certo pharmaco videntur conualuisse, eiusdem illius pharmaci occulta virtute (longissime alia est ratio, si de nota vi disputetur) eos per sanatos distitant. Confusa est & fallax experientia quae λογισμῷ caret, non διωρισμένον καὶ ἀσφαλές.*

103. *Ut tuta & certa sit, tria praecipue adesse oportet. Primum est, ut medicamentum in certo morbo iisdem fere circumstantiis presentibus saepius cum successu usurpatum sit. (In ijs quae notis viribus agunt, ac methodicè imperantur, si vel semel experientia ratione comprobet, sufficit.*

sufficit: at in occultis sæpius repetita memoria est opus). Alterum est, ut ne per accidens utilitas consequuta sit, & nihil aliud exhibitum fuerit, cui sanatio attribui merito debuerit aut potuerit. (Nam sæpè natura fecit, ut causa quæpiam alia, quod pharmaco perperam ascribitur). Tertium est, ut ne repugnet natura, talem effectum à tali re produci: quod propter superstitiosa remedia dicitur. Pugnat enim cum omni natura & veritate à charactero, figura, sculptura, verbis siue barbaris siue alijs, affectum naturalem naturali efficacia tolli. Quare ut sæpius talia contulerint, diabolica potestate contulisse citra dubitationem tenendum est.

104. Nisi vehementer fallor, certissimis rationibus demonstravi, occulta primi generis pharmaca in morborum internorum curationibus, siue extrinsecus adhibeantur, siue bibenda dentur, efficaciam nullam habere, aut minus multò prodesse quàm qua ratione sunt inuenta. Quo circa his potius quàm illis (quæ Gal. ἐδ' οὐα λογον ιατρικῶν ἐχεν affirmat) confidere in morborum curatione decet.

105. Secundi generis quæ sunt, prodesse certum est. At occulta propriè dici neq. posse, neq. debere ostendi. Nam nec sine qualitatibus notis, primis & secundis, nec vltra virtutem earundem, quicquam agunt, agerèue possunt. Quocirca nec simpliciter incognita, nec ratione prorsus inscrutabiles existunt. Etsi enim ante usurpationem deprehendi in subiecto non potuerunt: postea tamen quàm operatione sua se prodiderunt, rationis ductu indagata, inuenta, & cognita sunt, licet obscure, & ceu per umbram nebulamvisæ sint.

106. At plurimum differt obscura notitia ab ignoratione perfecta, nec omnino rem nescire dicitur, qui non nouit perfectè: quod pulchrè Galen. lib. 3. κατὰ γένει cap. 2. his verbis monuit. τὸ δ' ἀχειβάς ἐπίσταται τὰς δυνάμεις, τὸ μὲν ἐπίσταται δεξιέρι παμπολύ, τὸ μὲν γὰρ μόιον ἐπίσταται, γινώσκει ἐς τὴν ἔντραϊν τὸ φαρμακόν, ἢ ὑγραίνει, ἢ ψύχει, ἢ θερμαίνει ἢ μᾶς πέφυκε. τὸ δ' ἀχειβάς ἐπίσταται πρὸς τὸ ἔχει τὸ ποσὸν τῆς δυνάμειος ἐς τὴν ἐγνωκέαι.

107. Præclarissimè à Gal. dicta hæc sunt. Si enim nullam facultatem nouimus, cuius gradum præcise non percepimus, in summa omnium rerum ignoratione versamur. An enim vllius planta aut partis

corporis nostri temperamentum exactè intelleximus? Quis negare audeat, plurima, imò omnia composita pharmaca, & arte composita esse, & arte à nobis iudicari? At nullus aut vixit, aut porro vivet homo qui cuiuslibet gradum præcisè noverit, aut cogniturus deinceps sit. Non tamen quisquam censet, nos ob id efficientia eorum causas ignorare. Quare has quoq; potentias non prorsus nescimus, etsi materia partium ac totius temperamenta non perfectè comprehendamus. Ergo occulta & ἀγνωστοί sunt, non simpliciter, aut ἀπλῶς, sed κατὰ τὴν comparatione scilicet magis notorum.

108. De morbis externis idem ferè iudicium est. Etenim Materiales potentia quæ certò iuvant, haud incognita prorsus facultate profunt. Essentiales cùm alterandi virtute careant, quid conferant, vix dici potest. Nunquam enim sensibilibus vacuare visa sunt. Tameo quod nemo prudens præciosa & δωροβέλτα querere volet, ubi viliora & certius conducencia abundant. Huc pertinent Gal. verba de Mustela sanguine, quem ad parotidas quidam laudabant. *Ὁ Διόσκοριδος ἰν' ἡγέμερον ἔειπεν τὰ τοιαῦτα, καὶ πυνυχρόν' ἀποταίνοντα τὴν ἰατρικὴν, εἰ δ' οἱ τῶν ἄλλων βουθημάτων ἀνδρὶ γαλήνης αἵματι & ἀδλωπασεῖ δ' οὐραπίδου παροτίδας. ἔτ' ἐρηνοπέλιον ἀντίοις, ἔτ' πείρον ἐξ ὄνου, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλ' οἱ τις τῶν φίλων ἐπεχείρησε γινώσκειν.*

109. Ceterum, ut tota disputatio sit clarior, & minor dubitanti relinquatur occasio, pauca quedam obiecta difficiliora ex ante positus dissolvere tentabimus. Prima ergo de purgantibus occurrit questio, quali scilicet virtute humores è corpore educant? Ut enim non omnia virtute incognita purgent (nam lubricando, abstergendo, cogendo, mordicando & irritando, plurima alium movent) aliqua tamen sic purgare, nullus puto, inficiabitur.

110. Nego autem horum virtutem seu qualitatem purgatricem adèò esse abditā, ut ex sapore & odore nullo modo deprehendi queat. Etenim sapor, & multò magis odor eam hætenus produunt, ut ab exercitatis coniectura non prorsus experte artis inuestigetur & percipiatur. Quis credat hac in re brutis nos esse inferiores? Quis etiam nescit sic purgantia sapore horribili, & odore quodā abominando esse prædita? Si non semper instar brutorū animadvertimus, in causa tum illud est, quod supra de admirabili partiu varietate diximus, tum quod mens aliò conversa, adhuc non respicit.

111. *Quæ verò est in venenis nata qualitas, inquit celeriter ad død interimens? Negari non potest, quin omnia venena celerem interitum adferentia vel alterando, vel dissipando, vel suffocando, &c. spiritus cordis interficiant. Et ex calidis illa celerius occidunt, quæ tenuiora sunt, & celerius penetrant, (quæ namque crassiora sunt, tardè ad cor perueniunt) quod præclare demonstrat historia Locustæ veneficæ apud Sueton. in vita Neron. cap. 33. Omnium celerrimè necant, quæ in spiritum seu vaporem mox solvuntur, aut in aërea seu spirituosâ substantiâ insident. Nam & spiritus statim contaminant, & cum eisdem per corporis substantiam diffusis mista, facilè ad cor perueniunt. Celeris ergo interitus causa est veneni tenuitas, propter quam subito in vaporem vertitur, ac spiritibus permiscetur. Hi cum perpetuò ferè à corde ad membra moueantur, & ab his rursus ad cor recurrant, facilè venenatus vapor eòdem rapitur.*

112. *Quod si venena exstarent, quæ absque alteratione spiritus cordis disperdendo necarent, (De suffocantibus hic nihil atinet disputare) prorsus ignota & substantiali virtute occidere dicerem. At cum omnia sensibiles & magnas alterationes in corpus humores & spiritus inducere videamus, confiteri cogimur, effectritium qualitatum vi, hoc est, non mouendo solùm, sed agendo (Quo differant $\alpha\upsilon\epsilon\iota\upsilon$ & $\pi\omicron\iota\epsilon\iota\upsilon$ ex 1. lib. de orth. & inter. cap. 6. discendum est) interficere. Nec sunt instar primorum efficientium, quæ in agendo non re patiuntur, sed vltima, quæ in agendo etiam patiuntur.*

113. *Cum qualitatibus primis agere venena dicimus, non hoc volumus, ea simpliciter calefacere, frigefacere, &c. sed certo quodam, & sibi peculiari modo, hoc est, totius sui temperamenti calore: quod alij totis substantijs agere diuunt. Exemplo caloris putridi perspiruè declarare licet. Hic enim non vt simplex tantùm calor, nempe ignis vel aeris calefacit, sed vt putridus calor calefacit simul ac putrefacit. Si erit ergo non absolutè nescimus, qua qualitate agat res putris, quia putredo qualitas est totius substantiæ, & ob id occulta: ita non omnino ignoramus, qua venena qualitate agant, quia totis suis substantijs agunt.*

114. *Deinde non statim si venenum exstet spiritus latente potestate subitò ferè disijciens, necessarium sit etiam pharmacum inue-*

viri, quod eosdem aquè cito regeneret. Quis nescit ferro infligi vno fere momento vulnus, quod nullo deinde pharmaco tam facile conglutinari queat. Quis non aduertit putredinem quauis occasione in corpore excitatam tardè admodum inhiberi medicamentis? Facilius est, quod rectè vereque vulgo dicitur, destruere, quam construere. Ad hoc enim valde multis est opus, quorum si vnum duntaxat vel absit, vel non rectè habeat, rem vel corrumpi, vel vriosam reddi oportet.

115. Notior est causa horum euentuum apud Medicos, qui Naturam & vulnura glutinare, & semiputrida corrigere, & spiritus regenerare sciunt. Quomodo autem regenerabit tam breui spacio cordis calore vel extincto, vel plurimum fracto? Vegetus & viridus calor ad hoc requiritur, vt spirituum vtilium copia celeriter generetur. Quare nullus hic vel alimentorum vel remediorum occultorum vsus est, vt quæ materiam cordi solummodo suppedient, ipsum nisi prius alterata & concocta sint, non roborent.

116. Quæ vsq; ad hanc ætatem certa & distincta experientia (quæ in 100. thesi describitur) comperta sunt contra venena profuisse, notis omnia qualitatibus inuerunt. Etenim vel acrimoniam eorum retruderunt, vel qualitate opposita alterarunt, vel substantiam discusserunt, vel sensibili vacuatione extra corpus excluderunt. Nullum adhuc est inuentum, quod latente simpliciter facultate reipsa commoderit.

117. Falsum esse ac nugatorium, quod aliqui aiunt, Remedia inueniri, quæ occulta virtute venenis sic aduersentur, vt ea vel sudore, vel coloris mutatione, vel alio modo consimili prodant, eorumq; vim vel gestata & appensa, vel cibis admotæ, heberent & exstinguant, ex prædictis clarè perspicitur. Multa quidem huius generis audiui ac legis, sed qui animaduertere volet, nihil aliud quàm meras & putidas fabulas esse cognoscet, præsertim si periculum fecerit.

118. Quod alia soli homini, alia alijs animalibus nocent, id propter diuersitatem missionis & temperamenti accidit. Sicut alimenta non sunt omnibus eadem, ita nec venena. Sicut etiam alimenta non sola experientia cognoscimus, verum etiam coniectura artificiosa indicamus, ita et venena $\sigma\chi\alpha\sigma\tau\omega\delta\ \tau\epsilon\chi\nu\iota\omega$ deprehenduntur ab experientis, quemadmodum ante dictum est.

119. Quid verò Galen. respondebimus libro 1. de potent. nat. cap. 14. explicatissimis verbis affirmanti pharmaca inueniri, quæ venena certa, non qualibet, ad Magnetis modum ad se attrahant, quæ super ipsis pharmacis (ne dubitare possis) reperta ac visa.

120. Idem filis, quibus vipera strangulata fuit, Iassidi viridi, Hieraciti Lupino stercori atque alijs nonnullis vires inesse tradidit, quibus alligata certos morbos sanent. Nec audita refert, sed propriam experientiam iactat. Quorum ratio cum sit inexplicabilis, oculta virtute merito talia præstare dicimus.

121. Ego verò vehementer miror, cur nullo suorum librorum laico pharmaca illa, vi adeo salutari prædita, nobis nominarit, cum beate nos absque incommodo suo potuerit. Sæpè meminit pharmacorum venena attrahentium, sed omnia non abstrusa illa antipathia, sed qualitate non prorsus incognita nobis id præstant. Deinde si ita res habet, quid factum putabimus, quod ipsi atq. alij verustiores non solum eadem remedia diuersissimis specie venenis, verum etiam eidem veneno diuersissima remedia extrahentia præscribant? Non potest virtus talis, quæ certa formæ, certitæ temperamenti proprietates est, in differentibus rebus specie vel fingi.

122. Laudandus ob id Dioscorides, qui lib. 6. cap. de communi τῶν ἰοβόλων curatione talia cum Erasistrato ridet: ἐκ ἀλόγως ἢ ὀϊεσισεατῶ ἐπιμέμφει τοῖς ἀγνώστους δυνάμεις πρὸς τὴν χρείαν ἀναγεγραφύσιν; ὡς χολικῶν ἐλέφαντῶ, καὶ αἵμα κερκοδιεῖν καὶ ὡς χελώνης, καὶ τὰ ὄψα πλήσια. δοκῶσι μὲν γὰρ πῶς πεποιῆσθαι περὶ αὐτῶν ὡς φερέμενοι: ἔξ ηπατῆκασιν δὲ αὐτὰ μόνα τῆς ἐντυγχερόντας. ὁ δὲν τὰ μὲν τοιαῦτα παρεπιτητέον, μήτε ῥαδ' ἰσως εὐρεθῶναι δυνάμερα, εἰ μὴ τὸ ἔξ ηστίας βασιλικῆς, μήτε ὅσα τῆς πλείους τμήσεως διὰν εἰς τὴν πῆσθαι τὴν πείραν παρεχόμενα.

123. Ad reliqua æquè facilis est responsio: nec vna sola. Primum enim disidet à se hic Gal. qui eiusmodi alias ridet. Quare optimo iure eum tunc sequimur, cum veritati & rebus consentanea dicit. Deinde patet ex ijs locis, in quibus talium meminit, eam non sæpè talia usurpauisse: & proinde regulam constituere non potuisse. Non enim quia vel à Natura, vel ab alia causa sanatus est, cui admotum huiusmodi quid fuit, ipsum morbum depulit. Quam multa ad definitam

experientiam requirantur, supra diximus. Tertio, si virtute formali pollent, non ingenerabunt nouam corpori formam: quod sine alteratione fieri nequit. Si materiali opitulantur, calefaciendo, frigefaciendo, &c. iuuant. Nota igitur, non ignota vi conferunt. Quarto vel nunquam, vel raro & frigide leuiterq; nobis talia commendat, ubi morborum curationes docet.

124. Damnat hac etiam de causa quod ferè omnia difficillima sunt inuentu. Equidem in 3. de loc. aff. 2. Deos attestatur, se diu multumq; in eo laborasse, vt cognosceret vtrum Methodo, an experientia inuentis vti praestet, cum vel morbus infrequens est, vel pharmacum aegre nancisci possumus: ac tandem sic concludit: *ἔγωγε ἐν ἑτὶ τῷ ἐπιγῶν, πλὴν δὲ τῆς ἀληθείας ἐν δὲ ἐξῶς ὀπίσσω τῷ βουνοματῶν ἐν τοῖς ἀσπασίως ἀποβαίνοντι πλεονεχῆσαι τῆς ἐμπειρικῆς γνώσεως.*

125. Summa negocij est, Remediorum alia inueniri sola ratione, sicut Gal. se reperisse scribit pharmacum *ἀξεναρῶν*, & quae punctis neruis conducunt.) alia sola experientia, (In hac classe numerantur, quae latente vi agere putantur) alia vtroq; modo: quibus solis maxime confidimus. Nam ratione inuentis tunc plenam fidem adhibemus, cum subsequens experientia ratiocinationem comprobauerit. Experientiam quoq; tantisper pro suspecta & fallace merito habemus, dum vel subsequens ratiocinatio eam confirmauerit, vel necessarijs adhibitis distinctionibus saepius idem ab eodem pharmaco effectum perspexerimus. Sanè vt in alijs partibus artis nostrae, ita in remediorum quoq; inuentione claudicat Medicus, si altero solum crure incedat.

Coronidis vice libet his subijcere verba summi viri D. Conradi Gesneri ex lib. Epist. 1. Epist. 3.

Video ferè indoctissimos quosq;, & maxime supersticiosos homines, cum olim, tum nunc, lapidibus, alijsq; apotropæis, amuletis, & rebus eiusmodi, quarum ratio nulla ferè constat, & experientia plerumq; fallit, plurimum tribuisse. Credulitas fortè & persuasio (Addo ego & pactum cum Daemonibus ab aliquo initum) in nonnullis aliquid faciunt: nec mirum in paucis aliquando succedere, quod in plurimis ten-

καταρ: φύσεις νέσων ιατροί: κατὰ συμβιβηκός δι'ε πολλάκις ἰάσθαι
τὰ ἰάματα, σοφῶ δὲ τὰ κατὰ συμβιβηκός τῶ καθ' αὐτὰ διακρίνειν.

DISPUTATIO XXIII.

De Stupore, medicamentorumque Stupefacientium Natura & viribus.

Multa est ac crebra mentio apud medicos Narcoticorum, seu stupefacientium medicamentorum: nec tamen omnibus constat, quæ nam sint illa, quæ propriè sic vocentur. Nam non frigida tantum, sed & calida quedam sic nominata reperimus. Quare non sine iusta causa quæri potest, primùm quidem, quæ propriè & quæ impropiè narcotica sint ac dicantur? Secundo utrum aperta an latente vi stupefaciant?

2. Est autem difficile ad hæc aperte respondere, priusquam declaratum sit, quis & qualis affectus sit stupor: quæ eius causæ, quisue generationis modus, quibus partibus accidat, & quomodo à finitimis ac similibus affectibus differat. Non enim vni soli affectui medici nomen stuporis attribuunt.

3. Sed horum quoque explanatio facilis non est, antequam nomina ritè distinguantur: eoque modo ambiguitas vitetur. Quippe non Græci solum, verum etiam Latini, pluribus nominibus eundem affectum offerunt, eodemque nomine aliquando diuersos affectus complectuntur. Vnde fit, ut facile homonymia vocabulorum falli possit, qui hac in re negligens fuerit.

4. Græci affectum, de quo præsens instituta est disquisitio, sensus videlicet ac metus diminutionem, propriè νάρκη & νάρκωσις vocant. Impropiè locuti sunt, quando imbecillitatē ventriculi ac mentis νάρκωσις τῆς κοιλίας καὶ τῆς διανοίας appellarunt. Membrorum quoque debilitatem, ignauiam & segnitiam, quam aliàs ἀτονίαν, ἀργίαν, καθρότητα, ἀρρώσταν, ferè nominare solent, ἐκπληξιν, item & ἄποπληξίαν inuenimus νάρκωσις nuncupatam. At non minus impropriæ sunt hæc nominationes, quàm nuper dictæ.

5. Etsi autem nomina hæc, νάρκη & νάρκωσις seu νάρκωσις aliquando confunduntur, ut alterum pro altero ponatur, propriè

tamen primum dispositionem seu affectum, reliqua lesam actionem seu Symptoma significant.

6. Maior ob id apud Latinos est confusio. Non enim alia voce morbum, & alia rursus symptoma efferunt, sed una & eadem utrumque exprimunt. Deinde omnes illas Græcorum voces, stuporem aut torporem aliquando interpretantur. Quinimò ἐκπληξιν & κάρπον stuporem vocant: ἀποπληκτὸν membrum etiam stupidum exponunt, ut Aphorismos legentibus liquere potest. Sapientius tamen ὑάρυλω & ὑάρκωσιν stuporem aut torporem reddiderunt.

7. Ceterum in eo utriusque conueniunt, quod symptoma illud partium sentientium (quæ motu arbitrario mouentur) in quo non sensus tantum, sed & motus præter naturam debilitatus est, Græci ὑάρκωσιν & ὑάρυλω, Latini stuporem & torporem nominant. Etenim stupor seu ὑάρυλη non est ἀνααιδυσία & ἀκινυσία, sed δυσαιδυσία quædam & δυσκινυσία.

8. Nec symptoma tantum, sed & huius causam (quam Galenus continentem seu proximam vocat, nos dispositionem seu morbum appellamus) nomine τῆς ὑάρυλης illi, stuporis autem & torporis hi comprehenderunt. Quæ Galeni verba hæc pertinent, ἢ ἄ τοι ὑάρυλη ψυχῆς πῆς ἔστιν ἐκ ἀγῆρας, & ὀνομάζεται δ' ὡς ἔφω, ἢ τοιαύτη ψυχή, ὑάρυλη. Item, ὅτι δ' ἐδραθέσειως ὀνομά ἐστιν ἢ ὑάρυλη, καὶ οὐκ αἰδήσειως ἢ πόνου, δεδ ἠλωται ἢ πρὸς ἰπποκράτους εἰπόντι & ὑάρυλη ἢ μίξις ὀδύνης λυτικῆ. Idem Auicenna sensit, cum instrumentalem morbum esse dixit.

9. Ergo ὑάρκωσις vel stupor, quoad symptoma est, nihil aliud est, quàm diminutus sensus ac motus partium, quæ motu voluntario mouentur. Equidem θεωρητικῆς ἐνεργείας βλάβη nominat Galen. lib. de sympt. causis 2. cap. 2.

10. Quando pro morbo sumitur ὑάρυλη, nihil aliud est, quàm dispositio partium sensu ac motu arbitrario præditarum, quæ prima sensationis ac motionis in eisdem debilitate causa existit, ut ex prædictis patet, ac dicendis magis patebit.

11. Sequitur ex his necessario, Stuporem (cum pro symptomate sumitur) nec inter abolitas, nec inter deprauatas functiones numerari, sed inter debilitatas collocari debere. Hinc Gal. lib. de sympt. causis

1. cap. 5. & ultimo, non genere, sed magnitudine solum à paralyssi differre, adeoque nihil aliud esse scripsit, quàm leuem quandam paralyssin.

12. Quo illud etiam pertinet, quod locus citatis ait, mistum affectum esse ex morbo & facultate. Idem voluit in libro 2. de loc. affect. cap. 2. cum mediam affectionem esse affirmavit inter Paralyssin (in qua sensus & motus ablati sunt) & in integram seu perfectam sanitatem.

13. Sequitur ex eisdem, nec ventriculi aut recinoris, aut cerebri aut aliorum viscerum ἀνοξίας vel ἀππασίας propriè ὑπάρωσιον vocari posse. Quoniam nominata iam viscera, non sunt motus arbitrarij instrumenta, quibus solis stupor propriè sic vocatus, accidit.

14. Impropiè quoq; stupor nominatur, sensus illa amissio, quæ in apoplecticis, paralyticis, cathoche correptis, comate aut caro oppressis, cernitur. Clarè namq; affirmat Galenus, stuporem accidere partibus sentientibus, quæ resoluuntur, dum resoluuntur: non autem cum resolutæ iam sunt.

15. Depravati quinetiam motus Epilepticorum, conuulsioneq; laborantium, malè ad stuporem referuntur. Etsi enim sensus in Epilepticis deperditur, non tamen ob eandem causam in his & stupore affectis amittitur. In stupore quoq; actionem non depravari, sed debilitari dictum fuit.

16. Nec profundus somnus rectè appellatur stupor. Gal. enim in com. 2. lib. prothet. 1. aph. 29. disertè scribit, ὅταν ἐν οἷνι πόσει πλείονη κεκαθαρμένον τινὰ λέγομεν, ὅνδρα μὲν ἐνδ' εὐκυνέμεθα νοσῶν δ' ἰσθμῶσι. Si nulla est in eo, qui ex liberaliore vini potu soporatus iacet, morbosa affectio, qui poterit eiusmodi somnus stupor vocari? Etenim stupor cum pro ἰσθμῶσι sumitur, morbus est.

17. Quis etiam probatus Medicus profundum somnum putauit esse paralyssin vel perfectam vel imperfectam? At stupor est quadam veluti dimidiata paralyssis, ut ex Galeno monstrauimus. Impropiè igitur stupidi vocantur, qui ob ebrietatem somno sepulsi, ægrè tùm sentiant tùm mouentur.

18. At Gal. inquires, in expos. aphor. 5. lib. 5. cum Hipp. affirmat ex ebrietate soporatos graui morbo detineri. Respondeo. Hippoc. de illis loqui, qui ob ebrietatem muti fiunt, sensuq; ac motu tantum, non pro-

si orbati sunt: quem affectum Gal. proprie κέρον nominari monet.

19. Quid vero si Hipp. ἀπόνοους & ἀίφνης factos vocare non eos, qui profundè dormiunt, sed qui citra somnum repente collabuntur & obmutescunt instar Apoplecticorū? Qui enim sciri potest, verum, qui dormire prius cepit, subito ἀίφνης & sic factus, an postea aliquot horas sensim sit resolutus? Qui ita affecti sunt, non δυσσύννοια, & δυσσύννοια laborant instar stupidorum, sed propter cerebri facultatem propriè εξστίνκτα ἀναίδντοι κ̄ ἀκιντοι, potius sunt nominandi.

20. Ex dictis efficitur, neq̄ cum profundo somno semper stuporem coniungi, nec omnium membrorum stuporem habere somnolentiam comitem: licet ambo hi affectus aliquando simul compareant. Non enim quaecunq̄, aliquo tempore ac loco sociata reperiuntur, seorsum & separata esse nunquam possunt.

21. Par ratio est delirantium. Etsi enim multi stupore laborantes amentia simul laborant, non tamen perpetuum hoc est. Quis enim prudens putet phreneticos, maniacos, melancholicos, in febribus desipientes necessario artius habere stupidos? Res ipsa testatur, tales saepenumero cum acutissime sentire, tum validissime moueri.

22. Clarè satis ostensum est, nec morbum attonitum, nec comitiale, nec catalepsi, nec carum, nec profundū ex ebrietate somnum, nec paralysi, aliosq̄, consimiles morbos rectè ad stuporem referri. Etenim in talibus aufertur potius, quàm diminuitur sensus & motus.

23. Ad hoc accedit, quod praedicti morbi cerebri magis, quàm parietum sensu motuq̄, praeditarum, morbi sunt: quod Gal. his verbis testatur: ἐστὶ δ' ὡς εἶπον, οὐ μοεῖε τινὸς ἰσθίου ἢ νάρκη πᾶθῃ, ἀλλὰ δὲ σθεθεῖσιν ἀπασιν, μὴ ἐγγινομένης τοῖς σώμασιν, οὐκ ἐν ἀπασιν δ' αἰδνῶ τῶς φαινομένης, ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις, ὅσα πείφκειν αἰδᾶνεατ τῶ ἐν αὐτοῖς παθῶν, κ̄ κινεῖατ κ̄ πρῶαίρειν. Idem alibi quoq̄, affirmavit, cum nervosarum partium affectum esse scripsit.

24. Consequens nunc est, ut dispiciamus, à quot qualibusq̄, causis, & quomodo generetur stupor. Quando igitur pro symptomate accipitur, causam aliā nullā habet, quàm morbū, quem Gal. continentē seu propinquissimam et coniunctā causam vocat lib. de sympt. caus. .c. 5.

25. Quando autem pro dispositione seu morbo sumitur, nihil est aliud, si Galeno in loco iam citato credimus, quàm talis quidam in nervis

neruis affectus, cuius gratia vis è cerebro ad membra dimanans, transire per eos prohibetur. Quare non est $\kappa\alpha\theta\delta\lambda\alpha$. definitio illa stuporis, quam ex eodẽ supra in thest. 8. attulimus.

26. Hanc si finitionem seu descriptionem recipimus, concedere pariter cogimur, stuporem neruorũ proprium affectũ, morbũ instrumentalem esse, quod Auic. quoq. placuisse video, lib. 3. Fen. 2. ca. 13. Nã discretè hic scribit, morbum esse instrumentale: licet parum sibi constare in ijs, quæ mox subtexit, atq. alibi etiam tradit, censerì possit.

27. Equidem neruus, quatenus est delator spirituum aut facultatum animalium, operationem habet non similitarem sed instrumentalem. Si ergo hac duntaxat ratione sensus ac motus partium hebetatur: quia per neruum vis è cerebro in eas influere prohibetur, omnino certum est, propter instrumentale vitium in eo pronatum partes stupidas reddi.

28. Vt huius rei veritatem rectè inuestigemus, ordiendũ nobis erit à principio omnibus confesso, scilicet stuporem siue $\nu\epsilon\delta\pi\epsilon\sigma\iota\upsilon$ partium, quæ sentiunt ac moventur, sensus ac motus earum esse diminutionem, hoc est, actionem esse diminutam, non ablatam aut deprauatam. Quo posito, necessarium, vt vel ipsa pars stupens in causa sit, vel facultas per neruos influens. Fieri enim nõ potest, vt pars, quæ nihil est passa, et facultatem à cerebro profluentem habet, nunc, quàm antea, obrusius sentiat, ægriusq. moueatur.

29. Facultate aut priuantur partes, quoties ea vel nõ diffunditur seu emittitur, vt emitti solebat, vel per neruos transire prohibetur. Prius fit, cũ vis cerebri seu animalis in ipso cerebro vehementer est vel debilitata vel obruta.

30. Debilitantur autem vel à qualitatibus notis (vt frigiditate narium calorem exstinguente, & caliditate vires exsoluente, quod cum Hipp. Gal. affirmat aph. 6. lib. 5.) vel ignotis ac nomine carentibus. Obruitur ac velut strangulatur eadẽ à succorũ aut vaporũ copia.

31. Transitus facultati per neruos negatur, quia vel obstruuntur, vel cõdensantur. Obstructionẽ pariũt succi vel lenti & crassi, vel multati. Densantur aut ab eisdẽ, si forcè in eos se insinuauerint: & à cõpressionẽ, in super, quacunq. ex causa orta fuerit. Demq. etiã à frigiditate, vt Gal. lib. 1. de sympt. caus. c. 5. & 8. & lib. 2. c. 1. & 2. & lib. de locis aff. 2. c. 2. alibiq. docuit.

32. Quoties autem facultas liberè quidem influit in partes, nec ea men ha, sicut antea, cum sentiunt, tam mouentur, tunc stuporis causa in ipsa parte affecta quæri debet. Consistit autem vel in nervo vel in cæteris partibus à nervis sensum motumq, recipientibus. Non enim nunquam accidit, vt nervus extra locum affectum vitij sit expers, in ipso autem loco vitium contraxerit.

33. Potest enim in parte qualibet obstrui, constringi, dissolui ac laxari, alioue modo inuilibi reddi. Obstructionis causa iam antè dicta sunt, sicut & constructionis ac dissolutionis, quæ à manifestis ac notis qualitatibus nascuntur. Nec dubium est, quin hic etiam à vi latente & incognita oblati queat.

34. Sic & aliæ partes possunt tum à frigiditate (quod experientia demonstrat) tum à virtute abdita certarum rerum ita alterari ac immutari, vt tametsi eis à nervo vis mouendi ac sentiendi communiceetur, non tamen ita vt prius, moueantur & sentiant: quod ex sequentibus clarius fortasse perspicietur.

35. Tot sunt causa ac modi, quibus sensus ac motus membris vel ex toto vel ex parte eripitur. Stupor autem propriè dictus non est cerebri affectus, sed neruorum & partium neruos ad sensum motumq, exercendum, excipientium, vt ex eis, quæ retro dicta sunt, perspicue patet. Accidit quidem affectio eadem alijs quoq, partibus sensu & motu in carentibus, vt ex Gal. didicimus: at stupor non dicitur: quia sensus ac motus in eis non oblatitur.

36. Certum est, membra quædam interdum resolui aut stupefcere, nullo in cerebro vitio existente. Quæ res in stupore quàm in paralyssi, aptior est, propterea quod hæc absq, neruorū affectu euenire non possit: stupor autem in parte aliqua nasci possit citra nerui offensam: vt in thesi 34. dictum est. Nam vt partes aliqua, licet nerui ad eas accedant, propter insitam temperiem non sentiunt, ita nihil puto, vetat carnes propter mutatam temperationem siue morbum tales euadere, vt à nervo non ita afficiantur, sicut per sanitatem afficiebantur.

37. Ad quod probandum minime opus est multa adferre alia, cum vel vnicum exemplum calculosi illius nobis sufficiat, quem Gal. se sanauisse scribit lib. 6. de tuenda sanitate, cap. 11. (Aetius terrib. 3. serm. 3. cap. 8. à philagrino curatum ait) cui propter attenuantem vi-

Huc rationem digiti exsecati adeo fuerant, ut motus & sensus immo-
niti sem stupidi redditi fuerint.

38. Manifestè ergo patet, propriè dictum stuporem nò esse cerebri
affectum, sed partiù sensu ac motu prædicarum. Sicut enim stupor non
nullis cerebri morbis accidit, ita vicissim accidunt stupori aliquando
somnia & deliria quadam: de quibus paulò post aliquid dicetur.

39. Restat iam ut videamus, quæ nam aut qualia pharmaca pro-
priè $\nu\alpha\rho\omega\tau\iota\chi\alpha$ vocentur. Veteres eadem hæc remedia interdù $\upsilon\pi\nu\omega$
 $\pi\iota\chi\alpha$, et $\chi\alpha\rho\omega\tau\iota\chi\alpha$ etiã nuncuparunt, quod videlicet nò stupefaciendi so-
lùm, verum etiam somnũ aut stuporẽ inducendi pleraq; vim nacta sint.

40. Constat aut eos ita nominasse, quæ refrigerando tum stupefa-
cere, tum sopire animalia solent: ad quod probandum pauca ex multis
testimonia citabo. Videat qui vult Gal. lib. 3. de temp. 4. de loc. aff.
2. c. 2. de cõ. pharm. $\chi\gamma$ τόπος lib. 7. c. 5. & lib. 9. c. 4. Libro itẽ Meth.
therap. 12. c. 1. & 4. & lib. 5. de simp. facult. c. 19. Huic tum Græci a-
lij, tum Arabes consentiunt.

41. Etsi verò Gal. in 6. Epid. cõ. 5. aph. 13. Lib. itẽ Meth. therap.
12. c. 8. inter verè narcotica seu vehemèter refrigerantia (qualia sunt
opium, mandragora, cicuta, hyosciamus, solani quedam species) styra-
cem numerare videtur, nunquã tamen hoc eũ voluisse (scilicet styra-
cem per se frigidificare) credere potui. Etenim ubiq; aliàs, calefacere,
emollire, concoquere, discutere, affirmat.

42. Quare vel ob id cum frigidis recensuit, quia veteres eum nar-
coticis antidotis cõmiscere soliti sunt (quod in loco Epid. nunc citato
innuere videtur) vel quia liberalius haustus instar refrigerantium de-
mentare, adeoq; interficere potest. Colligi hoc videtur posse ex lib. 5.
de simp. pharm. potest. c. 19.

43. Scyracem inimici aliquid natura nostra in se habere, probat id
primùm, quod subducendi ventris vim possidet: deinde quod sufficiens
capitis dolorem inducit, ut non in hoc solùm loco, sed etiam 3. de lac.
aff. 9. Gal. affirmat. Liber etiã 2. de cõ. $\chi\gamma$ τόπος, in fine cap. 1. hæc ha-
bet: $\sigma\upsilon\epsilon\gamma\zeta\ \delta\lambda\iota\gamma\ \& \ \mu\upsilon\delta\ \pi\theta\epsilon\iota\varsigma\ \lambda\upsilon\epsilon\iota\ \sigma\kappa\omicron\theta\epsilon\sigma\ \rho\acute{o}\mu\iota\tau\alpha$, πολὺς δ' ἐστὶν ἀ-
ζοῖα $\epsilon\sigma\tau\iota\ \chi\alpha\lambda\delta\ \epsilon\iota\varsigma\ \upsilon\pi\tau\upsilon\varsigma$.

44. Quanquã Diosc. nò styraci, sed eius oleo vim caput gravanti
& somnũ inducendi adscribere videtur: quod minus est mirandum.

Ceterum hæc facit ex Gal. sententia, quatenus odore suo graui caput prauis exhalationibus replet: quod ei cū alijs multis cōmune est. Nā & myrrba, cui opocalpasum admistum est i. de antid. c. 11. & crocus, similia faciunt, teste Gal. lib. 5. de simp. pharm. potest.

45. Impropiè porro narcotica dici, quæ calefaciendo soporè aut amentia inducunt, eaq; ratione stupefaciunt, his probatur argumentū. Idè effectus à contrarijs causis per se nulla ratione produci potest. Ad medicamenta calida & frigida cum sint cōtraria, si vtraq; stuporè generant, necessariū est, vt ab alteris per se, ab alteris per accidens efficiatur. Ceterū ex omniū consensione per se stuporè ingenerant membr̄is frigida. Quare impropiè ita nominantur, quæcunq; calefaciunt.

46. Deinde narcotica propriè dicta sentiētibus membr̄is imposita, ea stupefaciunt: quod nō tantum medici cum Gal. omnes, Græci, Latini, Arabes, affirmāt, sed ipsa etiā quotidiana experientia euidenter demonstrat. Oculis, dentibus, pedibus ex podagra dolentibus, quis non aliquando vtiliter imponi vidit? Ego ex foliorum & seminis hyosciami vsu podagricos (qui tempestiue eis sunt vsi) incredibiliter inuitos re ipsa cōperi. Sed frustra probamus tentare, quod nemo negant. Iam verò calida nulla hoc prestare posse, æquè certum est. Impropiè ergo narcotica vocantur.

47. Frustra obiecerit nobis hoc loco aliquis authoritatē Hipp. & Gal. lib. 5. aph. 16. quem locū supra in thesi 30. praduimus. Nam ibi agitur de diurno & frequenti calidorum vsu, neruorū substantiam dissolvente. Hic sermo nobis est de medicamento, quod semel tantum aut bis impositum plerunq; non multis post admonitionem horū, egregie vim suam exserit.

48. Sequitur hinc, omnia illa pharmaca, quæ ob id solum stuporem membr̄is adferunt, quia soporem inferunt, ἁπλοῦς & ἁπλοῦς τὸ ἄλλο τῆς αἰσθητικῆς ἀπορίας appellari quā ἁπλοῦς. Et quæ vtrūq; efficiunt, nō propriè narcotica dicuntur, quia soporè simul generāt, sed quia sine soporè sensum motumq; hebetare possunt. Etenim quæ per soporem duntaxat stupefaciunt, non per se id faciunt.

49. Similis est eorū cōditio, quæ amentia inuehūt, et ad interitū ducunt. Cū enim stupor esse in membr̄is possit absq; desipientia virtutisque animalis extinctione, & è cōtra obedi possit ratio citra arcuum stuporè (vt in thesi 21. ostensū est) manifestū quoq; est, aliud esse stupe-

facere, & aliud rursus demerere aut occidere, quantumvis vnum aliquando pharmacum vtrumq; perficiat.

50. Merito igitur collaudabimus illorū sententiā, qui tria narcoti orū constituunt genera. Vñ eorum, quæ per se stupefaciunt, & ob eā causam propriè ita nominantur. Alterū eorum, quæ per accidens videntur idē efficere. Hæc in duas species distrahuntur. Quædam enim, quia soporē progenerant, membrīs motū & sensū auferūt. Quædam quatenus occidunt, animalibus sensum ac motum eripiunt: quo referri omnes perniciosi morbi possunt.

51. Vinum etiā (quo tamen nihil inuenitur natura nostra familiarius & vtilius) ea copia haustū, vt *xx. 297* faciat, natiuūq; cerebri calore suffocet, quemadmodū in thesi 18. diximus, huc reuocari debet. Si enim profundū somnum duntaxat efficiat, inter morbos ea affectio non poterit reponi: quod itidem supra thesi 16, ex Gal. probaui.

52. Superest vltimū caput, vt videamus, quæ vi stupefaciant, quæ verè narcotica esse ostendimus. Nā quæ per accidens sensum ac motū debilitant, quæ enus videlicet vel cōsopiunt, vel perimunt, eatenus solum stupefacere monstrauimus, quatenus insitā cerebri facultatem vel degrauiant vel corrumpunt.

53. Pleriq; veterū hanc istorum medicamentorū efficientiā nota potestati, scil. excellenti frigiditate nō sine p̄babilitate adscribūt. Quia, nō ab externo frigore stuporē effici certū est, ac medicamēta ista frige facere cuncti cōcesserunt, nō dubitarūt, quin eadē hac vi stupefacerent.

54. Auic. tamen dubitauisse videtur, cū lib. 1. cā. Fen. 4. c. 30. scribit. Et stupefaciens quidē remouet dolorē, quia destruit membri sensum. Eius verò sensū nō aufert, nisi propter vnā duratū causarū, aut propter multā frigiditatē, aut propter multā venenositatē, quæ in ipso est virtuti membri illius cōtraria. Manifestū est, eū per venenositā hanc qualitātē intellexisse vim occultā & oppōtā: quali nimirum viua torpedo stupefacere dicitur.

55. Dubitationis causa hæc fortasse fuit, quod, licet ista medicamēta frigidus affectus inducere videret, nō tamē ad eū excellenter aspectū frige facere animaduerteret, vt effectus tātos simplici ac notæ frigiditati rectē attribui posse putaret. Equidē frigus externū cūc ferè solum stupefacit, cū vehementer et cū insigni dolore frige facit: quales Narcotica mēbris imposita molestiā nō parūt.

56. Oppugnari ergo recepta ab omnibus serè sententia, hoc primum evidenti argumento potest, quo Gal. 1. de simp. phar. facul. 20. acetum instar cauterij calefacere affirmantes confutat (si loco vocis $\psi\upsilon\chi\acute{o}\mu\epsilon$ ponamus $\psi\upsilon\chi\acute{o}\mu\epsilon$) cum ait: $\epsilon\kappa\ \alpha\upsilon\ \epsilon\lambda\delta\upsilon\theta\alpha\upsilon\epsilon\ \tau\lambda\epsilon\ \alpha\iota\delta\eta\ \nu\omicron\iota\upsilon\ \nu\mu\omega\upsilon\ \eta\ \tau\omicron\sigma\ \alpha\upsilon\tau\alpha\ \psi\upsilon\chi\acute{o}\mu\epsilon$. Etenim si vehementia frigoris tactilis & elementalıs stupefacerent, non minus sentiremus, quàm aëris, aqua, glacię, &c. frigus tactu percipimus.

57. Deinde certum est, res frigidas externas, de quibus modò dixi, nunquam stupefacere, cum vel præcalecta corporibus admouentur, vel à nobis calefiunt actumq; frigesaciendi secundum amittunt. At narcotica siue calecta prius adhibeantur, siue à nobis calefiant, nihilominus strenuè stupefaciunt. Quare non tactili omnibusq; nota frigiditate, sed occulta potius stuporem inuehunt.

58. Nec obstant, quę de reductione pharmacorum ad actum à Medicis traduntur, quodq; Gal. 3. de temp. c. 4. scribit, celeriter perire adquisitionem eorum caliditatem. Etenim de illis loquor, quę cuti imponuntur, & nunquam sensibiliter ad aqua, glacię, aëris hyemalis, &c. morbum frigesiunt, ac deinde eadem illa frigiditate in nobis stuporem pariant. Adde quod Gal. in deductione frigidorum ad actum duotantum requirit lib. 3. de simp. phar. fac. 20. vt comminuantur, & in corpus deducantur.

59. Probat idem hæc etiam ratio, quod Arist. 1. prob. 47. ait, $\delta\omicron\sigma\alpha\ \delta\epsilon\ \kappa\alpha\iota\ \sigma\upsilon\mu\upsilon\epsilon\gamma\alpha\ \delta\omicron\beta\eta\iota\ \delta\gamma\alpha\phi\alpha\rho\tau\iota\kappa\alpha\ \tau\alpha\upsilon\tau\alpha\ \omicron\upsilon\ \phi\alpha\rho\mu\alpha\kappa\alpha\ \lambda\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\tau\alpha\ \epsilon\iota\delta\iota\ \alpha\lambda\lambda\alpha\ \delta\upsilon\alpha\nu\alpha\tau\omicron\phi\omicron\epsilon\gamma\alpha$. Eadem serè in 3. de temp. 2. asserit, Si ergo amara & fetida, quę in parua quantitate necant, venena sunt, negari non poterit, quin Narcotica pro venenis & deleterijs haberi debeant. Constat porrò, venena talia, non qualitativis notis & tactilibus, sed latentibus in nos agere.

60. Esti verò medici ex venenis alia qualitate, alia tota substantia nobis inimica esse aiunt, non contradicunt tamen nostrę iam dictę sententię. Quorum enim effectus verissimi aliqua ratione ad qualitates notas referri possunt, qualitate manifesta interficere dicunt, licet abdita virtute id efficiant: vt scilicet ab illis distinguant, quorum effectus notis tribus qualitativis nullo modo possunt.

61. Hinc Auerrh. lib. 1. 1. de venenis dicit, talia caliditate & frigiditate

ditate mirabili occidere. Avicennas autem caliditatem vocat erodentem, putrefacientem, corrumpentem, & frigiditatem stupefacientem. Unde in tractatu de venenis, etiam lactucam & Tithymalos virtute specifica perdere non dubitavit asserere.

62. Dementia quoque, quam nonnulla ex Narcoticis inducunt, non videtur progenies esse solius tactilis vulgoque cognita frigiditatis. Nam externum seu elementale frigus corporem, ignaviam & segnitiam actionum omnium ingenerat, quatenus animales spiritus densat, cogit, atque mobiles reddit. Sed quae à Narcoticis quibusdam procreatur amentia, vehementes turbulentosque motus cieit.

63. De cicuta qui legere vult, legat quae Matthiolus in cap. 11. lib. 6. Dioscor. annotavit. Idem ferè ex Gal. quoque colliges, in cap. 3. libri, quo probat, animi mores temperationem corporis sequi. Nam peculiarem ab eius potu amentiam cum corporis circumactione excitari ait: quae ob id $\chi\omega\upsilon\epsilon\iota\omicron\varsigma$ dicta sit. Quippe à $\chi\omega\upsilon\alpha\iota\omicron\varsigma$, quod circumago significat, derivatum nomen videtur.

64. Iulius quoque, Casar Scaliger refert, Cicuta folia in iusculum loco petroselini iniecta, interfecisse Franciscum Trapolinum amentem, at sine sopore. Idem in Liguribus Taurinis radices pro delitijs haberi in acetarijs, & se quoque saepe est asse, Sisari sapore. Addit, radicem pro petroselino in prandium receptam in valle Bolyxela, amentem fecisse Nazarium Bassanum, equitem fortissimum. Alios multos veritigine & obliuione ex ea affectos. At qui sopore extinctus fuerit, ex hominum numero, nondum sibi visum vllum scribit.

65. Huc etiam Socratis historia, quam Plato apud Phaedonem describit, pertinet: in qua nulla soporis, sed nativi caloris extinctionionis, mentio habetur. Plinius quoque lib. 14. c. 22. vim ei non soporandi, sed stimulantem excitandi adscribere videtur, cum sic ait. Ac bibendi causa etiam venena conficiuntur, alijs cicutam praesumentibus, ut bibere mors cogat.

66. Quae de opio cum ab alijs, cum à D. Garcia ab Horto, Indiae Proregis Medico scribuntur, nostram sententiam maximè confirmant. Quod si ijs, qui ipsum gustarunt, os incenditur, caput tentatur, turbulenta eveniunt somnia, quae ut plana & confessa Scaliger Exercit. 154. & 175. affirmat, minus adhuc dubitare licet. Si etiam Venerem

THOMAE ERASTI DISPUTATIONES.

excitat (quod Scaliger assuevit, Garzias negat) & ad lassitudines ex laboribus, animiq; fastidia tollenda sumitur ab Aethiis, Africa-uis, Turcis & Indis (quod ambo concedunt) causa in eo frigiditas sensibilis non est, quanta inesse putatur.

67. Idem de Solano, quod, quia mania seu furori similem insaniam efficit, manicum vocatur, dici potest. Iam si pulvis, ex quo Turcae praelium inituri aliquantum vorant, quo alacriores & periculorum contemtores fiunt, ex Strychno manico confit (quod nonnullis visum est) omnis dubitandi causa sublata est.

68. Haud aliter de Hyoscyamo sentiendum censeo. Nam hic quoque vel negligentia, vel alia quavis ratione deuoratus, ebriosorum delirio similem amentiam generat. Inquietos quoq; & voce nunc acuta, nunc graui, & c. loquaces, aut velut altercantes (vnde Latini Alitercum nominarunt) reddit eos, qui ipsum hauserunt: quod post experientiam D. Matthiolus in cap. 64. lib. 4. Dioscoridis, testatur.

69. Etsi autem quaedam ex Narcoticis non furibundam & inquietam, sed torpidam potius ignauamq; desipientiam gignunt: verisimile tamen, ne dicam, prorsus necessarium est, haec quoq; non tactili frigiditate, quae nulla sentitur, sed occulta à tota miseri substantia proveniente, mentem percellere. Equidem si nihil aliud, abominabilis eorum odor ac sapor satis probat, praeter qualitates notas, occultio-rem vim in eis abditam latere.

70. Consentanea his sunt & illa, quae de Mandragora legimus. Nam succus duorum duntaxat obolorum pondere haustus, acran- bilem ac pituitam instar veratri purgat, menses quoque partusq; excludit, ardoremq; intolerabilem totam cutis superficiem adurentem excitat. Quae, quia à simplici & elementari frigiditate non oriuntur, ab occultiore causa necessario profisciscuntur.

71. Deniq; ad sententiae confirmationem addatur, quod de Torpedine pisce (si modò verum est) scribitur, eum per retium funes, & piscatorum tridentes stuporem manibus inducere. Certum enim est, eam simplici & tactili frigiditate id non facere. Occulta igitur potestate facit. Cur igitur non simili facultate Narcotica quoq; stupefacere potius putemus, quàm elementari & tactili frigiditate, quae in eis plerumq; tactu non percipitur?

*DISPUTATIONVM SIVE
Thesium Index.*

D E Constitutione hyemis præteritæ anni 1559.	pag. 1
2. De Tumoribus præter naturam.	1. b
3. De Humoribus.	2
4. De Saporibus.	2. b
5. An occultæ medicamentorum, in quorum numero & cibos ponimus, potestates, methodo inuestigari possint, vel per solam experientiam in subiectis rebus deprehendere & obseruare necesse habeamus.	3
6. De Purgantibus medicamentis.	4
7. De Dentibus.	5
8. De Renum calculis.	7
9. De Febrïum definitione.	8. b
10. De Reuulsione.	10. b
11. De Hydrope.	12. b
12. De Natura & causis Epilepsiæ.	16
13. De Contagio.	18
14. De singultu.	20. b
15. De Morbis totius substantiæ.	25. b
16. De Putredine.	36
17. De Melancholiâ.	43. b
18. De Somno.	51
19. Vtrum Humores aliij à sanguine scilicet Pituita, Bilis flaua & succus Melancholicus, corporis integrè sani partes aliquas nutriant?	58. b
20. De Pinguedinis in animalibus generatione & concretionem.	67
21. De Conuulsione.	78
22. De Amuletis.	95

FINIS.

LIBRARIUM

1517

1	De... ..
2	De... ..
3	De... ..
4	De... ..
5	De... ..
6	De... ..
7	De... ..
8	De... ..
9	De... ..
10	De... ..
11	De... ..
12	De... ..
13	De... ..
14	De... ..
15	De... ..
16	De... ..
17	De... ..
18	De... ..
19	De... ..
20	De... ..
21	De... ..
22	De... ..
23	De... ..
24	De... ..
25	De... ..
26	De... ..
27	De... ..
28	De... ..
29	De... ..
30	De... ..
31	De... ..
32	De... ..
33	De... ..
34	De... ..
35	De... ..
36	De... ..
37	De... ..
38	De... ..
39	De... ..
40	De... ..
41	De... ..
42	De... ..
43	De... ..
44	De... ..
45	De... ..
46	De... ..
47	De... ..
48	De... ..
49	De... ..
50	De... ..